CALENDARI CATALÁ

PERA L'ANY

1902

CALENDARI CATALÁ

ANY V

CALENDARI
CATALÁ

PERA L' ANY 1902

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN B^TA^ BATLLE

L' ARXÍU
LLIBRERIA DE JOAN Bta. BATLLE
carrer de la Tapinería, núm. 48
BARCELONA

Imprempta La Catalana, de J. Puigventós, Sant Rafel, 7.

SEMPRE AVANT

La idea catalanista va fent camí, va penetrant en la conciencia del poble, se vá encarnant, se va fent realitat tangible.

Nosaltres, los qui hem dedicat á sa propagació los més y millors anys de la vida, á mida que aném acostantnos cap al terme del viatge, sentím més ferm que may lo entusiasme per á la reconstitució de la Patria catalana, y la confiança plena de que 'l día s' acosta de celebrarla y festejarla.

Tal vegada 'l destí 'ns prive de serhi á participar d' aquella gran festa per á solemnisar lo triomf del dret, de la justicia y de la rahó: peró ja no 'ns puny la recança, perque cada vegada que se 'ns presenta ocasió de mirar allá, enllá, dins de nostre horitzó, entre les boyres que axecan les bregues de passions mesquines, de falsos patriotismes, de llivertats mentida, hi veyém ja, dibuxantse altiva y esplendorosa, la Nova Patria, la vera Patria, la terra de promissió que assolirán los nostres fills.

Ells celebrarán la gran festa, y entre ells hi serán les nostres ánimes, perque en aquesta obra de reconstitució de Catalunya hi hem posat tota l' ánima, y es aquesta obra la que 'ns sobreviurá.

La publicació de aquest Calendari vé á ésser una ocasió de girar l' esguart endavant, desprès de orientarnos en lo camí que aném seguint de revindicació de la mare patria.

Y cada any observém un fet digne de moure la atenció.

La mort despietada se 'ns ne du cada any un nombre més crescut de nostres companys de lluyta; cada any se va reduhint més y més lo cercle de nostres afeccions íntimes.

Aquestes eran, en nostra joventut, gayre be les forces catalanistes.

Tots gayre be los qui treballavam per la santa causa del

dret de Catalunya nos conexíam; formavam com una familia: no eram *quatre* com solían dir los enemichs de Catalunya, no contantnos be expressament; pero no eram pas molts.

Donchs avuy observém que, si minvan los amichs íntims, en cambi aumentan d' una manera assombrosa los estols catalanistes. A mida que aném avençant, per cada soldat que cau de nostre exércit n' aparexen cent, per á guardar lo conquistat y anar avençant.

Avuy ja es impossible que 'ls qui lluytém nos conegám; avuy ja la lluyta s' ha fet general, y no en lo sol camp de les Lletres, ó de la Historia, ó del Dret, sinó en tots los camps de la activitat d' un poble; avuy se fá feyna per tot arreu y en tot lo que representa ó significa vida del poble.

«Hem de refer á Catalunya, s' han dit los nous estols; donchs, refemla de per tot arreu.»

Y han esclatat Associacions y agrupacions y entitats de tota mena, axoplugades sots la bandera de les quatre barres, que tant de coratge dona per á treballar, perque es la bandera de la justicia, de la llivertat y del dret.

Per tot arreu se senten dringar les eynes feyneres; per tot arreu se nota la febrosa activitat de qui té feyna llarga y ganes de ferla, peró tem que li manque 'l temps; y 'l soroll, l' esclat del treball, enardeix; y la activitat s' encomana.

Heus aquí lo que 'ns diu, aquest any ab més evidencia que 'ls anys passats, aquest CALENDARI, com una de tantes manifestacions del moviment catalanista.

Ell vé á confortarnos l' esperit, perque té 'l mágich poder d' esbargir á claps l' horitzó, clos per la espessehida boyra de les rancunies de raça, de la miserable enveja de la pobresa gandula, de la despótica tiranía de la ignorancia ensuperbida, y per les clarianes obertes, sota un cel blau y pur, nos dexa entreveure la patria del pervindre, la dolça Catalunya, aquella terra poblada de llealtat, ahon acudian los pobles tiranisats en demanda de justicia y llivertat.

SEBASTIÁ FARNÉS.

JANER

QUI REPLEGA LA OLIVA ANS DEL JANER, DEXA L' OLI AL OLIVER

1 Dim. ✠ La Circumcisió del Senyor, sant Concordi, m.; se v. á Besalú, y sants Mari y Odiló, abats. (I. P.)
2 Dij. Sant Blidulf, ab., fill de Tarragona, y sant Macari, ab.
3 Div. Sant Daniel, m.; se v. á Barcelona, y santa Genoveva, v
4 Dis. Sant Tito, b. y c. y santa Dafrosa, m.
5 Diu. Sants Telesforo, p. y m. y Flamidiá, m.; se v. á Cuxá.
6 Dill. La Adoració dels Sants Reys; se v. á Barcelona. (I. P.)
7 Dim. Sant Ramón de Penyafort, c., fill de Barcelona.
8 Dim. Sants Apolinar, b. Eladi, m., Llluciá, pvre. y Maximiá, m.
9 Dij. Sant Marcelí, b. y santes Marciana y Bassilissa, v. y mrs.
10 Div. Sant Pere Urcéolo, Duch de Venecia; se v. á Cuxá.
11 Dis. Sant Higini, papa, y santa Honorata, v.
12 Diu. Sant Nazari, c.; se v. á Cuxá. *Publicació de la Butlla.*
13 Dill. Sant Lleonci, b., santa Glafira, v. y st. Gumersindo, m.
14 Dim. Sant Ephis, m., fill de Cáller, y sant Hilari, b.
15 Dim. Sant Pau, primer hermitá y sant Maure, abat.
16 Dij. Sant Honorat, b. de Arles; se v. á Barcelona.
17 Div. Sant Anton Abat, y sant Sulpici, b. y c.; se v. á Conflent
18 Dis. La Cátedra de Sant Pere en Roma, y sta. Prisca, v. y m.
19 Diu. *Lo Dolcissim Nom de Jesús,* y Sant Canut, rey, m.
20 Dill. Sant Sebastiá, m., patró de Barcelona.
21 Dim. Sants Fruytós, b., Augurí y Eulogi, diaques m., fills de Tarragona, y santa Agnés, v. y m.
22 Dim. Sants Vicens, m., patró de Valencia, Vicens Oronci y Victor ab sa mare Aquilina y son marit; se v. á Girona.
23 Dij. Sant Ildefons, arq. y st. Joan Almoyner, c.; se v. á Vich.
24 Div. St Plácit, m.; se v. á Cambrils, st. Timotheu b. y m.; se v. á Vilassar, y lo B. Nicolau Factor, c., fill de Valencia.
25 Dis. La Conversió de Sant Pau, ap. y la del B. Ramón Llull.
26 Diu. *de Septogesma. La Sagrada Familia,* y sta. Paula, v. (I. P.)
27 Dill. Sant Mer, abat de Banyoles, st. Teodosi, b. de Barcelona, y st. Joan Crysóstom, b.
28 Dim. Sant Tirs, m.; se v. á Banyoles, y sant Carlemany, se v. á Aquisgran y á Provença.
29 Dim. Sant Francisco de Sales, b. y Sant Valero, b.
30 Dij. Santa Martina, v. y m., y santa Marcela, viuda.
31 Div. Sant Pere Nolasch, c.; se v. á Barcelona, y lo B. Bernat de Travesseres, m.; se v. á la Seu de Urgell.

FEBRER

MALGRAT DEL FEBRER, FLOREIX L' AMETLLER

1 Dis. Sant Ignasi, b., sant Cecili, b. y m. y santa Brígida, v.
2 Diu. *de Sexagesma. La Purificació de Nostra Senyora.* y sant Feliciá, m. y Ntra Sra. de la Bonanova. (I. P.)
3 Dill. Sant Blay, b. y m.; se v. á Barcelona.
4 Dim. Sant Andreu Corsino, b., y Sant Rembert, b.
5 Dim. Santa Calamanda, v. y m., filla de Calaf, y santa Agata. v. y m.; se v. á Barcelona.
6 Dij. Lo Sant Misteri de Cervera, sant Amant. b.; se v. á Perpinyá, y santa Dorotea, v., se v. á Barcelona.
7 Div. Sant Romualt, ab., se v. á Cuxá, y sant Ricart, rey.
8 Dis. St. Joan de Mata, f., se v. á Falcó. Abs. gen. á la Trinitat.
9 Diu. *de Cincogesma.* Sta. Apolonia, v. y m.; se v. á Barcelona, y Sant Nebridi b. de Tarrassa. (I. P.)
10 Dill. Santa Escolástica, v., patrona de Vich y santa Sotera, m. de Palamós.
11 Dim. Los Set Sirvents de María, f. y sant Jonás, monjo.
12 Dim. *de Cendra. Santa Eularia*, v. y m., filla y patrona de Barcelona, y sant Feliu y Julia, mrs. *Abst. de carn.*
13 Dij. Sant Benigne, m. y santa Catarina de Rizzis, v.
14 Div. Sant Valentí, b. y m.; se v. á Navarcles; sant Valentí, Pvre. m.; se v. á Ribas, y sants Vidal, Zenón, y Felicula, mrs.; se v. á Serrateix. *Abst. de Carn,*
15 Dis. Sant Faustí, Pvre. y santa Jovita, mrs
16 Diu. *I de Quaresma.* Sant Honessim, m. y sant Honest, b.
17 Dill. Sant Policroni, b. y st. Rómulo, m.
18 Dim. Sant Simeó, b. y m. Apóstol de Provença.
19 Dim. Ntra. Sra. del Campanar; y sant Conrat, c.—*Témpores.*
20 Dij. Lo B. Maurici Proeta, fill de Torroella de Montgrí, se v. á Castelló de Ampuries.
21 Div. La Miraculosa Llum de Manresa, Santa Irene, v., y Sant Ascani, arq.—*Témpores.—Abst. de carn.*
22 Dis. La Cátedra de st. Pere en Antioquía.—*Témpores.—Ordres.*
23 Diu. *II de Quaresma* St. Pere Damiá, b. y sta. Margarida de C.
24 Dill. Sant Maciá ó Matias, ap. y santa Primitiva.
25 Dim. Sant Cessari, b. y sant Avertá, c.
26 Dim. Ntra. Sra. de Guadalupe de Méxich, y Sta. Marcela.
27 Dij. Sant Nestor, b. y sant Baldomer, c.
28 Div. St. Macari y Comp. mrs. y st. Romá, abat.—*Abst. de carn.*

MARÇ

QUAN PEL MARÇ TRONA, LA AMETLLA ES BONA

1 Dis. Sant Rossendo, b., y l' Angel de la Guarda de Tortosa.
2 Diu. *III de Quaresma.* Sant Simplici, papa, fill de Barcelona.
3 Dill. Sants Medí, pagés; se v. al Vallés, y sants Hermenter y Celdoni, mrs.; se v. á Cardona
4 Dim. Sts. Agatodor, b. de Tarragona y Eteri, b. de Barcelona.
5 Dim. Sant Gerássim, anacoreta, y lo B. Nicolau Factor.
6 Dij. Sant Oleguer, b. de Barcelona y arq. de Tarragona.
7 Div. Sant Tomás de Aquino, doctor.—*Abst. de carn.*
8 Dis. Sant Teófil, m. y sant Joan de Deu. f.
9 Diu. *IV de Quaresma.* Sant Paciá. b . fill de Barcelona.
10 Dill. Sant Melitó y 39 companys mártyrs.
11 Dim. Sant Constantí, c. y santa Aurea, v.
12 Dim. Sant Gregori, p. y dr. y sant Mamiliá y companys mrs.
13 Dij. San Weldrach. ab., sant Roderich, m. y sant Ramir, m.
14 Div. Santa Florentina, v. y sta. Matilde, reyna.—*Abst. de carn.*
15 Dis. Sta. Madrona, v. y m., filla y patrona de Barcelona, sant Ramón Serra, ab. de Fitero, f.—*Ordres.*
16 Diu. *de Passió.* Sant Heribert, arq., sant Juliá, m.
17 Dill. Sant Patrici, b. apóstol de Irlanda.
18 Dim. Sant Gabriel arc., Feliu. diaca: se v. á Girona y lo B. Salvador de Horta, fill de Santa Coloma de Farnés.
19 Dim. ✠ *Sant Joseph,* espós de Ntra. Sra., Patró de la Esglesia.
20 Dij. St. Benet, m. de Cerdenya: se v. á Martorell.
21 Div. *Les Dolors de N.ª Sra.* y St. Benet, ab. y f.—*Abst. de carn.*
22 Dis. Sant Pau, b. de Narbona: se v. á Anglesola.
23 Diu. *de Rams.* Sts. Domici, Pelagia y Teodora, fills de Tarragona, y lo B. Joseph Oriol, fill de Barcelona.
24 Dill. Sant Agapit, b. y m., y sant Rómul, m.
25 Dim. ✠ La Anunciació de Ntra. Sra. y sant Dimas lo bon lladre. La Mare del Deu del Chor, se v. á Barcelona.
26 *Dimecres Sant.* Sants Cástulo y Teodosi, mrs.—*Abst. de carn.*
27 *Dijous Sant.* Sant Fileto, santa Leda, sos fills Macedoni y Teoprepida, Amfiloqui y Cronidas, mrs.; de Barcelona, y sant Fortunat, noy m.: se v. á Abrera.—*Abst. de carn.*
28 *Divendres Sant.* St. Sist III, p. y st. Timoteu, m.—*Abst. de carn.*
29 *Dissapte Sant.* Sant Eustasi, ab.—*Abst. de carn.*
30 Diu. *Pasqua de Resurrecció.* Sant Joan Clímach, ab.
31 Dill. Santa Balbina, v. y m., y sant Amadeu, Duch.

ABRIL

AL ABRIL, LO BLAT FIL Á FIL; AL MAIG, PUJA COM UN FAIG

1 Dim. Santa Teodora; se v. á Gracia, la Invenció de sants Llució y Marciá á Vich, y sant Venanci, b. y m.
2 Dim. Sant Francisco de Paula, f. y santa María Egipciaca.
3 Dij. Sant Benet de Palerm, c. y sant Ricart, b.
4 Div. Sant Víctor, bisbe de Barcelona, y sant Isidor, arq.
5 Dis. Sant Vicens Ferrer, c. patró de Valencia, santa Emilia, v. y santa Irene, m.
6 Diu. *de Pasquetes.* Sant Celestí, papa y sant Cels, bisbe.
7 Dill. Sant Epifani, b. y m., y sant Ciríach, m.
8 Dim. Sant Joan de Organyá, fill de Bellcayre, y abat de Bellpuig de les Avellanes, Sant Albert, c. y sant Dionís, b.
9 Dim. Santa María Cleofé y santa Cassilda, v.
10 Dij. Santa Celeriana, v. y m., filla de Vich y sant Ezequiel, prof., Sts. Africá y Apoloni, ab. comps. mrs.
11 Div. Sant Lleó Magne, p. y santa Florencia, m.
12 Dis. Sants Verona y Zenón, mrs. fills de Tarragona.
13 Diu. La Divina Pastora. Sant Hermenegildo, m. en Tarragona, y sant Justí, m.; se v. á Sant Quintí de Mediona.
14 Dill. Sants Feliciá, m.; se v. á Barcelona, y Telm, c.
15 Dim. Santes Bassilissa y Anastasia, mrs.
16 Dim. Sant Toribi, b. y sant Llambert, pagés de Çaragoça.
17 Dij. Sant Anicet, p. y m. y sant Robert, abat.
18 Div. Sant Eleuteri, b. y santa Antía, m.
19 Dis. Sant Vicens de Cobliiure, m. y sant Crecenci, c.
20 Diu. Patrocini de sant Joseph. Sts. Víctor, Zotico, Zeno, Acindi, Siberi, Cristófol, Theo y lo nen Antoni, mrs. de Olot.
21 Dill. Sant Anselm, b. y dr. y sant Silvi, m.
22 Dim. Sants Sotero y Cayo, p. y m. y sant Apeles.
23 Dim. SANT JORDI, m., patró de Catalunya, y sant Jordi, b. y c. de Cerdenya.
24 Dij. Sant Daniel, m. en Girona, y St. Fidel, caputxí.
25 Div. Sant March, evangelista. *Lletanies majors.* (1 P.)
26 Dis. Sants Cleto y Marceli, papas y mrs.
27 Diu. *Ntra. Sra. de Montserrat*, patrona de Catalunya, Sant Pere Armengol, fill de Guardia de Prats.
28 Dill. Sants Prudenci, b. y c. y Vidal, m.
29 Dim. La inv. del cos de st. Cugat, m. en lo Vallés, y st. Pere, m.
30 Dim. Sant Eutropi, b. de Cerdenya, y sta. Catarina de Sena, c.

MAIG

ABRIL PLUJÓS Y MAIG VENTÓS, FAN L' ANY RICH Y PROFITÓS

1 Dij. Sant Felip y sant Jaume, apóstols, y sant Segimon, rey.
2 Div. Sts. Ambrós y Simplici; se v. á st. Joan de les Abadesses.
3 Dis. Invenció de la Santa Creu, y la Vera Creu; se v. á Besalú.
4 Diu. Santa Mónica, vda., y sant Floriá, m.
5 Dill. La Conversió de sant Agustí.—*Lletanies.* (I. P.)
6 Dim. Sts. Joan Ante-Portam-Latinam.—*Lletanies.* (I. P.)
7 Dim. Sant Just, m. de Catalunya, sant Sist, m., fill de Celrá. *Lletanies.—Abst. de carn.* (I. P.)
8 Dij. ✠ LA ASCENSIÓ DEL SENYOR y la Aparició de sant Miquel Arcángel.—(I. P.)
9 Div. Sant Gregori Naciancé, b. y santa Nona, sa mare.
10 Dis. Sant Antoni, arq. y santa Beatriu, v.
11 Diu. Sant Eudalt, m.: se v. á Ripoll: sant Anastasi, fill de Lleyda y 73 companys; se v. á Badalona, y santa Severina, m.: se v. á Sabadell, y sant Ponç, m.
12 Dill. Sant Pancrás ó Brancat, m.; se v. á Barcelona y Rosselló.
13 Dim. Les Santes Espines de la Corona de Jesús.—*Abst. de carn.*
14 Dim. Ntra. Sra. del Alba: se v. á Tárrega, y santes Justa, Justina y Henedina, mrs. de Cerdenya
15 Dij. Sant Simplici, b., st. Isidor, m. y sant Isidro llaurador.
16 Div. Sant Just, Faustí y sant Tranquili, mrs.
17 Dis. St. Pasqual Bailón.—*Dejuni ab abstinencia de carn.* (I. P.)
18 Diu. PASQUA PENTECOSTÉS. Trasl. del Braç de s.ª Tecla m. (I. P.)
19 Dill. Bts. Joan de Cetina y Pere de Duenyas, se v. á Vich. (I. P.)
20 Dim. Sant Baldiri, m. de Nimes; se v. á Barcelona. (I. P.)
21 Dim. St. Timoteu, m. y sta. Aglae, v.—*Témpores—Dejuni.* (I. P.)
22 Dij. Santa Julia, m. de Córcega, y sta. Quiteria, v. y m. (I. P.)
23 Div. La Aparició de sant Jaume, ap., st. Desideri, m., y sant Vicens, m.—*Témpores.—Dejuni.* (I. P.)
24 Dis. B. Pons de Planella, m.—*Témpores. Dejuni. Ordres.* (I. P.)
25 Diu. LA SANTISSIMA TRINITAT, y sant Gregori, p.
26 Dill. Sant Felipe Neri, f. y sant Agustí, ap. de Inglaterra.
27 Dim. Sant Joan, p. y m. y lo Venerable Beda, Pvre.
28 Dim. Sant Just, b. d' Urgell y sant Just, c., fill de Vich.
29 Dij. ✠ CORPUS CHRISTI. Sants Vot y Felip, mrs.
30 Div. Sants Gabí, Críspul y Crecencia, mrs. de Cerdenya
31 Dis. Ntra. Sra. del Amor Hermós, sant Ponç, b. 300 companys mrs. y santa Petronilla, v.

JUNY

LO JUNY FRET, MATA L' ESPLET

1 Diu. Sant Inyigo, ab. y sant Simeó, monjo.
2 Dill. Sant Erasme, b. y m., y sants Pere y Marcelí.
3 Dim. Sta. Clotilde, reyna, lo Bt. Joan Grau, y st. Isaac, monjo.
4 Dim. Sant Francisco Caracciolo, f. y santa Saturnina, v. y m.
5 Dij. Sant Bonifaci, b., sant Sanxo, m., y sant Doroteu.
6 Div. Lo Sagrat Cor de Jesús. Santa Cándia, vda.; se v. á Gualbes, y sant Norbert, b. y f.
7 Dis. Sant Sibiniá, m., santa Genívera, v. y m. y sant Pau, b.
8 Diu. Sants Germá, Just, Paulí y Scisi, mrs., fills de La Pera; se v. á Girona, sant Medard, b., y sant Salustiá, c.
9 Dill. Sants Prim y Feliciá, mrs., y santa Pelagia, v. y m.
10 Dim. Santa Oliva, v. y m.; se v. á Olesa, y santa Margarida.
11 Dim. Sant Bernabé, ap. y Sants Feliu y Fortunat, mrs.
12 Dij. Sant Onofre, hermitá, y sant Joan de Sahagun, c.
13 Div. Sant Antoni de Padua, c., Sant Evidi, mr. y y sant Patró, c.; se v. á Besalú.
14 Dis. Sant Basili, b., santa Digna, v. y m., y sant Elisseu, prof.
15 Diu Sants Modest, Vito y Crescencia, mrs.
16 Dill. Sts. Quirse y Julita, fill y mare, mrs., santa Lutgarda, v. y sant Guillém, c., se v á Llivia.
17 Dim. Santa Teresa, reyna, y sants Manel, Sábel é Ismael, mrs.
18 Dim. Sants Teódul, Lleonci, Joseph y María, mrs. de sant Cugat del Vallés y santa Marina, v ; se v. á Barcelona.
19 Dij. Sants Gervasi y Protasi, mrs. y santa Juliana, v.
20 Div. St. Silveri, p. y m., sta. Idaberga, v. y sta. Florentina, m.
21 Dis. Sant Palladi, arq. y c.; se v. á Camprodón y sant Lluís de Gonçaga, c.
22 Diu. Sant Paulí de Nola, b. y c., y santa Consorcia, v.
23 Dill. Sant Simó Stilita, y sants Joan y Feliu, Pvres. mrs.
24 Dim. La Nativitat de sant Joan Bta., patró de Perpinyá, y de molts pobles de Catalunya.
25 Dim. Sant Guillém, ab , sant Adalbert, c. y santa Febronia, v.
26 Dij. Sants Joan y Pau, mrs.; se v. á Barcelona, y sant Sálvi, b. y m.: molt venerat á Catalunya, y sant Virgili.
27 Div. Sant Ladislau, rey, y sant Benvingut, c.
28 Dis Sants Lleó y Pau, papes.—*Dejuni y abstinencia de carn*.
29 Diu. ✠ Sant Pere y Sant Pau, apóstols, y sant Marcel, m.
30 Dill. Lo martyri del B. Ramón Llull, y sant Marsal, b.

JULIOL

AYGUA DE JULIOL ENCÉN LO SOL

1 Dim. Santa Elionor de Provença, y sant Galo, b.
2 Dim. La Visitació de Ntra. Sra., y sts. Procés y Martiniá mrs.
3 Dij. Sant Trifó y Sant Jacinto y comp. mrs.
4 Div. B. Gaspar de Bono, fiil de Valencia y sant Laureá, b.
5 Dis. Sant Miquel dels Sants. c. fill de Vich.
6 Diu. La Preciosíssima Sanch de N. S. Jesucrist, y sant Isaías, prof , sant Goar, c., y sant Rómul, b.
7 Dill. Sant Ot, b., fill de la Seu d' Urgell, sant Pelegrí m.
8 Dim. Santa Isabel de Portugal, filla de Barcelona, B. Pere Cendra, c. y les Santes Reliquies de la Seu de Tortosa.
9 Dim Lo B. Pere Centurió, c., fill de Barcelona, y st. Zenón, m.
10 Dij. Sant Cristófol, m., santa Amalia v., y sant Genaro, m.
11 Div. Sant Pío. p. y m. y sant Januari y Abundi, Pvres.
12 Dis. Lo Sant Crist del Hospital de Vich. St. Joan Gualbert, ab.
13 Diu. La Traslació dels Sts. Cossos dels mrs. Sts. Gaudenci, Benet, Teodor, Felicitas, Clemencia y Columna, á Valls. La segona Traslació del cos de sta. Eularia.
14 Dill. La Dedicació de la Seu de Tarragona, sant Bonaventura, card. y sant Just, m.; se venera á Tárrega.
15 Dim St. Camilo de Lelis. y st. Antíogo, metge, m. de Cerdenya.
16 Dim. Ntra. Sra. del Carme y lo Triomf de la Santa Creu.
17 Dij. Sant Hou, m. de Celrá, sant Coralt, m. y sant Aleix, c.
18 Div. St. Frederich, b. y m. y sta. Sinforosa ab sos set fills. mrs.
19 Dis. Sant Pere de la Cadireta, fill de Moyá y la entrega de les claus de la ciutat de Barcelona á la Puríssima.
20 Diu. Sant Elías. prof., y sant Geroni Emiliá, fr.
21 Dill. Santa Práxedes, v., patrona de Palma de Mallorca.
22 Dim. Santa María Magdalena, penitenta. apóstol de Provença.
23 Dim. Sant Llibori, b. sta. Erundina, v. y sant Cassiá, fr.
24 Dij. Santes Cristina, Niceta y Aquilina, vgs. y mrs. *Dejuni.*
25 Div. ✠ SANT JAUME, apóstol de Catalunya y sant Cugat, m.
26 Dis. Santa Agna, mare de Ntra. Sra.
27 Diu. Santes Juliana y Semproniana, v. y m., filles de Mataró.
28 Dill. B. Lluís Exarch, c., fill de Barcelona y la Bta. Caterina Tomás, filla de Valldemossa, (Mallorca.)
29 Dim. Sta. Marta, v., venerada á Provença, y sta. Serafina, m.
30 Dim. Sts. Abdón y Sennen, mrs., se v. á Arles y á Barcelona.
31 Dij. Sant Ignasi de Loyola, fr. y sts. Fortunat y Victoriá, mrs.

AGOST

AYGUA D' AGOST FA MEL Y MOST

1 Div. Sant Pere *Ad-vincula*, sant Lluci, b., fill de Barcelona y sant Feliu africá, m.; se v. á Girona.
2 Dis. N.ª S.ª dels Angels, y st. Alfons M. de Ligori, b.—*Jubileu.*
3 Diu. La Invenció del cos de Sant Esteve, protomártyr.
4 Dill. Sant Domingo de Guzmán, c. y fr. y santa Perpétua, vda.
5 Dim. Ntra. Sra. de les Neus y sta. Afra, m.; se venera á Girona.
6 Dim. La Transfiguració de Jesús, vulgo sant Salvador. Sants Just y Pastor y sant Urbici, b. y m.; se v. á Serrateix.
7 Dij. La Traslació de sant Sever. b. y m. y sant Gayetá, fr.
8 Div. Sant Ciriach y comps. mrs. y sant Miró, b.
9 Dis. Sant Romá, m; se v. á Vich y santa Eunomia, m.
10 Diu. Sant Llorenç, diaca y m. y santa Agatónica, m.
11 Dill. St. Marcelí, p. st. Hilari; se v. á Arles, y sta. Filomena v.
12 Dim. Sant Dionís y santes Hilaria, Digna, Eupomia y Eutropia, mrs. de Girona, y santa Clara, fund.
13 Dim. Sant Cassiá, b., sant Hipólit, m., y santa Concordia, m.
14 Dij. St. Aeci, b. de Barcelona y st. Eusebi, m. *Dejuni ab abst.*
15 Div. ✠ La assumpta, y santa Colagia, v., filla de Barcelona.
16 Dis. Sant Roch, c., fill de Montpeller, lo B. Joan de Sta. Marta, fill de Prades, y sant Jacinto, c. y santa Serena, emp.
17 Diu. St. Joaquím, pare de Ntra. Sra., Sts. Lliberat, y Mamet.
18 Dill. Sant Agapit, m.; se v. á Vich, y santa Elena, emperatriu.
19 Dim. Sts. Magí, m., fill de Tarragona, Mariano, herm. y Lluís b.
20 Dim. St. Bernat, ab. y sts. Luxori y comp. mrs. de Cerdenya.
21 Dij. Sants Bono y Maximiá, mrs., fills de Blanes.
22 Div. Sant Bernat d' Alcira y ses germanes Gracia y María.
23 Dis. Sant Felip Benici, c. y sant Restitut, m.
24 Diu. Lo Puríssim Cor de María, y sant Bartomeu, apóstol.
25 Dill. Sant Lluís rey de França, y sant Genís, m.
26 Dim. Sant Ireneu, m.; se v. á Sampedor y sants Constanci, Vicens, mrs ; se v. á Olot, y sant Ceferí, p. y m.
27 Dim. Sant Joseph de Calassanz, y sant Lley, b. c. de Lleyda
28 Dij. Sant Agustí, b y dr. y sant Juliá, m., patró de Vallfogona
29 Div. La Degollació de sant Joan Bta. y santa Sabina vda. y m.
30 Dis. La Traslació dels cossos sants en Manresa y santa Rosa de Lima, v.; se v. á Llafranch.
31 Diu. Ntra. Sra. de la Consolació, sant Ramón Nonat, c., fill de Portell, y sant Prósper, m.

SETEMBRE

AL SETEMBRE LO MAL TEMPS ES DE TEMBRE

1 Dill. Sant Gil, ab., sant Arthur d' Irlanda, y sant Llop, b.
2 Dim. Sant Antolí, m. y sant Esteve, rey.
3 Dim. Sant Nonici, bisbe de Girona, y sant Plácit, m.
4 Dij. Santa Rosalía de Palerm, v. y santa Cándida, v.
5 Div. Sant Llorenç Justiniá, b. y santa Obdulia, v.
6 Dis Sant Faust, m. y sant Eugeni, m.
7 Diu. Lo B. Mateu de Agrigento, c., fill de pares catalans.
8 Dill. ✠ Lo Naxement de Ntra. Sra. y lo B. Domingo Castellet, fill d' Esparraguera, lo sant Misteri de St. Joan de les Abadesses, y sant Adriá y santa Adela, v.
9 Dim. Sant Pere Claver, c., fill de Verdú, y sant Gregori, m.
10 Dim. Lo B. Jacinto Orfanell, m., fill de Pares vigatans.
11 Dij. Sant Emiliá, b., fill de Llivia, y sts. Proto y Jacinto, mrs.
12 Div. Lo B. Miró, c. de Tagamanent y sts. Lleonci y Teódul, ms.
13 Dis. Sant Amat, ab., fill de Tarragona, y sant Eulogi, b.
14 Diu. Lo Dolç Nom de María, y la Exaltació de la Santa Creu, y sant General, m.
15 Dill. Sant Vicens y santa Clara, mrs.; se v. á Llissá de Vall.
16 Dim. Sant Corneli, p., y sant Cebriá, m., y santa Engenia.
17 Dim. Sant Llambert, b. y m.; se v. á Lledó, y la Impressió de les plagues de st. Francesch.—*Tèmpores. Dejuni.* (I. P.)
18 Dij. Sant Ferriol, m., y sant Tomás de Vilanova, b.
19 Div. Sant Genaro, b. y santa Constancia, m.—*Témpores. Dejuni.* (I. P.)
20 Dis. Sant Eustaqui y comps. mrs.—*Témpores.—Dejuni.—Ordres.* (I. P.)
21 Diu. Nostra Senyora dels Dolors y sant Mateu, ap. y evang.
22 Dill. Sant Maurici, se v. á Manresa.
23 Dim. Santa Tecla, protomártyr, Patrona de Tarragona.
24 Dim. Ntra. Sra. de la Mercé, Patrona de Barcelona, y lo B. Dalmau Monner, c. fill de santa Coloma de Farnés.
25 Dij. Santa María de Cervelló, fund., filla de Barcelona.
26 Div. Sant Cebriá, m., y sant Faust, fill d' Alguayre, y santa Justina, v. y m.; se v. á Sant Quintí.
27 Dis. Sant Cosme y sant Damiá, metges, mrs., y sant Adolf, m.
28 Diu. Sant Wenceslau, m. y lo B. Simó de Roxas, c.
29 Dill. La Dedicació de sant Miquel Arcángel.
30 Dim. Sant Geroni, doctor y f., y santa Sofía, vda.

OCTUBRE

QUAN L' OCTUBRE ES ARRIBAT, SEMBRA LO SEGLE, L' ORDI Y LO BLAT

1 Dim. Lo Sant Angel Custodi, y sant Remigi, b. y c.
2 Dij. L' Angel de la Guarda de Barcelona y lo B. Berenguer de Peralta; se v. á Lleyda, y sant Llogari, b. y c.
3 Div. Sant Candi, m. y lo B. Joan Macías, fill de Canet de Mar.
4 Dis. St. Francesch, f. y St. Tirs y 5 comp. mrs., se v. á Barc.ª
5 Diu. Ntra. Sra. del Roser, sant Froylá, b. y sant Plácit, m.
6 Dill. Sts. Mártyrs de la Llegió Tebea, se v. á Barcelona: sants Emili, y Juliá, mrs.; se v. á Olot, santa Faustina, m.; se v. á Tarrassa y sant Bruno, fund.
7 Dim Sant August, c. y sant March, papa.
8 Dim. Sta. Reparada, v. y m.; se v. á Bagur, y sta. Brígida, vda.
9 Dij. Sant Dionis Areopagita y comp. mrs. d' Arlés.
10 Div. St. Sabí, c., fill de Barcelona, st. Gereó y 318 mártyrs se v. á Barcelona, y st. Lluís Bertran, fill de Valencia.
11 Dis. Sant Plácit, m.; se v. á Guissona, y sant Genís, soldat.
12 Diu. Ntra. Sra. del Remey, y Ntra Sra. del Pilar.
13 Dill. Sant Eduart, rey, y sant Grau, abat.
14 Dim. Sant Calixte, p. y m. y santa Fortunada, v. y m.
15 Dim. Santa Teresa de Jesús, v. y fundadora.
16 Dij Sant Galderich, pagés; se v. al Rosselló y á Barcelona.
17 Div. Santa Eduvigis, vda., y la Bta. Margarida Alacoque, v.
18 Dis. Sant Lluch, evangelista y santa Trifona, emperatriu.
19 Diu. Sant Pere de Alcántara, y sant Varo, soldat, m.
20 Dill. Sants Joan Canci, c., Aureli, m., y santa Irene, v. y mr.
21 Dim. Stes. Ursula y 11 mil verges mrs.; cinch se v. á Barcelona.
22 Dim. Sant Bacari, b. de Vich., y sant Teodor, noy, m.
23 Dij. Sant Pere Pascual, fill de Valencia, la primera Traslació del Cos de santa Eularia, sants Víctor, Pacífich, Justa y Clara, mrs.; se v. á Manlleu.
24 Div. Sant Rafel arcángel, sant Bernat Calvó, b. de Vich, fill de Reus, y sant Martiriá, b. patró de Banyoles.
25 Dis. Sants Crispí y Crispiniá, mrs., y sta. Daría, m.
26 Diu. Sts. Lluciá y Marciá, mrs., fills de Vich, y Evarist, p. y m.
27 Dill. Sant Florenci, m. y santa Sabina, m.; se v. á Ager.
28 Dim. Sant Simó y sant Judas Tadeu, apóstols.
29 Dim Sant Narcís, b. fill y patró de Girona, m.
30 Dij. Sants Claudi, Luperci y Victori, mrs.
31 Div. Sant Quintí, m. y la Dedicació de la Seu de Lleyda. *Dejuni.*

NOVEMBRE

LOS MORTS PASSATS, GRANS ESTOTJATS

1 Dis. ✠ *Diada de Tots los Sants*, y st. Benigne, pvre.
2 Diu. Santa Eustaquia, v. y mr.
3 Dill. La Commemoració dels fidels difunts, sant Ermengol, fill y b. de Urgell, y los Innombrables mártyrs de Çaragoça.—*Jubileu.*
4 Dim. Sant Carles Borromeu, arq. y c. y santa Modesta, v.
5 Dim Sant Zacarías, profeta, y santa Isabel, pares de sant Joan Baptista.
6 Dij. Sant Sever, b. fill de Barcelona, m. y 4 Sacerdots mrs.
7 Div. Sant Ernest, ab. y sant Fortiá, m.; se v. á Torelló.
8 Dis. Los quatre Sants Mártyrs Coronats.
9 Diu. Lo Patrocini de Ntra. Sra., la Dedicació de la Basílica del Salvador á Roma, y lo Sant Crist de Balaguer.
10 Dill. Sant Andreu Avelí, c. y santa Trifosa, v.
11 Dim. Lo B. Jofre de Blanes, c.; se v. á Barcelona, y st. Martí, b.
12 Dim. Sant Benet, m.: se v. á Barcelona, y sant Martí, p. y m.
13 Dij. Sant Estanislau de Kostka, c., y sant Homebó, c.
14 Div. Sant Serapi, m.; se v. á Barcelona, y sant Ruf, b.
15 Dis. Sant Leopold, emperador, y sant Feliu, b. y m.
16 Diu. San Rufí, st. Elpidi y companys mrs., y sant Eugeni, m.
17 Dill. Sant Iscle y santa Victoria, germans, mrs.; se v. á Breda, santa Gertrudis, v., y sant Gregori Taumaturch, b.
18 Dim. La Dedicació de la Seu de Barcelona y st. Bárulas, noy m.
19 Dim. Santa Isabel, regina de Hungría, y sant Olimpi, b. y c. de Barcelona.
20 Dij. Sant Feliu de Valois, fr., y sant Octavi, m.
21 Div. La presentació de Ntra. Sra., y lo B. Romeu de Llivia.
22 Dis. Santa Cecilia v. y m., sants Maure, March y Esteve, mrs.
23 Diu. Sant Climent, p. y m. y santa Lucrecia, v. y m.
24 Dill. Santes Flora y María, v. y mrs. y st. Joan de la Creu, fr.
25 Dim. Santa Catarina, v. y m. y sant Moysés.
26 Dim. Los Desposoris de Ntra. Sra., y sant Conrat, b.
27 Dij. Sants Facundo y Primitiu, mrs.
28 Div. Sant Gregori, p. y sants Papiniá y Mansuet, b. y mrs.
29 Dis. Sant Sadurní, b. y m., apóstol de Catalunya, y santa Iluminada, v.
30 Diu. *I d' Advent.* Sant Andreu, apóstol, y sant Venato, m. de Cerdenya, se v. á Sant Sadurní de Noya.

DESEMBRE

ENTRE TOTS SANTS Y NADAL, NÍ BOYRES NI MESTRAL

1 Dill. Sant Eloy, b. y c., y santa Natalia, m.
2 Dim. Santa Bibiana, m., y santa Elissa, monja.
3 Dim. Sant Claudi, m.; se v. á Vich, y sant Francisco Xavier, c.
4 Dij. Santa Bárbara, v. y m., y sant Pere Crysólech, arq.
5 Div. Sant Dalmau, b. y m.; se v. á sant Dalmay, y sants Críspul, Juliá, Grat, Félix y Patavia, mrs.—*Dejuni*.
6 Dis. Sant Nicolau de Bari, arq. y santa Dionisia, m.
7 Diu. *II d' Advent*. Sant Ambrós, b. y doctor, sant Martí, ab. y **Beat Pere Cerdá, c., fill de Coblliure.**
8 Dill. ✠ La Purissima Concepció, patrona de Barcelona.
9 Dim. Santa Gorgonia, v. y santa Llogaya, v. y m.
10 Dim. Ntra. Sra. de Loreto, santa Eularia de Mérida y santa Julia, m.; se v. á Elna. Sant Trobat y 359 companys mártyrs en Girona.
11 Dij. Sant Damás, p., fill de Argelaguer, y sant Salví, b.
12 Div. Sants Sinesi y Donat, mrs. y sant Luffren, ab.—*Dejuni*.
13 Dis. **Santa Llucia, v. y m.—*Dejuni*.**
14 Diu. *III d' Advent*. Sant Nicasi, y sant Pompeyo, b.
15 Dill. Sant Eusebi, b. y m., y sant Urbici, herm.
16 Dim. Santa Albina, v. y m. y santa Adelayda, emperatriu
17 Dim Sant Franco de Sena, c. y sant Llatzer, b. y m.—*Témpores.—Dejuni*. (I. P.)
18 Dij. Ntra. Sra. de la Esperança ó de la O.
19 Div. St. Adjutori, ab. de Narbona.—*Témpores.—Dejuni*. (I. P.)
20 Dis. Sants Eugeni y Macari, c.—*Témpores.—Ordres.—Dejuni*.
21 Diu. *IV d' Advent*. Sant Tomás, ap. y sant Severiá, b.
22 Dill. Sant Flaviá, m.; se v. á Verdú, y sant Zenon, soldat.
23 Dim. Santa Victoria, v. y m. y Sant Sérvulo, c.
24 Dim. St. Delfí, b. y sta. Tarsila, v. *Dejuni y abst. de carn*. (I. P.)
25 Dij. Lo Naxement de Nostre Senyor Jesucrist. Lo bolqueret del Diví Jesús á Lleyda, santa Amancia, se v. á Agullana, y sant Faust, m.; se v. á Barcelona.
26 Div. Sts. Esteve, protomártyr, y Pere de Torelló. (I. P.)
27 Dis. Sant Joan, apóstol y evangelista. (I. P.)
28 Diu. Los Sts. Ignocents mrs., molt venerats á Catalunya. (I. P.)
29 Dill. Sant Tomás, arq. de Cantorbery, m., y sant Davit, prof.
30 Dim. La Traslació de sant Jaume apóstol, y santa Anisia, m.
31 Dim. Sant Silvestre, p. y santa Coloma, v. y m.

NECROLOGI

La mort infadigable sempre ha continuat sa tasca. Des lo primer de Novembre del any passat fins al 30 d' Octubre del corrent, entre los Catalans que ha tirat á la fossa, y que en vida havían merescut sobressortir per algun mérit, recordám los següents:

Domingo Bartrina y Cubinyá. Poeta festiu que se havía donat á conéxer per un bon nombre de composicions que 's distingían sobre tot per la facilitat ab que havían sigut escrites. Mor jove als 10 de Novembre del 1900.

Joaquím Volart. Als últims de Novembre morí á Manresa aqueix inteligent enginyer de camins, canals y ports, quals aptituts havía demostrades en varies obres.

Francisco Soler y Rovirosa. Mor als 27 de Novembre aqueix capdal pintor escenógraf. Fou un dels pochs hómens qui no s' equivocan en sa vocació professional y que tenint medis per satisferla, la seguexen constantment ab igual entusiasme y sens decandiments d' esperit. Reunides en ell totes les condicions afavoridores de ses aspiracions jovenívoles, fou un pintor de debó y un artista en la verdadera accepció de la paraula. Dexá memoria inesborrable en ses nombroses obres escenográfiques y decoratives que á la vegada que foren altes penyores de sos talents indiscutibles, son lo testimoni d' una carrera llarga y sempre activa. Era per naturalesa y per sentiments un barceloní de soca y arrel y fou sempre amich de tots los qui en més ó menys escala se consagravan al Art.

Vicenta Janer d' Alemany. Professora de la classe de Taquigrafía de la Escola de Institutrius que sostè la econó-

mica d' Amichs del Pays. Havía sigut llorejada en varis concursos públichs per treballs literaris que ab altres que havía publicats revelan la ilustració que la distingía. Fou una excelent dexeble de la Taquigrafía segons lo sistema del Dr. Garriga. Morí en la segona quinzena de Desembre.

Jacinto Vergés y Gilabert. Fou compositor reussench qui escrigué varies composicions excelents penyores de sos talents musicals. Morí per allá lo 22 del mes de Desembre del 1900.

Heribert Barallat y Falguera. Era corredor reyal de Cambis. Entusiasta patrici com se havía revelat en varies ocasions fou un dels fundadors de la Academia Científica-Mercantil establerta á Barcelona y un dels primers socis que tingué la Associació Catalanista d' excursions Científiques, precursora del actual Centre Excursionista. Va morir als 28 de Desembre del 1900.

Excm. Sr. D. Ferrán Puig y Gibert. Era fill de Girona; arribá á una edat avençada morint lo día 2 de Janer del 1901. Era un bon catalá, tant perque havía volgut conservar sempre les costums y particularismes d' aquesta terra, fins quan los negocis lo n'havían allunyat, sinó també perque sempre estava disposat á contribuir en tot lo que pogués proporcionar á Catalunya algún benefici moral ó material. A aqueix objecte havía pensionat á varis perque anessen á estudiar al extranger les seves professions, havent ell procurat per sa part sempre en sos negocis particulars no ésser tributari de paysos extranys.

Manel Miquel y Boix..Fou un dels més reputats jurisconsults de Lleyda, sa patria nadiua. Periodista distingit, dirigía lo periódich «El Ideal» quan vingué á interrompre sa activitat als 3 de Janer.

Faustí Paluzíe y Tálló. Encara que accidentalment va náxer á Valencia, era catalá per successió de familia y per-

que desde molt noy visqué continuament á Barcelona. Hereu del establiment tipográfich de llibres per la ensenyança primaria que havía fundat lo seu pare lo inoblidable pedagog Paluzíe y Cantalozella, lo feu conéxer en les Amériques en varis de quals punts assortía de llibres de text pera les escoles. Dexá alguna obra d' aquesta classe que porta son nom. Morí lo día 9 de Janer.

Ecm. é Ilm. Sr. Dr. Joseph Morgades y Gili. Havía nascut á Vilafranca del Panadés de una familia pobra. Seguí la carrera eclesiástica y un colp sacerdot, fou catedrátich y Rector del Seminari de Barcelona; canonge penitencier de la catedral de la metexa ciutat y després bisbe de Vich, administrador apostólich de la Seu de Solsona, y també bisbe de aquesta diócessis barcelonina y senador. Abans d' ésser bisbe havía traduhit varies obres de carácter piadós ó relacionades ab los interessos relligiosos y un colp prelat, publicá gran nombre de pastorals, una de les quals li valgué una creu del Mérit militar. Per la reedificació de Santa María de Ripoll, per lo Museu episcopal que organisá á Vich, adquirí les simpatíes dels catalanistes, essentne per ells elevat á la presidencia dels «Jochs Florals.» Conceptuat com una figura principal del Catalanisme, vá atraures la antipatía de la prempsa madrilenya y de les representacions nacionals de les Corts y Senat, especialment per la famosa pastoral referent á la predicació en catalá. Peró hi ha que confessar que sapigué desvanéxer les ires de Madrid. Aquell qui té en ses mans la vida y la mort va tréurel soptadament d' aqueix mon, als 8 de Janer del 1901.

Dr. Joseph Ametller y Vinyes. Fou un dels més reputats metges de Girona; distingit escriptor y molt entusiasta patrici. Tot lo que per aquella ciutat significava un avenç de cultura, tenía en ell un decidit cooperador. La Comissió provincial de monuments, lo Museu provincial, la Associació Literaria, la «Revista de Girona», publicació la més seria é important que s' ha publicat en aquella im-

mortal ciutat y altres manifestacions de la activitat moral de la metexa, son eloqüents comprovants de lo que acabám de consignar. Morí als 10 de Janer del 1901.

Tomás Cardona. Distingit esculptor fill de Tortosa. Produhí obres de reconegut mérit artístich alabades per la crítica inteligent y algunes llorejades en algún concurs. Morí jove per allá la primera quinzena del mes de Janer.

Excm. Sr. Víctor Balaguer. Als 14 de Janer del 1901 havent arribat als 76 anys morí aqueix il·lustre barceloní. Quan s' hagen desvanescut les preocupacions y s' estime ab justicia la labor d' aqueix incansable escriptor que començá sa vida literaria als catorze anys y va acabarla ab la mort, s' estimará degudament la influencia que exercí en sa patria nadiua. Aleshores podrán regatejárseli si 's vol, los mérits al escriptor, al historiador y fins censurarse al polítich; peró també se tindrán en compte los resultats de sa propaganda patriótica. Mentres tant la Biblioteca-Museu de Vilanova es la glorificació del nom d' aqueix il·lustre compatrici, que ha influit en lo cambi de certes idees de una manera poderosíssima.

Ilm. y Rdm. Dr. D. Simó Frexa y Ortega. Prelat doméstich del Papa, degá de la Santa Esglesia catedral de Urgell, rector del Seminari d' aquell bisbat y vicari general del meteix. Havía nascut á Reus y era tingut com á home de grans conexements y facultats, enfosquides algún tant per son carácter. Morí á Barcelona als 15 de Janer.

Vicens Llorens. A mitjans de Janer á Palma de Mallorca morí aqueix notable músich, autor de varies composicions de diferent carácter, les quals li valgueren alta consideració entre 'ls professors de sa patria nadiua, que no foren esquerbs en regonéxer sa válua artística.

Francisco de P. Capella y Sabadell. Era un barceloní com pochs pugan havernhi, y com li corresponía per ésser

amo d' un dels més antichs establiments industrials de Barcelona. Per afició se consagrá á la literatura publicant en revistes y periódichs un bon nombre de versions tradicionals y llegendaries que eran llegides ab gust pel carácter ingénuo que respiravan. També vá escriure algunes noveles que denotan singulars aptituts naturals per inventar y desenrotllar accions; que si be les desfigura algun defecte de detall que la crítica li retraurá, sempre que no vulga ésser benévola y atendre degudament la bona intenció que impulsá la ploma del poch pretenciós escriptor, no dexará de ser llegit ab gust. Morí als 16 de Janer.

P. Francesch Palau, S. J. Mor á una edat avençada, als 27 de Janer, en lo Col·legi de la Companyía establert á Sarriá. Nasqué en un dels poblets compresos en lo golf de Roses. Havent entrat en aquell institut relligiós fou destinat á evangelisar la gent africana, conseguint en tan apóstolica tasca abundosos fruyts. Al retornar á Espanya ab la salut ben malmesa, Valencia, Tarragona y Barcelona foren escenari de ses virtuts. Morí als 27 de Janer.

Dr. Francesch Belló. Rector del Seminari de Tortosa y dignitat d' ardiaca de la Santa Esglesia de la metexa ciutat. Era persona ilustradíssima havent sigut abans canonge y rector de Sigüenza y magistral de Murcia. Morí als 19 de Janer essentne sa mort molt sentida, sobretot per lo Sr. Bisbe del meteix bisbat tortosí.

Iltre. Sr. D. Francesch X. Casadevall. Ardiaca del Capítol Catedral de Vich, de qual ciutat era fill, mor á una edat avençada als 28 de Janer. Fou home de extensos conexements en les ciencies eclesiástiques, excelent predicador y sacerdot virtuós. Unes notes históriques referents al convent de la Mercé de Vich y alguns llibres de práctiques devotes y algún que altre treball son los testimonis que quedan de son valor intelectual.

Alfons Alsina. Als 15 de Febrer mor aqueix entusias-

ta propagador de la idea catalanista. A Celrá d' hon era fill, Sans, Bordils, Sant Feliu de Codines, Crespiá, Blanes y altres poblacions aplaudiren aquella eloqüencia filla de lo arrelat que estavan en son esperit jovenil los sentiments patrióticħs.

Arthur Osona. Mor als 19 de Febrer aqueix catalá, fill adoptiu del principat d' Andorra, prototipo dels excursionistes d' aquexa terra. Es autor de una colecció de *Guíes* d' excursions per diferents indrets de Catalunya, molt útils, y molt práctiques. No hi ha en elles gens de faramalla; sinó que tot lo que pot menester ó puga interessar al qui per necessitat ó per entusiasme visite les diferentes comarques de nostra terra, está allí consignat ab precisió.

Manel de Lasarte. Natural de Barcelona. Home de vasta ilustració demostrada com á periodista, com á novelista, poeta lírich y autor dramátich. Va morir als 20 de Febrer.

Mossen Ramon Eluch. Rector de Sant Miquel de Montblanch. Era home de gran prudencia y saber; patrici entusiasta y gran aymador de Catalunya. Va morir als 22 de Febrer.

Pere Eríz. Mor á Barcelona als 24 de Febrer aqueix distingit artista, dibuxant ben conegut per les genials ilustracions ab que son llápis fácil y elegant havía enriquit varies edicions d' obres literaries.

Felix Grás. En un dels primers díes del mes de Març en la ciutat d' Avinyó, acaba son pelegrinatge per la terra aquest il-lustre poeta provençal, inoblidable autor del poema «Li carbouniè» y altres celebrades composicions que 'l colocaren entre 'ls més capdals felibres de sa terra germana de la nostra. De son amor á Catalunya ne queda com á testimoni aquell magnífich discurs que digué en la

festa dels Jochs Florals del any 1893 al assistirhi com á *capoulié del felibrige* de Provença.

Joseph Planas. Natural de Barcelona. Als 62 anys morí á Alcover en la diada del 15 d' Abril. Era una inteligencia claríssima secundada per un carácter fogós. Havía cursat la carrera de Dret y un colp obtingut lo títol d' advocat, cumplí son propósit de no exercir may tal professió. Era un llatinista ben entés y conexía tant la literatura clássica, com era versat en les Sagrades Escriptures. Se consagrá al professorat musical ab gran profit y varies composicions que havía anat publicant acreditan son talent en tal difícil Art. Colaborá en aquest CALENDARI corresponent als anys anteriors.

Manel Moliné. Als 26 de Abril y als sexanta vuyt anys d' edat morí aquest distingit artista barceloní. Fou un aplicat dexeble de la Escola de Belles Arts, que hauría arribat per ses disposicions naturals á ésser una notabilitat, si no les hagués tirades per dedicarse á la fotografía, ab un seu amich, y tenint establerta durant molts anys una de les millors y més acreditades galeríes de Barcelona. Ses innombrables caricatures publicades en varis setmanaris serán perdurable recort de la facilitat ab que manejava lo llapis y del humorisme intencionat ab que sabía tractar les coses y les persones. Pintá alguns quadros que acreditarán ses excelents qualitats de bon pintor.

Pere Company y Fáges. Era fill de Barcelona desde feya quaranta quatre anys. Vá morir als 8 de Juny. Havía figurat com á redactor ó colaborador de diferentes publicacions periodístiques, distingintse especialment en los assumptos de carácter financier ó económich. Fou un entusiasta y excelent taquígraf, y havía fet notables estudis per la aplicació d' aqueix art á la llengua Catalana. En alguns certámens li havían premiat algun treball.

Joseph Lluís Pellicer. Molt justament reputat artis-

ta, pintor y dibuxant. Morí en aquesta sa ciutat nadiua als 15 de Juny als cinquanta nou anys d' edat. L' Art fou per ell un sacerdoci que exercí ab tot aquell zel que corresponía pera ésser lo propagador per medi del pinzell ó del llapis de civilisadores ensenyances que desitjava filtressen en la conciencia popular. Ningú com ell feu veure gráficament entre nosaltres les horrors de la guerra, aquexa terrible plaga social que junt ab altres delman injusta y despietadament la societat. Sa labor artística fou perseverant y copiosa y morí en la plenitut de liurs facultats productives, quan podía influir en que les nostres Arts gráfiques no 's precipitessen per los viaranys d' un decandiment mortal.

Iltre. Dr. Joseph Panadés y Poblet. Natural de Pirá. Era un escriptor ben erudit, entés polemista y notable predicador. Després d' haver sigut capellá de la Casa provincial de Caritat de Barcelona, fou capitular de varies catedrals y últimament obtingué la canongía anexa á la capellanía del Ritu Muzárabe que existeix en la metropolitana de Toledo. La falta de salut havía motivat sa residencia á aquesta ciutat desde feya algun temps. Morí lo 1 de Juliol.

Joseph Serra y Campdelacreu. Lo día primer de Juliol vá morir aquest vigatá de naxença y d' afeccions vivíssimes. En los temps de sa joventut publicá en un volúm varies poesíes ab lo títol de «Primavera trista» que serán sempre la revelació d' un excelent poeta. Malgrat les bones disposicions demostrades, no produhí en tal sentit gran cosa més, puix l' arreglo del Arxiu municipal de Vich, la organisació y classificació del Museu episcopal, lo cárrech de Bibliotecari del «Círcol Literari» y la direcció de les obres que importá la trovalla del temple romá, tot de aquella metexa antiquíssima població, li varen exigir tota sa activitat intelectual, fins á no permétreli acabar la verdadera historia d' aquella sa patria nadiua ab la que volía consagrarli lo tribut més expléndit de son amor filial. Havía nascut en l' any 1848.

Joan Mañé y Flaquer. Havía nascut á Torradembarra en l' any 1823. Tenía per lo tant setanta vuyt anys á la vora y ne feya cinquanta que era redactor del Diari de Barcelona al arribar á la mort. Tant trascendiren los seus escrits en la opinió pública, que 's pot dir que foren molts los barcelonins que no pensavan res en tal ó qual assumpto fins á tant que En Mañé, havia exposat son criteri. Y es que en aquest temps en que hi ha verdadera gandulería intelectual en la generalitat, aquella prosa correctíssima de sos escrits importava una potencia de pensament superior y una claretat de judici que verdaderament atreya. Indiscutiblement fou la primera figura del periodisme catalá. Varies obres ha dexat escrites que serán sempre les qui 'l colocarán entre los principals escriptors que hem tingut á Catalunya en lo segle xix. L' últim de sos díes s' esdevingué á Barcelona en la fetxa del 7 de Juliol.

Francesch Masferrer y Arquimbau. Era vigatá. En los bons temps del *Esbart de Vich* fou un dels més granats y animosos poetes; per lo que 's pot ben colocar entre los millors del renaxement catalá. Ab tot, lo va atreure la Filosofía y demostrá que era poderosa sa inteligencia per esbrinar la naturalesa de les causes y lo perqué dels efectes. Hi ha que confessar que 'l filósoph fou inferior al poeta. Morí als 15 de Juliol en la ciutat de Lleyda de qual Institut Provincial n' era catedrátich.

Francisco Lluís de Retés. Per allá á mitjants d' Agost, á Madrit, acaba los díes de sa vida mortal, aquest tarragoní que va conseguir una bona reputació literaria com á autor d' un bon nombre d' obres dramátiques ab que enriquí lo teatre castellá y que foren aplaudides per tot Espanya.

Francisco de S. Maspons y Labrós. Lo día 1 de Setembre va extingirse la vida d' aqueix fill d' Granollers, en la casa payral de sa niçaga, situada á Sant Pere de Bigas. Era lo Sr. Maspons un dels escriptors qui fervorosament aculliren la nostra renaxença literaria un colp reinstaurats

los «Jochs Florals» y un dels ben comptats que no necessitá la poesía per donar fé de vida literaria. Alguns treballs referents á Historia ó á folk-lore de la terra prepararen la colecció del *Rondallayre*, los *Jochs de la Infancia* y les *Tradicions del Vallés* donantlo á conéxer notoriament. ¡Llástima que no haja pogut enllestir la Historia del Vallés per la que feya anys recullía materials! Era degá del Iltre. Col·legi Notarial de Catalunya; president de la Reyal Academia de Bones Lletres de Barcelona y President honorari del Centre Excursionista de Catalunya establert en aquexa metexa ciutat. Havía sigut president dels «Jochs Florals.» Era un home de una bondat suma, que s' atreya la estimació de tothom, y que fós, qui fós, á tothom atenía ab amabilitat no fingida.

Estanislau Vayreda. Era fill d' Olot aqueix capdal botánich que passá la vida estudiant sens parar. Reunía inteligencia y entusiasme per aquexa branca del saber humá que se 'n diu «Historia Natural» y especialment per la part que 's refereix al estudi dels vegetals. Era conegut per tot Europa, y los sabis més experts de França y Alemanya li consultavan sobre algunes especies que desconexían y que ell havía trobades. Organisá un grandiós y extens Museu de Historia Natural, notable sobre tot per lo Herbarium. Va cloure per sempre més sos ulls en sa població nadiua als 20 de Setembre.

Pau Sans y Guitart. Mor als 22 de Setembre aqueix inteligent enginyer industrial quals aptituts l' havían portat al cárrech de director del moviment del ferro-carril de França. Publicá una tanda d' articles de carácter científich en «La Renaixensa,» que son una bona prova de sos conexements. Era home de nobilíssims sentiments, que no congeniavan ab l' esperit mesquí que domina en la societat. Fou lo primer president que tingué la «Lliga de Catalunya» y presidí també la «Unió Catalanista.»

Pere Anton Torres. Tarragoní. Autor dramátich que

havía cooperat ab sos talents, no escassos, al sosteniment de nostre teatre regional. Algunes de ses obres farán que sempre se recorde son nom entre 'ls catalans qui han contribuit ab son entusiasme á la rehabilitació literaria de Catalunya. Del polítich, per més que exercí importants cárrechs, ningú se'n recordará. Morí á la Espluga de Francolí lo día 2 d' Octubre.

Aquesta es la llista dels compatricis nostres que en un sentit ó altre feren remarcable la sua existencia en lo mon. No es complerta perque la nostra diligencia no correspón al entusiasme que per tots ells sentim y axís algún no ha sigut enclós en aquest Necrologi.

Que 'l Senyor misericordiós com es, haja tingut molt més en compte los mérits que 'ls defectes que aplegaren y, atenuant lo rigor de sa justicia, los haja acullit en la eterna benhaurança. Que son recort no s' esborre de nostra memoria per imitarlos en lo bó que practicaren perque en la esfera de la nostra respectiva activitat pugám també honorificar aquesta terra benehida que es nostra patria. Tals deuen ésser los desigs de tots.

Ramon N. Comas.

Comptan los antichs que Cupido no era cech de naxença, res d' axó: tenía una vista molt fina. Segons sembla, la causa de sa ceguera no fou altra que l' haver rebut una vegada un fort revés de má de la Follía.

Lo pobre nin veyentse cech, aná á sa mare Venus, y li demaná justicia. Tingueren consell los deus, y resolgueren que, tota vegada que la Follía era causa de que Cupido hagués perdut la vista, la condemnavan á que eternament li fes de guía.

De llavors ençá no ha anat Cupido enlloch que no li haja acompanyat la Follía.

VELLESA

Albescunt ad messem.

I

Mos cabells son blanchs,
son blanchs per la messa,
l' istiu es aprop,
s' acosta la sega.
¿Si s' acostará
per la vida meva?

II

¿Me vindrá de nit?
¿me vindrá de día?
Mes, no trigará
puix mon cap s' inclina.
Oh! quin cop de falç
me dará quan vinga!

III

Quan al llit me 'n vaig
me dich á la espona:
¿vindrá aquesta nit
la gran segadora?
Si sento fresseig
de nit á ma vora
dich—¿será la mort
que ja se m' acosta?
Si algun drinch estrany
de cop me dexonda
—¿será ella, 'm dich,
que la falç esmola?
¡Si la está axecant
y ja 'l cop me dona,
aquell cop de falç
que tira á la fossa!

JACINTO VERDAGUER, PVRE.

L' AVENCH DE COVA-NEGRA

(MALLORCA)

A la claror de l' alta finestra cenital,
com temple d' antiquíssim, desconegut misteri,
s' axampla la caverna, rotonda de penyal,
major que la qu' Agrippa bastí tan colosal
á tots los deus del gran imperi.

Alberch sembla dels genis y forces del terrer,
gegants ó nans terribles de vida y arts estranyes,
qui ja tresors guardavan ó ne sabían fer,
segons los entreveya somiós lo temps primer
del món obscur en les entranyes.

De drachs y megateris s' hi veu l' antich horror.
no ja en boyra de somnis, sinó esculpits en roca:
relleus qui, destriantse dins clapes de negror,
trasmuden á cad' hora la forma y la color,
segons la llum poruga hi toca.

Com plor de preses fades cayenthi 'l degotíç
fá randes d' alabastre per la gran volta obscura.
y humida arreu la molça que recobreix lo pis,
si un raig de sol la besa, desprén un fum blavíç
qui com encens per l' ayre sura.

Amunt, per les cornises, se penjan á festons
ombrívoles verdures en delicats fullatges;
y enfora de les ungles d' arpelles y falcons,
animan la gran volta nianthi pels recons
en gran estol coloms selvatges.

Callau, vanes converses. Dins l' alta quietut
d' aquest cor de Mallorca no més be hi escauría,
clamor de nostra raça, son cántich renascut...
¡Oh cóm á ses tonades ab veu de multitut
aquest avench ressonaría!

Llavors l' antich misteri qui dorm aquí, despert,
tal volta me diría secrets d' edats passades;
y com les aus qui surten d' aqueix fondal desert,
d' aquí s' escamparían pel sol y l' ayre obert
en nou esbart rimes alades.

Mes ¿qué podría ferse d' eix temple gegantí,
qu' un panteó me sembla buydat per la natura
dins la gran roca mare del poble mallorquí?
¿Com may se trobaría corresponent destí
per sa abismal arquitectura?...

Tot es aquí titánich, august, solemnial;
tot aquí té 'l carácter qui lo vulgar desterra:
en lloch se trobaría com en aquest coval
un monument aposta per cripta sepulcral
dels fills més grans de nostra terra.

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, PVRE.

—Mes val pá axut ab amor, que gallines ab remor.

—Qui paga á faldades, paga dues vegades.

—Si al qui deus no pots pagar, humilment li deus parlar.

—Més son los amenaçats, que no los nafrats.

—Tant hi va lo rey com lo papa, com aquell qui no té capa.

REVISTA LITERARIA

Volém conservar la tradició d' aquestes revistes anyals començant per evocar la memoria del gran mallorquí, verb de la llengua catalana, En Marian Aguiló y Fuster. Y no debades citarém ara lo seu nom, sinó per registrar en aquestes ratlles, endressades á parlar de les obres literaries més notables escrites en la nostra llengua, la *complerta aparició* d' un llibre que 'l mestre començá á publicar en Setembre de 1873, seguí donantnos tot lo text fins á les darreríes de sa vida y ara hem pogut veure sencer gracies á haver publicat lo fill del poeta les portades, prólech é index. Parlám del *Cançoner de les obretes en nostra lengua materna més divulgades durant los segles* XIV, XV y XVI, obra monumental, esforç d' una gran inteligencia y última paraula del bon gust en materia bibliográfica. Es la única y expléndida colecció que tením en catalá de la poesía vulgar, que segueix darrera de la popular per no estar tan identificada ab lo poble y no tenir la transparencia y bellesa d' expressió d' aquesta, més constitueix un document d' época molt estimable per conéxer fets, costums y literatura. Fullejant l' expléndit *missal* de nostres lletres vulgars imprés sobre magnífich paper de fil en carácters góthichs, varies tintes, hermoses capitals y típiques ilustracions dels llunyans segles en que foren divulgades les cançons, un no pot menys que benehir lo renaxement literari que té prou empenta per á produhir coleccions com aquesta en que figuran documents tan apreciables com los vulgarisats *Llibre del romiatge del venturós Pelegrí*, lo de *Bons amonestaments de Fra Entelm Turmeda*, la *Dança de la Mort*, un edificant aplech de *Goigs*, *Cobles*, *Oracions*, *Gloses* y *Cançonerets* religiosos, y moltes altres cobles históriques, satíriques y de costums avuy del tot oblidades. Al estudiós Angel Aguiló qui ha completat la obra, després de remer-

ciarli sa meritoria tasca, li farém una observació: no creyém que estigués en la intenció del seu difunt pare batejar lo llibre de tres diferentes maneres: en la portadella hi ha lo títol *Cançoneret dobres vulgars;* en la portada lo que hem copiat més amunt, que es segurament l' auténtich, y al final del index: *Cançoneret de cobles vulgars.* Potser hauría convingut més unitat en lo títol donada la importancia y serietat de la obra.

Y ara parlém d' un altre gran poeta, que aquest any nos ha regalat ab la armonía de ses cantades. Mossen Jacinto Verdaguer ha publicat en lo folletí del setmanari *Jorentut* una nova colecció de poesíes que ha batejat ab lo nom sugestiu de *Ayres del Montseny*, ahon hi trobám les composicions més humanes é íntimes que ha escrit son autor, entremitg d' altres que recordan la nota constant y constantment bella dels *Idilis*. Convé de debó que pogám respirar de tant en tant una alenada d' *ayre del Monseny* per fugir de la atmósfera empestada en que vivím, y la poesía de Mossen Cinto es purificadora.

Cap altre *Mestre* ha publicat llibres de poesíes; dihém mal: un n' hi ha que té 'l títol de Mestre per sufragi universal dels qui parlám en catalá, encara que no li hage concedit cap Consistori dels Jochs Florals: l' Apeles Mestres. Aquest ha publicat una nova tanda d' *Idilis;* encara que sían més á la moderna que 'ls primers (*La cigala y la formiga*, *Les dos Creus*, *Los sardinalers*, etc.) no 'ns portan com aquests lo suavíssim perfum de montanya, de costums primitives, de flayre grega, de reminicencies de Teócrit... y no podém ferhi més; encara que son autor se mitg avergonyesca de haver escrit los de la primera tanda, nosaltres los preném sovint ab preferencia als de la segona y 'ls posám junt á la hermosíssima *Margaridó* y als *Poemes de Mar*, potser lo millor que ha escrit lo poeta.

¿Hi ha més poesíes? Citant de memoria, com ho fem, sols recordám entre les coleccions dels jóvens una ó dues d' En Victor Catalá, poeta de gran alé, un altre d' En Busquets y Punset, autor que va accentuant més cada día sa nota d' amor á la naturalesa expressada d' una manera ori-

ginal é intensa. Hi ha també 'l volúm d' En Manel de Montoliu, ideal, vagorós, plé de poesía, que sembla dur un ánima melódica y lo del malhaguanyat Joseph M.ª Coll y Rodés que conté poesíes perfumades ab los sants amors á Deu, á la patria y á la naturalesa.

La prosa catalána acaba de donarnos una obra de mérit. *Los sots feréstechs* d' En Raymon Casellas, que son autor sembla calificar de *novela poemática* y potser ho encerta en lo sentit de compendre dos elements. Lo novelesch: narració y descripció magistrals que res tenen que envejar á cap novelista de la nostra terra y 'l *poemátich:* convenció formada per l' autor al crear uns tipos que tot y sent arrencats de la realitat en cada un de sos típichs detalls forman un conjunt poch ajustat á la realitat. Estremant la nota fosca, feréstega en los camperols y en lo paysatge y la sentimental en Mossen Llatzer, resulta 'l contrast més fort y més viu lo interés de la novela, que vestida ab aquell llenguatge tan catalá y *comarcal* y ab aquell estil tan transparent, tan sugestiu, se llegeix ab una fruició extraordinaria. En Casellas hauría de regalarnos sovint ab produccions com aquesta, donchs es dels escullits.

No recordám cap més llibre de prosa catalana. Los mestres, l' Oller, en Vilanova, en Pin y Soler, en Pons y Massaveu, en Massó, en Fuentes, (cito sense ordre de mérit), han callat, sols los dos darrers han escrit de tant en tant algun quadret ó estudi interessant. ¿Perqué no escriuen més sovint? ¿Podrém parlar l' any vinent d' una obra de cada un d' ells? ¿No 'ls sembla que ara ja no es escusa dir que no hi ha prou lectors—compradors—dels llibres catalans?

Entre les demés obres catalanes d' enguany devém parlar del notable *Homenatge al Doctor Arcangélich Ramon Llull*, publicat y en sa major part escrit per lo celebrat escriptor Mossen Salvador Bové: llibre que revela un saludable moviment de la nostra renaxença cap als estudis filosófichs y particularment cap al estudi de la escola filosófica catalana de la que n' es representant l' iluminat solitari de Randa. May será prou agrahida la tasca empresa per

Mossen Bové, ara doblement meritoria ab la publicació de la *Revista Luliana* que, com expressa son títol, es tota dedicada al meteix filosoph del *Homenatge*. Y ja que parlám de una revista citémne un' altra apareguda enguany per soláç dels comptats bibliófils que tením á casa nostra: la *Revista bibliográfica catalana* dirigida per lo novelista y erudit en Jaume Massó y Torrents. Les condicions de pulcritut de dins y fora ab que aparegué son primer número, la fan ben recomanable; no més cal desitjar á n' en Massó força constancia en publicarlo y al públich en ajudar á tan inteligent director.

Los estudis linguístichs s' han enriquit ab dues obres. La *Gramática etimológica catalana* de Mossen Grandía y 'l *Diccionari de Barbarismes* de N' Anton Careta. La primera es una obra d' estudi superior donada la escassedat de bones gramátiques catalanes ó la diversitat de criteri de sos autors. En ella 'ls molts compatricis nostres que cercan adelerats—en aquests temps de expansió de la propaganda catalanista—una obra que 'ls ensenye á parlar y sobre tot á escriure bé y correctament la propia llengua, lo que no han pogut assolir per culpa de la sarcástica ensenyança oficial y privada, trobarán tot lo que necessitan y encara més, donchs moltes de les consideracions que 's llegexen en aquesta obra son més pera 'ls iniciats que pera 'ls neófits, lo que sens dupte es un mérit important. No passa axís ab lo *Diccionari de Barbarismes* d'en Careta, llibre utilíssim y al alcanç de tots, mes aviat de vulgarisació y de propaganda que d' estudi, ahon podrém apendre á depurar lo nostre llenguatge, trayentne les senyals que hi ha dexat la llenga imposada. Son criteri no precisament puritá, sinó un xich arcáich, lo fá caure devegades en solucions poch práctiques; mes en la majoría de cassos ho encerta y per axó sol es digne de alabança aquest primer esforç per traure la pugó castellana de la nostra rica llenga.

Devém mencionar com á treball únich en catalá de psicologia artística, lo del jove escriptor en Cebriá de Montolíu. Son llibre *John Ruskin* es un estudi primorós é intens de la obra del gran filosoph del art que més ha contribuit

dintre y fora d' Inglaterra á la evolució del gust, arrencantlo dels motllos vells, de les corrents terroses del realisme y portantlo á les altures, cap á les clarors ideals de la Bellesa del esperit. Cal llegirlo aquest estudi d' en Montolíu y 'ls hermosos fragments d' en Ruskin traduhits per lo meteix autor del estudi, per ferse cárrech de la nova corrent y de la importancia d' aquest llibre que 'ns posa en contacte ab la Europa intelectual y artística.

Y dexantnos al tinter un sens fí de llibrets y tomets en prosa y vers escrits en catalá, que ara no recordo per més de que casi tots ells merescan una honrosa menció, me despedesch de tú, lector pacient, fins á un altre any ab la esperança de poder parlarte de més y millors llibres que 'ls que acabo de citar. Y axó que la cullita d' enguany es bona á tot serho.

E. Moliné y Brasés.

A UNA PIANISTA

Tota vestida de blanch,
lo rostre de satalía;
á cada galta un clavell,
la boca una coralina;
lo front coronat de rulls,
los ulls plens de poesía...
No era 'l bori del teclat
més blanch que tes mans divines,
que tos dits, capolls de llir,
ab aroma d' armoníes...
May t' he vist tan ideal
y hermosa com aquell día;
per mi fou que del seu march
se n' exí Santa Cecilia
y en tu va pendre altre cop
inspiració, cos y vida.

Manel Folch y Torres.

IDILI

La Mare de Deu
era molt feynera;
filava llí blanch,
filava llí negre,
quan li convenía
també fina seda;
de cada fusada
feya una troqueta.
Lo bon Jesuset,
petitó com era,
estenent ab gracia
braços y manetes,
gentil la hi servava,
jamay se 'n retreya,
—Si estau cançat, Fill,
pararém la feyna.
—No estich cançat, no,
ma dolça Mareta;
llis es vostre fil,
ni un nuset l' enreda,
¡Si fossen dels hómens
axí les conciencies,
la tasca que porto
fora més lleugera,
per Vos y per Mi.
ma dolça Mareta!

† Victoria Penya d' Amer.

—Ni 'ls morts ni 'ls ausents, tenen amichs ni parents.

—Ni dona desvergonyida, ni planta pel Març florida.

HIMNE

Oh Caritat gloriosa,
filla del cor de Deu,
qui al mon te pogués veure
regnant com en lo cel!

Ton nom es la paraula
qu' enclou tota la lley
ab que en la terra l' home
l' imatge de Deu es.

Oh gloria de la terra,
paraula del Etern,
doctrina de Jesús,
creadora de tot bé!

No en l' orfanesa 'ns dexes
del mon en mig del herm,
mas vinga 'ns per tú 'l regne,
lo regne sant del cel.

Oh Caritat gloriosa,
alé del cor de Deu,
omple d' amor les ánimes,
Deu tancará l' infern.

Germá 'ns será 'l prohisme,
tot dol, tot patiment
haurá del bé 'l conhort.
lo bálsam de la fé.

Es presa avuy la terra
de la superbia cruel
que per concupiscencia
fá escarn del nom de Deu.

L' humilitat flagella.
la malvestat esten,
y l' esperit occiure
vol del qui encara creu.

Oh Caritat gloriosa,
filla del cor de Deu,
omple d' amor les ánimes,
Deu tancará l' infern.

Miquel Victoriá Amer.

LES BELLES ARTS EN 1901

No esdevé pas gayre dificultosa la tasca de projectar un inventari artístich de la darrera temporada. Sobre no ser molt nombroses, tampoch son molt intrincades ni heterogénees les partides que hi deuen figurar. L' any no ha sigut de gran trasbals, y apenes si per damunt de la senzilla crónica de les exposicionetes de can Parés, que constitueix lo fondo ordinari de la vida del art á Barcelona, s' hi destaca algun que altre esdeveniment d' aquells que donan pera escriure y enrahonar.

De per allá les acaballes del 1900, solament recordo ab plaher y ab emoció, la exposició organisada al saló del carrer de Fernando, per En Mas y Fondevila, ab vint y tantes maravelloses pintures, obra de la seva má. Davant d' elles tothom va regonéxer una altra volta que En Mas es lo més seductor, lo més encisador, lo més hipnotisador dels nostres pintors. Com tantes altres vegades va dirse que 'l seu art amable, distingit y rialler, semblava fet exprés pera atraure y encadenar l' esperit, lo meteix que una mirada de dona hermosa. Com en tantes altres ocasions se proclamava la

inspiració del artista que de la escena més vulgar, de la figura més prosáica, del tema més humil, ne fá sortir un miracle d' esplendor y poesía.

Contemplant les prodigioses teles d' aquella exhibició, se veya be que 'l pintor tant ó més que dels sers humans á que donava vida, fossen nenes del camp ó hómens de mar, ó pastors del bosch, ó gent de vila ó gent d' esglesia, se preocupava dels escenaris ornamentals ahon respiravan y vivían aquells sers: lo jardí florit, les boscuries frondoses, la platja polida, lo carrer pintoresch y lo temple daurat y plé de llums. Robes, flors, paysatges, fins ratxes d' ayre y esclats de llum, feya l' efecte de que s' avinguessen pera magnificar á la figura humana, formantli tot al voltant com un papalloneig d' arabeschs, de reflexos, de lluissors y vibracions.

Va ésser fonda la sensació d' art que van promoure entre inteligents y profans á Barcelona, aquells hermosos exemplars de pintura integral, ahon sembla que cels y terres, mars y boschs, carrers y passeigs, interiors de temple y reconades de jardí, acaban per compondre, ab les formes y actituts humanes, una armonía total y indefinida, gloriosament instrumentada per un mestre que ha sabut redimir al quadro de caballet de la categoría de *bibelot* pera axecarlo á la categoría d' obra d' art.

Després d' aquest esdeveniment, qui forma la partida més grossa del balanç que estich passant, los afers artístichs varen apaybagarse, adquirint altra volta lo nivell normal.

Al començar l' any 1901, tornaren á desfilar pel Saló Parés les habituals exhibicions de la temporada. Després de la lluhida exposició que, com cada any, va organisar lo Urgell ab quadros seus, den Graner, den Galwey, den Tamburini y d' alguns altres companys, va venir la de la revista *Hispania*, en gran manera interessant per les pintures, y sobre tot pels dibuxos, de forasters com En Vierge; En Sorolla y En Domingo y d' artistes de casa com En Mas, En Mir, En Baixeras, En Llimona, En Feliu, l' Antoni Utrillo, En Triadó, En Borrell y tants altres que no nos venen á la memoria. Acabada aquesta exposició, va

inaugurarse la *XVIII Extraordinaria del Saló Parés*, que si no va oferir res d'extraordinari, va presentar, en cambi, com les celebrades los anys anteriors, lo conjunt arrodonit de lo que constitueix la usual producció dels pintors barcelonins.

Pels mesos de Febrer y Març varen donar algun senyal de vida exterior los dos círcols artístichs que funcionan entre nosaltres. Lo de Sant Lluch va obrir una notable exposició de pintura antiga en la que s' hi comptavan una taula representant lo *Devallament*, atribuida á Van der Weyden; dos quadros religiosos, una figura de Crist y un Sant Francesh de Theotocopuli, el *Greco*, alguns retratos atribuits á Goya, entre ells un de María Lluisa, molt notable pel seu carácter, junt ab altres quadros catalogats com de Brueghel, Menendez, Vanloo, Morales, Reni, Tiepolo y Viladomat. Quasi al meteix temps, al Círcol Artístich del carrer de Corts, se celebrava lo certámen de fotografía artística, molt concorregut pels nostres inteligentíssims *amateurs*, que tant en la composició de figura com en lo paysatge varen revelarse com á mestres d' aquest art nou de la fotografia, tan enginyós com sorprenent.

Un altre dels més simpátichs recorts que dexa la crónica artística del any, es la exhibició olotina celebrada á can Parés. Tots los benemérits olotins que donan lo gran exemple de cultura de conreuar l' art en una vila de montanya, varen presentarse en corporació, cumplint per primera vegada l' acort pres d' exposar anyalment á Barcelona. L' héroe de la festa va ser l' avi Berga, patriarca del paysatge olotí. Les pintures que va ensenyarnos revelavan aquella conciencia d' observació y aquell cuydado de resóldreho tot dins de la unitat del espectacle, que donan á la obra lo segell de lo difinitiu. Lo fill del pintor, en Berga y Boada, va descubrirsens com tot un dibuxant, ab una extensíssima serie de retratos y tipos ab carbó. En Domenge, ab les seves arbredes carregades de mullena y ayre, va afirmarsens com lo primer pintor olotí, després del malhaguanyat mestre En Joaquím Vayreda. Y tots los demés expositors, En Marián Vayreda, En Devesa, En Pla, Mos-

sen Gelabert, l' Estorch, En Salarich y 'ls dexebles de les escoles olotines de Belles Arts van demostrar les felices facultats pera la pintura y 'l dibuix, que sembla ser patrimoni dels qui han vist la llum primera á les vores del Fluviá.

*
* *

Aquestes son, sinó totes, les principals partides que han de constar al actíu del lleuger balanç passat.

Desgraciadament, també n' he d' apuntar dues al passiu, que significan per á nosaltres dolorosíssimes pérdues. Me referesch á dues personalitats barcelonines que figuravan en llochs eminents dins del nostre mon del art: En Soler y Rovirosa y en Lluís Pellicer. L' un representava entre nosaltres la renovació romántica de la escenografía y durant més de trenta anys va ésser lo dictador de Barcelona en materia de decorat teatral. L' altre va personificar lo gran reporterisme artístich de la moderna prempsa illustrada y durant molt temps va ser dibuxant de primer ordre en les grans revistes d' aquí y del estranger. En la mida de les seves forces, que no van ésser escasses, l' un y l' altre van cumplir la missió divinal del artista de embellir la vida en aquest mon de dolor. (D. E. P.)

R. CASELLAS.

CADA COSA PEL SEU TEMPS

Quan ja ma jovenesa queda enrera,
quan ja blanquejan mos comptats cabells,
quan ja del mon conech l' aspra carrera
y de son pás, los goigs y los flagells,

á tu t' he conegut tendra María;
á tu que has despertat mon dormit cor,
que has penetrat en ell, com llum del día
qu' espargeix de la nit ombra y foscor.

Mes no ha passat ma vida treballosa;
ha començat ab tu ma joventut:
ha començat en l' hora venturosa
que al passar vora teu, t' he conegut.

Tu flor naxent; jo l' arbre que s' inclina,
més tot axó, ma dolça amor ¿que hi fá?
á l' eura, res l' aguanta com l' alsina;
com jo t' estím, ningú t' estimará!

¿Qué fores tu d' un jove en la existencia?
De tots los goigs que 'l voltan, un de més:
Pera mi ho serás tot: la llum, la essencia
que no atenua, ni l' ombreja res.

Ab ell, cercant irías afanyosa
com regnar día y nit en lo cor seu;
ab mi, ne seré jo qui al fert ma esposa,
cercará l' ésse esclau d' un esguart teu.

Qui al veure son avuy desert estatge,
á ton pas transformat en paradís,
ha d' agrahirte, fins la dolça imatge
que li permets servar de ton somrís!

Vina á mon si, papalloneta blanca
que vius joquinejant als raigs del sol;
vina á parar en exa nua branca
despullada de flors, ton festiu vol.

Que en cambi de la vida que has de darme,
del goig ab que mon cor has d' inundar,
jo logrará que arribes á estimarme;
que 'ls anys que 't duch, los tingas d' oblidar!...

***

Llohant á Deu, que ab gracia manifesta,
mos ulls ha obert á una crudel vritat,
vinch á tréuret del pit la fera aresta,
que t' hi clavá ma folla ceguetat.

Per darte possessió de la masía,
hon un trono t' hi alçava l' amor meu,
ahir vaig durte al despuntar lo día,
á resseguir mes terres de conreu.

Pera guiarnos entre 'ls camps y fexes,
hi vingué 'l masover y 'l meu fillol
¿Perqué ab carmí ton rostre envermellexes?
la fosca es per la nit, pel jorn lo sol.

¡Quan promptament abdós vareu juntarvos
sens treva caminant pel bosch y prat!
¡Cóm rendits pujant cingles, al sentarvos,
sens adonarsen queyau de costat!

¡Cóm per igual la vida vos plahía!
Tu tan sols disset anys; ell vintidós;
¡cóm casava ton goig ab sa alegría
y ab son negre cabell, lo teu tan rós!

Ta mirada, que may en mi posavas,
en la seva, fixarse la vegí...
¡ja lliure estás! que com á ell miravas,
sé prou ¡que may, me mirarás á mí!

DOLORS MONSERDÁ DE MACIÁ.

EN TROUBETZKOY A BARCELONA

NOTES ÍNTIMES

No crech que cap de les persones mitjanament inteligents que miressen ab algun deteniment la secció d' escultura de la derrera exposició Universal de París, haja pogut oblidar encara la fondíssima admiració que allí despertavan les obres del esculptor rus lo príncep Troubetzkoy. ¿Qui no sortía d' allí maravellat de la força que revelavan aquelles obres tan plenes de vida y de carácter alhora que rea-

lisades ab una tan gran sobrietat de medis? ¿Qui lograva retirarse de la gran *halle* sense endursen ben gravat á la memoria 'l nom d' aquell artista fins allavors desconegut y d' aquella hora ençá célebre entre 'ls celebérrims? A judicar per lo que á mi 'm passava, he de creure que ningú. Jo encara me 'n recordo, me 'n recordo ben bé d' aquell senyor sentat á la cadira de braços, que semblava devorar ab la vista al espectador á través d' aquells lentes que, fets de bronzo com tota la figura, eran transparents com lo cristall; y del hermós retrato d' en Tolstoi á cavall, senzill, serio é imponent com les metexes obres d' aquell gran apóstol rus, y 'm recordo també d' aquella nena ab los gossos, y de la mare y 'l nen y del... No 'm feu continuar la llista, perque es llarga, la tindrán prou present los qui van veure les obres y sería inútil pels demés. Jo encara me 'n recordo, me 'n recordo ben bé del entusiasme ab que de retorn de París, me 'n parlavan los esculptors d' aquí de aquelles obres. Y 'm recordo també molt del efecte estranyíssim que 'm feya 'l pensar que un esculptor tan gran, de una esculptura tan impresionista, tan nova, tan revolucionaria, tan personal, tan *verge*, si axís m' ho dexéu dir, sortís d' un estament tan alt com lo de príncеps. Ignorava encar llavors, que aquest es un títol que á Russia no significa niçaga de reys ni té més importancia que aquí la de simple cavaller.

Comptéu la meva sorpresa quan ahir vespre, introduhit per la targeta d' un bon amich meu rus, me trobo al meu despaig ab el príncep Troubetzkoy. Allí havía corregut jo, sabent que m' esperava, mitg encorregut ab la meva americaneta d' estar per casa, pensant trobarme ab un *princep* no sols del art com realment ho és y ben dels grossos, sinó de llinatge, tot oprimit per la levita y 'l lluhent barret de copa cruxint sota 'l ventre al pés de les cortesies quan.... ¡oh, no desilusió, sinó goig de l' ánima! me veig cara á cara d' un artista tan alt com lo seu nom, tan senzill, tan franch y obert com l' estil del seu cisell, vestint barret de palla y un tern d' americana més passat que 'l meu meteix!

—Dispenséu si en aquesta hora vinch á...

—Cóm, en aquesta hora? En aquesta y en totes no podéu fer més que honrarme molt, vaig exclamar. Vos, que 'm vareu fer fruir tant!... Seyéu, seyéu.

Y ab lo goig als ulls y la admiració al cor, vaig posarme á contemplar lo front espayós y noble, la mirada penetrant y viva, la fesomía enérgica, oberta y franca d' aquell gegant, davant del qual jo 'm quedava nano, nano. La conversa fou llarga y ben aviat llisa y natural com la que sols se pot tenir ab los homes de talent.

—Sabéu que no teniu res de rus á la cara—vaig dirli al cap de poca estona.

—Es que no ho só més que de part de pare—va respondre.—La meva mare era americana y jo vaig náxer á Italia y á Italia, á Milán, he viscut fins ara fá quatre anys.

—Es curiós!—Vaig fer jo.—Si será la força del medi ambent? Teniu á la fesomía ¿que sé jo?... el nas, no sé ahon, més d' italiá que de rus. Sembléu un parent llunyá d' en Novelli.

En Troubetzkoy somrigué bonament.

—*Alora voi parlate italiano?*

—*Sicuro. E molto piu ancora que francese, que russo*—va respondre ell.

Y m' encoratjá á parlarli italiá, trobant que jo tenía molt bon accent.

—Peró si no 'n sé d' italiá; si no he estat may á Italia; si no he fullejat en ma vida una gramática italiana—feya jo, expressantme á topetons y ensopegades.

—Es estrany! Es clar que 's veu qu' us falta l' hábit, peró jo no m' explico l' accent, l' accent que teniu, ni la facilitat en lo giro de la frase, no havent estudiat la llengua ni estat á Italia practicantlo algun temps.

Llavors li vaig explicar d' ahon he tret lo poch italiá que sé, li vaig fer veure en una plana de la Febre d' or, com nos pot ser fácil als catalans apendre una mica d' italiá, dades les semblances de vocables y de sintáxis que hi ha entre abdues llengues.

—Veyéu? Porta, dona, finestra, camina, may...—iguals, iguals del tot en una y altra llengua—Després: nas, *naso;*

dit, *dito;* tal, *tale;* qual, *quale*... y axís moltíssimes que han fet dir al vostre Novelli que 'l catalá es un italiá escursat per la dessinencia.

Conto aquí aquestes menudencies perque apartan un xich aquest home del modo de ser de nostres esculptors, incapaços, en general, d' entretenirse ni un moment en qüestions de llingüística que ell va capir tot seguit. Acabat, me va exposar l' objecte del seu viatge, que era veure fins á quin punt fon bé á la cera perduda en «Masriera y Campins», per si podía encarregalshi la fosa en bronzo de la gran estátua-eqüestre d' Alexandre III de Russia, que ell ha modelat pera un monument de Sant Petersburg. Me va demanar que 'l presentés á la casa, y com jo no podía ferho aquest matí, vam quedar per aquesta tarda.

Mentrestant vam sortir, vam entrar á la Alhambra á pendre café y allí vam parlar de Tolstoi y de música. Diu que, á causa de les escomunions que la iglesia russa ha llençat contra Tolstoi, avuy los mujiks pels qui tant ha fet aquest home, quan lo veuen pels camins se n' apartan senyantse com si vegessen al dimoni; que en Tolstoi axó ho perdona; peró que 'l tenen furiós los anónims que reb induhintlo á reconciliarse ab la Esglesia, perque troba molt baix y miserable que 'ls qui ho fan no tingan lo valor d' estamparhi á sota la firma.

—Jo tinch un llibre d' en Tolstoi ab una dedicatoria autógrafa—afegí—y dihentli un día que ni axís l' havía llegit perque no tinch afició á la lectura, me va respondre ab molta gracia, «que millor; que 'l llegir no 'm fá cap falta.»

Parlant de música 's mostrá en Troubetzkoy tan entussiasta de la sinfonía y del concert com poch amich de la ópera.

—Los personatges de carn y ossos, fins en les obres de Wagner,—va dir—trobo que enxiquexen la grandiositat de la música, que, quan es bona, ne té més que cap art.

—Jo aquell *fins*—vaig replicarli—lo cambío per un *sobre tot;* de modo que tinch per dolentíssima la idea que tan bona cregué aquell gran músich de dur al teatre la representació de sers sobrehumans. Una música tan sugestiva

com la seva no necessitava actors: quan ne sento fragments en concerts m' ho imagino tot molt superior á com m' ho donan després en escena. A Bayreuth meteix no podrán pas reformar les panxes y espatlles dels tenors y de les tiples, suposo.

En Troubetzkoy fou de la metexa opinió. Vam sortir de allí, no li va fer gracia entrar á Novetats pera sentir la Boheme; l' Eldorado estant tancat, no podía durlo á veure una *cosa espanyola*, el *género chico;* vam encaminarnos donchs, al Tívoli ahon hi havía cavallets. Y allí 'l vaig tenir tot lo vespre entretingut com un noy, com jo meteix, veyent fer portentos á ossos, á gossos y á volatins, y rihent de debó de les sortides incoherents dels clowns.

Aquesta tarda, á les 3, seguint lo convingut, he anat á la Fonda d' Orient á buscarlo. Ja m' esperava ell á l' acera de la Horxatería Valenciana alli immediata. Hem prés un cotxe de plaça y 'ns hem fet conduhir á la fundició Masriera. Pel camí m' ha fet un gran elogi de l' interior de la nostra catedral, que es lo únich que ha visitat aquest matí, puix lo restant d' ell se l'ha passat passejantse pel port en llanxa de vela. De pás per la fundició, he fet parar un moment lo cotxe davant l' ala oriental de la Sagrada Familia, pera que pogués contemplar un xich aquella obra de que ell tenía noticia per en Paulousky com d' una construcció important. Observantli la cara, m'ha semblat que no li feya bona impresió.

Com que en Masriera es al Nort y en Campins no 's trobava al taller, nos ha rebut lo fill del primer. La principal idea que duya en Troubetzcoy era la de veure alguna peça fosa, tal com surt del motllo, perque la seva preocupació ó fal-lera es que 'l bronzo no surta ab rebaves ni esquerdes, *crevasses*, que exigescan cops de llima ó altres trampes pera amagar los defectes de fundició en perjudici de la forma y perfecció de la obra. Ha vingut en Campins y, per sort seva, ha pogut ensenyar al rus un cap y uns braços fosos á la cera perduda, que rodavan per allí encara tan plens de terra del motllo, que ha calgut respallar una bona estona ab un respall de pues de ferre pera poderne

descubrir algun trós net y judicar. Lo meteix Troubetzkoy en persona s' hi ha fet ab aquell respall, y quan després de molt mirar y fregar ab lo dit s' ha persuadit de la perfecció ab que fon la casa, s'ha axecat y, ab lo goig retratat als ulls, ha dit á n'en Campins que cap de les fundicions de Russia, Alemanya, França y Italia que ell havía seguit, fonía á la cera perduda ab la pulcritut que la d'ell.

—Jo vos ho asseguro; ja ho podéu tornar á dir. Les fundicions que 's dedican á la cera perduda son poques, encara, y en los treballs de totes elles hi he vist *crevasses* que es lo que jo no vull.

Llavors, exposant un desig vivíssim de que fossen, donchs, los Srs. Masriera y Campins los funedors de la seva gran estátua equestre, ha preguntat si podrían anar á Sant Petersbourg á fóndrela.

En Campins li ha dit que tant com axó, creya que no, perque aquí estém montats com ell veya y...

—Allí us montarán lo taller tal com voldréu; perque per aqueix monument no hi perdonan gastos. No us diré sinó que á mí, pera fer la estátua, m' han construhit un taller exprés, que ha costat al Estat trescents mil franchs, tot y essent no més de fusta. Pels fonaments del monument ha pagat 500.000 franchs. En fí, una borratxada. Axó us dirá si hi roban y si un Estat que 's dexa robar axís, ha d' ésser escás ab vosaltres. ¿Quant li vareu demanar pel vostre treball?

—No sé si sexanta mil franchs,—ha dit en Campins.

—Massa poch, home, massa poch!—exclamava en Troubetzcoy. La meva estátua té 5 metres trenta, d' alçada. No 'n teniu fotografía? No teniu lo croquis del Arquitecte? Porteuho que ho veurá l' amich Oller.

Tot ho han dut. Ell s' ha rigut del croquis ó perfil pueril del arquitecte y jo m' he quedat contemplant la fotografía de l' estátua. L' emperador Alexandre III vesteix caçadora y una gorra de pell. Está perfectament sentat y no 's pot demanar, ni més semblança á la cara, ni més vida y naturalitat á la seva expressió y al moviment de tota la figura. Monta un cavall de guerra y aquest té 'l cap acotat,

de manera que, lluny de distraure, fá fixar tota la atenció del espectador en lo cavaller.—Ha dit en Troubetzcoy que encara retocaría la má que aguanta les brides pera darli més força. Y axó que 'n té, sense que s' hi note la més insignificant exageració.

L' esculptor Montserrat allí present, lo noy Masriera, en Campins y jo li hem elogiat molt la estátua, y en Troubetzkoy ha tornat ab si voldrían anar á fóndrela á Sant Petersbourg. La seva insistencia venía de dos temors: de que 'l modelo en guix se li trenqués pel camí y de que l' emperador se negués á dexar portar aquí 'l cavall copiat y que en Troubetzkoy necessitaría tenir á la vista al retocar la cera, essent com es lo cavall que muntava Alexandre III y per consegüent molt estimat del fill d' aquest. Peró En Campins, sense tancarse en una negativa absoluta li ha manifestat, per sa part, que ells farían molta falta á casa, y que, fins disposant á Russia d' un bon taller, no podentsen endur d' aquí 'ls seus obrers, los hi faltaría un element molt essencial.

—Aquí sabém, á quí podém confiar tal treball ó tal altre y allí no ho sabríam. Los d' aquí 'ns entenen y nosaltres los enteném, y allí no 'ns entendríam los uns als altres.

—Es veritat: aquest es un argument de força,—ha exclamat el rus. Y manifestantse contrariat de debó, com buscant lo consol que li calía, ha dit llavors, que, en definitiva, hauría de veure com li dexaría la fosa de una reproducció de la estátua en tamany natural lo funedor que ell té á Milán ja fá una pila d' anys, pera decidirse per aquest ó per ells.

—Ah!—ha fet ab molta sinceritat En Campins—si teniu un funedor que us vé servint de temps, doneuli la dreta. Nosaltres no som aquí pera fer mal á ningú. Si aquell no us servís, nos esmerarém en servirvos, vos montarém també un taller á gust vostre en aqueix pati del derrera; peró si veyéu que 'l de Milán pot fondre, com es d' esperar, tant bé una peça grossa com una de petita, just es que us serviu d' ell ab preferencia.

En Troubetzkoy ha agrahit aquestes paraules d' un

modo evidentíssim y no s' ha callat pas l' elogi que mereix la bona fé y la decencia de En Campins, á qui ha dit que es ben diferent, ben diferent d' un funedor bunyol de Sant Petersbourg que, pera fondre la estátua, ha remogut cel y terra y ha tractat de qualsevol cosa á tots sos companys.

Hem acabat de seguir los hermosos tallers de la casa, y en Montserrat que, modest de sí, se mirava á n' En Troubetzkoy com á un deu, nos ha fet entrar en lo seu estudi pera ensenyarli lo poch seu que hi tenía: un grupo de bustos, representant una nena que, enfilada á la esquena de la seva avia, li tapa 'ls ulls ab les seves manetes. Lo gran Troubetzkoy s' ho ha mirat molt y li ha alabat principalment lo carácter que ha sabut dar en Montserrat á les carns de la vella en contrast ab les de la nena.

En Montserrat, que no sab prou de francés, nos ha demanat llavors que, en son nom, diguessem al rus que les seves obres á la exposició de París l' havían dexat admirat y que may, may se podría traure del cap aquell retrato portentós del senyor assegut en la cadira de braços.

—Ah!—exclamá en Troubetzkoy, somrihent ab complascencia.—Si sabesseu com lo vaig fer! Una tarda se 'm presentá aquell senyor per á veure quan li podría fer lo busto. Jo l' havía invitat á seure en aquella cadira. Parlant, parlant, lo conjunt de tota la seva figura decantada enrera, ab una má á cada braç del moble, m' interessa, me remou tot. Jo que, sense advertirlo de lo que 'm proposava fer, agafo fustots, filsferros, fanch, y, tot escoltantlo, començo á montar una *carcassa*. A mitg fer, ell que arronça un braç: jo arronço 'l meu, y treballa que treballa dexantlo parlar. Ell que, després, decanta 'l cos cap en davant. De cop, axó 'm contraría; després, la nova posa m' agrada encara infinitament més. Llavors sí que li dich: «alto, no us movéu més, vull retratarvos ara.» L'home obeheix, hi treballo fins que 's fá fosch; total dues hores.

—Bé—li dich á la fí.—demá tornéu; continuarém.

S' axeca, mira lo fet y s' entusiasma de tal modo que 's nega á tornar y 'm prohibeix tocar res més.— «Emmotlléu y fonéu,»—me diu.—Axó es una maravella. Ara ho espat-

llariau.» Confesso que no ho vaig entendre fins molts díes desprès.

—Conveniu, donchs, en que 'l vostre modelo té un gran talent; més que vos meteix—he dit jo, rihent.

—*Sens doute!*—ha respost lo mestre.—*Avouez donc que c'est courieux, n'est pas?*

Per fi, sortint de la fundició ja massa tart pera anar á veure res que fos un poch lluny, nos hem ficat á la Sagrada Familia, visitant una part dels baxos y pujant fins dalt de tot del campanar que més avençat está ara. Eram, á més del esculptor y jo, en Campins y 'l noy Masriera.

Vistes d' aprop, aquelles obres han anat agradant més á n' en Troubetzkoy. S' ha fixat en tot, ha anat alabant moltes coses, trobant que l' arquitecte Gaudí es realment genial. Sobre tot respecte la esculptura allí empleada, feta tota pel procediment empírich d' emmotllar del natural y millorada després ab artístiques velatures que s'armonisan ab la de la original arquitectura del gran atri del Naxement, ha fet una observació molt curiosa per mi, en quant ha dit que, ab aquell nou procediment, l' arquitecte ja havía resolt la gran dificultat de trobar esculptor y encara més esculptors (perque un sol no podría fer tanta imatgería) que sapiguessen interpretar lo sentiment de la seva obra y acordar per conseguent la esculptura ab la arquitectura especial del monument. No sé si 'l procediment d' en Gaudí obeheix precisament á n' axó ó á la economía; peró he trobat que la observació del rus es molt justa. La obra d' un esculptor y menys la de molts may s' hauría pogut emmotllar tan bé ab la del arquitecte com la d' ara, en que, dirigint aquest personalment les velatures, vé, en cert modo, á ser ell meteix esculptor y arquitecte alhora.

Al sortir d' allí hem pres lo tranvía á la plaça de Tetuán, y com en Troubetzkoy se n' anava á veure si havía arribat de Buenos-Aires lo vapor ab que desitjava marxar cap á Génova aquesta metexa nit ó demá al matí, al ser al peu de la Rambla de Catalunya, m' he despedit, ab una bona abraçada, del gran esculptor rus que recordaré tota la vida.

NARCÍS OLLER.

20 de Setembre de 1901.

RESIGNACIÓ Y ESPERANÇA

Avia y neta.

—¿Per qué estéu trista, l' avia?—Si us veig penar
mon tendre cor de nina—l' heu de trencar.
Sortiu... dexéu la cambra...—veniu ab mí...
que jo us faré de crossa—fins al jardí.
Vora l' estany dels lliris,—dels lliris blaus,
sentiréu com refilan—novelles aus.
Axís. Seyéu á l' ombra—del florit llor
que axoplugá á mos pares—en temps millor,
y al peu de la glorieta—hon, falaguer,
prenía 'l sol mon avi—l' hivern darrer.
Aquí, veyent com volan—pardals al niu,
espliqueume, padrina,—tot quan teniu
mentres la punta acabo—pel tovalló,
donchs ja s' acosta 'l día—de Comunió.
Compteume vostres penes—y no ploréu.
que si estéu trista, l' avia.—mon cor trenquéu.

—N' es ma cançó de sempre,—tota tristor,
quan se 'n comptan setanta—may riu lo cor.
¡Ditxosa tu, filleta!—Qui té dotze anys
ni sent al front espines—ni al pit afanys.
Móguen ángels y vérgens—tos blanchs ditets.
Mentres rajan les puntes—de tos boxets,
ves comptant mes angoxes,—no tenen fí,
¡son més que les agulles—de ton coxí!
Si tu ets la primavera—jo soch l' hivern,
tes il-lusions hermoses,—mon dol etern.
Veus la terra florida,—lo cel tot llis,
jo hi veig fulles groguenques—un núvol gris.
Per tú sols té campanes—l' antich cloquer
quan á tritllo repica—lo campaner,

jo tant sols les escolto,—trista de mí,
quan ploroses anuncian—lo toch de fí.
Set voltes han vist l' era—los batadors,
de quan, morint ton pare,—dexá tants cors.
Be diu la rodalía—que 'l fort casal
fá set anys que s' aguanta—sense puntal.
Acabats los jorns tristos—de l' any del plor,
un altre colp de dalla,—nova buydor.
Nos dexá 'l trist Novembre—lo jardí nú,
jo quedava sens filla,—sens mare tú.
Sis anys tot just tenías.—Los angelets...
mes... fá estona no sento—ballar boxets.
Fes la tasca y no plores,—si has de plorar
no remoch més les cendres—del vell fossar.
Fes la tasca y no plores,—si ve 'l rector
veurá tota la punta—regada ab plor;
veyent fil d' or y llágrimes—sobre 'l coxí,
creurá que enfilas perles—ab daurat llí.
Sis anys, com dich, tenías.—Los angelets
prenían tos ulls verges—per mirallets,
semblavas la rosella—dintre dels blats,
de ta rossor ullpresos—y enamorats,
tos rulls caragolavan—los serafins
y ja 't deyan hermosa—tots los fadrins.
Orfaneta de pares,—no 't faltá amor,
tos avis t' han duyt sempre—dintre del cor.
Mes ¡ay! fá poch la testa—del Pirineu
com la meva s' omplía—de blanca neu.
Lo vellet de ton avi—dexá l' escó.
Per última vegada—sellá ab petó
ton front sempre puríssim.—Tot arraulit,
per á mai més alçársen—caygué en lo llit.
A toch d' Ave-María—tingué un treball,
al acabar lo d' ánimes—feya 'l badall.
Si abans per dos pregavam—los tres tots junts,
preguém ara les dues—pels tres difunts.
¿Vols dissort més amarga,—vols més tristor?
Aquestes son mes penes,—neta del cor.

Removent tantes runes—m' he de entristir,
¡si ja 'l porto ací dintre—lo cementir!

—Alegreuvos, padrina,—y no ploréu,
ja fá estona que plora—també 'l cor meu.
¿No us alegra natura?—Los rossinyols
assajan dintre l' eura—lo cant més dolç.
Perfum de primavera—se va esbargint,
les roses de Sant Jordi—ja 's van obrint.
Demá es día de gloria,—passat demá
¡quina Pasqua florida—per mi será!
La Flor d' eterna flayre—gay Llessamí,
per blanca papallona—me voldrá á mí.
Lo Lliri de les vérgens,—de cast olor,
fins sento que 'm demana,—per test, lo cor.
Alegráuvos, padrina,—passat demá
¡quina Pasqua florida—per mi será!
Ja moch l' última agulla,—l' últim boxet.
Si vé ab la tovallola—l' escolanet,
quan torne á l' abadía—dirá al rector:
«la tovalla es de plata,—la punta d' or.»

—Per tu, neta ditxosa,—tot es bonich,
jo de viure al desterro—cançada estich.
Per tu lo jorn d' Pasqua—se va atançant,
per mi sempre es divendres,—divendres sant.
Tu sents lo toch de gloria—no gayre lluny,
per mi lo de tenebres—aprop retruny.
Quan ja sías custodia—del Pá diví,
demánali no 'm falte—pel llarch camí
lo Viátich que desitjo—ab viu anhel
quan, sola al mon dexant-te,—me 'n puge al cel.
Que la esperança es jove,—¡si ho sabré jo!
D' un cor vell ¿qué ha d' exirne?—Resignació.

Jaume Boloix y Canela.

REVISTA TEATRAL

No hi ha remey! Igual que l' any passat y que 'l seu anterior, la revista teatral d' aquest no hauría de ser altra cosa que un seguit de lamentacions, tant més sensibles, en quant lo moviment ha sigut aquesta vegada extraordinari.

Figureus que á les acaballes del hivern passat hi havía oberts á Barcelona tres teatres hon se representavan y se estrenavan casi diariament obres catalanes: l' un era, com cada any, lo de Romea, ab lo personal de costúm, descomptantne alguns elements; l' altre era lo de Novetats, hon lo Enrich Borrás havía format companyía, y lo tercer era 'l del Tívoli, escullit pels organisadors del «Teatre lírich catalá» pera la seva primera campanya.

Que aquesta, desgraciadament, va ser infructuosa, res ho prova tant com les censures que cap al final de la temporada va meréxer de la prempsa... de la metexa prempsa que al principi s' havía mostrat del tot ben disposada en favor de la idea, passant per alt los defectes de les obres que s' estrenavan pera no fixarse més que en les qualitats, exagerantles y tot. Fins va donarse 'l cas de no parlar algún crítich de certes obres pera evitar que la empresa 's ressentís de les justes censures que s' haurían hagut de formular al parlarne.

—La idea es bona y cal encoratjarla—deyan literats y públich.

Y vinga acudir diariament al Tívoli, omplint de gom á gom passadissos y palcos, butaques y galliner.

Peró veusaquí que la empresa, massa confiada en la benevolencia de tots, va arribar fins al punt d' abusarne, admetent autors que, ademés de la seva falta de qualitats pera la escena, tenían la immensa desventatja de ser absolutament estranys á la literatura catalana y contraris deci-

dits de les patriótiques idees que devían impulsar als organisadors del «Teatre lírich catalá»

Llavors va ser quan lo públich, escarmentat per obres tan insignificants com «La nit de Nadal» y «Cors joves», de D. Joseph M.ª Jordá, y com «Lo llop pastor» d' aquell tal Marquina que passa als ulls dels seus amichs per poeta, va començar á abstenirse d' anar al teatre.

De totes maneres, ab tot y que la temporada, en conjunt, va ser infructuosa, varen salvarse algunes obres que podrán figurar de repertori qualsevol día que algú torne á intentar una campanya per l' estil de la que varen empendre los organisadors del «Teatre lírich catalá.» Parlo de la «Alegría que passa», den Rusiñol, (*) que va ésser lo éxit de la temporada, aguantantse constantment als cartells; de «La reyna del cor» de l' Iglesias, que, ab «La Rosons» de l' Apeles Mestres, va fer companyía á n' aquell durant la major part de les nits, y de «Picarol», deguda al darrer dels autors esmentats y estrenada cap al final de la temporada per á fortuna de la empresa, que va conseguirhi algunes entrades brillants.

Entre les demés obres que varen estrenarse, recordo també «La adoració dels Pastors», del gran poeta Mossen Jacinto Verdaguer, «Primavera del Cor» de D. Joseph María Folch y Torres, «Les Caramelles», de l' Iglesias y «Cigales y formigues,» den Rusiñol.

Un cop llesta la campanya del «Teatre lírich catalá,» va passar interinament de Novetats al Tívoli la companyía de l' Enrich Borrás, estrenant lo *poema dramátich* «Els primers frets,» ab lo que l' Ignasi Iglesies, que n' era autor, va sofrir un llastimós desengany, ab tot y que lo públich nombrosíssim que omplia lo teatre la nit de la primera representació, va rebre la obra ab axordadors aplaudiments, tan entusiástichs com los que havía dedicat poch abans á «La Mare eterna», del meteix autor, estrenada á Novetats. Tant una obra com altra, tenen trossos hermosíssims, de

(*) Tant al parlar d' aquesta obra com de les demés que 's varen estrenar durant la temporada del «Teatre lírich,» prescindesch en absolut de la música.

una poesía ubriagadora, deslluhida molts cops per certes ridiculeses y falsetats en que cau l' Iglesias en lo seu afany de voler presentar problemes arrencant de punts de vista falsos... Per á fer obra artística, ab ser artista n' hi ha prou. En cambi per á fer obra tendenciosa ja 's necessitan una pila de conexements y qualitats que no tots los artistes possehexen. Axó fá que alguns de nostres autors dramátichs perfectament dotats per lo conreu de la escena, produhescan obres mitjanes que perjudican lo seu bon nom.

La manía de presentar y resoldre problemes, ha portat á algún autor fins al extrém de dir en una obra tot lo contrari de lo que deya en l' anterior. Aquest vé á ser lo cas de D. Manel Rovira y Serra, qui, després de provocar ab lo seu drama «La gent de vidre,» estrenat á Romea, les ires dels treballadors d' idees *avençades*, va *desagraviarlos* á Novetats ab «Riu avall», en lo que ve á oposarse á tot lo que deya en aquell, valentse pera 'l cas d' una pila de filosofíes de cervezería ó cafetí d' arrabal.

Un altre dels autors que també ha volgut fer drama de idees, ha sigut En Rusiñol, qui, ab la seva comedia «¡Llibertat!» estrenat primer en italiá per la companyía Vitaliani, va ser representat per primera vegada en catalá en lo teatre Romea per la companyía que dirigeix lo Sr. Borrás obtenint un éxit extraordinari... Prescindint de la tendencia, no tant ben definida y precisada com fora de desitjar, lo drama es notable com á obra de costums, haventhi una pila d' escenes y situacions pintoresques de primera força que obligan, vulgas que no, á esclafir la rialla. Ab tot y tenir tochs sentimentals ben trobats, lo que més surt en «¡Llibertat!» es l' aspecte cómich. Al sortir de la representació, un ab prou feyna recorda los amors del Negre y la Florentina, mentres que conserva ben fermes en la imaginació les animades escenes d' aquella colla de jacobins poca-soltes que—com tants n' hi ha—predican la llibertat y la igualtat y la fraternitat que ni entenen ni senten y que profanan continuament.

Com á obra d' idees, una de les que resultan mès arrodonides es lo drama «Els encarrilats», original del escrip-

tor mallorquí D. Joan Torrendell y estrenat á Novetats á les acaballes de la darrera temporada d' hivern, quan tornava á actuarhi la companyía de l' Enrich Borrás. Realment se tracta de la obra d' un autor que pensa, que sab lo que pensa y que, per á poderho explicar, ho sacrifica tot. Alguna vegada lo seu art se 'n ressent, lo que 's perdona al autor sense gayres esforços en gracia à la fermesa ab que están dibuxats los carácters y á la originalitat y lo vigor d' algunes situacions.

Dintre la metexa temporada y al meteix teatre, va estrenarse ab bon éxit lo drama «La cogula», en lo que lo seu autor, en Manel Folch y Torres, va demostrar una pila de bones qualitats per al conreu de la escena.

Ademés s' han estrenat durant l' any, entre la temporada passada y la que estém atravessant, un axerit *arreglo* de «El sí de las niñas», de Moratín, fet pel simpátich autor cómich D. Albert Llanas; una comedia ab ayre de *vaudeville*, del venerable autor dramátich en Ramón Bordas y Estragués, titulada «L' enredayre», que ha sigut molt aplaudida pel públich de Romea; una comedia satírica, «La gent del ordre», original del jove escriptor D. Jacinto Capella, y un gavadal de peces més ó menys acceptables, que no anomeno perque m' han desaparegut de la memoria los títols y assumptos de la majoría. ¡Son tan insignificants casi tots!

J. Morató.

DESPERTANT

(DESPRÉS DE LA MORT DE MON PARE)

L' hivern no fuig encara; més la naturalesa
ses primerenques gales comença á rumbejar;
y 'l cor qu' ahir dormía glaçat per la tristesa,
donant senyal de vida se posa á tremolar.

Despert y ja es día! Després de nit funesta
¡qué dolça es la escomesa del primer raig de sol!
Per tot rebull la vida, lo mon vesteix de festa,
mes jo sens tú, mon pare, no hi puch trobar gombol.

Lo sol ponent qu' escampa tan bella poesia
me fá estremir quan besa les rames del pinar.
Es anyorança fonda lo qu' en mon cor hi nía,
es la anyorança teua que no 'm puch espassar.

¿Com no anyorarte, al veure los camps que tant amavas
de color d' esperança per los sembrats vestits?
Al veure 'l cel puríssim, tan bell que tu 'l trobavas,
guaytat entre les branques dels ametllers florits?

Y en cada flor petita que 'l fresch oratge besa,
en cada ayrosa fulla d' entretallat perfil,
jo veig les que 'm portavas mogut de llur bellesa
que 'l cor sempre 't robava tot quant era gentil.

Dolcesa com la teua al mon no es per trobarne:
tothom l' ha coneguda, tothom la beneheix,
ton nom, en la memoria del poble va quedarne
voltat d' una aureola que pura resplandeix.

Quan fins la gent estranya ab lo pesar s' endola,
quan los pobrets anyoran l' amich y conseller,
¿qué faré jo, ta filla, que m' he quedat tant sola
perdut ¡ay! pera sempre ton amorós racer?

Té 'l camp que me dexares, vora la casa antiga,
un pí qu' en la infantesa per joch vares plantar;
m' apar una ombra teua, qu' encara avuy m' abriga,
y 'l cor per una estona me sol aquietar.

En ell jo hi veig l' idili d' aquella edat novella,
l' historia qu' en tos llavis mon cor va recullir
d' aquella edat sens penes, de totes la més bella,
que fuig, com una estrella, per no torná á lluhir.

Ja en ta vellesa, enfora del mundanal desvari,
sobre tos fills vetlaves vivint tant sols per ells,
Com aquest pí, t' alçavas, modest y solitari,
sembrant la llavor santa de tos exemples bells.

L' amor recorts aviva. Des que 't cubreix la llosa
mon cor s' es fet un llibre d' inesborrables fulls;
jo visch de la anyorança, que per consol me posa
al llavi les pregaries, les llágrimes als ulls.

Y plor... més una força potent me reanima,
la fé que m' ensenyares batega dins mon pit,
jo sé que tens una anima que viu, pensa y estima...
¡Oh pare! no estich sola; més tinch lo cor ferit.

María Antonia Salvá.

ALMOYNA

Captant pel mon jo anava
tot trist y concirós,
y 'l mon me feya almoyna
de buydes il-lusions.

Per fí arrib á la porta
d' una caseta humil:
hi trob la Verge Mare,
la Verge ab lo seu Fill.

María es tan piatosa,
Jesús tan generós,
que 'm donan per la vida
lo qu' han trobat millor.

De dins l' humil caseta
me treuen una creu,
y sobre mes espatlles
carregan lo gran pes.

L' altura del Calvari
me signan ab la má,
y jo ab la creu fexuga
començ á caminar.

Ab gran suhor y pena
vaig fent l' aspre camí;
més sembla que ma força
s' aumenta ab lo patir.

Si es aspra la pujada,
també ho es lo descans,
quan ja sobre 'l Calvari
la creu puch deposar.

Més ¡ah! dins lo desfici
d' aquest repós tan dur
veig l' esperança certa
que de la creu es fruyt.

. . . .

Almoyna bé m' han feta
aquells santíssims Cors
de lo qu' ells se partiren
com lo més alt tresor.

Almoyna bé m' heu feta
¡oh Cors del Paradís!
donantme per la vida
l' almoyna del patir.

Joan Aguiló, Pvre.

COSTUMS MADRILENYES

Feya díes que jo notava com tots los vehins parlavan de baix en baix com si 's tractés d' un fet extraordinari que la indiscreció més xica pogués perjudicar.

Quan jo entrava veya la portera com dissimuladament parava la conversa, mentres que la vehina, que la escoltava, reprenía la galleda escales amunt.

Al estanch, ahon compro los sellos, vaig sentir que dos clients deyan, sens dupte .eferintse á mi: *aquest senyor viu á la metexa escala*.

Los policíes de punt, lo vigilant, los cotxers parats davant la entrada, tots, me miıavan com volent dir *per la part que li toca*.

Tot axó, sense que 'm molestés m' intrigava, y, no gosant, á preguntar lo motiu anava tirant cregut que un día ó altre ne treuría l' aygua clara.

Peró, la meva calma va acabarse quan al entrar á Fornos me diu un dels companys, mentres los altres boca badant esperavan la meva resposta:

—En lo tercer pis de casa teva ¿qué hi viu un tal Dionisio de Rodriguez y de Martinez?

—Si, vaig fer jo, un retirat del exércit.

—Que té unes finques á Segovia.....

—Crech que si.

Y 'ls amichs se miraren entre ells com volent dir: *si, ja es lo qui 'ns pensavam*.

—Perqué m' ho preguntas?—vaig saltar jo curiós.

—Per res, per res, nos han dit una cosa d' ell, y ara 'n parlavam.....

No vaig insistir, peró al tornar á casa, vaig cridar á ma cunyada:

—Escolta, Bienvenida, dígam la veritat ¿qué li passa al senyor del tercer pis que veig que tothom ne murmura ab cert misteri?

—Ay, ay ¿que no ho sabs?

—No sé res, t' ho asseguro.

—Ves, ves, avuy encara no t' has burlat de ningú.

—Te dich seriament que...

—Peró, home, si fa quintze dies que no 's parla d' altra cosa.....

—Qué vols que 't diga?

—Veig que estás molt de broma.

Y girant cua me dexá plantat.

En aquest punt la cosa ja 'm preocupava—¿qui me 'n dará rahó?—pensava—¿qui?—La portera. Baxo:

—Díguim, portera ¿que está malalt lo senyor del tercer pis?

—Ay, no senyor, ara meteix l' he vist.

—Donchs ¿qué li passa? ¿á qué vé aquest xiuxiu?

La portera tot acompanyantse d' una mitja rialleta de desconfiança, me fá:

—Qué pot ser no ho sab?

—No sé rés, per axó li pregunto.

—Bé, vamos, donchs, tinga paciencia que ja ho sabrá demá.

—Demá? qué sabré demá?

—Com que diu que no sab res, donchs demá ho sabrá tot.

—Peró, qué, tot, ni perqué m' haig d' esperar? Ja comença á cremarme tanta reserva ab mi.

—No s' enfade, senyoret, peró jo no estich aquí pera bescantar cap vehí.

Vaig trobar la lliçó oportuna y disposat á que 'm servís, l' endemá, ja que l' endemá devía aclararse la cosa, no 'm vaig moure de casa en tot lo sant día decidit á desvanéxer d' una vegada una obseció que ja començava á darme cuydado.

Desde primera hora ja les meves excursions de qualsevol peça del pis á la finestra del cel-obert sovintejavan que era un gust.

Res d' anormal se notava al pis del vehí.

La porta semblava obrirse y tancarse com de costúm. pot ser á les meteixes hores dels altres dies.

Vaig esmorsar, va venir la tarde y..... res.

Quan allá entre set y vuyt un *gallego* pujava la escala carregat d' una peça molt voluminosa, axí com una caxa de mort.

Lo *gallego* trucá al tercer pis. Vaig escoltar. Una criada digué: *éntrila á la cuyna:* Després quedá tot quiet.

Vaig anar de puntetes á la finestra del cel-obert y allí, ab gran sorpresa meva, la nostra minyona, una murciana tan xamosa com batxillera, ja m' havía guanyat per má.

—Qué fas aquí, Fuensanta?—li pregunto tot serio, y m' adono que totes les finestres dels demés pisos estavan també preses com la nostra.

Avergonyit, agafo brutalment per un braç á la xicota y amenaçantla li dich:

—Si no 'm dius lo que passa t' escanyo.—Volía sortir d' angunies.

—Senyoret, senyoret, que vol que passe?—féu tota espantada.

—Si, al senyor del tercer pis.....

—Ay, ay, si tot Madrid ho sab! vaja allá ahon vulga: á cal adroguer, á cal forner, á la taverna, per tot n' hi darán informes.

—Informes de qué?

—De que 'l senyor del tercer pis avuy se renta 'ls peus.

Francisco Manel Pau.

L' IDILI DELS PARES

May se fa vell

Parlém, esposa, de temps enrera?
No hem d' enfadarnos; no hi ha perill.
Parlém, parlemne de la dalera
ab que esperavam lo primer fill.

Tu sempre 'm deyas tota cofoya:
«Veurás, recórdaho, quin noy més ros!»
Jo 't contestava: «Será una noya
més axerida que un pom de flos.

Será rosseta,
será grassona
com tu, Roser;
la cirereta,
la cirerona
del cirerer.»

Tu feyas veure que t' hi enfadavas
com si volguesses que fos un noy...
Bé prou que ho veya que m' enganyavas!
Oy que ho encerto? Oy que si?— Oy.—

—Y es clar, les dones portan faldilles
y també estiman qui 'n puga dú...—
—Veurás, les mares som de les filles...—
—No, si no ho nego jo ni ningú..!

Y fou rosseta,
fresca, bufona
com tú, Roser;
la cirereta,
la cirerona
del cirerer.

Vas fent memoria quan la breçavam
qu' eram per ella com dos esclaus,
y 'ns presumíam y 'ns alabavam
de la hermosura de sos ulls blaus?

«Son teus» tu 'm deyas. «No; responía,
son teus!» y estavam més estufats!
y ella semblava que hi convenía
fent ball-manetes ben repicats.

Que axerideta!
que contentona!
vritat, Roser?
La cirereta,
la cirerona
del cirerer!

Quantes vegades mentres hi reyam
tenintla als braços, ben apropet,
nos feyam festes...si que 'ns ne feyam...
Que! que m' ho negas?— Calla, boget!—

—Si; calla, calla!..per festejarla
me la entregavas fent saltirons,
y quan anava jo per besarla
tu me 'ls tomavas tots los petons!

Y ella, pobreta,
reya una estona
com tu, Roser;
la cirereta,
la cirerona
del cirerer.

Després...—Be, calla; ja dura massa
y está la noya ja per venir...—
—Com se 'ns ha feta!.. fresca, guapassa...—
—No moltes mares ho poden dir!—

—Vaja, en goig d' ella, vina á mos llavis,
y...té...—Si 'ns sobta!..—Res... un petó;
per quan Deu vulga que sigám avis
tóman un altre...—Si 'ns veu... no, no...—

—Apa, bogeta...—
—Si se n' adona...
Ho veus?... Ja vé!..—
La cirereta,
la cirerona
del cirerer.

A. Bori y Fontestá

EN LA DIADA DE NTRA. SRA. DE LA CONSOLACIÓ

Verge santa del Consol,
ma benvolguda Patrona,
¿qué us oferiré en est jorn,
que tot canta vostra gloria
y us veneran vostres fills
baix advocació tan dolça?
Jo prou voldría guarnit
vostre altar ab riques toyes
y oferirvos de virtuts
suavíssimes aromes;
mes ay! que sols tinch un prech
que avuy de mon cor ne brolla
com lo plany del desterrat
á qui l' anyorança acora.
Té fretura de Consol
l' humanitat que us invoca,
que en lo mar que navegám
son ben amargues les ones;
ho sou vos pels afligits,
ho sou per tots los qui ploran,
per l' orfe y pel trist malalt
en llargues hores d' angoxa;
sou consol pel desvalgut
que 'l mon ni tan sols recorda,
¿Cóm pot la Mare oblidar
als fills que apenats l' invocan?
Siauho sempre per mi
y acolliume á la bon hora.

—

Benhajau los meus padrins
que 'm la daren per patrona,

al rebre lo sagrament
que del cel obra les portes;
benhaja tan hermós nom,
y benhaja qui l' invoca!

Consol Valls y Riera.

1 de Setembre, de 1901.

TRADICIONS RELLIGIOSES DE CATALUNYA

L' ALMOYNER DE POBLET

Fra Bernat d' Alzira, natural del regne de Valencia, era fill de pares moros; se convertí, prengué l' hábit á Poblet, y fou nombrat almoyner del convent.

Eran tantes les caritats que feya, que un día arribaren á témer los arruinés, per lo que va ser cridat á comptes, y lo Abat li demaná lo llibre del gasto y de les caritats, á lo que va respondre que no 'n tenía; que tot lo que li davan ho ficava á la caxa, que tot lo que donava ho treya de la caxa.

No quedant prou satisfet d' aquesta resposta, volgué lo Abat regonéxer lo convent, donchs Fra Bernat era al meteix temps lo reboster. Fou regonegut lo graner y era plé de blat á vessar, lo celler era plé de ví, als cups no hi cabía pas més oli, y la caxa era plena de diners.

Vist axó, tothom lo tingué per Sant, y molt més ab lo fet que poch després va succehirli y que passá com vaig á comptar.

Havent anat á un poble, no molt lluny, al objecte de cobrar uns diners que 's devían al convent, trobá un pobre hostaler malalt y trist, mirá de consolarlo, y aquest li esplicá com de jove havía sigut monjo de Poblet y temptat per lo dimoni n' havía exit, llençantse á una vida molt

dolenta y cometent tota mena de pecats. Penedit de tot cor, demaná al frare intercedís perqué lo pare Abat lo perdonés y fos de nou admés al convent. Fra Bernat li prometé y ho lográ, quan heus aquí que tornant á buscarlo lo trobá mort y enterrat. Llavors lo frare volgué desenterrarlo per dúrselen á Poblet. Lo rector s' hi oposá, y Fra Bernat va proposar que li dexessen emportarsel perqué lo pare Abat l' havía admés de nou, y en penyora duya ja l' hábit posat, cosa que podía comprovarse com tots sabían bé prou com anava vestit al ser enterrat, li concediren, boy rihentsen; lo desenterran, y de fet, duya l' hábit com ell, per lo que ja no s' oposaren á que se l' ne dugués.

SANT GUILLEM DE LLIVIA

Al començar del segle VII la montanya del Canigó era habitada tan sols per les feres y les bruxes que rentavan la bugada als estanys de Cadí prop de un palau que tenían, guardat per un drach que no dexava entrarhi may á ningú.

Succehí allavors, que un home Sant que volía retirarse del mon pera dedicarse més al seu perfeccionament, cercava per aquells indrets un lloch ben retirat hon poderhi fer sa estada.

Al entrar en lo lloch que les bruxes se creyan seu, començaren aquestes á perseguirlo ab grans crits, procurant espantarlo ab fortes tempestats y terratrémols, de tot lo que no feu lo penitent gens de cas, seguint sempre la pujada de la costa que tenía començada com si no sentís res. Llavors li atiaren les bromes negres ab les que li promogueren tempestats encara més esferehidores. Lo Sant seguí la pujada per entremitg de la tempesta sostingut sempre per un ángel que li deya: amunt. Axís arribá al indret ahon tenían les bruxes lo castell guardat pel drach. Aquest se li presentá ab la boca oberta com si volgués anársel á menjar. Lo Sant s' esferehí, peró l' ángel li digué: avant, y li doná una espasa. Encoratjat avençá Guillem, y lo drach aná reculant fins al cayre del abím ahon lo llençá lo Sant d' un cop d' espasa.

Los pastors asseguran que encara avuy en mitg de les fortes tempestats se senten los bramuls de la fera, que may més ha pogut sortir del lloch ahon va llençarla lo Sant.

Allí va quedarse aquest fent vida de penitent, alimentantse al istiu de molsa y arrels, y al hivern de la llet que munyía de les daynes que manyagues se li atançavan oferíntsela.

La fama de ses virtuts se estengué aviat, y no tardaren en pujarhi molts pastors pera escoltar sa paraula, admirats de la santa vida que duya. Lo nombre de aquest aná crexent y resolgueren ferhi una capella. Ajudat per tots, aviat la tingué feta, més li faltava la campana, quan un dia baxá á la farga de Valmanya á demanar que n' hi fessen una per l' amor de Deu.

Prenéusela vos si voléu, li respongueren, que nosaltres no treballám sense sou; encesa es la fornal, ¡preneuvos lo ferre.

Guillem aná á la fornal, prengué un grapat de ferre rohent, y aviat la tingué feta, donantli forma de mitra. Encara s' hi conexen les ditades. Al véureho los fargayres, se li agenollaren demanantli perdó.

Segons la historia Sant Guillém feu molts miracles y fou enterrat á Alp. Los de Llivia anaren á péndrels lo Cos Sant. Quan los de Alp se n' adonaren, varen perseguirlos, més al ser prop del Segre, quan ja los altres l' havían passat, lo riu va créxer de manera que no pogueren perseguirlos més. Arribats que foren á Llivia los qui duyan lo Cos Sant lo depositaren sobre una pedra que de aquest fet començaren á nomenar de Sant Guillem, y avisada la parroquia, tots los capellans y molta gent del poble l' anaren á buscar en professó y lo dugueren á la esglesia, ahon lo tenen en molta veneració.

AGNA DE VALLDAURA.

—Lo qui un cove sabrá fer, ja pot dir que es cisteller.

—Qui no dona lo que dol, may alcança lo que vol.

AMOR SENS FÍ

No ets ja la rosa del Abril galana
que mou del jovencel lo tendre afany;
mes, ¿y qué 'm fá, si no has perdut la ufana
qu' hermosseja á la rosa de tot l' any!...

D' aquella explendidesa que mesclava
blancures de la neu ab raigs de sol,
quelcom hi hagué que dursen no lograva
dels anys axalabrats lo rápit vol.

Planys y condols ab que los altres miran
perdres del Maig los mustigats despulls,
á mí, ni gens de llástima m' inspiran,
ni cap desilusió 'm passan pels ulls.

May he tingut per altra cosa 'l rostre,
que pel mirall reflectador del cor;
com la estelada del espay que 'ns mostra
del sol, quan no 'l veyém, la resplandor.

Esguarts, turgencies, fantasíus, esbossos.....
d' efímera bellesa son trofeu;
flors naxedores de mesquins terrossos
per tornar á ser en espay breu.

Trenta anys que de ton cor en la bonesa
l' esplay gaudexo d' un amor ja vell,
trenta anys que al meu guardo ta imatge impresa...
y tal com foreu sou tant tu com éll.

Tendrors, fineses, renadíus efluvis
d' un carinyós afecte may gastat.....
aquell abraç que 'ns va juntar de nuvis,
ni poch ni gens fins ara s' ha afluxat.

Passá, fá temps, la nostra Primavera;
á tu y á mí 'ns blanquejan los cabells:
més, no era lo color, lo perfum era
ab que m' enamoravan los clavells.

Si Deu m' hagués fet cego de naxença
y prop meu per axó t' hagués posat,
no fora certament menos intensa
la estimació que sempre t' he portat.

Cante en bon' hora, valdament no 'l veja,
ficat dins la boscuria 'l rossinyol;
coneix lo cego, no pel que clareja,
sinó per lo qu' escalfa, 'l raig del sol.

Les gales llampurnants de la natura,
son vidre-volador que se 'n dú 'l vent,
com la de la bondat no hi ha hermosura,
com la virtut millor perfúm no 's sent.

L' amor qu' entre una y altre se congría,
aquest es amor pur y verdader:
lo que inunda de plácida alegría
los cors, qu' eternament jóvens sab fer.

No 'l qu' exalta lo seny y 'l pols desboca
per esbravarse com encés volcá:
sinó 'l que fins al cayre de la boca
la mel del cor fá en lo somriu muntá.

Lo que agombola sempre y amanyaga,
lo que la febre no 'l corromp ni encén,
lo que la Mort ab son alé no apaga,
lo que lo Cel perllonga eternament.

Cada vegada que mon cor descobra
del teu altra finesa que gosar,
les ales tot seguit de bon grat obra,
en ánsies de podersen sadollar.

No mira, no, lo que es aquí tangible;
se gira al infinit, en son pregón
creyent ab tota fé serli possible
trobar la essencia del que sent al mon.

Coneix de lo terreny la mesquinesa
y no li dol lo haverho de dexá;
amunt, amunt... allí de la bellesa
real y positiva 'ls dolls hi ha.

D' allí creu disfrutar una primicia
de venturança, partidora ab tú,
tan dolça, com no puga altra delicia
més pura y tendre imaginars ningú.

Y si es l' amor pels altres flor d' un día
qu' un breu petó de sol en res desfá,
tant tu com jo, des que la flor se obría,
l' aroma 'n gosám tota sens minvá.

Recorts d' un altre temps, freda anyorança,
desilusions..... al cap-de-vall, no res:
l' amor, mentres vivím, es la esperança
d' una ventura que no 's pert may més.

F. Ubach y Vinyeta.

—Qui del mon no té confiança, cosa bona may alcança

—Qui be nua, be desnúa, tant si es fil com filampúa.

—Qui á Guineus vol enganyar, molt matí s' ha de llevar.

—Per tos fills ben heretar no vullas l' Infern guanyar.

—L' home que no sab sumar, may sabrá multiplicar.

—Si tens molts diners, farás, tot alló que tu voldrás.

AGONÍA

La nit se va morint; les flors despertan
y enlayra un crit la matinera alosa;
los aucells arrupits, estiran l' ala
y pel clós del riell l' aygua 's desboca.

La nit va agonitzan; los boscos cantan
ab veu d' aubada un himne de victoria,
les estrelles s' aclucan y blaveja
ab un blau palpitant la immensa volta.

Del cim de la montanya endormiscada
baxa la llum incerta que 's dexonda;
dels masos ensonyats les portes grunyen
y una claror vibrant entra en la fosca.

La nit ja es morta, crida l' aucellada
y ho mormura l' oreig dins la bosquina
y entre 'ls claps de la boyra estarrufada
obre 'l sol sa parpella gegantina.

J. Novellas de Molins.

UN QUENTO QUE FA PENSAR

Lo príncep Joan Manuel, en lo seu famós llibre *El Conde Lucanor*, entre molts quentos á qual més instructíus é intencionats. n' esplica un tan pregonament filosófich que té aplicació contínua á la manera de sentir de la gent en l' art y fins en la política.

Segons compta, tres bromistes s' acostaren al Rey dihentli

que texirían un panyo ab labors tan sutils y fetes ab tal art, que qualsevulla que fos de mala raça, bort ó enganyat de la seva dona, no la podría veure de cap modo.

Lo Rey intrigat per tal cosa, los hi cedí lo necessari en un lloch apartat de son palau á fí de que treballessen sens destorb. Al cap d' uns quants díes, en que feren veure que treballavan molt, enviaren un recado al Rey dihentli que havían acabat ja la feyna y que si ho volía veure que sa Magestat hi anés sol. Lo Rey per asegurarsen hi envià son camarer, qui quan sentí als mestres ponderar la calitat del panyo, no gosá dir que no 'l veya poch ni molt perque no 'l consideressen de mala niçaga. Axís es que comptá al Rey que havía vist lo panyo, que era cosa de un mérit extremat. No trobantse encara prou segur lo Rey, va enviarhi al seu secretari, lo qual asegurá també al Rey que havía vist lo panyo y que era una roba esquisida. Darrera d' aquest hi enviá á varis cavallers y á tots los criats del Palau, decidintse per fí á anarhi en persona, quan sentí que sense excepció tots afirmavan haver vist lo famós panyo revelador de la baxa estofa dels qui no 'l veyan.

Quan lo Rey fou davant del suposat panyo y vegé que tots los allí presents alabavan lo color y 'l texit, sent axís que ell no veya res en lloch, li entrá una suhor freda y fins cregué que no era fill de son pare, més, reposantse, feu com los altres y començá á alabar lo panyo y á dir maravelles de son urdit. Al cap de pochs díes hi enviá al seu primer Ministre, qui per no perdre la honra ne feu més elogis que 'l Rey del panyo que no vegé, de lo qual quedá lo Rey molt trist y lo meteix succehí ab son privat, y ab tothom, de modo que ningú gosava á dir que no veya 'l panyo maravellós, quan los falsos texidors feyan mostra de que l' exhibían.

Vingué una gran festa y tots digueren al Rey que se vestís d' aquell panyo. Los mestres feren veure que 'l portavan embolicat ab un llençol, feren com si l' extenguessen y després de pendre al Rey sa mida, aparentaren que 'l desplegavan, que 'l tallavan y per fí que 'l cusían. Després feren veure que 'l vestían, y creyentse 'l Rey vestit, montá

á cavall y ab lo seu seguici se passejá per la Cort. Y axís que la gent lo veyan venir, sabent que qui no distingía aquell panyo era bort ó juheu ó afrentat de sa muller, tots cridavan que lo veyan y l' alabavan, á fins que un negre que guardava lo cavall del Rey, exclamá tot d' una: Senyor, miréu que anéu en camisa, reparéu que anéu despullat. Un altre que ho sentí digué lo meteix y de un en un varen confessar tots que no veyan lo panyo á fins que 'ls grans y lo meteix Rey perderen lo recel y confessaren l' engany.

Tan enginyós quento revela per una part la força sugestiva d' una opinió quan vé d' amunt. Per altra part, que la temor de passar plaça de tonto ó d' ignorant fá que se accepten les afirmacions ó les idees dels hómens de fama, sense pendres la pena de meditarles ó comprovarles. Moltes vegades una moda extravagant en art comença per una broma ó per un entreteniment, y basta que proclamen sa excelencia uns quants, perqué 'l remat seguesca dócilment belant d' admiració, veyent prats freschs y verts en lo que es un erm aterrossat y estéril. En questions de música es principalment hon la massa mostra admiració, seguint la opinió dels qui fan de sabis, per trossos y fragments que no entenen ó que 'ls hi fan venir son. Temen que si no s' enganyessen ells metexos no passarían plaça d' inteligents.

Fredérich Rahola.

Sarriá, Octubre de 1901.

—Si no vols ser enganyat, tracta ab or de bon quilat.

—La persona que té cría, sempre guanya nit y día.

—Puix la enveja es sens profit, no la vullas en ton pit.

—Procura dar adjutori als qui están en purgatori.

—No 't dexes persuadir de inichs ni pervertir.

—Lo pagés que para llassos, no camina per bons passos.

A MES NEBODES

EN LA MORT DE SA AYMADA MARE

No la ploréu més
vostra aymada mare,
no la ploréu més
que prou l' heu plorada.

Com mústega rosa
floría galana
en l' hermós jardí
de la Esglesia santa.

Si era dolça ó no
la olor que exhalava,
si era dolça ó no,
¡bé ho sabéu vosaltres.

Lo Cor de Jesús
se n' enamorava,
y axís exclamá
en sa gran diada:

—Anima felíç
que de veres m' ayma,
vull darte en mon Cor
eterna posada.

Has portat la creu
camí del Calvari
ab resignació
seguint mes petjades.

Ara ja ets al cim;
ja has finit la tasca,
del Calvari al Cel
sols hi ha una volada,—

L' endemá meteix
s' ageya malalta,
cinch díes déspres
¡ay! agonitzava.

Dels mots que 'm va dir
¡be 'n tínch recordança.
—Fills meus, estimeus
sempre, 'ls uns als altres.—

La mort la trobá
ab la oració als llavis,
lo cor en son Deu,
l' ánima sens mácula.

Com un blanch colom
al Cel se 'n volava,
dintre 'l Cor diví
á fer dolça estada.

Ara desde allá
día y nit vos guayta;
jamay als fills seus
oblida una mare.

Com als navegants
la estrella del alba
vos guiará á port
sa tendra mirada.

Ayméu ses virtuts,
cuydéu de imitarles,
y un jorn la veuréu
felíç, en la Patria.

No la ploréu més
vostra mare aymada,
no la ploréu més
que al Cel vos aguarda.

Antonia Gili y Guell

CRIMINAL?

Ja la forca 'ls soldats voltan
sacerdots y congregants,
y per demunt la gentada
lo Crist dels agonitzants.
Tant bon punt lo Reu l' ovira,
entre 'l remor imponent
de la turba, en l' alta imatge
clava 'ls ulls febrosament
Un doll de llágrimes solca
del prés lo rostre espectral,
vers la creu commós avença
y axí parla 'l criminal:
—Oh Senyor que de la vida
devalláu al fons ombríu!
si dels besos de la mare
no he sentit lo dolç caliu,
si d' ençá de ma infantesa
famolench y esparracat
vaig tocant de porta en porta
com un mazell rebutjat...
¿es tan gran lo meu delicte?
¿no tindréu pietat de mí?—
Lo Sant Crist alça la testa
y dolçament digué:—Sí—
Després, girantse á la turba,
l' esguardá severament.
Lo primer raig de l'aubada
allumená 'l firmament.
Y quan lo Reu, en la forca,
exhalá 'l postrer badall
per l' obert costat del Crist
la sanch rajá cos avall.

Eveli Doria y Bonaplata.

14 d' Octubre de 1901.

UNA CANÇÓ POPULAR DESCONEGUDA

Entre varis papers impresos y manuscrits que nos vingueren á les mans temps enrera, hi trobarem los següents versos escrits en lletra marcadament del segle XVII, á quina época pertenexían casi tots los documents. Lo referirse á un fet gloriós de la nostra terra, y pensant que molt be podía ésser que 'ls tals versos fossen inédits, nos ha decidit á publicar aquelles estrofes, com á mostra de la poesía popular d' aquell temps.

Pot en nostre concepte creures la tal poesía, estava destinada á ésser una cançó com les «Mosques de Sant Narcís» que forma part del «Cançoner popular» que publica nostre amich l' Aureli Capmany. Pot ser que hi correspongа una música, peró per ara no la sabém.

Fan referencia les dues á la gloriosa victoria conseguida per los gironins y demés catalans que 'ls ajudaren contra los francesos en aquell memorable siti del 1684 y que constitueix una de les págines més brillants de la antiga Gerunda, sempre amatenta en sacrificarse per la patria.

La política ambiciosa de Lluís XIV respecte Espanya obligá á Carles II á declarar la guerra al rey cristianíssim apesar del decahiment en que 's trobava la monarquía. Lo monarca francés acceptá la lluyta, y com disposava de molts més elements y estavan de segur millor preparats, prompte sos soldats penetraren en terreno espanyol.

No sabém si fou primer la entrada per Sant Joan de Pie-de-Puerto y Roncesvalles, puix á nostre intent basta fer constar, que 'l día primer de Maig del 1684 un exercit francés capitanejat per lo marescal de Bellefonde passava per la Junquera y que avençant per l' Empordá, destruía tot lo que trobava si era cosa que no podía férsela seva; y axís vá arribar lo día 12 á vistes de Girona.

Per cert que les tropes espanyoles comanades pel Virrey

y capitá general del Principat al avistarse aquell día ab les enemigues, no foren prou sortoses, puix tingueren alguns centenars de baxes.

L' exércit francés s' aquartelá lo día 14 á Sarriá; lo día 17 passá lo Ter y s' estengué per la Quart, Palol y Palau. Al arribar lo día 20, pogueren veure los de Girona com ja se parapetava pel cantó de Santa Eugenia y que l' endemá havía obert los atachs casi á tret de pistola dels baluarts de Santa Clara y del Governador. Be feren los de la plaça una sortida peró tingueren de recular, retornant dins de Girona. Lo día 22 á la matinada los francesos obriren bretxa á la muralla y al endemá les bateríes anavan engegant los progectils de l' artillería contra los murs sens parar, de manera que 's compta que en los tres díes foren tirats contra la ciutat sitiada més de dos mil bombes.

A les 7 de la tarda del 24 lo marescal de Bellafonde intimá la rendició dels sitiats dins una hora; ab lo ben entés que un colp transcorreguda aquesta, son exércit avençaría fins entrar en la plaça y un colp dins no respectaría la vida mes que de les dones y criatures que trobás recullidas en les esglesies. La contesta fou de que la ciutat estava disposada á rebre á sos sitiadors defensantse.

Tot anava á favor dels francesos quan de sopte la companyía dels sitiats dispará les peces de artillería de que disposava y fixantse en la figura de Sant Narcís que hi havía en la font que estava allí prop, ab tot l' entusiasme ab que eran capaços aquells pochs defensors començaren á cridar: ¡Victoria, victoria! ¡Visca Espanya! ¡Visca Sant Narcís! y aquells crits foren lo començament del triomf ab que havían de coronar aquella jornada los defensors de Girona. Aquells crits havían perturbat als francesos y enardit lo esperit dels espanyols y catalans, de una manera inesplicable, de una manera prodigiosa.

Al cap de quatre hores de combat terrible l' enemich tingué de declararse en retirada, confús, avergonyit dexant lo camp cobert de morts y de ferits.

Tan inesperada resultá la victoria que tothom va esplicársela atribuhintla al patrocini de Sant Narcís. Perque hi

ha que confessar que les forçes aprontades pel Rey d' Espanya, á quin cap s' hi trobava lo virrey del Principat, y los terços que capitanejats per lo conceller en cap y un representant de la Generalitat anaren y estigueren presents á la defensa de la invicta ciutat, eran insuficients per contrarrestar ab los gironins l' exércit francés.

Peró sía com vulga, lo cert es que un quart d' hora després d' haverse fet en la sala del Concell gironí, y davant la imatge de Sant Narcís, lo vot de que si l' enemich axecava lo siti perpétuament se celebraría la diada del 24 de Maig á Girona, definitivament quedá derrotat l' enemich.

A vint y set de maig,
mil y sis cents comptavam,
quan lo bugra gavatx
lo Pontmajor passava.

Xamberch
no-y entrarás encara.
tinch-ho per cert.

Ells varen envestir
lo dimars á la tarda;
guanyaren lo fortí
pró no-y estaren gayre.

Oh que gran mortaldat
se feu davant Sant Llatzer,
dos cents y vint gavatxs
dintre lo riu llençaren.

Per quatre mil Infants
que comendats estavan,
sinó per los cavalls
lo fortí no guanyavan.

Qui pogués definir
aquella gran pujança:
molts n' hi varen morir
d' Espanya y de França.

Ja pensava Xamberch
tenir la ciutat guanyada;
fals es estat per cert
lo intent que ell portava.

Lo dimars dematí
un trompeta enviavas
si 't volían dar les claus
que entrarías ab bons pactes.

Luego li respongué
lo governador de la plaça
que ans moriría primer
que tal cosa no faça.

Lo senyor Conceller
de nostra Barcelona,
diu morirá primer
ans de entregar Girona.

Passa mostra Xamberch
de la gent que li falta.
De los més estimats
li 'n faltaren setanta.

Quan Xamberch va sentir
declarat lo recado,
mana al seu clarí
que á retiro tocasse.

Xamberch ha determinat
de plegar la campanya
vist no li fan bons jochs
los Miquelets d' Espanya.

No 'ns governan Iguanaus
ni menos gent Lluterana,
tanta es lá afició
que aportan al rey d' Espanya.

Catalans y xamberchs
son los qui peleavan
com á valents soldats
ab pedres se tornavan.

Capitá valerós
del qual més confiavam
Sant Narcís gloriós
la ciutat defensava.

Lo Bisbe mi Senyor
per la ciutat anava
animant los soldats
la bendició 'ls dava.

Un poquet vull tractar
dels canonges y frares
y altres capellans
tots prenían les armes.

Si volen saber senyors,
aquell qui l' ha dictada
l' ha feta un jovenet
molt servidor d' Espanya.

Xamberch
no-y entrarás encara,
tinch-ho per cert.

—Gat miolador, poch ratador.

—Cabell ros, cabell pollós.

—Sentint enrahonar s' aprén de callar.

—Cap sense cervell no ha menester capell.

DEL LLIBRE INÉDIT «CANT PLA»

Canta 'ls teus dolors, Poëta;
cántals bé, que 'ls teus dolors
son los dolors de tot hora,
de tot hora y de tothom.

Y en tos cants, com en un llibre
de piadoses oracions,
son dolor tothom hi troba,
sa pregaria y son consol.

APELES MESTRES.

AUBADA (*)

Al honorable senyor en Joseph Puiggarí en la festa del séu Sant Patró y havent cumplert los vuytanta anys.

Es vostre Sanct, digne senyor.
Que per molts anys
açó meteix vos puscam dir
e 'l goig en vos sentiu florir
liure d' afanys.
Que se us mantenga jove 'l cor
e vostre cors brolle salut
per enlayrar de la virtut
e del saber la gran valor.
Arbre rublert de bells fruyts d' or,
los vostres tanys
e quants de vos solen gaudir
no 's cansarán de repetir:
«¡Visquèu molts anys!»

ANTONI CARETA Y VIDAL.

(*) Imitació métrica de la que dit senyor descobrí fá molts anys entre 'ls papers del Arxiu Municipal, la qual comença axí:
«Anauvosen la mía amor,
anauvosen.»

FIRES DE SANTETS

Y ALTRES FIGURES DE TERRA CUYTA, JOGUETS Y ALTRES OBJECTES Á LES PORTES Y VOLTANTS DELS TEMPLES

A quin temps se remonta lo establiment de aquestes fires? Difícil es la resposta. No m' atreviré á dir tinguessen son orígen en Egipte peró faré observar que en cap part del mon antich se han trobat com allí tan gran número de figuretes y joguets de noys, bales de pedra llises y pintades, pilotes de cuyro plenes de drapets y cosides les tires de cuyro del meteix modo que les fan actualment, nines, micos, llagardaxos y altres animals ab moviments ó sense, cèrcols de ferre ab barretes pera ferlos rodar y molts altres objectes d' entreteniment que encara fan la alegría de nostres fills.

Los guerrers egipcis fabricavan en grans cantitats figuretes de terra-cuyta d' argila ó porcelana que servían com reliquiaris, especialment les de porcelana, (1) de qual material, sinó son de bronzo, se troban totes les petites estatues de Ossiris, que no faltan en cap de les antigues sepultures d' Egipte.

Si havém de jutjar per les cantitats ja trobades, de estatuetes de porcelana, desprès de vint ó trenta centuries de devastacions, diu M. S. Birch, (2) milions d' aquests ob-

(1) Lo nom porcelana que 'ls arqueólechs y altres donan á certa pasta egipcia no es exactament correcte puix no té la transparencia, densitat y fortalesa de la verdadera porcelana. No pot ser tampoch definida «terra cuyta barnissada» perque lo cos d' aquesta terrissa es de una substancia diferent. Es de color blanch ó gris, de una pasta arenosa trencadissa, essent dures les partícules que la componen peró que no tenen conexió. Les parts constituyents son sílice y alumina argila-carbonat de calç magnesia, óxid de ferre y aygua; peró los análisis han donat resultats tan diferents que no 's pot deduhir cap conclusió satisfactoria de les verdaderes proporcions de les substancies empleades—«History of Ancient Pottery» By Samuel Birch. P. 46.

(2) Ob cit. pag. 55.

jectes devían fabricarse pera parament de vius y de morts. També foren un article d' exportació, puix se han trobat en Grecia en les isles d' Italia y entre les ruines de Ninive y de Persépolis. Es provable que 'l modo de fabricarles fou per molt temps un secret per als grechs y 'ls romans perque no 's troba cap imitació d' elles pertanyent á un període primitiu. Portan senyals evidents de haver sigut fetes en motllo, y se 'n troban desde la V[a]. dinastía endavant (1).

No 's tenen noticies de la manera com eran adquirits aquests objectes peró es de suposar serían exposats y venuts en mercats ó fires especials en punts determinats potser immediats als Temples com sabém positivament ho feren més endavant en Grecia y Roma.

Per los Clássichs tením noticies positives de fires de petites imatges de divinitats. animals y altres objectes venuts en certes festivitats á les portes dels temples. En diferentes antigues ciutats de Grecia se han trobat figuretes, de terracuyta representant divinitats principalment Ceres, Persephone, la Musa Polyhymnia, Venus y Minerva, igualment que los animals á elles consagrats: la óliba de Palas la truja de Demeter, Ceres y altres. Moltes de aquestes figuretes eran copies de les estatues venerades en les capelles dels temples, y eran pintades de colors predominant lo vermell. Altres eran bocets de persones notables de la época, tals com emperadors, filosophs, gladiadors y cavalcadors. També se han trobat moltes figuretes d' animals, cabretes, garrins, coloms, tortugues etc. tot lo que induptablement servía pera joguets de nens com ho demostra l'haverse trobat molts de aquests objectes enterrats en les tombes junt ab les despulles de cadavres de criatures especialment en los sepulcres de Melos y Athenes. (2) Algunes de aquestes figures servían també com ofrenes ó «ex-vots» peró aquests eran més generalment fets de cera y se venían igualment á les portes dels temples.

La «hetaira» Polangon, que, axí com Aspasía Friné y

(1) De 3.500 á 4.000 anys a. de Crist.

(2) Bronguiart et Ricereux. Mussée de Sevres. 19.

altres celebrades cortesanes gregues se dedicavan al estudi y ensenyança dels diferents rams de la filosofía grega, ella tenía una escola d' equitació ab son corresponent cercle; segons se desprén de Luciano, feu una ofrena á Venus de un bonich fuet y una luxosa brida acompanyant lo present ab una estatueta que representava la cortesana ab los rasgos de la deesa que ella invocava en sa escola d'equitació, y son nom, *Polangon*, quedá després á les nines ó imatges de cera que 's venían á les portes del temple de Venus, principalment en Trezêne ahon Venus era adorada baix lo títol de *Hippolytias*. (1) En Grecia los temples més frequentats eran los de Venus en los que les *hetairas* y cortesanes de totes classes oferían preuats presents y objectes de formes determinades, que no es del cas descriure y que 's venían igualment á les portes del temple, costúm que, com veurém més endavant encara continuava en Italia en época no molt allunyada de la nostra.

A Roma les jóvens vérgens oferían á Venus Myrtea estatuetes de terra-cuyta ó de cera, y nines que 's venían á la porta del temple y certament recordavan, sens que la suplicant ho sapigués, la antigua costum de consagrarse ella metexa á la Deesa fentli lo sacrifici de sa virginitat. Per lo que aquestes ofrenes tenían una significació diferent de les de Atenes y Corinto fetes á la Deesa per les cortesanes.

Les cortesanes de Roma oferían ab preferencia les insignies ó instruments de llur professió, perruques rosses, pintes, miralls, cinturons, agulles de monyo, calçat, látigos, cascabells, y altres objectes la major part dels quals eran també venuts á la porta del temple. (2).

Macrobio descriu la Saturnalia axís: «Les Saturnalia al començament no duravan més de un día, lo catorze de les Kalendes, (3) peró després se allargaren á tres, y haventhi juntat la celebració de les *Sigillaria* lo divertiment y ale-

(1) Dufour. «Histoire de la Prostitution» I. pag. 239.

(2) La major part d' elles oferían llanties *ithyphallicas* y *phallus exvotos*. (Dufour ditto. ditto.)

(3) De Janer. Macrobius «Saturnalia» I. c. II.

gría pública duravan set díes. Se nomenavan Sigillaria perqué 's distribuían petites imatges—sigilla—y altres presents trivials. Totes les classes de la societat celebravan aquest festival. Briano, diu son biógraf, enviá regals saturnals ó sigilliaris á molts que no 'ls esperavan ó no 'ls merexían. Cómodo, quan noy, los feu als tutors com una mostra de gran condescendencia. Plutarch nos diu que les figuretes de terra cuyta eran venudes també en los temples. (1)

També en certes festivitats se venían als voltants dels temples y punts de fira panets y coques de formes determinades y simbóliques relativament á la divinitat á que devían oferirse. En moltes festivitats los mestres forners de Roma plantavan barraques ó llochs de venda en les places y cantonades pera vendre pans y coques de sacrifici dels que se 'n feya un consum extraordinari.

En la Edat Mitja, ja adelantada, les estatuetes mitológiques se transformaren en petites imatges de sants y en reliquiaris, escapularis y rosaris (2) los objectes obcens oferts á determinades divinitats encara que aquests últims continuaren oferintse en França (3) y en Italia fins á una época no molt distant com aném á veure.

(1) Plutarch en Libitina; Gerhar, «Prodromus.»

(2) Los rosaris son posteriors al sigle XII en lo que Sant Domingo de Guzmán fundá la institució del Rosari al objecte de desterrar la costúm pagana, que encara conservavan los cristians, de posarse corones de flors, especialment de roses, en totes les festivitats. De aqui los noms de rosari y corona que en totes les nacions del Occident de Europa donám á la serie d' «Ave-Maríes», que 's resan inseguint la prescripció de Sant Domingo. Los francesos é inglesos nomenan lo rosari *chapelet*, que es lo mateix nom que donavan á les corones y nosaltres y 'ls castellans anomenám «rosari» al reso de una tercera part com també al instrument que serveix pera comptar les Ave-Maríes y «corona» al total de les oracions é instrument pera comptarles, perque Sant Domingo prescrigué en lo «Rosari» lo reso de tantes «Ave-Maríes» quantes eran les roses que generalment comprenían una corona.

(3) A. Saint Futin. Objectes representant les parts genitals de abdos sexos.

En un llibre imprés á Londres que no 's dona (1) al públich que tracta ab serietat materies que altres tractan lleugera ó apasionadament vá continuada una carta del Dr. Middleton á Mr. William Hamilton en la que li explica haver assistit á un aplech que en lo día de Sant Cosme y Sant Damiá del any 1780 se celebrá, com se feya tots los anys en una hermita próxima á la ciutat de Ysernia, en lo Samní, avuy provincia del Comtat de Monlis, en la que se celebrava també lo meteix día una fira. Si bé tota la carta es interessant, traduhiré d' ella solament lo párraf que correspón á mon objecte.

«En la fira y en la ciutat hi ha molts devots que venen membres virils de cera de diverses formes y de totes magnituts fins á un palm; ab ells hi ha barrejats cames, braços y cares peró aquests en petites cantitats. Los qui 'ls venen portan un cistell y un plat, los membres trencats van al cistell y 'l plat serveix pera recullir almoynes, en diners. Van cridant Sant Cosme y Damiá, si algú los pregunta, quan val?» Responen com més se dona, més mérit. Davant de la Esglesia, en lo vestívol del Temple, hi ha dues taules ab dues cadires; en cada una s' asséu un canonge que solen ésser l' un l' Arcipreste y l' altre 'l Primicier. l' un crida «aquí 's reben les Misses y les Lletaníes»: l' altre «aquí 's reben los *ex-vots*»; sobre de cada taula hi ha una çafata, que serveix pera recullir los membres de cera, que may son presentats sols, sinó ab diners, com se ha practicat sempre tota presentació de membres exceptuant los de la Illa de Oltaiti. Aquesta devoció es cuasi tota de dones, son poquísimes les que presentan cames ó braços, tota la festa se fá en honra y gloria dels órgans de la generació. Jo he sentit dir á una dona: *Sant Cosme beneyt, lo vull com aquest,* (*Santo Cosimo benedetto cosi lo voglio.*) Altres deyan, «Sant Cosme á tu m' encoman». Altres «Mercés á Sant Cosme». Tot axó vaig observar en lo vestívol, cada una besava la oferta que presentava.

(1) Tivo Aisscups outhe worship af Priapus. Per Rich. Payne Night. Londres 1865—agotat.—

Dintre la Esglesia en lo altar major un canonge fá la santa unció ab l' oli de Sant Cosme. La recepta de aquest oli es la metexa del Ritual Romá acompanyada de les oracions dels SS. Mártyrs Cosme y Damiá. Los malalts se presentan al altar ab la part ofesa descoberta y una copia d' ella en cera, lo canonge untantla díu, «Per la intercessió del beat Cosme sias deslliurat de tot mal. Amen.

JOSEPH BRUNET.

CAP AL VESPRE

(VORA 'LS ESTANYS)

Per la quietut profonda y ensonyada
dels blaus estanys en flor,
vibra l' himne sagrat dels arbres joves
com un desmay d' amor,
vibra arruxant les prades
frescament estrellades
de xiscles de falsía,
breçolant per l' espay, l' adeu del día,
sota un vel de celistia amoratada
dolçament esblaymada,
vibra, y la nit s' exten,
lentament...lentament...

Llavors per la quietut asserenada
dels blaus estanys en flor,
al ritme perfumat dels arbres joves
floreix lo bell poema del amor;
floreix hermosament,
y la nit va crexent,
lentament...lentament...

JOAN M. GUASCH.

A MA GERMANA

Tal com besa á la terra, pura y neta
l' aygua de fresch torrent,
dexa que 't bes, com besa á la floreta
lo raig del sol ixent.

Com als aucells desperts entre tonades
piulant axerovits,
reparteix l' aucelleta ses besades
entre sos bechs petits.

Lo sol á la floreta be li aumenta
son perfum y color;
l' aucell á sos petits també alimenta
quan los besa ab amor.

Les aygues per hon passan no sols dexan
sa frescor y homitat,
sinó llevors de flors que més tart nexen
y perfuman l' embat.

Dexa que 't bes, que té mon bes més vida
que 'l raig de sol ardent;
es més pur que les aygues; té sens mida
pel cor sant aliment.

Es penyora de pau y de alegría,
més dolça que la mel,
damunt los llavis meus ¿sabs qui 'l t' envía?
Ta mare desde 'l cel.

María Josefa Penya.

Palma de Mallorca.

AMUNT

Formiga, que d'istiu corres y trescas
los camps, sense mirar si fá mal temps,
arreplegant los grans que veus á lloure
de xexa ó de forment.

¿Perqué t' afanyas tant? La Providencia
t' aparella 'l menjar qu' hajas mester;
més tú que no confías may ab Ella
no tens saciament.

Trafegant, per ta vida passas ánsia
y tems que 'l fret no vénga massa prést;
y acaramullas grans de tota casta
per ton manteniment.

No 't canses tant, formiga. Reflexiona
que plujes del hivern farán mal bé
lo niu qu' has fabricat devall terrossos
ab tant de cansament:

Que los mostels te robarán la xexa
y pobra romandrás. Pensa també
que téns un cor qu' aspira á millor vida
de pur amor. ¿No téns

enveja de l' abella que 's mostra
tan fenera com tú y ab ardiment
s' axeca cap al cel, y se 'n va enfora
volant com un aucell?

Lo perfúm sént que la floreta exhala
l' aroma que 's desprén del cálzer séu
plé d' exquisita mel, qu' es vida y gloria
y amor lo més ardent.

¡Que no téns ales, dius! ¡Ay! ¡Les floretes
tenen un tronch que de la terra neix;
puja per éll amunt; que no t' espanti
lo seu color funest.

No temis les encletxes tenebroses
que té l' escorxa qu' ha croxida 'l vént
ni les tarantes que en sos cruys s' amagan
vetlant los passatgers.

Amunt, formiga, amunt. Fuig de la terra
enfilat per la soca, y si 't sap greu
perdre l' aplech de grans qu' en ton niu dexas
ab éll no hi pensis més.

Amunt, amunt, formiga. Creu y espera.
Prest lo camí qu' emprens será més bell;
lo tronch, més llis; la llum més pura y clara
y 'l sol, no tan molest.

L' aroma de les flors será més fina,
lo cel més blau. Les rames, un dosser
que 't guardará dins envelada verde
d' embats y contratemps.

Puja amunt, que ja arribas á la branca
que aguanta cént ponselles y ramélls...
Ja admiras lo botó d' una floreta...
Ja 't trobas damunt éll...

Ja te passetjas per les blanques fulles
qu' envoltan iguals son cor modest...
Dins son palau te 'n entras y allá admiras
son daurat gorniment.

La saborosa mel tastas y xupas;
ab deliciós fervor. ¡Ditxosa 't séntsl
¿No es veritat qu' es ambrossía pura?
Adora, donchs, son Creador, ton Déu.

Pere d' Alcántara Penya.

UNA FLAUTA SALVA UN REY

CAS HISTÓRICH

Lo gran Rey d' Espanya y Emperador d' Alemanya, Carles V, tenía dues grans aficions, la caça y la música,

Sa afició á la caça román consignada en diferents indrets, ja en llibres, ja sobre bells tepits. Sa afició á la música la demostrá arreu, ja com á *dilettanti*, com avuy se diu, ja axí meteix alguna vegada com á compositor.

Trobantse en sa terra nadiua de Flandes va organisar una gran cacera Reyal, hon cavallers y patges, provehits arreu de goços y hurons, lluhirse molt cobejavan.

Ab l' afany de la caça lo Rey s' allunyá un bon xich de sa escorta; peró, per fugir de la foscor de la nit que se atançava, tant s' espavilá que aviat pogué trobar un alberch hon refugiarse.

Malhauradament aná á caure en un antre de lladres. Aquesta gent feliona flayraren tot seguit la peça que havían caçat dins sa lloriguera, y començaren sa tasca de despullament y repartició. Un d' ells s' apoderá de son barret, l' altre de sa casaca, l' altre de son rich *Keulder*, y finalment lo derrer de tots s' adoná de una cadena d' or ab una flauta petita que també li volgué arrebassar. Carles V. tement sobre tot que tota aquella murriada no finissen, com acostumavan los lladres de aquell temps, llevantli la vida, se li ocorregué un medi de salvació. Demaná als lladregots que abans de péndreli la flauteta dexessen que ell los hi fes gaudir de ses armonioses notes; los despulladors hi caygueren de plá, y l' Emperador començá á sonar fort, y ab tot lo buf, una melodía ben coneguda de sa gent. Los companys del Sobirá, que afanyats en cercar ses traces ocupats estavan, acudiren ben prest al só de la flauta, salvant á son Rey de una mort quasi certa.

De aquí nasqué la dita ben escampada en aquells temps de que: **Una flauta salva un Rey.**

JOREPH RAFEL CARRERAS.

LA NOSTRA

Demá, ó be quan sia... peró que sia!...

En l' antre misteriós dels esperits
filtrém aquella nit esborronable, (1)
y en les venes dels hómens adormits
l' energía espantable,
l' energía dels braus
potent y destructora
que torna 'l sol y l' ayre á ne' ls esclaus
quan bull aterradora.

Som los qui 'l poble avuy tracta de boig,
de cabell esbullat y de mirar temible,
los qui portém al cap lo gorre roig
y al puny la falç terrible.

Som l' esperit rebech que sempre viu,
que d' uns cossos als altres se traspassa.
Som del próxim incendi 'l gran caliu.
Som tot l' odi de raça.

Portém lo front ben alt y ferm lo pit
y avancém triomfants per l' escabrosa vía.
Trencant la quietut de l' envilida nit
prediquém lo gran Día.

Aquest vindrá quan s' encendrán les teyes
omplint la nit d' espant y de claró.
Quan llegirém sobre les nostres seyes
la plenitut de Força y de Rahó.

(1) La del 11 de Setembre de 1714.

Quan los braços nervuts s'axecarán enlayre
y 'l nostre Esforç imposará 'l qué 's vol'
quan pare 'l vent y s' atempere l' ayre
plé d' Amor y de Sol.

Allavors serém grans, s' estremirá la Terra
plena de goig, á sota del cel blau.
Y axugant l' arma de la guerra
cantarém lo gran himne de la pau.

Germans, fem camí junts alçant lo rostre
si avuy la d' ells, demá la Nostra!

RAFEL NOGUERA.

ENGRUNES

A les pobres papallones
que agafas en ton jardí
ab tes mans tan petitones
torment y mort les hi donas
clavantles en un coxí.

¡Ilusions d' ales daurades
del jardí del meu amor!
pels desenganys traspassades
heu anat morint, clavades
en lo coxí del meu cor.

*
* *

Per ferli la son més dolça
la mare breça al fill seu:
axí jo fá temps que breço
dins mon cor lo recort teu.

Plomissol d' ala de mortes
ilusions li fá de llit;
de llençols, flors d' esperança
que 'l desamor ha marcit.

Ab la pór de despertarlo
me bat boch-á-poch lo cor
y 'ls sospirs dins seu aufega
y 's torna á beure 'l seu plor

Y ab sos batechs va breçantlo
embolcallat de quietut,
com onada silenciosa
que gronxés un atahut.

Ni un lleu cant fins ell arriba,
ni 'l somris d' un raig de sol:
¡ay, si un día 's despertava,
se pararía 'l breçol.

*
* *

Quan s' acosta l' hora baxa
y la llum mor poch á poch,
los aucellets á bandades
als arbres se 'n van á joch.

Quan la terra vá adormintse
de la nit al bes süau,
voleyan les papallones
cap al llum que les atrau.

Axís, quan les ombres venen,
los recorts de qui es ausent,
com aucells y papallones
volan á mon pensament.

Ramir Torres y Vilaró.

CRÓNICA DE PARETS

De les instructions que lo Rey de Castella havía donat á Don Joan de Garay general de dita armada de com se havía de aportar quan sería dins Barcelona.

No dexaré de posar la notitia se tingué en Barcelona de les instructions havía donades lo Rey de Castella a Don Joan de Garay governador de sa armada per quan sería dins Barcelona, que en efecte si pensavan entrar aquexa vegada pero los hisque molt al revés conforme se es vist. Les notities se tingueren de exes instructions fon per un capellá cathalá, que digué que estantse descansant ab ell un cavaller espanyol de dit exercit que se estava morint y als ultims díes de sa vida; y era home de parts; li declará ab viu sentiment que tenía notitia certa de les instructions que aportava Don Joan de Garay per enganyar á la Provincia de Cathalunya, ço es unes instructions per promesa y altres per executió; lo qual cavaller apres de haverles referides al tal capellá no sols li doná llicentia pera que les digués; sino que li encarregá ab moltes veres que les publicás, y axis les enviá á un cavaller de aquesta ciutat pera que tenía millor ocasió de referirles, y son del Thenor seguent en castellá:

Primo que trate byen mis paysanos del principado de Cathalunya, y en todas las villas que llegare no permita que los soldados hagan insolentias y que mande que paguen todo lo que tomaren hagasajando y abraçando todos los paysanos prometiendo que presto estarán libres del govierno francés.

Que no permita que ningun soldado pierda el respeto ni hable mal a los cathalanes, amenaçando a los que tal hizieran cruel castigo. Que embie por trompeta las cartas del Rey Catholico que trahe para la ciudad de Barcelona y diputados como Cabeza del Principado. Lo que las cartas

contenian eran muchos offerecimientos y promesas assi de nuevos privilegios como de hizienda. Perdon general sin esceptuar persona alguna. Promesas de reparar todos los daños ha recibido Cathalunya. Pagar todos los gastos que el Principado ha hecho en estos anyos de guerra y en primera paga los offerece dos millones de oro.

Promete jurar de nuevo las Constitutiones establecidas y conceder nuevos privilegios y promete que dentro de seys meses cobrará las plaças que el francés possehe y todo á costa de su real patrimonio, sin que vaya ningun cathalan forçado sino muy de su voluntat y gusto.

Que quedarán los ministros y oficiales del govierno y justitia nombrados por el Rey de Francia en el estado y puesto que oy están.

Que sacarán á sus costas el frances del Principado de Cathalunya librando á sus fieles vassallos de las opretiones que les causa el govierno francés.

Que no pedirá quenta de lo que ha perdido estos anyos atrás el Rey Catholico de su hizienda real en el Principado.

Que se presente con su armada real delante Barcelona adonde sin disparar un tiro esperará la revolution y resolution que se moverá dentro por mis bien intentionados y gente de confiança que tengo dentro de ella,

Y finalmente rechaçados el francés que se entre dentro de ella y tome pocession de todo dexando los officiales y ministros como están, asseg urandolos que el Rey los tratará con benignidad y amor de padre.

Tot lo demunt dit es lo brindis enganyós per alcançar la entrada en Barcelona, lo que se havía de executar sent dintre es lo seguent.

Primo, quando los cathalanes estarán resueltos de tomar las armas contra el francés; los obligará con rigor a que vayan todos después de catorze anyos sin atender a las promesas les huviera hechas. Que a todos los que son y han sido ministros assi de govierno como de justitia, que los llame con cauthela y les castigue sin alborotar el pueblo.

Que los ministros que lo seran al presente que les notifique las pérdidas que ha hecho el Rey Catholico en estos

anyos de guerra los quales han de ser de qualquier manera satisfechas.

Que ha de dar quenta y pagar las moniciones y bastimentos que estavan en los magasines de la Ataraçana y todo lo demás que allá havía.

Que á costa de su sangre y hizienda han de cobrar las plaças que el francés tiene en el Principado.

Que los dos millones oferecidos debaxo palabra real se tomarán en desquento de muchos mas que munta la summa que el Rey Catholico ha perdido en dicho Principado.

Finalmente tratará a los cathalanes con todo el rigor que pudiera y para exemplo del mundo embiará a la Corte los que tiene nombrados a parte porque conste a todos el real sentimiento de los quales se ha de hazer un público y exemplar castigo.

Aquestes instructions assegura lo dit cavaller havía llegides, y digué breument lo que li recordá en aquell punt, advertint que en la última instrucció hi havía coses de gran terror y espant tals que escrites serían increhibles; tenint sols al present intent de enganyar a Cathalunya y obligarla tenir al Rey de França nostre senyor per enemich peraque nons ajude en altra ocasió, lo demés digué á la vista Deu nos guart de tals enganys; y axí nols rehisqué ninguna cosa de aquestos tropiesos; que Deu nos guardará y los sants com han fet fins assí.

—Bé qui és dels altres no m' umple les galtes.

—Més val bon callar, que foll parlar.

—¿Qué val cara trista ni torta, pus los hostes són tras la porta?

—No vulles per la drecera dexar la carretera.

—Casa mía, per pobra que sía.

L' HIVERN DELS VELLS

Sota teulada, vora l' escó,
ploran los vells.
La roja flama que fá 'l tió
no logra véncer llur tremolô
de tant que pensen en los aucells;

Fá un fret crudel!
Tot es nevat
y 'ls aucellons
xisclan, poruchs, al bosch glassat.

Pobres aucells!
Los qui se 'n van vos compadexen!
Los infantons no s' enternexen
ab vostra sort!
Pobres aucells!

No més los vells,
vora la llar hon s' arraulexen
ploran, vençuts, fent lo cor fort,
la vostra mort.

Ignasi Iglesias.

SANT AGUSTÍ

TRADICIÓ POPULAR

Per l' espona de la mar
Agustí s' hi passejava,
un llibre porta á la má
y 'l cor un dupte li abraça.

Lo dupte que té Agustí
es de la Trinitat Santa,
com serán persones tres
y una sola la sustancia.
Misteri que está cercant,
mes que 'l cerca no l' alcança,
que no fora Deu qui es
si en inteligencia humana
pogués esse entés un jorn
mes que fos no gens escassa.
Est misteri meditant
un dematí á trench de l' alba,
per l' espona de la mar
Agustí s' hi passejava.

Un xiquet més per enllá
un noyet seu á la platja,
un noyet de cabell rós
que d' angelet té la cara.
Petxina que á la má dú
tot sovint ompla á la onada,
y abocantla dins d' un clot
dexa caure tota l' aygua,
en tant que ab sos llaviets
fá com una mitja rialla
mirant com del clot al fons
les gotetes van filtrantse.
Qué fas, angelet de Deu,
que la mar mulla ta falda?
si lo clot ne vols omplir
no será curta la tasca,
si la mar vols axugar
més difícil es encara.

Agustí que veu al noy
en vers hon seu ja s' atança
y guaytantsel mitg rihent
ab dolça veu y manyaga:

—Qué fas, bon noyet, li diu,
que fás aquí ran d' aygua?—
—Voldría omplir aquest clot.
abans que se n' omple un altre—
y 'l noy boy dihent axó
s' ha girat seguint sa tasca
per la mareperla omplir
com abans á la salada.
Agustí que resta inmou
novament al nen demana:
—Quin altre 'm voldrías dir
que jo no 'l veig á cap banda?—
—Aquell que tens dins del cor
y cercas omplir debades,
y ab les aygues d' aquest mon
més que ho cercas no ho alcanças;
primer tota la del mar
lo clot beurá de la platja
abans que entendre podrás
com en ía Tirnitat Santa
ne son les persones tres
y una sola la sustancia.

Sorprés se queda Agustí
peró més sorprés encara
quan cercant lo noy hon es
no 'l troba állá hon reposava.
Conxa que duya á la má,
allí terra l' ha dexada,
tant á la vora es del clot
que la petxina 's decanta;
l' aygua hi cau á regalims
ni una gota n' hi ha restada,
y boy mirantho Agustí
li sembla que axís li parla:
Be podrás tirarnhi més,
com aquesta tota l' altra,
tota l' aygua d' aquest mar

y altres mars tinch d' axugarne
abans que entendre podrás
misteri que no s' alcança.

Llavors tanca 'l llibre y creu;
grossa onada 'l clot plenava,
y lo del cor de Agustí
una onada de la Gracia.

A. M. Fábregas.

REVISTA MUSICAL DEL ANY

Dintre aquell ambent semi casulá en que 's movía fá pochs anys la música á Barcelona, nos es grat marcarhi cada día una orientació ben dirigida, á la consecució de solidar'hi l' art veritat, allunyant l' ayre menestral que en totes les seves manifestacions tan poch acreditava 'l gust de la gent de casa.

Aquí com per tot arreu, lo contacte es qui comunica y propaga les bones ó falses doctrines, y en materia de música, les últimes dominavan per una influencia aclaparadora dels forasters d' altres provincies que imposavan un art senecte, lleuger en lo fons y llicenciós en la forma, ben lluny d' afinarse á lo que avuy ne diuen música les nacions més avençades.

Y 's comprén. En tots los ordres, un poble evoluciona avant ó enrera, y sería absurd citarlo com aventatjat en alguna cosa quan l' enderreriment lo porta á la última expresió del ridícol. Per sort Catalunya al dexondirse procura reconquerir quelcom del seu llustre passat, y s' espolsa poch á poch l' ensopiment fits los ulls dret á la gent que pensa y produheix.

Un colp de vista sobre la música executada l' any derrer

á Barcelona portará al nostre desitg una confirmació de que 'l gust se mou en bon sentit. La *Filarmónica*, la *Associació Musical*, l' *Orfeó Catalá*, *Catalunya Nova* y altres entitats dintre 'l género á que 's dedican, s' han desvetllat en la organisació de concerts verament seriosos. Llarch sería detallarlos ni tan sisquera resumirlos, ja que no fentne lo judici crítich nos proposám únicament emetre la nostra impresió d' una manera molt superficial y lleugera, peró qui de memoria 'ls recorde com nosaltres, se tindrá per ben satisfet d' aquest moviment artístich.

La *Filarmónica* á més d' escullir les obres en totes les seves sessions, lográ en una presentarnos al mestre alemany Weingartner, home dels més entesos avuy pera la interpretació dels clássichs. Y bé va demostrarho la nit que per nosaltres s' estrenava, já que ab una orquesta desditxada lográ ab sa inimitable batuta endursen executants y públich; los primers seguint voluntariosos, quan podían, la enérgica direcció, y l' últim dominat per la expressió que arrencava de les obres prou conegudes de tots. En una sola nit se pogué judicar á en Weingartner com mestre y com músich, perque d' ell s' executá l' arreglo del Vals de Weber, y á dir veritat millor l' hauríam volgut sense aquesta última pretensió, perque de pretensió no va passar.

La metexa *Filarmónica* nos proporcioná en dues diferentes épogues la intimitat ab lo concertista Pugno. Hem sentit á Barcelona virtuosos de talla en lo piano, mes tocant á execució, no estaríam en lo just si dexavam de mencionarlo com un dels primers que han entusiasmat nostre públich dexantli un profon recort.

Ab lo nom de *Recitals* també la *Filarmónica* nos oferí dos concerts cooperanthi 'ls notables artistes Engel Batori que obtingueren bon *succés* no sols pel seu modo delicat de dir, sinó per l' acert en l' esculliment de les peces de cant que interpretaren, totes de género extra-serio. Mes tart abdós artistes donaren altres Recitals pel seu compte en lo Saló Parès.

Com se veu la *Filarmónica* pot dirse que ha monopolisat gran part dels concerts del any passat, ja que deu afe-

girse als esmentats altre ab cooperació del pianista Ribó y los ordinaris ahon no intervenen més que 'ls alumnes de la Academia. Peró aquest meteix afany d' en Crickboom d' agavellarho tot, fá que no prospere gayre la idea que un día portava d' arribar á la organisació complerta d' una orquesta veritat. No 's pot negar la activitat d' en Crickboom y la seva voluntat á prova, mes deu confessarse que la secció de corda concretada als violins, única fins ara presentada acceptable, ni es nombrosa ni tampoch se pot confiar en ella d' una manera absoluta, perque fora les audicions en que se vegé clarament l' estudi, bregat de academia, no arriba encara de molt dita secció á un desempenyo obert quan s' ajuntava ab altres elements forasters. Per altra part aquest mitg fer d' empressari porta á en Crickboom la pérdua natural de temps dexant en oblit la músíca de *cámera*, la de quarteto, que té completament desorganisat ab prou sentiment dels aficionats per ser ahon verament lluhía 'ls seus conexements tan envejables en lo violí. Per sort ab en Pugno nos compensá de algun modo la anyorança que sentíam d' aquell instrument, sessions que tardarán á oblidarse.

La *Associació Musical de Barcelona*, continuá la temporada passada donant exclusivament audicions de música de *cámera*, única societat que de temps se dedica á aquest género y á quin esperám conserve 'l carinyo per lo molt que Barcelona n' está faltada. Lo notable quarteto Pellicer, Sanchez, Galvez y García donaren á conéxer diferentes obres noves d' aquesta mena á més de la repetició dels clássichs. Lo públich escullit y conexedor que acut á aquexes vetllades, reb sempre ab satisfacció y aplaudiments als mestres executants, especialment als tres primers de quins lo mérit es innegable,

La *Societat de Concerts clássichs* dirigida per en Granados ab professors escullits de lo millor que per aquí corra, organisá diferents concerts sinó en absolut clássichs, de música capdal. En un d' ells nos feu la presentació del jove mestre en Lluís Moreau que 's doná á conéxer ab un poema curt de proporcions, peró ben instrumentat y de

temes agradables. Mes tart l' *Orfeó Catalá* cantá d' ell altres peces no menys inspirades,

Fusionada la *Societat de Concerts clássichs* ab lo *Círcol Artístich*, continuá aquest la tasca començada per en Granados y baix la seva direcció seguiren dos ó tres concerts més d' orquesta, y altres á piano, executats per dit mestre, que com sempre agrahiren los admiradors del pianista per lo poch que ara se prodiga. Y es de doldre, perque més lo voldríam sentintlo que portant orquesta.

Donat lo gros éxit que l' *Orfeó Catalá* tingué en la temporada anterior, la empresa dels concerts de Quaresma procurá que en los deu del Liceu no hi manqués dita entitat, que cantá baix la batuta d' en Nicolau lo *Requiem* de Berlioz, y la *Novena Sinfonía* de Beethoven complerta, á més d' altres obres no menys importants. Les dues partitures de suma dificultat posaren molt per munt lo crédit de aquesta Societat que tant s' honra honrant á Catalunya, y poch provable será tornarho á sentir si d' ella no 'ns refiám; sols ab la bona voluntat de l' Orfeó demostrada ja de díes, se comprén que assaborissem la obra monumental del mestre alemany, plena de dificultats y esculls.

Alterná ab en Nicolau en aquests deu concerts lo director Strauss, estrenántseli dues peces: *Una vida d' héroe* y *Till Euspiegel* abdues magistralment concebudes, de factura nova y atrevida com no s' ocurriría á Wagner lo més gros reformador; res recordám que 'ns haja emocionat tant després del mestre de Bayreuth. Lo públich ne quedá plá convençut, veyentse com may unánim aquest parer.

Dos éxits grossos de la temporada foren induptablement la vinguda de la *Societat Filarmónica* de Berlin y 'ls solistes de la *Scola Cantorum* de París. Tres concerts doná la primera á gran orquesta ab en Nikisch al cap, y 'ls tres malgrat lo preu de les localitats se vegeren abarrotats de una generació frissosa de sentir orquesta que tant s' havía ponderat; segur que tot Barcelona un xich filarmónica va desfilar pel Teatre de Novetats ahon se portaren á terme dites solemnitats, y aquesta rebuda feta de músichs alemanys era justa y ben fonamentada, perque si alguna ve-

gada havém pogut fer comparacions poch afavoridores pels de casa, en aquelles sessions se palpá quant de camí nos resta encara á seguir.

La *Associació Musical de Barcelona* fou qui 'ns portá 'ls solistes de la *Scola Cantorum* que junt ab l' *Orfeó Catalá* y orquesta formaren un programa selectíssim de música de volada, que poguerem assaborir y admirar en boca principalment del quarteto de la Scola que baix la batuta d' en Bordes desenrotllá ab pulcritut increhible. L' aspecte de la Sala del Novetats era brillant com poques vegades, y 'ns plau ferho constar en demostració de la metamórfosis que en un principi hem apuntat respecte la bona tendencia dels aficionats.

Com á virtuosos hem tingut á en Casals ab violoncello, en Bauer, en Pugno, en Vidiella y en Granados al piano, tots desafiantse á qui més hábil en execució y elecció de ses respectives sessions, y en totes los oyents han sigut en gran nombre.

Ademés de la música vocal que en altre lloch hem apuntat, l' *Orfeó Catalá* doná altres dos concerts endressats als seus protectors y admiradors; un al Novetats y l' altre al Principal posant de manifest sempre la marxa ascendent. Lo *Catalunya Nova* dirigit per en Gay y ab lo concurs de la seva esposa y nutrida orquesta sumá un altre al grans concerts verificats la temporada passada, axí com la *Societat Barcelonina de Concerts* ab lo seu sinfónich portat per en Burgués.

Devém afegirhi com interessants les recitals Pitxot-Gay al Saló Parés, ahon la cançó catalana hi estigué interpretada ab força delicadesa.

Nos resta dir quelcom dels Teatres. Sols de tres val la pena parlar ja que son los únichs ahon hi ha passat una alenada de bona intenció. Lo Tívoli ajocá les primeres del *teatre lírich-catalá*, començant ab gran favor per part del públich, més algunes de les obres poch fermes y la deficiencia dels actors feren restar cap als últims molts oyents que abans s' hi aplegavan. La primera tentativa n' obstant reexí, y es de creure que la continuació solidaría un reper-

tori notable y de condicions més enlayrades capaces pera desterrar aquesta plaga anomenada *géneio chico* ab quin lo nostre públich fins ara s' havía entorpit. Les obres més sobresortints de la temporada que 'l públich acceptá francament, van ser la *Alegría que passa*, *Picarol y la Rosons*.

Lo Liceu posá 'l *Sigfrid* y *Hausel y Gretel* com estrenos. La última per les seves condicions especials fou en realitat la millor en quant á interpretació. La primera caygué un xich pel costat italiá tant per lo que tocava á presentació com en lo modo de sentir dels artistes creadors aquí dels personatges; lo mestre Mertens, que la concertá no sapigéu axecar may l' ayre nyonyós que rajava del seu temperament, peró cal confessar la nostra satisfacció á la empresa per presentar cada any una novetat wagneriana, agrahintli lo bon propósit. A la hora en que escrivím aquestes ratlles anuncia 'l *Cap vespre dels deus* pera apertura, veurém ab quina mena de elements lo Liceu la portará á la escena.

Dues óperes executades al Teatre de Novedats interessavan á la fí d' istiu als aficionats: *Mirella* y *Joseph*, de Gounod y Mehul, respectivament. La primera no hauría acreditat pas lo compositor tan felíç del Faust, y la segona de delicadesa extrema se sostingué ben poch en lo cartell. Una y altra á més de sér delicadament traduhides, foren un fracás d' interpretació; considerám més que axó, profanació. haver gosat ab *Joseph* en la forma tan poch cuydada de aquells artistes. Axís es com s' ensorran partitures que deurían recatarse y fugir de certes mans.

Y aquest es lo resúm del any musical, gayre bé l' índex de lo més remarcable. No podém quexarnos, la temporada fou moguda y força profitosa.

M. de Urgellés Deparel.

—Qui no fá bé á son frare, que n' esper son confrare.

—Tot bé qui no vé de Deu. se fon axicom á neu.

—Més val justament blasmar, que falsament llohar.

¡JUSTICIA!

(Del llibre inédit «La Comedia»)

¡Justicia, flama divina
que redimexes al mon,
á tos sagrats peus inclina
lo rey y 'l vassall son front!

—Deu dobles d' or oferexo...;
—Tal infamia 'm proposéu...?
si sense procés vos dexo
doneune gracies á Deu.

—Cent dobles per la sentencia...
—May m' he venut per ningú...
—Cinh centes;—¿Y la conciencia...?
—Mil dobles...;—Si 'ns sent algú...!

¡Justicia, flama divina
que redimexes al mon,
á tos sagrats peus inclina
lo rey y 'l vassall son front.

S. Trullol y Plana.

MA CAPELLETA

A dintre de ma cambra jo tinch una capella,
que per mi es un tresor
y ¿cóm no si 'm recorda la vida de ma mare,
la mare de mon cor?

Allí 'm feu pronunciar les oracions primeres
que tant nos fan sentir,
¡bon Deu, quan prest s' allunyan los jorns de l' infantesa,
me sembla qu' era ahir.

Hi ha l' infant Jesús de cara encisadora,
de dolcíssim mirar,
la Immaculada Verge, Sant Joseph, y los Angels
que 'l cor fan alegrar.

Abans tot era goig davant la capelleta,
s' hi mescla avuy tristor...
prop de l' infant Jesús de cara encisadora
hi ha 'l Sant Crist de dolor.

En ses glassades mans ma mare 'l sostenía,
y es d' ella sant recort,
per çó en la capelleta que respirava vida
hi veig avuy la mort.

Mas ay, jo hi sent la fé qu' ella 'm comunicava
y prech ab viu anhel
pensant que la mort es la ditxa de la vida
puix que nos porta al Cel,

JOSEFA AMER Y PENYA.

L' ANARQUISME INTELECTUAL

Qui contempla lo estat present de les ciencies totes, de les arts y de les lletres, no pot dexar de regonéxer que vivím en la més complerta anarquía intelectual que concebirse puga. Ja no hi há autoritat que se impose; ja no hi há lley que 's regonega y se acate: la soberanía nacional se ha tornat ja per art de bruxería, soberanía individual, y ara es quan se pot dir en tota veritat que tothom té un rey al cos. Es lo Anarquisme una puhó que se 'ns ha entrat per vinyes y fruyterars, malmetentho tot, y si en l' ordre sociológich nos dexa veure ja les ruines que son la última conseqüencia de sos brutals principis, en l' ordre artístich y

científich comença ja á presentarnos esterilitat desoladora que es lo primer pas vers á la destrucció y la ruina.

Molts se preguntan, sens trobar satisfactoria resposta, d'hon han brollat exes aygües emmetzinadores que portan trastornada y esmaperduda la societat actual. Molts son los qui desitjan aturar exa corrent destructora; mes molts pochs son los qui volen regonéxer que lo Anarquisme en totes ses manifestacions no es més que 'l fill natural de aquella deesa, que ab molt d'acert la Revolució francesa personificá en una dona bordallera, y que es coneguda ab lo nom de la *Rahó independent.*

Y jo no sé qué 'ls estranya. La rahó independent es una mala dona! Es una dona que no creu en Deu, y que fá escarni del cel y del infern, de la eternal Justicia y de la eternal Bellesa! Pera ella no hi há altre deu, que ella metexa; no creu sinó lo que veu, y més ben dit encara, no creu sinó lo que li dexan veure la esmaginació y les concupicencies, qui, com boges que son, á vegades á lo millor li tapan los ulls y la tiran al fanch ó en esgarrifosos avenchs d'hon surt estabornida, com li succeheix ab la doctrina del Anarquisme sociológich.

Com no creu sinó lo que veu, pera ella no hi há res espiritual, res suprasensible; tot es animal, tot terreja. Per boca de Kant ha pregonat que no tením més certesa que del món fenomenal, sens que pugám saber res de les causes ó principis de aytals fenómens.

Açó vol dir, pera que tothom ho entenga, que les coses en tant son certes, en quant jo les percebesch; en tant existexen, en quant tenen vida en mon enteniment. De manera que les coses bones son bones sols perque jo les trob bones; les coses justes son justes perque jo les trob justes; y les coses belles son belles sols perque jo les trob belles. Axí es, que tota la ciencia humana queda reduhida á la resposta que fá 'l pagés quan li refusan una moneda:— ¿Per vostés es dolenta? donchs, per mi es bona!—

Apart que semblant doctrina havía de haver fet esclatar la rialla més estrepitosa que puga sentirse, més que enlloch en nostres terres meridionals, hon encara hi vagan les om-

bres de Plató y de Aristótil, de Ciceró y de Séneca, en amorosa conversa ab los genis filosóñchs que han estat la gloria y la honor mes alta de nostra raça llatina: mes no ha estat axí. Aytal doctrina ha estat acullida ab entusiasme primer pels francesos, caps fluxos que may han sabut hon viu ni ensenya la sabia Filosofía; després pels demés pobles nascuts del maridatge del geni artístich helénich ab la sabiesa romana.

La única rahó que pot esplicar complidament semblant apostasía, es la ventatja que reporta á sos prosélits al tornar descansats y fácils tots los més abstrusos y costosos estudis. En virtut de aquella doctrina, lo llegislador pot dictar lleys á son albir; lo historiador pot inventar sistemes sens miraments á la filosofía de la Historia; lo filosoph no necessita apendre les engorroses lleys de la Dialéctica, ni estudiar los alts problemes de la Metafísica, ni repassar lo que han dit aquells sabis de cap de brot que tot lo món antich venerava, y per açó fins vol que s' oblide 'l grech y 'l llatí en que aquells escrigueren; lo literat y l' artista no necessitan ja conéxer los cánons capitals de la Estética: en sabent dir ab bona entonació—jo ho veig axí! jo ho sento axí! (traducció literal de la resposta del pagés, més amunt esmentada)—ja 'n tenen prou.

D' açó, los qui encare estudian y filosofan ne diuen *subjectivisme, racionalisme filosófich, individualisme*. En Balzac se creya que aquesta doctrina (que regonexía era derivada directament del Protestantisme,) formaría tan sols la sabiesa del burgés y del comparet de poble; may havía pensat que pogués formar lo criteri d' un verdader sabi ó literat ó artista; potser tenía rahó, y lo que 'n dihém *individualistes*, potser no son més que burgesos y comparets disfraçats de sabis, literats y artistes. No ho sabém; mes lo cert es que la doctrina individualista forma la basa d' estudis, informa lo criteri filosófich y estétich de la generalitat de la generació present.

Contrayentnos á les Arts y á les Lletres, vos trobéu que llegiu un llibre que heu vist alabat per la Prempsa, y no sabéu trobar per ses planes més que una prova seguida de

la petulancia (en catalá vulgar carrinclonería) del autor; anéu á veure una tela de qual mérit tothom parla, y no hi sabeu trobar més que uns atreviments insólits, que en res se corresponen ab la realitat de la naturalesa ni ab la idealitat del Art: uns verts, uns blaus, uns grochs, que abans sols trobavau en les cuynes de pagés; giréu los ulls á una figura esculptórica, que es de tothom admirada, y no hi trobáu més que una material reproducció del *modelo* que res vos diu ni vos fá sentir res; vos fan lo elogi d' un edifici en que lo arquitecte hi ha treballat *pro viribus*, y si no vos trobáu ab que la fatxada es emmanllevada als darreres d' una casa alemanya, y per çó 'ls balconets del *entresuelo* necessitan un devantal de roba, á lo millor vos adonáu de que lo frontis no té res que veure ab lo interior del edifici, y allavors no sabéu si 'l portal marca la entrada, y no goséu passar avant, ó convidat á una casa particular vos trobáu ab una fortalesa ab torres de defensa y marlets, y vos ne tornáu pensant anar equivocats, etc., etc.

Vosaltres no sabent capir com tot aquest desgavell pot alabarse y aplaudirse en una terra de tan bon seny y serietat, vos dirigiu á un iniciat en los secrets de aquestes noves arts literaries y plástiques, y li preguntáu per la rahó de bellesa que no sabeu trobar en aquelles págines, teles, edificis ó estátues, y quan creyéu que vos vá á donar una rahó filosófica fins ara desconeguda, ó á recitar los cánons de una nova Estética fonamental, vos trobáu ab que vos dona la consabuda resposta:—ell (aquest *ell* es lo literat, lo artista, lo arquitecte, que ha perpetrat lo crim), ell ho veu axí!—

Ja es sabut que hi ha rahons que no tenen cap ni peus, peró que axafan, y aquesta n' es una. Més axafat y tot, encara se us bellugueja pel magí aquesta pregunta:—Y digui ¿aquest *ell* regonexerá á qualsevol escrivent, emblanquinador, *santi de guixi*, manobre, etc., etc., lo meteix dret de donar al públich, ab ayre triomfant, les llurs obres, dihent enfáticament: Jo ho veig axí, y creurá per sola aquesta rahó, que son belles?—

Los qui creyém que tot principi, com tota llevor feconda, porta una conseqüencia en germe, estudiant la estú-

pida insubstancialitat de aquest principi estétich y crítich, que va sempre acompanyat de un pedantesch menyspréu de les eternes regles que han senyalat á totes les generacions de sana rahó, lo límit del art y del industrialisme, hem de deduhir forçosament, que no pot produhir per lo que toca als artistes y literats, més que pedantería y atreviment; per lo que toca al art, esterilitat complerta; y per lo que toca al públich, en sa estensió més ampla, la pérdua del gust artístich, y per última conseqüencia, la indiferencia y lo escepticisme.

Més ¿que es tot açó sinó la ruina del Art, com lo Anarquisme (individualisme social) es la ruina de la societat?

Davant d' aqueix avench á que 'ns va empenyent exa doctrina filosófica sens calor ni vida, com les boyres del Nort, d' hon es baxada, es menester tornar enrera y retornar á les eternes lleys que conscient ó inconscientment seguiren los genis immortals de Grecia y Roma, fills del sol ardent y vivificant que fá florir fins les congestes dels Pirineus, dels Alps y dels Apenins y torna or fus les aygües salabroses del mar Mediterrani. Aquí may morirá lo sentiment estétich.

Peró si 'ls enemichs de la perennal filosofía y de la severa Estética, no volen tornar enrera, tingan present que la Fama será la venjadora de la Filosofía y de la Estética ultratjades. No haurá menester grillets ni cadenes ni patíbuls, com necessita la societat pera contenir lo Anarquisme revolucionari: á n' ella li bastará una mitja rialla olímpica, y pera enfonzar en la fossa del oblit á tants literats y artistes ab ánima de burgés ó comparet de fora, li bastará ferlos de resposta, lo que 'l venedor diu al pagés de la moneda:—Per vos es bona ¿veritat? Bé, donchs..... guardéusela!—

Gayetá Soler, Pvre.

—Boca qui menja fel no pot escupir mel.

—A la boda del fillol, qui no t' hi convida no t' hi vol

SANT PLACIT

¿Perqué tocas á tempesta
campaner de Granollers,
perque tocas á tempesta
si 'l espay está seré?
L' ayre no mou ni una fulla
ni una boyra entela 'l cel
y 'l sol ardent del Setembre
cau á plom sobre 'l Vallés.
Perqué, donchs, cridas al poble
campaner de Granollers?
—Perqué? mal llamp los aparte
massa aviat que ho sabréu.
Part demunt de Sant Celoni
s' ovira un núvol negrench
que si no es remat de feres
prou será del rey francés.
Com tempesta malestruga
va avençant y va crexent
endolant masos y pobles
y arrasant horts y conreus.
La pols que al passar axecan
va cubrint de dol lo cel
y ses armes brillantejan
com llampechs seguidament.
Lo sotraqueig de sos carros
apar l' echo d' un tró etern
y 'l traqueteig de sos sabres
la pedra cayent arreu.
Perçó á tempesta senyalo
perçó toco á sometent
perçó dono 'l crit de guerra
contra l' invasor francés

que si 'l poble no 'l detura
ay dels fills de Granollers.

—

Lo campaner parla encara
dalt la cima del cloquer
que la plaça de la Vila
vessa ja de tanta gent.
Com vespes enverinades
quan les trauen del vesper
axís los hómens s' empenyen
remorejant pels carrers.
Quiscún se 'n porta les eynes
de més tall y millor tremp
per fer més bona feynada
de ferir y fer carneig.
Fora 'ls portals s' apilotan
boy estrenyent sos coltells,
com paret de carn humana
contra un riu de ferre y cer.
Ja s' han vist ab los francesos
y ja escoltan sos renechs;
válgam Deu semblan dimonis
entre caliu del infern.
Primer Deuvosguart que 's donan,
troba mal responement;
la resposta de les bales
passan xiulant frech á frech.
Cos á cos ja al mur se troban,
barrejantse ab odi immens,
disputant la seva entrada
com ángels bons ab dolents.
Mes ¡ay! l' empenta es terrible
com d' avalotat torrent,
y la paret s' esllavissa
obrint pas al estranger.
Pels carrers de la parroquia
travessan com llops cervers
burejant les millors cases

per robar son or y argent.
A la claror dels incendis
van seguint son vil saqueig
insultant y fent escarnis
y ferint si es menester.
No han dexat porta sencera
ni casa sens dolor greu:
fins lo temple ¡Verge Santa!
han profanat los juheus.
Se n' han dut ses creus y calzers
y ses joyes de més preu
y han romput sos vells retaules,
de pintures y joyells.
Del sepulcre de Sant Plácit
les relliquies n' han entret,
profanant les seves cendres
ab sacrílech xarroteig.
Llamp del cel, sinó per ara,
per quan té sos ángels Deu?
—Per quan? no tardará gayre
en baxarne un dels primers.
Lo bon Rector Mossen Vila
ab horror n' ha hagut esment,
y ha baxat prompte á l' Esglesia
á plorar ab Deu ofés.
En sos ulls hi guspireja
lo foch ardent de son zel,
com Jesús entre 'ls sacrílechs
mercants de Jerusalém.
Prop dels ossos de Sant Plácit
ha pregat ab viva fé,
demanant misericordia
per sos fills de Granollers.
Per la Vila que ell pastura
com son remat predilet,
per la Vila que ell estima
com la sanch de si meteix.
Quan ha feta sa pregaria,

son rostre de goig s' ha umplert,
com si una inspiració santa
sobre son front devallés.
Y besant de nou les cendres
d' aquell escullit de Deu,
com Joan al Rey Herodes
cerca al general francés.
—Bona gent que anau derrera
pel Senyor, no 'l deturéu
que vol darvos la gran prova
del immens amor que us té.
De Jesús com bon dexeble
vol seguir lo seu concell
oferint per vostra vida
la sanch que en son cor glateix—
Ja ha pujat resolt l' escala
de la casa hon habita ell;
ja l' han dut á sa presencia.
lo pas ferm y 'l front seré.
Lo general lo contempla
sens gosar alçar la veu
com si l' ombra de Sant Plácit
rodejás al rector vell.
Posats tots dos cara á cara,
lo fill del mon y 'l del cel
semblavan lo fer Atila
davant de Lleó primer.
Ningú sab lo que 's parlavan
en aquell moment supróm
sols se sab que 'l fill de França
dava l' ordre y manament,
de suspendre lo pillatge
y 'l saqueig de Granollers.
Quan lo bon Rector sortía
de la casa del francés
per salvador l' aclamavan
los bons fills del poble seu.
Més ell ab humil paraula

los deya amorosament:
No 'm donéu á mi la gloria
del favor que 'l cel m' ha fet,
la salut de vostra vila
á Sant Plácit la devéu.
Y mentres entrava al temple
per dar gracies al Etern,
lo seu rostre resplandía
com si 'l Sant l' iluminés.

ANGEL GARRIGA, PVRE.

DESCONHORT

«¿Perqué, cor meu, avuy greument sospiras,
com jamay sospirar sentit t' havía?
¿Perqué 't planys de ta sort y de la mía,
y en lo mitjorn en fosca nit deliras?

¿Perqué les belles flors avuy no miras
ab que natura 'l Creador vestía?
Negre 'l color de rosa 't parexía,
y la bondat menyspreas y malmiras!

¿Qué es lo que tan fortment avuy t' apena?
¿Mil voltes ta dissort no has vist suara
tornar en alegría y goig? ¿Perqué ara

no vols veure lluhir l' arch de bonança?»
Y 'l cor digué boy sanglotant de pena:
«Perque m' han arrencada la esperança!»

JOSEPH M.ª SERRA Y VALLS.

CONVOCATORIA del loctinent y capitá general de Catalunya pera acordar, ab les vegueries, la prohibició de pedrenyals y la adopció d' altres armes pera defensa y custodia de la terra.

«Als amats y fahels de la Real Magestat, los Consellers de Agualada.

»Amats y fahels de la Real Magestat.—Per quan entenem tractar algunes coses concernents al servey de Deu y de sa Magestat y benefici publich dels habitants en aquest principat y comptats de Rosselló y Cerdanya, y assenyaladament acerca dels grans danys, homicidis, robos y altres atrocissims delictes que de cadaldie ab lo us y port dels pedrenyals se cometen en dits principat y comptats, y si per so serie convenient remey, sent arma inutil y reprovada pera la guerra y sols apta y prompta pera mal, levarlos del tot com se fa en altres regnes y provincies, y veure les armes que convindran pera que dits principat y comptats no resten desarmats, ans be que reste la terra ab la seguretat que conve pera la deffensio y custodia de aquella y armada de bones armes com ha fet la present ciutat de Barcelona que ses provehida de molt gran numero de arcabussos y piques. Per so desijant que semblants excesos sian reprimits y los habitants en dits principat y comptats visquen ab molta pau y tranquilitat, y la terra reste ben armada, vos diem, encarregam y manam que pera quinze del pnt. y devall scrit mes de dezembre nos embieu vre. sindich ab bastant poder y instruccions, al qual abans de partirse li notificareu vra. voluntat y parer, que en la matexa conformitat havem manat scriure a les demes universitats de dits principats y comptats que son caps de vegueries, perque entenent nostre bon intent y parer, se puga posar en execucio lo que per nos sera determinat y mes convindra al servey de sa Magestat be y tranquilitat dels poblats en dits principat y comptats. Dat en Barc.ª al primer de dezembre M. D. LXXVI.—El Prior don Hernando.»

ARXIU MUNICIPAL DE IGUALADA: *Reg. del meteix any.*

LO CAMPANER

Campaner va sé 'l meu pare,
Campaner he sigut jo,
del ofici faig encare,
més no penso seguil, no.
A voltes repico
á festa major,
y 'l meu cor exhala
sospirs de dolor.

Un colp en la vida
toquí á sometent
y 'm causa greu pena
comptarho á la gent.
Al náxer lo día,
ma filla y un fadrí,
envers á montanya,
fugían d' aquí.
Al véurels, m' exalto,
repico al instant
y tornan al poble
ma filla y l' aymant.
Ma filla, á les hores,
entrá en un convent,
y cap més vegada
toquí á sometent.

Ab ayre prou fréstech
afronto 'ls perills,
quan pares y mares
recullen llurs fills.
Si ve nuvolada
de part de ponent,
enfront la tempesta

jo 'm poso amatent.
Ja 'l núvol s' atança
indret vers aquí,
ab fúria repico
fort á cumaní.
Y al toch de campanes
y als prechs de la gent
lo núvol s' allunya
del poble al moment.

Les flors més preuades
lo temps les marceix,
la mort tot ho sega.
de tot tany fá feix.
A voltes fá garba
de lliris en flor
y á voltes d' espigues
que 's clavan al cor.
Les mares contemplan
ab gran desconsol
al fill ó filleta
qu' es morta al breçol.
Y jo ab les campanes
ho aviso dihent:
—No es un nen qu' es nena,
no es nena qu' es nen.—

Variable es la vida
del trist campané:
jo ploro ab lo poble
y ab ell rich també.
De penes y glories
si jo n' he sentit
tocant les campanes
de día y de nit!
Un día tocava
á festa major
y en ma llar tenía

al meu pare mort.
Quants cops toco alegre
per un casament...
y acabo la tasca
plorant y rihent.

Si 'm raca dexarne
lo ser campané
es sols perque espero
un jorn ab dalé.
Será d' alegría,
de gloria y de pau,
de dolça esperança
per un poble brau.
Faré á les campanes
que vajan dihent:
¡Que visca la patria
de un poble creyent!
Després... ¡Deu me valga!
que vinga la mort,
si 'l lloch queda lliure
de mala llevor.

Campaner va sé l' meu pare
campaner he sigut jo,
del ofici faig encare,
més no penso seguil, no.
A voltes repico
á festa major
y 'l meu cor exhala
sospirs de dolor.

RAMON ROCA Y SANS.

—Qui barata lo cap se grata
—Al batre, si no es aquest l' altre.
—Qui no sap callar ses faltes, mal callará les dels altres.

NOSTRE POEMA

FRAGMENT

Si us estimo ó no us estimo
vos ho dirán los meus cants,
mos cants d' amor que m' inspira
vostre dolcíssim esguart.

Si us estimo ó no us estimo,
l' esperança de mon cor;
ho dirá l' oreig que juga
ab los vostres cabells d' or.

Vos ho dirá, vida meva,
quan passejant pel jardí,
recordaréu, tota joya,
aquell dolç matí d' istiu.

Vos ho dirán les estrelles
ulls vellugosos del cel
quan cada nit, somniosa
contempláu lo vell Montseny.

Cants, oreig, estels y somnis
vibran sempre en vostre entorn
escoltéu sempre 'l que us diuen,
á la hora dolça d' amor.

Anton Busquets y Punset.

Tardor, de 1901.

NOTES SOBRE 'L «LLIBRE DE BONS AMONESTAMENTS»
DE FRA ANSELM TURMEDA

Lo llibre inseparable dels alumnes de primera ensenyança qui corría ab profusió per totes les escoles y ab lo qual s' exercitavan nostres antepassats, fou lo qui vulgarment anomenavan *Fra Anselm* y serví pera eix objecte fins á principis d'aquest segle... Més de deu generacions aprengueren en aquest llibre, y no duptám que per exa rahó pot fonamentadament dirse que no n' hi ha d' altre igual en aquest concepte». Axís, ab entusiaste amor y just, parlan los ilustres autors de *Los Fueros de Cataluña*. Aquest, lo *llibre de bons ensenyaments* es lo qui condensa l' esperit de nostra raça puix aquesta se 'l feu seu perqué 'l trobá simpátich, y 'l trobá simpátich per ésser mirall fehel del esperit de la terra. Per dos pòls, podém afirmar, que gira aquexa obreta de Fra Turmeda; *lo que ha de ésser* lo home en quant á sos devers religiosos y socials en sí, y baix aquest concepte diu entre altres, ab esperit sempre eminentment catalanesch:

Si has filles á maridar
y has que les pugues donar
dónals marit, y sens tardar
vajan defora.

No vulles ton argent gastar
pera ta filla maridar:
que per ella exalçar
tu fosses pobre.

Fill meu usar vulles llealtat
y quant porás entén en bondat:
ama la honra de ta ciutat
y de ta terra.

A la Iglesia vulles anar
pera Deu y als Sants pregar,
y si ohirás predicar
tantost asseute.....

Lo segon pòl pel que gira lo *llibre de bons ensenyaments* es *lo que ha de ésser* l' home *atés lo que es lo mon y ses miseries:*

Diners de tort fan veritat
y fan de Jutge advocat:
l' hom sabi fan torná orat
fuig de que 'ls hages...

Diners tornan al malalts sans:
Moros, Juheus y Cristians,
dexant á Deu y á tots los Sants,
diners adoran.

Vulles dons diners aplegar
sin pots haver nols dexes anar.....

Si vols haver be y no dany
te per advocat á Sant Joan:
moltes coses per ell se fan
en aquest segle.

Segons lo guany fes lo despés
y no consumes lo teu arnés:
almonyer sies, y cortés,
tot ab mesura.

Dávol fembra no prengas amistança,
car qui la pren tantost la llança:
y may la llur privança
ompla la bossa.

De amich reconciliat,
y de vent que entra per forat:
y del que va simple com lo gat,
de aquell te guardes.

Si de mal just vindrá lanyell
cert mal profit fará la pell:
guardat de anar á mongibell
tot nú sens bragues.

¿No 'ls apar á nostres llegidors veure clarament en los fragments que acabám de transcriure l' esperit de la raça

catalana ab tots sos detalls psíquichs y sobre tot realista y de intuició dretament práctica? Tant fondament penetrá eix llibre en l' esperit de la terra que moltes de ses dites, literalment preses, han passat á ésser ben nostrats refrans y sentencies.

***

Res no havém de envejar los fills de Catalunya d' altres pobles ab referencia á sentencies, proverbis, etc., puix entre altres y altres, havém los riquíssims d' en Jafudáh, los «Proverbis de Salomó», lo «Llibre de Cató», la «Doctrina Moral» d' en Pax, (1) etc., etc., apart del rich tresor que estotjan les papeletes de nostres folkloristes. Lo *llibre* de Fra Anselm correspón també á aquest genre. Lo Sr. Llabrés y Quintana parlant del *Llibre de Cató* diu que 'l fra Turmeda «lo posá en rima» (ed. cit.) anyadint haver observats moltíssims fragments del Cató en lo Turmeda. Creyém que aquesta asseveració no ha de ésser presa tal com sona, malgrat haverhi certs passatges d' abdós llibres que quasi s' identifican en lo fons y en la forma. Per exemple:

> *Llibre de Cató:* «Si tu has infants e no has riqueses de hon los pusques heretar, ensényals e adoctrinals d alcuna art d hon sien defensats de pobresa e haver sosteniment de vida.» (n.° 75)

Fra Anselm: «Si tu ets pobre y haurás
molts fills, á tots heretarás
algun bon art los amostrarás
per passar llur vida.»

> *Llibre de Cató:* «Deportet á joch de consolació, e fug a jochs de daus.» (n.° 36)

Fra Anselm: «Los jochs honestos tu usarás
de jochs de daus te guardarás...»

(1) Mallorca 1889. Es abundós est genre á Catalunya com lo qui 's refereix á dones, de qual assumpto havém per exemple, lo *Llibre de les dones* de l' Eximeniç: lo *de les dones* d' en Jaume Roig: *lo Somni* d' en Bernat Metge: *Instruccio de la dona*. d' en Lluis Vives. los *Consells y bons avisos* de N' Andreu Martí. Notari, etc.

En los següents passatges hi ha també qualque semblança jat sia no tanta com los anteriors:

Fra Anselm: «Tenir te vulles per pagat
del que Deu te ha encomanat
ní 't tingas per desesperat
si tens pobresa.

Guarda qui te menys que tú
y no haurás desplaher á ningú...»

Llibre de Cató: «*Si tu t tendras per paguat* de hauer les coses necessaries solament á la tua vida temporal, no serás freturos de bona voluntat e profitosa.» (n.° 150)

«Quant la condició del teu astre te desplaurá e no t tendrás per pegat, no *guarts* aquells qui serán pus richs que tu, mas *guarde los pus pobres* e aquells qui son de pijor condició.» (n.° 178)

Mes totes aquestes semblances no autorisan pera dir que 'l Fra Anselm siga rima de Cató, puix si aném á mirar, tots los proverbis s' assemblan en l' objecte (fembres ávols, vicis, fills, etc.) y en les ensenyances. Apart de tot açó l' esperit del llibre de Cató está plé de celestial sabiesa de cert solemne y com enlayrat perfum: lo Turmeda es d' esperit ben catalá y boy exalçant la revelació, se presenta racionalista en lo bon sentit de la paraula, expresantse al ensemps d' un modo que jamay s' haguera acudit al autor del altre llibre:

Vulles, donchs, diners aplegar
si n pots haver no 'ls dexes anar...

Si vols haver be y no dan
te per advocat á Sant Joan (?)
moltes coses per ell se fan
en aquest segle, etc.

Ademés d' açó son moltes les esparces qui no trobarían en lo Cató corresponsió justa. Lo Fra Anselm se distingeix per son esperit expansiu, positiu realista y d' observa-

ció, es catalá de cap á peus, al manco en son esperit, lo qual fa que son estudi sia digne de lloha.

Acabarém aquest articlet dihent quatre coses de la obreta retolada «Nou Fra Anselm». Condensa al igual que l' antich, l' esperit de la terra y sos naturals procediments portant, al ensemps, un bon aplech de amonestaments aplicats ab molt de tino á les actuals vicisituts de la Esglesia y de la societat.

Ab tot, havém de confessar que en quant á manifestació literaria lo «Nou Fra Anselm» es de molta menys válua que l' antich: aquest es fill d' un ambent primitiu, senzill; lo «Nou» se ressent de la artificiositat de la época actual, es menys natural, l' art no hi lliga tant ab la expontaneitat de la manifestació literaria com en l' antich Fra Anselm.

Pere M. Bordoy Torrents.

(De la obra inédita «Assaig sobre la vida y escrits de Fra Anselm Turmeda.»)

UN DATO MÉS PER LA HISTORIA

Lo «Llibre de Diposits que 's fan en lo Arxíu de la Parroquial de Oristá» fineix los comptes del any 1713 ab la inscripció següent fins ara inédita: «Totes les partides antecedents no esmersades ó soltades, están perdudes per haver les tropes espanyoles romput lo Arxíu y haversen portat tot lo que hi trobaren. Fou lo día 7 de Febrer de 1714 en que cremaren lo lloch y moltes pagesíes de la Parrochia y espoliaren la Iglesia, se n' aportaren al Santíssim Sagrament sía per sempre alabat; romperen y tiraren per terra les fonts baptismals, cremaren y escardaren un sin número de caxes de disens del lloch y Parrochia ademés de les própies de la Iglesia.»

Francisco Albó y Martí.

(«Arxiu Parroquiál de Oristá» en lo bisbat de Vich-Volúm LX.)

Sobre ta boca vermella
si te n' he dites de coses!
t' he dit qu' era una rosella,
t' he dit qu' era un pom de roses,

t' he dit qu' era roja, altiva
com la flor de la magrana,
t' he dit que era flama viva
que com més té més demana...

Y tu hi mitg rius aleshores...
peró més qu' axís m' agradas
quan sens defensarte ploras
al sentirthi mes besades.

F. MATHEU.

QUAN LA VERGE PLORA

(AL EXIMI POETA MOSSÉN MIQUEL COSTA Y LLOBERA)

Quan la verge plora,
plora tot lo món.

Lo cel blau s' entela,
s' enretira 'l sol,
y la lluna minva,
tros de glaç que 's fon,
Los aucells s' ajocan,
s' entristeix lo bosch,
ploriqueja sola
la enclotada font,
y 'ls jardins apagan
ses enceses flors.

Quan la Verge plora
¡quín dol!

No ploreu, María,
que 'ns trenquéu 'l cor!
Quan la Verge plora,
tots los cors commóu.

Enternida guayta
son fillet hermós
qui en sa falda pura
tot nuet s' adorm...
Fins les mares pobres
tenen paneró,
y Ella ¡ni una faxa!
de bolquers ¡ni un tros!
Té un xich d' herba seca
babejada, y prou...

Quan la Verge plora
¡quín dol!
No ploréu, María,
que 'ns trenquéu 'l cor!

Quan la Verge plora
plora 'l cel y tot.

Baxa una boyrina
fistonada d' or;
lleu com una fada,
ve y embolca al Noy.
Entremitg de glasses
sos ullets desclou,
com estels que brillan
d' un estany al fons:
¡Petonéjals, Mare,
qu' es lo primer colp!...

Quan la Verge plora
¡quín dol!
Si somríu María,
terra y cel ¡quín goig!

Joseph Mas Casanovas

MOVIMENT CATALANISTA

Durant los anys 1899 varen ocórrer una pila de acontexements de importancia capdal pera les nostres reivindicacions, peró no fou possible anotarlos degudament en les corresponents cróniques anyals del present Calendari, á causa dels régimens—que ja no son excepcionals, pero de sí de absoluta privació de manifestacions patriótiques—que pesavan damunt dels catalans quan aquelles cróniques havían de ser escrites. En la de 1899 la censura militar s' hi va rebejar, convertintla á troços en un agregat de paraules sense solta ni volta. La Revista del any passat, ni varem intentar escríurela perqué en aquella ocasió per cap imprempta de Catalunya hi podían passar les paraules «catalanisme», «llengua catalana» y altres mots semblants que significan qualitats, idees y aspiracions inseparables de la existencia dels catalans y de la vida tota de Catalunya. Convé anotar axó, pera que en tot temps se puga compendre fins á quin punt ha arribat la estulticie dels governants espanyols.

Aquells acontexements varen portar per consequencia 'l que passessem del any 1900 al 1901, entre un seguit de processos y vistes de causes per los delictes d' haver demostrat estimació á la Patria; alguns catalanistes varen tenir de asseures al banquet ahon s' hi asseuen tots los lladres que tenen la desgracia de ser agafats lo qual en aquest país no es gayre comú; un dels catalanistes que s' hi va asseure, va ser lo qui escriu la present Revista, per haver tingut lo mal gust, segons lo senyor Fiscal, de llençar «un gargajo sobre la inmaculada bandera española.»

També per aquells acontexements que no es del cas ressenyar, en lo tránsit d' un any á l' altre, essent portada com ja ho havía sigut la qüestió catalana á les Corts, diferents diputats catalans la defensavan al Congrés, entre la cridoria y la xerrameca de tots los cridaners y xerrayres d' Espanya allí congregats pera exercir de tals; y 'l Comte de les

Almenes, un dels puntals més ferms de *tot alló*, portava la metexa qüestió al Senat y ab motiu de la crisis industrial de Catalunya s' espahordía tractant del «pavoroso problema del separatismo catalán», y 'n parlava exercint de dómine, perque ell, com en Dato, també hi havía vingut á descubrirnos, encare que ab més sort que *el joven y desgraciado* exministre de la Governació; y d' aquí que no 's cansés de repetir entre la estupefacció dels graves pares de la patria: «no extrañeis, señores senadores, que yo haya vuelto de Barcelona completamente catalanista.»

Peró dexemnos de tonteríes y aném á coses series. Un acontexement tristíssim nos dona ocasió en cambi, de apuntar una nota per demés simpática. La mort del gran Bisbe Dr. Morgades, ocorreguda 'l 8 de Janer, motivá que vingués á donarnos una abraçada confortadora de germanor, un excelent patriota que té de influir considerablement en lo progressiu desenrotllo de les nostres reivindicacions; l' afabilíssim y fervorós Bisbe de Perpinyá, Monsenyor Juli Carselade del Pont, qui després d' assistir al enterro del plorat Bisbe, sols tingué temps de donar una lleugera mirada per nostra ciutat: visitá 'l temple de la Sagrada Familia, la casa de la ciutat, la Veu de Catalunya, l' Orfeó Catalá, ahon se va improvisar, en son obsequi, un concert de música popular catalana y de música polifónica, haventli tramés eloquentment la benvinguda, lo Vis-president del Orfeó D. Joaquím Cabot y Rovira, al qui contestá 'l bon Prelat ab frases carinyoses dedicades á la memoria del Dr. Morgades y á les coses de la nostra terra.

En aquells moments de dol pera tots los catalans, va passar entre nosaltres l' ilustre Prelat com una exhalació enlluhernadora, quedantnos ab una impresió inesborrable de sa atractívola figura y dexantnos com á recort patent de son intens amor á Catalunya, un bellíssim pensament que escrigué en l' album del Orfeó pochs moments abans de marxar cap á la seva diócessis, y que li fou presentat á la casa ahon s' hostatjava, la de D. Joseph Pella y Forgas, President de la Económica d' Amichs del País.

A mitg mes de Febrer, començá á córrer per Madrid

una paraula mágica: terrible pera uns, esperançadora pera altres, que si fins ara poch ó gens ha significat per nosaltres, té de interessar d' aquí en avant, encara que per molt diferent concepte que á Madrid: es la paraula *crisis*. En efecte; després d' una serie d' embolichs que convé que 'ls catalans conegan sols pera ajudar á ferse cárrech de la podridura de la Cort, lo 6 de Març pujava al poder en Sagasta y pera fer honor al seu *abolengo liberal*, no devía tardar en tornarnos les *llivertats* que tením escrites en lo paper quan no les esborran. Axís va ser, que 'l día 9 lo general Delgado Zulueta axecava l' estat de guerra á la província de Barcelona en que estava aquesta *privilegiada provincia* desde 'l 12 de Maig del any anterior y l' endemá, día 10, se restablían les *garanties* constitucionals (?) coincidint ab la celebració de les eleccions provincials, les derreres eleccions que 'l poble catalá havía de dexar fer als perdularis dels partits turnants.

Aprofitant aquesta *alenada de llivertat*, més ben dit, aprofitant la *garantía* relativa de no estar subjectes á determinades jurisdiccions, se va rependre una activa campanya de propaganda, caracterisada per la celebració de meetings en tot Catalunya, organisats la major part per la Unió Catalanista y per los catalanistes del Panadés.

Per lo meteix motíu pogué reaparéxer lo día 12, *La Veu de Catalunya* suspesa per la autoritat militar desde 'l Maig del any anterior, venint á sustituir al *Diari*, que després d' una serie de peripecies y de persecucions havía pogut publicarse en lloch de *La Veu*.

Lo Catalanisme tornava á furgar valentment resucitant la conciencia del poble; se donavan á la estampa publicacions valioses estudiant l' ideal patriótich y per no citar exemples de casa, recordarém tan sols la constant campanya del *Nuevo Régimen* d' en Pi y Margall y les cartes publicades desde Barcelona en *Le Temps*, *Promenade en Espagne*, per M. L. Xavier de Ricart.

Les societats barcelonines continuavan accentuant lo carácter de la nova orientació que va prenent tot lo de la nostra terra; cal citar principalment lo Colegi d' Advocats,

que en 29 de Jancr havía reproduhit—motivant després un seguit de valioses adhesions—la seva proposició del 26 de Juliol de 1900 respecte á la modificació de la Lley d' Enjudiciament Criminal y del Poder judicial en lo sentit de que 's pugan usar tots los idiomes del Estat en los Tribunals de justicia y que queden suprimides les actuals incompatibilitats en la judicatura; cal recordar també les sessions de la Academia de Jurisprudencia y Llegislació en les que 's tractá, ab aplauso unánim, de la necessitat de introduhír reformes autonómiques en les lleys provincial y municipal; es digne d' esment la primera d' aquestes sessíons, la del 17 d' Abril, perqué en ella, un eloquent académich, D. Narcís Plá y Daniel, va parlarhi en llengua catalana, essent aquesta la primera vegada que en la referida corporació se usá la nostra llengua en discussions doctrinals, la que solsament s' havía usat en conferencies donades anteriorment per los més distingíts académichs.

Y entretant venía la primavera, la primavera més espléndida que ha vist la nostra Patria; se preparavan los fonaments pera enfonzarhi una fita que marca una nova era en la vida de Catalunya. Les incomprensibles aberracions dels governants, la acció ben guiada de les primeres societats económiques y literaries de Barcelona, la campanya admirable del gran diari catalá *La Veu de Catalunya*, los acontexements de dintre y de fora, una força invisible, una corrent impulsada per forces misterioses, havían aplegat á tots los catalans honrats, á totes les classes socials, en una comuna aspiració, dintre la diversitat de temperament, d' idees y d' interessos y aquesta aspiració se formalisava, prenía cos y estava á punt de tornarse en realitats, en les properes eleccions de Diputats á Corts.

No era Barcelona solament, la ciutat ahon devía donarse la batalla, diferents districtes responían al crit de guerra: lo de Manresa aclamant al qui ja n' era diputat benemérit D. Leonci Soler y March que per escarni de la lley no pot asseures encara al Congrés; lo d' Olot, donant la seva representació al Marqués de Camps, President del Institut Agrícol Catalá y que com á tal havía figurat entre 'ls direc-

tors dels memorables acontexements; lo de Vich, lo de la Seu d' Urgell y altres.

Peró ahon la lluyta entre l' antich y 'l nou régimen havía de revestir proporcions gegantines, ahon havían de lluytar ab gran estrépit posats cara cara 'l poble y sos opresors, era á la nostra capital. Lo Centre Nacional Catalá, format per antichs elements del catalanisme militant y la Unió Regionalista, constituida per gent nova entrada de fresch en lo movivent regenerador, s' havían convertit en grans centres de treball, en oficines organisadores de la batalla que s' apropava y al meteix temps que ab lo concurs de tot Barcelona procedían á una detallada revisió de les llistes del cens, pera depurarles dels errors escandalosos que contenían davant de la Junta Municipal del Cens, lo que doná lloch á que la sessió d' aquesta fos sorollosa com may s' hagués vist. organisavan un meeting al Teatre del Nou Retiro pera 'l día 2 de Maig.

¿Hem de fer memoria de lo que va passar aquella nit? ¿De la indignació que s' apoderá de Barcelona y que s' extengué per tot arreu, davant del espectacle que promogué 'l caciquisme? Hem de recordar que si repulsió y odi unánim varen inspirar aquella gent perduda de la Barceloneta pertorbadora del meeting, reclutada en lo Círcol Fusionista, no menos odi y repulsió varen inspirar los grans cacichs de Barcelona, fins al punt de que perillés de debó la seva vida?

¡Quina corrent tan forta d' opinió, quina flamarada de patriotisme se va encendre allavors en tota la vostra terra!

Per axó 'l día 7, en lo meteix Nou Retiro, se va poder celebrar un colossal aplech patriótich, explosió entusiástica dels sentiments populars; per axó l' endemá va venir lo que feya dies s' esperava, lo que no podía faltar... l' estat de guerra y la previa censura pera la prempsa.

Fem un paréntessis á la delineació que grollerament estám trassant de tan grandiós moviment electoral y parlém d' un home digne vingut de Madrid, parlém d' en Pí y Margall, cridat á Catalunya pera presidir la festa dels Jochs Florals de Barcelona.

Temps feya que l' apóstol de la autonomía de les regions, no havía estat á la seva Patria: la aureola de respecte y simpatía que volta sempre al quefe dels federals, havía de créxer donades les circunstancies que atravessavam. En efecte; desde 'l día 3 de Maig en que arribá, fins lo día 23 en que va entornarsen, no pará may de rebre demostracions de simpatía, tant per les comissions que, apart de les visites de cumpliment de les autoritats, anaren á saludarlo á casa de son fill ahon posava, com per les funcions y actes en son obsequi disposats y especialment á la festa dels Jochs Florals, en quina sortida la policía va cometre una de tantes brutalitats de que 'l poble catalá ne sol ser víctima ab massa paciencia y resignació.

Y aquelles demostracions de simpatía no 's reduhiren á Barcelona; acompanyavan á n' en Pí en lo viatge que va fer per diferentes comarques catalanes. A cada ocasió que tenía y ne tingué moltes, lo vell apóstol de la autonomía afirmava la personalitat catalana; apart de varies manifestacions de menor importancia, durant vint díes va pronunciar en Pí tretze grans discursos. Son: lo de la presidencia dels Jochs Florals; lo del banquet celebrat en obsequi als mantenedors y escriptors premiats; lo de obertura de la Assamblea Federalista de Catalunya; lo pronunciat en la Societat d' Amichs de la Instrucció; los dels meetings de Sabadell, Figueres y La Bisbal; lo de contestació al Doctor Robert al visitar l' Ateneu Barceloní; los pronunciats en lo Circol Federal y en la Fusió Republicana de Tarragona; los de Reus, Sitges y Vilanova.

Per aquesta suscinta relació ja 's pot compendre ab quina intensitat va remoure la opinió de Catalunya, lo quefe dels federals, acompanyat sempre d' aclamacions á la autonomía, al federalisme y entre lo constant espatech dels *Segadors* y *La Marsellesa*.

Y torném á les eleccions, lo moviment més trascendental que en los temps moderns ha realisat Catalunya pera la seva dignificació.

La opinió catalana estava, com hem dit, fortíssimament somoguda y gracies á una organisació electoral may reali-

sada per aquí ab tanta perfecció, podían aprofitarse una bona part dels elements que constituían aquella opinió.

Anava á donarse la gran batalla: á l' un cantó los enemichs de la terra, los cacichs, ab sa récula immunda de burócrates de baxa lley, vividors y gent tavernaria; al altre cantó lo poble, la classe mitja principalment, nirvi de totes les societats y més que cap, de la de Barcelona; pel mitg, les desferres dels antichs partits republicans unitaris. De poderse fer respectar la voluntat del cós electoral, ningú dubtava del resultat, peró se lograría quan una llarga experiencia semblava ensenyar que no sería may possible? Sí, que ho sigué, que era massa forta la embranzida pera que cap força humana pogués deturarla.

Lo día 19 de Maig va ser lo día del primer triomf decissíu de Catalunya contra los seus opresors personificats en lo caciquisme. Aquell dia va començar á enrunarse aquest edifici del caciquisme, produhint tan gran estrépit, que arribá fins allá ahon may hi havían pogut arribar los clams del poble: los quatre primers llochs de la candidatura se 'ls ne varen endur los quatre candidats regionalistes senyors Dr. Robert, Russiñol, Domenech y Torres, que en circunstancies ben memorables havían ja tingut la confiança de Barcelona representant respectivament la Económica de Amichs del Pais, lo Foment del Treball Nacional, l'Ateneu Barceloní y la Lliga de Defensa Industrial y Comercial.

Peró lo caciquisme, y lo Govern no s' hi podían avenir, no s' hi conformavan á que lo poble pogués fer imperar per primera vegada la lley y d' aquí aquell seguit de inaudites falsificacions d' actes, de extravíos de les metexes, d' escrutinis contradictoris realisats en lo Govern Civil; de aquí aquella Junta General d' Escrutini tinguda lo día 23 esperada ab tanta espectació per tot Catalunya y per Espanya entera, en la que hi feren uns papers tan galdosos l' Alcalde, lo Governador, lo Magistrat-President, y de resultes de lo que va quedar demostrat que quan lo poble vol de ferm una cosa la consegueix, ja que no hi va haver altre remey que proclamar diputats als qui realment lo poble havía volgut que 'n fossen.

Peró devían anar les actes á Madrit y 'ls vençuts d'allá y d'aquí, abans de regonéxers vençuts, havían de fer un suprém esforç. Invocant falsos respectes á lleys cent cops trepitjades, seguint una táctica hipócrita y cobarda, la Comissió d' Actes del Congrés, lo día 22 de Juny va declarar graves les Actes de Barcelona. Aytal atreviment, va revoltar los ánims de tothom, y va donar lloch á que aparegués un document hermosíssim, plé de dignitat, que 'ls Diputats varen redactar á Madrit y que tanta polsaguera va axecar fins arribar á les més elevades esferes.

Los qui havían sigut excluits del Parlament, eran acullits ab entussiasme indescriptible á Barcelona, lo día 24; ja no eran, allavors, diputats per Barcelona, duyan la representació de tot Catalunya perque de tota la terra nostra ne arribavan felicitacions y manifestacions d' adhesió.

Podríam recordar la serenada que va fer lo día 26 á la Lliga lo coro Catalunya Nova; podríam enumerar les comissions catalanes que varen rebre la Lliga y los Diputats; la considerable munió de telegrames y cartes que de tots los indrets de Catalunya arribavan, peró allargaríam massa aquesta relació.

Duyan la representació de Catalunya los quatre Diputats, peró hem d' afegir ademés que tenían ja la simpatía manifestada per totes les regions del Estat que aspiran á la seva autonomía: Mallorca, Galicia, Euskarria. D' aquest país ne va venir una comissió que 'l día 17 de Juny feu entrega solemne d' un Missatge de felicitació suscrit per centenars de firmes; comissió que va ser rebuda afectuosament en varies altres corporacions, especialment al Orfeó, en quin punt s' hi va donar una entusiástica sessió de música y política, al meteix temps, creuantse frases xardoroses de sentiment patri entre euskars y catalans.

Ab tot axó, la Unió Catalanista havía fet una crida á les seves forces y les reunía á Tarrassa en magna Assamblea los díes 26 y 27 de Maig. Catalans vinguts dels més llunyans recons de Catalunya se trametían impresions ab los del centre y dexantse portar per corrents avassalladores de la opinió, preconisavan la necessitat de intervenir en les lluy-

tes polítiques y de conseguir lo Concert Económich ab lo Estat, viva aspiració de Catalunya que tornava allavors á remoures com en temps passats, junt ab una altra reforma també de positiva trascendencia pera la vida económica de Catalunya, lo Port franch.

En efecte, ab ocasió de anunciarse un nou arrendament de les contribucions, les entitats directores dels darrers grans moviments patriótichs de Catalunya, ó sía la Lliga Regionalista (creada ab la fusió del Centre Nacional Catalá y la Unió Regionalista, baix la base com á credo polítich del programa de Manresa) y La Veu de Catalunya, reprenían antigues campanyes, refermant més y generalisant més entre tots los catalans, la convicció de la necessitat imperiosa de treballar per la autonomía administrativa, com á punt de partida d' altres reivindicacions y á fí de salvar los nostres interessos tan compromesos per los Governs de Madrit. Un meeting celebrat lo 15 de Juliol al teatre del Tívoli, resumí tota aquesta forta opinió.

Com á mostra d' aquest estat d' opinió, citarém un telegrama que duyan los diaris de Barcelona lo día 4 de Juliol «Los diputats per Catalunya senyors (aquí lo nom d' una colla de *cuneros*, de nulitats, cacichs y caciquets, los darrers sobrevivens del naufragi de la farsa política) han visitat al general Veyler pera informarlo sobre les aspiracions dels seus reptats en sentit descentralisador.»

Sense buscarho expressament, nos trobám en nostra relació altra vegada á Madrit. No 'ns ne moguém que hi taním tela.

Encara estavan movent una fressa de mil diables sobre si les actes de Barcelona eran ajustades á lley ó no ho eran, quan lo día 9 de Juliol un apreciable diputat catalá, lo Marqués de Camps, per medi d' una esmena al Missatge de la Corona, defensava la autonomía de la nostra terra. Era mansa y migrada, ab tot, la defensa que feya lo diputat per Olot, peró no esverá pas poch á aquella gent!

La qüestió catalanista torná novament á ser discutida, ó més bé, combatuda en la forma barruera de sempre; alguns diputats catalans se vegeren obligats á fer manifesta-

cions sobre aquesta qüestió no acontentant ni als seus amos d' allí ni als seus compatriotes d' aquí; los saltimbanquis de la política, que es una política genuinament espanyola, reprenían una d' aquelles campanyes tan profitoses pera 'ls nostres ideals, quan en sent al día 13, les tan discutides actes de Barcelona eran aprovades. Los diputats catalanistes varen marxar immediatament cap á Madrit y... «por fin, el catalanismo se ha quitado la careta!» exclamá 'l Madrit polítich en pes, tant bon punt varen obrir boca los diputats regionalistes. La interpelació del Dr. Robert feta 'l día 19, va espahordir á tota la Espanya centralista acabanthi de posar la torna lo Sr. Rossinyol. «El día de ayer marcará una fecha en los anales de nuestros infortunios» deyan los diaris de Madrit l' endemá de haver sigut cridats á penediment, tot recullint les vils calumnies y los insults que Govern y oposicions llençavan contra los nostres diputats, los embaxadors de Catalunya que 'ls hi deyan. Catalunya resplandía de joya per tot arreu, les nostres doctrines pregonades ab tanta autoritat y eloquencia desde 'l cor de Madrit, feyan escalfar als catalans que encara restavan frets per elles, y quan aquells representants nostres tornavan á sa terra lo día 21, milers de ciutadans los aclamavan y durant dies y més díes, arribavan á ells milers de felicitacions y enhorabones.

Ben en lo cert estavan los federals catalans, quan deyan en un manifest aparegut á derrers d' aquest mes de Juliol, firmat per lo Concell Regional Federalista: «Avuy per avuy no hi ha á Catalunya questió que estiga per demunt de l' autonomista». Y després de fixar lo credo que devía informar sa conducta, manifestava lo Consell: «lo dedicarnos ab tota preferencia á la defensa de la autonomía, ha de portarnos á considerar com axís ho digué en Pí á Vilanova, als regionalistes y catalanistes com á nostres naturals aliats y per conseguent á rebutjar avuy tota mena d' unions ab elements que no vulgan ab tota sa integritat la autonomía de la regió catalana».

¿Qué es aquest manifest aparegut pera donar á conéxer les bases acordades en la Assamblea constituyent del mes

de Maig, presidida per en Pí, sinó una prova més de la maravellosa regeneració política y social que s' está operant en nostra Patria?

Lo mes de Setembre se caracterisa per un fet tan sorollós com impensat.

Com cada any, se commemorava en diferentes societats de Barcelona, una diada desgraciada per Catalunya, lo 11 de Setembre de 1714, y com cada any, una colla de joves entusiastes sortían á mitja nit de una de les sessions patriótiques celebrades anant cap á posar una corona á la estatua que simbolisa la desgracia experimentada per la Patria; la estatua del conceller en cap, en Rafel de Casanova.

Feya díes que la policía no havía comés cap de les seves acostumades barrabassades y per axó se llençá contra la trentena de joves que realisavan aquell escayent acte de patriotisme, duyentlos com á malfactors al Govern Civil y d' allí á la presó, fins que per les negociacions dels Diputats catalanistes, de la Unió Catalanista y d' altres elements y per les protestes de tot Barcelona, entre les quals cal senyalar una de molt expressiva d' un círcol monárquich-lliberal los detinguts varen ser trets d' aquell lloch ignominiós.

La Unió Catalanista va tenir la pensada y ne sortí ab éxit, de recullir aquell estat d' opinió y dexant de banda exclusivismes, se dirigí als catalans tots sens distinció, convidantlos per anar á portar corporativament un' altra corona á la estatua den Casanova. Aquesta manifestació, efectuada lo día 15, va ser seriosa y gran; l' acte més grós que ha iniciat l' Unió.

Acabá de transcórrer lo mes de Setembre, passá l' Octubre y hem entrat al Novembre, anant cada día en aument l' entusiasme per un fet trascendental. S'apropan eleccions; la lley crida 'ls ciutadans per lo dia 10 d' aquest mes de Novembre á la renovació d' Ajuntaments; altra vegada donchs, lo poble catalá té de donar nova prova de sa virilitat; altra vegada la redemptora idea del catalanisme nos té de fer donar un pas de gegant en lo camí de la salvació de la nostra terra.

Aquesta vegada y sobretot á Barcelona, la lluyta presentará un nou aspecte. Les pandilles del caciquisme no treballan á la una; la conservadora, menada ab prudeneia está fins á cert punt retreta; la fusionista, que no pot abandonar lo camp, compta ab certs aliats, detritus de la societat, radicals (?) á sou dels governants.

La Lliga Regionalista y delegacions, tornan á fer moure les seves oficines, montantne de noves pera poder satisfer les necessitats que crea la corrent d' opinió cada día més formidable; *La Veu de Catalunya* y altres publicacions, escampan l' entusiasme de Barcelona per tota la nostra terra, essent moltes les poblacions de Catalunya que 's disposan també á la lluyta; celebra la Lliga meetings electorals á Sarriá, Granollers, Arenys de Munt, Girona y dintre Barcelona al Nou Retiro, á Gracia, al Ateneu de la Esquerra del Ensanche, al Poble Sech, á tots los que hi assisteix lo popular Dr. Robert, los demés Diputats y altres animosos y benemérits patricis, voltats, aclamats per masses immenses de ciutadans que esperan ab frisança lo dia 10, lo dia venturós en que mort y enterrat lo caciquisme de Barcelona, apuntarán en la nova aurora los primers raigs del sol de la llivertat de Catalunya.

J. Maspons y Camarasa.

L' ÚLTIM ROSARI

Ab los llavis moradenchs,
respiració estortorosa,
y servat son cos fexuch
per flonjos coxins de ploma,
la pobra febricitant
compta 'l temps que llarch s' escola,
mentres l' espós y sos fills
seguts del llit á la espona
davant d' aquell cos marcit
de pena y tristor sanglotan.

Lo toch d' *Angelus* s' extén
desde 'l cim de la parroquia;
quan la malalta obre 'ls ulls
fá un suspir plé de congoxa
y 'ls diu ab melós accent
pregántloshi carinyosa,
que 'l rosari vol passar
perque prompte 's pose bona.

¡Fa tant temps que no l' ha dit
que gayre be ja l' anyora!...
Sos desitjos ordres son;
y al cap d' una breu estona
ja resat l' oferiment
y salutació amorosa,
comença l' primer misteri
de dolor, que be hi pertoca.

. . . .

La pacient s' es axerit
responent ab veu més forta.
S' aguanta ja sens coxins,
lo panteig també li amolla,
té 'l respir tan fondo y suau
com si mal no tingués gota,
y fins una lleu rojor
la fá semblar més hermosa.
Los misteris van seguint
cada dena ab lo seu *gloria*,
responent tothom á chor
alçant remor deliciosa
de veus que pregan á Deu,
entre les que una se 'n nota
pausada y ab gran esforç,
defallida mes joyosa.

Venen després un estol
d' oracions y Pare-nostres
oferts als sants y patrons

y dels morts á la memoria.
Més la malalta res diu,
sent que li manca la força,
veu que davant de sos ulls
un núvol espés s' hi posa,
la suhor cubreix son front,
fins lo llençol li fá nosa...
quan al resarse la Salve
força estranya la dexonda,
veyent una resplandor
com si vingués de la Gloria.

S' axeca tot d' un plegat
cercant visió tan hermosa;
la vista al cel dirigeix,
les mans encreuades posa,
y clamant ab fonda veu:
¡Mare de misericordia!...
clou los ulls, somriu lleument,
y tot d' un plegat cau morta.

HERMENEGILDO CARRERA Y MIRÓ.

LA NOSTRA LLENGUA

Encara algú, parlant ó escrivint, moteja al llenguatge catalá de dialecte. Mes, ¿qui 'n fá cas dels dictats de la ignorancia?

Empró un altre concepte hi ha, ben mortificant, sobre el que cal parlarne. Los de fora y molts de dins de la nostra terra diuen que 'l catalá es una llengua aspra, desagradable. Y la solen comparar, mal comparada, sense prou domini dels elements necessaris al cas, regularment ab la castellana;—donchs poques n' ha de conéxer qui judique 'l tema aquest tan vulgarment com s' acostuma.

¿Ho es desagradable y aspre 'l llenguatge catalá? No pas al meu entendre. Pró deu haverhi quelcom en que 's fo-

namente la dita de tanta gent. Creyém que sí. Veyemho.

En primer lloch devém notar la falta de estimativa que té la raça catalana, defecte que 'ns porta á trobar superior lo foraster. La llengua millor del mon pera 'ls castellans es la seva; no 'n dubta ni un d' ells. Mentres que de la nostra son molts los catalans que la creuen ben inferior y la bescantan. Es un mal de la raça, com queda dit, y no ne hem de fer cas al present.

Contra la vulgar opinió susdita, tinch al catalá per llengua de condicions iguals ó ben consemblants á moltes llengues d' Europa que ningú menyspreua.

No parlaré pas en favor de la condició mascle que retrayém á tothora los qui la estimám; ja convením tots en que es la nota característica d' ella.

Al meu propósit cal ara recordar no la seva valentía sinó la suavitat, la dolcesa, la armonía que té y lí negan ó no li troban y nosaltres no remarquém ni coneguém. Es més: cal remarcar la quantitat de tons que la avaloran y la gent no sab.

En catalá existexen composicions de llenguatge suau y armoniós dignes de resistir la comparança. Aquells versos del Aribau, mal batejats de *oda á la patria*, son dolcíssims sense rebuscament á dretes pera lograrho; d' en Clavé, quan encara no s' havía fet gens de feyna pera depurar lo llenguatge, trobaríam á mes del sentit *Anyorament*, troços delicats y armoniosos de saba ben catalana; d' en Rubió y Ors altre tant; del gran Frederich Soler basta recordar no més les composicions premiades quan va copar los Jochs Florals; d' en Matheu y Furnells, y l' Adolf Blanch se 'n troban que no 'ns dexarán mentir. Y ¿quí no recorda entre altres, la primera poesía catalana d' en Balaguer, *A la Verge de Montserrat?* Y no havém retret als dos poetes vivents, mossen Verdaguer y Apeles Mestres, que si no ne hi hagués d' altres en la literatura catalana ells sols abonarían la meva opinió.

Se 'm dirá que més abundan aquí les composicions de la corda ferrenya que les altres. Es cert. Empró quan encara 'ls nostres literats no han volgut afinar la forma d' es-

pressió, la llengua tota sola expontaniament ja s' es manifestada armoniosa y dolça; provant axís que no li manca la calitat musical.

De motíu pera negarli, judicant á la lleugera, es ben cert que n' hi ha. Sí; pro es en lo llenguatge parlat; no en la bona literatura. Ohiu ab atenció forastera,—si es possible concentrarvos en ella—y sentiréu com surt aspre, bronch, l' accent de molta gent d' aquesta terra. Poséuhi,—per acabarho de espatllar,—la poca voluntat que 'ns tenen los qui més sovint nos judican, y trobaréu encara més duresa, més aspror en la manera de emetre 'ls sons del llenguatge catalá. Penseu després que hi ha una raça enamorada de les condicions que té, de les que no té y boja fins pera acaronar sos propis defectes, la que s' expressa desinvolta ab llengua plena de vocals clares, salpicada d' esdrúxuls, judicant desfavorablement lo catalá, y veuréu com troba partidaris per Catalunya, tot sostenint que la nostra llengua no té cap mica de boniquesa.—Perque, com he dit abans la colectivitat catalana no estima prou lo seu, lo que li es propi. ¿D' ahon li vindría lo decaiment nacional si no fos capaça d' escoltar lo cant de les sirenes?—Veus aquí perqué á Catalunya 's consent parlar mal del catalá y fins s' hi dona la conformitat.

A Catalunya, com per tot arréu del món, entre 'ls naturals hi ha qui emet lo só vibrant y fi, quan d' altres articulan sech y cavernós en termes que despláu lo sentirlos. Axó es cosa de la máquina humana; pró no de la estructura filológica del llenguatge catalá. Perque aquí també 's troba qui parla ab suavitat y té gracia en lo dir. Es sabut que l' indret ahon un víu, les ocupacions y 'l tracte que tinga, les condicions de glotis ab que 'ns hage afavorit la naturalesa, son coses totes elles de molt valor per al cas present. Donchs mentres lo catalá á montanya ix gros y ab monotonía de la boca dels habitants, al plá y á marina lo trobaréu tot altre: ja senyoreja. Sentíulo parlar á les Balears y es una llengua planera, suau y melosa.—Dona pretext á malparlar de la armonía del nostre llenguatge lo fet d' abundar entre 'ls catalans la emisió poch sonora.

Mes, als amants de les comparances, enamorats de lo foraster, se 'ls hi deu recordar si han ohit res tan desagradable com la polida llengua de Cervantes exint de goles aygardentoses ó agitanades.—Cal diferenciar, donchs, entre les condicions intrínseques de la llengua y lo poch ó gens que es afavorida pels qui la parlan, com igualment los qui la escriuen; donchs de no poques plomes ix plena de grops y poch escayenta encara avuy la catalana.

Quí capisse podrá enrobustir aquests rahonaments recordant aquella dita del italiá: *lingua toscana in boca romana;* de lo qual se 'n desprén que la llengua germana de la musica segons cóm no s' escapa á la lley que tan durament pesa sobre la catalana.

Estimo 'l catalá com llengua rica de sons, germana pariona de la francesa. Basta fixarse en les diferencies de tó que tenen les vocals segons sian naturals, obertes ó tancades, axís com en les lletres dobles ó suaus y fortes. Y si abundancia es riquesa lo nostre abecedari es rich ho es lo nostre léxich (tot just desbrossat) y ho té de ser la tónica. Tením del castellá y del francés los sons més agradables, no pas estargits sino heretats á la mare naturalesa.

La llengua catalana es suau, dolça, clara, abundant, breu y expresiva. Se presta blanament á manifestar los més diversos estats del sentiment, á la vegada que es també enérgica y valenta pera fer sentir l' esclat de la passió. Totes les cordes desde la més delicada y melangiosa á la d' accent més dur, totes, troban son natural cayent en la nostra parla, com ben nescuda que es per agermanarse sense violencia ni esforç, á la obra del poeta y á la del músich, en la infinita varietat de tons y d' expresió que puga exirne de les notes musicals en ses combinacions may agotades per l 'enginy del home.

En justicia no 's pot mal parlar d' un llenguatge, acusantlo de groller y d' ordinari, quan ell es prou pastós y elegant pera enmotllarhi tota una literatura com la que estem formant.

En fí: tením elements pera fer bella gran y respectada la nostra llengua. Fémli donchs.

Busquém, en la literatura, no sols lo pensament y la forma sinó 'l llenguatge y sos jayents, triant lo bó no més, pera polirlo.

Pró, principalment, llencemnos á les especulacions del saber, y escrivím de cara á les realitats de la vida. Pensém clar y fondo lo que tingám d' escriure ab llengua correcta y ben desexida pera expressar totes les gradacions del sentiment y les claretats de la ciencia. Que cal fer interessant la llengua per lo interessant y ben dit que en ella se diga.

E. Canibell.

LA VIOLA Y LA DALIA

(faula)

Passejantme pel jardí,
de bon matí,
vegí gronxantse
una flor de bells colors,
tota primors,
tota elegancia.

Al rebre 'l bes del oreig
d' entre l' arbreig
ella 's mostrava;
vaig atançarme á la flor,
no dava olor,
¡era una dalia!

Més un perfúm vaig sentir
que 'm feu glatir,
la flor buscava;
y una viola 'm vá encisar,
la vaig trobar
sota una mata.

¡Pobra dalia! tens primor,
més sens olor
que n' ets de falsa.
La violeta sempre humil,
no es tan gentil
més l' ayre embauma.

Ninetes, fugiu d' orgull;
sols se recull
al cel la flayra.
Exa faula recordéu,
violes siguéu,
peró may dalies.

Pere de Cots y Soldevila.

LA VIDA FÍSICA

Estranyará segurament als constants llegidors d' aquest *Calendari* lo veure enguany aquesta nova secció, peró ja que les corrents modernes del mon civilisat y 'ls orígens de la força y avenç dels paissos se deuen en molta part als treballs fets durant una série d' anys pera convéncer de la necessitat de la educació física y per conseguent de tot lo que porte directa ó indirectament al millorament de la raça d' una nació, nos sembla que, donat l' estat de nostra patria Catalunya, que marxa seguint sempre les petjades d' Europa, y com á tal se preocupa, desde fá anys, del cultiu de la educació dels muscles al ensemps que de la inteligencia, val la pena de que dongáın una mirada pel cantó de la vida física, y vejám axís lo que s' ha fet fins ara.

Essent la força individual lo que fá la total dels pobles es conseqüencia llógica que deuen dirigirse tots los esforços pera 'l millorament de la raça al indivíduu, pera obtenir axís lo resultat total Y ¿no 's desprén de les més rudimentaries nocions de la ensenyança que déu igualment cultivarse 'l cos que la inteligencia? Axís com no 's neix

ab talent sinó que aquest es conseqüencia de la instrucció que rebém que 'ns desenrotlla 'l cervell fentnos aptes pera la lluyta per la vida, de la metexa manera devém cuydar lo nostre cós pera acumularhi prou energíes físiques pera soportar lo nostre treball y si d'aquests dos principis degués suprimirsen un, sembla que fora llógich y natural que abans que la inteligencia, se procurés enfortir lo cós; donchs no hi ha cap aventatge en tenir una inteligencie molt desenrotllada si aquesta no está sostinguda pel fonament de un cós fort.

Per axó les grans potencies tenen famoses Universitats en que al costat d'una ensenyança intelectual immillorable dedican moltes hores diaries á la cultura física, lo meteix que los colegis y tota classe d'associacions, donantse igual importancia que als certámens literaris ó artístichs, als concursos gimnástichs y de tota mena de sports los que no 's desdenyan de presidir lo meteix Emperador d'Alemania, ó 'l President de França.

Per axó afirmám una vegada més que la educació física junt ab la intelectual fá joventut forta, soldats infadigables y ciutadans valents disposats á defensar en qualsevol moment á la seva patria ab lo seu cervell, lo braç y 'l cor.

Catalunya, lo primer poble de Espanya, per son carácter especial ha sigut y es la regió que ha anat sempre al davant de totes en lo que 's refereix á la práctica de la educació física.

Desde fá més de vint anys que 's fundá 'l primer Club náutich á Barcelona s' han anat practicant periódicament tots los sports á mida que s' han anat important alguns de ells d' altres paissos. La gimnasia sostenint bon número de centres á ella dedicats, la esgrima en tot temps, la bonica y práctica bicicleta, l' higiénich foot ball desde fá uns vuyt ó nou anys, les carreres á peu, alpinisme desde moltíssim temps, la hípica, lo tir, lo modernissim automovilisme, lo yachting, etc., etc., tots se practican diariament en la nostra ciutat que acull sempre ab afició la nova manifesta-

ció d' exercici físich que compta desseguida ab lo seu número de partidaris.

En aquests últims temps dona verdader gust contemplar l' avenç cada día més grós qne 's fá en aquest sentit. Lo Congrés de gimnástica inaugurat lo any passat en lo nostre Saló de Cent, los concursos práctichs en que hi acudexen totes les autoritats y ab elles mitg Barcelona, lo gran número de Clups de foot-ball y ciclistes, sales d' armes y associacions excursionistes senyalan una época altament encoratjadora per á tots los qui treballám per á la implantació dels exercicis del cos.

Sobretot durant los últims dos anys s' ha dat á Barcelona un pas importantíssim en favor de la propaganda dels sports organisantse festes públiques de tota mena, implantant les carreres á peu y 'l foot-ball que per la condició de ferse en locals al ayre lliure tant atrauen al públich y aumentan lo número d' adeptes, facilitant la práctica dels exercicis náutichs lo que ha proporcionat als seus Clubs considerables reforços que 'l posan al cap dels altres sportius de Barcelona, omplint los gimnasis, etc., etc.

La vida física en tot Catalunya y principalment á Barcelona, son cap y casal, está en lo período més brillant de la seva vida y si 'ls directors d' aquest moviment d' acort ab los Presidents dels Clubs de sport no abandonan la lluyta, d' aquí á poch temps tindrém en la nostra ciutat un reflexe de lo que son les grans poblacions ingleses en que s' hi practican tots los sports y s' hi fan continuament interessants concursos en benefici dels seus ciutadans y pel be de la seva patria, que 'ls ajuda á seguir lo verdader camí de la regeneració.

J. Elías Juncosa.
(Corredissas.)

—No val cástich ni val consell á hom de mal cervell.

—Qui compra més del que pot, aprés s' ho ha de vendre tot.

—Ni casament sens flors, ni mortuari sens plors.

PLANYS

Rossinyol, mon rossinyol,
que axí 't planys entre 'l brancatge
per haver perdut, un jorn,
ton amor ab ta companya...
quan tu filas la cançó
que te arrenca la anyorança,
¡com hi fiblan en mon fons,
boy punyintlo tes passades!
. . . .
Rossinyol, mon rossinyol,
que axí 't planys entre 'l brancatge:
si perderes ton amor,
jo al fillet de la meva ánima,
qui m' aymava pobrissó.
més que á tú l' enamorada...

MANEL DOLCET Y LLADÓ.

RELACIÓ DE LA MORT Y MIRACLES DEL PRÍNCEP DE VIANA (*)

Al primer dia de març any MCCCC Lxi. isque de preso del castell de Morella lo molt alt excellent e sant don Karles primogenit de Arago e hereter propietari en lo regne de Navarra, e entra en Barchinona lo jorn de sant Gregori del dit any, al qual feren la major festa que may Barchinona hagues feta, car del Spitalet fins a Barcelona davant fra menors estava tot ple de homens armats com si entrassen en batalla cor de sa e d'alla, e lo dit illustre senyor passava ab la gran cavalcada per mig, la qual li era exida a Vilafranca de Penedes e a Terragona.

E lo jorn de Sant Johan fonch jurat per primogenit e jura en la seu e feu cavaller en Bnt. Sapila ciutada antich, e cavalca per la ciutat daqui avant ab la spasa devant.

E di.... a xxiij de setembre any dit passa desta vida faent gloriosa fi, axi com aquell qui ja era tot sant e celestial, car ja sabia la hora de la sua fi; es mostra clar, car stant indispost e quasi malalt, car havia hagudes cessions de febre, j. nit don Johan Dixer e don Joan de Bellmunt e

(*) Es treta aquesta relació d' un llibre curiossíssim de memories de mossen Antoni de Busquets, pabordre de la Seu de Mallorca.

don Joan de Cardona, li meteren al cap que anas a passejarse fins a casa de mossen Bnt. Sapila, qui tenia lo seu fillet, qui era tal fi parat com lo princep e molt gracios, e era asso quasi a les x. hores de nit, que son assi en Mallorques iij. hores de nit, e de fet devallant per la primera scala lo senyor princep sespanta tot e stech j. stona que no gosa anar avant, e los qui eren ab ell li dixeren senyor, ques axo, e respos, no res. E devallant foren a j. altre scala e per lo semblant lo dit senyor se torna spantar en tant que quan foren davall al pati del palau lo dit senyor se torna en allo mateix, de que don Johan Dixer li salta davant ab la spasa treta dihent: senyor, e ques asso que axi vos spantats; respos e dix: no res, mas prech vos quens entornem. A fi ells sentornaren muntar, e ten prest quant fo alt lo dit senyor e mes en lo llit, e ten prest trames per mestre Caralt, frare preycador confessor seu, e essent vingut confessa; de que lo dit mestre Caralt dix en lo sermo que feu de les sues obsequies que ell li havia lavos denunciat que en les dites tres vegades que sespanta li aparegue Jhu Xrist. crucificat, e per ell li fonch denunciada la ora de la sua fi e moltes altres coses les quals no ha volgudes denunciar. Ell es partit daquest mon ab tota perfeccio, que may lo seu enteniment ses mudat, e ell matex trames embaxadors al Senyor Rey son pare suplicantlo que li perdonas a ell e a tots los servidors, lo qual respos era content perdonar a ell pero no als servidors. Ell mateix demana tots los sagraments, responent á tots aquells e demanant lo crucifici e lo brando en les mans tenint tota la hora fins hac retut lo sperit. De la qual cosa fonch fet crue e gran dol per tota Barcelona ab terribles crits, perdent axi lur senyor, sant e virtuos. E stant sobre lo lit una dona que tenia lo coll perdut de porcellanes no havia haguda oportunitat en vida de venirli davant dix. Pus nol he vist en vida perque goris yo crech ell me gorra en la sua mort, e axí ella puja sobre lo llit e pres la ma del dit senyor e mes les al coll o ten tost fonch gorida. Sabuda la cosa vench una donsella coneguda per tot Barcelona, qui tenia ja cama dos palms pus curta que laltra, ó besantli la ma la cama se alarga e ana daqui avant be.—E. Aguiló.

TAULA

Pagines.

CALENDARI CATALÁ

PERA L'ANY

1903

CALENDARI CATALÁ

ANY VI

CALENDARI
CATALÁ

PERA L'ANY 1903

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN B$^{\underline{TA}}$ BATLLE

L'ARXÍU
LLIBRERIA DE JOAN Bta. BATLLE
carrer de la Tapinería, núm. 48
BARCELONA

Imprempta LA CATALANA, Sant Rafel, núm. 7

LA MANIFESTACIÓ D' ENGUANY

Aquest any podém consignar en lo nostre Calendari un fet ó un conjunt de fets de vera trascendencia pera la causa de Catalunya.

Recordám un article que ja fá alguns anys escrigué Mossen Collell en *La Veu del Montserrat*, a ran d' un acte imponent del Catalanisme militant en que, ab inspiració patriótica, expressava 'l temor de que 'l moviment de reivindicació dels drets de la terra no fos altre colp sinó foch de falles. Es que Mossen Collell desitjava allavors que 'l foch de vida que 's manifestava de tant en tant en lo poble catalá prengués ferm y més aviat que ostentarse en l' exterior de les capes socials, se sentís espetegar en lo més intern, a sota de tot del nostre terrer.

Donchs, grat sía a Deu, lo temps es arribat: lo foch patriótich está encés per tot y ja no hem de témer que l' apaguen per més aygua y sorra que li tiren a sobre.

Aquexes reflexions ha pogut fer tot aquell qui s' haja fixat en les festes populars que la ciutat de Barcelona ha realisat escullint la diada de la excelsa patrona que proclamá lo gran rey En Jaume, Redemptora de catius.

Al govern de Madrid no li convenía que Catalunya parlás, y la amordaçá suspenent l' exercici dels més preuats drets que la Constitució garantisa als ciutadants del Estat Espanyol; no volgué que 'l catalá pogués moures dins del régim, diguemne de normalitat, y declará l' estat de siti en permanencia.

Peró 'l poble ha parlat y s' ha mogut pur. Ha parlat y s' ha mogut no per fer una manifestació de protesta de poca ó molta ressonancia, sinó pera sotraquejar de soca a arrel la terra ab impuls magestuós, d' aquells que no poden

contrapesarse ni ab mides de policía ni ab exércits victoriosos, quan menys ab administracions com la madrilenya y ab forces com la del Estat espanyol.

Aquest fet no s' hauría produhit si aquí hi hagués una autoritat viril; si l' Estat espanyol fos un Estat de veres y si aquí verament hi hagués Monarquía constitucional. No volém entrar en discutir ab los polítichs de Madrid sobre la conveniencia d' haver plantejat lo problema de la vinguda del Rey á Barcelona, precisament després d' haver declarat formalment que no 's vol resoldre de cap de les maneres la questió catalana: ells se sabrán perqué buscan lo divorci definitîu del poble catalá y 'l govern de Madrid. Peró es un fet incontestable que ab aplauso de tot Catalunya, Barcelona no volgué adherirse a unes festes que allá a la capital de la Monarquía s' havían conjuminat ab uns quants anys d' antelació.

Aquesta negativa ja parlava prou alt; peró no n' hi havía prou pel desitg que sentía 'l poble catalá de ferse entendre clarament; seguidament acordá Barcelona celebrar enguany les festes de la Mercé, unintse en aquest acort los més diversos elements del Consistori Municipal: la Redemptora de catius fou escullida per Missatgera de la contesta que 's donava al govern més *Lliberal* que hem tingut.

Mes, encara no n' hi havía prou; era menester convidar a tot Catalunya a pendre part a les festes. Y 'l poble de Barcelona, tenint conciencia dels seus devers dintre de la nostra nacionalitat, se posá en pes al costat del seu Concell, decidit a trencar la consigna que li imposava la *superioritat*.

Y encara se cregué que no n' hi havía prou; de per tot arreu sortí la Bandera dels quatre pals pera que 's vegés ben bé que les festes no era pas Barcelona sola la que les celebrava, sinó tot Catalunya; peró no la Catalunya oficial que conexen a Madrid, sinó tots los pobles que s' abrigan baix la Bandera que passejá pel mar llatí victoriosa En Pere 'l Gran.

Aquesta manifestació espontania no hauría estat res si la autoritat fos verdadera autoritat; en una paraula, si al fort, si al poderós govern central no li hagués passat pel magí sofocar *aquel conato de rebelión separatista*.

Es precís conéxer lo carácter del poble barceloní, molt seri, molt formal, peró al meteix temps molt amich de la broma y del carnestoltes. Aquí s' ha de procurar sempre més aviat no caure en ridícol que no pas afermar ab la força son prestigi, perqué 'l carnestoltes es tant més aplaudit quant més alt y grós se presenta.

Y heusaquí la gran significació que per nosaltres tenen les festes de la Mercé celebrades enguany: desde 'l fons de les capes socials n' han sortit alenades de foch patriótich que ni sisquera sospitavam los qui ab més anhel seguím la campanya de reivindicació de la personalitat Catalana.

Desde ara ja podém dir al govern de Madrid que 'ns faça la mercé de no destaparli la boca al poble catalá, que no 'l trega del estat escepcional en que 'l fá viure, perque aquest régim escepcional que tant esparvera als polítichs parlamentaris més ó menys honestamet adherits a la Monarquía, ni 'ns esparvera, ni 'ns preocupa, al contrari; lo foch es prou gros perque aquesta capa de material inert ab que se l' abriga, lo faça pendre més ferm y resseguir los punts més amagats y pregons de la Patria catalana.

Sinó temessem que encara hi hagués a Catalunya algun rezelós de bona fé, fins promouríam una manifestació pacífica recullint firmes pera suplicar al Rey que no 'ns la torne la Constitució que 'ls seus concellers nos han presa, perque la propaganda de nostra causa se fá molt millor ab actes com lo de les festes de la Mercé a Barcelona que no pas ab manifestacions superficials que no passan de ser fochs de falles.

SEBASTIÁ FARNÉS.

JANER

QUI REPLEGA LA OLIVA ANS DEL JANER, DEXA L' OLI AL OLIVER

1 Dij. ✠ La Circumcisió del Senyor, sant Concordi, m.; se v. a Besalú, sta. Eufrosina, y sts. Mari y Odiló, abats. (I. P.)
2 Div. Sant Blidulf, ab., fill de Tarragona, y sant Macari, ab.
3 Dis. Sant Daniel, m.; se v. a Barcelona, y santa Genoveva, v
4 Diu. Sant Tito, b. y c. y santa Dafrosa, m.
5 Dill. Sants Telesforo, p. y m. y Flamidiá, m.; se v. a Cuxá.
6 Dim. ✠ La Adoració dels Sants Reys; se v. a Barcelona. (I. P.)
7 Dim. Sant Ramón de Penyafort, c., fill de Barcelona.
8 Dij. Sants Apolinar, b. Eladi, m., Llluciá, pvre. y Maximiá, m.
9 Div. Sant Marcelí, b. y santes Marciana y Basilissa, v. y mrs.
10 Dis. Sant Pere Urcéolo, Duch de Venecia; se v. a Cuxá.
11 Diu. Sant Higini, papa, santa Honorata, v., y st. Salvi, b.
12 Dill. Sant Nazari, c.; se v. a Cuxá, y sant Victoriá, c.
13 Dim Sant Lleonci, b., santa Glafira, v. y st. Gumersindo, m.
14 Dim. Sant Ephis, m., fill de Cáller, y sant Hilari, b.
15 Dij. Sant Pau, primer hermitá y sant Maure, abat.
16 Div. Sant Honorat, b. de Arles; se v. a Barcelona y Perpinyá
17 Dis. Sant Anton Abat y sant Sulpici, b. y c.; se v. a Conflent.
18 Diu. *Lo Dolcissim Nom de Jesús* y La Cát. de St. Pere en Roma
19 Dill. Sant Canut, rey, m. y stes. Pía y Germana, mrs.
20 Dim. Sant Sebastiá, m., patró de Barcelona y Mallorca.
21 Dim. Sants Fruytós, b., Auguri y Eulogi, diaques m., fills de Tarragona, y santa Agnés, v. y m., se v. a Manresa.
22 Dij. Sants Vicens, m., patró de Valencia, Vicens Oronci y Víctor ab sa mare Aquilina y son marit; se v. a Girona.
23 Div. Sant Ildefons, arq. y st Joan Almoyner, c.; se v a Vich.
24 Dis. St Plácit, m.; se v. á Cambrils. st. Timotheu b. y m.; se v. a Vilassar, y lo B. Nicolau Factor, c., fill de Valencia.
25 Diu. *La Sagrada Familia,* la Conversió de Sant Pau, ap. y la del B. Ramón Llull.
26 Dill. Santa Paula, v. y sant Policarpo, b. y m.
27 Dim. Sant Mer, abat de Banyoles, st. Teodosi, b. de Barcelona, y st. Joan Crysóstom, b.
28 Dim. Sant Tirs, m.; se v. á Banyoles, sant Carlemany, se v. a Aquisgran y á Provença y st. Flaviá m., se v. a Verdú.
29 Dij. Sant Francisco de Sales, b. y sta. Severa. v. y m.
30 Div. Santa Martina, v. y m., y santa Marcela, viuda.
31 Dis. Sant Pere Nolasch, c.; se v. a Barcelona, y lo B. Bernat de Travesseres, m.; se v. a la Seu de Urgell.

FEBRER

MALGRAT DEL FEBRER, FLOREIX L' AMETLLER

1 Diu. Sant Ignasi, b., y sant Feliciá, m., se v. a Mataró.
2 Dill. ✠ *La Purificació de Nostra Senyora.* y Ntra. Sra. de la Bonanova. (I. P.)
3 Dim. Sant Blay, b. y m.; se v. a Barcelona, y sant Oscar, b.
4 Dim. Sant Andreu Corsino, b., y Sant Rembert. b.
5 Dij. Santa Calamanda, v. y m., filla de Calaf, santa Agata, v. y m.; se v. a Barcelona, y 'ls sants Mártyrs del Japó.
6 Div. Lo Sant Mysteri de Cervera, sant Amant. b.; se v. a Perpinyá. y santa Dorotea, v., se v. a Barcelona.
7 Dis. Sant Romualt, ab., se v. a Cuxá, y sant Ricart, rey.
8 Diu. *de Septogesma.* St. Joan de Mata, f., se v. a Falcó. (I. P.)
9 Dill. Sta. Apolonia, v. y m.; se v. a Barcelona, y Sant Nebridi b. de Tarrassa.
10 Dim. Santa Escolástica, v., patrona de Vich y santa Sotera, m. se v. a Palamós.
11 Dim. Los Set Sirvents de María, f. y sant Jonás, monjo.
12 Dij. *Santa Eularia*, v. y m., filla y patrona de Barcelona.
13 Div. Sant Benigne, m. y santa Catarina de Rizzis, v.
14 Dis. Sant Valentí, b. y m.; se v. a Navarcles; sant Valentí, Pvre. m.: se v. a Ribas. y sants Vidal, Zenón, y Felicula, mrs.; se v. a Serrateix.
15 Diu. *de Sexagesma.* St. Faustí, Pvre. y sta. Jovita, mrs. (I. P.)
16 Dill. Sant Honéssim, m. y sant Honest, b.
17 Dim. Sant Policroni, b. y sant Rómul, m.
18 Dim. Sant Simeó, b. y m. Apóstol de Provença.
19 Dij. Ntra. Sra. del Campanar, y sant Conrat. c.
20 Div. Lo B. Maurici Proeta, fill de Torroella de Montgrí, se v. a Castelló de Ampuries.
21 Dis. La Miraculosa Llum de Manresa, Santa Irene, v., y Sant Ascani, arq. de Tarragona.
22 Diu. *de Cincogesma.* La Cátedra de sant Pere en Antioquía.—*Témpores.—Ordres.*
23 Dill. Sant Pere Damiá, b. y santa Margarida de Cortona.
24 Dim. Sant Maciá ó Matías, ap. y santa Primitiva.
25 Dim. *de Cendra.* St. Cessari, b. y st. Avertá, c. *Dejuni ab abstinencia de carn.*
26 Dij. Ntra. Sra. de Guadalupe de Méxich, y Sta. Marcela.
27 Div. Sant Nestor, b. y sant Baldomer. c. *Abst. de carn.*
28 Dis. St. Macari y Comp. mrs. y st. Romá. abat —*Abst. de carn.*

MARÇ

QUAN PEL MARÇ TRONA, LA AMETLLA ES BONA

1 Diu. *I de Quaresma.* Sant Rossendo, b., y l'Angel de la Guarda de Tortosa.
2 Dill. Sant Simplici, papa, fill de Barcelona.
3 Dim. Sants Medí, pagés; se v al Vallés, y sants Hermenter y Celdoni, mrs.; se v. a Cardona
4 Dim. Sts Agatodor, b. de Tarragona y Eteri, b. de Barcelona.
5 Dij Sant Gerássim, anacoreta, y lo B. Nicolau Factor.
6 Div. Sant Oleguer, b. de Barcelona.—*Abst. de carn.*
7 Dis. Sant Tomás de Aquino, doctor.—*Témpores.—Ordres.*
8 Diu. *II de Quaresma.* Sant Teófil, m. y sant Joan de Deu, f.
9 Dill. Sant Paciá, b., fill de Barcelona.
10 Dim. Sant Melitó y 39 companys mártyrs.
11 Dim. Sant Constantí, c. y santa Aurea, v.
12 Dij. Sant Gregori, p. y dr. y sant Mamiliá y companys mrs.
13 Div. San Weldrach, ab., y sant Roderich, m.—*Abst. de carn*
14 Dis. Santa Florentina, v. y sta. Matilde, reyna.
15 Diu. *III de Quaresma.* Sta. Madrona, v. y m., filla y patrona de Barcelona, y sant Ramón Serra, ab. de Fitero, f.
16 Dill. Sant Heribert, arq., y sant Juliá, m.
17 Dim. Sant Patrici, b. apóstol de Irlanda.
18 Dim. Sants Gabriel arc., Feliu, diaca; se v. a Girona y lo B. Salvador de Horta, fill de Santa Coloma de Farnés.
19 Dij. ✠ *Sant Joseph,* espós de Ntra. Sra., Patró de la Esglesia.
20 Div. St. Benet, m. de Cerdenya; se v a Martorell. *Abst. de carn.*
21 Dis. *Les Dolors de N.ª Sra.* y St. Benet, ab. y f.
22 Diu. *IV de Quaresma.* St. Pau. b. de Narbona; se v. a Anglesola.
23 Dill. Sts. Domici, Pelagia y Teodora, fills de Tarragona, y lo B. Joseph Oriol, fill de Barcelona.
24 Dim. Sant Agapit, b. y m., y sant Rómul, m.
25 Dim. ✠ La Anunciació de Ntra. Sra. y sant Dimas lo bon lladre y la Mare del Deu del Chor, se v. a Barcelona.
26 Dij. Sants Cástulo y Teodosi, mrs.
27 Div. Sant Fileto, santa Leda, sos fills Macedoni y Teoprepida. Amfiloqui y Cronidas, mrs.; de Barcelona, y sant Fortunat, noy m.; se v. a Abrera.—*Abst. de carn.*
28 Dis. St. Sist III. p y st. Timoteu, m.—*Ordres.*
29 Diu. *de Passió.* Lo Sant Dupte de Iborra. Sant Eustasi, ab.
30 Dill. Sant Joan Clímach, ab.
31 Dim. Santa Balbina, v. y m., y sant Amadeu, Duch.

ABRIL

AL ABRIL, LO BLAT FIL A FIL; AL MAIG, PUJA COM UN FAIG

1 Dim. Santa Teodora; se v. a Gracia, la Invenció de sants Llucià y Marcià a Vich. y sant Venanci, b. y m.
2 Dij. Sant Francisco de Paula, f. y santa María Egipciaca.
3 Div. Sant Benet de Palerm, c. y st. Ricart, b.—*Abst. de carn.*
4 Dis. Sant Víctor, bisbe de Barcelona, y sant Isidor, arq.
5 Diu. *de Rams.* Sant Vicens Ferrer, c. patró de Valencia, santa Emilia, v. y santa Irene, m.
6 Dill. Sant Celestí, papa y sant Cels, bisbe.
7 Dim. Sant Epifani, b. y m., y sant Ciríach, m.
8 Dim. Sant Joan de Organyá, fill de Bellcayre, y abat de Bellpuig de les Avellanes, Sant Albert, c. y sant Dionís, b.
9 *Dijous Sant.* Sta. María Cleofé y sta. Cassilda, v. *Abst. de carn.*
10 *Divendres Sant.* Santa Celeriana, v. y m., filla de Vich y sant Ezequiel, prof.—*Abst. de carn.*
11 *Dissapte Sant.* Sant Lleó Magne, p.—*Abst. de carn.*
12 Diu. *Pasqua de Resurrecció.* Sts. Verona y Zenón, mrs. fills de Tarragona.
13 Dill. Sant Hermenegildo, m. en Tarragona, y sant Justí, m.; se v. a Sant Quintí de Mediona.
14 Dim. Sant Feliciá, m.; se v. a Barcelona, y sant Telm, c.
15 Dim. Santes Basilissa y Anastasia, mrs.
16 Dij. Sant Toribi, b. y sant Llambert, pagés de Çaragoça.
17 Div. Sant Anicet, p. y m. y sant Robert, abat.
18 Dis. Sant Eleuteri, b. y santa Antía, m.
19 Diu. *de Quasim.º* St. Vicens de Cobliure, m. y st. Crecenci, c.
20 Dill. Sants Víctor, Zotico, Zeno, Acindi, Siberi, Cristófol, Theo y lo nen Antoni, mrs. de Olot.
21 Dim. Sant Anselm, b. y d. y sant Silvi, m.
22 Dim. Sants Sotero y Cayo, p. y m. y sant Apeles.
23 Dij. SANT JORDI, m., patró de Catalunya, y sant Jordi, b. y c. de Cerdenya.
24 Div. Sant Daniel, m. se v. a Girona, y St. Fidel, caputxí.
25 Dis. Sant March, evangelista. *Lletanies majors.* (I. P.)
26 Diu. *Ntra. Sra. de Montserrat,* patrona de Catalunya.
27 Dill. La Divina Pastora y Sant Pere Armengol, fill de Guardia de Prats.
28 Dim. Sant Prudenci, b. y c. y sant Vidal, m.
29 Dim. La inv. del cos de st. Cugat, m. en lo Vallés, y st. Pere, m.
30 Dij. Sant Eutropi, b. de Cerdenya, y sta. Catarina de Sena c.

MAIG

ABRIL PLUJÓS Y MAIG VENTÓS, FAN L' ANY RICH Y PROFITÓS

1 Div. Sants Felip y Jaume, ap., y Segimon, rey.
2 Dis. Sts. Ambrós y Simplici; se v. a st. Joan de les Abadesses.
3 Diu. Patrocini de Sant Joseph y la Invenció de la Santa Creu.
4 Dill. Santa Mónica, vda., y sant Floriá, m.
5 Dim. La Conversió de sant Agustí, y sant Pio V, p.
6 Dim. Sant Joan Ante-Portam-Latinam, y st. Joan Biclarense.
7 Dij. Sant Just, m. de Catalunya, y st. Sist, m., fill de Celrá,
8 Div. La Aparició de sant Miquel Arcángel.
9 Dis. Sant Gregori Naciancé, b. y santa Nona, sa mare.
10 Diu. Sant Antoní, arq. y santa Beatriu, v.
11 Dill. Sant Eudalt, m.; se v. a Ripoll; sant Anastasi, fill de Lleyda y 73 companys; se v. a Badalona, santa Severina, m.; se v. a Sabadell, y sant Ponç, m.
12 Dim. Sant Pancrás ó Brancat, m.; se v. a Barcelona y Rosselló.
13 Dim. Les Santes Espines de la Corona de Jesús, sant Pere Regalat, c., y sant Mus, pvre. y m.
14 Dij. Ntra. Sra. del Alba; se v. a Tárrega, y santes Justa, Justina y Henedina, mrs. de Cerdenya.
15 Div. Sant Isidor, m., y sant Isidro llaurador.
16 Dis. Sants Just, Faustí y Tranquili, mrs., se v. a Montserrat.
17 Diu. Sant Pasqual Bailón, y sant Torpetes, m.
18 Dill. Trasl. del Braç de santa Tecla m., y st Felix de Cantalici, c.—*Lletanies.—Abst. de carn.* (I. P.)
19 Dim. Bts. Joan de Cetina y Pere de Duenyas.—*Lletanies* (I. P.)
20 Dim. Sant Baldiri, m. de Nimes -*Lletanies.-Abst. de carn.* (I. P.)
21 Dij. ✠ LA ASCENSIÓ DEL SENYOR, st Timoteu, m y sta. Aglae, v.
22 Div. Santa Julia, m. de Córcega, y sta. Quiteria, v. y m.
23 Dis. La Aparició de sant Jaume, ap., st. Desideri, m., se v. a Mataró, y sant Vicens, m.
24 Diu. Beat Ponç de Planella, m., fill de Moyá.
25 Dill. Sant Gregori, p. y Sta. Magdalena de Pazzis.
26 Dim. Sant Felip Neri, f. y sant Agustí, ap. de Inglaterra.
27 Dim. Sant Joan, p. y m. y lo Venerable Beda, Pvre.
28 Dij. Sant Just, b. d' Urgell y sant Just, c., fill de Vich.
29 Div. Sants Vot y Felip, mrs., y sta. Teodosia, m.
30 Dis. Sants Gabí, Críspul y Crecencia, mrs. de Cerdenya, y Sant Fernando, rey de Castella.—*Dej. ab abs.* (I. P.)
31 Diu. PASQUA DE PENTECOSTÉS. Ntra. Sra. del Amor Hermós, sant Ponç, b. 300 companys mrs. y sta. Petronilla, v. (I. P.)

JUNY

LO JUNY FRET, MATA L' ESPLET

1 Dill. Sant Inyigo, ab. y sant Simeó lo menor, monjo. (I. P.)
2 Dim. Sant Erasme, b. y m., y sants Pere y Marcelí. (I. P.)
3 Dim. Sta. Clotilde, reyna, lo Bt. Joan Gran. *Temp. Dej.* (I. P.)
4 Dij. Sant Francisco Caracciolo, f. y santa Saturnina, v. y m.
5 Div. Sant Bonifaci, b., y sant Doroteu.—*Témp. Dej. Ordres.*
6 Dis. Santa Cándia, vda. se v. a Gualbes, y st. Norbert, b. y f.
7 Diu. LA SANTÍSSIMA TRINITAT, Sant Sibiniá, m., santa Genívera v. y m. y sant Pau, b.
8 Dill. Sants Germá, Just, Paulí y Scisi, mrs., fills de La Pera; se v. a Girona, sant Medard, b., y sant Salustiá, c.
9 Dim. Sants Prim y Feliciá, mrs., y santa Pelagia, v. y m.
10 Dim. Santa Oliva, v. y m.; se v. a Olesa, y santa Margarida.
11 Dij. ✠ CORPUS CHRISTI. Sant Bernabé, ap. y Sts. Feliu y Fortunat, mrs.
12 Div. Sant Onofre, hermitá, y sant Joan de Sahagun, c.
13 Dis. Sant Antoni de Padua, c., St. Evidi, m. y sant Patró, c.
14 Diu Sant Basili, b., santa Digna, v. y m., y sant Elisseu, prof.
15 Dill. Sants Modest, Vito y Crescencia, mrs.
16 Dim. Sts. Quirse y Julita, fill y mare, mrs., santa Lutgarda, v. y sant Guillém, c., se v a Llivia.
17 Dim Santa Teresa, reyna, y sants Manel, Sábel e Ismael, mrs.
18 Dij. Sants Teódul, Lleonci, Joseph y María, mrs. de sant Cugat del Vallés y santa Marina, v ; se v. a Barcelona.
19 Div. LO SAGRAT COR DE JESÚS. Sants Gervasi y Protasi, mrs. y santa Juliana, v.
20 Dis. St. Silveri, p. y m., sta. Idaberga, v. y sta. Florentina, m.
21 Diu. Sant Palladi, arq. y c.; se v. a Camprodón, sant Lluís de Gonçaga, c. y st. Guillém, ab., se v. a Llivia.
22 Dill. Sant Paulí de Nola, b. y c., y santa Consorcia, v.
23 Dim. Sant Simeó Stilita, y sants Joan y Feliu, Pvres. mrs.
24 Dim. *La Nativitat de sant Joan Bta.*, patró de Perpinyá, y de molts pobles de Catalunya y st. Fost, m, se v. a Sarriá.
25 Dij. Sant Adalbert, c. y santa Febronia, v.
26 Div. Sants Joan y Pau, mrs.; se v. a Barcelona, sant Salvi, b. y m.: molt venerat a Catalunya, y sant Virgili.
27 Dis. Sant Ladislau, rey, y sant Benvingut, c.
28 Diu. Sants Lleó y Pau, papes.—*Dejuni ab abstinencia de carn.*
29 Dill. ✠ SANT PERE Y SANT PAU, apóstols, y sant Marcel, m.
30 Dim. Lo martyri del B. Ramón Llull, y sant Marsal, b.

JULIOL

AYGUA DE JULIOL ENCÉN LO SOL

1 Dim. Santa Elionor de Provença, y sant Galo, b.
2 Dij. La Visitació de Ntra. Sra. y sts. Procés y Martiniá, mrs.
3 Div. Sant Trifó y Sant Jacinto y comp. mrs.
4 Dis. B. Gaspar de Bono, fill de Valencia y sant Laureá, b.
5 Diu. La Preciosíssima Sanch de N. S. Jesucrist, y Sant Miquel dels Sants, c. fill de Vich.—*Dejuni*. (I. P.)
6 Dill. Sant Isaías, prof, sant Goar, c., y sant Rómul, b.
7 Dim. Sant Ot, b., fill de la Seu d' Urgell, y sant Pelegrí, m.
8 Dim. Santa Isabel de Portugal, filla de Barcelona, B. Pere Cendra, c. y les Santes Reliquies de la Seu de Tortosa.
9 Dij. Lo B. Pere Centurió, c., fill de Barcelona, y st. Zenón, m.
10 Div. Sant Cristófol, m., santa Amalia v., y sant Genaro, m.
11 Dis. Sant Pío, p. y m. y sants Januari y Abundi, Pvres.
12 Diu. Lo Sant Crist del Hospital de Vich, St. Joan Gualbert, ab. y la segona Tra-lació del cos de sta. Eularia.
13 Dill. La Traslació dels Sts. Cossos dels mrs. Sts. Gaudenci, Benet, Teodor, Felicitas, Clemencia y Columna, a Valls.
14 Dim La Ded. de la Seu de Tarragona, st. Bonaventura, card. y st. Just, m.; se v. a Tárrega, y St. Enrich, se v. a Perpinyá.
15 Dim. St. Camilo de Lelis, y st. Antíogo, metge, m de Cerdenya.
16 Dij. Ntra. Sra. del Carme y lo Triomf de la Santa Creu.
17 Div. Sant Hou. m. de Celrá, sant Coralt, m. y sant Aleix, c.
18 Dis. St. Frederich, b. y m. y sta. Sinforosa ab sos set fills, mrs.
19 Diu. Sant Pere de la Cadireta, fill de Moyá y la entrega de les claus de la ciutat de Barcelona a la Puríssima.
20 Dill. Sant Elías, prof., y sant Geroni Emiliá, f.
21 Dim. Santa Práxedes, v., patrona de Palma de Mallorca.
22 Dim. Santa María Magdalena, penitenta, apóstol de Provença.
23 Dij Sant Llibori, b., sta. Erundina, v. y sant Cassiá, f.
24 Div. Santes Cristina, Niceta y Aquilina, vgs. y mrs. *Dejuni*.
25 Dis. ✠ Sant Jaume, apóstol de Catalunya y sant Cugat, m.
26 Diu. Santa Agna, mare de Ntra. Sra.
27 Dill. Santes Juliana y Semproniana, v. y m., filles de Mataró.
28 Dim. B. Lluís Exarch, c., fill de Barcelona y la Bta. Caterina Tomás, filla de Valldemossa. (Mallorca.)
29 Dim. Sta. Marta, v , venerada a Provença, y sta. Serafina, m.
30 Dij. Sts. Abdón y Sennen, mrs., se v. a Arles y a Barcelona.
31 Div. Sant Ignasi de Loyola, f. y sts. Fortunat y Victoria, mrs.

AGOST

AYGUA D' AGOST FA MEL Y MOST

1 Dis. Sant Pere *Ad-vincula*, sant Lluci, b., fill de Barcelona y sant Feliu africá, m.; se v. a Girona.
2 Diu. N.ª S.ª dels Angels, y st. Alfons M. de Ligori. b.—*Jubileu.*
3 Dill. La Invenció del cos de Sant Esteve, protomártyr.
4 Dim. Sant Domingo de Guzmán, f. y st. Pio, m., se v. a Santa Coloma de Farnés
5 Dim. Ntra. Sra. de les Neus y sta Afra, m.; se venera a Girona.
6 Dij. La Transfiguració de Jesús, vulgo sant Salvador. Sants Just y Pastor y sant Urbici, b. y m.; se v. a Serrateix.
7 Div. La Traslació de sant Sever, b. y m. y sant Gayetá, f.
8 Dis. Sant Ciriach y comps. mrs. y sant Miró, b.
9 Diu. Sant Romá, m.; se v. a Vich y santa Eunomia, m.
10 Dill. Sant Llorenç, diaca y m. y santa Agatónica, m.
11 Dim. St. Marcelí, p. st. Hilari; se v. a Arles, y sta. Filomena v.
12 Dim. Sant Dionís y santes Hilaria, Digna, Eupomia y Eutropia, mrs. de Girona, y santa Clara, fund.
13 Dij. Sant Cassiá, b., sant Hipólit, m., y santa Concordia, m.
14 Div. St. Aeci, b. de Barcelona y st. Eusebi, m. *Dejuni ab abst.*
15 Dis. ✠ La assumpta, y santa Colagia, v., filla de Barcelona.
16 Diu. Sant Roch, c., fill de Montpeller, lo B. Joan de Sta. Marta, fill de Prades, y sant Jacinto, c. y santa Serena, emp.
17 Dill. St. Joaquím, pare de Ntra. Sra., Sts. Lliberat, y Mamet.
18 Dim. Sant Agapit, m.; se v. a Vich, y santa Elena, emperatriu.
19 Dim. Sts. Magí, m., fill de Tarragona, Mariano, herm. y Lluís b.
20 Dij. St. Bernat, ab. y sts. Luxori y comp. mrs. de Cerdenya.
21 Div. Sants Bono y Maximiá, mrs., fills de Blanes
22 Dis. Sant Bernat d' Alcira y ses germanes Gracia y María
23 Diu. Lo Puríssim Cor de María, y Sant Felip Benici, c.
24 Dill. Sant Bartomeu, apóstol.
25 Dim. Sant Lluís rey de França, y sant Genís, m.
26 Dim. Sant Ireneu, m.; se v. a Sampedor y sants Constanci, Vicens, mrs ; se v. a Olot, y sant Ceferí, p. y m.
27 Dij. Sant Joseph de Calassanz, y sant Lley, b. c. de Lleyda.
28 Div. Sant Agustí, b. y d. y sant Juliá, m., patró de Vallfogona.
29 Dis. La Degollació de sant Joan Bta. y santa Sabina vda. y m.
30 Diu. Ntra. Sra. de la Consolació. La Traslació dels cossos sants en Manresa, santa Rosa de Lima, v.; se v. a Llafranch, y st. Feliu, pvre. y m., se v. a Vilafranca.
31 Dill. Sant Ramón Nonat, c., fill de Portell, y st. Prósper, m.

SETEMBRE

AL SETEMBRE LO MAL TEMPS ES DE TEMBRE

1 Dim Sant Gil, ab., sant Arthur d' Irlanda, y sant Llop, b.
2 Dim. Sant Antolí, m. y sant Esteve, rey.
3 Dij. Sts. Nonici, b. de Girona y Plácit, m., se v. a Granollers.
4 Div. Santa Rosalía de Palerm, v. y santa Cándida, v.
5 Dis. Sant Llorenç Justiniá, b. y santa Obdulia, v.
6 Diu. Ntra. Sra. de la Cinta, Sant Faust, m. y sant Eugeni, m.
7 Dill. Lo B. Mateu de Agrigento, c., fill de pares catalans.
8 Dim. ✠ Lo Naxement de Ntra. Sra. y lo B. Domingo Castellet, fill d' Esparraguera.
9 Dim. Sant Pere Claver, c., fill de Verdú, y sant Gregori, m.
10 Dij. Lo B. Jacinto Orfanell, m., fill de Pares vigatans.
11 Div. Sant Emiliá, b., fill de Llivia, y sts. Proto y Jacinto, mrs.
12 Dis. Lo B. Miró, c. de Tagamanent y sts. Lleonci y Teódul mrs.
13 Diu. Lo Dolç Nom de María, Sant Amat, ab., fill de Tarragona, y 'l sant Mysteri de St. Joan de les Abadesses.
14 Dill. La Exaltació de la Santa Creu, y sant General, m.
15 Dim. Sant Vicens y santa Clara, mrs.; se v. a Llissá de Vall.
16 Dim Sant Corneli, p, y sant Cebriá, m.—*Témpores. Dejuni.*
17 Dij. Sant Llambert, b. y m; se v. a Lledó, y la Impressió de les llagues de sant Francesch.
18 Div. Sant Ferriol, m., se v. a Besalú, y sant Tomás de Vilanova, b.— *Tèmpores. —Dejuni.*
19 Dis. Sant Genaro, b. y santa Constancia, m.—*Témpores. Ordres. Dejuni.* (I. P.)
20 Diu. Ntra. Senyora dels Dolors. Sant Eustaqui y comps. mrs.
21 Dill. Sant Mateu, ap. y evang.
22 Dim. Sant Maurici, se v. a Manresa y st. Crescent, m., se v. a Tortosa.
23 Dim. Santa Tecla, protomártyr, patrona de Tarragona.
24 Dij. Ntra. Sra. de la Mercé, patrona de Barcelona, y lo B. Dalmau Monner, c. fill de Santa Coloma de Farnés.
25 Div. Santa María de Cervelló, fund., filla de Barcelona y sant Fost, fill d' Alguayre.
26 Dis. St. Cebriá, m., y sta. Justina, v. y m.; se v. a St. Quintí.
27 Diu. Sant Cosme y sant Damiá, metges, mrs., y sant Adolf, m.
28 Dill. Sant Wenceslau, m. y lo B. Simó de Roxas, c.
29 Dim. La Dedicació de sant Miquel Arcángel.
30 Dim. Sant Geroni, doctor y f., y santa Sofía, vda.

OCTUBRE

QUAN L' OCTUBRE ES ARRIBAT, SEMBRA LO SEGLE, L' ORDI Y LO BLAT

1 Dij. Lo Sant Angel Custodi, y sant Remigi, b. y c.
2 Div. L' Angel de la Guarda de Barcelona y lo B. Berenguer de Peralta; se v. a Lleyda, y sant Llogari, b. y c.
3 Dis. Sant Candi, m. y lo B. Joan Macías, fill de Canet de Mar.
4 Diu. Ntra. Sra. del Roser, St. Francesch, f. y St. Tirs y 5 companys mrs., se v. a Barcelona.
5 Dill. Sant Froylá, b. y sant Plácit, m.
6 Dim Sts. Mártyrs de la Llegió Tebea, se v. a Barcelona: sants Emili y Juliá, mrs.; sta. Faustina, m. y st. Bruno, f.
7 Dim. Sant August, c. y sant March, papa.
8 Dij. Sta. Reparada, v. y m.: se v. a Bagur, y sta. Brígida, vda.
9 Div. Sant Dionis Areopagita y comp. mrs. d' Arlés.
10 Dis. St. Sabí, c., fill de Barcelona, st. Gereó y 318 mártyrs, se v. a Barcelona, y st. Lluís Bertran, fill de Valencia.
11 Diu. Ntra. Sra. del Remey, St. Plácit, m., y st. Genís, soldat.
12 Dill. Ntra. Sra. del Pilar y st. Rarimi, arq. y m.
13 Dim. Sant Eduart, rey, y sant Grau, abat.
14 Dim. Sant Calixte, p. y m. y santa Fortunada, v. y m.
15 Dij Santa Teresa de Jesús, v. y fundadora.
16 Div. Sant Galderich, pagés: se v. al Rosselló y a Barcelona.
17 Dis. Santa Eduvigis, vda., y la Bta. Margarida Alacoque, v.
18 Diu. Sant Lluch, evangelista y santa Trifona, emperatriu.
19 Dill. Sant Pere de Alcántara, y sant Varo, soldat, m.
20 Dim. Sants Joan Canci, c., Aureli, m., y santa Irene, v. y m.
21 Dim. Stes. Ursula y 11 mil verges mrs.: cinch se v. a Barcelona.
22 Dij. Sant Bacari, b. de Vich, y sant Teodor, noy, m.
23 Div. Sant Pere Pascual, fill de Valencia, la primera Traslació del Cos de santa Eularia, sants Víctor, Pacífich, Justa y Clara, mrs.; se v. a Manlleu.
24 Dis. Sant Rafel arcángel, sant Bernat Calvó, b. de Vich, fill de Reus, y sant Martiriá, b. patró de Banyoles.
25 Diu. Sants Crispí y Crispiniá, mrs., y sta. Daría, m.
26 Dill. Sts. Llluciá y Marciá, mrs., fills de Vich, y Evarist, p. y m.
27 Dim. Sant Florenci, m. y santes Sabina y Eugenia, mrs.: se v. a Ager.
28 Dim. Sant Simó y sant Judas Tadeu, apóstols.
29 Dij. Sant Narcís, b. fill y patró de Girona.
30 Div. Sants Claudi, Luperci y Victori, mrs.
31 Dis. Sant Quintí, m. y la Dedicació de la Seu de Lleyda. *Dejuni.*

NOVEMBRE

LOS MORTS PASSATS, GRANS ESTOTJATS

1 Diu. *Diada de Tots los Sants*, y st. Benigne, pvre.
2 Dill. La Commemoració dels fidels difunts, y Santa Eustaquia, v. y m.—*Jubileu.*
3 Dim. Sant Ermengol, fill y b. de Urgell, y los Innombrables mártyrs de Çaragoça.
4 Dim. Sant Carles Borromeu, arq. y c. y santa Modesta, v.
5 Dij. Sant Zacarías, profeta, y santa Isabel, pares de sant Joan Baptista.
6 Div. Sant Sever, b. fill de Barcelona, m. y 4 Sacerdots mrs.
7 Dis. Sant Ernest, ab. y sant Fortiá, m.; se v. a Torelló.
8 Diu. Lo Patrocini de Ntra. Sra. y los 4 Sts. Mártyrs Coronats.
9 Dill. La Dedicació de la Basílica del Salvador a Roma, y lo Sant Crist de Balaguer.
10 Dim. Sant Andreu Avelí, c. y santa Trifosa. v.
11 Dim. Lo B. Jofre de Blanes. c.; se v. a Barcelona, y st. Martí, b.
12 Dij. Sant Benet, m.; se v. a Barcelona, y sant Martí, p. y m.
13 Div. Sant Estanislau de Kostka, c., y sant Homebó, c.
14 Dis. Sant Serapi, m.; se v. a Barcelona, y sant Ruf. b.
15 Diu. Sant Leopold, emperador, y sant Feliu, b. y m.
16 Dill. Sants Rufí, Elpidi y companys mrs., y sant Eugeni, m.
17 Dim. Sant Iscle y santa Victoria, germans, mrs ; se v. a Breda, santa Gertrudis, v., y sant Gregori Taumaturch, b.
18 Dim La Dedicació de la Seu de Barcelona y st. Bárulas, noy m.
19 Dij. Santa Isabel, regina de Hungría, y sant Olimpi, b. y c. de Barcelona.
20 Div. Sant Feliu de Valois, f., y sant Octavi, m.
21 Dis. La Presentació de Ntra. Sra., y lo B. Romeu de Llivia.
22 Diu. Santa Cecilia v. y m., sants Maure, March y Esteve, mrs.
23 Dill. Sant Climent, p. y m. y santa Lucrecia, v. y m
24 Dim. Santes Flora y María, v. y mrs. y st. Joan de la Creu, f.
25 Dim. Santa Catarina, v. y m. y sant Moysés.
26 Dij. Los Desposoris de Ntra. Sra., y sant Conrat, b.
27 Div. Sants Facundo y Primitiu, mrs.
28 Dis. Sant Gregori, p. y sants Papiniá y Mansuet, b. y mrs.
29 Diu. *I d' Advent.* Sant Sadurní, b. y m., apostol de Catalunya y santa Iluminada, v. (I. P.)
30 Dill. Sant Andreu, apóstol, y sant Venato, m. de Cerdenya, se v. a Sant Sadurní de Noya.

DESEMBRE

ENTRE TOTS SANTS Y NADAL, NÍ BOYRES NI MESTRAL

1 Dim. Sant Eloy, b. y c., santa Natalia, m., y Sta. Cándida, m.
2 Dim. Santa Bibiana, m., y santa Elissa, monja.
3 Dij. Sant Claudi, m.; se v. a Vich, y sant Francisco Xavier, c.
4 Div. Sta. Bárbara, v. y m., y st. Pere Crysólech, arq *Dejuni.*
5 Dis. Sant Dalmau, b. y m.: se v. a sant Dalmay, y sants Críspul, Juliá, Grat, Félix y Patavia, mrs.—*Dejuni.*
6 Diu. *II d' Advent.* St. Nicolau de Bari, arq. y sta. Dionisia, m.
7 Dill. Sant Ambrós, b. y doctor, sant Martí, ab. y Beat Pere Cerdá, c., fill de Coblliure.
8 Dim. ✠ La Puríssima Concepció. Patrona de Barcelona.
9 Dim. Santa Gorgonia, v. y santa Llogaya, v. y m.
10 Dij. Ntra. Sra. de Loreto, santa Eularia de Mérida, santa Julia, m.; se v. a Elna, sant Trobat y 359 companys mártyrs en Girona.
11 Div. St. Damás, p., fill de Argelaguer, y st. Sabí, b.—*Dejuni.*
12 Dis. Sants Sinesi y Donat, mrs. y sant Luffren, ab —*Dejuni.*
13 Diu. *III d' Advent.* Santa Llucia, v. y m.—(I P.)
14 Dill. Sant Nicasi, y sant Pompeyo, b.
15 Dim. Sant Eusebi, b. y m., y sant Urbici, herm.
16 Dim. Santa Albina, v. y m. y sta. Adelayda, emp.—*Témpores.*
17 Dij. Sant Franco de Sena, c. y sant Llátzer, b. y m.
18 Div. Ntra. Sra. de la Esperança ó de la O.—*Témp. Dej.* (I. P)
19 Dis. St. Adjutori, ab. de Narbona.—*Tèmpores.—Ordres.—Dejuni.* (I. P)
20 Diu. *IV d' Advent.* Sants Eugeni y Macari, c.
21 Dill. Sant Tomás, ap. y sant Severiá, b.
22 Dim. Sant Flaviá, m.: se v. a Verdú, y sant Zenon, soldat.
23 Dim. Santa Victoria, v. y m. y Sant Sérvulo, c.
24 Dij. St. Delfí, b. y sta. Tarsila, v. *Dejuni y abst. de carn.* (I. P.)
25 Div. Lo Naxement de Nostre Senyor Jesucrist. Lo bolqueret del Diví Jesús a Lleyda, sta. Eugenia, se v. a Agullana, st. Faust, m. y sta. Amancia, se v. a Barcelona. (I. P.)
26 Dis. Sts. Esteve, protomártyr, y Pere de Torelló. (I. P.)
27 Diu. Sant Joan, apóstol y evangelista. (I. P.)
28 Dill. Los Sts. Ignocents mrs., molt venerats a Catalunya. (I. P.)
29 Dim. Sant Tomás, arq. de Cantorbery, m., y sant Davit, prof.
30 Dim. La Traslació de sant Jaume apóstol, y santa Anisia, m.
31 Dij. Sant Silvestre, p. y santa Coloma, v. y m.

NECROLOGI

No s' acaba pas de viure quan lo cós retorna a la terra de hon procedeix. En los espays immensos que 's troban al costat d' enllá del sepulcre, hi viuen les ánimes dels qui han dexat aqueix mon, la vida que correspón als mèrits ó desmérits contrets. Peró aquí hon lo temps se compta per díes y per anys, també 's continúa vivinthi en la memoria dels sobrevivents, segons son més ó menys grats los recorts que 's dexan al devallar a la fossa.

Y les societats se complauen en honorificar los noms y en exaltar los fets d'aquells qui 's destacaren notoriament entre sos contemporanis, en la esfera de sa activitat, segons la magnanimitat de son esperit. Axís en la Relligió se commemoran los hómens de virtuts capdals anomenantlos sants; dins la Ciencia als de conexements vastíssims se 'ls retrau ab lo dictat de sabis; als de més enlayrada inspiració en les Arts se 'ls anomena genis; en la milicia se recordan als més esforçats calificantlos d' héroes; fá la Industria esment d'aquells qui ab sos invents impulsaren son desenrotllo, y cada manifestació de la activitat humana, se complau en fer memoria d'aquells qui influiren en son enaltiment. Y axí també adictes a aquest sentiment universal d' alta consideració envers aquells qui sostingueren, sinó impulsaren a major superioritat la civilisació, tots los pobles se complauen en fer esment d' aquells de sos fills, que en un sentit ó altre se feren dignes de la remembrança de la posteritat.

Per aqueix motiu, lo *Calendari Catalá*, no descuida cada any lo tributar un recort de bona memoria a aquells, qui, si no tingueren com a propia aquella llengua ab que resarían los ángels si tinguessen de resar en nostres esglesies, segons digué lo bisbe de Sion predicant en la Seu de Barcelona, fou perqué havían de tenir com á tal, la llengua d' aquest poble en que per voler de Deu varen náxer. Es

que aquesa publicació en la mida de ses forces, vol contribuir a perpetuar en la terra la vida espiritual d' aquells catalans qui no visqueren pera anar a parar als llims del oblit.

No será pas aquest «Necrologi» complert; mes les omissions que s' hi noten, no deuen reputarse com a originades de falta de voluntat, sinó de lo poch activa que ha sigut la nostra diligencia.

Joan Bta. Falcó. Mor a Barcelona als 17 d' Octubre del 1901, aqueix ilustrat periodista quina labor literaria vá concretarse, desde molt jove, en manifestarse en les principals publicacions del partit tradicionalista espanyol. Havía nascut a Girona.

Teodor Yañez. Hereu d' un cognom illustre en los anals de les Ciencies naturals de Catalunya, sapigué ostentarlo ab lluhiment desempenyant la cátedra de Medecina legal de la Facultat de Madrid, quina assignatura recorda haver sigut iniciada per un altre catalá d' inesborrable memoria. Era fill de Barcelona y s' esdevinqué sa mort en aquella capital de la monarquía als 18 d' Octubre del 1901.

Francisco Miralles y Galaup. Barceloní era aqueix artista pintor qui acabá sos díes en aquesta metexa ciutat als 31 d' Octubre del 1901. Després d' haver estudiat aquí, aná a perfecciônarse a París. Conseguí ferse un estil propi inconfundible ab cap altre. Se distingían sos quadros per una expontánea facilitat y brillant colorit, que atreya tant, que en la capital de França com aquí, tingué imitadors. En la composició hi era ben entés.

Francesch Arola y Domenech. Era fill de Manresa, aqueix entés farmacéutich, quins extensos conexements en les ciencies naturals li proporcionaren lo desempenyar ab conciencia científica algunes de les cátedres de la Facultat de Farmacia de Barcelona y de Sant Jaume de Galicia.

Pertanyía a varies corporacions científiques. Morí a Barcelona als 11 de Novembre del 1901.

Joan Sallarés y Plá. Mor á Sabadell ciutat de sa naxensa aquest meritíssim industrial. Lo treball nacional tingué en ell un constant y decidit campió. Procurá ab tots los medis que estigueren a son alcanç posar la industria del pays a cobert de la competencia extrangera y la defensá en lo camp proteccionista ab inteligencia y convicció, fent ressaltar la justicia que merexía se li fés. Havía sigut diputat a Corts y sos mérits també l' havían duyt a la presidencia del Foment del Treball Nacional y de la Cambra de Comerç de Barcelona.

Publicá alguns treballs que 'l colocan entre los més entesos escriptors economistes catalans, essentne tots los seus escrits demostració dels extensos conexements y de la noble valentía ab que treballá sempre per la prosperitat de les nostres manufactures. Fou sa mort als 20 de Novembre del 1901.

Emerenciá Roig y Bofill. Doctor en Medecina y Cirurgía que s' acreditá en lo curs de sa professió de capdal metge-tocólech. Sos mérits justament reconeguts per tothom, lo colocaren en llochs distingits com requería sa válua científica. Axís ho reconegué la Reyal Academia de Medecina y Cirurgía, y la Academia y Laboratori de Ciencies Médiques nomenantlo son president, y altres corporacions que 'l comptaren entre sos individuus encomenantli tasques de compromís. Dexá alguns treballs de carácter médich-científich que acreditarán sempre son valer intelectual. Morí lo 26 de Novembre del 1901. Sitges l' havía vist náxer.

Francísco Pí y Margall. Mor als 77 anys aqueix barceloní escriptor notable, y honradíssim home públich, lo día 27 de Novembre del 1901. Encare no feya set mesos que al venir a Barcelona per ocupar la presidencia dels «Jochs Florals» havía tingut satisfacció gran en ensenyar a

algú de sa familia y a algún amich quina casa era la del carrer dels Banys vells, hon hi hagué establert un calsinayre y en la qual vá esdevenirse en un día del mes d' Abril del 1825 lo naxement del qui havía d' ésser quefe del Estat Espanyol, quan aquest estava constituit en República. L' escriptor podrá ésser discutit per ses idees, mes l'home no ho será, perque tothom ha reconegut la bona fé ab que sostenía sos ideals. Fou un dels primers escriptors espanyols que feu conéxer a propis y estranys la válua dels monuments artístichs del passat, en una época en que 's pot dir que entre nosaltres no hi havía gust artístich, ni respecte a les obres d' Art; per axó solzamente mereix l' agrahiment de tots los qui estimen los avenços morals del pays.

Bonaventura Frígola. Distingit y ben reputat mestre de Música, natural de Castelló d' Ampuries, mort en aquesta ciutat comtal als 72 anys d' edat y després d' haver desempenyat durant alguns anys lo cárrech de Mestre de Capella de la Mercé. Es autor de bon nombre de composicions musicals que 's distingexen per la senzillesa de la melodía y lo ben desenrotllada que sempre s' ofereix aquesta conforme a la ciencia de la més espiritual de les Arts. Lo día 3 de Desembre fou lo derrer de viure entre nosaltres.

Justí Pépratx. Als 11 de Desembre del 1901, se n' aná d' aqueix mon, aqueix entussiasta patrici catalá de França. En ell pot dirse estava encarnat lo Catalanisme dels nostres germans los rossellonesos, ab sos sentiments, ab ses virtuts, ab ses aspiracions. De segur era tanta sa bondat personal, com era gran son amor a la patria catalana y a la literatura d' aquesta antiga nacionalitat. Especialment era devot fervoríssim del geni immortal que produhí «L' Atlántida» lo «Canigó» «Lo Somni de Sant Joan» y «Jesús Infant» nostre *Mossen Cinto*, quines obres traduhí al francés. Altres poetes de casa li merexían gran estima. Havía escrit algunes composicions poétiques ben recomenables y publicat un volum referent a Folk-Lore rossellonés.

Rdm. P. Joseph Mañanet y Vives. Havía nascut a Tremp aqueix zelosíssim fundador y primer superior general de la Congregació de sacerdots «Fills de la Sagrada Familia» quin objecte no es altre que 'l de procurar a la joventut una ensenyança literaria y relligiosa conforme requerexen les necessitats de la época actual. Apesar de la oposició y entrebanchs que trobá en l' establiment y desenrotllo del tal institut, volgué Deu que 'ls esforços de tan exemplar sacerdot en implantarlo no fossen en vá, sinó que pogués anarsen d' aquest món, ab la espectativa de que sa obra quedava arreiada.

Y efectivament ha pogut veure establerts onze colegis en diferentes poblacions y sentir lo goig de veure sa fundació aprovada pel Sant Pare. Va començar a viure en aquella vila catalana en 1833 y acabá son pelegrinatge per aquest mon, als 17 de Desembre del 1901 en lo fins fá pochs anys poble de Sant Andreu de Palomar.

Excm. é Ilm. Sr. Dr. Ramon Riu y Cabana. Fill de Solsona y d' una familia menestrala. Apenes acabades les carreres eclesiástica y de jurisprudencia, obtingué successivament en mérits de brillantíssims exercicis d' oposició les canongíes doctorals de Palma de Mallorca y Toledo. Per sos mérits literaris fou llorejat en alguns concursos públichs y nomenat individuu d' alguna academia Per la válua de sos talents y en reconexement a ses virtuts, al restablir per compte propi los solsonesos lo seu bisbat, entre 'ls candidats preferiren al seu paysá, qui havía merescut en la Seu toledana, la dignitat d' arxiprest mitrat. Y axí fou consagrat bisbe en 1895 quan feya pochs mesos que havía complert los quaranta tres anys d' edat.

Vacant lo bisbat de la Seu d' Urgell fou elegit per ocuparlo y al cap de tres mesos y tres dies d' haverne prés possessió, vá morir als 27 de Desembre del 1901.

Rdm. P. Frá Antoni Colomer. Mor a Ocaña lo día primer de Febrer del 1902, aqueix infadigable missioner católich del Tongkin oriental. En 1886 Mr. Depuis escri-

vía respecte d' aquest apóstol de la relligió cristiana en «Le Matin» de París: Un dels bisbes espanyols es lo qui resideix a Bac-Ninh, monsenyor Colomer, qui fá trenta anys que es al Tongkin. Es un home petit y flach, peró de alta inteligencia. Té d' aquell pays una experiencia consumada. Exerceix una considerable influencia no sols entre los cristians, que passan de 200 mil, sinó també entre la gent de les poblacions paganes. En fí es molt respectat fins dels mandarins annamites.

Morí pot dirse santament, la humilitat fou la primera y principal de ses grans virtuts. Elevat a la dignitat episcopal no fou altra cosa que un missioner bisbe. Era fill de Vich y arribá a la edat de 69 anys.

Dr. Francisco de P. Pujol y Munt. Rector de la Parroquia del Pí d' aquesta ciutat; morí als 5 de Febrer del 1902. En les estones que li dexavan lliures sos quefers rectorals alguna que altra vegada esmersava lo temps en escriure composicions en vers que 's publicavan en algun setmanari católich, y fins, sinó ho teným mal entés, vá publicarne un aplech en un volum. Era natural de Sallent, havent nascut en 1842.

Iltre. Francisco de P. Rodó y Sala. Canonge dignitat de xantre de la Catedral, morí lo día 7 de Febrer del 1902. Ab tot y formar part del Capítol de Barcelona se pot dir que més que tal dignitat fou sempre lo «Rector de Sant Martí de Provençals.» Més de trenta anys ho havía sigut pera ferse estimar de tothom; dels qui van a missa y dels qui no hi van.

Y es que ningú ignorava que Mossen Rodó era tant després que alguna vegada havía arribat a despendres de lo que tenía per menjar, per auxiliar a algun necessitat que 's trobava més curt encare de recursos que ell. Y apesar d' ésser canonge ell no havía volgut dexar a sos antichs feligresos, sinó que volgué morir entre ells, ja que no pogué refugir la dignitat ab que per designació especialíssima del

bisbe Catalá, lo Sant Pare havía premiat ses virtuts exemplaríssimes. Era fill de Tarrassa.

Iltre. Dr. Pere Nuet y Bové. Canonge de la metexa Catedral de Barcelona. Fill de Valls, després de cursada la carrera eclesiástica, desempenyá lluhidament alguna de les cátedres més importants del seminari pontifici del arquebisbat de Tarragona. Havent passat a la diócessis barcelonina, desempenyá una rectoría, la de Sant Martí Sarroca, dexanthi los més grats recorts que pot dexar un rector. Havent fet oposicions a una canongía, ab poques provabilitats de conseguirla, fou ell l' agraciat degut a lo brillant que feu sos exercicis d' opositor. Era conceptuat com un teólech y en lo «Missatger del Sagrat Cor de Jesús» s' ha publicat un folletí que bé ho acredita. Era de carácter senzill y sabía ferse apreciar de cor per tots los qui 'l tractavan. Morí als 14 de Febrer de 1902.

Mossen Joseph Fornells. Fou un entussiasta mataroní aymador de les glories de sa nadiua ciutat. Ningú com ell conexía les gestes d' aquella sa patria en los temps passats, ni tampoch tenía competidor en estar enterat de la historia d' aquells sos remarcables compatricis, ni hi havía ningú que estés enterat de la casa hon havían nascut, y los carrers que habitaren y altres pormenors més ó menys interessants, peró indiscutiblement curiosos. Y si tot lo que tenía carácter mataroní tenía per ell gran importancia a son entusiasme patriótich res n' havía tingut tanta com tot lo referent a les Santes de Mataró de les que 'n fou fervorosíssim devot. Dexá escrites un gran nombre de monografíes relatives a coses propies d' aquella important població de la nostra costa de Llevant. Fou professor de llengua grega, predicador y molt virtuós sacerdot. Morí als 24 de Febrer al 64 anys.

Andreu Solá y Vidal. Fill del poble de Ripollet. Era un pintor d' excelentes condicions artístiques, per lo que, alguna de ses obres meresqueren honorífiques recom-

penses de distincions. Havía terminat sos estudis, com díu lo poble, en l' extranger. També havía publicat en algun setmanari, varis articles literaris que acusavan en son autor molt recomenables qualitats. Morí com si diguessem repentinament en la metexa població de sa naxensa, en la que habitualment residía als 38 anys d' edat al esdevenirse lo 25 de Febrer del 1902.

Josefa María Farnés. En un dels primers díes del més de Març del 1902 vá morir a Madrid aquesta escriptora barcelonina. Havía per sos talents obtingut una justificada reputació. A Barcelona havía escrit sos primers assaigs literaris, citantse com d' ésser lo més important un melodrama popular títolat «Elena de Villers» que representat alguns anys después en lo teatre de Novetats de la mentada capital de la monarquía espanyola, vá meréxer bons elogis de la crít'ca periódica. També se cita d' ella una novela titolada «Los desterrats» com a obra digna d' esmentarse.

S' establí a París residinthi alguns anys y sacrificant sa fortuna en socórrer los emigrats espanyols. En sos escrits, en sos actes personals, sempre evidenciá lo arrelat de ses conviccions democrátiques y la bondat de son cor.

Publicá a Madrid lo setmanari «La Aurora» publicanthi articles d' actualitat política y literaria que feyen de bon llegir per lo bon criteri que hi dominava. Dexá inédites varies obres dramátiques entre les que se citan: «Madre y rival» «El Marqués de Liviel» «El Antifaz» y «Heroismo infantil».

Mossen Joan Barbé. Beneficiat de la parroquia de Sant Andreu de Palomar; morí en aquell barri, abans poble, als 2 de Març del 1902. Havía colaborat en algunes publicacions periodístiques de carácter católich-polítich. Era predicador de no migrades condicions oratories, de no escassos conexements y de bona doctrina.

Francisco Masriera y Manovens. Mor aquest artis-

ta barceloní als 15 de Març del 1902. Havía conseguit una ben justificada reputació per sos retratos y per sos quadros de tipos de dona, que a despit dels regatejadors de mérits, se n' enduyan la atenció del públich; y es que 's distingía per una exhuberancia de detalls y una elegancia de color, qualitats que serán sempre bén estimades contra dels qui les retreyan com a defectes, que ben segur haurían volgut tenir en ses obres a falta d' altres més capitals.

Dr. Bartomeu Robert. Soptadament la mort lo tragué d' aqueix mon, quan Catalunya, sa patria adoptiva, puix ben sabut es que era americá, encar que originari de Sitges per vía paterna, tenía fixos sos ulls en ell esperançant de ses virtuts cíviques grans profits morals.

Les Corts espanyoles havían tingut ocasió de convéncers de sa superioritat com a home de parlament digne representant d' un poble, part d' una nacionalitat constituída en virtut del casament del hereu d' una nació ab la pubilla d' un altra. Los polítichs havían pogut convéncers de que los havía sortit un competidor formal y seri ab qui no hi valían entremeliadures de pràctica parlamentaria. Fou un metge inteligentíssim; un catedrátich que tots los seus dexebles tindrán a honor sempre l' haverlo tingut per mestre, com los seus clients nombrosíssims, pobres y richs, lo recordarán sempre ab agrahiment. Tenía de tal manera lo dó de gents, que era impossible estar una estoneta a son costat y no estimarlo.

Ramon Arabía y Solanas. Mor aqueix mataroní en aquesta capital hon tenía fixada de molts anys sa residencia, als 26 d' Abril del 1902. Comptava 52 anys d' edat y feya alguns que una malaltía l' havía substret dels cércols intelectuals en los quals abans havía portat ses valioses iniciatives, peró no al apreci de tots aquells qui havían pogut estimar lo molt que valía per sa ilustració vastíssima y per sa activitat feconda. Fou ell un dels principals qui varen donar al excursionisme catalá aquell axamplament de mires que li convenía, ja que sens dexar de reconéxer la importancia que havía de tenir en la part histórica y arqueo-

lógica, li assenyalá los objectíus que devían preocupar als excursionistes també pera que fós més científich, per medi dels estudis filológichs, folklórichs, meteorológichs, etc.

Mossen Bonaventura Castellá. Aquest prevere mataroní fou un zelosíssim saderdot y patrici de bona mena. Vá morir en sa ciutat nadiua als 7 de Maig del 1902, havent complert los 72 anys. Dexá entre sos compatricis molts bons recorts, per lo que s' interessá per lo bé moral de Mataró, procurant difundirlo, ja ab l' establiment de les relligioses benetes consagrades a la educació e instrucció de les noyes, ja promovent la instalació de escoles nocturnes pera los noys treballadors de les fábriques y obradors, com també instituhint o impulsant associacions y práctiques relligiosses. La parroquia de Santa María de la tal població marítima li es deutora d' importants millores. Era ademés un molt excelent predicador, ben conegut de molta part de Catalunya.

Miquel Cuní y Martorell. En aquesta ciutat vá esdevenirse la mort d' aquest fill de Calella, distingit naturalista especialment en lo que la ciencia se relaciona ab l' estudi de la Botánica y més encare ab la Entomología. La penyora més palpable de son valer es que estava relacionat constantment ab los hómens més entesos d' aquexes dues branques del saber humá que hi há en l' extranger. Si acás no fou ell lo primer entomológich seri que havém tingut a Catalunya, fou al menys lo primer escriptor catalá que esmersá sos talents en donar a conéxer científicament la fauna d' aquest pays. Vá dexar de viure en aqueix mon als 14 de Maig del 1902, comptant de setanta quatre a setanta cinch anys d' edat.

Joseph Parera. Mor en aquesta ciutat, de la que n' era fill y a una edat bastant avençada, puix ratllava als 85 anys, aqueix aplaudit cantant en diferents teatres del extranger formant part de varies companyíes d'ópera. Se dedicá també ab innegable talent a la Pintura, obtenint lo

títol de pintor de Cambra reyal en la cort de Isabel II. Sa especialitat foren los retrats y més especialment los caricaturisats, obtenint en aquest concepte un nom que feu que moltes personalitats de nombradía volguessen obtenir d' ell una de tals obres encare que fós la propia semblança. L' últim día que visqué fou lo 15 de Maig del 1902.

Domingo Talarn y Ribot. Mor als 89 anys en lo día 8 de Juny del 1902 aqueix artista esculptor qui arribá a ser per ordre d' edat lo degá dels seus colegues catalans y molt fácil també dels espanyols. Era fill de Barcelona y havía sigut dexeble d' En Guixá, últim representant del barroquisme catalá y seguidor del estil del neo classicisme que importá aquí En Campeny. Fora interminable lo nombre de les obres que produhí en sa llarga cárrera profesional desde la figura gegantina fins a la menuda de pessebre, y que 's troban espargides per Catalunya, pel resto de la península ibérica y per diferents punts de la América. Fou indiscutiblement l' artista de més fantasía en la esculptura, entre los qui havém tingut en aquesta terra.

Mossen Jacinto Verdaguer. D' aquest molt il-lustre poeta qui ab la més bona voluntat honorificá les planes d' aquest «Calendari» en los anys anteriors ab preuades composicions, per la nostra part sols farém constar que morí als 10 de Juny del 1902 a Vallvidrera, després de haver viscut cinquanta set anys y vintiquatre díes, puix havía nascut als 17 de Maig, del 1845 a Folgueroles, y perque no se 'ns diga apassionats nos permetrém copiar lo que respecte sa personalitat literaria ha escrit l' insigne Frederich Mistral:

«Enfant de la mountagno, a canta la mountagno;
Enfant de Catalongo, es resta catalan:
m'ai Couloumb, s'en douné'n mounde nóu a l'Espagno,
l'douna Verdaguer la Cansoun dis Atlant.

Lluis María Llauder. Als 65 anys d' edat mor aquest publicista, constant defensor de la causa tradicionalista en varis follets y en un sens fí d' articles publicats en diferents periódichs de Catalunya y de Madrid. Incidentalment

havía nascut en aquexa coronada vila, peró era de niçaga ben catalana, en nostra terra havía viscut casi sempre y catalá eran son parlar y sempre s' havía ell tingut per catalá.

Ramon Soriano y Tomba. Mestre d' obres que havía demostrat sa suficiencia professional en la direcció de varis edificis particulars. Colabora en algunes publicacions periódiques ab treballs de carácter históricharqueológich. Entre lo que tenía publicat s' hi compta una interessant monografía sobre la Catedral de Barcelona, escrita en catalá. Tenía preparats materials per altres monografíes referents a altres catedrals d' Espanya. Pertanyía a varies corporacions quin objecte es estimular los estudis del passat. Morí a Sant Gervasi de Cassoles hon feya alguns anys residía, quan comptavam lo 19 de Juny del 1902. Era fill d' aquesta ciutat.

Jaume Puigventós. Fou aquest barceloní un inteligent impressor. Estigué alguns anys a America y en la República Argentina publicá un periódich catalá *L' Aureneta*, que tot ell traspuava amor al terrer nadiu y del que també 'n fou lo més constant redactor. Retornat a la patria establí la «Imprempta Catalana» prou coneguda dels catalanistes, puix ademés de varies obres catalanes, ell s' encarregá de la publicació dels setmanaris *La Veu de Catalunya* y *Lo Pensament Catalá*. Morí als 21 de Juny del 1902.

Camilo Fabra. Home de grans iniciatives mercantils peró que dotat de ilustració sapigué fer evident que 'l Marqués d' Alella, ab quin títol havía sigut condecorat, estimava la ciencia constituintse en protector de la Reyal Academia de Ciencies y Arts de Barcelona, y dexant un llegat per que la tal corporació axeque al cim del Tibidabo un Observatori que ha de dur lo nom de Fabra. Morí als 24 de Juny del 1902.

Lluís García del Real. Encar que fill d' Asturies mereix certament un lloch en aqueix mortuorum catalá per l' amor que havía manifestat envers nostra terra. Fou un

actíu y molt profitós redactor de la anyorada *Ilustració Catalana*. Aquelles «Notes útils» donant compte dels elements de vida de les principals poblacions catalanes serán sempre datos d'un interés que no minvará may. Morí soptadament als 7 de Juliol del 1902.

Baldomer Galofre. Als 26 de Juliol en aquesta ciutat vá morir aqueix pintor fill de Reus. Havía estudiat ab entusiasta vocació y entre molts obstacles la pintura tant a Barcelona com a Roma. Los espectacles de la naturalesa s' imposavan a son esperit y fou paysatgista, ab tota aquella fantasía que reclama l' Art als genis, ja que dels qui sols tenen talent, no pot esperarsen més que una copia del natural a la manera de máquina fotográfica. S' ha dit que fou un seguidor del estil d' En Fortuny, sens tenir en compte que En Galofre tenía un carácter prou independent y esperit sobrer per crearse una personalitat artística inconfundible ab totes les altres y com axís vá ésser. Ses obres al primer colp d' ull ja denunciavan sa paternitat. Produhí molt per ésser molt laboriós y també per ésser la facilitat un altre de sos mérits.

Mossen Antoni Ríba y Aguilera. Antich beneficiat de la Catedral de Barcelona. Era home de vasta ilustració en ciencies eclessiástiques y en les de Dret. En sa joventut s' havía donat a conéxer com a literat d' excelentes condicions, publicant en periódichs y revistes diferents treballs en prosa y vers. Obtingué alguna distinció ben merescuda. Era fill d' Igualada.

Geroni Rosselló. Lo primer día d' Agost fou l' últim que visqué sobre la terra aqueix insigne mallorquí. Fou un dels primers literats en respondre a la veu de la Patria, que al restaurar los Jochs Florals no feya més que invitar a que per medi de la Poesía tots los qui sentissen ver amor a lo de casa acudissen a evidenciar que no era pas morta la llengua catalana. Fill d' aquella illa regenerada més que conquerida per lo gran rey En Jaume, tingué a gran

pler anomenarse lo «Joglar de Mallorca» pera comptar a sos compatricis les hermoses gestes del passat, y comunicárloshi son entussiasme per les glories d' aquell terrer també catalá, sintetisades per la gran figura del Ramon Llull que esperits mesquins y fanátichs havían intentat desneréxer y denigrar. Y tants de mérits acapará lo segon «Mestre en Gay Saber» proclamat en los «Jochs Florals» de Barcelona, que ab justicia pogué ésser en son día proclamat «Fill il-lustre de Mallorca». Arribá a comptar los 75 anys d' edat.

Manel Giralt. Escriptor qui s' havía atret la atenció pública per treballs que publicava en periódichs acreditantse de profond pensador. Era també orador, com si diguessem un tribuno popular, quins discursos a igual que sos escrits se dirigían contra incalificables injusticies socials subsistents encare. Fou entussiasta propagador de la música entre la classe treballadora. Morí als 24 d' Agost.

Agustí Gifre y Perez. Metge de Llançá mor a principis de Setembre del any 1902, a la edat d' uns cinquanta anys. Fou coleccionista de varis objectes e infadigable buscador de curiositats científiques ó folklóriques empleanthi lo temps que li dexavan lliures sos quefers profesionals. Ab tot les coleccions més importants que pogué formar fou la de moluscos locals, y especialment la de sigilografía que conté més de sexanta mil exemplars. Axís com la primera li doná ocasió pera adquirir copiosos conexements científichs, la segona lo portá a fer investigacions que li proporcionaren datos aclaratíus d' importants punts de la Historia.

Joan Estrany. Mor a Sant Andreu de Palomar lo día 21 de Setembre del 1902 aqueix acreditat metge. Era un fill d' aquesta terra que li portava verdader amor y que varies ocasions l' havía manifestat en escrits que's distingían per una concisió de llenguatge y una claretat de judici, re-

flexos de llealtat catalana, ab los quals exposava ses conviccions patriótiques y relligioses. «*La Veu de la Patria*» «*La Creu del Montseny*» y «*La Renaixensa*» havían sigut les publicacions que més sovint havían omplert ses planes ab tals exposicions de idees y de sentiments del qui sapigué atraures la estimació de tots los qui 'l tractavan una sola vegada.

Marián Escriu y Fortuny. Als 23 de Setembre del 1902 vá morír aqueix literat barceloní comptant tan sols 33 anys. La implacable lluyta per la vida a que estigué sempre subjecte, fou causa de tenir que abandonar una carrera científica començada ab notoria aplicació y li privá de demostrar plenament lo molt que valía per ses facultats intelectuals y per la ilustració que atresorava, qui al meteix temps se distingía per una sinceritat de cor exquisida. Axís y tot, trová medis per donarne idea, ab una copiosíssima labor literaria, que comprenent articles y poesíes, seris ó humorístichs, purament literaris, ó referents a política palpitant, denotan una activitat infadigable.

Tomás d' A. Felíu y Pavía. Aqueix Corredor reyal de Cambi del Col–legi de Barcelona, morí als 28 de Setembre del 1902, Havía colaborat en algun diari y setmanari, escrit varies poesíes alguna de les quals havía sigut premiada en públich certámen. Fou dels qui ab major entussiasme contribuí a la celebració d' aquells certámens anyals que la «Secció Catalanista» de l' Academia de la Joventut Católica de aquesta ciutat celebrava anys endarrera.

Miquel Pí y Marqués. Als 4 d' Octubre del 1902 arriba a Sabadell la nova de la mort d' aquest entussiasta catalanista ocorreguda alguns díes abans en la corbeta Luz-Avilés, dirigintse als Estats Units en busca de millora a la malaltía que venía sofrint desde algun temps. Era un fervorós catalanista aqueix sabadellench y havía publicat treballs literaris de mérit no escás.

Geroni Sunyol. Als 16 d' Octubre del 1902 acabá sos díes aqueix distingidíssim esculptor barceloní; qui apesar d' haverse proposat viure entre sos compatricis, al retornar de Roma, precehit ja d' una envejable reputació artística, tingué d' emigrar hon fessen més cás d' ell. Y es forçós confessarho apenes arribat a Madrid foren reconeguts sos mérits artístichs tan garbosament manifestats ja en la tomba del Duch de Tetuan, ab l'encárrech d' obres de compromís que unes derrera les altres per espay d' uns vinticinch anys han anat constituint la labor importantíssima del qui començá sa carrera manifestant son geni ab aquella estatua del Dant que posseheix la Diputació de Barcelona, y conceptuada está com la representació plástica que més perfectament dona idea de la personalitat d' aquell immortal poeta florentí.

Y ha mort en aquella capital de la monarquía d' Espanya després de víurehi tan llarch periodo d' anys, sempre distingit, sempre estimat. Y perque si s' ho merexía l' artista, també s' ho merexía l' home, es perqué son enterro fou una verdadera manifestació de dol, molt especialment per part dels quí consagran ses aptituts intelectuals cultivant l' Art, com ho manifestavan los telegrames que 'n trametían la noticia, dihent que a Madrid may s' havían vist a tants artistes acompanyar les despulles d' un geni.

Y es que si En Sunyol tenía lo dó de ferse estimar per son carácter senzill y per son procedir modest, tenía també lo d' atreures la voluntat de tots los seus colegues, ja que de tots los artistes sabía serne un bon amich.

Dr. Matheu Valls. Ben reputat metge tocólech natural de Masquefa, en quina població doná terme a son passatge per aquest mon als 17 del mes d' Octubre del 1902. Estudiá Medecina profitosament a Barcelona y a París. La Obstetricia fou sa especialitat professional y per son saber, per sa prudencia y per la senzillesa de son tracte ingénuo, va meréxer la confiança de les malaltes que assistí. Publicá varies monografíes referents a particularitats d' aquella tan dificultosa secció de la ciencia de curar. Quan entre

facultatius se suscitava alguna discussió o polémica científica, si hi intervenía era gustós escoltarlo per la erudició médica que manifestava.

P. Felíu Vidal. Sacerdot escolapi fill de Sabadell, morí als 21 d' Octubre del 1902 a Vilanova y Geltrú. Era persona estimable per sos mérits y per ses virtuts. Possehía grans conexements en ciencia eclessiástica, en literatura y en historia. Fou un excelent orador sagrat y un historiador de criteri. Ho demostran les «Historia Universal», «Historia de Cuba», «Guanabacoa», «Los Col-legis de Barcelona», «Mataró», «Guanabacoa» y «Vilanova».

Aquesta es la cullita de catalans de válua que n' ha fet la Mort pera endúrsels al altre mon. Que Deu Nostre Senyor a tots los haja concedit aquell repós etern y aquella llum perpétua que 's difruta en les regions celestials.

RAMÓN N. COMAS.

LES TRES MONTANYES

De nit, quan Barcelona
va ensopintse, adormintse al peu de l' ona,
lligadets per la son de peus y mans
s' adormen los infants:
la escoda no conversa ab la pedrera,
ni la roda del carro ab la rodera;
en lo mercat s' apaga 'l baladreig,
lo murmuri de riu en lo passeig.
Com los aucells en l' arbre
calla la esquella en lo cloquer de marbre
desde hon ara tot just
cridava als cristians al temple august;
la diva en lo teatre

clou son llavi y les mans paran de batre:
y fá de la ciutat
un sepulcre vivent la soletat.
En aquella hora, avuy, fondes y estranyes,
he sentides les veus de les montanyes.

Lo Táber

Jo un temps era una illa
com una conquilla
voreta la mar:
m' allarga la serra
lo seu braç de terra,
m' hi dexo aferrar.

De la terra y la ona
nasqué Barcelona.
Jo en ma conquilla
breçant sa filla
de sol a sol,
ja no só una illa,
què só un breçol.

Mes d' ençá que es pubilla
de Catalunya,
y 'l ceptre empunya del Principat,
del Táber s' ha oblidat.

Lo Montjuich

Desde mon aspre altívol promontori
a Barcino y a tu jo us vegí néxer,
y ja desde 'l principi de mon sí
treguí
lo tocam que la fá créxer.
A tu 't fá poch a poch desaparéxer
y a mí 'm va la herba sota 'ls peus segant,
ab sos morts a ponent,
ab sos vius a llevant,

me va estrenyent
y enderrocant.
Barbes amunt sos barris se m' arrapan,
los magalls ab ses urpes m' esgarrapan;
se 'm clava al pit la dent del escodayre
y 'm barrina lo cor lo barrinayre.

Fá tres mil anys tot ho sufresch per ella,
y ara com a un soldat
al seu costat
me fá fer de centinella.

Lo Tibidabo

A mí 'm fá fer
de respatller
de sa cadira immensa
de que son los barrons
exos turons.

Per sa enorme crexensa
de gegant,
la plana no es prou gran,
y s' enfila al Putxet y als Agudells
que son los botarells
de ma superba acrópolis,
y en son filat de cases ja están presos.

Se tornan ciutadans los meus pagesos;
les onades de pedra ja m' empenyen,
los palaus y les torres ja m' estrenyen,
y encara Barcelona al crit de ¡A dalt!
puja al assalt
de ma pinosa encastellada serra,
ab closos filferrers que m' engrillonan,
ab murs que m' empresonan;
ab ponts y terraplens que 'm portarán
del tren de foch lo monstre assainant
que tot ho romp y aterra.

Oh Montjuich, oh Táber, mes companyes
d' ençá que sou montanyes:
a Barcelona cal avuy pujar
y a nosaltres baxar:
devant nostra regina
incliném donchs la testa gegantina.

† JACINTO VERDAGUER, PVRE.

MOVIMENT CATALANISTA

Acabavam la Revista el any passat ab mots de falagueres esperances per un acontexement que tant com més s' apropava més feya créxer la exaltació de tothom: les eleccions municipals.

Per segona vegada havían de trovarse devant dels comicis, cara a cara, lo poble y 'ls seus explotadors. De les dues branques del caciquisme, la conservadora y la fusionista, sols una restava en moviment, balancejantse no per oreig primaveral, sinó fatalment empesa per la ponentada que li exigía aquell esforç que semblés de manifestació vital; l' altra branca—la conservadora—penjava morta del tronch podrit.

Ab tot, la branca del fusionisme, ben poques senyals haguera pogut donar de vida, si l' empelt que pera referse havía rebut anteriorment al ferse cárrech de la seva desesperada situació, no hagués esclatat en aquest nou perill ab certa ufanor, més aparent y passatgera que real y de profit, donchs que era un empelt bort y malalt com la metexa branca: l' empelt d' aquell nou element, compost de obrers extraviats y de llurs explotadors que s' havía creat, lo centralisme pera ofegar, ab sanch si arribés a ser precís, les aspiracions de Catalunya.

Peró aquest darrer propósit no 'l conseguí pas del tot lo centralisme. Per entre les dues grans agrupacions que 's

preparavan a la lluyta, s' hi distingían aquests elements: La Catalanista, composta ademés d' elements caracterisadament católichs, elements federals, grupos bastant considerables d' obrers, no pochs dels fills d' altres regions d' Espanya, que, treballant, se guanyan la vida a Barcelona.

La agrupació enemiga del Catalanisme era composta pels seguents elements: ministerials ajudats vergonyantment pels conservadors o com si diguessem tots los qui han apuntalat desde Barcelona als Governs que arruinan, explotan y deshonran a Espanya, empleats y burócrates de tota mena y aspirants a tals; axó per un cantó y per l' altre, grupos d' obrers, encara que molts d' ells ne tingan sols lo nom, los uns enlluhernats de moment per la xerrameca de certs redemptors, que encara no s' havían adonat de que vivían a les seves espatlles, los altres ab conciencia plena de que anavan ab males companyíes, bones pera 'ls seus fins, obehint tots a un *revolucionari* foraster a sou del Govern y als quatre *republicans* y *anarquistes* de aquí, que tota la vida havían feta vida regalada, sota 'l mantell protector del caciquisme monárquich, lliberal o conservador.

Encarnissada sigué la lluyta; la encenían los diaris d' un y altre camp; los discursos pronunciats diariament en meetings y reunions, dominant per tot arreu una atmósfera caldejada, caldejada de valent. Y en lo paroxisme de la febre, vingué 'l día 10 de Novembre. ¡Quín día tant senyalat en la historia de Barcelona!

Les meses dels Colegis estavan degudament intervingudes per totes les fraccions en lluyta, gracies a la generositat, al esperit de legalitat de la Lliga Regionalista, directora de la organisasió electoral del Catalanisme, que havent presentat a la Junta Municipal del Cens, lo día 4, mes número de candidats pera 'l nomenament d' interventors que tots los altres plegats, proposá com se feu, que 's designessen dos interventors per cada una de les fraccions en lluyta, la catalanista, la fusionista y la republicana afavorint axís encare més a n' aquestes dues fraccions, que be podían considerarse com una sola.

La Lliga Regionalista ab les seves delegacions y ab les seves Juntes de districte, completant la organisasió de les anteriors eleccions, havía pres totes les precaucions possibles pera que no fos escarnida la lley y pera que fossen respectats los interessos y les persones de tots los ciudatans de Barcelona; peró la admirable organisació de la Lliga, no podía pas respondre del tot a la missió que sols es possible cumplir als Poders públichs, y de conseguent sempre que aquella organisació no pogué contenir a les impudoroses y desfregades colles del caciquisme y de la demagogia, quedá demostrat que cap respecte 'ls hi merexían la lley, la propietat y la vida dels qui s' havían proposat la defensa dels drets de Barcelona.

Al adonarse les turbes caciquistes y anárquiques de les aclaparants majoríes que en tots los colegis anavan tenint les canditatures patriótiques, redoblaren les males arts de que, degudament preparats, havían de valerse, suscitantse en los colegis electorals aquelles violentíssimes escenes que tothom recorda. Y 'ls esvalots transcendían al carrer y del carrer arribavan fins als domicilis particulars, atentant les colles del Govern y den Lerroux aliades contra les persones y la propietat dels ciutadans, a qui 'ls agents del Govern, dexavan completament indefensos.

Peró 'ls patriotes barcelonins, sapigueren defensarse braument, en quant fou possible, dels insults y de les agresions de que eran víctimes. *La Veu de Catalunya* sostenía una campanya hermosíssima, que formará época en los anals del periodisme, desenmascarant als culpables de les vergonyoses escenes que 's succehían, defensantse ab dignitat y ab valentía de les calumnies, dels insults que contra 'l poble catalá llençavan los seus enemichs.

Quatre díes després de la memorable jornada dominant una exaltació d' esperit insostenible, sinó fos que com reconegué un diari de Madrid no 's tractava d'una lluyta vulgar de partits polítichs, sinó d' un poble contra 'ls seus explotadors, se va celebrar la Junta d' escrutini. Foren proclamats 11 regidors catalanistes, dels 17 candidats que se havían presentat, 11 candídats de la titulada fusió republicana

y 4 representats del Govern. Congregat lo poble a ca la Ciutat, ovacionava als patriotes que s' havían pogut salvar del robatori de vots efectuats per diferents medis contra 'ls catalanistes y donava motíus d' avergonyirse ab sorolloses manifestacions—encara que no s' avergonyían pas—als desacreditats canditats triomfants de la fusió ácrata-fusionista, que havían d' administrar los interessos de Barcelona, quan niugú 'ls hi fiaría un céntim.

Lo día 13, havían marxat cap a Madrid los Diputats catalanistes pera denunciar devant d' Espanya, 'ls successos escandalosos de Barcelona, començant lo Dr. Robert, tres díes després, aquella interpelació tan feconda en declaracions dels hómens públichs de Catalunya y de tota Espanya, escalfantse la atmósfera del Parlament, fins al punt d' haverse presentat una proposició de lley contra 'ls catala nistes, com si 'ls governants no fessen ja ús de prous medis pera acabar de fer tornar catalanistes als més indiferents y rezelosos per les nostres doctrines.

Les manifestacions populars estavan a l'ordre del día, especialment a la Universitat, originant aquell ridícol tripijoch de Rectors, que fins a cert punt hauría donat certa gracia al moviment escolar, a no barrejarshi alguns elements mercenaris den Lerroux, comprometent l' entusiasme del jovent ab crits que havían de reprimir los metexos que de sota má 'ls inspiravan.

Plovían a Barcelona les adhesions y les felicitacions als regidors catalanistes; se fundavan Lligues Regionalistes en varies poblacions catalanes; Catalunya entera contribuía al «Homenatge al Dr. Robert», costejant una edició monumental dels seus discursos admirables, y a n' aquestes demostracions de solidaritat, s' hi ajuntavan les de diverses regions de la Península, com si volguessen desmentir la dita den Sagasta, que acabava de *declarar* que a Espanya no hi havía *regions*, sinó *provincias*. Al calor d' aquells fets aparegueren periódichs escrits en valenciá, mallorquí, bable, vasch, gallego, esplendorosa naxensa del esperit regional que al cap d' un any havía d' esclatar magestuosament,

ab espant del Govern y de tots los qui a Espanya viuen del centralisme.

Com si no n' hi hagués prou, donan més moviment al Catalanisme durant lo mes de Novembre alguns altres fets, un d' ells ben trist. Es aquest la mort, ocorreguda 'l 29, del insigne catalá, lo mestre del federalisme, en Francisco Pí y Margall, que no per dexar ben ufanosa y arrelada la idea del autonomisme, que tant digne 'l feu baix aquest concepte, causá menys dolor a Catalunya la seva mort, com s'evidenciá ab significades demostracions de dol.

De dos fets d' expansió del Catalanisme hem de donar compte. Apareix a Catalunya la simpática personalitat del Dr. Alcover, Vicari general de Mallorca, apóstol incansable del Diccionari de la Llengua catalana, que passa una pila de mesos viatjant per Catalunya y demés territoris de llengua catalana, avivant l'amor de tots envers la manifestació més característica de la nostra personalitat.

Y per fí l' Orfeó Catalá se disposa a marxar en expedició artística cap al Mitgdía de França, sabent los expedicionaris, com los hi avença Monsenyor Carselade, 'l may prou alabat bisbe de Perpinyá, que «tothom los espera pera rébrels y abraçarlos com a germans de la metexa casa, com fills de la metexa mare. Al cap d' un any també s' havía de refermar aquesta abraçada ab los qui la naturalesa 'ns feu germans, de la metexa manera que com hem esmentat, s' havían de segellar ab estreta unió, les demostracions d' afecte mútuu ab aquells qui sinó la naturalesa, nos agermanavan un temps les circunstancies históriques y 'ns agermanan avuy unes metexes desgracies y consemblants aspiracions.

*
* *

L' activitat del poble barceloní, proposantse fer fora de la Casa Comunal als vividors polítichs, havía sigut seguida també en altres poblacions catalanes. Al començar donchs l' any 1902, va començar en varies poblacions una era de rehabilitació del Municipi, base importantíssima pe-

ra 'l benestar del país. Girona fou una de les poblacions en que tingué més significació la victoria obtinguda per quasi tots los candidats catalanistes que 's presentaren, exarcerbantse 'ls ánims de tal manera, que haventse organisat una manifestació patriótica ab motíu de la presa de possessió dels nous regidors, acabá ab la detenció de sis jóvens, los qui fins y a tant que foren restituits lo día 8 a ses families, mitjansant fiança, reberen de la ciutat en pes, tota mena de demostracions d' afecte, ab tot lo que quedá inutilisat tal vegada per sempre més, lo desenfrenat caciquisme d' aquella ciutat.

Al igual que a Girona, també fou significativa la victoria a Tarragona per no citar més poblacions, donantse per primera vegada en dita capital, entrada oficial en lo Consistori, a la llengua catalana, havent declarat l' Alcalde al constituirse l' Ajuntament que en catalá se parlaría en les sessions, mentres no s' acordés lo contrari.

Y que dirém de Barcelona! Desde 'l día de presa de possessió del nou Ajuntament, acudí durant molt temps a les sessions, una gentada immensa, que ben sovint ha anat allí a manifestar los sentiments de la ciutat.

Un día pera aplaudir als qui feyan ús del catalá, als qui començavan a descórrer lo vel de la immundicia arreplegada en aquella Casa ab tants anys de caciquisme, als qui plantejavan les bases de la desitjada regeneració municipal; altre día pera avergonyir als aclaparats hómens del caciquisme, monárquichs y republicans, que començavan a descubrir desde 'ls primers moments l' objecte que allí 'ls havía dut, senyalantse la divisió que cada día s' ha fet més visible, entre regidors que vetllan per la ciutat y regidors que vetllan per ells.

Les escenes tumultuoses de les sessions del Ajuntament trascendiren molts cops al carrer, enverinantse de vegades d' una manera extraordinaria y esclatant en formes violentes per qualsevol motíu.

A mitg Janer, vingué a *amenisar* aquesta situació, l' Orfeó Pamplonés, donant ocasió ab los seus concerts a que 's repartissen algunes tandes de garrotades.

De fora de Catalunya també ne va venir altre motíu de moviment entre 'l Catalanisme. Lo Governador Civil de Palma de Mallorca, tingué una pensada digna del perfecte governant espanyol, consistent en prohibir l' ús del idioma mallorquí al Ajuntament de la capital. Y ja la tinguerem armada. Ne protestaren alguns regidors, especialment los republicans federals, se 'ls hi ajuntá bona part de la ciutat, a Madrid digueren y escrigueren les bestialitats de sempre y Catalunya en pés se dirigí als patriotes palmesans pera dilshi ¡avant, conteu ab los vostres germans de Catalunya!

* * *

Té 'l centralisme una arma terrible pera esgrimir contra Catalunya: la questió obrera, arma de ús criminal y de resultats contraproduhents a la llarga, peró d' efectes segurs al moment. Lo centralisme no 'ls vol veure aquells resultats, perque trovantse en situació desesperada, perdut lo seny, ha perdut l' instint de propia conservació.

Poch temps després de la lluyta sostinguda contra 'ls enemichs del poble—qui sab si la darrera que 'l centralisme per son costat monárquich y ministerial s'atrevirá a sostenir—va esclatar la vaga d' obrers del art metalúrgich. Era 'l 16 de Desembre. Los elements anarquistes vinguts de tot arreu a disfrutar de la impunitat que ja es tradicional a Barcelona, fomentan descaradament la vaga; en meetings y reunions se permet baladrejar contra tots los fonaments de la societat; alguns diaris de gent perduda, ab careta de demócrates, sense cap mirament a la acció que per ells no's dexa sentir dels tribunals de justicia, escalfan los aires d'anarquía y de disolució que arreu suran, les portes de certs edificis obertes de bat a bat pels agitadors y caps de colla dels esvalots que sovintejan pels llochs de treball y establiments fabrils, se tancan pels directors d'aquells establiments y pels representants de la ciutat, que fan esforços de tota mena pera apaybagar lo conflicte: esforços inútils perqué trovan que s'estrellan devant de la intervenció d'un home, del representant del Govern, del Governador Civil,

de qui en Sagasta, lo President del Concell de Ministres, declara a mitg Janer que está completament satisfet del tacte que té y del modo com porta la questió, aquell home, en Socías.

Barcelona, Catalunya entera estava aclaparada després de les lluites gegantines que havía sostingut y devant de la espectativa que 's presentava. Passan díes y mes díes, s'enardexen los agitadors, la vaga se generalisa y a la fí 'l 17 de Febrer cessa tota mena de treball, inclós les impremptes de diaris, no reprenentse fins al 23.

A la primera ciutat d'Espanya, se la dexa en plena anarquía, 'ls ciutadans pacífichs se veuen obligats a defensar ab les armes a la má lo que ningú més los hi defensa, corre la sanch per los carrers, restablintse la normalitat quan se veu que 's comprometen altres interessos ademés dels de Catalunya.

Los caps de colla de tants desordres, se quedan en situació de tornarhi una altra vegada, mentres tingan qui 'ls seguesca.

Lo popular Sol y Ortega ho va dir: «Lo que s' ha fet a Barcelona es un engany, y 'ls enganyadors han fugit».

Peró han tornat y tornarán mentres Catalunya no haja arribat a imposarse del tot.

Amordaçada ja la veu de Catalunya ab l' estat de guerra, altre cop tornan a Madrid lo Dr. Robert y 'ls seus companys de diputació pera acobardir a n' aquell estol d' imbécils y de corromputs del Congrés, que no saben com defensarse y com defensar a determinats representants seus.

Y dominant l' estat de guerra, clar es que com sempre, havía de fer víctimes en lo Catalanisme. *La Veu de Catalunya*, aquest diari que ab una valentía y ab un acert admirables, havía interpretat y dirigit los anteriors moviments, va ser la primera víctima. Lo día 10 de Març havía portat un article «Separatisme al Rosselló», copiat de *L'Independant* de Perpinyá; fou denunciat l' endemá, y quan ja ningú se 'n recordava, pensant tothom en quan se faría justicia als promovedors y autors dels sagnants y trascendentals successos del Febrer, lo director de *La Veu*, N' En-

rich Prat de la Riba, va ser dut a la presó lo día 2 d' Abril, sortintne 'l 7, y quedant detingut en lo seu propi domicili una mesada llarga.

Durant aquest cautiveri, l' estimat Director de *La Veu* va rebre les proves més afectuoses de consideració de tota la ciutat y de tot lo regionalisme catalá.

*
* *

Ja no era sola *La Veu de Catalunya* en portar la veu cantant de la formidable lluyta contra 'l centralisme dels Poders públichs y 'ls enemichs d' aquesta terra. Sens comptar los antichs periódichs catalanistes de Barcelona y de fora, a enderrocar lo centralisme hi ajudavan ab més valenta decisió cada día, munió de periódichs de diferentes regions de la Península, axí com de Catalunya, que encare que escrits en castellá, s'encomanan progressivament lo sentiment patriótich que arreu domina, arribant a ser veritables campions de la nostra causa.

Ademés, convertit lo vell diari *La Renaixensa*, en diari rotatiu desde 'l primer d' Abril y publicant com *La Veu de Catalunya*, dues edicions diaries, ha pres més volada y ab los medis materials de que disposa, seguint alguns dels molts camins que encara están per fressar dins del Catalanisme, pot portar beneficis incalculables a la causa de la Patria.

Y sobre tot, compta desde 'l primer d' any la nostra causa, ab lo setmanari ilustrat y humorístich *¡Cu-Cut!* quin éxit prodigiós té de convéncer a la empresa y a la redacció, de que la seva tasca era una de les que més necessitada n' estava Catalunya.

*
* *

¡Quín día tan trist va ser lo 11 d' Abril! Catalunya, Espanya entera se commogué al enterarse ab sorpresa inexplicable de que al bell punt de la mitja nit anterior, havía

mort l' insigne patrici, lo metge de fama universal, lo gran *home* Dr. Robert!

Lo gran sembrador del evangeli de la resurrecció de la Patria, com escrivía desde son cautiveri un dels definidors y sembrador a la vegada, d' aquest evangeli, havía mort soptadament voltat de companys seus del Cos Médich Municipal reunits al restaurant Pince.

Los qui aquella metexa nit s' enteraren de la immensa desgracia, la comunicavan ab una emoció indescriptible y aquesta metexa emoció s' escampá per tota la nostra terra, que s' endolá y plorá amargament.

Lo meteix día de la mort, inicia *La Veu* la suscripció pera erigir un monument al patrici ilustre, y tot Catalunya hi contribueix, com representació de tot Catalunya baxa a Barcelona, pera assistir a n' aquella imponent y may vista manifestació de dol de acompanyar per darrera vegada les despulles mortals que aculliren a una ánima tan gran, acte que 's verificá 'l día 12, y que no 's deslluheix per la torrencial pluja, acte solament comparable en magnitut al que 's presenciá 'l 22 a la esglesia de Sant Agustí, ahon s' hi celebraren los funerals.

Durant tots aquets díes y molts més, se reberen a Barcelona infinitat de adhesions al dol, de per tot arreu, d' Espanya y del estranger, y se celebraren funerals en una pila de pobles, a molts dels que hi assistían los diputats catalanistes y representació de la Lliga Regionalista que havía sigut presidida per aquell quina pérdua plorará Catalunya eternament.

*
* *

Si hem de ser sincers, hem de regonéxer que 'l Catalanisme atravessava un període de cert abatiment. No era sols la mort del Dr. Robert, que influí en aquest sentit en les masses que no poden tenir un perfecte conexement de la força indestruible d' un moviment social com lo nostre; munió de concauses influían en aquesta mena d' aplanament, natural al cap de vall, perque tot en aquest mon té

les seves altes y baxes; peró ben aviat reaccionaren los esperits y diferentes circunstancies han vingut a consolidar, a refer y a aumentar la crexensa sempre sorprenent del nostre ideal.

Al Ajuntament de Barcelona seguían lliurantse batalles tenyides entre 'ls qui, ab un civisme a tota prova defensan los drets de la ciutat y 'ls qui per sa ignorancia o per sa malicia y molt comunment per les dues coses a la vegada, pretenen inútilment continuar la historia vergonyosa de la *administració* dels interessos de Barcelona. Lo vot d' aquells republicans, que tantes vegades havía servit pera entrebancar llohables iniciatives, a la fí tingué una utilitat. Quan Espanya, la Espanya oficial, se disposava a celebrar festes per la coronació del Rey, la ciutat de Barcelona oferí una eloquentíssima excepció. La majoría de la Comissió de Governació, obrant ab certa prudencia, ja tingué bon compte de presentar un projecte de festes de carácter gayre bé benéfich, peró ni axís va passar. Refosa en una sola proposició, un vot particular dels republicans y dels catalanistes y acceptat lo d' aquests, l' Ajuntament en sessió del 29 d' Abril, rebutjá 'l projecte de festes per la coronació, acordant en cambi celebrar les antigues y populars festes de la Mercé.

Gran fou la indignació que aquest acort del Ajuntament va produhir entre les colles centralistes, avivantse encare més, al veure la satisfacció ab que era rebut per tota la ciutat.

D' una manera o altra havía de manifestarse aquella indignació.

Vingué la poética festa dels Jochs Florals, que enguany s' escaigué 'l día 4 de Maig. La Sala de la Llotja ofería aquell aspecte solemne de cada any; anava a començar la festa, quan un empleat, obehint a ordres superiors, enarbolá en lloch preferent de la galería una bandera espanyola. La dignitat catalana no podía consentir aquella imposició, y una bona part del públich esclatá en xardoroses protestes per aytal provocació. La policía, ja a punt, intervingué en la forma com acostuma, se suspengueren los Jochs y se

practicá la detenció de tres jóvens, en Sal y 'ls dos germans Mariné; tres díes després, lo 7, la autoritat los hi doná la companyía del Director de *La Nació Catalana*, en Riera, processat com autor d' un article publicat en aquell periódich, que ha dexat de sortir.

Molt temps romangueren los quatre processats en la immunda presó del carrer d' Amalia, rebent carinyoses mostres d' afecte de tot Barcelona, mentres desde Madrid se desfeyan en improperis contra ells y contra 'ls actes que motivaren lo seu empresonament. Una veu eloquentíssima s' axecá al Congrés, la del castellá Santiago Alba, fent advertir a n' aquells xerraires que la situació que creavan a Catalunya les paraules ab que tots los polítichs la judicavan, tenían una gran identidat ab lo que passava a Cuba poch abans de despendres d' Espanya; peró aquesta veu fou perduda en lo desert, no fou tinguda en cap consideració la valenta actitut adoptada pels diputats catalanistes, ni la del poble catalá en general; foren passats per Consell de guerra 'ls quatre jóvens y condemnats los processats per lo dels Jochs a vuit anys de presó major, contra la opinió del auditor fiscal, qui ha dexat la cárrech; y 'l Director del esmentat periódich a deu anys de igual pena. Aquests consells se celebraren respectivament lo 14 y 13 de Maig.

A no haverse escaigut la circunstancia de entrar en l' indult concedit per lo coronatge del Rey, aquells y altres patriotes catalans processats per escrits o per discursos, estarían estingint una condemna terrible, que no ha recaigut contra de molts que públicament han atentat contra lo més sant y lo més fonamental de la societat.

***

Havían de caure encara més adversitats contra 'l nostre poble. Al cap de dos mesos justos de la pérdua del més gran dels patricis, dexa aquest mon l' ánima excelsa del més gran dels poetes: Mossen Jacinto Verdaguer, qui mor lo día 10 de Juny. Pert la Patria als dos hómens qui més bé encarnavan lo seu esperit y 'ls seus ideals de reivindicació;

si l' un era 'l cap que pensava, era l' altre 'l cor que sentía. Novament va endolarse Catalunya. Peró ¿havía de defallir? No, perque com havía dit lo poeta en 1867 «lo poble catalá té les arrels tan fondes en la terra, que viu de la seva vida, y si ha de morir un día, no morirá sinó ab lo mon».

En benefici propi, s' havían aprofitat per alguns aventurers certes debilitats de carácter del immortal poeta, pera forjar una serie de llegendes y de infamies contra la Religió y contra Catalunya; peró ab la mort del qui d' una manera tan indigna havía sigut explotat moral y materialment, Catalunya va imposarse.

Mossen Cinto tingué uns honors fúnebres dignes del poeta. ¡Quin acte tan emocionant, lo del cant de les absoltes per l' Orfeó, lo día 12, devant del cadavre portat al Saló de Cent! ¡Quin acte més grandiós, lo que 's presenciá l' endemá al conduhir aquelles despulles a la tomba! Llástima que per no trencar lo respecte que les circunstancies imposavan, lo poble se tingués de contenir la indignació que causá 'l ser despedit lo dol, per un aborrit representant del caciquisme; llástima que per les metexes circunstancies no hagués pogut fer fora del concurs que havía acompanyat al féretre pels carrers, a un Ministre, que s' havía atrevit a venir en demostració de dol,—deya ell,—quan en veritat no va resultar altra cosa que un carbassejat explorador dels molts que s' havían enviat pera preparar un viatge que no 's feu ni 's fará mentres de ponent no bufe 'l vent d' una altra manera.....

* * *

Havíam arribat a la calma del istiu, peró la va interrompre la aparició d' una estrella de magnitut dintre 'l mon de la política espanyola. Aparegué, dexant per Llevant una reguera de llumenetes y fochs follets y quedá desfeta, convertida en no res, al topar ab Barcelona; ¡En Canalejas; pobre home!

Sol, tot sol, voltat no més d' un tronat acompanyament de forasters y de mitja dotzena de caciquets y anarquistes,

¡que n' hi varen ser de llargues les poques hores que 'l 22 de Juny va passar a Barcelona!

Prou lo Capitá General va prohibir a les vigilies de la arribada que 'ls diaris diguessen mal del rebregat viatger y que li traguessen los drapets al sol; peró Barcelona, que no es com moltes *ciutats* d' Espanya, no va tenir la hidalguía de correspondre a n' aquell que no feya gaire nos havía declarat l' amor desde Manresa, ni 's va poder indignar per la oportuníssima (per en Canalejas) intervenció de la guardia civil. *Volveré*, va dir marxant ab la cua entre cames, y tothom l' espera assegut.

* * *

Després d' aquest epissodi bufo, varem entrar en los xafogosos mesos del istiu, succehintse 'l Juliol, Agost y Setembre, sense gran cosa digna d' esment a la capital, fora de que continuavan les sorolloses sessions de sempre al Ajuntament, guanyant la palma del martiri 'ls regidors catalanistes ajudats d' alguns pochs més, que tenen de lluitar ab verdader heroisme contra la ignorancia dels uns, l' exclusivisme o la intolerancia dels altres y la mala intenció de la majoría dels qui componen lo Consistori. Contra tants enemichs amparats per una llegislació odiosa y apuntalats ab los pochs baluarts que encara quedan al caciquisme, aquells ciutadans dignes, quina gestió may será prou agrahida, van fent neteja de ca la ciutat, intentant, y ho logran de vegades, fer surar algunes iniciatives nobles, y en aquests díes del estiu a que 'ns hem referit, se preparan les grandioses festes de la Mercé.

Prescindint d' aquest aspecte de la vida barcelonina, lo Catalanisme en aquest temps batega fortament per fora de la ciutat, empés per la invasió de barcelonins per totes les encontrades de la nostra terra.

Es la época de les festes majors, y aquestes festes anyals revestexen per tot arreu un carácter més catalanesch cada any. Enguany, pren lo sentiment catalanista tals exteriorisacions en moltes comarques catalanes, que 'l Capitá gene

ral preté deturarles prohibint que s' enlayren banderes catalanes en edificis públichs y cases particulars.

Per una bandera — la espanyola — s' esdevé (29 d' Agost) un fet ben deplorable. Un resident al Vendrell, calificat de boig, denuncía que li han esquinçat una bandera espanyola, y a causa d' aquesta denuncia, corroborada per un foraster que tenía enterbolida la vista, tot segons ha relatat *La Veu*, son detinguts y portats al Castell de Pilat de Tarragona 'ls honrats vehins D. Jaume Serra, secretari del Ajuntament, D. Joan Rovira, pescador, y 'ls estiuejadors senyors Marian, Lleó y Antoni Solá.

Després d' havérloshi preguntat lo Jutge instructor com se deyan, per ordre del Capitá general son posats en llivertat: havían passat 45 dies de presó.

Aquí sí que 's pot ben dir que sobran los comentaris.

Apart dels festivals artístichs y literaris, de la circunstancia de ser en gran majoría 'ls impresos en catalá anunciant la infinitat de festes que s' efectuan durant l' istiu, y d' altres particularitats que no podém detallar, cal fer especial esment del fet de que molts pobles aprofitessen la festa major pera honorar degudament la bona memoria dels grans patricis que acabava de perdre Catalunya.

En efecte; foren moltes les poblacions que ab la solemnitat deguda, donaren oficialment a determinats carrers y places los noms de Robert, Verdaguer y Pi y Margall.

Axó era verdaderament consolador. Y pensar que durant l' any han mort tants altres *personatges* de la antiga política y enlloch se 'n recordan!

***

Al final d' Agost se reanimá una mica la vida política de Barcelona, per la insistencia en que desde Madrid, alguns elements demanavan la cooperació de forces respectables pera celebrar un meeting en pro del restabliment de la normalitat. Pochs díes abans de ferse aquest meeting, que fou lo 24 de dit mes, ja 's va veure que no valía la pena de pendres la cosa en seri. N' hi havía prou ab saber que anava a presidirlo *en nom* de Catalunya (!) l' Odon de Buen.

Lo que fou cosa seria, va ser la empenyadíssima lluita que hi hagué a la Económica pera la elecció de compromissaris per la elecció d' un Senador. Les anteriors eleccions ja havía reconegut lo gran cacich, que serían les darreres que guanyaría, y en efecte 'l día 4 de Setembre va triomfar la candidatura catalanista, quins compromissaris, malgrat l s treballs que s' havían fet pera ser contrarrestats per los d' altres Societats Económiques, varen poder donar la representació al distingit jurisconsult D. Felip Bertran y d' Amat. Lo día 21, donchs, per 8 vots contra 5, va ser elegit Senador aquell respectable patrici.

Mentres victoria tan senyalada omplía de joya al Catalanisme, la ciutat se engalanava pera les festes de la Mercé.

No 's parlava d' altra cosa. Los nostres companys del Ajuntament y de les comissions oficials y populars, treballavan ab enardiment pera que aquella manifestació de la vida de Barcelona, revestís lo carácter y adquirís les proporcions que li corresponían.

Al veure que les coses anavan com no podía menys de ser, un element vingué a marcar una excepció del entussiasme que tothom sentía, fora naturalment de les colles burócrates que no tenen altra missió que xuclar la sanch de Barcelona y renegar al ensemps de la terra que pródigament los alimenta. Aquest segón element que 's posá en contra de les festes, peró tot lo amagadament possible, fou lo que sempre va aliat ab lo primer, los demócrates absolutistes, los ja desprestigiats explotadors del obrer, quins portantveus en la prempsa, convençuts de la impotencia humana pera deturar la voluntat de Barcelona, no podían refiarse més que de les acostumades pluges pera que hi posessen algún entrebanch, invocantles humilment y logrant baix aquest punt de vista una part de les seves aspiracions. Pobra gent!

Y no tractám més extensament d' aquestes festes, per haverse fet en altra part del Calendari.

*
* *

Al entrar al Octubre, de retorn tots los qui havían anat

a disfrutar del benestar de fora y més enguany, atrets ja desde les darreríes de Setembre a Barcelona per les festes de la Mercé, un cop hagué recobrat la ciutat lo seu aspecte normal per la terminació d' aquelles festes, lo Catalanisme estava frisós pera desplegar novament la bandera, a cada punt més cuberta de gloria, de la seva propaganda.

Lo Govern de Madrid, a la fí, no tenint ja més escuses pera mantenir l' estat de guerra, perque les *intentones carlines* y 'ls *simulacres* de vagues eran ja *estratagemes* massa gastades, va acordar en consell de Ministres del día 7, axecar l' estat de guerra a les provincies de Barcelona y Tarragona, acort que, després d' algunes dilacions que semblava arribarían a impedir la seva realisació, se va publicar lo día 13, quedant subsistents a Barcelona la suspensió de les garantíes.

Afluxat axís lo dogal, la propaganda del Catalanisme pogué ferse relativament ab desembráç, y a més de la relativa llivertat que guanyá la nostra prempsa, s' organisaren munió de conferencies que 's venen donant en diferentes societats de Barcelona y de fora, substituint aquestes conferencies, ab ventatja, als meetings, més indicats pera axecar l' entussiasme de les masses en circunstancies especials.

Lo Catalanisme ha prés de nou tan bella arrencada, que no solament ha vençut aquells aclaparaments que hem registrat en alguns indrets de la present Revista, sinó que 's trova més animós que may y més ben disposat que en cap altra ocasió pera futures campanyes, campanyes que no son aquelles que espantavan al Capitá general obligant al diari que les anunciava a donar esplicacions públiques del carácter que havían de tenir; son aquelles campanyes que exigexen los temps moderns y que ab tanta rahó tenen estemordits als enemichs de Catalunya; no 'l maüser que fins ara no 'ns ha fet falta, ni la falç, bona únicament pera invocarla en hores d' esplay més o menys ignoscent: la prempsa de combat, la paraula reposada o fogosa segons les circunstancies, la organisació electoral, la papeleta pera depositar a l' urna y gent que la vigile, valentse de tots los medis que sía precís.

Donan la nota d' aquesta arrencada del Catalanisme alguns fets de gran importancia.

La sessió celebrada per l' Ajuntament lo día 14 del mentat mes de Octubre. Pels regidors catalanistes va ser presentada y defensada ab rahons irrebatibles, la proposició de que s' aconsellés per l' Ajuntament que en les escoles que subvenciona, s' hi ensenyés la gramática catalana y la historia de Catalunya. La votació va ser perduda, peró es ben cert que de victories com aquesta no 'n voldrían pas gayres los nostres enemichs; pel fet de votar en contra y sobre tot per les explicacions que donaren del seu vot alguns republicans, se posaren en clar, fins pels més indiferents per la nostra causa, les qualitats que caracterisan a n' aquell grupo de monárquichs y republicans que defensan al Ajuntament los inreressos de... la seva butxaca; qualitats que son la ignorancia fins a la estupidesa, la intransigencia y l' odi a Catalunya.

Lo día 22 se inaugurá 'l nou local de la Lliga Regionalista, Grandíssim interés tenía la sessió que ab tal motiu va celebrarse, per lo molt que 's parlava d' una propera inteligencia entre 'l Regionalisme catalá y la «Unión Nacional». Realment los rumors no tardaren en confirmarse, donantlos per ben fonamentats, lo president senyor Rusiñol, successor en aquell important lloch del Dr. Robert; l' endemá meteix marxaren cap a Lleyda los tres diputats catalanistes, juntament ab los dos Secretaris de la Lliga. Allí 's trobaren ab en Paraiso, lo President del Directori de la «Unión Nacional», arribant a una inteligencia pera 'ls fins comuns y baix la base del respecte pels respectius programes.

La confirmació de la noticia al meteix temps que omplí de goig als catalans, espahordí a les colles caciquistes y partits centralistes. Molts dissimularen lo seu esverament per aquest fet tan trascendental per Catalunya y per Espanya, peró alguns no 's sapigueren estar de combatre la inteligencia furiosament, confirmant axís la creencia en los incalculables beneficis que n' haurá d' experimentar la bona causa.

Aprofitat sigué aquest mes d' Octubre pel Catalanisme perqué ademés de tot quant dexám dit, se va efectuar a Barcelona, los derrers díes del mes, la Assamblea dels federals catalans, com a preparatoria de la de Madrid. Lo partit federal catalá, seguint la linia de conducta que dexá marcada en Pí y accentuant de conseguent les seves tendencies autonomistes, prengué acorts de tal naturalesa, que tal vegada precipiten la natural y ja indispensable transformació que té d' experimentar aquest apreciable resto dèls antichs partits espanyols.

* * *

Si aprofitat va ser pel Catalanisme 'l mes d' Octubre no menys ho ha sigut lo de Novembre.

Dos grans acontexements se registran en la primera quinzena: tots dos fora de Catalunya; tots dos fills respectivament de la doble naturalesa del Catalanisme, manifestació hermosíssima l' un de la sava de la tradició, de la poesía, del sentiment que porta la nostra idea; expansió trascendental l' altre, de la força vital del Regionalisme com a ideal destinat a redimir al Estat espanyol dels viaranys mortals que segueix.

A primers del mes, va ser coneguda una carta-pastoral del bisbe de Perpinyá, en la que, dirigintse als catalans de la seva diócessis y als de la banda ençá dels Pirineus, los hi feya saber que 'l día 11 pendría solemnial possessió de la enrunada esglesia abacial de Sant Martí del Canigó y que ab la ajuda de tots se proposava restaurar.

No podría venir més a tom aytal determinació. La festa dels Jochs Florals després de quaranta tres anys de celebrarse sense interrupció, havía sigut enguany suspesa. Una idea va acudirse a n' alguns entussiastes. ¿Aném a celebrar la festa en aquell troç esquarterat de la Patria?

Y comptant ab la generosa venia del bondadós Prelat, lo Consistori dels Jochs Florals ab ben llegítima satisfacció feu córrer la nova. Entre 'ls més afectats per les lletres patries, s' estengueren corrents d'indefinible joya, aprestant-

se a pujar a la montanya que ab tanta sublimitat havía cantat lo poeta catalá, pera donar una germanivola abraçada als nostres compatriotes del vehí Estat y entonar un himne de bellesa imponderable a la Patria, la Fé y l'Amor, lema sant, despertador de les nostres reivindicacions.

L'altre acontexement a que hem aludit y ab lo que devém tancar la present Revista, es consequencia d'un fet ja registrat, lo Pacte efectuat a Lleyda, entre 'ls representants de la «Unió Nacional» y del Catalanisme.

Lo día 8 de Novembre, será inesborrable en los anals tan plens de miseries del Parlament espanyol. Per primera vegada los diputats y 'l senador representants de la nostra causa, se presentan als Cossos Colegisladors, aliats més que ab un partit, ab los representants d'altres regions, aliança que no té sols la força que li donan los qui l'han pactada, sinó que vé enrobustida per les adhesions que elements afins d'antigues nacionalitats, órfens de representació al Parlament, los hi envían. Es realment un fet de transcendencia immensa.

Y parla l'Alba, aquell eloquent diputat castellá que després d'haver defensat a Catalunya de les falses imputacions que per miléssima vegada se li dirigían per motiu dels successos del Maig, alguns mesos després, pel Setembre, proclamava en los Jochs Florals d'Albacete, la superioritat de Catalunya pera posarse al devant del moviment regenerador d'Espanya; y a darrera del seu discurs, que representa un pas més cap a les nostres doctrines, segueix lo den Rusiñol; peró quan aquest representant nostre començava a posar a la picota als governants, denunciant lo seu incalificable comportament ab Catalunya, la política centralista experimenta una d'aquelles xarbotades que posan més de relleu la immundicia en que 's remena y al sonar la irrisoria paraula *crisis* que res significa en veritat, perqué res essencialment modifica, se suspenen les sessions de les Corts.

Lo cop ja era donat; quedavan per sempre més inutilisats los falsos arguments del nostre exclusivisme; los diputats nostres, ab ses declaracions, ab l'interés que s' ha-

vían prés per lo processat Sabí d' Arana, capitost del nacionalisme basch a la fí deslliurat de son llarch cautiveri de cinch mesos y absolt, havían fet reviure les simpatíes que per Catalunya temps ha que manifestavan algunes regions y en Moret lo manifasser del fracassat Ministeri y del que 'l segueix, tan fracassat com l' anterior y com tots los que vindrán, havía declarat en plé Parlament:

«Yo tengo gran interés como diputado de la nación española, y en estos momentos como representante del Gobierno, en afirmar que de todas las cuestiones graves y urgentes que demandan exámen en la política española, no hay, á mi juicio, ninguna que tenga más preferencia por su gravedad que la planteada después de los discursos de los señores Alba y Rusiñol.

En estos momentos la cuestión regional, la cuestión de las regiones va entrando dentro de la vida española, ha entrado en la política práctica, lo mismo que otras afirmaciones que antes se consideraban como hostiles á la idea de patria é imposibles dentro de ella y han tomado importancia inmensa hasta el punto de que no pasará por este banco ningún Gobierno que estime en algo el cumplimiento de su deber, que no las coloque en primera fila y trate de irlas satisfaciendo».

J. Maspons y Camarasa.

Portava en certa ocasió un home un parell de perdius no molt amagades per un públich d' una plaça, y se li acercá un altre preguntantli qué volía de les perdius. «Senyor, respongué, no les porto pera vendre». Y li replicá lo senyor: «Puix si no les portau pera vendre, ¿per qué públicament les ensenyau? Amagaules, perque altrement farán venir desig a alguna prenyada y seréu causa de alguna ruina més grave del que vos pensau». Semblant pregunta se podría fer a algunes dones profanament vestides y escandalosament descubertes de pits. dihentles «si los portau per vendre o pera qué». Si 'ls portan pera vendre, dirém que son unes grans rameres y abandonades; y sinó, ¿per qué los ensenyan?

DE SOBRETAULA

Anacreóntica dedicada al bon patrici y expert agricultor
Don March Mir

Les vinyes son replantades
y tením l' hereu casat;
Deu nos dó bones anyades
y que broten pampolades
de nets al nostre costat.

Roseta, fóra tristesa,
que per tothom surt lo sol,
ja ho veus, aquella vellesa
que 'ns feya tanta feresa
ha tingut lo seu consol.

¡Que era trist vint anys arrera
quan arreu la filoxera
tot ho anava devorant!
Cada nova primavera
nos portava un nou espant.

Ara al rost, ara a la plana
los ceps s' anavan perdent;
un any treyan molta ufana
y l' any seguent, canya vana,
sense un rahím lo sarment.

Veure alló desesperava
y a voltes quasi pensava
si del mon era la fí;
tot tristot jo 'm preguntava
¿com ho farém sense ví?

Contra 'l mal res hi valía,
ni 'ls suors de cada día

ni 'l podar ni 'l magencar;
era morta la alegría
del bell temps del veremar.

Vuyts los cups, tots ressonavan
com una caxa de mort
y 'ls rabassayres ploravan
quan a colles emigravan
lluny, ben lluny, sense conhort.

Mes ja reviu l' esperança,
que 'l treball es la fiança
de la nostra bona gent...
Apa noya, 'l porró atança
que 'l vull fiblar de valent.

¡Quina invenció més bonica
fou aquesta del porró!
Un catalá quan xerrica
l' alegría comunica
fins a n' els banchs del escó.

Y quan passa de má en má
en les nostres treballades
sense dexál reposar,
ab les forces renovades
venen ganes de cantar.

Que es un beure regalat
aqueix filet de rubins
que va cayent refrescat,
y al ficarse cos endins
dexa l' esprit confortat.

Tu te 'n rius?... axí m' agradas;
alça, beu, remulla 'l coll...
veurás com treuen brocades
les *Riparies* que he empeltades
de xarel-lo y de sumoll.

Ja ha tornat la primavera
y farém ví com abans;
y treballant ab dalera
traurém l' altra filoxera
que 'ns han duyt los castellans.

Mentres la vinya ja lleva
nos aném fent vells jo y tu;
peró 'l cor encara estreva,
vinga un abráç, Rosa meva,
que no hi prenga mal ningú.
. . . .

Les vinyes son replantades
y tením l' hereu casat
que vingan força maynades
y 'ns dongue bones anyades
la Verge de Montserrat.

JAUME COLLELL, PVRE.

¡1902! (*)

¡Catalans! bé l' hem tinguda;
¡Catalans! bé l' hem passada,
aquest any, la mala anyada.

—

Del arbre de la patria
nos ha aterrat la mort
lo brot més sá y més fort;
¡ploremlo catalans!
y enfortits pel dolor
cuydém, com may, la soca.

(*) Del tomo «A cop calent» próxim a publicarse.

—

Ja es hora, catalans,
de que 'ns donguém les mans
y 'ns hi tirém de cap.
De ferm y sens soroll
posemhi tots lo coll,
lo cor y..... fins Deu sap,
perqué ses branques vajan pujant
y sa capsada 's vaja axamplant
fins abrigans a tots.

* * *

¡Catalans! bé l' hem tinguda;
¡Catalans! bé l' hem passada,
aquest any, la mala anyada.

—

Del cel de la poesía
s' ha post l' astre brillant
més nostre y més gegant.
Lo plora tot lo mon,
y, ab pena sens igual,
la nostra santa llengua.

—

¡Oh llengua! en ta dissort,
ab lo seu sol recort
serenarás ton front;
y quan sentis desmay
repren, més fort que may,
sos cants, que, a l' horitzont,
ja s' anuncia, pel teu consol,
la nova aubada d' un altre sol,
d' un sol de llivertat.

—

¡Catalans! Sant Jordi 'ns guardi;
de tení un' altra vegada,
com enguany, tan mala anyada.

Joaquim Cabot y Rovira.

REVISTA LITERARIA

No es possible escriure aquesta revista literaria sense dedicarla casi tota a la memoria del altíssim poeta desaparegut enguany entre dues florides, la de la terra y la del seu esperit excels. Mentres les fondalades de Vallvidrera s' embellían més que en cap altra primavera per festejar al poeta catalá, aquest ab la imaginació plena de *Flors de María* anava decandintse, y en mitg la desolació de son amich y la recansa de tot lo seu poble volá al cel son esperit

> **dexant sols aquí a la terra**
> **de flor mustia la desferra**
> **d' hon l' Abella ha tret sa mel...**

¡Y a que recordar sa gloriosa vida literaria y ses tristeses d' home are que ja tothom ha tingut ocasió de llegirles y rellegirles en tota la prempsa catalana y extrangera, donchs ab los mesos transcorreguts desde sa perdua, es aquesta tan sentida com lo día en que va ocórrer? Ab en Verdaguer va morir quelcom més que l' autor de la *Atlántida*, *Canigó*, *Idilis y Cants mistichs*, l' expléndit róssech de poemets, coleccions de poesíes y llibres de inimitable prosa; morí, quedá sospés en lo bó de la feyna, l' esforç més titánich que s' ha intentat en aquesta terra per lograr la ressurrecció de la llengua que es la vida característica del poble. L' Aguiló fou lo precursor de la bona nova y en Verdaguer ha sigut lo Messíes; lo seu excels poder imaginatiu que havía rebut com a dó del qui realment tot ho pot, fou donat en ofrena a la ventafochs de les llengues neo-llatines quan la havía sigut arrencada del cendrer ahon tothom adhuc los seus la havían entaforada, y quan ja li feyan reparar que en son front encare s' hi coneix lo sech que hi dexá la corona de comtesa..... Aleshores calía 'l gran esforç y com éra voler de Deu que 'l renaxement de Catalunya no fos foch de encenalls, sinó quelcóm perdurable, aparegué 'l

geni que al valerse de la llengua nadiva pera dar forma a ses immenses y delicades concepcions poétiques feu obra creadora, donchs completá 'l léxich del seu poble y dotá a aquest d' un conjunt d' obres que may havía rebut de cap fill seu. Veusaquí lo gran deute que ab ell ha contret la literatura dignificada y redimida.

D' ell hauríam parlat també enguany encare que no hagués sigut ab lo tó anyorívol d' aquesta nota necrológica. Cabalment poch temps abans de sa mort li havíam sentit llegir un treball seu en prosa de crítica literaria y histórica dels anys en que 'l mestre Rubió y Ors tocava la dolça gayta en les *vores enramades del fabril Llobregat*, dexondint als lletrats de Catalunya que no més sabían cervantejar y agafar postures simiesques, atrets los ulls y l' ánima per la gent de la Cort d' Espanya. Aquella época de despertament es mágicament evocada per la ploma d' or de Mossen Cinto tan poch avesada a aquesta mena de treballs. *Flors de María* es la obra d' en Verdaguer que parlará sempre a les vinentes generacions de la mort del poeta, donchs fou donada a llum casi al meteix temps en que son esperit fugía d' aquest mon de miseries cap a la llum eterna, lo testament poétich, lo recull de totes les dolceses y refinaments literaris del autor de tants bons versos. Aquest ha fet ab son darrer llibre lo que algunes plantes tropicals, treuen una expléndida florida, després se mustigan y s' assecan: ja ho han donat tot al mon. Mes lo *mon* encare n' ha volgudes més de melodíes verdaguerines y dos amichs fidels acaban de publicarne en la diada dels morts una nova colecció ab l' escayent títol de *La millor corona* que podrán assaborir l' immens estol d' admiradors del gran poeta qui are meteix están agotant ses obres en totes les llibreríes de Catalunya. Acabarém aquesta nota donant compte d' haverse publicat de poch lo primer llibret de crítica y biografía de Mossen Cinto, degut a la ploma del Dr. Falp y Plana.

Un altre Mestre ha mort enguany en la Illa daurada: en Geroni Rosselló, un dels primers de la primera tanda, lo enamorát del B. Ramon Llull y aplegador de ses obres,

l' autor de romanços históricbs d' hermosa y catalanesca factura, lo poeta corprés per lo romanticisme de sa época que ell expressava en composicions de nítida frescor que recordavan los accents llatins de Manzoni encare més les poétiques boyres del Nort, lo qui 's firmá sovint *Lo Cançoner de Miramar*, y batejá son aplech de poesíes are ja buscat pels bibliófils, ab lo títol de *Lo Joglar de Maylorcha*... Al cel sía.

L' Apeles mestres ha publicat en lo folletí del ilustrat setmanari *Joventut*, un aplech de poesíes inspirades com a seves. Los *Croquis Ciutadans*, tenen tot l' ayre de petita contemplació que caracterisa les poesíes d' en Mestres, aplicat als espectacles de vida ciutadana, enamorat de lo petit, y fins insignificant de tot ne treu la goteta de poesía y ho expressa després en versos plens de melodía, més encare que de correcció y bon llenguatge catalá.

L' Ignasi Iglesias ha fet ses *Ofrenes* a la nostra literatura, esquisides y sentides, parlant sempre dels humils pera 'l qui té tota sa devoció; l' Eveli Doria ha publicat ses *Branques mortes*, llibre de violenta sátira social en lo que s' hi reconeix la trassa de compondre del autor de la *Música vella* encare que en son nou llibre sía més vigorós y enconat; en Ramon Masifern nos ha recreat ab les idíliques poesíes de *La Vida al camp*, correctes y diáfanes; en Ferrán Girbal ses dotze ayroses poesietes *Tot l' any;* en Clapés y Corbera, sos ben escrits *Cants de natura*, y en Falp y Plana sa primera colecció de poesíes que revelan evidents aptituts literaries. Fins aquí les obres en vers.

La obra de imaginació en prosa més remarcable del any es deguda a un nou escriptor que fins are sols havía publicat un tomet de poesíes. Dihém mal, si, com asseguran alguns, en *Víctor Catalá*, autor dels *Dramas rurals*, es la metexa... persona que firma la noveleta *Ideal* y 's diu *S. Albert*, ja no fora nou aquest autor en la novela catalana. Mes fins en aquesta hipótessis ¡quína diferencia d' un llibre a l' altre! Lo que en *Ideal* son dexataments romántichs y ploraners, en los *Dramas rurals* es una literatura vigorosa, gráfica, ardida, mascle, que no s' atura devant de la des-

cripció de les miseries y les anomena ab lo seu nom, sense amfibologíes. Lo més seri, lo més esglayador se trova en aquelles dotze noveletes que ningú diría son escrites per les mans fines d' una empordanesa (y no ho afirmarém). Mes recreantse ab les miseries de la vida may dexa de ser verídica, encare que potser se li podría retreure que 'l buscar l' aspecte negre y roig de les coses no es cap garantía ferma de veritat en un autor. Mes si aquest no 's proposa altra cosa ¿qué hi farém? y si ho fá ab trassa de gran escriptor, l' aplaudirém ab totes les forces.

En Rusiñol en *El Poble gris* ha escrit un capritxo d' artista. Es una colecció de quadros en los que fá gala de sa desbridada imaginació en un nou aspecte: en la descripció irónica y poch emocionada de la vida de poble. Los nombrosos detalls, fragments de veritat, que sovintejan en aquest llibre, no treuen al conjunt lo segell de poch real y arbitrari.

Per un altre istil es obra desviada del bon camí *Boyres baxes* den J. M. Roviralta, presentada ab luxo editorial. Allí tot son símbols, y esllanguiments y innovacions estranyes de llenguatge que fan lo llibre incomprensible, malgrat l' esforç d' imaginació que suposa en son autor. Entre llibres com aquest y les *Impresions* den Colomé y Fors, tot ell sinceritat encare que ab poques pretensions literaries, lo públich sempre triará aquest darrer, donchs únicament comprenent a un autor es com pot ferse ressó dels sentiments que expressa.

L' *Aplech* de N' Enrich de Fuentes es un altra obra ben llegidora en la que son autor dona un pas definitiu cap a sa caracterisació com a bon autor catalá, acabant de perdre la darrera senyal d' imitació dels autors francesos.

Altres obres s' han publicat de bona prosa catalana encare que no sían literaries. Entre elles recordám en primer lloch ló *Pirineu catalá* den Cessar A. Torras, guía y itinerari complert del nostre Pirineu, descrit ab catalana sobrietat y presentat ab tots los avenços de les arts del llibre, de manera que tant en son fons com en sa presentació res té que envejar a les millors obres similars del extranger.

La *Novel-lística popular* den Rossendo Serra es un excelent discurs sobre folk-lore, ben rebut pels comptats qui n'han pogut haver un exemplar de son curt tiratge, tant y més que dels socis del Centre Excursionista qui escoltaren sa lectura. Y parlant de discursos devém fer esment de lo notabilíssim, com tots los seus, del Mestre Picó y Campamar, llegit desde la Presidencia del *Ateneu Barcelonés* y 'l den Frederich Rahola al ingressar en la Academia de Bones Lletres, escrit en correcte catalá sobre un tema de fora casa: la crítica de les obres den Baltasar Gracian, que en Rahola sapigué entendre y desenrotllar magistralment.

L' *Ethología de Manresa* den Joaquím Sarret y Arbós, lo catálech de manuscrits catalans del *Ateneu* fet per en Massó y Torrents, l' estudi sobre les Santes de Mataró, per en Pellicer y Pagés, la vida de *Sant Ramón Nonat* de Mossen Ramon Camps, *Una Grossa de pensaments en vers*, de l' Albert Llanas, les *Reglas prácticas d' escriptura catalana* den Rafel Monjo, *F. Pi y Margall* den F. Pujolá y Vallés, *Carlos d' Austria y Elisabeth de Brunswich á Barcelona y Gerona*, den J. R. Carreras, y com a obra de gran empenta les *Nocions d' arqueología sagrada de Catalunya* de Mossen Joseph Gudiol (que també ha publicat enguany la obreta *L' excursionisme y la arqueología)*, son totes elles notables y necessitarían l' espay suficient pera ser exposades y celebrades com merexen.

Per últim, farém especial menció de la ben presentada obreta francesa de Gustave Schulemberger *Expedition des almugavares ou routiers catalans*, ben escrita encara que no tan científica ni ben documentada com fora de esperar, del *Catálogo de impresos* (libros, folletos y hojas volantes) referentes *á Cataluña* del incansable e inteligent coleccionista cerverí en Jaume Andreu, una joya pels bibliófils, *La cuestión catalana*, llibre de contundent propaganda catalanista den S. Graell, y 'l segón tomo de la *Tarragona cristiana*, obra de benedictí que escriu l' Emili Morera, amant de les antigüetats tarragonines.

Acabarém aquesta desgarbada revista fent menció de la

soptada suspensió dels Jochs Florals per ordre gubernativa ab general sorpresa y dels titánichs treballs que está fent lo Rnt. Antoni Alcover pera la formació del Diccionari de la llengua catalana. Tot sía per la major gloria de la nostra estimadíssima terra.

E. Moliné y Brasés.

SOBRE LES RUINES

DEL TEATRE ROMÁ DE *POLLENTIA*

Mirau: aqueix pedreny, niu de la mort,
aquesta gradería, ahon solitari
no més ve a seure l' abatut recort,

un temps eran teatre y escenari
hon la colònia del poder romá
juntava un poble remorós y vari.

Aquí la multitut rigué y plorá
a l' ombra de gran tela purpurina
oberta al vent del horitzó llunyá,

mentres pel sol y la blavor marina
veya esfumarse vagorosament
tes fábules gentils, Musa llatina.

Ja l' héroe trágich ab clamor potent,
imposant des d' aquí ansia y silenci,
rendía 'ls cors de l' aplegada gent...

Ja la gracia de Plaute o de Therenci
feya esclafirhi 'l riure delitós,
com fresca font que a revenir comenci...

Tot era aquí potent, tot ufanós,
quan *Pollentia* son nom acreditava
en aquest isme de dos ports ayrós.

Filla de Roma 'l *lacticlau* filava
ab que l' august Senat se revestí
y ab un far primerench s' il-luminava.

Sobre les ones somrihent aquí,
atreya 'ls navegants cap a la terra
que d' aqüeducte y pórtichs embellí.

Be 'n dona testimoni exa desferra
d' objectes destroçats, que are 'l pagés
aquí sols ab l' arada desenterra.

Ay! d' aquell esplendor no 'n queda res,
més que 'l troçam que en lo terrer s' oculta
y aquestes grades d' escavat marès.

Axó es l' única forma que insepulta
del antich poble destruit roman,
y al temps esvehidor apar que insulta.

Quan, tremolantne 'l mon, Roma la gran
caygué a la furia del torrent de barbres,
pel diluvi major que 'ls pobles fan;

ciutats florides de pomposos marbres
se despullaren, com lo tronch romput
sa pompa esfullen los cimals dels arbres.

Llavors l' estol de Vándals tan temut,
aquí aterrant les áligues llatines,
clavá en aquest terrer llança y escut.

Entorn del negre escut fins les ruines
caygueren buides, y pel port desert
ja sols passaren les errants gavines.

D' un altre sediment ja 'l món cobert,
un poble infant aquí visqué, y l' infancia
poch cuydaría d' un tresor que 's pert.

En centuries de por y d' ignorancia,
desconegut aquí ja tot recort
de la passada pompa y arrogancia,

fills de Mahoma o ja guerrers del Nort
escavaren per tombes la pedrera
d' axó que fou teatre de deport.

Axís la gradería duradera
tallada en lo marès del comellar
va convertirse en miserable ossera.

¡Oh teatre mudat en trist fossar,
imatge ets de plahers, fortuna y gloria
que pot la vida d' aquest mon donar!

Ni 'ls sepulcres y tot mostran memoria
de lo que foren, y llur negre fons
ha fet aquí fantasiar l' historia.

S' ha dit que aquests covals eren presons
hon tancats se teníen per combatre
aquí en la arena tigres y lleons.

S' ha cregut que axó fou anfiteatre
vegentse sols l' escalonat segment,
únich que 'l temps no ha conseguit abatre.

Axís arts de la pau o joch crüent,
caverna bramulant o fossa muda,
tot se confón en la fatal corrent...

Tot vestigi se pert, tot se trasmuda;
imperis per imperis son borrats...
Sols dura un' Ombra que, jamay retuda,
passa y diu: *Vanitat de Vanitats!*

Pollensa, 13 Juliol, 1902.

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, PVRE.

AL SAGRAT COR DE JESÚS

HIMNE (1)

commemoratiu de la col·locació de la primera pedra del temple del Sagrat Cor de Jesús en la montanya del Tibidabo

Cor de Jesús, a qui palau vos dona
donauli vostre amor,
y feu més gran lo nom de Barcelona
que fá d' un mont la trona
de vostre Sagrat Cor.

—

Enamorat d' Espanya
lo regne 'n voleu fer,
regnau en la montanya
del catalá terrer.
Del cim d' aquexa serra
vetllau per la ciutat,
per nostra aymada terra,
per tot lo Principat.

—

Del poble sant a exemple
aquí us adorarém,
tindrém nosaltres temple
y Vos Gerusalém.
Seréu nostra corona,
lo nostre rich tresor,
y ha d' ésser Barcelona
ciutat del sagrat Cor.

—

De les comarques totes
al Tibidabo altiu,
les ánimes devotes

(1) Música del llorejat mestre J. Brunet.

vindrán a ferhi niu.
Ningú de Vos s' allunya,
per vos los catalans
farán de Catalunya
un poble de germans.

—

Com sol que may declina
brillau en nostre cel,
de nostra mar llatina
siau lo blanch estel.
Lo signe de bonança
siau per nostres camps,
de la ciutat que avança
lo místich parallamps.

—

De la montanya a l' ona,
de l' un a l' altre riu,
lo fill de Barcelona
vol ser vostre catiu.
Oh lliri fragantíssim,
sagrari dels amors,
siau lo llaç dolcíssim,
de nostres pobres cors.

—

Si un jorn lo crit de guerra
retruny per la regió,
al cim de aquexa serra
alçau nostre penó.
Les barres catalanes
rendím a vostres peus,
servaules ben cristianes,
les glories dels trofeus.

Jaume Boloix.

—Quí enfonza o alça 'ls pobles, es Deu quí 'ls ha creat.
—Cada romeu, porta sa creu.

REVISTA MUSICAL DEL ANY

Deyam l' any passat, que Barcelona en coses d' art reaccionava ab bona tendencia, y que res ho provava més que la molta música executada y la qualitat de la metexa. Enguany aquesta corrent s' ha afiançat crexent les audicions y fixant nostre públich clarament lo camí que vol obert. Aquest ha quedat ben determinat en les representacions de *La Posta dels Deus* de Wagner, *La Tosca* den Puccini y 'l *Cristoforo Colombo* den Franchetti; les tres estrenades successivament al Liceu en les temporades de 1901 y 1902.

Pogué harverhi en la primera discussió sobre 'l modo de posarla, axís com regatejar al mestre Fischer qui la dirigí, lo tacte ó enteresa pera lograrne una millor execució, peró la obra en sí entrá y fins agradá als recalcitrants de gust italiá que tant impera en aquella casa. Mes pel que toca a les dues últimes, ja fou altra cosa, perqué la *Tosca* se respectá considerant al seu autor l' inspirat mestre de la *Boheme*, peró no 'l *Cristoforo* ab tot y valer molt més que la Tosca.

Lo públich obertament posa ja en dupte la bondat de la ópera italiana, y encara que ni per l' una ni per l' altre té entusiasme favorintho ab sa assistencia, la intenció está determinada y es lo bon rumbo que emprén. Les empreses de nostres teatres lírichs començan a veúreho, y axís no es estrany que fins una d' istiu, la del Tívoli, procurés en lo seu repertori dues obres de bona mena com son lo *Don Giovanni* den Mozart y l' *Hansel* y *Cretel* d' Humperdinck que hi portaren gran concurrencia, majorment quan lo Don Giovanni era interpretat per nostre artista Blanchart.

Y fora 'l Teatre Principal que al posar la obra den Daudet *L' Arlesiana*, nos feu sentir de nou la inspirada música que pera dit drama hi compongué en Bizet, cap més colisseu ha donat altra cosa de volada que siga digna de mentar. Tot lo gros s' ha distingit en los concerts, y aquests, com hem dit, han sigut molts y escullits.

Les Societats constants y que avuy per avuy continuan donant periódicament les seves sessions, son la *Associació Musical de Barcelona* y la *Filarmónica*.

La *Associació* concedint sempre major atenció a la música de *Camera* que a cap altra ja que de temps es la seva especialitat, ha organisat diferentes sessions d' ella ab lo seu avuy únich quarteto Pellicer, Sanchez, Golvez y Dini, estrenant alguna de les obres y executantne d' altres conegudes del repertori clássich. Fou notable la *Recital* de cançons catalanes que interpretá la distingida soprano senyoreta Cañizares y que alterná ab les mencionades sessions. Ademés dos grans concerts de ressonancia ha donat la *Associació* en l' últim any; un al teatre de Novetats en quin hi prengué part lo célebre violinista *Huch Heermann*, director del Qüarteto de Francfort, que li proporcioná un éxit colossal; y altre en lo propi local en que s' hi estrená l' hermós poema del mestre Lamote de Grignon *Nit de Nadal* pera solistes, chors y orquesta. La expressada obra sigué un triomf pera en Lamote y de lo millor que s' ha escrit a casa; l' Orfeó Catalá posá de sa part son esforç pera que 'ls chors resultessen bé com van anar. Mereix la *Associació* un aplauso perqué tot y portant títol castellá es la única que patrocina seriament la música de nostres autors.

La *Filarmónica* en la temporada última ha donat satisfacció als aficionats fent venir al director alemany *Weisigartner* pera una sola sessió, en sustitució den Mottl que havía anunciat al començ del curs. Dirigí entre altres lo seu propi poema *Los Camps Elisseus* força millor que 'l Wals de Weber per ell orquestat, sentit la primera vegada que vingué a Barcelona. *Los Camps Elisseus* va donarlos á conéxer lo mestre Ribera en altre concert anterior, axí com la sinfonía den Listz *Faust*, sessió de les més interessants organisada per la *Filarmónica*, ja que en ella s' hi veya afany de fugir de lo rutinari pera donarnos a conéxer nou. Dues notabilitats en lo piano vingueren també per la dita Societat; en Pugno, escoltat ja en altra ocasió, y en *Risler*, abdós de talla, sobretot l' últim, en l' art d' inter-

pretar a Beethoven. Es digne de mentarse un dels concerts de la Filarmónica, per haverhi fet en ell la reaparició nostre pianista *Albeniz*, qui com sempre cativá al auditori ab son magistral modo de tocar; en la propia sessió s' hi presentá la distingida violoncelista na Francisca Vidal, qui junt ab lo mestre Crickboom executaren música de *camera*, interpretada ab gran distinció y pulcritut. A fins d' any lo director de la Filarmónica feu venir pera interpretarne, al *Trio de Francfort* compost de elements del célebre Quarteto que dirigeix l' Heermann, mentat en altre lloch al parlar de la «Associació Musical» Dit Trio va entusiasmar y fer desitjar lo Quartetto d' ahon procedexen alguns d' ells.

En la temporada de Quaresma 'l Liceu doná com acostuma preferencia als concerts. Deu n' organisá y en ells se vá procurar atendre més a la presentació de mestres directors que a la novetat y pulidesa dels programes. Quatre n' hi desfilaren en dita serie: Goula (pare), Colonne, *Panzner* y Kunvvald los dos últims desconeguts de nostre públich, aplaudits per éll, peró ab preferencia 'l darrer ja que al altre se li consideraren afectades quantes composicions dirigí. A mitja serie, vingué una eminencia en lo piano; en *Rosenthal* qui en tres concerts ja ab la orquesta, ja sol, dexá sentada ab la seva execució la gayrebé seguretat d' ésser lo primer després den Rubinstein qui ha fet més impossibles demunt del teclat. Ademès d' aquesta celebritat, nostre violinista *Manent* tocá en dues sessions, essent per tothom reconeguda la seva virtuositat y potencia d' arch, podent figurar malgrat los seus pochs anys al costat de les celebritats que avuy corren per Europa

L' *Orfeó Catalá* ha continuat durant l' any la seva carrera gloriosa, donantse a conéxer fora de casa ab la excursió que efectuá pel mitgdía de França, d' ahon vingué festejat y admirat. Lo poble de Barcelona no volgué ésser menys anantlo a aplaudir en lo concert que doná 'l 6 de Desembre de 1901, repetició de les composicions que més éxit havían tingut a la altra banda del Pirineu. Dos d' altres ne doná l' Orfeó al teatre de Novetats als 9 de Març y

13 de Juliol, aquest últim com homenatge a Mossen Cinto en quin s' estrená la *Missa* a sis veus den Victória, composició de les més grosses que 'ns ha dexat sentir l' Orfeó. Li recordám com a noves també *La non-non dels papellons* y *La Gata y en Belitre* den Pujol, Romanç de *don Joan y don Ramon* den Pedrell. *No 't dexo Jesús* den Bach, *La Mare de Deu* y *Divendres Sant*, den Nicolau, axís com lo poema *La Nit de Nadal* den Lamote de Grignon que ja hem mentat en altra ocasió. L' Orfeó y ab ell lo mestre Millet han estat la última temporada incansables, ja que a més dels seus concerts reglamentaris han pres part en molts d' altres d' importancia.

Los pianistes de casa tampoch nos oblidan y procuran que no 's perda 'l bon nom que en aquest instrument ha lograt Barcelona. En *Vidiella* nos doná la friolera de quinze Rapsodies de Listz en una sola sessió. En altra, en *Malats* digué que 'l seu art encara va per amunt, y en *Granados* no sigué menys al oferirnos la vetllada del Teatre Principal. Tots se portaren com pertoca a gent de la seva talla.

De casa també en *Casals*, encara que a estones, no dexa al menys passar any que no 'ns vinga a veure. Torná ab lo pianista *Baüer* en Novembre últim, donant dos concerts de violoncel-lo y piano en lo teatre de la Granvía, que foren dos successos pera abdós artistes.

La *Associació Wagneriana* ha continuat los seus interessants treballs pera donar a conéxer a fons la obra de Wagner, havent publicat en aquest temps, traduhides al catalá, *El Drama Wagneriá* den Chamberlain y l' *Or del Rhin*, lo primer per en J. Pena y 'l segón per en Vilaregut.

Ab motiu de les festes verificades en la exposició d' Art antich instalada en lo Palau de Belles Arts, s' hi han donat diferents concerts, entre 'ls quals recordám l' organisat pel mestre Goberna ab obres exclusivament propies, lo den Cassadó també ab obres seves la major part, lo de *Catalunya Nova* y dos o tres solemnes del mestre Nicolau en que s' hi sumaren l' *Orfeó Catalá*, alumnes de la *Escola de Música*, chor de *St. Andreu*, orquesta, banda y orga ab un total de 600 executants. En aquests festivals s' hi estrená

la *Elegía al Dr. Robert*, que fou un nou éxit pera en Nicolau.

En aquest temps han aparegut y s' han fundat l' *Orfeó Barcelonés, Ars Chorum* y la *Associació Musical d' Aficionats*, que totes, junt ab les antigues *Catalunya Nova, Capella Catalana, Escola Jordiana, Federació* y *Associació de Chors de Clavé*, han influit força en lo moviment que 'ns ocupa.

De fora nos han visitat dos entitats importants: l' *Orfeó Pamplonés* ab dues sessions, que dexaren agradable memoria y 'l recort d' obres, si bé de gust no gaire refinat, cantades d' un modo irreprotxable. Y la *Orquesta Lamoureux* de París, ab son director en Chevillard al cap.

Aquest fou l' acontexement de l' any, lo més gros de la temporada, ja que la *orquesta Lamoureux* reputada com una de les primeres d' Europa, no era provable l' haguessem aquí sentida sense la abnegació d'uns quants aficionats. Los tres concerts donats per la metexa, atragueren lo bó y millor dels filarmónichs barcelonins al teatre Novetats ahon se donaren.

Y clohém aquesta ressenya no perque 'ns falte material, ja que detallant los concerts mentats y donant compte dels molts privats que no han vist la vida pública podríam ferne un volum, peró nos ho priva 'l carácter de resum que havém volgut donar al escrit, ja que no pot ser altra cosa.

M. de Urgellés Depares.

De aquell antich filosop Sócrates se llegeix que tenía una muller de molt mala condició. Un día, després de haverli dit mil fástichs a la cara, sens tornarli resposta, prengué la capa, se n'isqué de casa y s' assentá en un pedrís de prop de la porta. Ella rabiosa perque la tractava de loca, no tornantli resposta, vehentlo devall la finestra, prengué un gibrell o una conca plena de aygua, y se n' assegura tant be de llençarli demunt, que lo mullá de cap a peus. Empenyat al dissimulo de aquella locura, ab gran repós y paciencia digué als seus dexebles que s' ho estavan contemplant: «Sempre ho havía pensat que després dels trons vindría la pluja».

LO CEL DEL ESPERIT

Natura, excelsa natura,
obra y paraula de Deu,
ta grandesa y ta hermosura
com encantan lo cor meu!

Natura, excelsa natura,
iluminat per ta llum
no 'm negues may la ventura
d' aspirar lo teu perfum.

Jo sent la flayre divina
que 't dexá lo Creador
y que a l' ánima encamina
al verger d' eterna amor.

En la vall, en la montanya
sempre veig la immensitat
com en la mar que 'l mon banya
lo bell cel transparentat.

Una pedra, una floreta
me descobren l' infinit;
ay! com l' ánima está estreta
dins mon cos tan escafit!

Perçó a trench d' auba a l' altura
ab lo cor adelerat
munt de tos cims, oh natura,
per veure 'l cel tot plegat.

Y la meua ánima vola
per la immensa creació

que ha sis mil anys que rodola
sens trobar aturadó.

Y mir y mir, que hi vull veure
lo gran cel del esperit,
hon no puch dexar de creure
que hi siga Deu día y nit.

Sol de la vida amagada,
oh Jesucrist, home y Deu,
si 'm donesses ta mirada
com miraría 'l cor meu!

MIQUEL VICTORIÁ AMER.

A L' ORFEÓ MALLORQUÍ

Cantau, cantau, nobles cantors
les cançons belles de la patria,
y de fé viva y purs amors
dolces tonades.

—

L' august penó d' un art novell
que als cors axeca y fá reviure
amunt alçau, y 's renovell
sa gloria insigne.

—

Nostra *roqueta* en son escut
tendrá un quarter d' or y de plata,
que es vostre crit jamay retut
¡Visca la patria!

ANTONI M.ª PENYA.

REVISTA TEATRAL

Ja hi tornám a ser. Un altre any passat y un gavadal més d' ilusions perdudes. Sembla que siga un cástich lo que passa ab lo Teatre Catalá. Cada vegada que s' anuncia nova temporada, la empresa que 'l sol agavellar omple 'ls cartells de títols d' obres noves, que 's convertexen al cap d'avall en tres o quatre produccions de relatiu interés y un feix de insustancialitats sense importancia.

Per axó gairebé m' estimaría més una febrada que l' encárrech de donar compte als lectors del «Calendari Catalá» del moviment teatral del any.

* * *

Regirant papers vells y cercant pels recons de la memoria, no arribo a trovar més de mitja dotzena de obres que valgan un bon recort.

La primera que 's va estrenar a Romea durant l' any, va ser lo drama «El cor del poble» de l' Iglesias, corresponent a la temporada passada y digne de ser recordat per l' estudi que fá l' autor dels personatges y del medi, arrencats veritablement del natural. La acció dramática potser no arriba a tanta altura, peró es també digne d' elogi, havent'hi alguns trossos molt ensopegats y justos, especialment en lo genre sentimental de *bona mena*. Aquell matrimoni que considera com a fill seu al que s' ha afillat després de criarlo, arriba en molts indrets a commoure fondament, de la metexa manera que commou, encara que no tant,—degut al seu aspecte més o menys convencional,—la resolució ferma motivada pel xicot, quan oferíntseli tot d' una la mare a qui no coneix y les riqueses que may ha tastat, les refusa resoltament pera no apartarse may del costat dels seus protectors, als qui considera com a pares veritables.

Al «Cor del poble» va seguir durant la temporada pas-

sada «La pecadora» den Guimerá, qui ab tot y certa tendencia a apartarse dels motllos vells, no consegueix sustreures al hábit de cercar l' aplauso del públich, per medi dels efectes... d' efecte. De totes maneres lo primer acte y part del segón, son fets ab una sobrietat desacostumada en lo nostre trágich arribant a fer al espectador la ilussió de que assaboreix una producció superba deguda a algún gran mestre de fora casa. Fins l' assumpto es un dels més poch *esplotats* pels autors catalans, vegentshi certa semblança, encara que de lluny, ab la «Magda» de Sundermann y «Animas solitarias» d' Hauptmann.

També va estrenarse cap a les acaballes de la temporada un drama de D. Joseph Pons y Pagés autor nou en coses de teatre. Se titula «Sol ixent» y si be l' assumpto en que 's basa ha sigut ja tractat per molts autors, lo Sr. Pons demostra en son desenrotllo veritables qualitats pera 'l conreu del genre.

En cambi «Las flors del desert» original de D. Jaume Brossa, no passa de ser una producció d' interés ben escás, cosa que pot afirmarse també dels «Senyors de paper» den Pompeu Gener, axís com de moltes altres obres estrenades durant l' any. De la majoría, es ben segur que ja gairebé ningú arriba a recordarne 'ls títols. Per la meva part, puch afirmar que al reunir los datos que m' han vingut a má pera escriure aquesta revista, he tingut veritables sorpreses.

Y 's comprén. ¿Qui es que se 'n recorda, al cap de vuyt díes d' haverles vist, d' obres com «El regiment de Malgrat» y «Vocació de Sant» de D. Pau Parellada? ¿Qui 'n conserva una lleugera impresió de la peça «Botifarras dolsas» de D. F. X. Godo? ¿Quí es capás de retenirne res de «Las Bodas d' or» den Jordá?... Gairebé ningú.

Aném a dir que, fora les del Sr. Parellada, que tenen més d' un acte, les demés son totes d' enanes dimensions y per consegüent, fácils d' oblidar. Però també son obres curtes «Gent de platja» den Bori y Fontestá y «El malalt crónich» den Rusiñol, lo qual no impideix que se les recorde ab gust,.. ab molt més gust que «Els Jochs florals

de Canprosa» del darrer, donchs es una obra que si be té en alguns indrets certa gracia, queda deslluhida per la seva finalitat veritablement desastrosa, com ho prova 'l fet d' haversen servit contra Catalunya los seus enemichs.

* * *

Veusaquí, lleugerament ressenyat, lo moviment teatral del any... Potser algú 'l trovará incomplert, notant la falta d' algunes obres o tirantme en cara la lleugeresa ab que passo sobre algunes altres... Potser si que es veritat... Peró també ho es que moltes de les estrenades durant l' any no merexen un estudi fet a conciencia. Per axó, sobre la majoría, he cregut més prudent callar que guanyarme boy censurantles, la antipatía dels seus autors.

Y si no les hagués censurades, ¿qué n' hauría tret de parlarne?... Res més sinó la perdua del temps que hauría empleat cercantne 'ls títols y 'ls noms dels autors, pera fer en lloch d' un article, una mena d' inventari de trastos inútils.

J. Morató.

En la ciutat de Alexandría hi hagué un home que en sa joventut tingué molt mal respecte a son pare. Vingué aquest fill, per discurs del temps, a tenir un fill. que 'l tractava pitjor. Un día tingueren los dos rahons, y de paraules passaren a les obres, de tal manera que prenent lo fill a son pare per los cabells, començá a arrossegarlo per una sala ab gran crueldat, fins a arribar a una columna que hi havía en dita sala: a la qual arribats, lo desgraciat pare, girantse a mirar lo seu filll, digué: «Has de saber, fill, que jo a mon pare no 'l vas arrossegar sinó fins aquí, y en aquest puesto ja 'l vas dexar». ¿Sabeu lo que respongué lo cruel fill? «Puix jo vos vull arrossegar quatre passos més enllá y usar de més crueltat de la que vos usareu ab vostre pare y mon avi». Y axís, fills, miráu cóm vos portau ab vostres pares, que axís se portarán vostres fills ab vosaltres.

CATALUNYA EN LA MORT DE SON IMMORTAL POETA

MOSSEN JACINTO VERDAGUER

ELEGÍA

Oh Mort, sosségat ¡Per mon Déu, reposa!
No dalles més en mos jardins, dexantlos
com segador pel mes de juny les messes!
Tos peus ossosos han malmés les cordes
d'aquella lira que mon fill polsava,
quina dolcesa tot lo món fruhía.
Tu l' has trencada, y has dexat de sopte
la font divina de mos cants axuta!...

Del Pirineu les joguilloses fades,
embolcallantse ab llurs mantells de boyres,
s' aplegan tristes y s' asseuen, mudes,
del Canigó en la solitaria falda.
Mentres esquinça sa blavosa vesta,
un *De profundis* imponent entona
la freda Atlántida, chorejantlo ondines.
Açala 'l front lo Montserrat feréstech
guaytant la tomba del fervent cantayre;
com un rosari de brillants, espurnan,
lliscant quietes, de la Fé les llágrimes;
arraulidetes pels escons, que 's corcan,
les revellides tradicions sospiran;
esma-perdudes, les llegendes fugen
cercant llurs baumes que ennegrí 'l misteri,
y 'l verb august de mon reyal llinatge
plora al apóstol que l' omplí de glorial
Tant va axecarla sa volada ferma,
que 'l Sol diví li soçarrá les ales.

Ploréu ab mí ¡ploremlo tots al geni
qui será 'l pasme de virents centuries!
Mare de genis ja m' ha dit la Historia;
mes Verdaguer, de ma garlanda aurífera
será la perla més preuada y bella.

Vosaltres, fades dels estanys puríssims,
hon cada nit la lluna vé y s' aboca
pera esbandirhi son mantell d' estrelles,
dexant prisades ses blavenques aigues:
alçauli un cántich al poeta insigne
qui, al dexondarvos, vos ha fet eternes;
aparellauli una superba tomba,
bella y guarnida de alhambresques randes
de gel, trepades pel cisell que ell duya
quan lo palau de Flordeneu polía.
Mes, nó; dexaulo l' obelisch. Pertocan
a la modestia de mon fill los braços
de *Sant Martí*, que, esperançats, ja s' obren
tot cobejant ses immortals despulles.
Alçáu depressa les parets runoses,
les que ell en somnis axecarse veya,
y quan del temps s' haurá esborrat lo rastre,
en processó jo pujaré al cenobí
portanthi l' urna, de brillants crostada,
hon de mon fill recataré les cendres
com en un pom alabastrí 'l dolç bálsam.
L' esguart placévol giraré a ma terra
y elevant l' urna com un reliquiari,
tot benehint a ma fillada adicte,
l' ánima trista y ab los ulls plorosos
diré a la perla del Rosselló: *«Venéral*
aquest tresor tan gloriós que 't fío.»
Llavors un himne esclatará elegíach,
sublím, immens y enternidor, barreja
de goig y pena, de dissort y gloria;
y mentres l' echo 'l gronxará pels aires
y ab núvols d' or lo Canigó 's vestesca,

vosaltres, fades, respondréu llunyanes
ab les *Montanyes regalades*. Dolça,
la de Lanós vos guiará ab sa lira,
lira del cel que per mon fill sospira!

JOSEPH MAS Y CASANOVAS.

Al peu del Puignial, Juny de 1902.

LA FARGA D' ARAM

«La farga d' aram
no va tota sola;
qui hi malla de ferm
no es home ni dona;
qui hi malla a la nit,
qui abrusa la forja,
si fos lo follet.....
mal llamp que l' enfonga!»

Al dirho l' Aleix
de rabia s' arbola
ohint bescantar
la farga pel poble.
S' hi parla d' un crim
comés a les ombres;
s' hi parla d' un mort
trovat a la gorga.

L' Aleix, fenthi 'l sort,
no hi bada pas boca.
La farga! pensa ell....
les dobles que costa....
si hi dura 'l soroll
no baten los comtes;
si hi dura 'l soroll
la farga es ben morta.

La farga d' aram
ningú no li lloga;
ni a sou ni á cap preu
fargayres no trova;
«Que hi vaja l' Aleix,
murmuran les dones;
que 's mori de fam
i res no se 'n cobra.»

L' Aleix se n' hi va
de grat o per força;
tancantshi a la nit
no dorm ni reposa,
y ab un llanternot
trovat a les golfes,
pels caus y recons
fureja y escolta.

D' allá al martinet
sent moure la roda;
l' Aleix com un gat
baxanthi tremola...
—Qui sou?—diu cridant
—Qui sou?—... y s' hi topa
ab l' ombra del mort
trovat a la gorga.

De l' ombra al devant
l' Aleix s' agenolla
—Perdó! fá ab dos ulls
exint de les conques.
Perdó! fá l' Aleix....
l' atrapa la roda,
y cau esclafat
de boca-terrosa.

A. Bori y Fontestá

MOSSEN JACINTO VERDAGUER

(L' ÚLTIM RECORT)

Parlament a la vetllada necrológica dels «Montanyenchs.»

Senyors y companys.

En tota altra ocasió no m' atreviría a participar als treballs de vostés ni a 'ls hi dirigir la paraula, més tractant d' una sessió dedicada a la bona memoria de Mossen Cinto, me tenen aquí com a fill de la terra germana de Rosselló, que s' adhereix del tot al vostre pensament.

La darrera vegada que vaig veure a Mossen Cinto, va esser a Perpinyá, pel Desembre de 1901, quan vingué a l' enterro del Senyor Pépratx (D. I. p.). Primer, lo vaig anar a saludar al bisbat, hon lo trobí rodejat de totes menes d' atencions pel nostre Senyor Bisbe, que li tenía una fonda amistat.

Lo lendemá de matí lo vaig esperar a la capelleta de les monges del Bon-Pastor, hon tenía de celebrar, quan entrá, alt, prim, com era, ab lo seu gran mantó, més ab un caminar tan senzill, y una mirada tan dolça, sigué una sorpresa per la bona gent que era aquí. Lo vaig seguir a la sacristía; enrahonarem a mitja-veu, y me demaná que li cerqués «lo que 'ls pagesos de Rosselló feyen dir al cant dels aucells»; quin home més aficionat a la poesía popular!

La nit lo vaig esperar a ca 'l Senyor Pépratx; nos passejarem per la plaça Aragó, parlant de l' Atlántida, del Senyor Pépratx, del poema *Canigó*, del *Pensament Catalá* de quin mossen Cinto era director literari. Y com lo temps li pressava, nos despedirem.— «Vosté tornará aviat, li vaig dir; sap qua al bon temps tením projectat una anada a Sant Martí de Canigó...—» Miri a la voluntat de Deu ¡que me fa.— «Donchs, Deu lo guart, y a reveure.— «Si endevant!» y me doná una apretada de má.

«Endevant» me va esser la seua derrera paraula; donchs

si, endevant per Deu, per la patria y per la llengua catalana, que es lo que mossen Cinto nos ha ensenyat d' estimar.

J. Delpont.

—

«Pobret de mi, m' encaminavi cap al cel en cotxe y ab flors; y al cel no s' hi pot anar que per camí d' espines; donchs lo bon Deu m' estima...»

«A mi ja me passarán també aquestes desgracies; com que s' ha vist a Nostre-Senyor clavat a la creu, entre-mitg de dos lladres, a mi bé me pot venir alguna pena, per forta que siga...»

—Paraules que me digué Mossen Cinto, a la primera visita que li vaig fer, pel Nadal de 1896.

J. Delpont.

LA SEU CATIVA

No es pas, no, ta bellesa, tan magna com la trovan
los ulls, lo que del poeta desborda 'l pensament,
ni del volcá les flames que sens vagá 's renovan
al fons del cor, l' ardencia qui més y més n' encén!

Del art creació excelsa, tal volta concebuda
en hora en que dels llavis de Deu brollá un somríu,
sagrari del Altíssim fores y llar volguda
d' una niçaga forta, que avuy enclenca viu.

Robusta t' axecaren com fou de sa enteresa
la virior antiga, provada a totes llums;
gran y senzilla a l' hora, severa en la riquesa,
com les virtuts del poble, la gloria y les costums.

Ufana en tu prenían, de llum, la inteligencia;
la sanch, de xardor patria; lo cor, d' amor a Deu

y bálsam salutífer de divinal essencia
fores, per quants planyívols posaren aquí 'l peu.

Aquí 'ls Pahers, de merma guardar los furs juravan;
aquí l' Hostia 's partiren magnats y ciutadans;
lo poble hi feu llurs festes, los Reys s' hi mulleravan,
los odis s' hi adormían y 'ls bons s' hi feyan sants.

Per Lleyda padró y símbol d' immaculada gloria,
llarchs sigles de ta fama lo crit aná pel mon;
tes pedres, los fulls eran del llibre de sa historia
y ton brodat cimbori, corona del seu front.

Per éll la volgué un Príncep, l' infern degué inspirarlo,
alçantse Rey d' Espanya, sent nat al estranger....
¡per força, oh pobra Lleyda, tingueres de dragarlo,
y dir ton nom sos llavis com cal, may van saber!

Una llegió feresta petjá los llirs del Segre,
a l'ombra profanada del lábaro espanyol....
la llivertat dels pobles cubría 's d' un vel negre....
¡qué trista, de llavores, trovas la llum del sol!

Caygueren murs y cases del vencedor a l' ira;
la Seu.....empresonada dins un castell restá!...,
foragitats de casa la mare a sos fills mira,
que al cayre de la porta la tenen d' anyorá.

Res foren per detindre del anjoví l' afronta,
les seculars grandeses d' inoblidable avior,
del art la tresorada de joyes sense conta
que a l' hora 'l seny encantan y fan glatir al cor.

La herencia de tants sigles aquí dignificada
de Sants, de Reys y prócers, res fou per l' anjoví,
y avuy.... del centinella ressona la petjada,
ahon dels sagrats cántichs la estrofa rodá ahi!

Estatues y retaules, calats y brodadures,
los que perduts no anyoras, a troços van cayent;
la má de la codicia vuydá les sepultures,
les cendres que guardavan desféyales lo vent.

La mística clariana dels llantions, moría
de la oració derrera finant ab lo burgit....
¿De ta grandesa, oh Lleyda, qué 'n resta avuy en día?...
lo temple, mes no l' ara; lo cos, no l' esperit!

Devades, d' hora en hora, la trista presonera,
de sa dissort recompta lo temps, desde 'l cloquer;
veu en desert clamanta.... ¡pateix bona sordera
lo cor impertorbable del fréstech carceller!

Mes; ¿no sent lo patrici xardorejá a la cara
lo foch de la vergonya, devant lo monument?....
¿la raça de Mandoni potser ja de sa mare
la veu, que socors clama, per mala sort no entén?

Qui a tot lo que al cor parla indiferent sab viure,
ni ab Deu ni ab éll ni'ls hómens, com es degut cumpleix...
¡may al afront s' avesa qui pensa morir lliure!
¡fill que 'l payral desdenya, lo nom de bort mereix!

F. Ubach y Vinyeta

Quan digas al fill o filla alguna cosa que façan y no 't volen creure, perçó no 't desboques contra d' ells, sinó pósatho bé a la memoria, y a la següent matinada veslos a fer una visita al llit, que allí 'ls atraparás sens córrer. ¡y fentlos memoria de no haverte volgut creure, pégals una valenta surra en part que no 'ls pugas trencar cap os. Y veurás per experiencia dos admirables efectes d' aquella surra: lo primer, que per tot aquell día se recordarán del mal que feren no crehent als pares; y lo segón, que 'ls tindrás contents y alegres com un rossinyol, perque es adagi catalá «que cul batut, tot lo día té salut».

A LA MORT

DE MOSSEN JACINTO VERDAGUER

¡Que tristes quedan les flors
de l' afrau de Vallvidrera
al fugirne 'l rossinyol
al bó de la primaveral
Rossinyol del paradís,
les amors del cel l' atreyan,
com les flors son dolç perfum
son cor vessava dolcesa;
se 'n volava cap al cel
dexantne trista la terra.
se 'n volava aconortat
de Jesús ab la presencia,
girantne sos ulls morents
vers lo palau de la Verge.
La lira que va polsar
totes les notes arrenca;
cántichs d' amor y de fé,
cántichs de pau y de guerra,
geni potent, los atlants
feya reviure en sa pensa
donantne vida y color
a les més heróiques gestes,
y en idilis celestials
y en les místiques dolceses,
esgranava un devassall
de filigranes y perles.
Patria meva del meu cor,
bé pots cubrirte ab vel negre,
que s' ha post lo teu estel
lo que al front tant bé t' esqueya,
a Folgaroles sortí

y s' apagá a Vallvidrera,
dexant de son pas pel mon
de llum vivíssima estela
que volantne per l' espay
traspassava les fronteres,
Les centuries passarán
ab sos dols y ses grandeses,
mes lo nom del gran cantor
no morirá en nostra terra,
y en cada cor català
Verdaguer hi tindrá un temple.

CONSOL VALLS Y RIERA.

EN PLE DESERT

(FRAGMENT)

He sortit de la factoría de bon matí. M' acompanya *Bushiman*, mon guía inseparable, alt, ben sapat, de muscles de ferro capassos d' escanyar a un lleó; los seus ulls negres llampegan y desafían al sol, la negror de la seva pell contrasta ab la blancor de la sorra que trepitjám y ab la ratlla de dents que ensenya quan somriu; porta un *jaique* blanch cenyit ab la faxa de la que penja una platejada *gumia*, lo corn cisellat de la pólvora y la bossa de cuyro de les municions; camina descals, lleuger, per sobre aquella fina sorra hon jo m' enfonzo ab les meues sabates acostumades al rocám del Pirineu; maneja 'l *Remington* com una palla y 'l porta de mil maneres, es lo seu ceptre; ay d' aquell a qui l' engaltés!

Lo sol ha anat fent vía; trepitjám les nostres sombres y la plana immensa s' estén al nostre entorn. Ni la més petita alenada de vida trenca la calma de mort que 'ns rodeja; rés, ni una planta, ni un insecte, ni un aucell, pera alegrarnos; arena y més arena, roques pelades pel vent, y de tant en tant petjades de gacela, de *antilope* y d' altres animals per mi desconeguts.

¡Qué petit se trova un hom devant tanta immensitat! En cambi Bushiman s' hi trova a pler; sembla un rey en sos dominis, ab lo cap nú, tan prompte sembla desafiar lo immens del horitzó dirigínthi sa penetrant mirada com escorcolla les petjades de la sorra que 'l vent no ha borrat encara.

—¿Que miras, Bushiman?—

—Aquesta nit han passat per aquí set gaceles. Aquestes petjades son de negre; aquestes de moro. Cal vigilar.

Y ell, fidel, vigila mentres jo busco de ací y d' allá lo que 'm deu servir d' estudi y arreplego munts de pedres que ell se carrega plé de respecte.

—¿No 't sembla, Bushiman, que podríam esmorsar?

—Allí.

Y 'm senyala un turó que sobressurt en aquella plana. Y allí menjám, sols, ben sols, sota un sol que aclapara; lo termómetre marca 60 graus. Jo casi no menjo contemplant al meu guía que ho fá de debó; després s' ageu bocaterrosa, s'embolica 'l cap ab lo *jaique* y a dormir. Ni en axó puch imitarlo; aquell sol me recrema, la arena bull, y preferesch passejarme y trossejar les pedres ab lo meu martell pera estudiar sa formació. Los fóssils hi son a centenars; fóssils pertanyents a animals de terrenos hon hi hauría luxuriosa vegetació *(Helix)* per trovarshi en tan gran nombre. Y ara en cambi no veyém en lloch una mata, un rebroll qualsevol pera guardarnos un moment d' aquells raigs de ferro fós; no hi há altra sombra que la que nosaltres metexos fem, y aquesta no fá més que cubrirnos los peus.

Caminém altra vegada, lo terrer es un seguit d' onades de sorra finíssima que aném atravessant penosament; jo m' hi enfonzo fins a mitja cama; que es trist tot açó, Deu meu! Com se pot viure aquí sense flors y sense aucells? Bushiman somriu; com fill del desert no té més flor que 'l sol, que per ell ho es tot, ni més cant d' aucells que 'l del vent que axeca 'ls munts d' arena.

N. Font y Sagué, Pvre.

Madrid, Novembre de 1902.

MA PATRIA PETITA

¡Mallorca! Comarca bella
del terrenal Paradís,
que surá demunt les ones
quan l' Edat del or finí.
Escapoló que per mostra
nos resta d' un mon antich;
hon disfrutavan els homos
vida de plers sense fí.
Roca que la mar gelosa
té encativada al bell mitg
de ses més salades aigués
que estols guardan de dolfins.
Clau del Mon, ben colocada
entre son pérn y son cim;
entre l' Africa y l' Europa,
entre 'l nou Mon y l' Antich.
Terra qne no cría feres,
ni serps qne llancen verí,
hon l' embat va plé d' aromes
y l' aire hi corre tranquil.
Single de barranchs hermosos,
de coves grans sense fí,
de valls y d' altes muntanyes
masells d' arbres y jardins.
Un temps... ja fá molts de sigles.
tothom parlava en llatí,
y tu ja te distingires
per los teus potents enginys.
La primera que va véncer
ab bales sos inimichs
fores tu, quan tres basetges
manetjavan los teus fills.
Per uy passaren les barques

dels Romans ab los seus tirs,
y ells fugiren y tornaren,
per poderne conquerir,
ab naus que 'ls costats tenían
ab cuiros de bou guarnits.
¿Qui va doná al gran Anibal,
que era també mallorquí,
per batre l' orgull de Roma
la força? Foren tos fills.
Retuda Roma acullires
prést la fé de Iesucrist,
y lliure 't veres de mártirs
al dexar d' ésser gentil.
¡Mallorca! Terra escullida
per ferne d' amors un niu,
Enveja de reys y princeps;
dolç somni dels sarrahins,
Illa daurada que fores
per élls un verger d' hurís,
perla la més estimada
del dosser den Böabdil.
Tengueres reys que t' aimaren
y dins tos ports més de mil
vaxells, que lluny enaltiren
lo teu comerç llevantí.
Tengueres sabis que foren
l' admiració de París,
per sa Ciencia y sa Doctrina
que en cent llibres pots llegir.
També tengueres artistes
de pensaments grans, sublims;
y 'ls monuments que axecaren
drets encara jo 'ls admir.
Sanch mallorquina tenían
qui 'l Mon nou va descubrir
y 'l qui de França enrunada
ne va fé un Imperi rich.
Benhaja ton hermós clima

y tos camps sempre tranquils
y tos fills que en tota empresa
sempre 's varen distingir.
Ells, per gosar tes belleses
y admirar tos poblés richs,
la verdor de tes montanyes
y les flors de tos jardins,
fá pochs anys que t' enjoyaren
ab un bell ferro-carril.
Benhaja la nova joya
que s' ha extesa a Felanitx;
y a Manacor y a la Pobla
per poderles més unir,
y donar franca sortida
a ses fruites y á sos vins.
Benhajan les demés viles
que la vía van seguint
de les millores que inventa
d' aquest sigle l' esperit.
¡Mallorca! ¡Mallorca hermosa!
Si vols sempre ésser feliç
y de tothom admirada
ab tot respecte, y tenir
l' escut de la providencia
que 't guarde de tot perill;
progressa sens separarte
may per may del bon camí
que t' ensenya la Doctrina
del Redemptor Jesucrist.

PERE D' ALCÁNTARA PENYA.

Encontrá lo rey Pirro un gos, que tres díes havía que guardava lo cadavre de son amo. Maná enterrar al cadavre, y se 'n portá a son palau al gos, prendat de la sua fidelitat. Anava lo rey de tant en tant a visitar la sua tropa, y repará que passant devant de tres soldats, s' enfuría contra de ells lo gos: los feu posar en presó y confessaren ser ells los qui havían injustament mort lo amo del gos. Y los sentenciá a la pena que merexían.

RECORT A MALLORCA

Entre goig y tristesa
  passí la mar,
a tes riberes, Palma,
  per arribar.
No ets la meua patria,
  mes lo meu cor
per lo nom de Mallorca
  sent ver amor.
Encar que illa deserta
  t' hagués trobat,
contemplar tes belleses
  me fora grat.
L' eco de tes canturies
  conservo jó
d' una veu molt aymada
  com dolç ressó.
Conech ta hermosa historia,
  tes tradicions,
sé de ta dolça parla
  les oracions.
De boca de ma mare
  les he aprés,
ella les m' ensenyava
  ja dins mon bres.
Ben prest he de dexarte,
  mes ton recort
viurá dintre ma pensa
  fins a la mort.
En tos bells Santuaris
  dexam entrar,
per quí mon cor anyora
  jo vull resar.
Encar que illa deserta
  t' hagués trobat,

meditar tes grandeses
  me fora grat.
Mes ay, que m' hi esperavan
  sers benvolguts,
vinch de lluny, mes tots m' eran
  ben coneguts.
Ells viuen y conreuan
  vida del cor
y aquesta jo la guardo
  com rich tresor.
Al dexar, oh Mallorca,
  ton pur cel blau
jo los dich: A reveure,
  si a Déu li plau.
Me 'n vaig, mes no vos dexo,
  vostre recort
viurá dins la meua ánima
  fins a la mort.

JOSEFA AYER Y PENYA.

DOCUMENT CURIÓS

Lo Centre catalanista als Diputats y representants de Catalunya.

No aném pas a formular un manifest: tal cosa en nostres temps vol dir la exposició de promeses que no 's cumplirán y d' opinions que 's vendrán a la primera ocasió oportuna.

No volém fer res tots sols. Volém que tot se faça ab nosaltres. Nos introduhirém per tot arreu, perqué en nosaltres hi ha l' esperit de Catalunya. Nosaltres no representém res; peró volém fer representar la nostra terra. Per lo que, govern, pobles, individuus, escoltéu:

Les provincies que no desitjan la federació demostran que no 's regonexen ab prou forces pera regirse indepen-

dentment; les nostres donan senyals inequívoques de que se senten capaces de regirshi, prova plena de que la federació catalana es lógica y necessaria. La unitat nos ha proporcionat les guerres de Flandes y Alemania, la expulsió dels juheus y moreschs, la guerra dels segadors, la pérdua de Portugal, la pau dels Pirineus, la mort de nostre comerç marítim, la guerra de successió, lo decret de nova planta, la prohibició d' escriure obres dramátiques y los testaments en nostra llengua, les manifestacions més irritants y vergonyoses pera les provincies; l' esperit federalista demostrat en cada fet históric, nos ha proporcionat les glories de vuit sigles de Reconquesta y la victoria sobre Napoleó: sempre la integritat de nostra patria. Triéu.

La ideya de federació, donchs, está en la nostra sanch, perqué som fills de la historia y la historia exigeix sa aplicació. Mes lo temps no passa en vá, lo temps que vá donant vigor a les institucions pera regirse lliure e independentment, les hi exigeix comunitat de principis generals pera sa corresponent harmonía.

Tots los espanyols deuen ser espanyols dintre la democracia; los partits sols tenen rahó de ser com meres distintes manifestacions de principis e ideyes, y, per lo tant, sols caben dintre la democracia mentres se concretan a la lluyta del pensament.

D' aquexes proposicions es una conseqüencia necessaria la que devém arrebassar tota mena de privilegis; y axis no 'ns es dat consentir en cárregues odioses sobre una classe com les quintes y matrícules de mar; en rendes immorals com les de les rifes, en contribucions repugnants com les dels consums; favoritisme com la empleomanía, ni en una infinitat de vicis característichs de les societats corcades per l' unitarisme.

Considerám que la protecció justa a la industria, a les arts y al comerç dels estats federats no es cap privilegi sens, al contrari, que es lo nivell de sos interessos y la garantía de son armoniós enllaçament. Axó dintre la democracia. Y ¿dintre la federació?

Tota vegada que aquexa forma especial equival a concor

dia y significa armonía de provincies independentes, en tot lo que exclusiu y propi sía de sa naturalesa peculiar enllaçades per un pacte o constitució nacional, devém exigir lo *més poch poder central necessari*, y 'l *molt poder* que requereix la vida dels cantons, provincies y municipis; devém exigir que 's constituhesca un govern central ab lo fí y efecte de llegislar sobre 'ls interessos generals dels Estats federats, que aquests Estats sían los que la historia y la geografía de comú acort aconsellan, destruint los termes de les actuals provincies per sa péssima distribució; devém exigir que 'ls municipis sían objecte de la convenient reforma en sentit autónom; devém exigir, que, dada la necessitat de tenir procuradors centrals, sa acció se senta lo menos possible; que se celebren en cada cantó ses respectives corts ab l' objecte de tractar del moviment general de la provincia federada; devém exigir que se 'ns permeta desenrotllar ab plena autonomía nostres arts, literatura y ciencies, nostra hisenda, comerç e industries; que 'ls empleats en lo ram administratiu, judicial, civil y polítich, sían naturals del Estat ahon tenen sos cárrechs, que l' idioma de cada provincia sía declarat oficial dintre son govern especial, sens perjudici de convenir en un que represente 'l poder central, en una paraula, que, cada Estat federat obre lliure é independentment en tot lo que d' ell exclusiu sía.

Veus aquí lo que volém, veus aquí quín ha d' ésser lo termini de tot aquest nostre sigle de revolucions. Proclamada en principi la República, are havent de organisarla federalment; la revolució actual, completament nova no ha de rematarse ab una *Contitució de paper*, tan fácil de desaparéxer com totes les que han vingut desprès del any 1812.

Lo Centre Catalanista treballará sempre per l' establiment de la confederació y, establerta dins de Catalunya, treballará pera restaurar ab les necessitats de la época, nostres institucions lliberals, nostre llenguatge y nostres costums malmeses per un sigle y mitg de despotisme.

Endevant; dues son les tendencies: la centralisació castellana contra 'l federalisme histórich de la Espanya arago-

nesa; gran es vostra missió, representants de Catalunya, vostra responsabilitat es terrible als ulls de les societats, perque en vostres mans, com en cap més ocașió, está la sort de la patria; si la despreciéu será per burla y escarni de tota Europa.

Barcelona, 18 de Maig de 1873.

Lo Centre Catalanista.

(Hi ha un segell ab les quatre barres de Catalunya y aquests mots: «Lo Centre Catalanista»).

Sembla que era ahir, y ab tot ja fá casi trenta anys que 'ls catalanistes polítichs de llavores publicava lo primer manifest, del que tant n' havían de treure les celebrades Bases de Manresa.

Aquest document va ésser elaborat en gran part a casa meva, d' amagat d' altres companys en catalanisme que, no anant més enllá del renaxement literari, tal vegada 'ls hauría semblat que era un pas massa gran lo que intentavam.

Lo secret, donchs, en que 's va portar la redacció del manifest, va intrigar no sols als nostres companys, sinó a quantes persones s' ocupavan llavors de política, que no eran poques.

Se 'n vá fer una tirada molt numerosa, que va ésser enviada a més dels diputats de Catalunya, a totes les autoritats locals de nostres principals ciutats y als periódichs de més circulació d' Espanya.

L' efecte causat per aquest document va ésser molt estrany per la infinitat de comentaris a que va donar lloch. Sería molt curiós, are, després de tants anys llegir lo que varen dirne 'ls periódichs d' aquell temps. Citaré dues opinions que recordo. Una, d' un periódich castellá, naturalment, sempre a tres quarts de quinze d' informació: «*Hemos recibido un ejemplar del manifiesto que lo Centre Catalanista, de Barcelona, dirige á los representantes de Cataluña. En dicho documento se pide el restablecimiento de las antiguas pesas y medidas de aquel Principado*». Una altra, d'un periódich progressista de Barcelona, que cansat de veure

per tot la má del inglés, ja començava a fer córrer lo del anexionisme, y axó que la guerra franco-alemana ja era dada y benehida y havía fet a tots dels somnis de Napoleó III. «*Las personas de clara inteligencia que se han ocupado estos días del manifiesto que firmado por Lo Centre Catalanista, cuya existencia hasta ahora nos era desconocida, no vacilan en atribuírlo á elementos anexionistas, de que tanto se ha hablado en otros tiempos*».

Axís se fá la historia. Figureuvos ab quins tips de riure, los autors d' aquest treball rebíam los diaris que 'n parlavan.

Los qui varem colaborar en aquest, avuy document curiós, eram molt pochs. Ara, no recordo més que en Felip de Saleta, en Joseph Pella y Forgas, en Joseph Serra y Pausas, en Joseph Blanch y Piera, en Pere Aldavert, en Miquel Senties, n' Enrich Riera, n' Angel Guimerá, en Remigi Fonte y en Carles Pirozzini.

FRANCISCO MANEL PAU.

GELOSÍA

Qui del mal de rabia viu
es que encara no ha sentida,
estrebántseli pel cor,
la serp de la gelosía.

Jo prou l' he sentida al pit
la fiblada malehida
de sa llengua d' escorsó
que furga dins la carn viva.

Jo he rebut tot lo verí
que en mes venes escupía,
emmetzinantme la sanch,
emmetzinantme la ditxa.

—

Encara sembla que 't veig.
vida de la meva vida,
aquella nit de sarau
que ho fou per mi d' agonía.

—

Encare sembla que 'l veig
en ta cintura jonquívola
aquell bráç luxuriós
que com dogal jo 'l sentía.

—

Ran a un front que no era 'l meu
tos rulls dorats s' esbandían
y 'l pantejar de ton pit
ab un altre 's confonía.

—

Entorn de mon pobre cor
¡com rastrejava la vibra!
A cada volta de vals
feya una cargoladissa.

—

Com darrera un tel de sanchs
se m' emboyrava la vista
y se 'm va soptá 'l respir
igual que 'm fugís la vida.

—

De mi ¿qué hauría sigut
remeyera compassiva,
sense 'l bálsam guaridor
de ta boca coralina?

MANEL FOLCH Y TORRES.

Ja sabéu tots qué vol dir madrastre. Sols diré que he ohit dir que una vegada ne feren una tota de sucre, y no obstant axó, encara li amargava lo cap del nas. Pues, y la que no es de sucre ¿quánt més no amargará?

LA PESCA DE LA XÁBEGA

En una de les cales, recons silenciosos y encisadors voltats de montanyes, que arreu se trovan en la hermosa costa empordanesa, en Pere Tort tenía sos ormeigs y llaguts junt ab alguns cabals arreconats en perrucones y xinxons en lo fons de la caxa de son noviatge, guanyats barallantse desde sa infantesa o bé ab les tranquiles aigues de la mar o ab les onades revincladisses y esvalotades o ab la tempesta que moltes voltes feyan que 'ls mariners axequessen sos ulls al cel demanant pietat y clemencia a son patró Sant Pere y al protector dels mariners del baix Empordá Sant Sebastiá. Abans de anarsen en Pere de sa casa, cridá a sa feynera muller y a sa filla la Marió, que talment era un pom de gemades flors, guapa, ben plantada, axerida y ab uns ulls que parlavan, sempre disposta a fer sens retop la voluntat de son pare, que embadalit mirava a sa fresca filla en la plenitut de la jovenesa; comptava setze anys: un cop reunits los tres, digué l' amo: Marió, la pesca d' anit será tota per tu, vull ferten present de noviatge, vull que vejan a casa del Peret que no 't fá falta res de quant a nostra menestralía pertany; prega que la pesquera siga bona, y ab los dinerons que valga 't compraré calaxeres, vestits, roba blanca llençols de llí y tot quant ab ta mare me diréu. La Marió tota enrogida, espurnejantli 'ls ulls de joya y saltant com una nena, besá la má nuosa del ferm patró, se tirá al coll de sa bona mare, mentres a n' en Pere li relliscavan d' amagat dues llágrimes de joya, y agafant aquest lo tricot, tregué la pipa de terrissa y omplintla de tabach, los digué: fins a demá, Marió, ja veurás la pesca, prega, puix ton pare vol avuy embarcarse y dirigirla desde 'l llagut; y marxá mormolán: ¡Deu m' ajut si faré bona pesquera!

La noya se 'n pujá a la cambra de sos pares, senzilla de moblatge, mes tot net y blanch com un glop de llet; les parets, les cortines de madapolam, les rajoles, tot pregonava la netedat d' aquella familia. Agafá dos ciris y los posá

en los candelers de vidre, prengué 'ls dos pitxers de terrissa ab fistonets y dibuxos blavenchs y se n' aná cap a l' hort, fentne dos poms de les més belles y flayrants floretes, encís de ratos vagorosos de la Marió; arreglá l' escaparata, posá en los pitxers les flors per ella cuidadosament regades, encengué 'ls ciris y la mariposa; y donant una mirada a Sant Pere, patró de la casa, li endressá les oracions que son enamorat cor li dictaren, demanantli que dongués la benedicció a la pesca de la xábega. Baxá a rentar los plats y a enllestir la feyna, dexant aquell quarto, que restá perfumat per les flayrants floretes y per los prechs sortits del fons del cor de la enamorada Marió.

II

La nit era hermosa, la lluna platejava la mar tranquila y se n' anava a corre cuyta cap a la posta; los mariners dormían, la gent de la cala, estiuayres tots ells, asseguts en cadires, bromejavan, parant la fresca en lo marxa-peu de la porta, mentres la canalleta saltironava ballant les sardanes cantades que alegran y enfortexen a les maynades, joyoses de tenir tan ampla plaça, no recordantse ja més de les sales estretes de costura.

En Pere arribava a la cala al bell punt en que la lluna s' amagava darrera les montanyes, plenes de pinetars; doná la veu de «apa, minyons, es hora de fer feyna»; y ab crit més fort que may y dit ab joya, despertá de cop a sos companys, que geyan endormiscats per les fadigues de son trist y esposat ofici. Se restregaren los ulls aquells braus mariners y sense peresa se posaren a les ordres de son amo. ¡Apa, noys!, la pesca d' avuy no es pas per mi, es per la Marió, que vull fernhi present de boda; jo vinch a dintre lo llagut a dirigir la feyna; y aquella gent de rústech parlar, de cara ferrenya, obrí son cor gran y tots a la una, digueren: Pere, la pesquera será bona, tots hi posarém lo coll, puix aymavan a la Marió per son atractívol parlar, agradosa ab tots ells, disposta sempre a ajudarlos si 'ls crits del Patró alguna volta 'ls renyava.

III

Los llaguts ja 's mouen, los pals per hon devallan, se cambian; de cop, endinsantse en la mar plana, muntan tots ells en les barques y agafant los mariners los rems que besan los escalams, les quilles tallan les aigues salobres que restan escumejantes; los barcos avençan lleugers com aus marines; la fosca s' escampa arreu, la solitut domina la natura, 'ls aucells dormen ab son cap sota l' ala; y sols la remor dels rems y la rompent de les aigues, trenca la quietut d' aquella plana immensa; llavors lo patró encén la pipa y 'ls mariners per darse més ayre, entonan una cançó que 's pert entre mar y cel y avençan; y 'ls rems may paran y braces endins y més braces y 'l ferm patró, guiant, vá fent remembrança del lloch que en altres anys la pesquera fou tan gran, que 'ls valgué moltes dobles; de sopte dona la veu de rems enlayre y avivant lo gran festé plé de teya les movedisses ones s' enrogexen; la lluna ja es amagada del tot; les flames de les estelles enllumenan la mar, les cares dels mariners brillejan y 'l patró 'ls diu: are boguéu ab calma, fora soroll; y endinsant la mirada dintre les rogenques ones, observa, mira, remira y avençan pausadament, comença ja a veure lo bellugueig de la sardina, les avençades y aquesta, atreta per les espurnejantes y rogenques flames, segueix lo moviment de les aigues llumenades; y una mola de peix ja 's bellugueja y esvalotada y movedissa va seguint; los mariners van bogant ab seny sense distraures, avuy treballan per la Marió, que tots estiman; lo patró li espurneja 'l cor de joya; y mentres ells, ferms, trebállan, y restan allumenades les aigues de la cala, creman encare 'ls ciris devant Sant Pere, les flors embauman la cambra y la noya dormint, somía tantes coses, totes de goig, d' alegría, d' aquelles que fan mitg cloure 'ls llavis a les nenes quan tenen l' ánima encadenada a l' amor; y mormolant bárboteja: «válgals Sant Pere, ajudeulos, Verge dels cels, vos que sou mare».

IV

Ja fan sogay, ja responen desde la platja, ja surt de nou lo llagut, la gent se dexonda; la vida trenca lo silenci de la nit; ja 's garla: ja cenyexen, ja torna 'l llagut, ja tiran hómens, dones y nins, y tots parlan; tiréu fort, diuen uns; no dormiu; que feu: y les cordes s' apilonan: y de mar endins s' ou la veu del patró que retruny per l' espay «tireu de llevant.....; y 'ls d' aquella banda s' aplegan; y 'l brau patró fita la mirada en aquella mola de peix, que sembla talment que la mar s' es tornada d' argent; y les ones brillejan enrogides y 'l peix se bellugueja, y avença atret per les flames de les teyes; y 'ls mariners bogan ab pausa, ab seny; y 'ls de terra tiran; ja arriban los suros; ja aplegan xarxes que apilonan; y de nou la veu del patró retruny per l' espay, «tireu de garbí»..... y 'ls de terra obehexen, y 'l llagut avença ab calma; y s' ouen veus de tiréu a poch, a poch; més depressa 'ls de garbí, no tiréu tant vosaltres y arriban als pilons de xarxa, van y venen y nuhan l' estrop: y de sopte s' ouen los crits de tiréu fort, atanseu, y la barca se balanceja, y les ones arriban somortes y les aigues bambollejan y 'l peix salta y se bellugueja y s' ou una remor estranya feta per aquest que empresonat vol fugir; y 'ls mariners saltan en terra, tiran estelles enceses que ab ses mans de ferro agafan, y resta illuminada la platja; y coves que s' omplenan de sardina, y crits, y la gent no para y treu coves de peix y més coves; y tothom fá feyna y no paran may, y vinga cantar milers y més milers de sardina, y la nova s' escampa, y 'ls estiuayres dexan los llits y corren tots a la platja; y comptant milers y milers de sardina sens may parar, omplenant coves, los saluda amorosament l' alba matinera que mitg somriu per los porticons de sol ixent, ensemps que la Marió se dexonda, 's vesteix, vá a la cambra de sa mare just lo moment en que 'ls dos ciris espetarrellavan apagantse.

Eusebi Fina y Girbau.

NADALA

L' hermosa
Nadala,
tant Verge
com Mare.
la que era
sperada
per terra
y pels cels,
a l' ayre
ben lliure
de pobra
stablía,
la guaytan
descloures
festosos
estels.

—

Los boscos
y prades,
aucells,
fontanes,
floretes,
marjades,
tot parla
d' amor;
tot parla
fulgura,
cercola,
traspua
y brilla
natura
vestida
en blancor.

—

Llambregan
cofoves
estrelles
y corran
a rues
la volta,
fent clara
la nit;
y en somnis
la terra,
joyosa
s' alegra,
saltantne
corpresa
de gloria
y delit.

—

Lluhenta
celistia
que faxas
y brillas
per baumes
y cimes,
l' altura
y fondals;
la bella
Nadala
desclosa
suava
oh, fesla
trovada
als pobres
mortals.

—

Cerquèula
vosaltres
la Rosa
boscana,
seguiuli
son rastre
de flayre
y perfums;
que 'l bálsam
y mirra
y alóes
divines
que 'n vessa
cullintla,
ni 's trova
a les cums.

—

Frisances
hermoses,
llums belles
gays somnis,
encisos
joyosos
que us sento
en mon cor;
senyèume
la vía
nevada
florida
hon s' obra
Nadala
que 'm moro
d' amor.

—

Diheumen
de troves
bells ángels
y notes
d' aquelles
que 'n rondas
divines
cantéu;
que 's junti
mon arpa
ab vostres
cantades,
y, a l' hora,
l' escampin
la gloria
de Deu!

JAUME BOFARULL, PVRE.

Nadal del 1902.

Trobaren y mataren uns lladres a un filosop, y no vehent altre testimoni de la sua innocent mort que unes grues que volavan, digué: «Cito per vostres fiscals y testimonis a exes grues que passan sobre vosaltres». Al cap del any, estant los lladres en la plaça, varen veure un remat de grues volant; y volent fer burla del filosop que havían mort, digueren: «Aquelles deuen ser les grues que 'ns doná per fiscals de la sua mort aquell filosop que mataremo». Ohí un home aquest enrahonament, los aná a acusar a la justicia, foren presos y castigats de aquella mort.

L' ANY SPORTIU

¡Quan nos plau parlar de sport, quan nos referím al sport catalá y sobretot si tením que ressenyar los grans avenços que 's fan cada día en aquesta rama d' educació del cos, tan important y tan digna de fixarhi la atenció!

Encare que l' any passat nos ocupavam del sport en general a Catalunya, la falta material d' espay nos impedí póder profundisar una mica y estudiar lo moviment d' aquests derrers temps. Perqué si bé diguerem que de molts anys s' havían practicat, a Barcelona principalment, la majoría dels sports, casi bé pot dirse que 'ls que 'ls practicavan eran una especie de privilegiats, un grupo petit en lo que no hi entravan tots los qui potser hi haurían volgut ésser, o 'ls qui hauría convingut atraure pera 'l seu bé y pera 'l major desenrotllo dels exercicis.

En efecte, vuyt o deu anys enderrera, eran relativament pochs los socis dels Clubs náutichs, lo futbol se jugava casi exclusivament per la colonia inglesa, los gimnasis y sales d' armes se veyan poch concorreguts, (essent en molta part los metexos aficionats per tot) la bicicleta començava y 'ls aficionats a l' hípica, se movían dintre d' un círcol sumament reduhit.

Fá dos o tres anys, estant lo nostre poble en plé conexement del seu valer y ab ganes de seguir lo camí de totes les nacions europees (y axó provará un cop més que en los pobles tot va lligat), acudí amatent a la crida pera formar societats futbolistes, en les que hi han actualment més de mil jugadors, quina major part no s' haurían preocupat may d' aquestes coses. Axó es lo més important, ja que aquest moviment ha sigut de verdadera popularisació, iniciant a molts en les ventatges dels exercicis físichs, lo que pera nosaltres es lo més transcendental. Y citém lo futbol al cap d' aquest moviment, no sols per haver sigut lo més important, sinó per ésser igualment lo més palpable, no

volent dir que siga aquest l' únich sport que s' practica extensament, sinó que aquest ha sigut pres pera molts com a punt de partida pera les carreres a peu, la esgrima o la bicicleta, fonamentant lo tot ab la gimnasia y per tots aquests motius nos mereix les majors simpatíes.

* * *

Y aném a tractar del any sportivament parlant, citant en primer lloch lo sport hípich, ja que ab ell començá, devent fer constar ab la major satisfacció, que l' hivern passat la bona societat barcelonina, gran aficionada als cavalls, s'ocupá de ferm d' organisar festes d' aquesta mena entre les que 's destacavan varis *paper-hunts*, organisat l' un pel Polo Club y dirigintse 'ls altres a les magnífiques propietats dels senyor Güell, a Garraf, y Marqués de Marianao, a Sant Boy del Llobregat, aplegant cada un d' ells gran número de genets que escoltavan a varies elegants amaçones, que li donavan la nota més simpática. Lo complement d' aquest sport, lo doná l' Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro, organisant per la primavera y ab carácter anual, un concurs hípich, importantíssim baix diferents punts de vista y que contribuirá força a donar animació a n' aquest sport y una finalitat als aficionats.

Grans progressos ha fet aquest any l' automovilisme, aumentant lo número d' adeptes, adquirintse bastants cotxes y finalment, fundantse l' Automóvil Club d' Espanya, qui s' aplega, organisant festes y excursions a quina més interessant.

Los sports náutichs sembla que han adquirit nou impuls fusionantse 'ls dos Clubs existents, haventse fet dues series de regates, les que han fet que s' adquirissen algunes embarcacions de vela y rem, preparantse tots pera les grans regates que s' anuncían pera la vinenta primavera.

No 'ns extendrém referent al futbol ja que prou n' havém dit, afirmant solzament que cada día va més endevant, senyalantse ja alguns bons jugadors catalans y fentse grans partits pera 'ls diferents concursos organisats.

La bicicleta y la esgrima seguexen lo seu camí, haventse fet algunes festes que han resultat força interessants.

Los aficionats al tir de coloms, tenen desd' aquest any passat, un magnífich lloch al Hipódrom, ahon lo Polo Clup, ab lo qui s' ha fusionat l' antiga societat de tir, hi ha instalat un complert camp de tir.

Y finalment, lo fet més important del any, ha sigut la decidida protecció oficial del Ajuntament de Barcelona, que per les festes de la Mercé patrociná una serie complerta de concursos sportius, que si alguns d' ells no tingueren l' éxit desitjat, fou per haverse interposat entre la nostra Corporació municipal y 'ls aficionats, una societat complertament extranya al esperit de la nostra terra; de totes maneres, donan la prova més eloquent de la altura a que 's trovan los sports a Barcelona, de la seva importancia com a medi d' enfortiment del poble y lo que es més transcendental, de les idees que imperan a la Casa Gran desde la entrada dels nostres Regidors.

J. Elías Juncosa (Corredissas).

¡ECCE-HOMO! (*)

Lema: Cuentan de un sabio que un día...
CALDERÓN DE LA BARCA.

Va propalant molta gent
y la prempsa també ho diu,
que en lo serio y lo festiu
soch un poeta eminent;
peró ¡ay! segurament
ignoran que, si he lograt

(*) En lo primer Certámen Humorístich-Casulá, celebrat per la Societat «Antichs Guerrers», aquesta composició fou premiada ab «un salabrós violí sense cordes ni arquet» (un pernil), ofert per los germans Mitjavila, a la que ab més bona sombra desenrotllés lo tema: «Influencia dels grahons d' escala en la República de les lletres».

meréxer semblant dictat,
me costa, ab molta fatiga,
pujar desde una botiga
a les golfes d' un terrat.

Cent cinquanta vuyt grahons
he comptat mentres pujava;
y en cada grahó hi dexava
quan no 'l greix les il-lusions.
Darrera folles cançons
y de ma deria ab l' afany,
per més que vos semble estrany,
no 'm cansava de pujá:
Cada pis, era un replá;
Cada replá, un desengany.

Contantvos lo meu desfici
ma historia també sabréu.
¡Ni 'l campaner de la Séu
viu tan alt en son ofici!
Com ell no sent un novici
en les miseries humanes,
ab ganes y sense ganes,
tenint lo ventrell axut,
més de una volta he sigut
un poeta *toca-campanes*.

Botiga de fils y betes,
que 'l pare 'm dexá, tenía
al Plá de la Boquería,
poguenthi guanyar pessetes.
Mes atret per los poetes
llemosins y castellans
m' estava plegat de mans:
sols en fer versos pensava
y 'l negoci s' enfonzava
per falta de parroquians.

Fatigat de haver de entendre
ab fils, betes y rodets,
buscant ratos més distrets,
l' establiment vareig vendre:
y en lo carrer de la Cendra
vareig llogá un primer pis,
cregut de que fentho axís
ben vist de les *Muses* fora
poguenthi parlá a tot hora
sense por ni compromís.

Abans de los quatre mesos
ja tocava 'ls resultats:
feya versos ben rimats;
¡pro tenía més *inglesos*!...
Mos treballs no eran admesos
del modo que avuy ho son;
peró en mon cap tot un mon
de idees sublims bullía
y..... per fer economía
vaig pujar al pis segón.

Un conegut editor
agradantli 'l meu estil
m' encarregá versos mil
que feren vastant furor;
més com no tenía cor
y era jo un xicot de bé,
m' escatimava 'l diné:
entre tant lo temps passava
y per si al llogué atrapava
vaig pujar al pis tercé.

No hi havía cap Revista
ni periódich setmanal,
vetllada ni festival
que m' exclogués de sa llista.
De la fama la conquista,

lograva, pagantho car.
Era un héroe en lo meu art,
pero 'l caser exigent,
estava molt descontent,
¡y vaig pujar al pis quart!

Allí vaig escriure un drama,
tot ell plé de escénichs jochs:
de diners me 'n va dar pochs...
peró, en cambi, ¡més que fama!
Tothom deya: ¡quina trama!
axó es bonich y distint
de lo que veyém sovint,
¡quines sortides més bones!
¡Y ab lo cap plé de corones,
me 'n vaig pujar al pis quint!

L' ambició donantme camp,
llors y més llors m' ofería,
més lo meu ventrell sentía
los efectes de la fam.
De ma inspiració lo llamp
podía 'l mon abrusar;
peró havent de dejunar
era 'l llogué un compromís,
y no haventhi cap més pís...
¡vaig pujar al colomar!

Y allí 'l meu cervell treballa,
tenint, per mobles, un' olla,
dugues xicres, una ampolla,
y per llit un jaç de palla,
una taulota que balla,
un mirall que ja no brilla,
un plat que tot s' acribilla,
un canti que no 's té dret...
y encastat a la paret,
lo retrato den Zorrilla.

La «terra del desconsol»
sembla l' habitació meva,
hi entra 'l vent axís que 's lleva
y també tothom que vol.
Al istiu m' abrusa 'l sol,
al hivern gelarme sento,
y encara més m' atormento
sabent que si algú 'm ve a veure,
si es que a terra no vol seure,
se té que portar l' assiento.

Com que ningú 'm vol fiá,
tinch d' anar vestit de dexes,
¡duch les sabates metexes
del meu pare que finá!
D' elles lo cuyro se' n va,
y desfets talons y soles,
mouen tan grans xirinoles,
que, quan jo camino, arreu,
que toco, tothom se creu,
ab los peus les castanyoles.

¿Qué us diré del pantalon,
camisa, barret y mitxes
que de les meves desditxes
lo fidel retrato son?
Ja no puch anar pel mon
que no siga en temps de rua!
D' angunia la pell me sua,
perque semblaré aviat
la imatge de la Vritat
que la pintan tota nua.

Faig una fatxa tan rara,
havent descuydat mon fisich,
que semblo talment un tísich
o bé un xino de mampara.
La barba 'm tapa la cara;

coll y espatlles lo cabell;
y de la gana 'l tropell
me reporta tals tribulls,
que si algú 'm vol veure 'ls ulls
me 'ls té de buscá al clatell.

Quan més la pena m' acora
pensant ab ma sort funesta,
arman una estranya orquesta
ossos y budells a l' hora.
Los uns ab veu de tenora
de lo poch menjar se quexan:
los altres tots me cruxexen,
y entre sospirs contundents
d' angunia 'm petan les dents
y 'ls badalls ni un punt me dexan.

A tal punt m' ha conduhit
de ser gran la folla deria:
tenint gloria, tinch miseria,
sent sabi, estich defallit,
ab tants llors, me falta un llit,
per menjar ni tinch... favons!
mes les meves il-lusions
no han perdut lo seu anhel.
¡Pujaría fins al cel
si trovava més grahons!

No per ser santificat:
per tirarme a n' el carrer,
y en un santiamen desfer
la vida que Deu m' ha dat.
Tants de grahons he pujat
que so un mestre entre 'ls poetes;
peró de la fam les tretes
tant m' han posat sota peu,
que haver dexat me sab greu
lo comerç de fils y betes.

De la escala de la ciencia
qui vulga pujá 'ls grahons,
aprenga aquestes lliçons
que li dona ma experiencia.
Se puja ab molta vehemencia,
gloria y més gloria s' apila...
Peró ¡ay germans Mitjavila!
quan un al cim ha pujat
donaría lo guanyat
per tornar a última fila!

Penso puch tenir a gala
l' haver provat, sense etcetres,
la influencia que en les lletres
tenen los grahons d' escala.
No 'm faça 'l Jurat la pala
mantenint orelles sordes.
¡Vinga 'l violí sense cordes!
Mes tripes lo sonarán,
y d' aquest modo veurán
que, si tristes, no son bordes.

JOSEPH AGULLÓ Y TARRATS.

RETALL HISTÓRICH

La esclavitut es la aberració més crudel y aborrible de les moltes en que ha pogut caure l' inflat *vir sapiens*, constituhint un veritable delicte de lesa humanitat, donchs sotsmetre a un ser racional, *a un germá nostre*, a la abjecta condició de bestia o de *cosa* mercadejable y negarli tota representació en la vida civil, es en alt grau atemptatori a la dignitat humana. al dret natural de llivertat y al sentiment de germanor envers nostr s consemblants.

Dels primitius temps históricbs ençá, tots los pobles forts

han fet pesar sobre 'ls febles, lo pes fexuch de sa brutal superioritat, junyintlos,—després de vécerlos y anorrearlos,—a un tiránich esclavatge, com n' es viu exemple 'l que patiren los Israelites en la terra dels Pharaons.

Mes, no foren les empreses y conquestes militars solament les causes d' aquexa llaga social, sinó la metexa constitució interna dels pobles, y més tart les lluytes de relligió entre cristians y mahometans.

La taca infame del esclavatge aparegué sota la túnica sacerdotal a la India, en mig de la sabia civilisació egipcia, entre 'l florit jardí de la cultura grega, y en proporció horriblement increhible en la antiga Roma, hon pujava casi més la població d' esclaus que la de ciutadans lliures, per ésser l' estament actiu de la nació, donchs a ell pertanyían los pagesos, menestrals, artistes y fins los metges y pedagogos... cosa gens extranya en una época en que era moneda corrent entre les nacions *cultes* tenir per innoble y deshonrós lo treball, y en cambi 's considerava digna y honrosíssima la vida de la política y sobre tota ponderació la de les armes. Aném a dir que aqueix enderrerit concepte de la *hidalguía*, encare en plena civilisació moderna, 'l té per sa desgracia ficat al moll del ós algun estat, anomenat *europeu*, sols per circunstancies geográfiques.

Lo feudalisme, influit poderosament per les costums romanes, no s' escapá tampoch del afront de la esclavitut. En nostra patria la població agraria o de la *gleba*, era d' esclaus, coneguts ab lo nom de *pagesos de remença*, los quals no assoliren sa complerta emancipació fins lo famós *laudo* arbitral de Guadalupe, ab lo que en 21 d' Abril de 1486, Ferrán lo *Católich* abolí les tasques y mals usos a que estavan subjectes, posant axís terme a la sagnanta lluyta social sostinguda per aquell oprimit estament contra 'ls senyors.

Emperó no s' enclohía sols en los pagesos de remença la esclavitut a Catalunya. Los ciutadans y 'ls metexos menestrals, pera 'l servey doméstich y 'ls trebails de sos oficis, tenian també esclaus, en sa majoría sarrahins y negres africans. Los oficis de bastaxos o *macips* de ribera, corredors de coll y altres professions conceptuades com a *vils* per les

societats mitgevals, a la primería foren exercits per esclaus.

Per sa trista condició de *res mancipii*, eran tractats severament axí dins la esfera doméstica com en la jurídica, y les infelices esclaves sovint eran víctimes dels abusos de sos *amos*, los qui, quan no les sacrificavan a sos impurs instints, pera tráuren un miserable benefici, les obligavan a un tráfech indigne.

Y ¡contrast irrisori! mentres dins de casa manteníam per vergonya nostra l' inhumá comerç del esclavatge, la catalana benemérita relligió mercedaria s' esmerava, ab ardidesa heroyca y evangélich amor, a arrencar d' aquell jou als cristians que ploravan llur captiveri a l' Africa y en los regnes alarbs de la Península.

L' únich mirament que 's guardava als pobres esclaus, era 'l de no donarlos en lo possible maltractes corporals massa durs. Y encare, axó, no per caritatius sentiments, com algú podría piadosament creure, sinó obehint al incalificable egoisme de que no se 'ls desmeresqués la *mercaderia*, donchs un esclau malalt o esguerrat, per minvar de valua, feya de mal vendre, tant, que si son amo «*sen hauia a desaxir, algú nol li volría comprar...*» Axí, ab crua franquesa y sense embuts, se consigna en una lletra adressada a 18 d' Abril de 1449 per los Consellers de Barcelona al Veguer de Manresa, interessantli 'l deslliurament d' un esclau negre, que, fugitiu d' un blanquer barceloní a qui pertanyía, aquella autoritat havía detingut y retenía pres com a culpable de furt.

Heus aquí 'l text de tan curiós document, que espigolat al etzar d' entre 'l gabadal de notes históriques que tením aplegades, nos ha donat tema pera pagar al bon amich Batlle 'l deute de nostra modesta colaboració en lo *Calendari Catalá* d' enguany:

«Al molt honorable e molt saui mossen
lo veguer de Manresa

Mossen lo veguer. Informats som stats que hun sclau negre de edat de xxxv. anys o aquell entorn qui es den Bar-

thomeu Comes blanquer lo qual li fugí entorn tres setmanes son passades que sería en vostre poder, e aquell jatsía vos haja offert paguar tots drets acostumats, li recusats restituhir pretenent que lo dit sclau hauría comés crim de furt per la qual rahó volriets hauer alguna composició, en altra forma li cominats que li fariets leuar les orelles, e perçó lo dit Barthomeu Comes es recorregut a nostra intercessió. Per tant mossen molt honorable ab gran affecció vos pregam que pagantvos lo dit Barthomeu Comes los drets acostumats de paguar per semblants coses li vullats manar restituhir lo dit sclau. E si es cas que lo dit sclau haje comés algun crim de furt que merescha scobar, dats li la ponició condigne peró placieus que no li fahessets tolre les orelles car per lo primer furt e de tanta poca valor com sería aquell de que sería delat lo dit sclau nos acostume de tolre orelles, *e lo dit sclau seria en tal forma desparençat que si lo dit Barthomeu Comes sen hauía a desaxir algu nol li volría comprar*. E les dites coses de queus pregam vos grahirem molt, e tengueus la sancta Trinitat en sa guarda. Rescriuint nos ab confiança de quant puscham fer per vostres plaher e honor. Scrita en Barchña. a xviii de Abril del any M.CCCC.XLVIIII,

Los consellers de Barchña a vostre
honor apparellats.»

ALFONS DAMIANS Y MANTÉ.

30 d' Octubre de 1902.

ANIVERSARI

(Del *Dietari del meu cor)*

¡S s anys que al cel vos ne volareu,
al mon dexantnos sens consol!
Y remembrant quant m' estimareu,
torno a la tomba hon devallareu,
mes no hi vinch sol:

torno ab aquella a qui donareu
prop d' altra tomba son breçol.

Torno ab aquella filla vostra
que en ma infantesa ja estimí;
que es, morta vos, viventa mostra
de les virtuts que a l' avia nostra
van enaltí...
¡Ah! Contempleula com se postra,
com prega a Deu per vos ab mí.

¡Prou ho sabeu! ¡L' estimo encara!
Mes d' enutjarvos temerós,
res gosí dirli abans de ara:
feuli ohir vostra veu de mare;
¡oh! feu ditxós
a qui per vos amá a son pare
y honrá per ella a vostre espós.

¿Noves serán de benhaurança
les que en ses ales l' oreig du 'm?
¿Signe será de una esperança
d' eix foch follet que a mi s' atança
la feble llum?
¿O galardó de ma constança
d' exes flors seques lo perfum?

. . . .
. . . .

Lo flam dels ciris reviscola,
la perpetuína refloreix.
lo papelló alegre revola,
la llum los núvols tornasola,
¿qué succeheix?...
Com lo pesant marbre tremola,
mon esperit tot s' estremeix.

¡Ah! ¡Que la má que aquí aturareu,
ja desde 'l cel benehirns vol!

¡Que 'ls tendres cors que esbocinareu,
en l' abraçada que 'ls negareu
trovan consol!
¡Y de la tomba hon devallareu,
pel nostre amor s' arbora 'l sol!

LLUIS CARLES VIADA Y LLUCH.

1 de Novembre de 1898.

L' ADEU DEL VELL PASTOR

(MONTANYA AVALL)

Premi d' en Blay en lo Certamen Literari d' Olot d' enguany

Lo cel es gris! molt gris! La boyra baxa
s' estimba cap als gorchs, la neu 'ns faxa
y l' herba emmalalteix,
baylet! tanca la porta
s' ha acabat lo bon temps, l' anyada es morta,
l' hivern nos persegueix.

—

Digas adeu! a les montanyes santes,
als estanys encantats d' aigues serenes,
axís, crida ben fort, que a les cascates
se 'ls hi han glaçat les trenes.

—

Del vell Puigmal l' espléndida congesta
guayta com baxa cap als rius gelats,
l' açota 'l torp, que axeca la tempesta
quan los portals de Nuria son barrats.

—

No sents pels engorjats com ploren
les rosses grives tremolant de fred?...
Diu que cada any com cigalons, se 'n moren
penjades pel brancám d' algún abet.

—

Fugím com fuig l' izart. La bella vida
se 'ns ha esflorat fins al istiu que vé;
tu, al Maig vinent tindrás més esbranzida
y jo, qui sap, potser ja no hi seré!...

—

Aném... aném baxant, que 'l llop udola
y al seu esglay tot lo remat tremola!...
Pro, y que trista que 's queda la cabanya
pel silenci emboyrat de la montanya!...

—

Y al devallá 'ls pastors per la clotada
comença adalt als prats, la gran nevada!...

Joan M. Guasch.

Camprodón, istiu de 1902.

LO MAL VÉ DE LLUNY

No sé si passa en altres llochs, peró me tinch por que sí. Vuy dir lo que succeheix aquí en un sarau o festa en que 's donga refresch, que es una cosa que si un hom ho veu sense tenir gana, o ab un xich de modos, vos asseguro que arriba a fer fástich.

No 's comprén de veritat que gent com cal, que menjan bé a casa seva y que saben de lletra, se tiren, com sol veures, sobre 'ls menjars de igual manera que llops famélichs, entre empentes y cop de punys.

Llegint y fullejant aquexos díes lo Dietari de Novells Ardits, ab gran sorpresa som llegit en lo volum seté, página 228, una relació de un sarau de la Llotja, que 's feu lo dia 12 de Juny de 1599 per servey de la Reina Margarida d' Austria, esposa de Felip tercer de Castella, y al descriure la *collatió*, m' ha semblat presenciar alguna de les escenes d' un *buffet* en un sarau d' avuy en día.

En la collatió de dita festa, representaren lo principal paper les confitures, que sols en la taula de ses Magestats

reals, hi havía trenta sis o coranta plates, en les altres taules passavan de trescents plats, per que havían feta fer dita confitura, no sols als droguers de Barcelona, peró encare per los monestirs de les monges de dins y de fora de ciutat, los quals havían fet tanta diversitat de confitures, que apenes se podría specificar, que entre altres species de confitura, havían fet de coses de çucre a modo de unes torres, a modo de castells y naus, a modo de cotxos y animals, y tanta diversitat de coses, que sols mirar la dita taula, tan fornida y provehida, ab tanta diversitat y tantes species de confitures, era cosa de lohar al Senyor. La abundantia de dita confitura era tan gran, que no sols abastá per les dites dames, *a be que sen aportaren molta*, peró encare los cavallers de la terra sen feren molt bona part, que al temps que ses magestats se alçaren, los dits cavallers *donaren saco a la confitura*, que molta confitura se feu malbé.

La manera no ha cambiat; ahir foren los cavallers de capa de vellut, xambergo ab plumes y mitges de seda; avuy son los de casaca y frach; ahir donavan saco a la confitura, que molta se 'n feya malbé; avuy se dona saco als sandwichs y emparadados y a les copes de xampany.

Los menjars son diferents, peró los cavallers son los metexos.

FREDERICH RAHOLA.

¡DESENGANY!

(MONÓLECH REPRESENTABLE)

La escena representa una Sala decentment amoblada ab una tauleta al centre y penjats en la paret un quadro de la Verge dels Dolors y un retrato de Senyora.— Jordi, llegeix febrosench una carta, que matxuca entre les mans.

A mon amich En Joaquim Ciervo y Paradell

L' he llegida cent cops y no ho vull creure;
repassémla altre cop, potser deliro.
«Jordi meu estimat, la sort adversa

no vol pas que 'ns uním. Les tues rendes
no son prou per passar com jo volguera
y com volen mos pares que jo visca.
Pregón abím als dos ha d' allunyarnos;
enterra en ell l' amor que vas jurarme
per sempre més; l' anell de prometensa
té 'l retorno ab l' estoig, ja no puch durlo
que fora pera mi un greu silenci
que 'm cremaría fins al fons de l' ánima;
potser alguna altra trovarás tal volta
á qui pugas donarlo ab més fortuna.
Adeu per sempre més y no 't recordes
de que m' has estimat ab passió boja.»
Oh no deliro, nó. «Les tues rendes
no son prou per passar com jo volguera
y com volen mos pares que jo visca.»
Diner, oh vil metall y que desfetas
causas al cor del home y de la dona!
May l' hauría cregut com are ho palpo
que pel diner fos tan interessada.
No tinch, gracies a Deu, salut a prova
y dos mans pel treball per dur que siga?
Quina renda millor pot obtenirse
que gosar del suhor que un hom afanya
y gastarne 'l producte en companyía
de la familia y més si aquesta es propia
ab alguns angelets de capets rossos?
Ilusions, plers y ditxes, tot en runa!
vanitat y cobdicia 'n son mortalla!
Malehits los diners que axís me roban
de mon are trist cor tanta alegría.
Oh dona com pot ser que en un jorn mudes
de pensament per miserables causes.
Quin contrast quan recordo les hermoses
hores de nostre amor, les prometenses
que devant del bon Deu que 'ns escoltava
que 'm deyas, seré teva mentre alene,
jurament que has trencat are abans are

ab acerat punyal ab estes lletres!
Y encare gosas a enconar la nafra
que has obert en mon cor dihent que 'm retornas
l' anell que com segell de prometensa
te vaig donar y que potser tal volta
per altra dona servirá per sempre,
oh no, no ho servirá, que en qui tenía
posat lo meu amor, que si poncella
resclosa en lo meu pit era, esperava
que tragués flor de delitosa aroma
pera més tart donar gentil brostada
avuy l' has rebassat com la mala herba,
no pot llevar may més. Sols la tristura
dintre mon cor pot germinar, oh dona.
En los meus ulls que abans se complavían
en mirarse en los teus, com dos estrelles,
ja sols hi caben a grans dolls les llágrimes;
en lo meu cor que enter vaig oferirte
sols hi cova lo niu de la venjança,
Venjança, no, venjança n' es indigna;
en ell hi nía lo més gran despreci
per qui fou mon amor, que avuy me llança
lluny ben lluny de son cor, com flor marcida
que ja no dona olor. Dona superba,
ingrata, vil, crudel, com axís gosas
en contemplar a la ignocenta víctima
revolcarse en la sanch que li has oberta.
Que estime a una altra dona, oh que follía!
si aquella que era guarda dels més tendres
secrets de lo meu cor, la que somniava
que fora mare de mos fills, traydora
ha estat als juraments, es impossible
que jo puga tenir passió per altra.
¡Malehides les dones sigan totes!

(Pausa)

Mes que dich! estich foll! no sé que parlo!
he malehit les dones y are 'm trovo
que dugues dones en aquesta cambra

han escoltat mos planys y mos desvaris.
¡Perdoneume senyor si are mos llavis
han profanat lo nom de vostra Mare
a qui invocar devía en mes tristeses
ja que es consol dels afligits que ploran.
Y vos Verge Sagrada que apurareu
la copa del dolor, com cap més plena,
donéu pau a mon cor, y de ma boca
trayéu la baba de verí prenyada
que ha escupit ma crudel maledicencia.
Y vos Mare del cor, l' única dona
qui en eix mon m' ha estimat, vos que 'm donareu
de vostres pits lo néctar de la vida,
que m' heu breçat ab cants de nostra terra.
que 'ls mots tan dolços de Jesús María
m' heu ensenyat a dir, pera lloharlos,
que heu sigut de mos mals la remeyera,
y que m' heu ensenyat la santa vía
que vos ha dut al cel hon feu hostatge,
perdonéu si mos llavis, en mal hora
han profanat vostra memoria santa
ab mots que are de cor, de cor deploro.
Si tots los crims han de tenir son cástich
ja m' imposo jo 'l meu, desde aquesta hora
renuncio a lo del mon, y ses grandeses
trepitjaré pera may més gosarne.
Un hábit de burell serán mes gales
y dins d' un claustre finarán mos díes
fins que 'l bon Deu dispose de mes cendres.
Eix anell que era un llaç de prometensa
que 'm lligava a una dona a qui volía
ab foll amor, rebeulo Verge pura
pera que 'l duga vostra hermosa imatge,
prometensa fidel de vostre amparo
quan vos implore en esta vall de penes,
llaç que 'm porte a gosar la eterna ditxa
al costat de ma santa y bona mare.
Y mos cabals que per petits rebutja

la perjura, que creya ser ma esposa,
los donaré als pobrets que ho necessitan
y axugaré ses llágrimes cohentes
en profit de les seves y mon ánima.
Y a tu dona infidel, per més que vulga
tampoch t' oblidaré, que no puch ferho,
si abans t' he malehit, are perdonam,
ta memoria viurá dintre ma pensa
mes ¡ay! sols pera al cel encomanarte,
puix que si bé ab tes lletres no matares
l' amor que 't duya a tu ¡oh flor d' un día!
has fet reviure ab més gentil ufana
l' amor de ma mareta que al cel mora
flor sempreviva que may més mustiga 's
ni quan d' eix mon es trasplantada al altre!

LLUÍS TINTORÉ MERCADER.

PENSAMENTS

Allá, dins la llum pura
del Paradís etern
Jesús amor respira
ab lo seu cor obert.

En tant milenars d' ángels
per durli nous tributs
arreu volan y trescan
per aquest mon obscur.

Clavells, roses y lliris,
rahims y espigues d' or
li portan de la terra
com a tribut dels cors.

Mes ¡ay! de flors preuades
no 'n té mon cor mesquí,

y son corcats y mínvols
los fruyts que hi puch cullir...

Ma vida es seca y dura,
y entre 'l rocam sols té
alguna trista mota
de pobres pensaments.

Cullí la jovenesa
los de primera flor,
are en l' edat mitjana
ja no s' hi fan tan bons.

Per falta d' altra cosa
que jo puga oferir,
vull ferne una corona
d' aquestes flors humils.

Al Angel de ma guarda
l' entregaré llavors,
que en lloch de la d' espines
la pose al Sagrat Cor.

JOAN AGUILÓ, PVRE.

LO DRAMA DE SANCT MIQUEL

(Narració montserratina del segle XI)

No fonch tan bonastruch com diuen los llibres, lo regnat de Ramon Berenguer I, de quin príncep se mostraren poch temerosos sos magnats e poble.

Entre los altres, qui, dintre del Comtat, li moch gran brega, cal assenyalarhi son parent Mir Geribert, net de Borrell II, hu dels cavallers pus alt muntat, senyorejant en bons castells e feus de la Marca. Son domini anava, del plá de Barcelona, hon hi possehí lo castell de Port e sa extesa rodalía del Besós al Llobregat, fins al extrém de la

Marca junt al Vendrell y a Moyá, tenint seus los grans territoris d' antich assignats als castells d' Eraprunyá, Ribes, Olérdula, Sanct Martí, Calders e molts que no continuám. Ço li permetía comptar ab nombrós seguici de castlans hómens seus.

En lo castell dels Calders hi senyorejava per ésser propietat del fill hagut ab sa primera muller Disponia de nom Guillém. Lo manteniment dels drets d' aquest lo menaren a llargues controversies ab l' abat Guitart de Sanct Cugat, en los anys de 1033. Heus aquí com s' esdevingueren.

Després que lo redubtable guerrer muslemita Al-Mansur entrá a Barcelona, e hi captivá bona part de llurs habitants e ab ells lo propi Vescomte, restá tot Panadés depopulat, hemit e en lo major perill durant llarchs anys. Mes dintre d' aquelles sagnants derreríes del segle X, sforçats guerrers reprengueren als pagans diferents territoris de la extrema Marca, haguent molt a bregar los qui 'ls conservaren. Hu d' estos cavallers fonch l' heróich Galí, pare de Disponia e avi de Guillém, qui, *per aprisionem*, se feu senyor del terme dels Calders, hon eren certs stanyols d'abundosa pesca.

Aprés de mort Galí, l' abat Guitart reclamá los Calders, per dó que 'n faeren a son monestir, en preterits anys, los Reys de França, los Comtes de Barcelona e lo Sanct Pare de Roma. Jutges sabis e dreturers studiaren lo plet, e judicaren los drets ostentats per abduy parts contendents, ésser semblantment bons. Fonch menester recórrer al juhy de Deu, tota vegada que la justicia humana no havía mijá de sortir del pás.

E com eclesiástica persona, ni podía ni devía acudir a la solució de son dret delegantho a cavaller armat, e faent lo juhy de Deu *per escut e bastó*, se recorregué al juhy de Deu *per albat*.

Aplegada tota la cort sobirana de Barcelona, presidida per la comtesa Ermesendis e son net lo comte Ramón Berenguer, ab assistencia del bisbe Guislabert, de Folch Gerribert germá de Mir, de Mir Lop Sanç, e de gran nombre de procers, jutges e eclesiástiques persones, foren gitats en el-

jub plé d' aygua. dos esgrogueits e frets albats, representant quiscun d' ells a una de les parts contendents. Llavors fonch vist surar en la aygua l' albat del fill de Mir Geribert, per que. tots los presents, regonegueren ésser voler de Deu, com a millor son dret que lo del Abat de Sanct Cugat. E ell hagué en avant la possessió dels Calders sens contradicció alguna, cedintne certa porció territorial al Monestir del Vallés.

Mir Geribert, espert e sabi, s'aprofitava de tota ocasió per guanyarse la benvolença dels richs hómens de la Cort del Comte, minvantli prestigi e stima. Es que, ergullós de la sanch sobirana que corría per ses venes, ambicionava lo soli del príncep.

Quan bé li paregué esserne sdevinguda oportunitat, tractá d' aparellar un colp de má decissiu a Barcelona, per lo qual freturava que l' aydassen cavallers de gran valiment dins la Ciutat. Qui més hi podía, era, sens falla, lo vescomte Udalart, per tenir tres fortaleses en les sues muralles, çó és, lo castell Vell Vescomtal, lo castell Nou e lo palau dels vescomtes. Mes no fiava, Mir, en Udalart. Aquest, axís com son oncle lo bisbe Gislabert, malgrat llur prop parentiu, era del tot afecte al comte Ramon Berenguer.

Lo que no podía haver, Mir, del dreturer Udalart, procurá guanyarsho de Renart Guillém, son lloctinent, hom valerós e no exempt d' ambicions.

E hagué pacte ab ell en la següent manera.

En la major de les cambres sobiranes del castell de Port, en lo Montjuhich, pertenencia de Mir Geribert. havía, aquest, afable sentada ab Renart Guillém, aprés d' un menjar bestat de totes viandes. Guisla, muller de Mir. e la germana d' aquest, Guisleta, finit lo dinar, se-n anaren, dexantlos en rahonament sols, los beyres davant, e ab ells ensemps, lo cantiret de vidre plé de ví groch.

—Bé sabets, Renart, quan agreujat jo so del nostre Comte, e en quina manera la terra li ha retuda tota estima. Lo jorn de la cavalcada no pot trigar a venir. ¿Havets pensat, llavors, qué sería del vostre sforç, e del de la gent que menau?

—Senyer en Mir, hom jo só del Vescomte, e per deute de natura, seguirlo he hon volrá menarme.

—N' Udalart, mon bon cosí, está cech en son afecte a Ramon Berenguer. A ell e als altres com ell, los bons aymadors de la terra no deuen seguirlos, si 's vol donar lo colp sens vessament de sanch. Pensats que lo Vescomte res no hi perdrá, e que aquells qui haurán portat a bon terme lo nou stament molt hi porán guanyar e vos més que ningú, si prenets part en l' afer.

Renart Guillém callá, sguardant a Mir ab sorpresa. Aquest se posá consirós, ,tement, que bé podría fer com a voltes los més bons e artizats ballesters, que al gitar, senyalant en un lloch, firen en altre, segons deya lo vulgar.

Passats breus moments, afegí Mir:

—Vejats, Renart, si havets un desig gran no satisfet, e si hom pot acomplirlo a cambi de la ajuda vostra. Podentvos jo donar ço que volriets, jur que ho haurets, si no 'm mancats quan mester sía.

—Puix a cavaller no es negat mostrar sos sentiments honrats e llohables, quan veu la ocasió propinca de satisferlos, no duptant de la sinceritat d' aquestes paraules vostres, m' atrevesch a recomptarvos lo pus gran sper de ma vida, lo qual, ab vostre voler, pot venir a bona fí. Jo ame ab tot lo cor vostra sor Guisleta, e per haverla en maridatge, obtendriets de mí qualsevol impossible. Si la-m donats, manaume en tot, que no haurets servidor més fehel en lo mon, cost que cost.

—Prou n' hi ha e no parlats pus avant. Poch temps será passat sens que Guisleta siga vostra muller.

Tretes les spases e posades damunt la taula, lo maridatge e la lliga d' abdós cavallers, foren solemnialment afermats per jurament damunt llurs creueres.

Guisleta vegé per avant spessejar les visites de Renart Guillém al castell de Port, acollintlo ab gran alegría, puix no ignorava que era assignat com a son futur marit. Mir podía reposar del tot en la complicitat del Llochtinent del Vescomte.

Lo diemenge de Pasca, lo Comte Ramón Berenguer, ab

sos magnats, se-n tornava de la Seu al palau, discorrent per alguns indrets de la Ciutat, quan mochse fort avalot en lo poble baix, qui s' aglevá darrera la comitiva fahent grans veus:

—Muyra lo mal Comte! Muyra lo bacallar! Visca Mir Geribert! E les pedres plovíen damunt los cavallers.

La conjura esclatava a Barcelona.

Lo Vescomte Udalart, qui anava en primer lloch darrera lo Comte, trachse la spasa, fahent altre tant los demés cavallers fehels, e apartantsen los conjurats. Udalart feu fer vía vers son castell Nou, pera recullirse de moment en ses inespugnables muralles, meraveliant-se granment de veure closes ses portes. Peró al sguardar a una de les emmarletades torres, e notar que de son cim ne sortía spessa fumera, innegable senyal feta a gents de fora, adreçantse al Comte digué:

—Senyer, cregau de cert que Renart Guillém es dels traydors; e girantse als demés cavallers, afegí: barons, siám promptes, si nó, perduts som e perirá lo Príncep.

Tots los cavallers se meteren en vía, e picant les cavalcadures, feren recular als del avalot, muntant vers la Seu e palau comtal. Lo corn soná per les muralles, los senys de les sglesies foren aventats e burgeses, ciutadans e cavallers, exien, aparellats, de llurs alberchs, per la brega, mentres que los revoltosos se feyen forts en los encontorns del castell Nou, hon prompte s' hi encengué la lluyta de ferm.

Mes tanta gent sobrevingué e tal sforç se mená, que los del castell Nou, cavallers e poble baix, estimaren més exir fora Ciutat, que no restar tancats dins una ratera, per més que Renart Guillém fos de parer contrari.

Axí donchs, quan la cavalcada menada per Mir Geribert, e que cuytadament venía del cantó de tremuntana, s'acostá ab l' intent d' entrar en Barcelona, vegé ajuntárseli tumultuariament los de dins, e al encalç llur la gent del Comte. Llavors s' adreçaren tots plegats vers ponent. La empresa tants de jorns pensada, havía fallit.

Donat lo primer pas, no era possible tornar enrera. Mir

començá de guerrejar obertament contra Ramón Berenguer, comptant ab los castells e forces del Panadés e ab bona part dels del Llobregat. També concitá contra del Comte als capdills sarrahins de les ciutats de Spanya que li retien paries.

D'aquesta guerra llarchs e grans damnatges sobrevingueren als pobles catalans, e en ella Mir doná molt a fer al comte Ramon, parlantse fort en terra de sos feyts d' armes. Peró a la fi negun avantatge n' obtingué, passant a ésser hoste del walí de Tortosa, en tant que Renart Guillém, tantost se metía al servey d' Almudafar, cabdill de Lleyda, com d' Alhagib de Çaragoça, sdevenint lo pus valerós cavaller de les hosts muslímiques del Segre e del Ebre.

Guisleta no seguí al germá en terra d' alarbs. Aconsellada per son cosí lo bisbe Guislabert, se 'n passá a viure ab la vella vescomtessa Riquilda, qui residía gran partida del any en los seus castells del Montserrat, puix era molt afectada d' aquesta montanya, segons acabava de mostrarho ab la reconstrucció d' altre sumptuós temple a Sanct Miquel.

De tant en tant, la vinguda d' un missatger sarrahí portador de lletres per Guisleta, era generalment acullida ab tristor, puix portaven intranquilitat en lo quiet alberch de la Vescomtessa. Unes vegades era Mir Geribert qui reclamava a sa germana que passás a viure ab ells; altres era Renart Guillém qui instava la prompta execució de son allargat maridatge. A aytals lletres, axí la vella Riquilda com son fill lo Bisbe de Barcelona e son net lo Vescomte Udalart, contrastaven, que no les devía atendre, ne jamay partir ab los perjurs, sinó que 's determenás a fer nou maridatge bó e rahonable, segons li 'n proposarien. Tant feren e instaren, que, si al començament, Guisleta, no 's mostrá volenterosa en atendre tals propostes, a la fí hi consentí, e per avant, les lletres vingudes de la cort d' Almudafar, no hagueren més resposta.

Llavors se tractá e concertá un maridatge de Guisleta ab

lo cavaller Arnau Trasovalt, qui havía renom de strenuu e dreturer.

Belles arcades de flors e brancatge, ab bona lluminaria en l' altar major, e gran concurs de pageses ab gest alegre e vestits de les festes, donaven a entendre que a Sanct Miquel de Montserrat s' aparellava un acte per demés joyós. En lo viarany devallant del castell Marro, per l' enfront de la capelleta de Sancta María, una colla de gent endiumenjada, cavalcant en muls e rocins, s' encaminava vers Sanct Miquel. Guisleta e la Vescomtessa, hi lluhien joyells de gran estima.

Al ensemps, muntava per la vía de Monistrol altra colla, qual joyós comport ho deyan prou los ministrils, qui arrencaren a sonar tan bell punt aconseguiren a la primera.

Ajustades abdúes, en la placeta enfront de Sanct Miquel, Arnau Trasovalt bellament abillat ab riques robes vellutades, avençá e feu cortesía a les dames e barons. L' abat de Sancta Cicilia, revestit de sos hábits abacials, exí al altar per començar la cerimonia. Guisleta e Arnau pujaren al presbiteri al só dels ministrils, entrant en la capella los conviılats e los altres qui desitjaven véureho tot.

Al mellor punt del solemnial acte, ferí les orelles forta remor de cavalcadures, que bé podía ésser d' algun mul, qui, al desfermarse, hagués avalotats los altres. Als pochs moments feu-se molt clar lo trepig de ferradures calcigant lo rocós paviment, e prompte omplená, son ressó, la sglesia per sos quatre costats. L' Abat se deturá en la sua plática, e los presents giraren llurs mirades vers la porta, hon hi aparexía cert cavaller ab capell e spatlleres de ferre, cota de malla, spasa a la cincta, rodella al braç squerre, e apunyant fortment una llança en la má dreta. Tost speroná son sudorós e scumejant cavall. capella en dins. Seguienlo sis genetaris, ab llances al puny, qui restaren defora. No curant de res, lo cavaller s' adreçá vers l' altar, notantse llavors que, en la punta de la llança, portava clavat un pergamí.

Tal fonch lo sforç d' aquella impensada embestida que, ans que ningú no retornás de sa admiració, Guisleta jahía

en terra atravessada per la llança del misteriós cavaller, regant lo presbiteri ab los devassalls de sanch que brollaven de son pit.

Consumat lo crim, e sens arrencar la llança del cors de la sua víctima, lo cavaller trach la spasa, que giravoltá vigorosament a son entorn, rebutjant tota empresa que contra d' ell atemptassen los desprevinguts concorrents de la sglesia e exint defora, ningú fonch poderós a deturarlo.

Lo començat maridatge termená, donchs, funerariament. Soterraren Guisleta en lo fossar de Sancta Cecilia, e la capella de Sanct Miquel, violada per vessament de sanch, se tancá sperant la purificació canónica.

Lo pergamí, que de la punta de la llança, havía passat a clavarse en la mortal ferida de Guisleta, al recollirse, fonch vist ésser de má sua e signat per ella. Llegien-s' hi aquestes breus paraules:

«Renart Guillem: Dexau de scriurem pus avant. Molt he pensat en lo avenir, e aconsellada de qui bé 'm vol, faré altre maridatge que no será lo vostre. Al cel nos veurém tots: siau volenterós d' anarhi, e oblidat-vos, en la terra, de Guisleta.»

Los anys passaren, e Mir Geribert vingué a concordia e amistat ab lo comte Ramon Berenguer, dirimint les sues controversies, personatges del pus alt llinatge e sabiduría. Mir se confessá grantment culpable e reté lo castell de Port al Comte.

Llavors Mir Geribert se declará enemich de sos aliats d' altre temps, axís dels sarrahíns de Lleyda e Çaragoça, com dels de Tortosa e Valencia. En mostra de sa feheltat promogué e capitanejá, en 1060, una expedició catalana contra lo castell de Mora, de tant desastrada fí, que ell, son fill, e tota la gent llur, periren a mans dels sarrahins.

Cert jorn, al tornar a son monestir l' Abat de Sancta Cicilia, lo sperava un pelegrí de llargues e blanques barbes, portant damunt bones reliquies que mostraven haver seguit Terra Santa e visitat lo sepulcre de Sanct Jacme de Galicia. Abat e pelegrí tingueren llarga sentada. Al sendemá abduy emprenent la vía del castell Marro, se n' apartaren

al arribar a la creuera del camí de Sanct Miquel per seguir aquest. La capella, si bé encara no purificada, fonch oberta novament per hostatjar en lo reduhit alberch de son cloquer, al pelegrí, qui 's disposava a ferhi santa vida eremítica.

La austeritat sens mida, e la bontat imponderable del vell ermitá de Sanct Miquel, s'atragué lo benvoler dels frares de la montanya. Corbat damunt lo bastó de crossa, mostrant en son defallit cors, més lo mancament de nodridures que no la flaquesa de la senectut, veyal hom recorrent les pregone valls del Montserrat, cercant herbes que li servisen de menjar. May de res se mostrá joyós, e qui per primera volta li parlás, tost entenía que fins a la llengua arribava la mortificació general a que condemnava totes les parts de son cors.

Trovantse, l' ermitá de Sanct Miquel, abstret en sa quotidiana oració de mitja nit, de genolls davant l' altar hon hi cremava una trista llum de cera, fonch distret de sa meditació per forts colps donats ab una pedra en la porta de la sglesia. Obrí, e cinch vilans armats de llargues llances, se 'n entraren dins.

—Donats nos ço que tenets.

—En lo cloquer es ma cambra, prenets ho tot e dexatsme en pau.

—Per lo cap d' aytal, que rés no hi há!—digué lo hu dels qui pujat hi havía,—ni sols palla per jaure.

—E la creu d' argent de la Vescomtessa ¿no la tenets en vostro altar?—afegí altre.

Entenent estes paraules, la corba figura del ermitá se redreçá, li guspirejaren los ulls, e ab quatre salts, poch consonants ab son estat, pujá al presbiteri e prenent lo crucifix e abraçat ab ell, cridá als assaltants:

—No tocats al sanct seny, que no he de dexar del pit si no es ab ma vida.

—Poch nos fa tolreus una e altra, si tal temeritat cobejats.

E a llançades jaquírenlo mal nafrat per terra, al peu del altar, hon, apretant al cor la sancta creu, mentre que la

vida li 'n fugía depressa per les amples ferides de les llances, feu ab débil paraula:

—Senyer! Senyer!! morir d' igual mort que jo doní a ella... juntar ma sanch ab la sua que encara enrogeix estes pedres... abraçantme ab vostre seny sacrossant... Senyer!!... vullats acceptar ma complerta expiació.

E axí hac fí Renart Guillem.

FRANCESCH CARRERAS E CANDI.

PREDILECTA

Coronat de resplandors
com sol-ixent, ara 's lleva
de Paray lo Cor diví
per renovellar la terra;
y al punt sos raigs més brillants
ha vessat damunt la Iberia
que estima ab predilecció
puix de sa Mare es la herencia.
Al influx de sos ardors
¡quín ponselló s' hi esparpella
tan gentil y primorós!
en cada fulla rumbeja
lo dolç nom del Salvador
com les flors de primavera
ne rumbejan les colors
del raig de sol que les besa.
Companyía de Jesús
bé 'n pots estar satisfeta
de tancar en tos jardins
aquesta Flor de puresa,
aquest novici fervent
serafí de flama ardenta
que encendrá en amor diví
a tota la hispana terra.

Jesús s' esplaya amorós
ab lo Jesuita angélich;
li mostra avuy lo seu Cor
com fogosíssima esfera
quals hermosos resplendors
espays immensos omplenan.
S' hi enarbora al mitg del Cor
la dolorosa senyera
de la nostra redempció...
espines ¡ay! lo cenyexen
que 'ls pecadors li han clavat...
y en riuades de llum célica
per la llaga del costat
l' amor desfoga sa ardencia.
En esta porta del Cel,
pels fills d' Adam sempre oberta,
dolçament s' ha reclinat
lo novell aymat dexeble,
sentint que en son esperit
flama suau va encenentse.
Si endins somía fer niu
també 'l bon Jesús ho anhela;
tan bell punt li ha convidat
ab paraules de tendresa
voltat d' ángels y de Sants,
Bernat Hoyos humil hi entra.
Les riqueses que ell ha vist
en aquest magnífich Temple
de l' augusta Trinitat
no sab com dirles sa llengua.
Sols esclama, embadalit,
fonentse 'l cor de dolcesa:
—Hermosura del Empir
¡si 'ls hómens te coneguessen!...
¡Si sabessen los tresors
que enclou esta Arca suprema!...
¡Oh Cor sagrat! Sol diví
que Cels y terra enllumenas,

ab tos raigs omnipotents
la noble Espanya desvetlla.
Que prompte tots los seus fills
delirosos, te voltegen
com papallons a la llum,
corpresos de ta bellesa,
y que 's vingan a abismar,
com rius que a la mar se n' entran,
en eix immens Occeá
de goigs y ditxes eternes.
. . . .
Delicadíssim perfúm
que 'l Cor de Jesús recrea,
n' es d' Hoyos lo prech fervent.
¡Quina resposta tan bella
ara li fá aquest dolç Cór!
Donáten goig, patria meva.
—Regnaré en Espanya, diu,
y més que en lloch de la terra.

ANTONIA GILI.

A LA MEMORIA
DE MOSSEN JACINTO VERDAGUER

¿Qué te diré, oh Verdaguer insigne?
en mitg d' aquest concert que avuy t' aclama
gran entre 'ls grans fills de Catalunya;
hom immortal de nostra aymada patria.
Avuy te ploran, monuments t' axecan.
los qui tal volta ahir no te miravan.
Passant per aquest mon, no tot fou gloria,
com herencia dels bons, també penares.
Entre les belles flors que t' oferían,
¡quants de batzers y espines amagades!
Per tu, que de natnra maravelles.

ab sens igual ingeni mos cantares,
¡oh, poeta immortal! ja llum eterna
resplandex en ton front, dins la teva ánima.
Per tu s' han acabat los dols y penes.
Ab fé te veig entre los chors dels ángels
polsant una harpa, d' or pur, armoniosa,
que belleses eternes vas cantatne.
Si desde aquesta terra,
de camins esquerpats y tenebrosos,
que fatigada hi pas derramant llágrimes;
desde aquest mon de avalotades lluytes
que aglassan lo meu cor y en pena canta.
jo t' enviy per tribut del meu afecte,
humill y fervorosa una pregaria.
Per çó deman a n' el Senyor, que un día
un raig d' aquella llum puga alcançarne.
Devant lo trono del Etern te veja,
cantant eternament ses alabances.
¡Que la patria ditxosa que tu gosas,
oh insigne Verdaguer, sia ma patria!

MARCELINA MORAGUES.

Mallorca, Juny de 1902.

LLIROYA (*)

Los matolls del ginestar
esclatavan de lliroya,
la groga flor verginal
encisera y bonicoya.
La groga flor verginal
que engalanant lo tossal
lo Sagrat *Corpus* anyora.
N' he cullit tres o quatre brins
per exa toya, amoreta,

(*) Fragment del poemet *Les Primeres Flors*.

esbadellats per l' Abril
vessan tots de suau dolcesa.
Esbadellats per l' Abril,
a quin d' ells lo més gentil
en lo ram com hi rumbejan!
Quan vindrá la processó
a les plantes del Senyó
les esfullarás contenta.

ANTON BUSQUET Y PUNSET.

HISTORIA D' UN CAP DE MORT

(FRAGMENT D' UNA NOVELA INÉDITA)

I

Quan jo era xich, la mare, que al cel sía, me feya anar los diumenges a ajudar missa a la parroquia y, per la Quaresma, tots los díes a doctrina. Y a fe us dich que hi anava de gust, donchs mossen Pau era un sacerdot molt amable, y al exir, me feya anar a casa seva a pendre xecolata ab ell. Després, me 'n tornava a la sagristía ab l' escolá major, que 's deya senyor Joan, un vellet ab cara de Sant, que estimava molt a la canalleta, y, com nos donava llepoleríes y 'ns amanyagava, es clar, sempre tenía prop d' ell una munió de nosaltres, en termes de que a la hora de la feyna, havía de dir:

—Veniu dresprés, menuts, que 'l senyor rector renyaría.

Y ¿vos penséu que 'ns n' anavam? ¡Ca! Lo que feyam, era posarnos quiets en un recó, y quan ell havía enllestit, nos aplegavam al seu voltant com pollets prop de la lloca, y allí reya ab nosaltres y 'ns contava rondalles y de vegades coses veres, com passatges de la Sagrada Escriptura, les valentíes de Samsó, la historia del rey Daviu, l' heroisme de Judit, la bona ventura que tingué Tobías en ser company del Archangel Sant Rafel y la historia de Joseph, emperó

callant d' aquesta lo pas de la copa, dihent no més que la mestressa li volía mal.

Nosaltres l' escoltavam ab un palm de boca oberta, y tanta fé teníam en ell, que, si algú altre, sentintnosho explicar, no ho creya, li responíam ofesos:

—Lo senyor Joan ho diu.

A tots nos estimava prou lo bon home, peró més assenyaladament a un companyó de la meva alçaria, que's deya Quimet y a n' a mi un xich més encara, de lo qual jo estava molt cofoy. Devegades, al vespre, los altres se n' anavan y ell nos feya pujar a la seva cambra, al damunt de la sagristía, darrera meteix de l' orga, lloch que per una finestra enrexada donava a la placeta, gayre bé sempre solitaria. Allí sols hi havía un llitet de posts y banchs ab un Sant Crist y una piqueta a la capsalera, dos quadrets, l' un ab Santa Agna y l' altre ab Sant Joaquím, pintats en lo vidre, una caxa gran de la vellura, quatre cadires y, penjada en la paret, una gabia ab una cadarnera. Axí que entravam, l' aucell feya un xirich, com saludant a son carceller qui li deya:

—¡Ah, traydoreta! ¿Qué vols?

Y la bestiola responía ab un altre xirich.

Llavors ell treya una paperina de pinyons pelats, y n' hi donava un, dihentli:

—Vaja, que sinó' ja t' moriríás.

¡Ah! No pensava a dir que tenía també una taula ab un armariet damunt, tot plé de llibres, y 'ns los dexava regirar y fins nos ne llegía 'ls troços més bonichs; es a dir, a mí me 'ls llegía, que 'l Quimet no hi tenía gust, y 's posava a jugar ab un gatet blanch y roig molt manyach, que li deyam *Nano*. D' aquells llibres, n' hi havía en llatí; peró 'ls més eran en catalá, uns xichs, altres més grossos, sermons, vides de Sants, lo *Fra Entelm*, *Lo venturós Pelegrí*, y dos ne vaig veure que 's deyan: *Historia del esforçat cavaller Compte Partinoples*, l' un, y l' altre *Historia de Pierres de Provença y la gentil Magalona*, los quals, al agafarlos jo un día, me 'ls va pendre de la má, dihent que eran faules.

—¿Veus?— m' observava, després de llegir.— Axó dona

més gust que tanta y tanta cosa escrita en llengua forastera.

Y sobre aquest punt s' anava enfilant en lo que era abans y lo que deuría ésser avuy Catalunya, de manera que més de quatre y més de sis predicadors que he sentit podrían pagar ben bé alguna cosa d' explicarse com ell. ¡Oh! era bon patrici 'l senyor Joan; que alguns que 's pensan serho molt, li trovarían massa.

Jo l' escoltava exaltantme per instants, y, a no ser per algun ronch del Quimet, que dormía com un soch ab lo *Nano* a la falda, ni m' hauría recordat de menjar ni dormir.

Una cosa sempre m' havía donat que pensar respecte a n' aquell home: un cap de mort sech y blanch com si fos fet d' ivori que tenía damunt de la taula. Lo que servía per posar dalt del túmul en alguns oficis de difunts, no ho era pas, donchs per açó n' hi havía un de negrós, com si fos fumat, en un calaxó de la sagristía. Jo hauría volgut saber perqué tenía aquella calavera, peró 'm vaig guardar de preguntarli, donchs un día que me la mirava, conexent ell la meva intenció d' agafarla, la desá depressa, va posarse seriós y no 'm digué paraula.

II

Anaren passant anys, vaig pendre l' ofici de casa; peró, axó si cada día, fóra quan hi hagués massa feyna, jo havía d' anar a veure al vellet, qui també semblava que m' anés posant més y més afecte d' un día al altre. Alguna vegada venía també lo meu companyó Quimet, bon xicot a tot serho, y que, com vos he dit, era dels que més lo senyor Joan s' estimava. Després, al començar de ser home, pensí que podría morirsem la mare, y... Res, la vehina del devant de casa, la que ara es ma muller, m' agradava tant, que una vegada vaig dirli, y, encara que ella no 'm torná resposta, se posá a riure, y ja estiguerem entesos. S' entengueren, també, los nostres pares, y des de llavors nos veyam cada vespre a casa d' ella, sens les vegades que de casa estant nos tiravam ulladetes d' amagat perque 'ls vehins

no se 'n riguessen. Perço jo no oblidava a mon vell amich: devegades anava a véurel en havent sopat, devegades en dexant a la promesa; peró com mes visites no duravan tant com en altre temps, ho degué olorar l' home, o potser degueren dirli (que jo no gosí ferli saber, me 'n dava vergonya), lo cert es que al arribar me mirava de fit a fit ab una rialleta trista que volía dir alguna cosa, mes jo no la sabía endevinar.

Un día vaig anarhi trovantme d' un humor molt axut, y, com succeheix en semblants cassos, enrahonava poch, perqué no sabía lo que dir, quan ell va saltar dihent:

—Vaja, ja 's veu que estás enamorat, y per *ella* oblidas al senyor Joan.

—¡Com!—responguí, tornantme roig.

—Vaja, home, ja 's coneix. Deu pensar la noya que m' estimas més que a n' ella, y no vol que vingas.

—¡Oh! no, no, senyor,—borbotegí.

Perque (cert com la claror del día) si algun colp feya tart, no més dihent «vinch de veure al senyor Joan», l' Agneta no 'm renyava.

—Bé, bé,—ell seguía,—dexemho estar axó. Fas bé, ben fet. Ella es bona noya; tu també has pujat ab bon cap..... ¡Déu vos faça venturosos! més venturosos...!

Aquí 'l semblant se li contragué d' una manera trista, la veu se li nuá, y, sens poder reprimirse, esclatava en un plor.

—¿Qué es axó? ¿Qué té?-vaig alçarme de la cadira y acostantme a n' ell tot alarmat.

—Res, res,—contestava procurant serenarse, mentres li rodolavan dues llágrimes cara avall.

—¡Oh! no. Dígam qué li passa. Ab tants anys com fá que 'l conech, may l' havía vist plorar, sinó ara, parlant del meu prometatge.

—¡Que hi farém!—sospirá.—Es una recordança trista, es un clau que duch clavat en mitg del cor, es la creu de ma vida.

Jo me 'l mirava com encantat, sens saber que dirli, y, després d' una xica pausa, va seguir:

—Escolta, y sabrás lo que sols Deu y jo sabém; peró no ho digas a ningú; ni a ta mare, ni a l' Agneta. ¿Ho sents?

—No tinga por; jo li prometo.

—A tu ja puch dirtho, ara que ets home; peró, sobre tot, mentres jo visca...

—Estiga descansat,—li vaig respondre.

Quasi d' esma vaig contestarli, perque aquell misteri me feya rumiar. ¿Quí sap —pensava jo— si aquest home quan era jove va ferne alguna? Peró aquella cara venerable no podía amagar un dolent. Mes tots los vells fan prou cara de bon home, essent axí que alguns, tot semblant uns santirons, n' han fetes a l' alçaria d' un campanar. En fí, ab tals pensaments, jo estava allí com si 'm punxessen, puix aquell home, per mi fins llavors tan estimat, començava a ferme escrúpol y fins por.

Antoni Careta y Vidal.

NOVEMBRE

La terra emboyrada y trista,
l' oratge plé de fredor,
punyit lo cor d' anyorança:
bona festa de la mort!

Vanitats que s' esbahiren,
esperances y ilusions
que caygueren espoltrides
per la dalla de la mort...

Tot fá vía al cementeri;
baxos los ulls va tothom,
tot caminant y empenyentse
a la ciutat de la mort!

Per los carrers va la vida
entre gemechs y sanglots,
mentres arreu senyoreja
endiumenjada la mort!

Los xiprers alçant los braços,
ab sa negrenca color,
més que al cel la vista axequen,
fan membrança de la mort!

Símbol d' eterna durada
les semprevives y flors,
pintada en lo front hi duhen
la groguesa de la mort!

Les oracions que al cel volan
nascudes en mitg del plor...
aquexes si que s' enlayran
sobre 'l regne de la mort.

JOSEPH M.ª SERRA Y VALLS.

A MOSSEN JACINTO VERDAGUER

Ploréu poetes de la patria mía,
avuy s' ha post lo sol de la poesía,
mossen Cinto no hi es.
Lo cantor inspirat de Catalunya,
de nosaltres per sempre se 'ns allunya,
¡no 'l sentirém may més!
Admirá 'l mon enter sa gran fermesa,
son clar talent, son cor plé de noblesa
y fervorós anhel.
Al ésser trasladat dalt de la serra,
trovantse anyoradís aquí en la terra,
volá més prompte al cel.
Quan lo Sant Viátich a portarli anaren,
les flors com grans d' encéns l' ayre embaumaren
ab sa més fina olor.
Y 'ls rossinyols en mitg de les boscuries

entonaren ses poétiques canturies
        quan vá passá 'l Senyor.
De Corpus era cap vuytada hermosa;
la ginesta, 'l clavell, la viola y rosa
        ensemps se van juntar;
y cubrint lo camí del Santuari,
sempre quiet, sempre humil y solitari
        de flors lo van brodar.
Quan més ses gales llú la primavera,
en un suntuós casal de Vallvidrera,
        pel mal aclaparat
vegé més aprop seu a la Regina
de tot bon catalá, perla divina
        que estoja 'l Montserrat.
¡Quina tristor lo jorn de sa agonía!
negrenca nuvolada 'l sol cubría
        en l' hora de sa fí.
Mes quan son esperit lo cos dexava
garlanda de colors lo cel mostrava
        ab l' Arch de Sant Martí.
L' ángel del *Canigó* que 'l despedía.
ab l' ángel de *l' Atlántida* 's plavia
        seguintlo al paradís;
y obrintli *Santa Eularia* l' áurea porta
fins als peus del Altíssim lo transporta
        lo gran *Francesch d' Assís.*
Al entrar la seva ánima en la gloria
los ángels ensalçaren sa victoria
        ab un cántich triomfant,
saludant al qui ab tendra poesía
feu un místich jardí ab *Flors de María*
        y de *Jesús Infant.*
Allí podrá cantar ab gran dolcesa
de tots los sants y santes la grandesa
        lo poeta angelical;
acompanyant los cants y melodíes
los sistres de meloses armoníes
        del regne celestial

Les lletres han perdut lo gran poeta
nostra patria lo seu més gran profeta,
l' espill de fé y virtut.
Escrigué un jorn sa *Oda a Barcelona*
y avuy ella per éll fá una corona
d' eterna gratitut.

CARME VERDAGUER DE COTS.

Barcelona, 10 de Juny de 1902.

AL DR. BARTOMEU ROBERT

¡Lo gran Robert ha mort! avuy l' historia
escriurá en los seus fulls tota sa gloria,
immensa, colossal;
puix l' home que vá fer tants sacrificis
y vá vessar a doll grans beneficis,
mereix ser immortal.
De nin dexá la terra mexicana,
per vindre a nostra patria catalana,
y en ella anar crexent;
demostrant a tots quants lo conexían,
que ab éll los sabis algun jorn tindrían,
un geni prepotent.
De noble aspiració y talent claríssim,
fou mestre carinyós y sapientíssim;
y son bondadós cor
tingué per los malalts dolça paraula,
essent per los dexebles de son aula,
lo més sublim doctor.
Y axís aná avençant la seva vida,
y axís crexía 'l seu saber sens mida,
de tots sempre estimat:
y sos escrits, models de galanura,
sadollats d' ideals y ciencia pura
de tots son admirats.

Arribar més amunt ja no podía,
lo mon enter per sabi 'l conexía,
y orador eminent;
fou l' ídol venerat de tot un poble,
per la sabiduría, son cor noble
y son preclar talent.
Tal com visqué, morí; quants l' admiravan;
companys y bons amich, tots l' estimavan
ab lo més gran amor;
escoltant a l' apóstol de la ciencia,
quan de sopte 's trencá aquella existencia
dexant de batre 'l cor.
Reposa en pau, Robert. ¡Oh gran patrici!
que siga ton recort sempre propici,
y 'l mon recordará
ton nom envolcallat d' immensa gloria,
vivint eternament en la memoria
del poble catalá.

PERE DE COT Y SOLDEVILA.

Maig de 1902.

UN PAPAGAY COMPROMETEDOR

En una *villa* plena de xerraires, població que diuen ésser la més important de un regne abans gloriós, peró fá algun temps lo més enxonxit y desvallestat de la terra, vivía fá pochs anys, un canonge, persona de ilustració y educació esmerades, qui s' havía tornat l' home predilecte de la gent de *tono* que en aquella *villa* feyan la estada.

Lo nostre canonge tenía en sa casa una galería molt ben aparellada, hon, entre flors, gravats y altres adornaments, s' hi veya, demunt de elegant tauleta, una ben proporcionada gavia ab un bellíssim papagay dedins. Era aquest lo lloch hon acostumava lo bon canonge distreure la ima-

ginació, sempre que tenía lo cap plé, o sía per l' estudi o per altra caboria que li demanés esbargiment.

Un vespre aná nostre canonge a cercar en l' esbargiment de sa galería quelcóm d' alivi al cansament que sa persona sentía després de sis hores seguides de confessió.

Era pels voltants de Pascua y s' havían anat a confessar molta de gent de aquella que no hi' va més que un colp a l' any y encar quasi per força. Molta de aquesta gent, eran empleats y hómens que figuravan en política. Nostre canonge començá a passejar galería amunt, galería avall, y a dir, com per esplayar son esperit; «Deu meu, tants que han vingut y tots lladres». Açó ho digué una pila de vegades, y després se n' aná a sos quefers.

Al costat del canonge hi vivía un senyor ministre, que tenía la costum de reunir en sa casa per Pasqua a molts de sos amichs, tot celebrant abundants ápats.

Molts de aquests senyors eran coneguts del canonge, y també conexían lo papagay de sa galería, que acostumavan a demanar al bon canonge, per sa distracció, moltes de les vegades que en la casa del ministre feyan tertulia.

L' ápat de Pasqua fou expléndit a cal ministre, y després de destapar unes quantes ampolles de xampany, se li ocorregué a la gent de la *comilona*, demanar lo papagay al canonge, per divertirse ab ses ocurrencies.

Posaren lo papagay al mitg de la taula; emperó, quina no fou la sorpresa dels ministres, directors, generals, etc... al veure que 'l papagay deya una y altra vegada: «¡Deu meu, tants que han vingut y tots son lladres!». Alló fou un desori; donchs no hi ha res pitjor que *mentar la soga en casa del ahorcado.*

JOSEPH RAFEL CARRERAS.

—Totes les ones de la mar, no poden rompre un grá d' arena.

—Quí més hi fá. més hi pert — en aquexa vall de llágrimes. mes qui treballa per Deu. — quí més hi fá, més hi guanya.

DE NIT

Gentil aucell, que de una a l' altra nau
de l' abre volas, ni te fermas may,
ves hon es ella y dïuli que pau
no pot trová aquest cor que l' ama assay.
Ves lego, aucell de les plomes d' or,
ves lego, ves, no me fassis sufrir;
dïuli bé a l' orella que l' ador,
que sense l' amor sou no puch vivir.
A la finestra d' ella, aucell, tu vola;
la trovarás, de cert, la nina mía,
que riurá, veyent-te; será sola;
pórtame 'ls besos sous primer del día.

JOAN PAIS.

L' Alguer, 23 de Novembre del 1902.

L' HOME DEL PURO

Vaig assentat en lo tranvía.
Tot ell petit, despintat,
mandrosament va fent la vía,
per dintre y fora la ciutat.
Un llumet roig al devant porta,
y a n' al darrera un altre vert.
Dos ulls fendint la foscó forta,
dintre de quina, tot se pert.
Entre 'l soroll de ferradures,
va barrejantse la cançó
de renechs llarchs y frases crues,
que al tronch etsiba 'l conductó.
Sobre 'l coxí, de clin xafada,
jo m' hi remoch ab tot lo pes;
com que la ruta es tan pesada

vaig observant als passatgés.
Per força junts: grassos y magres.
Qui está més ample, qui més poch...
Fent un posat de prunes agres,
un militar guarda un bon lloch.
Bon xich enllá, una criatura,
y al costat d' ella, un sacerdot.
Ella, petita, blanca, pura...
Ell, negre y grave tant com pot.
Y al capdevall seu una dona
desfent y fent son dormí llarch.
Fá o no camí, tant se li endona,
sols obra 'ls ulls quan vé un sotrach.
Pro 'l que carrega es lo qui fuma:
va al meu devant, panxa-content,
ab la *boquilla* d' ámbar y espuma
y 'l brillant *chatelain!*...
Es ell: l' home del puro, el que s' imposa.
Quants passatgers sufrexen mentre ell gosa!
Groch, encongit, al costat seu
un pobre tísich estussega.
Si ni menos el veu!...
que baxi, si s' ofega!
La admósfera 's carrega:
son molts los passatgers que 's van quexant,
mes tú, segueix fumant,
y quan més poch t' ho pensis, vindrá 'l día
en quin a tu y als teus te clavarán
a sota del tranvía
que 't passará per sobre...
Vesten rihent del pobre!
Mandrosament en la foscó
sotraquejant com lo tranvía,
lo mon vá fent la seva vía.

Ra el Nogueras y Oller.

SOL POST

Quan lo sol s' amagava derrera la montanya,
dins mon cor anyorívol, també 's ponía 'l sol;
y ennuvolant ma vista, per una força extranya,
s' omplían mes parpelles de llágrimes de dol.
En la espayosa volta del cel de nit serena,
a mils de mils d' estrelles brillavan per conhort,
mes entre la foscura de mon dolor y pena,
sols n' hi lluhía una, l' estrella del recort.
Entre raigs de celistia y cántichs d' aucellada,
prest, lluminós com sempre, 'l sol torná a sortir.
Mon cor encara espera l' alegra auba rosada,
mon cor que may m'enganya, valent fins al morir.
A voltes, en los somnis que gronxa l' esperança,
la claror matinera m' apar veure en Orient;
més ¡ay! que es llarga y freda la nit de l'anyorança.
¿Quán será que retorne l' hora del sol ixent?

MARÍA JOSEPHA PENYA.

Palma de Mallorca.

ENGRUNES

Les ilusions se marcexen
dins mon cor trist y abatut
com les roses que guarnexen
un cadavre en l' atahut.

Les llágrimes dels núvols gota a gota
omplenan de les roques los clotets
y en mitg de la ruhenta soleyada
hi volan a abeurarshi 'ls aucellets.
¡Pobre cor meu!, en ales d' esperança
volá a apagar sa set en lo teu cor
y 'l trová empredrehit com una roca,
¡y axut de sentiment, axut d' amor!

¡Nit de Reys, que 'ls ne portan d' alegría
a n' els infants les mágiques visions!
fins lo pobre orfanet mentres somnía
te veu tota estrellada d' ilusions.
Mes al entrá 'l nou jorn dintre sa arcoba

quin crudel despertar té 'l somni seu,
quan al obrí 'l balcó tot buyt lo trova
y plenes les sabates sols de neu.
Mon cor, com la de Reys té nits hermoses
ab ilusions y somnis a pleret,
mes tenen exes nits fantasîoses
lo crudel despertar de l' orfanet.

RAMÓN TORRES Y VILARÓ.

AMOROSES

I

No 't puch estimar més. Jo prou voldría
la imatge que aquí duch
venerarla més y més de día en día
peró no puch, no puch.
Com magrana que esclata de madura
del granat fruyt al pes,
tal esclat tinch d' amor, que ab amargura
confesso no puch més.

II

¡Que hermosa n' estavas—aquest dematí
de missa primera—al acte de exir!
Tos ulls no miravan—com avergonyits,
respir plé d' aromes—movía ton pit,
y a flor de ta boca—s' hi veya un somrís
tan pur com dels ángels—tan dolç com d' un nin.
Lleugera passavas—per entre 'ls fadrins
que amor te juravan—boy fentme glatir;
y fins tes amigues—d' enveja morint
baxet te retreyan—llunyantse d' allí.
¡Que roges tes galtes—tan prompte m' has vist
Turbat y sens esma—també m' he sentit...
. . . .
De missa primera—al acte d' exir
¡que hermosa n' estavas—aquest dematí

III

¡Recort!... un bell recort l' ánima 'n guarda
d' una esplendenta tarda
en que 'ns varem jurar etern amor;
tarda d' istiu tan fresca y deliciosa,
que com ta imatge hermosa
may més ja no 's treurá de mi 'l recort.
Devall d' un taronger que 'ns embaumava
vaig dir que t' estimava...
¡També jo t' aym!— clamares dolçament—
y poruga clogueres tes parpelles
mentres tes galtes belles
reflectavan la rojor del sol ponent.

HERMENEGILDO CARRERA Y MIRÓ.

A... ELLA

Papellona enguany niada
que ja rondas ma encontrada
bó y cercant sense repós
los joyells ab que irisada
joguinejas en amors.

Tes companyes condormides,
que un jorn foren malehides
tot mirantse al enlayrars
sens colors, d' avergonyides,
en verms totes van tornar.

Ni la ovella en sa fretura,
ni 'ls aucells, sense mesura
com ans venen a nodrirs
del terrer que una perjura,
falaguera petjá ab mi.

Y exes flors, mes flors hermoses,
les obertes, com les closes,
anch que embauman mon verger
totes son ¡ay! ponsonyoses
y regades sols ab fel.

M. DOLCET Y LLADÓ.

TAULA

LArxiu

CALENDARI CATALÁ

PERA LANY 1904

CALENDARI
CATALÁ

PERA L'ANY 1904

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN B^TA BATLLE

L' ARXÍU
LLIBRERÍA DE JOAN Bta. BATLLE
Carrer de la Tapineria, núm. 48
BARCELONA

Imprempta LA CATALANA, Balmes, num. 71

LA NOSTRA BANDERA

Ja torném a ser aquí.

Altra vegada surt lo nostre Calendari, y surt sostenint les metexes aspiracions, y obehint al meteix impuls dels anys anteriors.

La idea catalana va fent lo seu camí sense que tots los destorbs que se li oposan la torcen ni la façan variar.

Catalunya dintre d'Espanya es lo meteix avuy que al iniciarse la renaxença de nostra benvolguda patria.

Dintre l'Estat espanyol s'ha tractat sempre la qüestió catalana com si fos una mena de malaltía que no té remey. Los polítichs castellans no han vist dintre de la península més nacionalitat que la seva propia: los demés son extrangers a quí's tolera per força, peró que un día o altre han d'ésser expulsats del territori o s'han de resignar a viure a la castellana.

Aquesta concepció del Estat espanyol es la verdadera malaltía d'Espanya, peró malaltía que li ha anat arrencant a grapats la carn y membres sencers fins a veures reduhida avuy a la situació deplorable que la veyém.

Ja sería hora de que'ls catalans perdessem la esperança d'arribar a convéncer als pobles ibérichs que'ns convé per lley natural viure agermanats; no obstant de Catalunya surt constantment una veu que crida a la germanor, y cridará, succehesca lo que's vulga, mentres tinga alé aquest poble que té perfecta conexença de la seva missió en la historia de la humanitat.

Pera tórcer lo camí del poble catalá se n'han pensat de totes los polítichs espanyols.

Han procurat enlluhernarnos alabantse de tenir un idioma més perfecte dels que's parlan en lo mon; han retret glories y més glories que la sort los ha posat en les mans, y han convertit ells en vergonyosos recorts, parodiant axís al perdulari, trampós e inepte que se li fá aygua a la boca recordant grandeses y disbauxes passades.

No, val més no recordar que Aragó fou la primera nació d'Europa; que Espanya descobrí y conquistá la Amérìca; que teníam un imperi a la Africa, y un altre al Pacífich. Precisament lo recordarho nos convenç de la nostra impotencia de viure la vida del progrés y de la civilisació.

Los pobles germans nostres a qui havíam portat a habitar un meteix casal, han fugit y no volen sentirne parlar de nosaltres. Per axó'ls polítichs castellans, cada colp que una regió espanyola reclama una part, per petita que sía, del seu patrimoni, li surten ab alló del separatisme: ells saben ben bé ahont los porta la política de declarar extrangers a tots los qui no pensan, ni parlan com ells.

Entre Portugal y Castella hi ha una muralla de Xina que hi ha alçat la política castellana; una muralla molt més grossa s'alçaría entre Castella y Catalunya si constantment los catalans no apartessem y no dediquessem a altres obres de més utilitat, los blochs y carreus que'ls castellans interposan entre'ls dos pobles.

Y axó, ho repetím, durará mentres un sol catalá alene, perque la idea de llivertat y respecte al próxim es idea sobrehumana, mentres que la política castellana no arriba a la esfera racional dintre de la que s'han de moure'ls hómens.

Mentres tant los partits que's fan y's desfán desde Madrit, son flors d'un día; mor lo vell xaruch que feya de capitost, que's diga Cánovas ó Sagasta, lo partit es mort; devegades ni feyna donan a la parca: en Silvela abandona'l lloch lo jorn del perill regonexent ses tremendes equivocacions y plorant com una criatura.

¡En Silvela, aquell terrible politich que no trobava pols al poble espanyol!

Y la bandera catalana que ell declará facciosa perque tenía'l poder mágich d'alçar los cors dels qui no's resignan a morir plorant, encara llúu l'emblema sagnant de nostra independencia y voleya enlayre pera demostrar que es ben viu lo poble que s'hi axopluga.

Sebastiá Farnés

JANER

QUI REPLEGA LA OLIVA ANS DEL JANER, DEXA L'OLI AL OLIVER

1 Div. ✠ La Circumcisió del Senyor, sant Concordi, m.: se v. a Besalú, Sta. Eufrosina y Sts. Mari y Odiló, abats. (I. P.)
2 Dis. Sant Blidulf, ab., fill de Tarragona, y sant Macari, ab.
3 Diu. Sant Daniel, m.: se v. a Barcelona, y santa Genoveva, v.
4 Dill. Sant Tito, b. y c. y santes Dafrosa y Beneta, mrs.
5 Dim. Sants Telesforo, p. y m. y Flamidiá, m.; se v. a Cuxá.
6 Dim. ✠ La Adoració dels Sants Reys; se v. a Barcelona. (I. P.)
7 Dij. Sant Ramón de Penyafort, c., fill de Barcelona.
8 Div. Sants Apolinar, b. Eladi, m. Llucià, pvre. y Maximiá, m.
9 Dis. Sant Marcelí, b. y Stes. Marciana y Basilissa, v. y mrs.
10 Diu. Sant Pere Urcéolo, Duch de Venecia: se v. a Cuxá.
11 Dill. Sant Higini, papa, santa Honorata, v., y sant Salvi, b.
12 Dim. Sants Nazari, c; se v. a Cuxá, Victoriá, c. y Alfredo.
13 Dim. Sant Lleonci, b., santa Glafira, v. y sant Gumersindo, m.
14 Dij. Sant Ephis, m., fill de Cáller, y sant Hilari, b.
15 Div. Sant Pau, primer hermitá y sant Maure, abat.
16 Dis. Sant Honorat, b. de Arles; se v. a Barcelona y Perpinyá.
17 Diu. *Lo Dolcissim Nom de Jesús*; Sts. Anton Abat y Sulpici, b.
18 Dill. La Cátedra de St. Pere en Roma, y santa Prisca, v.
19 Dim. Sant Canut, rey, m. y santes Pia y Germana, mrs.
20 Dim. Sant Sebastiá, m., patró de Barcelona y Mallorca.
21 Dij. Sants Fruytós, b., Auguri y Eulogi, diaques m., fills de Tarragona, y santa Agnés, v. y m., se v. a Manresa.
22 Div. Sants Vicens, m., patró de Valencia, Vicens Oronci y Victor ab sa mare Aquilina y son marit; se v. a Girona.
23 Dis. Sant Ildefons, arq. y St. Joan Almoyner, c. se v. a Vich.
24 Diu *La Sagrada Familia*. St. Plácit, m. se v. a Cambrils y sant Timotheu, b. y m.; se v. a Vilassar.
25 Dill. La Conversió de St. Pau, ap. y la del B. Ramón Llull
26 Dim. Santa Paula, v. y sant Policarpo, b. y m.
27 Dim. Sant Mer, abat de Banyoles, sant Teodosi, b. de Barcelona, y sant Joan Crysóstom, b.
28 Dij. Sant Tirs, m.: se v. a Banyoles, sant Carlemany, se v. a Aquisgran y a Provença y St. Flaviá, m., se v. a Verdú.
29 Div. Sant Francisco de Sales, b. y sant Valeri, b. y c.
30 Dis. Santa Martina, v. y m. y santa Marcela, viuda.
31 Diu. *de Septogesma*. Sant Pere Nolasch, c.; se v. a Barcelona, y lo B. Bernat de Travesseres, m.; se v. al Urgell.

FEBRER

MALGRAT DEL FEBRER, FLOREIX L' AMETLLER

1 Dill. Sant Ignasi, b., y sant Feliciá, m., se v. a Mataró.
2 Dim. ✠ *La Purificació de Nostra Senyora*, Ntra. Sra. de la Bonanova, y sant Corneli, p.
3 Dim. Sant Blay, b. y m.; se v. a Barcelona, y sant Oscar, b.
4 Dij. Sant Andreu Corsino, b., y sant Rembert, b.
5 Div. Santa Calamanda, v. y m., filla de Calaf, santa Agata, v. y m.; se v. a Barcelona, y 'ls sants Martyrs del Japó.
6 Dis. Lo Sant Mysteri de Cervera, sant Amant, b., se v. a Perpinyá, y santa Dorotea, v. y m., se v. a Capellades
7 Diu. *de Sexagesma* Sant Romualt, ab. y St. Ricart, rey. (I. P.)
8 Dill. Sant Joan de Mata, f., se v. a Falcó, y sant Juveni, b.
9 Dim. Santa Apolonia, v. y m.; se v. a Barcelona, y sant Nebridi, b. de Tarrassa.
10 Dim. Santa Escolástica, v., patrona de Vich y santa Sotera m., patrona de Palamós.
11 Dij. Los Set Sirvents de María, f. y sant Jonás, monjo.
12 Div. *Santa Eularia*, v. y m., filla y patrona de Barcelona.
13 Dis. Sant Benigne, m. y santa Catarina de Rizzis, v.
14 Diu. *de Cincogesma*. Sant Valentí, b. y m.: se v. a Navarcles; sant Valentí, Pvre. m.: se v. a Ribas, y sants Vidal, Zenón, y Felicula, mrs.: se v. a Serrateix. (I. P.)
15 Dill. St. Faustí, Pvre. y santa Jovita, mrs y st. Sever, Pvre.
16 Dim. Sant Honéssim, m., sant Honest, b. de Tolosa.
17 Dim. *de Cendra*. Sant Policroni, b.—*Dejuni y Abst. de carn.*
18 Dij. Sants Simeó, b. y m. Apóstol de Provença, y Eladi, arq.
19 Div. Ntra. Sra. del Campanar, y St. Conrat, c.—*Abst de carn.*
20 Dis Lo B. Maurici Proeta, fill de Torroella de Montgrí, se v. a Castelló de Ampurias..
21 Diu. *I. de Quaresma*. La Miraculosa Llum de Manresa, santa Irene, v., y sant Ascani, arq. de Tarragona.
22 Dill. La Catedra de sant Pere en Antioquía y sant Pascasi, b.
23 Dim Sant Pere Damiá, b., y santa Margarida de Cortona.
24 Dim. Sant Maciá o Matías, ap., y santa Primitiva.—*Témpores.*
25 Dij. Sant Cessari, b., y sant Avertá, c. fill de Limoges.
26 Div. Ntra Sra. de Guadalupe de Méxich, y santa Marcela — *Abstinencia de carn.—Témpores.*
27 Dis. Sant Nestor, b. y sant Baldomer, c.—*Témpores.—Ordres*
28 Diu. *II de Quaresma*. Sants Macari y comp. mrs. y Romá, ab.
29 Dill. Sant Rufí, m. y sant Teófil, m.

MARÇ

QUAN PEL MARÇ TRONA, LA AMETLLA ES BONA

1 Dim. Sant Rossendo. b , y l'Angel de la Guarda de Tortosa.
2 Dim. Sant Simplici. papa. fill de Barcelona. y sant Absaló.
3 Dij. Sants Medí. pagés; se v. al Vallés. y sants Hermenter y Celdoni. mrs : se v. a Cardona.
4 Div. Sts. Agatodor. b. de Tarragona y Eteri, b. de Barcelona. *Abstinencia de carn.*
5 Dis. Sant Gerássim, anacoreta. y lo B. Nicolau Factor.
6 Diu. *III de Quaresma.* Sant Olaguer. b. de Barcelona.
7 Dill. Sant Tomás de Aquino, dr., y santa Perpétua. v. y m.
8 Dim. Sant Teófil, m. y sant Joan de Deu, f
9 Dim. Sant Paciá. b. fill de Barcelona, y Sta. Francisca Romana.
10 Dij. Sant Melitó y 39 companys mártyrs.
11 Div. Sant Constantí. c. y santa Aurea. v. *Abstinencia de carn.*
12 Dis. Sant Gregori. p. y dr. y sant Mamiliá y company mrs.
13 Diu. *IV de Quaresma.* Sant Weldrach. ab. y St. Roderich. m.
14 Dill. Santa Florentina, v. y santa Matilde, regina.
15 Dim. Santa Madrona. v. y m., filla y patrona de Barcelona, y sant Ramón Serra, ab. de Fitero, f.
16 Dim. Sant Heribert, arq , y sant Juliá, m.
17 Dij. Sts. Patrici. b. apóstol de Irlanda y Joseph d'Arimatea c.
18 Div. Sants Gabriel arc., Feliu. diaca, y lo B. Salvador de Horta, fill de Sta. Coloma de Farnés. *Abstinencia de carn.*
19 Dis. ✠ *Sant Joseph*. espós de Ntra. Sra., Patró de la Esglesia.
20 Diu. *de Passió.* St. Benet. m. de Cerdenya: se v. a Martorell.
21 Dill. Sant Benet. ab. y f.
22 Dim. Sant Pau. b. de Narbona: se v. a Anglesola.
23 Dim. Sants Domici. Pelagia y Teodora. fills de Tarragona. y lo B. Joseph Oriol, fill de Barcelona.
24 Dij. Sant Apagit. b. y m , y sant Rómul. m.
25 Div. ✠ LA ANUNCIACIO DE NTRA. SRA. y sant Dimas lo bon lladre y la Mare del Deu del Chor. *Abstinencia de carn.*
26 Dis. *Les Dolors de Ntra. Sra.* sants Cástulo y Teodosi. mrs.
27 Diu. *de Rams.* Sant Fileto. santa Leda. sos fills Macedoni y Teoprepida. Amfiloqui y Cronidas. mrs. de Barcelona
28 Dill. Sant Sist III. p. y sant Timoteu, m.—*Ordres.*
29 Dim. Sant Eustaqui. ab., y sant Segón. m.
30 Dim. Sant Joan Climach. ab. Avuy y'ls tres díes seguents no se pot menjar carn.
31 Dij. *Sant.* Santa Balbina. v. y m., y sant Amadeu. Duch.

ABRIL

AL ABRIL, LO BLAT FIL A FIL; AL MAIG, PUJA COM UN FAIG

1 Div. *Sant.* Santa Teodora; se v. a Gracia, la Invenció de sants Llució y Marciá a Vich, y sant Venanci, b. y m.
2 Dis. *Sant.* St. Francisco de Paula, f. y santa María Egipciaca.
3 Diu. *Pasqua de Resurrecció* Sant Benet de Palerm, c. y sant Ricart, b.
4 Dill Sant Víctor, bisbe de Barcelona, y sant Isidor, arq.
5 Dim. Sant Vicens Ferrer, c. patró de Valencia, y santa Emilia, v.
6 Dim. Sant Celestí, papa y sant Cels, bisbe.
7 Dij. Sant Epifani, b. y m., y sant Ciriach, m.
8 Div. Sant Joan de Organyá, fill de Bellcayre, y abat de Bellpuig de les Avellanes, sant Albert, c. y sant Dionís, b.
9 Dis. Santa María Cleofé y santa Cassilda, v.
10 Diu. *de Quasimodo.* Sta Celeriana, v. y m., filla de Vich, sant Ezequiel, prof. y sant Florenci, m.
11 Dill. Sant Lleó Magne, p. y santa Florencia, m.
12 Dim. Sants Verona y Zenón, mrs. fills de Tarragona.
13 Dim. Sant Hermenegildo, m. en Tarragona, y sant Justí, m.; se v. a Sant Quintí de Mediona.
14 Dij. Sant Feliciá, m.; se v. a Barcelona, y sant Telm, c.
15 Div. Santes Basilissa y Anastasia, mrs.
16 Dis. Sant Toribi, b. y sant Llambert, pagés de Çaragoça.
17 Diu. La Divina Pastora, St. Anicet, p. y m. y St. Robert, ab.
18 Dill. Sant Eleuteri, b. y santa Antía, m.
19 Dim. Sant Vicens de Cobliiure, m. y sant Crecenci, c.
20 Dim Sants Víctor, Zotico, Zeno, Acindi, Siberi, Cristófol, Theo y lo nen Antoni, mrs de Olot.
21 Dij Sant Anselm, b. y d. y sant Silvi, m.
22 Div. Sants Sotero y Cayo, p. y m. y sant Apeles.
23 Dis. SANT JORDI, m., patró de Catalunya, y sant Jordi, b. y c. de Cerdenya.
24 Diu. Lo Patrocini de St. Joseph y St Daniel, m. se v. a Girona.
25 Dill. Sant March, evangelista. *Lletanies majors.* (I. P.)
26 Dim. Ntra. Sra del Bon Consell, y sant Marcelí, p.
27 Dim. Sant Pere Armengol, fill de Guardia de Prats.
28 Dij. Sant Prudenci, b. y c. y sant Vidal, m.
29 Div. La inv. del cos de St. Cugat, m. en lo Vallés. St. Pere m.
30 Dis. Sant Eutropi, b de Cerdenya, y Sta. Catarina de Sena, c.

MAIG

ABRIL PLUJÓS Y MAIG VENTÓS, FAN L'ANY RICH Y PROFITÓS

1 Diu. *Ntra Sra de Montserrat*, y sants Felip y Jaume, ap., y Segimon, rey, se v. en lo Montseny.
2 Dill. Sts. Ambrós y Simplici; se v. a St. Joan de les Abadesses.
3 Dim. La Invenció de la Santa Creu y santa Antonina.
4 Dim. Santa Mónica, vda., y sant Froilá, m.
5 Dij. La Conversió de sant Agustí, y sant Pio V, p.
6 Div. Sant Joan Ante-Portam-Latinam, y St. Joan Biclarense.
7 Dis. Sant Just. m. de Catalunya, y St. Sist. m. fill de Celra.
8 Diu. La aparició de sant Miquel Arcángel.
9 Dill. Sant Gregori Naciancé, b. y santa Nona, sa mare.—*Lletanies.—Abstinencia de carn.* (I. P.)
10 Dim. Sant Antoni, arq. y santa Beatriu, v.—*Lletanies.* (I. P.)
11 Dim. Sant Eudall, m. sant Anastasi. fill de Lleyda y 73 companys; se v. a Badalona. santa Severina. m. y sant Ponç, m.—*Lletanies.—Abstinencia de carn.* (I. P.)
12 Dij. ✠ ASCENCIÓ DEL SENYOR. y Sant Pancrás, m. (I. P.)
13 Div. Les Santes Espines de la Corona de Jesús, sant Pere Regalat, c., y sant Mus. pvre. y m.
14 Dis. Ntra. Sra. del Alba; se v. a Tárrega, y santes Justa, Justina y Henedina, mrs. de Cerdenya.
15 Diu. Sant Isidor, m., sant Isidro llaurador y sant Indaleci.
16 Dill. Sants Just. Faustí y Tranquili, mrs. se v. a Montserrat.
17 Dim. Sant Pascual Bailón, y sant Torpetes, m.
18 Dim. Trasl. del Braç de Sta. Tecla, m. y St. Felix de Cantalici, c.
19 Dij. Sants Joan de Cetina y Pere de Dueny.s; se v. a Vich.
20 Div. Sant Baldiri, m. de Nimes, y sant Bernardí de Sena.
21 Dis. Sant Timoteu, m. y Sta. Aglae, v. *Dejuni. Abst. de carn.*
22 Diu. *Pasqua de Pentecostés.* Stes. Julia, y Quiteria. mrs. (I. P.)
23 Dill. La Aparició de sant Jaume, ap., St. Desideri. m., se v. a Mataró, y sant Vicens, m.
24 Dim. Beat Ponç de Planella. m., fill de Mová. (I. P.)
25 Dim. Sant Gregori, p. y santa Magdalena de Pazzis. (I. P.)
26 Dij. Sant Felip Neri, f. y sant Agustí, ap. de Inglaterra (I. P.)
27 Div. St. Joan, p. y m. y'l Ven. Beda. *Témpores Dejuni.* (I. P.)
28 Dis. Sant Just. b. d'Urgell y sant Just, c. fill de Vich. *Témpores.—Ordres.—Dejuni.* (I. P.)
29 Diu. *La Stma. Trinitat.* Sts. Vot y Felip, mrs. Sta. Teodosia, m.
30 Dill. Sants Gabí, Críspul y Crecencia, mrs. y sant Fernando.
31 Dim. Ntra. Sra. del Amor Hermós, St. Ponç, b. y Sta. Petronilla

JUNY

LO JUNY FRET, MATA L'ESPLET

1 Dim. Sant Inyigo, ab. y sant Simeó lo menor, monjo.
2 Dij. ✠ CORPUS CHRISTI. Sant Erasme, b. y m., y sants Pere y Marcelí.
3 Div. Sta. Clotilde, regina, y lo beat Joan Grau.
4 Dis. Sant Francisco Caracciolo, f. y santa Saturnina, v. y m.
5 Diu. Sant Bonifaci, b., y sant Doroteu.
6 Dill. Sta. Cándida, vda. se v. a Gualbes, y St. Norbert, b. y f.
7 Dim. Sant Sibiniá, m., santa Genívera, v. y m. y sant Pau, b.
8 Dim. Sants Germá, Just, Paulí y Scisi, mrs., fills de La Pera: se v. a Girona, sant Medard, b., y sant Salustiá, c.
9 Dij. Sants Prim y Feliciá, mrs., y santa Pelágia, v. y m.
10 Div. LO SAGRAT COR DE JESÚS. Santa Oliva, v. y m.: se v. a Olesa, y santa Margarida, regina.
11 Dis. Sant Bernabé, ap. y Sts. Feliu y Fortunat, mrs.
12 Diu. Sant Onofre, hermitá, y sant Joan de Sahagun, c.
13 Dill. Sant Antoni de Padua, c., St. Evidi, m. y sant Patró, c.
14 Dim. Sant Basili, b., santa Digna, v. y m., y sant Elisseu, prof.
15 Dim. Sants Modest, Vito y Crescencia, mrs.
16 Dij. Sts. Quirse y Julita, fill y mare, mrs., santa Lutgarda, v.
17 Div. Sta. Teresa, regina, y sants Manel, Sábel e Ismael, mrs.
18 Dis. Sants Teódul, Lleonci, Joseph y María, mrs. de Sant Cugat del Vallés y santa Marina, v.: se v. a Barcelona.
19 Diu. Sants Gervasi y Protasi, mrs.; sant Guillém, ab., se v. a Llivia.
20 Dill. St. Silveri, p. y m.: santes Idaberga, v., y Florentina, m.
21 Dim. Sant Palladi, arq. y c.: se v. á Comprodón, sant Lluís de Gonçaga, c.
22 Dim. Sant Paulí de Nola, b. y c., y santa Consorcia, v.
23 Dij. Sant Simeó Stilita, y sants Joan y Feliu, Pvres. mrs.
24 Div. *La Nativitat de sant Joan Bta.*, patró de Perpinyá, y de molts pobles de Catalunya y St. Fost, m. se v. a Sarriá
25 Dis. Sant Adalbert, c. y santa Febronia, v.
26 Diu. Sants Joan y Pau, mrs.: se v. a Barcelona, sant Salvi, b. y m.: molt venerat a Catalunya, y sant Virgili.
27 Dill. Sant Ladislau, rey, y sant Benvingut, c.
28 Dim. Sants Lleó y Pau, papes. – *Dejuni ab abstinencia de carn.*
29 Dim. ✠ SANT PERE Y SANT PAU, apóstols, y sant Marcel, m.
30 Dij. Lo martyri del B. Ramón Llull, y sant Marçal, b.

JULIOL

AYGUA DE JULIOL ENCÉN LO SOL

1 Div. Santa Elionor de Provença, y sant Galo. b.
2 Dis. La Visitació de Ntra Sra. y St. Procés y Martiniá. mrs.
3 Diu. La Preciosíssima Sanch de N. S. Jesucrist. sant Trifó y comp mrs.: santa Romana. se v. a Barcelona.
4 Dill. B. Gaspar de Bono. fill de Valencia y sant Lanreá. b.
5 Dim. Sant Miquel dels Sants, c fill de Vich
6 Dim. Sant Isaías. prof . sant Goar. c.. y sant Rómul. b.
7 Dij. Sant Ot. b . fill de la Seu d'Urgell. y sant Pelegrí. m.
8 Div. Santa Isabel de Portugal. fill de Barcelona. B. Pere Cendra. c.. y la segona Traslació del cos de Sta. Eularia.
9 Dis. Lo B. Pere Centurió. c . fill de Barcelona. y St. Zenón. m.
10 Diu. Sant Cristófol. m.. santa Amalia v . y sant Genaro. m.
11 Dill. Sant Pío. p. y m. y sants Januari y Abundi. Pvres.
12 Dim. Lo Sant Crist del Hospital de Vich. St. Joan Gualbert. ab.
13 Dim. La Traslació dels Cossos dels Sts. mrs. Gaudenci. Benet. Teodor. Felicitas. Clemencia y Columna. de Valls.
14 Dij. La Dedicació de la Seu de Tarragona. St. Bonaventura, card., y sant Just. m.: se v. a Tárrega, y St. Enrich. se v. a Perpinyá.
15 Div. St. Camilo de Lelis y St. Antíogo metge. m. de Cerdenya.
16 Dis. Ntra. Sra. del Carme y lo Triomf de la Santa Creu.
17 Diu. Sant Hou. m. de Celrá. sant Coralt. m. y sant Aleix. c.
18 Dill. St. Frederich. b. y c. y Sta. Sinforosa ab sos set fills mrs.
19 Dim. Sant Pere de la Cadireta. fill de Moyá y la entrega de les claus de la ciutat de Barcelona a la Puríssima
20 Dim. Sant Elías. prof . y sant Geroni Emiliá. f.
21 Dij. Santa Práxedes. v.. patrona de Palma de Mallorca.
22 Div. Santa María Magdalena. penitenta. apóstol de Provença.
23 Dis. Sant Llibori. b.. santa Erundina v. y sant Cassiá. f.
24 Diu. Santes Cristina, Niceta y Aquilina. vgs y mrs *Dejuni*.
25 Dill. ✠ Sant Jaume. apóstol de Catalunya y sant Cugat. m.
26 Dim. Santa Agna, mare de Ntra. Sra.
27 Dim. Santes Juliana y Semproniana. v. y m.. filles de Mataró.
28 Dij. B. Lluís Exarch. c., fill de Barcelona y la Bta. Caterina Tomás. filla de Valldemossa. (Mallorca).
29 Div. Sta. Marta. v., venerada a Provença. y Sta. Serafina, m.
30 Dis Sts. Abdón y Sennen. mrs., se v. a Arles y a Barcelona.
31 Diu. St. Ignasi de Loyola. f. y Sts. Fortunat y Victoriá. mrs.

AGOST

AYGUA D'AGOST FA MEL Y MOST

1 Dill. Sant Pere *Ad-vincula*, sant Lluci, b., fill de Barcelona y sant Feliu africá, m ; se v. a Girona.
2 Dim. N.ª S.ª dels Angels, y St. Alfons M. de Ligori, b.--*Jubileu*
3 Dim. La Invenció del cos de Sant Esteve, protomártyr.
4 Dij. Sant Domingo de Guzmán, f. y St. Pío, m.
5 Div. Ntra. Sra. de les Neus y santa Afra, m.: se v. a Girona.
6 Dis. La Transfiguració de Jesús, vulgo St. Salvador. Sts. Just y Pastor y sant Urbici, b. y m ; se v. a Serrateix.
7 Diu. La Traslació de sant Sever, b. y m. y sant Gayetá, f.
8 Dill. Sant Ciriach y comp. mrs. y sant Miró, b.
9 Dim. Sant Romá, m.: se v. a Vich, y santa Eunomia, m.
10 Dim. Sant Llorenç, diaca y m. y santa Agatónica, m.
11 Dij. Sts. Marcelí, p., Hilari, se v. a Arles, y Sta. Filomena, v.
12 Div. Sant Dionís y santes Hilaria, Digna, Eupomia y Eutropia, mrs. de Girona, y santa Clara, fund.
13 Dis. Sant Cassiá, b. y sant Hipólit m. *Dejuni ab abstinencia.*
14 Diu. Sant Aeci, b. de Barcelona y sant Eusebi, m.
15 Dill. ✠ LA ASSUMPTA, y santa Colagia, v., filla de Barcelona.
16 Dim. Sant Roch, c. fill de Montpeller, lo B. Joan de Sta. Marta, fill de Prades, y sant Jacinto, c. y santa Serena, emp.
17 Dim. Sant Lliberat, ab. m. y Sts. Mamet, Pau y Juliana, mrs.
18 Dij. Sant Agapit, m.; se v. a Vich, y Sta. Elena, emperatriu.
19 Div. Sts. Magí, m. fill de Tarragona, Mariano, herm. y Lluís b.
20 Dis. St. Bernat, ab. y Sts. Luxori y comp. mrs. de Cerdenya.
21 Diu. St. Joaquím, pare de Ntra. Sra. y sants Bono y Maximiá, mrs. fills de Blanes.
22 Dill. Sant Bernat d'Alcira y ses germanes Gracia y María.
23 Dim. Sant Felip Benici, c., y sant Restitut, m.
24 Dim. Sant Bartomeu, apóstol, y santa Aurea, v. y m.
25 Dij. Sant Lluís, rey de França, y sant Genís, m.
26 Div. Sant Ireneu, m.; se v. a Sampedor y sants Constanci y Vicens, mrs.; se v. a Olot, y sant Ceferí, p. y m.
27 Dis. Sant Joseph de Calassanz, y sant Lley, b. c. de Lleyda.
28 Diu. Sant Agustí, b. y d. sant Juliá, m., patró de Vallfogona.
29 Dill. La Degollació de sant Joan Bta. y Sta. Sabina, vda. y m.
30 Dim. La Traslació dels cossos sants en Manresa, santa Rosa de Lima, v., se v. a Llafranch, y St. Feliu, pvre. y m.
31 Dim. Sant Ramón Nonat, c. fill de Portell, y St. Prósper, m.

SETEMBRE

AL SETEMBRE LO MAL TEMPS ES DE TEMBRE

1 Dij. Sant Gil. ab.. sant Arthur d'Irlanda, y sant Llop. b.
2 Div. Sant Antolí. m. y sant Esteve, rey.
3 Dis. Sts. Nonici. b. de Girona y Plácit, m., se v. a Granollers.
4 Diu. Ntra. Sra. de la Consolació y Ntra. Sra. de la Cinta, santa Rosalía de Palerm. v. y santa Cándida, v.
5 Dill. Sant Llorenç Justiniá, b. y santa Obdulia, v,
6 Dim. Sant Faust. m. y sant Vicens, p. y m . p. de Besalú.
7 Dim. Lo B. Mateu de Agrigento, c.. fill de pares catalans.
8 Dij. ✠ Lo Naxement de Ntra. Sra. y lo B. Domingo Castellet. fill d'Esparraguera.
9 Div. Sant Pere Claver. c., fill de Verdú, y sant Gregori, m.
10 Dis. Lo B. Jacinto Orfanell. m., fill de pares vigatans.
11 Diu. Lo Dolç Nom de María, sant Emiliá, b.. fill de Llivia. y lo sant Mysteri de sant Joan de les Abadesses.
12 Dill. Lo B. Miró. c. de Tagamanent, Sts. Lleonci y Teódul mrs.
13 Dim. Sant Amat, ab., fill de Tarragona.
14 Dim. La Exaltació de la Santa Creu. y sant General, m. *Témpores.—Dejuni.* (I. P.)
15 Dij. Sant Vicens y santa Clara, mrs.: se v. a Llissá de Vall.
16 Div. St. Corneli. p. y St. Cebriá, m. *Témpores.—Dejuni.* (I. P.)
17 Dis. Sant Llambert, b. y m.: se v. a Lledó. y la Impressió de les llagues de sant Francesch. *Témpores.—Ordres.— Dejuni.* (I. P.)
18 Diu. Ntra. Senyora dels Dolors. Sant Ferriol, m., se v. a Besalú, y sant Tomás de Vilanova, b.
19 Dill. Sant Genaro. b. y santa Constancia, m.
20 Dim. Sant Eustaqui y comps. mrs.
21 Dim. Sant Mateu, ap. y evang.
22 Dij. Sant Maurici. se v. a Manresa y St. Crescent. m.
23 Div. Santa Tecla. m. patrona de Tarragona.
24 Dis. Ntra. Sra. de la Mercé. patrona de Barcelona y'l B. Dalmau Monner. c.
25 Diu. Santa María de Cervelló, fund., filla de Barcelona y sant Fost. fill d'Alguayre.
26 Dill. St Cebriá. m.. y Sta. Justina. v. y m.: se v. a St. Quintí.
27 Dim. Sant Cosme y St. Damia. metges. mrs.. y St. Adolf. m.
28 Dim. Sant Wenceslau. m. y lo B. Simó de Roxas. c.
29 Dij. La Dedicació de sant Miquel Arcángel.
30 Div. Sant Geroni. doctor y f.. y santa Sofía, vda.

OCTUBRE

QUAN L'OCTUBRE ES ARRIBAT, SEMBRA LO SEGLE, L'ORDI Y LO BLAT

1 Dis. Lo Sant Angel Custodi, y sant Remigi, b. y c.
2 Diu. Ntra Sra. del Roser, L'Angel de la Guarda de Barcelona, lo B. Berenguer de Peralta y sant Llogari, b. y c.
3 Dill. Sant Candi, m. y lo B. Joan Macías, fill de Canet de Mar.
4 Dim. St. Francesch, f. y St. Tirs y 5 companys mrs.
5 Dim. Sant Froylá, b. y sant Placit, m.
6 Dij. Sts. Mártyrs de la Llegió Tebea, se v. a Barcelona; sants Emili y Juliá, mrs.; Sta. Faustina, m. y St. Bruno. f.
7 Div. Sant August, c. y sant March, papa.
8 Dis Sta. Reparada, v. y m. se v. a Bagur, y Sta. Brígida, vda.
9 Diu. Ntra. Sra. del Remey, Sant Dionis Areopagita y comp. mrs. d'Arles
10 Dill. St. Sabí, c., fill de Barcelona, St. Gereó y 318 mártyrs, se v. a Barcelona, y St. Lluís Bertran, fill de Valencia.
11 Dim St. Placit, m., y sant Genís, soldat. y sant Nicasi, b.
12 Dim. Ntra. Sra. del Pilar y St. Rarimi, arq. y m.
13 Dij. Sant Eduart, Rey, y sant Grau, abat.
14 Div. Sant Calixte, p. y m. y santa Fortunada. v. y m.
15 Dis. Santa Teresa de Jesús, v. y fundadora.
16 Diu. Sant Galderich, pagés; se v. al Rosselló y a Barcelona.
17 Dill. Santa Eduvigis, vda., y la Bta. Margarida Alacoque, v.
18 Dim. Sant Lluch, evangelista y santa Trifona, emperatriu.
19 Dim. Sant Pere de Alcántara, y sant Varo, soldat, m.
20 Dij. Sants Joan Canci, c., Aureli, m., y santa Irene, v. y m.
21 Div. Stes Ursula y 11 mil verges mrs.; cinch se v. a Barcelona.
22 Dis. Sant Bacari, b. de Vich, y sant Teodor, noy, m.
23 Diu. Sant Pere Pascual, fill de Valencia, la primera Traslació del Cos de santa Eularia, sants Victor, Pacífich, Justa y Clara, mrs.; se v. a Manlleu
24 Dill. Sant Rafel arcángel, sant Bernat Calvó, b. de Vich, fill de Reus, y sant Martiriá, b. patró de Banyoles.
25 Dim. Sants Crispí y Crispiniá, mrs., y santa Daría, m.
26 Dim. Sts. Llució y Marcia, mrs., fills de Vich, y Evarist, p. y m.
27 Dij. Sant Florenci, m. y santes Sabina y Eugenia, mrs.; se v. a Ager.
28 Div. Sant Simó y sant Judas Tadeu, apóstols.
29 Dis. Sant Narcís, b. fill y patró de Girona.
30 Diu. Sants Claudi, Luperci y Victori, mrs.
31 Dill. St. Quintí, m. y la Dedicació de la Seu de Lleyda. *Dejuni*

NOVEMBRE

LOS MORTS PASSATS, GRANS ESTOTJATS

1 Dim. *Diada de Tots los Sants*, y sant Benigne, Pvre.
2 Dim. La Commemoració dels fidels difunts, y Santa Eustaquia, v. y m.—*Jubileu.*
3 Dij. Sant Ermengol, fill y b. de Urgell, y los Innombrables mártyrs de Çaragoça.
4 Div. Sant Carles Borromeu, arq. y c. y santa Modesta, v.
5 Dis. Sant Zacarías, profeta, y santa Isabel, pares de sant Joan Baptista.
6 Diu. Sant Sever, b. y m. fill de Barcelona, y 4 Sacerdots mrs.
7 Dill. Sant Ernest, ab. y sant Fortiá, m.; se v. a Torelló.
8 Dim. Los Quatre Sants Mártyrs Coronats.
9 Dim. La Dedicació de la Basílica del Salvador a Roma, y lo Sant Crist de Balaguer.
10 Dij. Sant Andreu Avelí, c. y santa Trifosa, v.
11 Div. Lo B. Jofre de Blanes, c.; se v. a Barcelona, y St. Martí, b.
12 Dis. Sant Benet, m.; se v. a Barcelona, y sant Martí, p. y m.
13 Diu. Lo Patrocini de Ntra. Sra. y sant Estanislau de Kostka, c.
14 Dill. Sant Serapi, m., se v. a Barcelona, y sant Ruf, b.
15 Dim Sant Leopold, emperador, y sant Feliu, b. y m.
16 Dim. Sants Rufí, Elpidi y companys mrs., y sant Eugeni, m.
17 Dij. Sant Iscle y santa Victoria, germans, mrs.: se v. a Breda, santa Gertrudis, v., y sant Gregori Taumaturch, b.
18 Div La Dedicació de la Seu de Barcelona y st. Bárulas, noy m.
19 Dis. Santa Isabel, regina de Hongría, y sant Olimpi, b. y c. de Barcelona.
20 Diu. Sant Feliu de Valois, f., y sant Octavi, m.
21 Dill. La Presentació de Ntra. Sra., y lo B. Romeu de Llivia.
22 Dim Santa Cecilia v. y m., sants Maure, March y Esteve mrs.
23 Dim. Sant Climent, p. y m y santa Lucrecia, v. y m.
24 Dij. Santes Flora y María, v. y mrs. y St. Joan de la Creu, f.
25 Div. Santa Catarina, v. y m. y sant Moysés.
26 Dis. Los Desposoris de Ntra. Sra, y sant Conrat, b.
27 Diu. *I d' Advent.* Sants Facundo y Primitiu, mrs. (I. P.)
28 Dill. Sant Gregori, p. y sants Papiniá y Mansuet, b y mrs.
29 Dim. Sant Sadurní, b y m., apóstol de Catalunya y santa Iluminada, v.
30 Dim. Sant Andreu, apóstol, y sant Venato, m. de Cerdenya, se v. a sant Sadurní de Noya.

DESEMBRE

ENTRE TOTS SANTS Y NADAL, NI BOYRES NI MESTRAL

1 Dij. Sant Eloy, b. y c., santa Natalia, m., y Sta. Cándida, m.
2 Div. Santa Bibiana, m., y santa Elisa, monja. *Dejuni.*
3 Dis. Sant Claudi, m., y sant Francisco Xavier, c. *Dejuni.*
4 Diu. *II d'Advent.* Sta. Bárbara, v. y m., y St. Pere Crysólech.
5 Dill. Sant Dalmau, b. y m; se v. a sant Dalmay, y sants Críspul, Juliá, Grat, Félix y Patavia, mrs.
6 Dim. Sant Nicolau de Bari, arq. y santa Dionisia, m.
7 Dim. Sant Ambrós, b. y doctor, sant Martí, ab, y Beat Pere Cerdá, c, fill de Coblliure.
8 Dij. ✠ La Puríssima Concepció, Patrona de Barcelona.
9 Div. Santa Gorgonia, v. y santa Llogaya, v. y m. *Dejuni.*
10 Dis. Ntra. Sra. de Loreto, santa Eularia de Mérida, santa Julia, m; se v. a Elna, sant Trobat y 359 companys martyrs en Girona. *Dejuni.*
11 Diu. *III d' Advent.* Sant Damás, p., fill de Argelaguer. (I. P.)
12 Dill. Sants Sinesi y Donat, mrs y sant Luffren, ab.
13 Dim. Santa Llucia, v. y m. y lo beat J. de Marinoni.
14 Dim. Sant Nicasi, y sant Pompeyo, b. *Témpores. Dejuni.* (I. P.)
15 Dij. Sant Eusebi, b. y m., y sant Urbici, germ.
16 Div. Sta. Albina, v. y Sta. Adelayda, emp. *Témpores. Dejuni.*
17 Dis. Sant Franco de Sena, c. y sant Llátzer, b.—*Témpores.—Ordres.—Dejuni.* (I. P.)
18 Diu. *IV d'Advent.* Ntra, Sra. de la Esperança o de la O. (I. P.)
19 Dill. Sant Adjutori, ab. de Narbona y sant Nemesi, mr.
20 Dim. Sants Eugeni y Macari, c. y sant Domingo de Silos, ab.
21 Dim. Sant Tomás, ap. y sant Severiá, b.
22 Dij Sant Flaviá, m.; se v. a Verdú, y sant Zenón, soldat.
23 Div. Santa Victoria, v. y m. y sant Sérvulo, c
24 Dis. St. Delfí, b. y Sta. Tarsila, v. *Dejuni y abst. de carn.* (I. P.)
25 Diu. Lo Naxement de Nostre Senyor Jesucrist. Lo bolqueret del Diví Jesús a Lleyda, Sta. Eugenia, se v. a Agullana, St. Faust, m. y Sta. Amancia, se v. a Barcelona. (I. P.)
26 Dill. Sant Esteve, protomártyr, y sant Pere de Torelló.
27 Dim. Sant Joan, apóstol y evangelista. (I. P.)
28 Dim. Los Sts. Ignocents mrs., molt venerats a Catalunya, (I. P.)
29 Dij Sant Tomás, arq. de Cantorbery, m., y sant Davit, prof.
30 Div. La Traslació de sant Jaume apóstol, y santa Anisia, m.
31 Dis. Sant Silvestre, p. y santa Coloma, v. y m.

NECROLOGI

També aquest any la Mort ha segat vides de compatricis nostres quals mérits de virtut o de saber los havía fet dignes de la estimació de tots los qui estimám a la patria y no'ns son indiferents los elements actius que cooperan a sa exaltació. Per la llista que ve continuada de les personalitats qual mort havém pogut saber, se veurá que la cullita no ha sigut pas escassa. A tots los qui van enclosos en aquest Necrologi anyal y a tots los qui han passat desapercebuts a nostra atenció y diligencia, esperám que la divina misericordia no haurá sigut per ells escassa. Més com aquest atribut de Deu no s'oposa a sa justicia, no regategém als compatricis morts una pregaria, a fí de que sía atenuada la rigor d'aquesta y se faça més eficáç y abundosa aquella. Avuy per ells, demá per nosaltres.

Mossen Crispí Borrás.—Virtuós sacerdot mor als 29 d'Octubre del 1902, a la edat de 64 anys y en la ciutat de Cervera de la qual n'era fill. Entussiasta per tot lo que se refereix a Belles Arts, cultivá la pintura demostrant no escasses disposicions en alguns quadros d'assumpto relligiós. Arxiver de la Reverent Comunitat de la parroquia d'aquella població, fou de no escás profit per aquell capítol son exercici d'aytal cárrech, com fou també molt llohable l'interés que tingué en classificar y ordenar un abundant dipósit d'antichs documents abandonats en un pou sech desde feya qui sab lo temps. La historia de Cervera será sempre deutora a Mossen Borrás, del que's pugan retreure fets que haurían passat desapercebuts.

P. Lluís Ignasi Fiter.—Era fill de la Seu d'Urgell. Després d'haver cursat lluhidament la carrera de Dret, entrá en la Companyía de Jesús. En lo col-legi que la tal institució té establert en aquesta capital, son zel apostólich fou

de gran fruyt pera la joventut y pera la classe treballadora. Encar que predicá relativament poch, era un molt excelent orador sagrat. Publicá alguns opúscols que a la vegada que son testimoni del zel del sacerdot, son també penyora de la erudició y qualitats d'historiayre que'l distingían. La mort se'l ne dugué sens tenir en compte lo bo que era sa estada entre 'ls hómens, passantlo a la vida de la eternitat als 9 de Novembre del 1902.

Joseph Canalejas y Costa.—Havía nascut a Barcelona aquest inteligent enginyer que morí a Madrit als 21 de Novembre del 1902. Desde jove y en sa ciutat nadiua s'havía donat a conéxer com a literat y escriptor científich, fins que trasladantse a la capital de la monarquía, ab sa activitat e inteligencia lográ ferse un nom y una posició. Se citan d'ell algunes obres professionals traduhides unes, originals les demés, que son penyora de la vocació que sentía per la enginyería.

Anicet de Pagés y de Puig.—Fou un dels poetes que més brillejaren ab mérits positius en los Jochs Florals durant lo període del 1869 al 1877. Després va eclipsarse per haver passat a viure a Madrit ab la comanda de la direcció de importants treballs literaris a cárrech d'una casa editorial de molta empenta. Al cap d'una vintena d'anys, torná a reaparéxer en aquella festa anyal de la poesía catalana, preponderant de la metexa manera que abans, y obtenint sens esforç lo títol de Mestre en Gay Saber. Havía colaborat en diferentes revistes y periódichs y publicat alguna obra que també l'acreditava de literat d'alta volada. En la antiga coronada vila s'esdevingué sa mort als 26 de Novembre del 1902.

Eduart Amigó.—Era un dels més notables concertistes d'armonium que han brillejat en l'Art musical. Morí a Buenos Ayres quan se proposava retornar a Barcelona y acabar sos dies aquí hon havia nascut. La nova de sa mort arribá als 22 o 23 de Desembre del 1902. Feya alguns anys

que residía en la capital de la mentada República Argentina, desempenyanthi importants cárrechs de carácter artístich. Havía sigut professor d'armonium de la cort reyal espanyola y durant sa carrera artística havía obtingut varies distincions honorífiques que bé corresponían a sos mérits capdals.

Carlota de Mena.—Representant a Manresa un dels drames més predilectes de extens repertori que en sa llarga carrera artística havía anat formant, li esdevingué a aquesta notable actriu catalana un atach apoplétich que en poques hores li llevá la vida dexant de ser al matí del dilluns 28 de Desembre del 1902. Conseguí la Mena de tot lo públich de Catalunya la consideració de gran actriu y la crítica may li regatejá aytal concepte, que sens dupte hauría afermat més encara si s'hagués presentat en los escenaris dels teatres de Madrit a exhibir les dots artístiques que la distingían.

Bartomeu Ribó y Ferrandiz.—Fill d'un distingit artista catalá que per sos compromisos professionals s'havía vist obligat a sortir de Barcelona, va náxer aquest pintor a Madrit. Fou dexeble aprofitat en un dels més brillants períodes de la Escola de Belles Arts de la Llotja barcelonina, constituhintse en un excelent pintor d'historia, si bé que sempre preferí los assumptos de carácter relligiós per ésser los que més s'adaptavan a ses profondes creencies católiques. Alguna de ses obres fou adquirida per l'Estat. Ha dexat molts treballs espargits en diferentes iglesies de Catalunya, peró axó no vol dir que se'l tingués en la estima que merexía. Tant es axís, que a les derreríes de la seva vida, ab prou recança de son cor que se sentía ben catalá, tingué de trasladarse allí hon havía nascut y hon trobá la mort a principis del any 1903. S'havía donat a conéxer com a escriptor erudit.

Dr. Joseph Roquer y Casadesús.—Individuu numerari de la Reyal Academia de Medecina y Cirurgía de

Barcelona, morí en aquesta ciutat als 23 de Janer del 1903. Fou entre sos colegues lo primer que consagrá sos conexements científichs ab preferent solicitut a les malaltíes de la gorja y del nas. En una revista que publicá durant bastants anys, feu evidents los molts estudis que havía fet sobre aquelles enfermetats, com també va provarho en interessants monografíes que's referexen a les metexes. En los dos congressos médichs espanyols d'otorino-laringología que s'han celebrat, lo Dr. Roquer fou distingit per sos comprofessors com corresponía a sos mérits.

Marián Vayreda y Vila.— Mor a Olot als 6 de Febrer del 1903 aquest distingit artista pintor que en los ultims anys de sa vida se convertí en escriptor, logrant un lloch capdal entre los novelistes que ha produhit la moderna literatura catalana. Fou un entussiasta y verdader patrici puix sempre estigué amatent en procurar tot lo que pogués donar importancia moral y material a la comarca.

Narcís Gili y Gay.—Als 20 de Febrer del 1903 acabá sos díes aquest jove escriptor qui havía colaborat en les planes de «Joventut» ab alguns treballs ben valiosos y fortament sentits, per lo que feya esperançar que sería un literat d'excelents qualitats.

Joseph Got y Anguera.—Aplaudit autor dramátich, natural de Reus, peró que feya anys havía fixat sa estada a Sabadell. Lo llarch catálech de ses obres, son entussiasme catalanista y les excelents qualitats de carácter, havían fet que se l'estimés ab apreci y se'l distingís ab cárrechs entre lo que es de mencionar l'haverli confiada la presidencia del Centre Catalá d'aquella industriosa ciutat. Lo día 24 de Febrer del 1903 fou l'últim de la seva vida en la terra.

Dr. Joan Ginó y Partogás.—En aquesta ciutat havía nascut y després de viuren allunyat durant bona part del primer període de sa vida, vingué a cursarhi la carrera médica ab totes les privacions consegüents a la posició so-

cial humil a que pertanyía. Ab ardiment en contrarrestrar les contrarietats, ab una aplicació constant, logrà que sos talents científichs brillegessen com corresponía, y lo fadrí barber se convertí en pochs anys en una de les personalitats més rellevants de la Facultat de Medecina de la Universitat literaria d'aquesta capital. Fou notable escriptor científich, correcte en la dicció, eruditíssim y de enlayrades idees. Morí als 27 de Febrer del 1903.

Dr. Laureá Figuerola.—Era fill de Calaf. En sa joventut brillejá a Barcelona per sos extensos conexements en la ciencia polítich-económica y per ses iniciatives en promoure la difusió de la ensenyança primaria y la ilustració popular. Ell es un dels patricis a qui se deu l'establiment de les Escoles normals de professors y fou també un dels fundadors de la Societat barcelonina d'Amichs de la Instrucció. Traslladat a Madrit, fou aviat una personalitat rellevant que's destacava ab positius mérits personals; per axó li foren confiats cárrechs de distinció y compromís, entre los quals hi ha lo de ministre de Hisenda. Fou en contra de la generalitat de sos paysans lliurecambista; y pogué en axó anar errat, peró no pot ésser conceptuat mal catalá qui no va perdre may l'hábit de parlar la llengua nadiua y sempre fou deferent ab sos compatricis. Morí l'últim día del mes de Febrer d'aquest any 1903 prop los 87 anys d'edat en la capital de la monarquía espanyola.

Joseph Puiggarí.—Als 82 anys s'extingeix la vida de aquest barceloní excelent patrici, dexant d'ésser en aquest mon en lo primer día del mes de Març del 1903. Fou un entés y entussiasta arqueólech, un historiador de recte criteri y un artista apreciable, puix pintá y dibuxá ab inteligencia. Es lo primer historiador que fentse cárrech de que Espanya es un estat polítich format per varies entitats socials e históriques, fugí de la rutina de comptar per historia d'Espanya los fets dels reys de Castella, pera fer veure que aquests corresponen a una patria única e indivisible. Peró la obra més meritoria que portá a cap aquest ilustra-

díssim quefe del Arxiu Municipal de Barcelona, no foren sos articles y monografíes de carácter históric o arqueológich, sinó la d'haver per espay de més de cinquanta anys anat acumulant materials gráfichs pera precisar la indumentaria dels espanyols en lo curs de les centuries, partint dels temps primitius. Tasca admirable, més meritoria que de benedictí, y que per dues vegades no fou estimada com era d'esperar, per jurats constituhits per persones tingudes per inteligents, per alló que diu un escriptor francés que als sabis sempre se'ls acut cometre una tontería. Era lo senyor Puiggarí lo colaborador més antich que tenía la «Ilustración Española y Americana»; president honorari de la Societat Arqueológica barcelonina; individuu numerari de la Academia de Bones Lletres de Barcelona y corresponsal de la de Historia de Madrit, y entre altres títols honorífichs dignament obtinguts hi ha que esmentar lo de Fill adoptiu de Igualada, ab que fou recompensat per la corporació municipal d'aquella població ab motiu d'haver vindicat pera la metexa un títol de gloria ab més o menys rahó regatejat. Colaborá en aquest Calendari.

Mossen Agustí Puyol.—Mor pels vols de la diada de Sant Joseph del mes de Març, aquest virtuós sacerdot y distingit escriptor. Era encara jove, per lo que bé pot dirse que la mort va complaures en desvanéxer les esperances que havía fet concebre y alimentar en tots los qui havían pogut apreciar la conducta evangélica y lo zel apostólich del rector de les parroquies de Balvir y Alp, axí com també s'esperançava molt de sos talents manifestats en magnífiques composicions que delatan un poeta de veres y en valiosos treballs d'investigació histórica, com es de notar lo recort que consagrá als fills illustres de la Cerdanya, a quins noms y mérits, hi ha que afegirhi lo seu. Havía colaborat en aquest Calendari.

Ramón Freixas y Miret.—Era un dels comptats vilafranquins que quedan d'aquell estol que formaren los Llorenç, los Milás, los Vidals, los Barbas, etc. qui ab son

talent han sigut y son honor de la capital del Panadés. Arribá a ser lo degá dels advocats d'aquell partit per ésser lo més vell y lo més antich de tots. Fou reputat com un romanista molt expert y no menys inteligent en Dret catalá. Era ademés un entussiasta patrici, tant que ningú com ell ha tingut una vocació tan decidida y constant en recullir tot lo que fes referencia a Vilafranca ja fossen cartes, follets, periódichs, llibres, documents o versions verbals. Era estudiant quan se li despertá aytal vocació que no minvá may; per axó ningú sabía la historia de son lloch nadiu com ell la sabía. Morí allí als 19 de Març del 1903.

Antoni M.ª Gallissá y Soqué.—Víctima d'una malaltía que feya temps anava socavant sa existencia, mor als 17 d'Abril del 1903 aquest barceloní, que havía sigut president de la «Unió Catalanista» y era correcte escriptor. De son ver patriotisme ningú n'havía pogut duptar, puix pot dirse que era dels qui fermament senten l'amor a la patria nadiua. Era conceptuat com un dels arquitectes de més válua de Catalunya; arribá a la edat de 41 anys y era fill de Barcelona.

Nilo M.ª Fabra y Deás.—Llorejat poeta, autor dramátich aplaudit, escriptor polítich de molt crédit, periodista dels més entesos, encar que catalá per ésser fill de Blanes, tal volta no ho evidenciá en res més, com altres fills d'aquesta terra que passan a viure a Castella, sinó en la activitat y carácter emprenedor que ha distingit sempre als nascuts en aquest país. Ell fou lo fundador de la important Agencia telegráfica que portá son nom, tan acreditada per los serveys prestats al noticierisme periodístich y que arribá a estar relacionada ab altres similars extrangeres que gosan de crédit universal. Ell fou qui en 1872 introduhí los coloms missatgers pera substituir lo telegraf en aquells punts en que se trobava interromput a causa de les contingencies de la guerra civil, que en aquella época assolava varies regions de la península ibérica. Morí a Ma-

drit, hon feya molts anys tenía sa estada, als 24 d'Abril del 1903; comptava la edat de 62 anys.

Terenci Thós y Codina. — Mor a Mataró sa patria nadiua als 27 d'Abril de 1903, a la edat de 62 anys. Fou un dels primers literats que respongueren a la invitació anyal dels restaurats Jochs Florals, y per lo tant un dels qui foren entussiastes de la renaxença de la literatura catalana encara no fá cinquanta anys. Y no per l'afany de gloria, sinó perque era un verdader patrici y se cregué que venía obligat a contribuir al desvetllament de la patria catalana. Y perque no tenía ambició pera sí, no aná depressa a obtenir lo cobejat títol de Mestre en Gay Saber, dexant que li passessen al davant altres que ho foren primer que ell y no havían pás sigut primers en donarse a conéxer. Era doctor en Dret, degá del Col-legi d'advocats de Mataró, Catedrátich de la Escola de Comerç, Individuu numerari de la Reyal Academia de Bones Lletres de Barcelona, corresponsal de la de Jurisprudencia y Llegislació de Madrit y ha desempenyat varis cárrechs de confiança, puix era home digne de tota estima per ses penyores personals y per sos talents.

Frederich Renyé y Viladot.—Acabá son pás per aquest món als 18 de Maig del 1903, prop los 54 anys. Lleyda l'havía vist náxer y va véurel morir. Fou un altre entussiasta y ferm patrici. Ab ses iniciatives y ab sos talents contribuí en aquella ciutat y comarca corresponent a la propagació del moviment literari regional y a la propaganda dels ideals reivindicadors de la personalitat política de Catalunya. Prengué part activa en los Jochs Florals de Barcelona formant part del Consistori del any 1894 y fou un dels més entussiastes en establir los d'aquella sa ciutat nadiua. Les publicacions periodístiques y les associacions de carácter catalanesch, tingueren en ell un bon campió.

Vicens Vilá y Tió.—Fou un inteligent enginyer que morí a Vilassar de Mar als 11 de Maig del 1903. Varies

obres son les que acreditaren sos talents professionals y son clar criteri.

Joseph M.ª Pellicer y Pagés.—La vila de Ripoll fou lo lloch de sa naxença en lo sí d'una familia de patricis. Era una persona ilustradíssima en Historia y Arqueología, com ho demostran varis treballs notables, com la monografía de «Santa María de Ripoll», de quin monestir ne fou un dels més decidits e inteligents restauradors abans que'l bisbe Morgades s'emprengués lo tirar avant la tal restauració fins a completarla. La ciutat de Mataró també li deu agrahiment per sos estudis sobre l'antiquíssima Iluro y sobre la patria de ses «Santes» les invictes cristianes Juliana y Semproniana. Entre sos valiosos treballs literaris, hi ha que esmentar unes correetes traduccions al catalá de diferents poetes grechs. Varies corporacions s'honraren comptantlo entre sos individuus. Mataró lo va veure morir als 25 de Maig del 1903.

Andreu de Ferran y de Dumont.—A la edat de 87 anys, morí als 17 de Juny del any 1903, aquest antich Secretari de la Academia de Belles Arts y del Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro, quals cárrechs desempenyá per espay de 53 y 52 anys respectivament. Era un escriptor castellá correcte que sapigué donar interés y atractiu a les Memories de Secretaría, que tan difícils se presentan als qui les han d'escriure y tan pesades acostuman a ésser pels qui han d'escoltar sa lectura. En abdues corporacions prestá grans serveys per sa ilustració y per sa activitat. Era barceloní.

Dr. Carles Montagú.—Mor a Barcelona, d'hon era fill, als 29 de Juny de 1903, aquest antich professor de la Medecina. Arribá a comptar la edat de vuytanta anys. Los últims catorze no pogué consagrarlos al exercici de sa professió a causa d'haver quedat cech. No era un metge a la moda; peró sapigué associar son nom al concepte d'un home de gran criteri científich. Tenía conciencia professio-

nal y estimava ans que tot lo decoro de la ciencia que té per objecte la defensa de la salut, lo més preuat tresor del rich y l'únich que pot possehir lo pobre.

María de la Mercé Arteaga.—Poetissa filla de Barcelona que literariament s'havia donat a conéxer per María Mercé de Arsay, colaborant en varies publicacions catalanistes ab composicions que traslluhían una delicadesa de sentiments notable y un afecte íntim per les coses de la terra. En la matinada del 18 d'Agost del 1903 son esperit volá a la eternitat en la plenitut de la jovenesa.

Carles Renouvier.—A la edat de 83 anys a principis del mes de Setembre del 1903 moría a Prades, Pirineus Orientals, un dels hómens de major inteligencia que han nascut en les terres del Rosselló. Pot dirse que no havía viscut més que en sa patria, puix a París no hi havía posat los peus desde'l any 1848 y sa residencia habitual era Perpinyá, de qual ciutat si no ho tením mal entés n'era fill. Axó no vol dir més sinó que aquell qui era reputat com un filosoph dels de més talla, era un sabi a la manera dels que tingué Grecia en los temps antichs. Nomenat individuu de la Academia de Ciencies Morals y Polítiques de París, ha mort al cap de quaranta nou anys sens haver fet pensament d'anar a pendre possesió del lloch que se li havía destinat, s'ha dit d'ell fent avinents sos mérits: lo meteix en la metafísica que en la política, en la lógica que en la sociología, en la psicología, que en la moral, Renouvier demostrava una potencia intelectual assombrosa y una inflexibilitat de raciocini que no dexava lloch a réplica.

Francesch Comas y Pou.—Jove escriptor catalanista que cultivava ab acert lo genre humorístich havent colaborat en casi tots los periódichs que's publican escrits en catalá, morí lo día 25 de Setembre del 1903.

Manel Xuclá y Mauricio.—Al marcar lo calendari la fetxa del 6 d'Octubre del 1903 morí aquest escriptor qui

durant vuyt anys los llegidors de *La Renaixensa* havían pogut apreciar per la rectitut y elevació de criteri ab que tractava tots los assumptos que sometía a la atenció pública. Fou professor auxiliar de la Universitat literaria y es digne de recordarse entre altres treballs que evidenciaren los talents d'en Xuclá, una conferencia donada en l'Ateneu Barceloní referent a la marina de Guerra. Podía esperançarse molt de la inteligencia d'aquell jove de 33 anys qui havía fet sos estudis ab la major aplicació y ab les millors notes.

Dr. Bonaventura Ribas.—Als 15 d'Octubre del 1903 y a la edat de 72 anys acaba son pelegrinatge per aquest mon, essentne ardiaca capitular de la Santa Esglesia de Barcelona. Era conceptuat com un sacerdot virtuós y zelós de la gloria de Deu, y un dels eclesiástichs de més ilustració que comptava lo bisbat. Havia desempenyat cátedres en lo Seminari y en la Universitat Literaria y la Real Academia de Bones Lletres lo comptava entre sos individuus numeraris. Es lo biógraf més extens que ha tingut Sant Ramón de Penyafort a quines reliquies procurá estojar en l'antich sepulcre en que havían sigut colocades en temps propers a la seva mort y un dels més entussiastes en donar sepultura honorífica a les despulles del inoblidable bisbe Sapera. En lo *Diario de Barcelona* y en alguna altra publicació periódica doná a llum interessants treballs d'erudició eclesiástica o de investigació histórica, sempre referent a coses de la terra y especialment d'aquesta ciutat que l'havía vist náxer. En la Associació Catalana d'Excursions que existía anys enrera, doná lectura d'un treball referent als Mártyrs patriótichs de Barcelona sacrificats pels francesos, ab l'objecte de desvetllar l'interés de tots en procurar donárloshi la honorífica sepultura que'ls hi pertoca a aquelles despulles que restan oblidades en una de les galeríes de la Catedral, com si diguessem en lo sostre mort dels mals endreços, peró sa bona intenció no trobá eco.

¡Que Deu los haja perdonat!

Ramón N. Comas

LA TORTUGA

FAULA

En ales d'un áligot
vola una tortuga,
creu que vola a veure mon
desde gran altura;

Ja a sos márgens diu adeu
y a ses endressuries,
de més belles y majors
sos ulls ne veslluman.

Los grans núvols veu per dins
d'hon baxa la pluja,
veu la terra y veu lo cel
y encara's remunta.

Mentre's va enfaristolant
la pobra tortuga,
son altívol portador
de son pes s'afluxa,
y en lo cayre d'un penyal
com un pá s'engruna.

Axó fá'l mon ab los seus,
amunt se'ls ne puja:
quan los té al bell cim de tot,
avall los cabussa,
pel gust de véurels tombar
d'aprop de la lluna.

† JACINTO VERDAGUER, PVRE.

MONTSERRAT

(Fragment de una epístola escrita en 1849)

Coronada com de un vel
pel fum que'ls vapors vomitan
y que penatxos imitan
al dibuxarse en lo cel,
sembla un leny que sens recel,
tallat de l'ancla lo cable,
navega ab vent favorable
en busca de un port millor
hon puga anclar sense por,
hon sía'l mar més estable.
Sobre un cel brillant y blau,
de boyres cenyit lo peu,
¿es lo que allá lluny se veu
de gegants algún palau?
Aquells pichs tan alts, digau,
¿columnes son tal vegada
hon del cel está sentada
la bóveda crestallina,
rica y transparent cortina
entre Deu y'l mon tirada?
Aquells alts pichs hon fa niu
l'áliga, reyna del vent;
aquell front que'l firmament
sembla sostenir altiu;
aquell mont que hivern y estiu
se mostra adust y pelat
y hon está'l temple sagrat
en que del cel la Senyora
día y nit lo poble adora,
aquell mont es Montserrat.
¡Oh tu, temple de María!,
¿cóm tens deserts los camins
que omplí un jorn de pelegrins

la continua romería?
¿Cóm no venen en lo día
en devota professó
los monarques de Aragó,
sense corona y a peu,
perque la Mare de Deu
los alcance son perdó?
Montserrat, en va'ls esperes,
puix mentres tu estás immoble
perdé d'Aragó lo poble
sos reys, ses lleys, ses banderes.
Tot passá com les lleugeres
boyres que'ls vents dissiparen,
y com altres temps portaren
hómens sense fé en llurs cors,
perçó, oh Mont, desde llavors
deserts tos camíns quedaren.
Peró nó, deserts no están,
que encara de fé la flama
alguns pits devots inflama
que a adorar la Verge van.
Mira, sinó, cóm pujant
van una mare y ses filles
vers lo Santuari, hon brilles
sentada en cadira d'or,
pera oferirte son cor
que a acceptar, Reyna, te humilles.
Mare de Deu, si mon cant
es digne de que l'oygau,
jo us ho suplich, escoltau
los vots que aquells cors vos fan.
¡Oh! Feules ditxoses, tant
com vostre Fill les feu belles,
y si está que ses estrelles
han en son dol de lluhir,
Verge, feume a mí sofrir
ab tal que no penen elles.

† Joaquím Rubió y Ors.

REVISTA LITERARIA

La producció literaria del nostre renaxement es en extrém abundant y, com se sol dir, excedeix als cálculs més optimistes. May s'ho hauría imaginat aquell infadigable escriptor qui en vida s'anomená Francesch Pelay Briz, qui en son *Calendari Catalá*, antecessor del present, apuntava ab amor tan patriótich les escasses obres que anyalment sortían en aquella época, sense descuydarse cap fulla que tingués bon agre literari. Avuy es tot altra cosa: anarem fent lo meteix que ell en los primers Calendaris, mes d'any en any ha crescut extraordinariament la producció fins al punt de que avuy, dintre'l limitat espay de que disposám, sols podém donar compte de les obres més importants aparegudes en l'any darrer: escrivím una revista y no un catálech bibliográfich.

Y pera començar la revista, femla respectuosament dels escriptors exemplars que'ns dexaren per sempre, fixantnos en un poeta y un prosista: lo mestre Anicet de Pagés y en Marián Vayreda, com a símbol y representació d'altres companys que feren com ells lo dolorós traspás. En Pagés fou poeta de gran alé sobretot en sa primera época en que escrivía *L'Anima en pena* y *A una dona*: enamorat del cayent bíblich, lo donava a ses composicions, impregnades de la més depurada poesía; en Vayreda era'l gran prosista de montanya que descrigué com ningú les escenes de la naturalesa y les passions humanes que tenen per escenari la immensitat de la terra y del espay. D'un y altre tindrém ocasió de parlarne, ajudant Deu, en la vinenta *Revista*, donchs los editors de la *Ilustració Catalana* (notable publicació d'enguany), ne estampan varies obres.

Tres poetes que poden considerarse com la més alta personificació poética de sa regió respectiva, nos han ofert cada un d'ells un volúm de composicions: nos referím a n'en Verdaguer, en Costa y Llobera y en Llorente. Del

primer, un bon amich n'ha arreplegat algunes excelents poesíes alusives al *Corpus Christi* ab quin sagrat nom ha capsat la colecció. La no igualada potencia poética y artística de Mossen Cinto s'hi descobreix en cada un d'aquells treballs entre'ls que sobressurt la dedicada a la *Custodia de Barcelona*. Mossen Costa y Llobera, lo pulcre y refinat poeta mallorquí, ha publicat dintre de la Biblioteca de la revista *Catalunya* un hermós enfilall de *Tradicions y Fantasíes* en les que's pot admirar a son ilustre autor en tots sos aspectes, inclós lo lírich, ahon tant despunta son estre delicat. En Teodor Llorente ha reeditat son primer tomo de poesíes publicant lo *Nou llibret de versos*, vessant de armoníes y de perfums de la horta valenciana y de carinyoses salutacions als catalans.

S'han publicat les *Poesíes* d'en Thomás Forteza, lo Mestre mallorquí, autor del romanç *L'ombra d'en Muntaner;* lo erudit escriptor en Jaume Massó y Torrents, ha fet estampar, formant part de la Biblioteca hispánica, les *Obres poétiques de Mossen Jordi de Sant Jordi*, ahon se'ns dona a conéxer un gran poeta catalá del segle xv, casi desconegut y a qui sols de cent en quaranta citavan alguns erudits. En Rubió y Lluch ha publicat, fentlo precedir d'un interessantíssim estudi histórich, lo volúm quart y darrer de les poesíes complertes del *Gayter del Llobregat*, qual colecció es la primera pedra del renaxement. Altres poetes han produhit bons llibres. En Guanyabèns, lo refinat artista de miniatures y delicadeses, ha escrit *Voliaines;* en Riquer, l'escriptor dibuxant, un sentit aplech de planys en vers, unes suaus *Anyorances:* l'Apeles Mestres un axerit *Follet* y *La Barca:* en Manel de Montoliu, *Lo llibre del amor:* en Suriñach Senties, *De la vida:* en Joaquím Cabot, *A cop calent:* en J. Terri, *Gotims i pàmpols:* en Sagrera, *Notes y clams:* l'Armengol, *Voladurias:* en Calzada, *Violes:* en Torres, *Flors marcides:* en Tous, nou y excelent poeta mallorquí, les *Flors d'Ametller:* l'Aladern, unes *Odas paganas:* en Jaume Boloix, *Voladuries:* y per si no'n tinguessem prou ab aquest devassall de poesíes, en los dos darrers volums dels *Jochs Florals*, publicats desde la aparició

del anteríor Calendari, si hi llegirían una llarga tanda de tota mena, alternada ab bona prosa literaria y ab discursos patriótichs.

La obra capdal de prosa d'enguany es la colecció *Varia*, d'en Pin y Soler, un autor a quí començavam a anyorar. Allí veuréu descrit ab una fluidesa y humor incomparables un seguit d'escenes de pescadors y d'altra gent del poble, amen de moltes impresions personals senzillament delicioses. La prosa d'en Pin, ab sa espontaneitat y sos alts y baxos, té quelcom de genial. En Ferrán de Querol, un altre novelista tarragoní, nou d'aquest any, ha publicat dos llibres de prosa, *Clixés*, y *Hereu y Cabalé*, en los que's revela fácil narrador de costums tarragonines. En Colomé y Fors en ses *Impresions* descriu les empordaneses, en J. Aladern les del Camp de Tarragona en *La gent del llamp* y lo simpátich Joan Rosselló les de un recó de sa Illa ab lo llibre flamant *Manyoch de fruyta mallorquina*, plé de observacions directes de la naturalesa. Un altre autor jove, en J. Pous y Pagés, de autor dramátich que era, s'es tornat novelista, saltant d'un bot a un dels llochs més oviradors ab sa primera noveleta *Per la vida*. També son dignes d'esmentarse los *Croquis cubans* d'en Suriñach Senties, llibre dels més ben ensopegats del any; *Postas de sol*, d'en Rocamora; *L'Hostal de la Bolla*, d'en Miquel S. Oliver; *Llibre del Dolor*, d'en Jacinto Capella; *Ensaigs*, d'en Enrich Paz; *La Riallera*, d'en Pomés; *Cassius y Helena*, idealíssim assaig dramátich d'en Eusebi Güell y López: *Impresions montserratines*, d'en Roger de Lluria: *Titellas febles*, d'en Pujulá y Valiés, y altres y altres obres originals y traduccions tan notables com la de *Vida nova* feta per en Manel de Montoliu, de que no podém parlar per falta de espay.

També farém la enumeració d'algunes obres históriques referents a Catalunya, sortides enguany. Lo francés M. Joseph Calmette ja conegut per altres treballs relacionats ab la nostra historia ha publicat un llibre notabilíssim del que se n'ha ocupat ab elogi tota la prempsa sabia d'Europa: *Louis XI, Jean II et la Revolutión catalane*, obra d'imponderable utilitat pera'ls estudiosos catalans y que consta

d'una secció ben nodrida de documents en la nostra llengua. Lo Dr. Joseph Ametller, de Girona, mort fá alguns anys, dexá inédita una obra a la que consagrá tota sa vida y que ara lo canonge Collell ha començat a publicar ab lo títol de *Alfonso V de Aragón en Italia y la crisis religiosa del siglo XV;* ja n'ha sortit lo primer volúm y s'anuncia la próxima sortida dels altres dos. Los erudits francesos M. M. Bohemer y Morel-Fatio han publicat un curiós estudi sobre *L'humaniste catalán P. Galés* (personatge casi ignorat del sigle XVI); en Gonzalez y Sugrañes ha donat a la estampa un estudi sobre la *Mendicidad* y *Beneficencia en Barcelona* que conté moltes curiositats Barcelonines; y'l militar senyor La Llave ha publicat una *Historia del sitio de Barcelona en 1713* y *1714.* Ategirém en aquesta llista los estudis d'en A. Vassal y Elisa Gay sobre Mossen Cinto, Mr. Gaspar Decurtins escrit en *romanch* sobre *La Literatura neo-catalana*, y lo de l'Aladern que porta aquest sugestiu títol *Lo catalá es idioma o dialecte?* y un bon llibret pera les escoles: lo compendi de la *Historia de Catalunya* escrit per en Monjo y Segura. Darrerament s'ha publicat l'interessantíssim estudi fo k-lórich d'en Valeri Serra y Boldú, *Culte popular a la Mare de Deu.*

Com a manifestació literaria del any no podém dexar d'anotar la ruidosa polémica motivada per una sortida de tó de tot un académich castellá tan ben informat com en Menendez Pidal. Gracies a sa invectiva anti-catalana hem tingut lo pler d'assaborir alguns treballs de crítica fina y contundent escrits per en Jaume Massó y Torrents. També li contestaren ab bona argumentació l'Angel Aguiló, l'Opisso y en Masriera, y ara darrerament l'infadigable defensor de la llengua catalana Mossen Antoni Alcover desde Mallorca ha disparat al ufanós académich de Madrit un respectable volúm de més de trescentes planes que es una eloqüentíssima alegació en defensa de la nostra estimada llengua. Deu li pach.

Y acabarém (¡per últim!) donant quatre bones noves del any. La fundació de la *Ilustració Catalana*, la de la *Biblioteca popular de L'Avenç* (que compta ja catorze volums)

y la de la *Societat Catalana de Bibliófils* que's proposa tot seguit la publicació de textes catalans rars e inédits... y la inauguració de les cátedres dels Estudis Universitaris Catalans.

Ja veuen, donchs, que l'esplet d'enguany es abundantíssim.

E. MOLINÉ Y BRASÉS.

LA VINGUDA DELS SANTS REYS

(EN SA DIADA DE 1863)

Nits de lluna clara
les nits del Janer,
vetllades de somnis
cap com la dels Reys:
tot dormint ¡quins somnis!
¡quins somnis despert!
¡quins castells en l'ayre!
¡quin beure a galet!
—May a l'infantesa—jo tornar podré.—

Mentres m'acotxava
tremolant de fret,
la mare ja'm deya
que sentía'ls Reys:
—Para bé l'orella,
escolta ¿no sents?
¿No sents la musica?
de segur, son ells.—
—May a l'infantesa—jo tornar podré.—

¡Si me'n deurán durne
de coses los Reys
ab tantes pregaries
com los hi he fet!

—Dorm, la mare deya,
calla y dorm, fill meu,
que si no dormías
no't durían res.—
—May a l'infantesa—jo tornar podré.—

Tot fentne becaynes
ja'm sembla que 'ls veig,
ja'm sembla que venen
per lo meu carrer:
l'un es ros y jove,
l'altre blanch y vell,
lo mitjá que es negre,
cavalca'l derrer.—
—May a l'infantesa—jo tornar podré.—

Cavallers y patges
van derrera d'ells,
de matxos y caxes
n'hi ha un reguitzell.
¡Quins renills de poltros!
¡quin trepitg de gent!
¡quin trontollar d'árgans!
¡quin glatir de dents!
—May a l'infantesa—jo tornar podré.—

L'endemá a trench d'auba
me'n llevo amatent
per escorcollarme,
frissant, lo cistell;
mes si de joguines
n'es curull a seny,
de lleminadures
no'n vulláu pas més.
—May a l'infantesa—jo tornar podré.—

Tan sols lo Rey negre,
no m'ha portat res,

de carbó ni cendra
no n'he trobat gens.
—¿Veus, deya la mare,
que t'han dut los Reys?—
Prou, prou, mare meua,
ja ho veig y... ho entench.
—May a l'infantesa—jo tornar podré.—

1887

Deu vos ho pach, mare,
vos ho pach al cel,
y vos dó posada
aprop dels Sants Reys.

† TERENCI THÓS Y CODINA.

LA VALL DE JOSAFAT

Del mon la gent apinyada
a la taula de la vida
ab més fam quan més menjavan
ab més set quan més bevían.
Cadascú ab ulls envejosos
de que un altre més prenía
l'esguardava ab la superbia
y'l robava ab l'avaricia.
Era gran la taula, tots,
tots ben amples hi cabían,
si l'humilitat hi anava
ferli lloch ningú volía.
L'ergull los cors irritava
y les mans alçava l'ira,
quedant sempre del més fort
lo més débil trista víctima.

L'ull despert y encés la gola
la luxuria desxondía...
més vingué'l jorn del judici
ferest com la mort terrible.
Y vaig veure al cel quatre ángels
cridant la gent adormida
de les quatre parts del mon
ab veu que per tot arriba.
Tots los vius venir vaig veure,
los morts vegí com sortiren
la llosa alçant de llurs tombes
que axecar molts no volían.
Lo mon s'esfondrá a les hores,
sols una vall romanía
hon replegats vius y morts
Deu començá a fer justicia.
Bon Jesús, dalt de la Creu,
tu qui per l'home morires,
molts pecadors t'imploraren
no'ls valgueres aquell día.
Plorant los ulls acalavas,
y vessá com de font viva
la caritat que en lo mon,
a tothom rembre podía...
Misericordia esperám
y no esperám may justicia,
de l'esperança n'hem feta
bena que'ns tapa la vista.
¡Qui hagués viscut com de mort
ja hagués tornat a la vida
per cumplir la lley de Deu
que oblidada abans tenía!

MIQUEL V. AMER.

—Un engany fan al prudent, mes dos al innocent.

—Ni casament sens flors, ni mortuori sens plors.

LOS NUVIS DE VERDUN

De ma primera excursió a França 'n conservo un recort trist, una visió fondament dramática.

Havíam passat l' estiu a Puigcerdá, des d' hon, segons la direcció del vent, a certes hores del día y fins de la nit, sentíam lo tétrich ressó de les canonades que l'exércit espanyol etgegava contra 'l castell de la Seu d'Urgell, près abans pels carlins. La lluyta continuava encara quan mos quefers me reclamaren ja a Barcelona. Tenía ab mí a ma muller y ma filla. Empendre 'l retorn per la nostra montanya, llavors fressada contínuament de convoys d'un y altre bando, que davan lloch a escaramusses quan no a combats sagnants, era per demés perillós. Per axò resolguerem entornárnosen per França, cambiant la ruta de vinguda que havía sigut pel Rosselló, per la d' Ax a Foix y a Tolosa, ahon aniríam detenintnos abans de pendre a Portvendres lo vapor que'ns duría a Barcelona.

Una volta més resultá cert l'adagi de que «l'home proposa y Deu disposa». L'estiueig de 1875 no'ns podía dexar sinó tristes recordances. Quatre o cinch díes abans d'empendre 'l camí d'Ax, una turbonada espantosa havía tret de mare l' Ariège y 'l Garona, assolant poblats y terres, escampant arreu miseria y mort.

Fou a Oussat que començarem a veure'n ja les marques. Viatjavam en *landeau* obert, y 'l minyó que'ns conduhía no cessava de signárnosles a mesura que les anava ell descobrint de la banqueta estant. Traginer de la comarca, conexía aquella encontrada pam a pam, se sabía ja de cor totes les histories y llegendes d'aquella devastació horrible. Mes com no era lo meteix imaginársela que contemplarla en la realitat, la visió directa de la destroça del país de ses affeccions arreu li arrencá exclamacions de condol que'ns arribavan a l'ánima, li feya rodar lo cap ab desespero, no'l dexava estar un moment quiet, l' enfellonía. Son fuet ana-

va d'aci d'allá punxant l'ayre com una espasa, quan ab ell volía signarnos aquells estragos.

Aquests anavan crexent a mesura que guanyavam camí: aquí, prats assolats, márgens a terra; allá, un campament militar guardant carros, taules, llits, breçols embarrancats al llot dels camps que havían sigut amarats d'aygua; més amunt, un molí enrunat, un camí esquexalat o abarricadat de códols; a una banda y altra de riu, grans esteses d'arbres morts, arrels enlayre y ab la mísera cabellera enserrellada de brossa y tanch; herms salpicats de carronyes de vaques y cavalls sobressortint de la terra com penyes informes; un veritable camp de batalla abandonat ja pel vencedor y sobre 'l qual s'extenía la gaya claror d'un sol radiant que'ns arribava a ferir com una rialla sarcástica! La commiseració 'ns prenía, los ulls nos espurnejavan, lo dol del cotxer nos anava punyint més y més a cada pas.

Per fí, vam arribar a un giravolt del riu que s'interposava entre dos pobles: Les Cabanes y Verdun.

—Mirin, mirin, Verdun, aquell poblet ajaçat allá a la dreta!—exclamá l'auriga, punxant més fort que may l'ayre ab son fuet.—Reparin aquella casa sense devanter! Mes quin *regret* fa açó, *tonerre!*

Y mentres l'home rodava 'l cap ab desfici y s'axugava una llágrima ab la mánega del braç esquer, guaytarem tots nosaltres ab condol aquella casa mitg enrunada, que, com un armari saquejat, permanexía sense tampes, ab les llexes sotmogudes, decantades cap avall com per escupir al riu, que li llepava 'ls peus, les poques prendes escapades del saqueig: un llit tot desfet y mitg penjant del cayre de les vigues, algún quadret per les parets, una cadira per terra, llenques de roba blanca enfangada voleyant d'ací-d'allá.

—Redeu! redeu! redeu! Aquexa es la cambra dels nuvis!—anava exclamant aquell home ab un *patois* gabaig que ab prou feynes enteniam. Y llavors, parant lo cotxe, nos explicá la trista historia que aquelles runes li evocavan.

Al matí meteix del día de l'ayguat, s'havía casat l'hereu d'aquella casa. Com que aquesta era petita y a Les Cabanes

hi há un bon hostal, la generosa parella s'hi feu seguir tots los convidats a la boda pera dinar y ballar tota la tarda. Lo pare del nuvi, ja viudo y tullit que estava, hagué de resignarse a romandre a casa, y s'hi quedá plorant. Mes lo xicot, que bojament enamorat anava cech d'alegría, no vegé aquelles llágrimes que contristaren tota a sa tendra muller. Y mitg poble de Verdun se traslladá a Les Cabanes a celebrar aquell casament.

Era ja a posta de sol quan lo cel començá a ennegrirse, a tronar d'una manera esgarrifosa. Al parpelleig ofensiu d'un llampech, la nuvia se persigná, abandoná 'l braç del seu marit y s'abocá a una finestra.

—Uy, uy, quin cel! quina tanahor! Andrè, anemsen; ton pare está sol.

Tants y tants foren sos prechs, que'l nuvi a la fí cedí.

Ab penes y treballs y amarats de cap a peus lograren arribar a casa. Un y altre pujaren a dalt al jayo, qui estava extraordinariament espahordit per aquell temperi. Lo ficaren al llit y agombolaren bella estona pera que s'escalfés y adormís bé.

Lo devassall d'aygua que anava crexent, lo rebombori etern dels trons y la tanahor espantosa del riu y del vent que ho feya cruxir tot, los arribaren a posar nerviosos y callats, los van empényer més y més a enxovarse dintre 'l llit y a fondre en estreta abraçada tot l'amor y tota la basarda que, per primer colp a la vida, passavan junts.

Lo flagell durá, durá, y ningú sab lo que passá allá dins. Peró l'endemá al matí, quan lo cel se serenava y 'l riuot anava minvant, los vehins de Verdun que primer gosaren a allargarse fins a la ribera, van quedarse clavats, glaçats y plorant, devant d'aquella caseta esfondrada, que, com armari saquejat, permanexía sens devanter, ab sos trespols decantats a punt d'acabar d'escupir al riu les poques prendes escapades del saqueig: lo llit dels nuvis, lo vel d'ella, la corona de flors de taronger, tot si cau no cau, al cayre del precipici, tot brut, esquexat, marcit per l'aygual...

Los més ardits o plens de caritat, ab aygua a genoll y saltant runa sotmoguda, van penetrar a la casa. Sols lo si-

lenci més espantós los hi esperava. No hi havía ánima viventa.

Los cadavres dels nuvis foren trovats, a la tarda, al primer revolt del riu, mitg coberts de terra y mata, estretament abraçats, horriblement inflats, desconeguts!

Lo del pobre vell, del infelíç tullit, ningú 'l cercá.

—Aniría a raure al mar ab los cents y cents que hi anaren de Tolosa,—vam exclamar nosaltres.

—Ho sé pas. Mé... un *veillard* com ell ja no es de doire.

Narcís Oller.

HIVERN

Lo vell hivern arrossegá sa vesta
assecant les tardívoles brotades
y encatifá de roses esfullades
los amagats camins de la floresta.

Brandant pausadament la blanca testa,
escampá la llevor de ses nevades
y embolcallá les branques despullades
ab lo mantell irat de la tempesta.

Lo clam potent de la tardor vençuda
s'estengué tremolant per la planuria
com plany darrer de la natura morta;

mes l'hivern, escarnint a la abatuda,
feu ressonar la solemnial boscuria
al sò estrident de sa rialla forta

Xavier Viura.

CANÇÓ DE MAIG

¡Ave, María!

Cantáu ¡oh cors! Somriu la primavera,
y ab son encís de germinal virtut
fá rebrollar les fonts de joventut
pel món ja veil, com en sa edat primera.

Sembla que tot en un suprem esforç,
tornar al temps del Paradís voldría,
y'l preludi ne canta en l'harmonía
d'aygues y zéfirs, d'aucellada y flors.

Sembla que tot l'aspiració pregona
a una bellesa intacta y virginal,
com a l'amor més tendra y maternal,
dins aquest himne que ara'l Maig entona.

Y bé t'aclama sense mot precís
l'himne suau que la natura eleva.
¡oh Reyna dolça de les flors, oh Eva,
lliri suprem y cor del Paradís!

Mes ay! si'l cor humá, com la natura
demana una Eva —puretat y amor—
també la vol que sapia de dolor,
que ab un plor dolç li calme l'amargura.

¡Y vet-aquí, dins la claror de Deu,
la Verge Mare, l'única perfeta,
suprema creació d'un Deu poeta (*)
qui per ser home volgué ser fill seu!

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, Pvre.

(*) *Poeta*, en lo sentit etimológich de la paraula, significa *creador*.

ORACIÓ A NOSTRA SENYORA

DEVANT JESÚS CRUCIFICAT

Planyse greument lo cel ab aspre plányer,
cobert ab son mantell de negra sarja;
tremoleja la terra de pahura,
clavat en creu al Fill de Deu vehentne:
despullat de consol, fermats los braços,
l'axeca'l món dessobre del Calvari,
lo món que ahir ab son alé bastía,
lo món que avuy ab sa agonía salva!
De son ver Deu, Gerusalém fá befa,
y encara'ls echos ne son cants de gloria,
y encara s'ou lo remoreig de palmes:
la iniquitat del poble que arredossa,
les entranyes del Gólgota ha partides!
Mes ¿qui dirá lo greu penar, oh Verge,
que crudel vostre cor de Mare esquinça?
¿Quí contemplar podrá vostra tristura,
sense vessarne a doll amargues llágrimes?

A vos vením, oh dolorosa Mare,
afexugats pel pès de nostres culpes;
ab vos plorant al peu de aquest sant Arbre
ressucitar vullaunos a la vida:
vulláu ohir als fills que ab vos se dolen.
puix que Deu ha volgut en aquest día,
devant tot l'univers, fosseu per sempre,
vera Mare de Deu y Mare nostra.

JOSEPH M.ª SERRA Y VALLS

Barcelona, Novembre de 1895.

CASTELLS EN L'AYRE

Una noya'm va donar
un esqueix plè de clavells
y olorantlos ¡quants castells
en l'ayre vaig fabricar!
Tan clars los veya y tan bells
que m'aní acostant prop d'ells...
y ab l'alè'ls vaig esfondrar.

† MARIAN AGUILÓ Y FUSTER

LA TORRA DE SANT DIMES

(A PROPÓSIT DE LA RESTAURACIÓ DE LES ERMITES DE MONTERRAT)

Quinze anys fá la vegí arranada en l'alterós penyal del Montserrat que arredoça lo monestir. Un cércol excavat en la superficie plana de la roca, hi restava, com imborrable testimoni de sa existencia, perennement marcat en lo gran llibre de la historia patria, que a voltes trovám obert, axís en les més altes cingleres com en les més pregones valls de Catalunya.

La senzilla y circular excavació me parlava ab viva eloqüencia. En un moment me feu saltar segles y generacions, com no ho podrá fer may lo fluyt eléctrich en sos prodigiosos avenços.

Jo veya en llunyans temps, en molts cents anys enrera, al país poblat per gent forta y selvática. Encara que sa organisació era embrionaria, recordí quelcom de lo poch que d'ella nos ha pervingut y que verament la caracterisa-

va. Autónomes les regions, s'avisavan y aydavan quan menester era, per mija de senyals, que ells s'entenían molt bé. Axí comunicavan lo perill del Mediterrani al Atlántich.

Eran estes senyals, fumeres, qual negra columna de día s'ovirava y repetía d'un cim al altre. Mes a la nit, vius fochs presentant resplandors alternatius, eran l'avís del perill que aparellava a la defensa.

Aquesta primitiva telegrafía óptica dels pobles íbers [1], radicava en senzilles torres fetes de pedra y fanch. Era l' *opus formaceos*, o siga esta tapia indígena, segons los autors romans, tan resistent com les millors obres de pedra de son temps. Ja era molt dir.

En aytals torres s'observá un gran mohiment, quan un home heróich, un gran conqueridor, atravessá lo país íber ab enginys de guerra may vists. Prou s'aparellá la resistencia, mes no sigué possible oposarse al pas d'aquells exércits africans.

Los puigs més alterosos, al servey del capdill cartaginés, cuydaren en avant de trametre ordes forasteres, devallant de molt llunyanes terres. Allí hon hi mancava una atalaya, hi era cuydadosament alçada, y al perfeccionar, en lo que hi cabía, lo primitiu sistema de senyals ibériques, restá adscrit a les nostres torres lo nom del valerós general. Son recort, servat durant llargues generacions per los pobles pirenenchs, l'ajuntaren igualment a molts llochs de remarcable grandiositat. Los gegantins graus del Pirineu Emporitá, veritable escala de titans, en la geografía de Pomponi Mela reb en lo nom d' *escales d' Anibal* [2]. En la Cerdanya, una famosa resclosa romana, que forma alt espedat de la riera de Montalba, porta aytambé lo nom de *salt d' Anibal* [3]. Galicia, los Pirineus y les Balears, tingueren lo

1 Cenac Moncaut, en lo vol. 1 de la *Histoire des peuples et des états Pyrénées*, apoyantse en una dita de Titus Livi, explica com los pobles ibers, al arribar los romans, usavan de telegrafía óptica, pretenent veure en l'usatge *Princeps namque* la continuació y tradició de tan antigua práctica.

2 Diu Pomponi Mela: *qua inter exigua spatia ut gradus subinde consurgunt scalas Hannibalis appellant.*

3 Cenac Moncaut, obra citada, vol. 1, plana 187.

portus Hannibalis, la *ínsula Hannibalis* y lo *putei Hannibalis* [1]. Ell es lo primer héroe auténtich de la nostra terra, lo veritable Hércules ibérich, de proporcions colossals al empendre sa famosa lluyta ab los romans en lo cor d'Italia, que de son pás ha dexat imperdurable recort.

Al gran naturalista Plini (que vivía en lo segle I de nostra Era, y per tant tres després del famós capdill cartaginés) se deu la existencia d'altre recort d'Aníbal, lligat ab les, llavors antiquíssimes torres d' *opus formaceos*, posades als cims de les montanyes pera servir de senyals. Les nomena *specula Hannibalis*, ço es, *espills d'Aníbal*. Per tant, lo nom del cartaginés representá a la generació romana del imperi, lo que més avant ha estat per les generacions cristianes de Catalunya, en la reconquesta y en la edat moderna, lo nom del poble sarrahí, axí meteix vinculat ab les velles fortaleses de nostres montanyes, al nomenarles torres o castells *de moros*, axís en les tradicions de nostra terra com en les de les altres regions hispanes.

¿Cab negar en lo *Medulius mons* dels romans, en lo present Montserrat, la existencia d'alguns d'estos *espills d'Aníbal*, quan la situació descoberta y dominadora de la montanya axís ho reclamava? Podrá discutirse si n'alçaren en lo cim de Sant Geroni o en lo de Sant Dimes, mes sa presencia en dit lloch resulta indiscutible.

Passan los anys y desapareix la gent cartaginesa; llarch temps hi reposan los romans; y derrera uns y altres, breument hi assentan sa planta pobles invasors, que no hi fan cap estada. Dels franchs, dels germans y dels borgonyons no caldrá, donchs, tractarne. Mes podría dirse quelcom dels goths, si la sua feyna no radiqués casi sempre en regions diferentes de la nostra.

Los espills d'Aníbal, de tant estar en vaga, perderen la trassa y se derrocaren.

Mes nous segles hi menaren a gent nova del Mitgdía, creantse necessitats velles.

Les torres de guayta, axís les recloses dintre los potents

1 *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro*, per Joseph M.ª Pellicer y Pagés.

murs de la força o del castell, com les solitaries de dalt los munts de la nostra terra, començaren novament sa missió vigiladora, alternant los antichs noms d'*espills y miralls* ab altres més moderns, de *guardies*, *guardioles* o *atalayes*. Per tot se vigilava y arreu era assenyalada la presencia de la mitja lluna, ab aquelles fumeres y fogates, tal y com mil anys abans ho havían fet semblantment l'íber y lo cartaginés.

¡Quin avenç més trist lo de la civilisació mitgeval!

En lo segle IX, la torra del castell Marro, del castell carlovingi, que havía de veure alçar a son récés les primeres capelles montserratines, també llençá als ayres ses negrenques fumeres anunciadores del perill.

Lo gran capdill Almançor, en ses principals conquestes dels anys 985 y 1000, s'apoderá per dugues vegades diferents d'esta regió del Llobregat, y aquella torra alçada per los franchs en lo penyal avuy dit de Sant Dimes, vegé cambiar sa senyera de la creu per la de la mitja lluna. Los castells Marro, Bonifaci o de la Guardia, Collbató y Othgari, ço es, los quatre que asseguravan la possessió del Montserrat, se convertiren en baluart de la nova ocupació sarrahina, oferintlos bon refugi a llurs botins de guerra [1].

Seguiren a estes lluytes patriótiques y santes, les malifetes a que donaren lloch cavalcades bastardes y revoltes intestines en los segles XI, XII, XIII, XIV y XV. La torra del castell Marro no podía esquivar de jugarhi son paper en semblants tristes campanyes.

Mes sa orgullosa silueta no havía de tardar en venir a terra, axí que apuntava la Edat Moderna. Hómens de males arts y vida odiosa, ensenyorits del antich baluart de la independencia patria, lo convertiren en ampar de ses malifetes.

Poch hi durá la estada dels bandolers, operantse la

1 Una escriptura del monestir de Sant Pere de les Puelles de que dona compte Argaiz en *La Perla de Cataluña*, fent referencia al any 986, deya que los documents, llibres y tot quant no cremaren los sarrains al apoderarse de Barcelona, s'ho emportaren després al castell de la Guardia.

transformació del castell en ermita al finar lo segle xv. Les pedres de la torra, utilisades al fer les parets de la santa casa d'oració, han desamparat del tot lo cimal, restant de llavors ençá nu y pelat, com si may hi hagués hagut edifici.

La torra ja no 's referá. Als espills y guardies, a les fumeres y fogates, la electricitat ha cuidat abátreles per sempre més.

Emperó no's pot dir altre tant de la ermita aytambé enrunada. Res podrá abatre a la oració. Esperém confiadament en la restauració del lloch sant, no duptant que la invisible fumera de les pregaries torne a alçarse al cel en la rocosa cima, *per sæcula mundi.*

Francesch Carreras y Candi.

---

*
* *

La boyra dorm a dins del bosch dels somnis
del bosch florit plé de desmays de tortra...
la boyra dorm extesa sota 'ls arbres
esbadellant les roses.

La boyra dorm y 'l blau del cel esclata
ab un riure olorós de dona jove...
la boyra dorm breçant la cançó eterna
dels blats y les aloses.

La boyra dorm y tu darrera 'ls vidres
benehexes lo día que tremola...
la boyra dorm extesa sota 'ls arbres
esbadellant les roses.

Joan M. Guasch.

—No compres casa d'aquell qui la ha obrada.

—Més val cuydat de vell, que saber d'hom novell.

EPITALÁMICA

Si l'aromer dona aromes
y la vinya penjolls d'or,
y dona'l pí sa rehina
y suaus perfums les flors,
es per lley de la Natura:
quiscú dona lo que pot.
Si avuy vinch, donchs, a oferirvos
de ma lira un feble acort,
es que'ls poetes no poden
oferir tributs millors.
Com d'una veu que, perduda,
se'n sent lo llunyá ressó,
axí, soptant vostra ditxa,
sentiréu aquestos mots,
embaumats ab la fragancia
dels romanins d'aqueix lloch,
encensers de la Montanya
hon han florit vostres cors.

Als peus de la Moreneta
granaren les il-lusions
que han breçolat vostres ánimes
fins a aquest jorn tan ditxós.
La llaçada ja es estreta
que sols deslliga la Mort:
no s'afexugue en la vida
d'aquest matrimoni'l jou,
ni la nusada s'afluxe
que ha lligat lo sacerdot.
Voláu per exa Montanya,
aparellats com coloms,
y en lo cim de Sant Geroni
trobaréu d'Ángels un vol

que, frissosos, vos esperan
per coronar vostres fronts:
les amors que allí's consagran
no perden may la ufanor.
Contemplaules les altures
y'ls abims esglayadors,
y abraçáu ab la mirada
de la Patria'ls horitzons.
Voláu, voláu, rebejaushi
en aqueix cel tan blavós,
dosser immens de la Reyna
qui ha benehit vostres cors.
Estimaula a Catalunya
y al Estel qui porta al cor:
potser vostres fills un día
serán sos braus defensors.
Y si may la Mort, esquerpa,
buydava vostre breçol,
pensáu que aprop de María
haurá volat l'infantó,
com l'aucella que, perduda,
ha vist un arbre frondós,
y'l sentiréu cada vespre,
de la Moreneta entorn,
cantant *Salve*, com mos ángels,
perque jo ja n'hi tinch dos...

Barrejada avuy la essencia
més pura de vostres cors,
com la flayre de dos lliris
acostats pel ventijol,
amorosits, heu tastada
la millor ditxa del món.
Mentres dure en la llar vostra
d'aquest caliu la escalfor,
per les penes de la vida
no us mancará may consol:
pels cors quí l'amor no senten

no hi ha bálsam goridor.
La fé que us havéu jurada
sols la pot trencar la Mort,
que'ls perjurs niací en la terra
ni en lo cel haurán perdó.
L'espós se compara al roure
hon la eura s'arrapa fort:
serve l'espós la fermesa,
la esposa serve l'amor.
Diu Sant Pau: *La esposa casta*
es corona del espós;
peró si ell no se'n fá digne
s'entelan tots sos florons,
com estrelles que s'amagan
darrera un núvol cendrós.
Visquéu, amichs meus, y amauvos
de Crist ab la estimació,
com dues fulles germanes
nascudes d'un meteix brot.
Felíç espós, qui rumbejas
l'esqueix d'un arbre ufánós:
¡prou se'n dol de la estrebada
que s'ha sentit dintre'l cor,
fonent ses llágrimes tristes
ab altres que son de goig!
D'aytal preuada finesa
desde ara seréu deutor:
del mal ús que d'ella fesseu
daréu compte rigurós.
Plantéules fondes, ben fondes,
les arrels d'aqueix plançó:
quan vindrá la primavera
lo brodará tot de flors,
y l'oreig, fecondisantles,
les badará ab sos petons.
Després, ses branques ditxoses,
clapejades de colors,
com braços cançats, caigudes

del fruyt ab la fexugor,
donarán a la familia
ombra, goig, vida y consol...

JOSEPH MAS Y CASANOVAS

11 Octubre 1903

SOTA LA PLUJA

(IMPRESIÓ D'ISTIU)

Nos trobavam a Font Lletera complertament rodejats de la boira, que despiés d'havernos impedit pujar al cim de Partuira, semblava no volernos dexar. Los traginers prou deyan que s'aclariría, peró no'n feya pas la cara, donchs si bé devegades se destriava y una clariana de sol esmortuhit iluminava un troç de paisatge, ben prompte noves glopades fredes, humides, se recargolavan al nostre entorn. Nos estavam asseguts, ben tapats ab les mantes, menjant un bocí, mentres les cavalgadures ab los morralets posats feyan lo meteix. Aquella boyra humida y la desilució soferta, nos tenían en un estat de indiferencia, de ensopiment enervador, en que fins un hom tenía peresa d'enrahonar, y no's sentía més que 'l rach, rach, de la grana que'ls matxos anavan menjant.

Peró tot d'una, una remor llunyana, fonda, com si vingués de dintre terra, nos fá axeribir que ni que haguessem rebut una descárrega eléctrica.

—Axó es un tró; ja cal que fugím.

Y'ls uns que si es un tró, y'ls altres que si es una barrinada de les que tiran a Caralps, passém un moment indecisos, quan un nou espetech, fort, recargolat, y molt més proper que l'altre, nos treu a tots de duptes.

Los moços a corre-cuyta vinga recullir les provisions y treure'ls morralets dels matxos, y nosaltres a prepararnos

les mantes o impermeables pera rebre la tempestat que s'acostava. Y avall, cap a Tragurá, que'n tením per una gran estona; nosaltres prou tením pressa al sentir los trons ja casi demunt nostre, peró les cavalcadures no's donan pas per enteses; sembla que caminan de mala gana y que s'haurían estimat més mullarse y dinar ab tota calma.

—Mentres hi haja brisa no tinga por de pluja— me diu lo moço.

Bé prou que ho sabía axó, peró també sabía que aquella boyra que'ns rodejava podía fondres en un instant, com axí fou.

Després de un tró, fort, escardalench, s'aclarí del tot, y una ratxada de vent acompanyat de unes gotes grosses, inflades, nos feu abrigar ben bé.

—Ja la tením a sobre; ara paciencia y avall sens parar.

Y al cap de poch començám a sentir aquella remor tan característica, aquella especie de grinyolament sech, que fá la pedregada quan s'acosta.

—Sant March, Santa Creu..... ara si que estám ben posats.

Y aquelles gotes grosses, inflades, se tornan blanques, y ja no mullan, peró reboten que dona gust per demunt nostre, ja'ns fan acotar lo cap sota'l sombrero y amagar bé les mans dintre la manta; les pobres besties baxan també sa testa y espolsan ses aurelles, peró van seguint avall ab tota calma com si encara anyoressen aquell mitg morralet que havían tingut de dexar.

Sort que la calamarsada aquella no fou de durada, que o sinó no sé com n'hauríam sortit; peró darrera seu vingué una pluja suau, fina, d'aquella que'ls pagesos diuen que no se'n pert una gota, que'ns anava mullant de mica en mica, com per acostumárnoshi. Al cap de poca estona lo meu barret ja no semblava tal; ab les ales caygudes tot al voltant, anava degotant com una cúpula, y aquella aygua filtrava després per la manta, y la seua fredor s'anava trasmetent a tot lo cós ab unes esgarrifances que semblavan venir del moll dels ossos.

N. Font y Sagué, Pvre.

LA PRESÓ D'EN SERRALLONGA

«Les ninetes ploran
ploran de tristô,
perque en Serrallonga
es a la presó.»

I

Tan valent com era!
Tan guerrejadó!...
Pres y tot, encara
tots li tenen pó.

Diu que si'l lligaren
fou a tras-cantó;
diu que cara a cara
no l'agafan, nó.

Judas que'l trahía
no mereix perdó...
Les ninetes ploran
ploran de tristó.

II

Diu que no fou lladre,
lladre ni felló;
diu que guerrejava
plé de convicció.

No era'l jou pel poble
ni pel seu brahó;
Llivertat y Patria
era'l seu penó...

¡Llivertat y Patria,
Patria y Relligió!...
Per çó en Serrallonga
es a la presó.

III

Quan hi entrava'l frare
¡quina contrició!
—Als qui us sentencían
deulos lo perdó—

—Als butxins perdono;
a ne'ls Judas nó.—
—Reconcilieuvos
ab Nostre Senyó...—

Al Sant Crist s'abraça
y li fá un petó.
Les ninetes ploran
ploran de tristó.

IV

Quan a plaça 'l treuen
sembla un malfactó;
porta una mordaça
com un morrió.

Dret vora la forca
óu la acusació;
qùan de vil l'acusan
fá ab lo cap que nó.

Lo butxí se'l queda...
penja en la buydó...
Tot un poble'l plora,
plora de tristó!

A. Bori y Fontestá.

BODES TRISTES

Jo sé que ton amor no es cosa vera,
jo sé que has escoltat un mal consell;
¡per l'or que tinch m'estimas!...—Caderneta,
tu piulas pels pinyons... ¡Pobret aucell!

Jo estimo ta bellesa perque es bella,
no pas pel goig carnal que'm puga dar.
Tu ets la rosa gentil y jo l'abella;
jo ja tinch anys, tu acabas d'esclatar.

Ton pare, toń padrí, la gent que't volta,
sols veuen los tresors que jo tinch d'or...
Si la fortuna de mès mans ès molta,
la riquesa de l'ánima es millor.

Acóstat, vina aquí; lo jorn de boda
no es pas lo que t'han dit los teus parents;
no es un *ridícul* nostre amor que's broda,
son dos ferros que's soldan, ben ruhents.

Tu, estás freda, gelada, fins tremolas;
jo, ja ho veus, te respecto, estich seré:
¡d'aquest moment, que un home't parla a soles,
no t'oblides may més! Escolta bé,

Ara comença l'himne de la vida,
¡quin gemegar si jo'l que't pensas fos!
Ara veurás la gent que t'ha trahida
venent-te com anyell, anyell xamós.

En mitg de ta desgracia, tens fortuna;
no seré'l teu marit, seré un germá;
tu, no m'estimas ara, ni una engruna...
¡Qui sab... pot ser m'estimarás demá!

La meva casa es teva, vida mia,
espérahi que's dexonde lo cor teu;
no faças cap esforç per ma alegría,
jo ja estich resignat, mercés a Deu.

Si, quan tingas la vista ben serena,
—la que dins del cervell hi té los ulls,—
y, la passió, que no comprén la nena,
en la sanch de la dona hi faça tulls,

Si, llavors, la teva ánima m'estima
lliurement, escullintme de ton grat,
fent náxer la guspira, no ab la llima,
ab un batech del cor enamorat;

Llavors aquesta cambra será nostra;
mes, ara dormhi tu, soleta tu...
¿Que la experiencia de la vida't mostra
que t'has errat?... ¡No ho digas a ningú!

Axó ja no té esmena en l'egoisme;
un altre amor—la Caritat—llavors
als dos podrá salvarnos del abisme
lligant ab passioneres nostres cors.

Esmersa lo diner de mes gavetes
tot en profit dels pobres d'aquest món:
fesles rajar en caritats secretes
y sias tu la boca d'exa font.

Vet'aquí una riquesa ben empleada,
nostra desgracia menos gran pot ser,
¡y la única, la única vegada
que a un amor desgraciat salva'l diner!

Francesch Tomás y Estruch

ILÍADA D'HOMER

(FRAGMENT DEL CANT SISÉ)

Hèctor abrivadament surt del palau, e torna per lo meteix camí, seguint los carrers de bells edificis. Con, atravessada la gran ciutat, arriba a les portes de Scées (per hon devía exir a la plana), vingué corrent a encontrar-lo la seua sposa Andròmaca, altament dotada, filla del magnànim Eécion. Eécion, qui, en la Hipoplacia coberta de boscuries, visqué a Tébes hipoplaciana, regint los Cilicians, havía donchs donada la filla a Hèctor del bronzejat capell. Al venirli ella davant, una serventa la acompanyava tenint lo tendre infantó a plech de braç, rebrot d'Hèctor ben amat, qui un bell astre aparía. Son pare l'anomena Scamàndrius, mas los altres Astíanacs (o sía *Rey de la Ciutat)*, car bé era Hèctor singular recolze de Ílíon. Féu aquest mija-rialla, sgordant silenciós l'infant. Andròmaca, aturant-se prop d'ell, ab los ulls en ayga, l'agafà per la mà, e digué semblants paraules:

«Desventurat, la teua valor te perdrà, ni tens pietat del teu fill encare infant, ni de mí, malastruga, qui prompte enviduaré: car ben tost los Grechs, tot-d'una scometents, t'ociuràn. Privada de tu, més me valdría ésser colgada al sí de la terra: car, aprés la teua mort, ja no hauré consolació, mas congoxes. Jo no tinch pare, ni mare venerable: mon pare fou mort per lo diví Aquiles, qui ha destrohit Tébes, la molt poblada ciutat dels Cilicians, d'excelses portes. Puix que matà Eécion, no-l despullà, car sobirana temor li-n entrà dins lo cor: emperò va cremar-lo en sa mirable armadura, li alçà part demunt una tomba, e les boscanes nimfes, filles de Júpitre abrigant la egída, vallejaren-la d'olms. Los set germans que, d'una part, dins los palaus jo tenía, tots en un sol jorn anaren a fer stada ab Plutó; car lo diví ayròpede Aquiles a tots donà mort, a costat dels fexuchs bous e de les blanques ovelles. Nores-

menys la mare, qui regnava al peu de la Hipoplacia coberta de boscuries, aprés que la hagué ací amenada ensemps ab les reçagades riqueses, la dexà lliure, havent rebuda una grossa rehemçó: emperò la sagetayre Diana en lo payral palau la mal-ferí. Per què, Hèctor, tu est per mi un pare, una mare venerable, un germà, e aximeteix un marit a la flor del jovent. Are, donchs, tingues pietat; roman ací alt de la torre, per dupte de que no faces ton fillet òrfen e ta muller vídua; disposa la teua gent prop de la figuera borda, per hon la ciutat és més accessible, essent-ne lo mur avinent de saltar. Endret allà vinguts, ja tres vegades atemptaren d'entrar los més valents, abdos Ajacs, lo strenuu Hidomeneu, los Atrídes e l'agosarat fill de Tedeu, sía que per ventura algun espert adeví açò-ls aconsellàs, sía que certament obehissen per lo llur coratge empeses.»

En açò, lo gran Hèctor del ayrós capell, li digué: «La meua muller, tots aquests perills aximeteix tinch jo en compte; emperò bé-m moriría de vergonya davant los Troyans e les Troyanes del vel rocegant, si, com a vilà, llunyava-m dels combats per squivar-los. No, poch m'ho diu lo cor: car jo he après d'ésser tots-temps coratjós, e de batallar a la avant-guarda dels Troyans, per conservar la alta gloria del pare e la meua metexa. Ab tot, jo bé sent açò dins lo cor e en la pensa: un jorn vindrà hon finalment Ìlion sagrada, hon Príam e lo seu poble batallador periràn! Emperò, tal hora com aquella, la dolor dels Troyans, ni la d'Hècuba metexa, ni la del rey Príam e dels meus germans qui, encare que numeroses e sforçats, cauràn en la pols ferits per los enemichs guerrers, no-m neguiteja tant com la teua, a-les-hores que algun dels Grechs d'eram acuyraçats, t'amenarà plorosa, puix t' haurá arrabaçada de la lliure llum, e que, stant en Argos, ordiràs tela per orde de altri o, bé a malgrat teu, aniràs per ayga a Messeyda o a Hiperia: dura necesitat pesant demunt teu! E encare con, vehent-te scampar llàgrimes, hom dirà:—Veus-ací la muller d'Hèctor, qui excelía als domptadors Troyans, combatents al setge de Ìlion.—Aquestes paraules que, un jorn, algú proferirà renovellaràn ta dolor per l'anyorament d'un

hom qui tenía poder per arrencar-te de sclavitut. Emperò que un munt de terra, essent jo mort, me cubra abans no-m porten la nova del teu dol e captiveri!»

Dit açò, l'ilustre Hèctor anà per abraçar lo seu fill; mas l'infantó, sgaripant, recula e s'abscondeix als pits de la nodriça de bella cinta, tant lo sporugeix la vista del volgut pare cobert d'eram, ab la crinosa cimera que veu fortment bellugar-se dalt lo cim del elm. Féu lo pare volgut mijarialla, e altretant la venerable mare: mas l'ilustre Hèctor, llevant-se l'elm del cap, bonament lo posà, tot relluhint, en terra; e aprés que hagué abraçat e gronxat lo seu benvolgut fill entre los seus braces, féu vots a Júpitre e als altres deus, dihent:

«Júpitre, e vosaltres divinitats, vullau concedir que aquest meu fill sdevinga ilustre, axicom jo, entre los Troyans, que haja aytambé lo meu coratge, e que regne poderosament sobre Ílion! Que, un jorn, hom diga, vehent-lo tornar de la batalla:—Es encare molt més valent que son pare!—Que, donada mort a un enemich guerrer, ne port plenes de pols les despulles sangoneses, e que lo cor de la mare rebota de goig!»

Axí digué, e dexà son fill en mans de la sposa amada, qui, al rebre-l en son flayrant pit, feya tot plorant la mijarialla. Lo spós que-u veu, se-n condolgué, e, afalagant-la ab la má, li endreçà encare semblants paraules:

«Infortunada sposa, per causa meua no tingues lo cor axí trist; car, en contra del meu fat, ningun guerrer no-m trametrà a Plutó: mas dich-te que no-y hà mortal, per covart ni brau que sía, qui, tantost és nat, puga squivar la sort. Donchs, en tornant a casa, basqueja per los teus propris treballs, la tela, la filosa, e ordena a les serventes de tirar avant la tasca: quant a la guerra, a tots los homens nats en Ílion, e sobre-tot a mí, aquella vindrà en càrrech.»

Donat fi en son parlar, lo noble Hèctor prengué l'elm de crins encimerat, mentre que la sposa amada fent la vía del palau, are e adés girava lo cap, corrent-li cara avall abundoses llàgrimes.

Antoni Bulbena-Tusell.

LO BRAÇ DE DEU

LEMA: *Quid sicut Deus*

La vida 'l mon omplía, brollant dins les contrades,
com brollan de les penyes les aigues del torrent;
com brollan de la Terra les altres flamarades
del Etna y del Vesubi, pujant al firmament.
Les flors los camps pintavan, y llurs perfums y aromes,
despresos de mil plantes, flairavan l'aire blau;
la suau remor dels arbres que ombrejan valls y comes,
dolça armonía feya juntantse al cant de l'au.
Verger n'era la Terra, d'amors y d'esperances;
catifa d'esmeragdes broidada per lo sol,
hon l'hom, portant corones de roses, entre dances
eterna jovinesa passava sense dol.
Mes ¡ay! que ubriach de ditxa de sos devers s'oblida;
la veu de Deu no escolta, y menja 'l fruit vedat
del Mal; y abans que puga del arbre de la Vida
tastar la rica fruita, a mort es condemnat.

Passaren prest les hores de pler y de bonança,
les aubes rialleres, los jorns de sol plahent;
fugiren les vesprades de lluna y de folgança;
de la fredor vingueren les nits de fosca y vent.
Caigueren de los arbres podrits los fruits y fulles.
Ja no enterní la sava les branques de los oms.
Dins lo boscatge ombrivol no s'hi ouen ja les bulles
de rossinyols y merles, de tortres y coloms.
Lo crit s'hi sent d'angunia del frare occís pel frare,
lo brandament de llances, la mort per tot arreu;
la sanch la terra empapa, del fill que fer son pare,
del home que a Deu mata clavat dalt una creu.
Sa clara inteligencia es fuita ab sa colrada:
es morta ab la natura la vida de son cor;
y encara altíu axeca son front a la estelada,
dihent, lo cap del home es astre que may mor.

Al peu de la montanya les boires s'arreplegan
del sol s'hi pon derrera la esblanquehida llum;
les plantes moren seques, llurs flors ja no desplegan
colors de vives tintes, bellesa ni perfum.
¿D'hon ix lo fret oratge que'l moll dels ossos glassa?
¿D'hon cau la forta pluja més freda que la neu?
¿Qui llença 'l llamp feréstech que timbes arrebassa;
y 'ls trons que en va pregonan poders del qui los féu?
Los núvols s'avalotan, acurmullats s'empenyen;
demunt sos cims rodolan, armats ab foch, fiblons
que arrasan les montanyes y 'ls camps furiosos senyan;
gratant la ingrata terra com famolechs voltons.
¿Qué cridan; qué amenaçan? Per quin motiu s'afanyan
plens d'ira quantre l'home que ha destronat son Deu?
Passáu feres tempestes. Passáu que vos enganyan,
si a abatre vos envían lo nou imperi seu.
Lo llamp serveix ja al home lligat ab fils de coure,
tancats té ja los núvols dins máquines de cer,
y's mouen si 'l nou amo los diu que's poden moure,
y llur poder desplegan si força los fá fer.
Ohíu les canonades que tronan ab gran força.
Miráu saltar les bales, nou llamp que ell inventá.
Trescant tota la Terra, la creu de Deu fan tórcer
que ab la creu de la espasa may ha volgut lluytar.
Valent lo cor del home tot lo sagrat trepitja,
y esclafa pompes velles ab obres de més pes.
Tot lo que vol axeca; logra tot quant desitja.
Valent lo cor del home ja no té por de res.
Calláu, fiblons feréstechs, la vostra furia es vana
per castigar al home que va vestit de fort.
Matáu, si tant vos pesa, la veu de la campana
que a lo nou Deu enutja recordantli la mort.

Calmáu eix vent que glassa la sanch dins les arteries,
eix vent que de les tombes del Cementiri surt,
que descubrix del home los mals y les miseries
y son poder enruna ab lo moment més curt.
¡Que hi fá que dins la Terra sufreixca menys preuada

purgant lo seu delicte, l'Humanitat! ¿Que hí fá?
si un jorn que per les guerres, de sanch fonch empapada
tot un Diluvi d'aigues no la pogué rentar?
Y l'hom segona volta se demostrá Rey d'ella,
regintla a son arbitri, fent cara a lo Creador;
fent veure a tots los pobles, fonats en sanch novella
que sols n'es d'ella l'Home, lo Deu y lo senyor.

Mes ay! Exes satgetes que feren l'avaricia
del Home que arreplega millons en caramull,
cremantlos, ¿Qui les forja? Lo Deu de la justicia
que del fals Deu castiga la vanitat y orgull.
Veritat es! ¡Tormentes, veniu de quatre en quatre;
Descarregáu les aigues dins los irats torrents,
si la superbia altiva del home havéu d'abatre
y per la recta vía menar sos pensaments.
¡Pobre del home! Ay, pobre; si portan les tronades
terratrémols y pestes, desolacions y morts;
si les caigudes pedres rosegan les onades
que arrencan de la terra los fonaments més forts.
Mes ay! Basta de furia. Lo só de la campana
pujant al cel invoca, de Deu la gran pietat,
y apenedintse l'home, ab llágrimes demana
a Deu misericordia, perdó de son pecat.
Fibló que de cent pobles lo benestar retgiras;
Tronada que pregonas de Deu lo cástich fort;
Núvols de negres formes; calmáu les vostres ires,
que lo fals Deu confessa que l'ha vençut la mort.

PERE D'A. PENYA

—No val cástich ni val concell a hom de mal cervell.

—A casa pobra, qui res hi porta, res hi trova.

—A la vinya del padrí, tothom hi va a cullir.

—Qui diu mal de la pera, es que la vol sencera.

REVISTA TEATRAL

Aquest any ja resulta més o menys satisfactori'l balanç teatral. A fí de comptes, un cop s'ha garbellat bé, encara que quede de la cullita bona part de boll, no dexa de poderse arreplegar certa cantitat de bona xexa.

Les obres estrenades a Romea desde la publicació del anterior Calendari, han sigut un gavadal. Les que han surat, en cambi, han sigut poques, merexent figurar a primer terme lo drama *Els Vells* de l'Iglesias, ab lo qual va obtenir lo seu autor durant la temporada un éxit dels més sorollosos que registra la historia d'aquests derrers anys del teatre catalá. Exit ben merescut, puix se tracta d'una producció arrodonida del tot, en la qual s'hi sent bategar fermament l'ánima d'una part del nostre poble. Y lo més notable del cas es que, ab tot y ser *Els Vells* una obra popular, la acceptació que va tenir no va pas reduhirse a la classe més interessada en lo conflicte, sinó a la generalitat del públich que acudía al teatre nit derrera nit com les mosques a la mel.

També va acudirhi durant les representacions del drama *Aygua que corre* d'en Guimerá, quí va abocarhi tot lo seu talent d'escriptor y tota la seva experiencia d'home bregat en qüestions escéniques, produhint una obra de cayent modern, sense lirismes extremosos ni efectes llampants, propis pera enlluhernar de cop y volta peró extremadament fonedissos. Es llástima que les representacións de *Els Vells* estalonessen les de tan hermosa producció, digna de ser conservada sempre en lo repertori del teatre catalá.

Peró més que axó es llastimós y irritant lo fet ocorregut ab la comedia dramática *L'Héroe* d'en Rusiñol, la qual, obehint a exigencies de les autoritats, no va arribar a representarse més que un parell de vegades. La sátira que s'hi fá de la patriotería que va ser la causa de tants mals durant les guerres de separació de Cuba y Filipines, es realment

punxanta, fent brollar de les ferides que obra abundosa sanch. Per axó'ls qui s'hi creyan aludits, al sentir la fuetada, varen cuytar a fer mans y mánegues pera que se suspenguessen les representacions, ab veritable pena dels amants del art dramátich, que veyan en la obra la millor y la més equilibrada de les que ha donat al teatre'l seu autor.

Ab tot, lo públich va poder consolarse ab *El pati blau*, producció que, sense tenir la força ni la consistencia de *L'Héroe*, resulta digna d'elogi pel sentiment que tota ella respira y per la poesía que se'n desprén: poesía dolça, tendra y malaltissa, peró altament agradosa de fruhir. Sobre tot pels temperaments melancólichs.

En cambi les persones de sentiments massa delicats, varen veure ab veritable disgust la representació del *Malalt crónich* del meteix Rusiñol, en lo qual se ridiculisa crudelment la malaltía d'un malalt de vint anys y l'estat d'esperit dels qui'l voltan.

De la metexa temporada anterior es també lo drama *El mestre nou* del senyor Pous y Pagés, qui va demostrar possehir remarcables qualitats pera'l conreu del art dramátich, qualitats que ha semblat que volgués contradir fá poch ab la seva nova obra *L'Enemich*, no sostinguda als cartells sinó ben poques vetlles.

Igual sort li ha tocat a *L'aniversari*, del senyor Vilaregut, ab tot y tractarse d'una obra ben construída, ab tochs dramátichs força ben ensopegats, peró deslluhits per la pesadesa ab que s'arrossega la acció, entretinguda sempre per la repetició de situacions consemblants. En realitat, lo drama no passa a les taules, sinó a fora, cuidantse 'ls actors d'explicarne 'ls antecedents y la marxa.

Malgrat aquests defectes, la obra resulta un pas endevant donat pel seu autor, del qual no conexíam altra cosa que *La nit dels reys*, estrenada l'any passat y basada sobre 'l meteix assumpto per l'Apeles Mestres en lo seu poema *Margaridó*.

Durant l'any, comprenenthi la temporada acabada pel Juny passat y la començada pel Setembre, s'han estrenat a Romea un gavadal d'altres obres, la majoría de les

quals ni merexen la tinta que esmersaríam al escriuren lo títol.

En quant a produccions en un acte, s'han posat alguns saynets d'en Ramón Ramón, força apreciables, com *La agencia d'en Pep Currillo* y *El carro del vi*, los axerits monólechs *El prestidigitador* y *Feministe*, d'en Rusiñol, los pintoreschs quadrets de costums *La reyna del cor* y *Flor tardana*, de l' Iglesias, y un remat de carrincloneríes de les que val més no parlarne.

Comparada ab los anys anteriors, la producció teatral ha sigut potser menys quantiosa, peró de fruyts més assahonats, puix *Aigua que corre*, *Els vells* y *L'Héroe* son tres obres prou fermes pera que pugan aconsolarse 'ls amants del teatre catalá de lo molt dolent que solen darnos al teatre del carrer del Hospital.

Lo de Novetats va ser escullit per la colla de jóvens que forman lo Teatre íntim pera donarhi un parell de representacions de *Edip Rey*, de Sófocles, les quals varen resultar veritables acontexements. Lo punt demostrat pels organisadors en presentar la gran tragedia ab tot lo luxo y la propietat desitjables, es del tot digne d'elogi, com ho es la tasca que han emprés ara de poch al teatre de les Arts de donar a conéxer algunes obres noves que s'ho valen y desenterrar del oblit algunes altres que no'l merexen.

Per ara les primeres vetllades han sigut ben acullides pel públich que ha omplert lo teatre, convertintlo de lloch d'esbarjo popular en aristocrátich punt de reunió.

Ademés de tot lo apuntat, cal per últim fer esment de la temptativa de resurrecció del teatre lírich catalá, dut a terme al Principal ab molt mala grapa y menos sort y del qual no'n sura altra cosa que l'idili *La Barca*, de l'Apeles Mestres y en Morera.

Veusaquí ressenyat a la lleugera lo moviment teatral del any. Si a fi de comptes no resulta tan brillant com desitjaríam tots, consolemnos pensant que per aquesta vegada, no *cualquiera tiempo pasado fué mejor*... ¡Repassen les revistes d'aquests anys derrers!...

J. Morató.

PRIMAVERES

L'ametller floreix,
l'hivern va a la posta
ab sos camps gebrats
y ses grises boyres.
L'ametller floreix,
ló bon temps s'acosta,
ab sos nius d'aucells
y sos poms de roses.
La nineta creix
y l'amor s'acosta,
ab sa fletxa d'or
y ses ales rosses.
¡Maretes, vetlláu!
¡vetlláu a tot'hora,
que il-lusions y amor
trucan a la porta!

Dolors Monserdá de Maciá.

ÍNTIMA

Es lo mirall puríssim dels teus ulls
un llibre obert que no més té dos fulls;
mes com contenen del amor la ciencia,
que de totes les altres es essencia,
lleginthi y rellegintʰi cada día
tant hi he aprés d'estimar, videta mía
que ara a la mestra y tot n'ensenyaría.

Manel Folch y Torres.

BALADA POPULAR DE FINLANDIA

Karina la bella,
gentil com un lliri,
sufrí cruel martiri
per ordre d'un rey.
Estrella era pura,
modesta y hermosa,
sirventa agradosa
d'un palau ja vey.

Un día l'atura
devora sa cambra,
d'argent, tota, y ambre
lo rey, y li diu:
—Si vols ésser mia
¡oh Karina bella!
de or tindrás la sella
y un cavall joliu.

—Ni cavall ni sella
jo voldría pendre
no m'he duyta a vendre
dins aquest palau.
Donáu a la reyna
que es la vostra dona
tota cosa bona
que bé li escáu.

—Si d'or no vols sella
ni'l cavall més noble
¿vols de lo meu poble
la govern partí?
¡Oh gentil Karina!
si vols la corona
lo rey te la dona
serás reyna ab mil

—No vull més que l'honra
responli serena,
mes ¡ay! li fá pena
del rey la maldat.
—¿No ho vols? Donchs, que sía:
morirás voltada
d'espases, tancada
dins tonell rodat.

—Si axó feys, los ángels
saben que som pura...
—Per tu no hi ha cura
si no'm vols ohir...
. . . .
Ella no l'escolta
y 'l rey sa sentencia
¡oh dura inclemencia!
prompte fá cumplir.

Los esclaus per terra
fan rodar la bota
y d'ella'n degota
ben arreu la sanch.
Llavó admirats veuen
que axí com redola
ne surt y al cel vola
un colomet blanch.

Y dos corbs molt negres
a l'Infern se'n duhen
lo rey ¡ja li pruan
les dents de dissort!
¡Karina la bella
cobrá nova vida!
¡Del rey no s'oblida
la perpétua mort!

Traducció d' Antoni M.ª Penya.

Palma.

SORTIDA DE PORT [1]

La marinería, sense miraments, botzinant, com un mosqué impertinent, anava d'una banda a l'altra fent los darrers preparatius de marxa. La oficialitat y lo capitá al devant bregavan modosos ab la gentada, que havía vingut a despedirnos, pera que desallotgés lo barco. Les sirenes pitavan a intermitencies, avisant, axordant a la gent pera que's despedissen d'una vegada. Res hi valía: foren precisos l'ordre de llevar ancles y lo lleu gronxament que emprengué'l *yacht* al amollar ses amarres pera que's destriés la concurrencia. Llavores, escales avall, cap a terra, anaren los uns; a bordo, sobre coberta, quedarem los altres. Molts ploriquejant, tots emocionats. La separació havía de ser un xiquet llarga y si bé la ilusió 'ns animava a marxar, l'espectre amenaçador de l'anyorament feya trontollar nostre determini.

Dexavam la familia per anar lluny; lluny, a intimar més fondament ab lo recort d'una altra familia, de la Sagrada familia de Nazareth; dexavam la patria per anar lluny, lluny, a conéxer, trepitjar y resseguir la patria terrena del qui, tot amor, llegá a la humanitat la patria del cel. Uns y altres, com no estar commoguts, com no sentir recances?

Mentres tant lo *yacht*, ab catxassa magestuosa y fent un parell de virades, guanyá la boca del port. Desde allí, decidit, prengué rumbo y la arrencada mar endins.

De colzes a la borda, fits los ulls a terra escorcollarem, en vá, si precisavam cap silueta dels sers estimats que hi quedavan; no més uns mocadors, que ja semblavan de nina, voleyant y expresius, més que cap telégrafo de banderes, nos feyan l'últim despido.

Era al cayent de la tarda, regnava la calma y'l cel estava emboyrat; la fosca y una faxa de calitja espessa, que s'estenía de riu a riu, s'anavan ensenyorint de Barcelona. La ciutat aná aplanantse y los seus relleus confonentse fins a

1 Del llibre en preparació «Mon viatge a Orient».

convertirse, opticament, en una ratlla blanquinosa, mentres per demunt del toldo calitjós suravan uns illots negres, fistonejats de resplandors ponentines, tots los cims de les montanyes de marina.

Al allunyarnos, aquests cims també s'abaxaren, s'abaxaren engolits per la boyra, dexant al descobert les ombres gegantines del Montseny, de St. Llorens de Munt y del Montserrat; les fites que de més lluny avisan als navegants que arriban a terra catalana; los braços que més amunt s'estiran y s'enlayran pera despedir als navegants que l'abandonan.

Al temps de saludar ab una Salve a la Verge Moreneta, la visió d'aquelles ombres estimades quedá esvahida, confosa ab lo tó cendrós de l'horitzó; y al demunt nostre un ventijol humit empaytant cap a terra les esfilagarses de la boyra dexava casi neta la volta del cel encara lluminosa.

De sopte, al lluny, aparegué una professó de llumets: eran los archs voltaichs del passeig de Colón y del Paralelo que de molt clars y brillants se tornaren, poch a poquet, petits y térbols fins a pérdrels de vista. Un xich més tart, al meteix indret, no més s'hi veya una fosforescencia a flor d'aygua: era lo darrer rastre que'ns arribava de la esplendorosa lluminaria de Barcelona.

Mentres tant, al cel, s'encenían les estrelles, les amigues dels mariners, que contemplarem perpellejar llarga estona, embadalits, més devots que may, sentint que'ns feyan companyía en mitg de la immensitat de cel y aygua que'ns rodejava. En la mar regnava la llisor, la fosca y lo silenci.

Llavores comprenguerem que'l nostre vaxell, immutable, ab lo seu panteig acompassat y ab voluntat de ferro; disposat, si calía, a lluytar ab los elements, aniría seguit, seguit, fent lo camí d'un predestinat; lo camí que'ns allunyava del port de nostres amors y nos acostava cap a Orient, cap aquell Orient que'ns prometía tantes sorpreses, tantes emocions, tantes sotregades en l'esperit. Fins llavores no sentirem la impresió de la soletat; la impresió intensa, fonda y aclaparadora de la soletat més gran que he sentit en ma vida. Eram a alta mar.

JOAQUÍM CABOT Y ROVIRA.

A N'AGNÉS ARMENGOL DE BADÍA

AB MOTIU DE HAVER INICIAT LA ENTREGA D' UNA BANDERA A LA «UNIÓ CATALANISTA»

Ja l'obra es duta a terme: te deyan somniadora,
y eix somni, que es ta gloria, ja 's veu realisat;
avuy ja tot un poble son mérit avalora,
avuy ja tens nou títol a la immortalitat.

Veyent que Catalunya redressa ja la testa
y vol se li respecte lo dret que may no mor,
de jorn de tanta gloria vols celebrar la festa
y ferli una penyora que'n siga bon recort.

Volent que fos aquesta bandera ben galana
y digna del objecte que tu t'has proposat,
fas crida perque siga la dona catalana
la que, per tu guiada, ho dexe realisat.

Ara, quan ja ben llesta, de seda y or brodada,
treball com de obra teva, la entregas a la «Unió»,
podrás dirlos: «Que siga per sempre venerada,
y en pau com en la lluyta, preneula per penó.

Tingaula en gran estima, y feula tota vostra,
si avuy es sols de un centre, de més pot ser demá,
que baix sos plechs se junten, com sota un meteix sostre,
tothom qui senta batre un cor de catalá.

Que siga en vostres juntes, lluhiula en vostres festes,
tingáu los concells sempre a l'ombra d'aqueix drap,
porteula per les viles, boy recordant les gestes
d'un altra que n'hi havía... quina es tothom ho sab.

Y si un jorn a la patria la sort li es malestruga,
si tornan traydoríes, que no ho permeta Deu,
no falte may un poble que ben alta la duga,
ni falte un Casanova a honrarla com se deu».

AGNA DE VALLDAURA.

¡SEMPRE AVANT! [1]

Sempre avant, sempre avant, Catalunya,
de los pobles esclaus romp l'argolla,
y d'esquena al estat que trontolla
marxa sempre de cara al progrés.
A la ciencia y al art dónals temple
si vols ser dels grans pobles aymada,
sempre avant, que ta empenta y volada
fará caure a qui va al retrocés,

Recorda que abans fores
regina de la mar,
que un jorn foren temudes
tes vencedores naus,
lo teu comerç e industria
d'antich han sigut grans;
redréçat, creu y espera,
comtesa del treball.

Polítichs sense entranyes
te volen aplastar,
llunyanes sangoneres
te dexan sense sanch,
no vullas que'ls de fora
malversen tos cabals;
a los qui fan cadenes
destérrals de ta llar.

Recorda que tingueres
corona per ton cap,
per tos soldats invictes
l'escut dels quatre pals,
palaus y places fortes
pels comtes sobirans,

1 Del llibre de poesies *Voladuries* que acaba de publicarse.

y furs e independencia,
y lleys y llivertats.

Detesta y abomina
de tos butxins estranys,
de los cacichs que't forjan
l'argolla del esclau,
y sias lo que fores,
un poble sempre gran;
redréçat, creu y espera,
comtesa del treball.

A la industria y comerç dónals temple
si vols ser dels grans pobles aymada,
sempre avant, que ta empenta y volada
fará caure al qui va al retrocés.
Sempre avant, sempre avant, Catalunya,
de los pobles esclaus romp l'argolla,
y d'esquena al estat que trontolla,
marxa sempre de cara al progrés.

JAUME BOLOIX.

---

* * *

Que es trist que al fons del mar s'hi amaguen perles
que may veurán la llum,
y estrelles dalt del cel, que parpellejan,
y may veurá ningú!...

Les unes massa fondes, massa fondes,
les altres massa amunt;
que'l món positivista sols admira
lo que té enfront dels ulls.

Per çó es que en ton cor d'ángel ningú 's fixa:
¡si tots n'están tan lluny!...
per çó al plánye a la perla y a la estrella
jo 't planyo tant a tu.

RAMÓN SURIÑACH BAELL.

RETALL HISTÓRICH

Rivalitats del Born y la Cucurella

Pera festejar la feliç arribada de Carles de Gant a Villaviciosa, ocorreguda 'l 19 de Setembre de 1517, Barcelona celebrá 'l día 8 d'Octubre immediat una solemne professó de gracies, ab igual pompa y cerimonial que la de *Corpus*, y a la vesprada animadíssimes *alimares de foch ab jochs y balls*, y altres bullicies populars, per carrers y places.

Ab dit motiu, y anunciada previament d'orde del Veguer ab veu de crida pública, los *galans* y *dames* y altra gent d'upa de la ciutat, havían de fer una festa cortesana en la plaça de la Cucurella — avuy mal anomenada de la Cucurulla.—Mes de ben poch se n' hi aná que no 's convertís lo festeig aristocrátich en rebombori sagnant, o en una d'aquelles sorolloses parcialitats que en los segles mitjos tan sovint trasvalsavan als pobles; y tot, per haverse contrapuntat de mala manera 'ls *galans* del Born ab los de la plaça esmentada, fins al extrém de reptarse uns y altres a formal desafiament, mitjançant altres crides qual publicació no fou possible impedir, malgrat y les penes severíssimes ab que comminá lo Governador als trompetes o pregoners que s'atrevissen a ferla.

A tal punt arribaren les coses, que adhuc los parents y amichs dels dos bans respectius, axí 'ls que vivían a Barcelona com los qui 's trobavan en altres indrets de Catalunya, prenent ab extremada susceptibilitat lo partit d'aquells, se prepararen pera acudir armats a llur auxili lo dimars 13 del meteix Octubre, que era lo día senyalat pera lo desafiament.

Com aquesta nuvolada de rivalitats, congriada entre 'l jovent distingit de la Cucurella y del Born, y enverinada per lo recort d'antichs agravis, rencunies mal covades y lo desitg de venjances no satisfetes, amenaçava descarregar

ab tota la força d'un veritable conflicte d'orde públich, quines conseqüencies podían ésser funestíssimes, pera apaybagarla hi hagueren d'intervenir lo Governador de Catalunya, don Pere de Cardona, y 'ls Consellers, los qui dictaren mides enérgiques, com les de tancar los portals de la ciutat y movilisar la milicia gremial, pera, si axí convenía, fer entrar aquells axelebrats a la rahó per la contundent vía de la força.

Mercés a les actives diligencies y fermesa d'aquelles autoritats, y molt en especial del Espectable Governador, pogué de moment conjurarse la imminencia del desori, sense tenir de recórrer al remey radical de la *ultima ratio.*

Un sol document havém pogut trobar, relatiu a aquesta curiosa ocurrencia, en l'Arxiu Municipal: y aquell es lo borrador d'una lletra adressada per los Magistrats populars barcelonins al novell monarca, informantlo per peces menudes del fet.

Heus aquí son text literal:

«Al molt alt Catholic y Ex.mo Senyor
Lo Rey y Princep nre. senyor».

«Molt alt Catholic
y Ex.mo senyor».

«Lo cárrec que per lo pñt. any tenim del regiment de aquesta Ciutat de v. al. força a nosaltres scriure y dar auis a v. Ma.t de les coses que en aquella se seguexen les quals poden perturbar lo pacific y tranquille stat della, y perço hauem deliberat ab la pñt. notificar, a v. al. com aquestos dies poc ha passats, essent feta de part del Veguer de la dita Ciutat, a consell segons deya de micer Hieronym Albanell aduocat fiscal vna crida notificant, a tots los galants y dames de la dita Ciutat qui volguessen pendre plaer que pera dijous que comptauem vuyt del pñt. mes, en lo qual die se feren vna gran y solemne processo de gracies, y alimares y altres jocunditats y alegries per la benauenturada venguda de v. Ma.t de la qual per ses letres nos ha fets merexedors esser avisats, fossen en la plaça de la Cucu-

rella deuant de la posada de la Comtessa de Albayda, que alli los seria dada raho a quiscu segons la condicio y voluntat sua, se seguí que Joanot Joltru, Francí de Junyent menor y Galceran Albanell, feren fer vna altre crida, dient que si los galants de la Cucurella volíen exir, a vnes justes de pas que ells tres eran contents de exirlos per lo dicmenge apres prop seguent en la plaça del born, y perque mossen Miquel Joan Gralla mestre racional de la Cort de v. al. te la casa en la dita plaça de la Cucurella, se seguí que Ferrando Gralla fill y Luís Icard nebot del dit mossen Gralla se entengueren en la denominatio feta en la propdita crida dels galants de la Cucurella, y sentintse agreujats de aquella respongueren per lo semblant ab crida, que si los tres dessus nomenats volíen exir que lo dimarts lauors primer vinent los trobaríen en la plaça de sancta Anna armats ab arnés de guerra y ab lances ab ferro de punta de diamant o ab virolles aparellats de correr quiscu ab quiscu dells sis carreres, a la qual crida per los dits Joltru, Junyent y Albanell fou respost que eran prests y apparellats exir a correr les sis carreres ab lo arnés de guerra y lances ab punta de diamant la jornada que los dits Ferrando Gralla y Luys Icard deyen: y jasie lo Spectable Portant veus de genera gouernador en aquest Principat de v. al. sentint que entre les dites parts corríen moltes irrabiçies y puncts de honra, fes manament ab grans penes a tots los trompetas que no fecen la dita derrera crida, o resposta, no pogué empero prohibir que nos fes, ans de nit hora captada los dits Joltru, Junyent y Albanell sens trompetes la feren cridar, y per les rahons dites se ha causat entre les dites parts per ésser tots jouens y molt bulliçiosos tanta enemiga que los parents de una part y altre se posaren en fer ampres de tots lurs parents, amics y valedors aci dins la dita Ciutat com fora aquella que pera la jornada assignada que era lo dimarts ab lurs armes fossen en la dita Ciutat, per que poguessen valer cada hu, a lur parcialitat, y fou tant gran lo mouiment que no solament aquesta Ciutat mas encara alguna part del dit principat se arremora y se posa en armes, y venint a nostra noticia forem encontinent ab lo dit Spec-

table Portant veus de Gouernador, y per ells ensemps ab nosaltres fou forçat de prouehir que los portals de aquesta Ciutat fossen tancats y los locs de la marina fossen guardats ab gent armada y artillería perque alguns dels foresters gran nombre dels quals eran ja en los locs çircumuehins y propincas a la dita Ciutat no poguessen entrar en aquella, y per lo semblant amprarem los caps dels officis y sinquantaners de dita Ciutat, manantlos que assistissen ensemps ab nosaltres ab lurs armes en la defensió del dit Spectable Gouernador y dels altres officials de V. Ma.t so y quant fos mester si per algú, o alguns fos recusat de obeirlos, lo que feren ab gran promptitut no obstant que fossen emprats ja per vna, o altre de les dites parts, stimant més acudir al seruey de V. Ma.t que al interés de les dites parts y fem certa V. Ma.t que vre. aquesta Ciutat en fort punct de seguirse en ella algun gran inconuenient y dan irreparable en gran desseruey de v. al. y lo que pijor es, que ja alguns dels emprats, segons apres hauem sentit, deyen, *ara será hora de venjar nos dels que no podem hauer justicia y dels quins tenen interessats que be serem per ferla lo que han fet en Palerm.* Ha plagut a ñre. Senyor Deu que ab los molts treballs y diligencies del dit Spectable Gouernador y ñra. la cosa per, a lauors se proroga a dos díes, y apres se es per mes temps sobreseguda, pero no sabem si del tot sta curada. Hauem ne volgut dar auis tant larc a v. al. perque es raho de semblants actes V. Ma.t sie informat, y encare per supplicar, a v. al. mane posar entre les dites parts complit remey, a fi que si algun dan, e inconuenient se seguie axi entre les dites parts com altres, no sie en carrec o culpa ñra., y es cert que lo principal remey per lo be y repos de aquesta Ciutat y Principat es la sola presencia de V. al. segons ja per altres moltes hauem scrit a v. al. y perço quant mes humilment podem supplicam v. Catho.ca Ma.t que pus a la diuina clemencia ha plagut portarlo sa y saluo en aquestos seus regnes de Spanya, li sie plasent visitar y aconsolar ab la sua real presencia los poblats y habitants en aquesta sua Ciutat y Principat, Fidelíssimos vassalls de v. al. qui postposats los propris in-

teressos ningun altre desig a present tenen sino solament veure la real cara de v. Ma.t en aquesta sua terra per lo be y repos della de que redundara gran seruey a V. Catholica Ma.t la vida y real stat de la qual ñre. senyor Deu vula longament conseruar al felicíssimo regiment de sos regnes. De Barcna. a XVII de Octubre any MDXVII.»

«D. V. Catho.ca Ma.t
Humils subdits y vassalls qui les reals mans de aquella besen. Los Consellers de Barcna.» 1

Alfons Damians y Manté.

PLANY DE JESÚS

Quantes espines m'ha dat
lo meu conreu de la terra!
Hi sembrí flors de virtuts,
més ay! que poch s'hi arrelan;
sols s'hi arrelan los carts
de vicis y de miseries!
¿Qué t'he fet, oh poble meu,
que t'he fet que axís me dexas?
Per tu devallí del cel
rentant-te ab sanch de mes venes,
y en retorn tu m'has donat
fel y vinagre per beure!
Encara braços oberts
mon cor a tots vos espera,
per fondre la humanitat
en la meva amor immensa!

Divendres-Sant de 1903.

Consol Valls y Riera

1 *Arxiu Municipal.*—Registre de *Cortes comunes originals* dels anys 1503 a 1538, fol. 34.

L' HOSTAL DE LA GRUA

(TRADICIÓ DEL VALLÉS)

Camina que camina,
seguint a frá Vicens,
de la Pineda fosca
gran gernació parteix,
que fará prou si arriba
de día a Granollers.
Llunyans ne son encara
y 'l sol es tant ardent,
que fil d'aigua no's trova
ni gota enlloch d'oreig;
la terra fins abrusa
embullofant los peus,
torra la pols los parpres,
la gola se restreny
y tots demanan beure
cridant a frá Vicens:
—¡Aygua, doneunos aygua
que'ns arborém de set!...
Respónloshi'l bon frare:
—Y prou que'n trovarém,
que Deu may abandona
al que confía en Ell.
No lluny un hostal veuen,
lo pou ran la paret;
es l'Hostal de la Grua:
prou crit té en lo Vallés,
altres podrán havernhi
més grans, tan rich cap més.

Axís que'l pou llambregan,
quin córrer, Deu del Cell...

los coxos ab les crosses,
arossegons los vells,
los cechs a les palpentes,
cridant tothom ensemps:
mes, si corriola y trissa,
galleda'l pou no té
y frá Vicens, al véureho,
fá un crit al hostaler:
—Per caritat, ¿voldrías
que un xich d'aygua pouém?
—Y prou, que jo ho voldría,
respón tot d'una aquest,
mes he tret la galleda
perque lo pou es sech.
—Potser si'ns la dexesses
encara n'hi trovém,
que Deu may abandona
al que confía en Ell...
Un lliga la galleda,
altre la corda pren,
avall, avall, l'arría:
l'angoxa va crexent.
De cara al pou, lo frare
signa que signa creus,
la Trinitat invoca,
les aygues beneheix
y... munta la galleda
vessant gros mullader,
que regalima y sona
al fons, alegrament.
—Miracle!—tothom crida.
—Miracle!—fa també
lo dominich.—Miracle!
exclama l'hostaler,
les mans, joyós, fregantse
quan tanta d'aygua veu;
y plors y crits y empentes,
no'n vullgáu més, la gent,

per passar un devant d'altri
y serhi primer que ell.
Hi haguessen més galledes...
més ample'l pou sigués,
que no s'enaigarían
los infantons de Deu,
ni'ls vells, pels qui la tanda,
tan llarga s'esdevé;
mes, altre cop:—Miracle!
miracle!—fá la gent.
¡Ja no'ls calen galledes!
tan abundós s'ha fet
lo pou y tant som munta
son rich caudal, que a tret
de má's posa y encara
fins al brocal meteix:
y l'aygua ja no es aygua,
es ví gustós y fresch
que a l'hora dona força
y mata a tots la set,
per molt que'n began fentlos
profit y haventnhi més.
Lo frare, mans plegades,
girant los ulls al cel
exclama ab tota l'ánima:
—¡Mercés, mercés, mercés!—
Y mentres la gentada
se va a pleret refent
cobrant dalit y força
ab aquell bé de Deu,
repican les cigales,
refilan los aucells
y'l sol sos ardors minva
baxant dret a Ponent.

Frá Vicens, als qui'l voltan
ja'ls diu:—En nom de Deu
torném la vía a empendre

y Ell páguet, l'hostaler,
la bona obra que has feta,
que merescut ho tens.
Mes... l'hostaler no pensa
com pensa frá Vicens:
del corch de l'avaricia
al pit sent lo rosech,
y més que un sant s'estima
un sou, fins un diner!
Temptat de la copdicia,
al frare un punt deté:
—Vos m'heu demanat aygua
y ví del pou m'heu tret,
jo l'aygua vos donava
lo ví es just me'l paguéu...
y'ls ulls li llambregavan
com si'l diner vegés,
lo que ara cobraría
y lo que vindrá després
posant ram a la porta,
lo pou fent de seller,
sens por d'axuts ni pedra
ni haver de llogar gent.
Mirantlo ab vera llástima,
respontli frá Vicens:
—Tem a Deu... y serénat,
serénat, l'hostaler,
que res d'aquí la terra
es teu ni dels demés.
Deu que gosarho 'ns dexa,
vol que partintsho aném:
la Caritat y fora
es quí les parts deu fer,
per caritat pregávat,
recórdau, l'hostaler...
—Jo he fet caritat d'aygua
y ví del pou m'heu tret;
si no voléu pagármel

que heu fet engany diré.
—Para la má, responli
llavores frá Vicens,
quan n'hi haja prou que ho digas,
que ho digas tu meteix.—
Y va a la má posantli
tants sous y tants diners
que més ja no n'hi caben...
y encara'ls va prenent.
Cega'l diné a l'avaro
com llambregó de serp,
los sous fan llumenetes
als ulls del hostaler:
mirant créxer la mota,
minvarse'l pou no veu.
—Mira que'ls sous acabo...
—Quánts han begut penséu...
La mota puja, puja...
lo pou va decrexent;
gira la bossa'l frare:
lo pou ha quedat sech!

F. Ubach y Vinyeta

GESTES CATALANES

218 anys abans de J. C. es la dominació cartaginesa per la romana.

414 anys desprès de J. C. acaba la subjecció de la nostra terra a Roma y comença la dels goths.

713. Vençuts aquests darrers, venen a substituirlos los alarbs.

737. Los catalans de la altra banda del Pirineu al defensar les seues llars contra la embestida d'aquella gent africana començan la reconquesta de nostra terra.

801. Comença lo protectorat que la dinastía carlovingía dispensa als naturals d'aquest país, y en conseqüencia lo govern dels delegats d'aquells monarques franchs que constituexen Barcelona en capital de la Septimania.

874. Jofre lo Pilós es instituit comte propietari de Barcelona, començant per ell la definitiva reconquesta de nostra patria, conseguint engrandir les fites de la seva soberanía per tota la part alta de Catalunya desde la conca del Ter y Plana de Vich cap a Ponent fins a les valls del Segre, y en direcció a Mitgdía arribant al Montserrat y terres vehines.

1112. Lo comtat barceloní s'engrandeix ab la Provença pel casament de Ramón Berenguer III ab Na Dolsa comtesa pubilla d'aquelles terres.

1115. Lo meteix comte anomenat lo *Gran* havía lograt reunir a son comtat de Barcelona los d'Ausona, Girona, Manresa, Besalú y Cerdanya, per aquesta part, y de la altra banda del Pirineu lo Llanguedoch y la Provença. Ademés les illes Balears se li havían fet feudataries.

1150. Pel Matrimoni de Ramon Berenguer IV ab Na Petronella d'Aragó, lo comtat de Barcelona forma una confederació ab lo reyalme aragonés.

1170. Lo Bearn, la Gascunya y lo comtat de Bigorre rendexen vassallatge al sobirá de la tal confederació. Al cap de poch temps s'hi afegeix lo Rosselló.

1204. Pel matrimoni de Pere I lo *Católich* ab Na María Montpeller lo senyoriu d'aquesta ciutat s'uneix a la corona del nostre comte-rey.

1229. Jaume I conquesta la Illa de Mallorca.

1235. Sotmesa la Illa menorquina, la d'Ibiça es obligada a prestar son vassallatge al *Conqueridor*.

1238. Es pel meteix monarca conquerida Valencia y son regne.

1280. Tuniç queda baix lo protectorat del rey d'Aragó.

1284. Sicilia, Malta y Calabria son conquerides per En Pere II anomenat lo *Gran*.

1295. Pels vols d'aquest any la illa de Córcega entra a formar part de la confederació catalana-aragonesa.

1313. Son conquerits los ducats d'Atenes y Neopatria.

1323. Lo regne de Sardenya forma part dels estats del sobirá de Catalunya y Aragó.

1442. Alfons IV lo *Sabi* conquereix lo regne de Nápols.

En 1469 Ferran lo Primogénit hereu del nostre rey se casa ab la reyna de Castella Isabel anomenada la *Católica*. Deu anys després ab la mort del seu pare entra aquell Príncep en possesió de la corona que devía heretar. Durant aquest temps no fou més que'l seguici de la seva dona. Encar que desde'l 1479 podía tenirse per més rey que sa muller, ab tot, ella continuá portant les calces. Cert que Catalunya continua vivint ab completa independencia de Castella, tant que no's dicta cap lley ni cap disposició comuna a abdós reyalmes, com observa un historiayre; y que per lo tant Isabel era reyna de Castella y en Ferran ho era d' Aragó, de manera que quan aquest restá viudo se'n vingué a Catalunya deslligat de totes les seues relacions ab Castella, peró axó era poch pera anar desenrotllant sa importancia política interior y exterior y fins pera conservar la obtinguda.

Les coses están preparades pera que Castella prepondere sobre Catalunya, com havía anat preponderant sobre les demés nacionalitats espanyoles, de manera que dels reyalmes d'Asturias, de Leon y de Navarra sols ne queda lo recort que esfumat ab lo temps ha lograt que casi no'n quedás idea en la pensa dels naturals de les respectives regions hon havían tingut vida gloriosa.

C.

—A qui has de donar dinar, no li planyes l' esmorsar.

—Qui ensopega en lloch plá, en lloch aspre ¿qué fará?

—Val més cols ab amor, que costelles ab dolor.

CÁSTICH

Runós y esquarterat
tot plé de feretat
l'afrau domina
l'ossam d'un castell mort
que afronta la dissort
de gent vehina.

Van clóurel una nit
de vent esferehit
que encar dins canta;
quan xiscla lo portell
de vora del castell
tothom s'espanta.

Uns diuen: que soldats
a munions y armats
son de ballestes;
uns altres: mals esprits
que escampan a les nits
les grans tempestes.

D'aquí 'ns baxan los mals...
Dins les parets murals
d'exa ossamenta
s'hi cria'l cuch-verí
que l'infernal destí
arreu esventa.

Hon toca 'l seu alé
o arriba 'l seu podé
dissort segura!
Malhaja lo castell!
Malhaja lo temps vell
que encara dura!

Malhaja, donchs de fam
estremordits plorám,
plorám debades!
Ni'ns queda boy dalit
d'escalonar l'empit
per més lladrades!

La serp y l'escorsó,
la rata y'l fer dragó,
morella y eura
tot hora van dragant...
més naltres sols l'espant
ací hem de beure!

Axí tots esmarlits
veyém, veyém proscrits
passar anyades;
com naltres plorarán
los nets y'ls que vindrán
y llurs fillades!

Castell, castell d'afronts
demunt dels nostres fronts
cau desseguida!
Val més de mort la pau
que no'l jou del esclau
dintre la vida!

Axáfans ab ton pes
si t'hem per cas ofés
ab nostres avis!
Axáfans tots d'un vol
que may ja a lluna o sol
farém agravis!

. . . .
. . . .

Axí de nit y jorn
esventan llur afront
pobles missérrims

esvalotats y altius
dins son afrau catius
de fam ubérrims!

La fam allá 'ls va entrá
quan ells van aterrá
la creu divina;
carréu fonamental,
clau d'or del vell casal
ara en ruína.

Per ço avuy, esverats,
recorts d'iniquitats
a tots rosega;
per ço en vil confusió
hi mouen d'opresió
infernal brega.

La brega allá es fatal
per l'envilit mortal
que 'n vida hi plora;
l'afront no se'l treurán:
per cástich plorarán
hora per hora!

JAUME BOFARULL, PVRE.

Tarragona y Octubre del 1903.

LO LLIR DE BETHLEM

A la mitja nit,
en plena hivernada,
propet de Bethlem
un Lliri esclatava.
¡Ay hermosa Flor!
¡Ay Flor delicada!

N'es del Paradís
la Flor més galana,
ses fulles d'argent
de perles son cálzer.

N'es del Paradís
y al mon se trasplanta,
per l'home embaumar
ab dolça fragancia.

Mes l'home ¡oh dissort!
no l'ha vist encara.
¡Que fosca es la nit
que al mon embolcalla!...

La Flor celestial
desplega ses gales,
y aubades d'amor
aucells no li cantan.

Floretes gentils
no té per companyes...
no brotan les flors
en plena hivernada.

Aquí sols rebrá,
de sa olor en paga,
gelades y neus
que han de mustigarla.

Com a son entorn
crexen argelagues,
d'espines un jorn
será coronada.
¡Ay hermosa Flor!
¡Ay Flor delicada!

Antonia Gili y Guell.

TRADICIONS SANTJOANENQUES
EN LO PLA DE URGELL

Poques festes hi han com la de Sant Joan Baptista, que, al costat de les práctiques y devocions relligioses, s'hi troven tantes supersticions. Ompliría llarch espay catalogant les que tinch apuntades de distints paissos; peró avuy me limitaré, no a ferho de les de Catalunya tota, que també son moltes, sinó solzament a les que he pogut arreplegar del Plá de Urgell. No 'm crech donarles totes de un bon rotlle, puix no tothom que 'n practica alguna ho fá públich.

***

Com lo primer indici de la festa de Sant Joan, son los fochs de la vigilia, parlém primer dels fochs que alguns autors volen veure, sían la continuació dels *Palilia* romans, reminiscencia de les fogueres de Baal que van náxer a l'Assia Central, ahon los fochs y les ofrenes de foch eran lo més primorós que s'ofería als deus.

Per l'Urgell, quan se saltan los fochs, grans y petits acostuman a dir:

Foch de Sant Pere,
foch de Sant Joan,
guardeunos de ronya
per tot aquest any.

y diuen la gent que es millor que demanarho per sempre, demanarho cada any. Se diu també aquesta:

Sant Pere, bon home,
Sant Joan, bon sant,
guardeunos de ronya
a tots los cristians.

Les he sentides a Bellpuig, Linyola y altres pobles.

A Palau de Anglesola hi han cases, que en lo foch del carrer hi tiran una cabessa d'alls y quan es cuyta la treuen pera menjársela quan lo foch está acabat, a fi de que Sant Joan los deslliure de la ronya.

La cendra dels fochs, segons se diu a Linyola, també té la virtut de no dexar sentir la fortor dels qui *suhan molt de peus*, assecantlos bé, quan se necessita.

A les dotze de la nit, l'hora misteriosa dels conjurs y encisos, les noyes tiran un ou en un got d'aygua, pera saber si s'han de casar aviat y quin ofici tindrá 'l marit. Creuen perfectament distingirhi axades, o malls, o axes, o garlopes, está clar, segons lo cor los dicta, lo jove y ofici que desitjan, sense que hi falte 'l vel de monja pera les que 's creuen y 's veuen poch sortoses.

També es a les dotze de la nit que 's cull una malva florida y 's penja a les golfes, ahon s'emmusteheix esperant la també nit típica de Nadal, que torna a florir si se la vetlla fins a les dotze.

Abans de sortir lo sol, lo día de Sant Joan, si 'ls que tenen berrugues se les rentan ab lo such de alguna herba, desaparexen sense dexar poch ni molt de rastre.

Per les berrugues, pot ser qualsevol herba; pera curar los ulls de poll, a la metexa hora, s'acostuma fer ab lo such de les fulles de senixell y també 's fonen los ulls de poll com per art d'encantament.

Hi ha la anomenada herba de Sant Joan, que cullida abans de sortir lo sol, se posa en una ampolla de oli y després que s'ha tingut quaranta díes a sol y a serena, ne resulta un bálsem o *oli de cop*, apropósit pera curar los talls y matxucaments. A la isla de Sicilia se practica de la metexa manera.

També 's diuen de Sant Joan, les floretes grogues que ab les ruelles, llicsons, barballes y arbianes, donan als camps de blat los tons irisats de la primavera.

Abans d'exir lo sol, es práctica molt seguida la de lligar vencills als tronchs y rames dels noguers pera que les nous no 's corquen ni surtan follades.

A les dotze del día, les noyes acasarades tiran tres paperets cargolats dintre de un got d' aigua pera saber si 's casarán durant l' any: creuen que será, si se 'n descargola algún. No falta la qui 'ls cargola fluxament pera més alimentar la ilusió dolça y enganyosa. També les noyes dels

Abruzzos, segons en Cavalloti, ho practican de pareguda manera, sinó que ho fan tirant una palma benehida al foch y miran si salta al cremarse, o 's crema sense soroll, que es de mal auguri.

Si se sembran raves després de Sant Joan, peró abans de arribar a Sant Pere, se fan grossos y venen al hivern, peró si 's sembran més tart, solen náxer de la metexa manera, peró son raquítichs y no cobran ufanor.

***

N'hi ha un altra de tradició santjoanenca, ben curiosa, encara que no 's refereix a la festa de la Nativitat, sinó a la de la Degollació del Sant.

Los nostres pagesos diuen que no's pot punxar lo vi de un cup en lo día de la setmana que s'escáu ser la festa de la Degollació de Sant Joan Baptista, perque aquell día'l ví, per respecte al Sant y en recort de la sanch que va derramar lo día del martiri, es térbol y s'ho guarda per tot l'any, mentres que punxat lo cup en qualsevol altre día de la setmana surt clar y begúl; está clar—afegexen—mentres s'hajan dexat passar los díes acostumats y se siga en lluna vella.

VALERI SERRA Y BOLDÚ

Bellpuig.

LES DUES CINTES

(A NA MERCÉ PENYA) [1]

Jo anava a partir xalesta
joyosa d'apadrinar
al sant de la vostra festa,
quan la tristesa funesta
lo meu pas va deturar.

1 Agrahintli l'obsequi de la cinta de padrina d'una imatge de Sant Pere d'Alcántara de Felanitx, a qual festa no vaig poder assistir en rahó de la mort de mon pare, ocorreguda aquells díes.

Y baratant la llaçada
que tals festes honrar sol,
la mort del pare, callada,
me cenyí ab sa má gelada
la negra faxa de dol.

Ja en lo plé de l'orfanesa,
per mi's va perdre en l'oblit
la bella festa promesa,
y de mon cor feren presa
les tenebres de la nit.

Mes del dol que m'afligía
ton cor ne feu sentiment:
quan l'imatge's benehía
ta má la cinta tenía
de que avuy me fá present.

Es un dó de vera amiga,
y com a tal l'he acceptat:
mon cor a ferho m'obliga,
que es un vincle nou que lliga
la nostra vella amistat.

María Antonia Salvá.

A UNA VENEÇOLANA

Senyora, a vostra patria's contemplava
desde sa nau viatgera'l gran Colón,
y ell que al fer de la mar sa humil esclava
tot los secrets sabía ja del món:

Creya somniar veyent les maravelles
d'aquells jardins de vostres valls gemades
ahon les flors tot brillant semblan estrelles

y rams de flors volant les aucellades;
y ahon perque l'amargor no hi trove estatge
fins es dolça la mar, y'l fret s'hi atura
y tan replé d'aromes ve l'oratge
que ubriaga regalant glops de ventura.

Y'l cor omplint de joya may sentida
callá extasiantse en una absorció rara
com si esbrinés recorts d'una altra vida
fins que a sos braus companys los digué al fí:
—«Jo ho veig ab visió clara:
lo Paradís de nostre primer pare
ja l'he trovat. Miréusel: era aqui.»

—

Jo no só navegant ni endevinayre
ni he cartejat tal mar ni sé be hon es,
ni sé si'ls savis contradiuen gayre
la dita que digué'l bon genovés.

Peró sé que conech vostra bellesa
que es un tresor, Senyora;
que pel mesquí a qui'l migra la tristesa
sentí'l goig vol dí estarvos a la vora.
Y sé també que esboyra tota pena
vostra cara vestida d'alegría
y que'l brill de vostra ánima serena
es encara més pur que'ls ulls ahon nía.

Y jo que us veig entre la nit boyrosa
escampant al entorn raigs de ventura,
forma ideal, sens argila y vaporosa,
tot extasiantme ab vostre dolç encís,
dich que Colón té rahó en lo que assegura.
La terra d'ahon n'ha exit tanta hermosura
no pot ser gayre lluny del Paradís.

J. Franquesa y Gomis.

S'ENCANTAMENT DE *SO'N LLUCH*

Devora So'n Servera a-n es puig de *ca-S'Hereu*, mes amunt de *sa coma de sa ruda*, e-hi ha *es penyal de So'n Lluch;* y conten que devall e-hi ha un encantament.

Posta de sol e-hi solen veure flamarades qui corren d'assí y d'allá, y a voltes tresquen també per dins *es camps prims*, qu'es allá veynat.

S'atlota qui m'ho contá, me digué que n'ha vistes d'aquestes flamarades, cullint metles a *Ca-S'Hereu*.

Ydó heu de pensar y creure qu'un pich el *sen Voreta*, un serverí de l'any tirurany, passava per baix d'es penyal de *So'n Lluch*. afina una dobleta de sis lliures dins un cocó, y *¡¡as* una bona grepada! y ¡dins sa butxaca!

Mira qui mira, ben arreu, si'n guiparía qualcun'altre; peró tot fou debades.

Lo endemá, hora baxa, ja'u crech que 'n torna passar, com se retirava de sa teyna: y troba assegut baix d'es penyal un homonet vey, que li diu:

—¿Vols ésser rich per tota la vida?

—Ell que'u vérsem, diu En Voreta.

—Ydó vina demá vespre, diu aquéll, amb dues llesques de pa torrat amb oli verge, una dins cada ma. T'ageus d'esquena baix de aqueix penyal quan es rellotge de l'iglesia toch sa primera batayada de les dotze: y no't retgirs per coses que veges. Si no't retgires, treurás s'encantament.

El sen Voreta prometé de ferho tot tal com aquell li havía dit.

Y ho feu tenir ver: lo endemá vespre, com es rellotge de l' iglesia tocá sa primera batayada de les dotze, estigué agegut d'esquena, baix d'aquell penyal, amb una llesca de pa torrat amb oli verge dins cada ma.

Cau sa batayada qui feya dotze, y surt una serpetota com una biga de tefona, y venguen ciulos y verducades y

ciulos y verducades, que tot alló tremolava; y En Voreta allá estés, y ben alerta a retgirarse gens, per por de sa por.

Sa serpetota s'hi acosta, li pren sa llesca de sa ma esquerra; la s'engoleix, y diu:

—¡Si que ho es torrada amb oli verge! ¡Aquesta't val!

Li pren llavó sa llesca de sa ma dreta; la s'engoleix, y diu:

¡També ho es torrada amb oli verge! ¡Aquesta't val! No res: torna demá vespre a sa matexa hora, y dumén tres de llesques com ses d'anit, y te'n poses una dalt sa boca d'es cor y una amb cada ma.

Tot amb'u aquell animalot descompareix.

—Sobre tot, diu el sen Voreta; n'he de veure la fí d'axó, en que'l dimoni'n pas!

¿Que me'n diréu?

Ell lo endemá vespre, com es rellotge de l'iglesia tocava sa primera batayada de les dotze, En Voreta tornava estar d'esquena baix d'aquell penyal, amb una llesca de pa torrat ab oli verge dins cada ma, y una dalt sa boca d'es cor.

Cau sa derrera batayada de les dotze, y surt sa serpetota, peró no ja com una biga de tefona, sinó com una torre de molí de vent, d'aquelles més gruxades, y allá verducades, y salts, y llongos, y ciulos, peró uns ciulos que trapanaven es cervell y com que haguessen de xapar aquell penyal; y En Voreta allá estés y que'u feya de tot, peró de tot, per no regitrarse; y, com més feya, mes endins li entrava sa por. Ses dents li prengueren es trot y d'es tremolor que duya, s'alçava de sa terra, y ses llesques li botiren.

S'hi acosta sa serpetota per pendreli sa de sa ma esquerra, y el me veu amb aquell tremolor.

Aquí pega un bramul espantós y diu:

—¡Ah maleit! ¡Ah malenat! ¡La m'has feta! Si m'haguesses donat temps de menjar ses tres llesques sense retgirarte, hauría esclatat amb dobles de vint, y totes seríen estades teues. Peró t'ets retgirat, y m'has redoblat s'encantement!

¡Tu y los teus seréu pobres per tota la vida! Pegá un altre bremul ferestíssim, y descomparegué.

En Voreta se n'aná a ca-seua, mostiy y escouat, y tirant

llamps y pestes; y ell y los seus foren pobres tota la vida, segons conten.

¿Que me'n diréu?

Ell s'encantament d'es *penyal de So'n Lluch* encare está axí com el dexá En Voreta.

¡Hala, ydó, qui s'arrisca a treurel!

ANTONI M.ª ALCOVER, PVRE.

Ciutat de Mallorca, Febrer de 1901.

DE MATINADA

Avuy m'he despertat que un gall cantava.

Jo no sé que diría
de sa cançó tan bella l'armonía,
que seguint sos acorts
a dins la cambra m'ha dut perfecte la visió del día.

Al reflex de ses llums lo meu mon veya,
hon l'imperi de flors que't tinch guanyat,
en plena primavera tot somreya
delintse per sentirse trepitjat
de sa reyna y senyora,
que quan l'aymant anyora
resplandeix més augusta magestat.

Entre les flors a llum de matinada,
jo t'he vist que ploravas
d'esperança somrihent, y que miravas
al lloch desd' hon t'anyoro,
d'hon també somrihent ploro
benehint l'agre dolç de l'anyorança;
y en mos braços tenint-te sols de pensa,
lo sol he saludat al ferte un bés,
donant mercés a la distancia immensa
que te'm fá estimar més.

ADRIÁ GUAL

FELIBREJADES

PER LA SANTA-ESTELO *del 21 de Maig de 1903 a Avinyó*

Gentiu rossinyolet, anit pren la volada,
enlayrat cel amont, guiat per l'estelada,
y que ton refilar sigui, per Avinyó,
l'adeusiau felibrench dels fills del Rosselló.

Per la bella Provença, hon tot sembla que canta,
refila tu també, la nostra «Copa Santa»,
y demés dels clavells que se'n van a florí,
festeja las «chatos» en cantant *Magali*.

Per molts anys Deu vos guart, poetes y cantayres;
lo vostre dolç parlar, espargiu-lo pels ayres;
vostre patri-amor, com poétich ralléu
bé prou que granará, del Rose al Pirineu.

J. DELPONT.

SALUTACIÓ

a la Mantenença de Langadoc, per l'assemblada del 27 de Setembre de 1903, a Mount-Pelié

Honradíssims senyors:

Es un fill de Perpinyá que'n vinguent los hi parlar catalá, los hi dú un alé del nevat Canigó.

Gracies, tot primer, per m'haver rebut demés de vostés; ho dech a la llur benevolença, y m'ho val, de segur, lo bon recort que tenen dels mestres que varen ésser lo senyor Justí Pepratx y mossen Jacinto Verdaguer (de santa memoria).

A Perpinyá, lo parlar y les costums del poble, tot es

catalá; y per la nostra historia, retirém d'aquella passada época dels reys de Mallorca, del 1276 al 1344. La Ciutadela de Perpinyá, es lo castell fet pel rey En Jaume I; l'iglesia catedral de Sant Joan, la principiá lo segón rey de Mallorca, En Sanxe; y l'iglesia de Santa María de la Real, l'acabá lo derrer rey, En Jaume II. Sense contar que tením encare l'iglesia vella de Sant Joan y'l seu campanar, que vegeren a passar, quan venía a Perpinyá tota la Cort del gran rey En Jaume I, lo conquistador.

Volen terra mes catalana, y per xó meteix més agermanada amb la Provença y'l Llengadoch! Sobre tot desde'l cant mistralench de la *Copa Santa!*

Honradíssims senyors, a tots vostés, per molts anys!

J. Delpont.

QUADRET

Entremitg de dos breçols
una vella está fent mitja:
li fan ombra uns gira-sols
plens de llum y de calitja.

Als setanta ja ha arribat
y encara avuy es fadrina,
per xó, refent lo passat,
la quitxalla la fascina.

La velleta canta y riu
adormint a dos noyets
que 's descotxan, en llur niu,
donant cops ab los peuets.

La velleta 'ls va cantant
les cançons adormidores
que ella ha apreses escoltant
a les mares breçadores.

Y la tarda s'ensopeix
perque 'l sol clou les parpelles...
La celistia resplendeix:
en lo cel tot son estrelles.

La velleta s'ha adormit
entremitg dels dos breçols,
y, coll-torts, veyent la nit,
s'han plegat los gira-sols.

IGNASI IGLESIAS.

LA ROSA

En un principi, la rosa
era blanca com la neu,
més humil, menos vistosa
y d' una vida molt breu.

Lo clavell se fixá un día
quan lo sol anava a exir,
que no lluny d'ell hi havía
quelcom que 'l feya glatir.

Mira y repara ab la blanca,
olorosa y bella flor,
y ab una mirada franca
li declará 'l seu amor.

A la rosa va semblarli
que 'l partit era excelent,
y va acabar per donarli
paraula de casament,

Diu que quan, ab senzillesa,
la floreta doná 'l sí,
en sos pétals de puresa
la vergonya hi va florí.

Desde llavors que la rosa
ostenta varis colors,
y ha sigut la més xamosa
de totes les altres flors.

Ramón Roca y Sans.

AVANT!

(*Himne catalá ab música del mestre* Pere Olivella)

Avant!
No'ns aturèm un sol instant:—
que l'aturar-se ès anâ enrera.
Avant!—
que per'quêt mot nostra bandera
s'ès feta sempre trïomfant:
Avant! avant!

Hem de fer la nostra Patria
gran y lliure sempre més,
dant-li vida sanitosa
ab la sava del progrés.

Lluitèm, fills de la terra,
per nostre dret sagrat:
per nostra llivertat!

Lo treball, que'ns ha ennoblit,
ha de dar-nos prou dalit,
prou coratge y valentía
No volguèm sê un poble oprès!
Lo cap alt y'l pit encés,
y ensorrèm la tiranía.

Avant! avant!
per Catalunya!
Avant! avant!
y sempre avant!

Claudi Mas y Jornet.

LES BODES DEL ROSSINYOL

RONDALLA

Una vegada era un rossinyol que vivía trist y sol y 's va enamorar y 's volía casar. Peró com era molt pobrissó, devant de la seva amoreta ni gosava a piular; no més quan era fosch, ben fosquet, cantava sa fatlera entre la brosta de la torrentera.

La garsa, que ho va entendre, va dir: «Jo ho arreglaré. Podrán dirme xerraire, ja ho sé».

D'un vol s'enfila a un pí; troba al esquirol que prenía'l sol.

—Deu te guart, Esquirol.

—Garsa, Deu te guart. ¿Qué 't du per aquí?

—Hi ha un rossinyol que viu trist y sol y está enamorat; peró es molt pobret, y no més al ser fosch, ben fosquet, canta sa fatlera entre la brosta de la torrentera. Crech que 's morirá.

—¡Ca!

—O fugirá lluny.

—¿Vols di'?

—Sí.

—¡Quin greu me sabría! ¡Canta tant bé, dóna tanta alegría!

—Donchs si tu 'm creus, ja veurás com no 's mou. ¿Farás lo que 't diga?

—Prou.

—Mira: axí que ell cantará, quan sia fosch parlemne als vehins del bosch. Tu vas per baix dihent lo que passa; jo vaig per alt... ¿Ho tens entés?

—Si.

—Corre, ves.

* * *

Cada hu pel seu cantó, y diu, fent lo ploricó:

—Vehins, vehins, los de fora y los de dins, tant los qui

al ayre sou posats, com los qui estéu entafurats: lo rossinyol, que viu trist y sol, se vol casar; peró no gosa, donchs es molt pobret, y no més al ser fosch, ben fosquet, canta sa fatlera dintre la brosta de la torrentera... Potser fugirá. ¡Qui sab si 's morirá!

—¡Ay quin dolor!

—¡Quina tristor!

—Si se 'ns mor lo rossinyol, ¿quí 'ns dará consol?

—Parlémne a la seva amor.

—Portémli tots un present.

—¡Sí!

—¡Sí!

—Demli goigs de tota mena.

—Que aviat, ben aviat surta de pena.—

*
* *

Lo rossinyol, dins del torrent, está content, molt content. Va l'amoreta al seu costat, que ara meteix los han casat. L' esquirol los du pinyons (jo no sé pas si 'ls sabrán bons); la garsa, cintes y crestalls, trets de no pochs amagatalls; lo papelló los ha donat néctar del bo; lo caragol, qui du la casa a coll, també a anarhi s'afanya trayent la banya; encara que es de nit, hi va de bona gana la sargantana; la formiga, duhent llevors, marxa sens triga; l' abella porta mel; l' aranya ha fet un cobricel a la parella enamorada, y la rosada hi ha dexat caure 'ls seus diamants; sota meteix, ha extés lo mussol un jaç de plomissol; lo regaró, sobreexint per l'herbey, fá una cançó y l'acompanya 'l grill musich fent *ṣich*, *ṣich*, *ṣich*; obran lo cálzer totes les flors y omplen lo bosch vivíssimes olors; una cuqueta als nuvis va fent llum, fins que la llumeneta li ve a apagar tot d'una un raig de la lluna, qui, axí que ho ha sabut, també hi acut. Callan les remors, s' apagan les clarors, les flayres del bosch crexen. Lo rossinyol y l'amoreta se 'n van al llit...

—¡Bona nit!—

*
* *

Quan les campanes tocan a missa, dintre del bosch hi

ha una bella xerradissa. Tots los aucells cantan l'aubada a la parella enamorada. Un raig daurat del meteix sol, dóna'l bon día al rossinyol.

Es que 'ls esclats de gentilesa, d'amor y de bon zel posan alegres la terra y 'l cel.

—

Y ara 'l rossinyol, com no 's troba sol, canta que canta ab joya vera entre la brosta de la torrentera.

ANTONI CARETA Y VIDAL.

LA FE Y LA VERITAT

Deu creá en la eternitat,
com símbol de ses creacions,
a dos arcángels bessons:
que l'un es anomenat
la *Fé*, l'altre *Veritat*.

Bé que ab distinta existencia,
va confóndrels en essencia
per sant misteri,'l Creador,
y ensemps que la intel·ligencia,
los hi mitg-partí un sol cor.

Axís, vivint cadascun,
devían viure en conjunt
per realisá 'l complement
de sa propia vida, sent
un en dos, y dos en un.

Una metexa missió
va encomanalshi 'l Senyó:
y es d'infinit voler seu:
«Que l'home, com la Creació,
retorne a lo sí de Deu;

Per gosarshi en Ell, després
d'haverlo l'una alabat,
l'altre per amor comprés,
y, redimits, arribat
al terme de llur progrés».

La missió 's van compartí
aquells arcángels de llum;
mes per poder subsistí
les dos meytats de per sí,
s' han d' unificá en resúm.

La *Fé* es l' Amor essencial,
la *Veritat*, la Rahó.
Cad'una, a lo fi eternal,
pot, home o Creació, acostá'l,
mes que 'l complimenten, no.

Que 'l compliment sols pot sé:
quan hajan a Deu gloriat,
a soles y d' un plegat:
la *Veritat*, per la *Fé*,
la *Fé*, per la *Veritat*.

P. Palau González de Quijano.

A BLANCA

SONET

No ho ets y me 'n alegro: es tontería
voler sols en lo blanch trová hermosura,
sent lo blanch negació de la pintura
y carencia de tota poesía.

Tornarse blanch, sols prova cobardía,
blanch lo cabell, sols la vellesa augura,
com es la blanca neu sols sepultura
de fullatge, de flors y d'armonía.

Peró en cambi la Verge fou morena,
es morena la hurí que esclava plora,
es moreno lo blat que los camps dora,

moreno 'l ví que los cellers omplena,
y per serho ta faç, sempre serena,
amor sols tinch per tu y mon cor t'adora.

JOSEPH AGULLÓ.

L'ESPINÓS

Los dematins eran sorollosos en aquell Banch ahon jo treballava.

L'interminable parlar de la gent; lo metálich só del número que's llençava a cambi del taló que s'anava a cobrar; l'etern remenament de plata; lo frisós anar y venir; los timbres que aquí y allí avisavan; lo trech! trech! de les máquines foradadores de *chèques* y lletres; aquest que s'axeca, aquell que's quexa, l'altre que riu... y en tot axó una barreja de francés, catalá, alemany, inglés, que en aquella casa hi havía gent de tots los paissos.

A quarts d'una anavan tornant los cobradors, carregats ab los sachs ben replens; eran una munió d'hómens robusts, valents. Una grapada de qualsevulla d'ells ben bé hauría desfet a tres o quatre dels qui treballavam abocats a les taules, ja que, dit sía ab perdó dels meus companys inoblidables, la major part eram ben esquifits. N'hi havía un de cobrador que aquell si que desdeya de la colla: l'Espinós.

Y no perque fos menut, que es cas!, era alt, gros... peró se li veya un no sé qué com si no gastés salut: arribava sofocat, esgroguehit. Un de la meva taula, un tal Maristany que tenía la carrera de metge y que no haventse obert camí, ab los seus trenta y tants anys guanyava vintivuyt duros, sempre'm deya:—Aquest Espinós me sembla que deu patir del cor.—

Y cada día, quan a quarts d'una ell arribava cançat, suhant, a poch a poch, esgroguehit, en Maristany axecava los ulls de la feyna, l'anava seguint y després tornava ab la cançó de sempre:—Aquest home pateix del cor. Un día fará un crech!—

No semblava sinó que 'l ex-estudiant de medecina, embrutit per la monotonía d'un treball a sou, gosés fixant-se en aquell home que cada día passava pel davant seu, despertantli estudis oblidats, observacions que havía fet en altres temps...

Un mitgdía, me'n recordo com si fos avuy, l'Espinós va entrar ab lo sach al coll, més afinat que may, y's posava la má esquerra sobre'l cor com si hi tingués palpitació. A dures penes passant per entre'l nombrós públich, se li veya la cara groga, la boca que se li obría com demanant ayre... Semblava un náufrech d'un mar de gent, d'humanitat.

En Maristany, com si veyés passar un fantasma, va tocarme'l colze y'm deya:

—Míratel... míratel.—

Quín esglay vam tenir un ratet més tart! S'escampá per la casa la esgarrifosa nova de que l'Espinós estava agonitzant. Al meteix temps un moço sortí disparat a buscar un sacerdot.

Fou ben trista la impresió que va sentir tothom. Los sorolls esdevingueren més suaus y tots treballavam poch a poch, com si una cosa extranya se'ns fes seus. La alenada de la mort se filtrá arreu... Arribá'l sacerdot qui entrá silenciós, ab los ulls baxos, obrintse pas amorosament. Semblava que'l malalt l'esperés pera morir.

Lo metge va fer tart.

Ab tot axó vingué la hora de plegar, y quefes y dependents, moços y *grooms*, ningú se'n va anar a dinar sense pujar a veure al mort, qui estava sobre una taula, ab lo cap sobre un coxí. Dos ciris cremavan: un a cada costat.

Pera que tothom pogués entrar a dedicar un recort al pobre Espinós en aquella improvisada cambra mortuoria, s'enretiraren uns tamburets y's va treure un gros armari plé de *dossiers* de la secció de correspondencia.

A la tarda en aquella casa s'hi notava un ensopiment general. A dalt hi havía la pobra viuda y'ls dos fillets. Ja'ls enviaren a buscar desseguida, peró com que vivían a Sans... no arribaren fins a quarts de dugues y... ja era mort. Tots havíam plegat. Y trobaren aquell camp del negoci, que a les hores de feyna hi formiguejava tanta gent, poch menys que desert. Y en un recó de la casa van veure lo mort, l'espós, lo pare, que havía sortit aquell dematí content, axerit, besantlos a tots.

Oh! quín dolor devía sentir la viuda! No haverlo pogut tenir als braços, no haver rebut cap encárrech pels fills... Véuressel mort, en una casa forastera, una casa de comerç, hon ella no posaría segurament may més los peus!

Fosquejava ja quan los vam veure baxar. Tothom va parar la feyna y de tots los ulls exían mirades compassives. La viuda caminava plorant, sense mirar en lloch; al seu costat hi anava la noya, una noya que tenía un ayre de doneta... Al darrera d'elles seguía lo xicotet mirant a tot arreu, ab una cara viva, inconscient. Tenía sis o set anys y's semblava força a son pare. Quan va passar pel davant de la caxa s'encantá mirant una montanya de duros, que al baxar ells, dexá de comptar lo vell Obiols per respecte als pobres infeliços.

La viuda's girá abans de sortir y, neguitosa, com si tingués por de que la Mort los esperés al carrer, embolicá'l coll del xabalet ab un mocador negre, li ficá la boyna fins a les orelles, li buscá la má y l'estirá.

Ell, tot seguint, per axó, vinga tombarse a mirar aquella montanya de duros...

R. Suriñach Sentíes.

—Si vols tenir enemichs, dexa diners als amichs.

—A bon mercat ixen diners, y a bon lloguer feyners.

—Lo minyó quan es pagat, sempre té lo braç trencat.

—Sogra y nora, la una riu y l'altra plora.

SONET

De consonant forçat

La meua dona, sempre endomassada,
no vol confessar may que sía vella.
Tapa ab farina son color de pella
y té tota sa cara cotiflada.

De fadrina, per mi va ésser mirada
com una terra que promet, novella;
jo esperava que fos ben bufarella
y va ésser de casada buyda y fada.

¡Ay! Com més vá, més vela y més s'espenya.
De bades de consells la tench florida.
Quan los hi don, s'enfada, plora y renya.

Lo millor que puch fer, si bona vida
ab ella vull passá, es tornarla fenya
coure, bescoure y tallarla de mida.

Un Vell.

L'ORENETA

A Mlle. Héléne Furster

En mitg d'un cant de tristesa
una nota vaig sentir
que al veure les orenetes
sempre'm plau de repetir.
Escoltaula, que sortía
d'un cor plé de sentiment
que cantava en terra estranya
lo plant de l'anyorament.

Al llindar de ma finestra
cad'any, al venir l'istiu,
una gentil oreneta
venía a ferhi'l seu niu.
Ab son bech picava als vidres
volent dir: «ja soch aquí»,
y jo rebía ab gran joya
a l'aucellet per vehí.
Resta aquí, tranquil, li deya,
que quan no hi ets, molt t'anyor,
oreneta benvolguda
vens a alegrar lo meu cor.
Una nit, a la finestra
la vaig poder agafar,
y de cinteta vermella
un floch li vaig colocar.
Y ella contenta quedava
ab lo meu polit llacet,
ab ell anava y venía,
y entrava dins son niuet.
Deu anys torná ab la cinteta
a visitar mon casal,
a refer son niu de runes,
sens por que jo li fes mal.
Un jorn ¡trista recordança!
ma finestra vaig dexar,
fugint de feresta guerra
lluny, molt lluny, me'n vaig anar.
Bon país me doná hostatge,
y consolá ma tristor,
y si bé molts cors m'hi volen
de ma patria molt m'anyor.
Ma patria! lluny d'ella ploro,
sens poderme aconhortar...
y la constant aucelleta
¡qui sap s'hi degué tornar!
En mitg de les anyorances
ahon m'ha portat la sort,

per ma volguda oreneta
guardo sempre un dolç recort.

Aquesta nota agradosa
es la que vaig recullir,
y al veure les orenetes
sempre'm plau de repetir.

JOSEFA AMER Y PENYA

FÍ DE SEGLE

En la fosca de la cambra, titil-lavan les flames enrogides de dos tions que cremavan en l'escalfa-panxes. La porta de la alcoba lleument enllumenada dexava veure la blanquinosa silueta d'un llit molt gran, ahon s'hi perdía la escanyolida figura d'aquell jove, encara noy, que recolzat en tres coxins, se projectava en la esculpturada espona. Semblava que dormís. De tant en tant una tos seca y fonda, li feya moure penosament lo cap y pantejar d'angunia.

—Mare, quina hora es?

—Les 12 fill meu, any nou, y segle nou, ¿sents? vida nova y qui sab si salut nova per tu...

Al cap d'una estona de silenci, en que més assossegat de la tos, parexía reposar del desfici que'l desvetllava... torná.

—Mare, que encara no ha tornat mon pare avuy?

—No ho sé fillet... pot ser sí, com que aquí no'l puch sentir y potser era cançat y se n'es anat a sa cambra...

Digué la mare ab veu ofegada y angoxosa; prou ho sabía que a n'aquella hora estava oberta encara la rica sala de joch del Casino... de la qual ne sortía l'últim son marit ab les butxaques buydes y'l cap plé de tentacions y rencunies... prou; peró no gosava a dirli... pobre fillet...

—Mare... no... no ha tornat encara... Any nou vida nova... y jo no... ni ell tampoch. Mare oy que nó... vi-

da nova... nova... per mi si, si que la vull mare, si... que vinga la llum nova, tinch un fret...

Y's quedá aclaparat de l'esforç que li costava aquestes paraules, ab un estossech més sovintejat y ranquejós. La pobra mare suhava d'angunia, quan se li calmá la tos vegé que dues llágrimes s'escorrían cara avall, per les esgroguehides galtes de son fill; a les hores agafantli suaument la má.

—Fill, fillet que tens?

—Mamá, que la dexarán entrar a ma cosineta al quarto demá... fá dos mesos... ja fá dos mesos...

—Si fillet, si, jo metexa la faré entrar, dorm tranquil ara, veus... (sent soroll a la porta de baix) ja deu pujar ton pare... si't trova tranquil, dormit tindrá una alegría... cuyta...

—Si ja dormo... si... vida... nova, nova... y aná mormolant una estona aquestes paraules, fins que un débil ronch que continuadament sortía de son pit feu compendre a la pobra mare, que podía exir del lloch del malalt, per rebre son esbojarrat marit y donarli alguna golosina per sostenir aquella naturalesa, degenerada, llamenca.

Entre tant los tions mig consumits seguiren flamejant ab menys claror y algun que altre gall anunciava als desvetllats la proximitat de la primera albada del segle XX.

ANGEL AGUILÓ.

30 de Desembre de 1900

L'ADEU ALS ORONELS

Envers boscuries llunyanes
de terres trans-occeanes
emprenéu vostre camí;
en vostre llarch romiatge,
com a company de viatge,
¿no m'hi voldríau a mi?

A sota d'un meteix sostre
hem penjat lo niuet nostre,

jo he sigut vostre company
y ara que vé l'hivernada
emprenéu vostra volada
envers un país extrany.

¡Tant poch estiméu lo niu
y lo proper bosch ombriu
plé d'armonía y de flayre!
¡Detingáu lo vostre vol
y no'm vullgáu dexar sol
car no us puch seguir enlayre!

¡No us faça por l'hivernada!
ab amorosa besada
lo sol nos escalfará
y de nit arraulidetes
en vostre niu de plometes
ma cambra us abrigará.

Siau mos amichs fidels,
veníu, veníu oronels
estalvièus lo viatge,
no me'l dexéu tan solíu
lo nostre bellíssim niu
hon hem fet feliç estatge.

Ja vindrá la primavera
ab sa florida encisera
per alegrar nostres cors,
ja veuréu com se vestexen
les branques, com se guarnexen
ab les més brillantes flors.

Durant aquesta hivernada
no us mancará la becada;
en ma llar s'hi está p'á bé;
si fret y neu arraulexen
bé prou que la derretexen
los raigs del sol clá y seré.

No fugiu pas, orenelles,
ja vindrán albades belles,

aleshors podrém fruí;
plé l'espay de dolça flayre
nos rabejarém per l'ayre,
bany de rosa y gessamí.

May, ay! que mos prechs no poden
detindre als aucells que volan
per l'espay, com impulsats
d'un anhel que'ls precipita
y a llunyarse los incita
dels qui'n quedém emprendats.

Ab-Deu-siáu, orenelles,
y flayra, llum y roselles,
joventut y dolç amor;
dintre ma llar isolada
esperaré la tornada
de les amigues del cor.

Tornarán les aurenetes
y del camp les violetes
nostre espay embaumarán;
¡més d'amor les alborades
de joya a pler sadolladas...
may més, may més tornarán!

Aurenetes, en mon sostre
penjaréu lo niuet vostre
per ferhi somnis d'amor,
¡les il-lusions que tenía
y'm feren feliç un día
no tornarán al meu cor!

Si al retornar de viatge
de lo teu llarch romiatge
no'm trovasses, oronel,
¡es que també he fet volada
y allá... molt lluny me'n só anada
allá molt lluny... cap al cel!

JAUME BARRERA S. F.

Setembre de 1903.

L'ANY SPORTIU

Gran es l'avenç que en totes les diferentes manifestacions de la vida física s'observa diariament a Barcelona, de hon irradia cap a tot Catalunya.

L'interés per la cultura del cos, signe d'avenç y civilisació, es molt més notable, si s'atén al camí iniciat fá poch temps, que es lo de la popularisació dels exercicis físichs. Aquest efecte pot ben bé observarse ab lo *futbol* a la vista de tothom, qui la practica aumenta cada día, principalment entre les classes populars, que tenen los seus Clubs y trovan en lo sport lo verdader socialisme, ja que no s'atén per res a les circunstancies de naxement o de posició, sinó a la lluyta pura entre un home y altre home sols pel seu valer com a tal, no donant altra superioritat més que la força y l'enginy de jugador.

Conseqüencia de la propaganda que en periódichs de tota mena un día y altre día va escampantse pel nostre país, completada pels viatges que ja siga per estiuejar o senzillament per propaganda fan la gent de sport de Barcelona, en la fundació de nous centres en diferentes poblacions de Catalunya, o la implantació d'ampliacions en los ja existents, que'ls donan nova vida, iniciantlos en lo camí de la cultura del cos, imprescindible com es y será sempre per sobre de tot, la vida material com a base de tot altre.

Vista la importancia que tenen tots los sports en la vida d'un poble y ateses les ventatges del esprit d'associació que s'hi va formant, y del hábit de disciplina que 'n surt de les societats sportives, se'ns ocorreix molts cops que aquestes bones condicions restan després sense aprofitar, quan totes elles podrían tenir una hermosa aplicació práctica com a centres de propaganda de les nostres sanitoses idees, formant de la joventut sportiva un exércit de defensors ferms

de Catalunya; pera apoyarla en tots los ordres lo día de demá.

Prengan tots per model la inimitable Suissa y 'l seu gran patriota Guillém Tell!

La part de festes exteriors ha sigut ben bé tan feconda aquest com los anteriors. Lo sport hípich ha donat una superba mostra de lo que pot ferse a Barcelona prenent les coses ab una mica de temps, ab la organisació per l' Institut Agrícol Catalá de Sant Isidro del segón Concurs Hípich fet pel mes de Juny passat, que durant una quinzena cridá *tot Barcelona* al Parch pera admirar la agilitat y trassa dels caballistes extrangers, al costat dels qui feyan un brillant paper los nostres en los obstacles de tota mena, fentse aplaudir pels avenços fets en aquesta mena d'exercicis.

La esgrima va tenint més partidaris cada día, havent sigut l' any passat de gran interés per la vinguda del fogós mestre italiá Pini y l'elegant francés Merignac, sovintejant les festes esgrimístiques de diferentes menes.

Lo ciclisme y l' automovilisme van fent lo seu camí; sobre tot, l' últim va adquirint més importancia cada día, essent ja respectable pel seu número y qualitat lo conjunt d'automovilistes catalans.

Lo *lawn-tennis* ha adquirit un bell desenrotllo lo present any, haventhi ja quatre Clubs y celebrantse per primer cop un concurs internacional y 'l Campeonat de Barcelona.

No celebrantse festes oficials del Ajuntament, han dexat també de ferse festes sportives. De les del mes de Juny, si descontám unes carreres de bicicletes, no hi hagué gayrebé res més interessant. Aquestes y les dels Campeonats, fetes per la Mercé, al Parch, han sigut les úniques del any a Barcelona, havent sovintejat molt les excursions a diferents indrets de Catalunya.

Lo Club de Regates ha représ lo passat any gran animació fent preveure un bonich estol de remers que ben preparats poden donar molta honra al Club l'any vinent.

Lo futbol interessa més que may haventse presenciat partits d'un interés extraordinari als que hi acudí sempre'l públich demostrant lo carinyo ab que tothom mira aquest sport relativament nou pera nosaltres. S'han fet diferents concursos, alguns de quins partits los han presenciat 7 y 8.000 espectadors.

Comença a practicarse entre alguns entussiastas lo joch inglés del *cricket* y per acabar se miran cada día ab major interés, fentsen sovint, les carreres a peu, no descuydantse per axó la gimnástica.

Finalment s'anuncia la formació d'un gran centre sportiu, que ha de tenir induptable influencia en lo sport catalá.

Per tot lo dit podém ben bé assegurar que'l moviment sportiu a Barcelona va ben bé de puja cada día.

J. Elías Juncosa (Corredissas).

A LA MEVA FILLA

(PORTANT UN RAMELL A LA SEVA FOSSA)

Ab vares de Gessé, clavells y róses,
un ramell he format en lo jardí;
boniques son les flors y son flayroses,
empró es segú que foren més hermoses
conreuades per tu que no per mí.

Mes, com les he cullides y aplegades,
a la creu de ta fossa les vull dú,
que si bé es cert que no les has cuidades,
sempre jo y tan sols jo les he regades,
y no ho he fet jamay sens pensá ab tu.

Conrat Roure.

Santa Eugenia del Congost, Agost de 1903.

LA PLANA

La plana es ampla, extensa;
sota un cel de cobalt, la terra llença
al espay infinit tot sòn perfúm;
ni una boyra subtil, ni un núvol sura,
y a dolls, a dolls, devalla de l' altura
una pluja de llum.

Per entre 'ls camps de blat y de civada
l'alba de fulla verda y argentada
s'adorm mitg aturdida de claror;
un ventol caldejat ve de la platja,
y a la empenta amorosa de sa ratxa
l'estiu arriba ab ses espigues d' or.

Les abelles frisant rondinadores
pels florits tarongers, a totes hores
lo pólen xuclan del botó badat,
y cau de la brancada que s' esquexa,
com cau del llavi la planyenta quexa,
lo fruyt daurat.

Dels estanyols, en les frescals riberes,
s' hi gronxan los canyissos y verderes
del remorós lleveig als suaus petons
y la plana s' adorm, en sa llargada,
sota un llençol de blat y de civada,
de flors y papellons.

J. NOVELLAS DE MOLINS.

TRES FLORS

Demunt lo banch, hon serra
un pobre Fuster,
la seva tendra Esposa
compón un ramell

de dos brancons de lliri
  y un brot d'ametler.
De los lliris fresquívols
  un es blanch just neu,
flayrós com l'innocencia,
  pur com l'ángel bell;
y l'altre té les fulles
  de color ardent
com les flames que s'alçan
  de dins lo foguer.
Vestit ab ses flors blanques
  lo brot d'ametler,
sembla la Primavera
  que, dins lo Janer,
ja'l mes de Maig anyora
  y de flors se vest...
En fresch a dins un canti
  rumbeja'l ramell.
En mitg d'aquells dos lliris
  de *foch* y de *neu*,
¡que hi diuen les floretes
  del brot d'ametler!...
Les tres *flors* son cullides
  a dins tres Vergers;
les tres son per la Verge
  que es Mare de Deu.
Lo lliri blanch l'Arcángel
  del cel lo hi dugué.
Lo de color encesa
  com lo foch ardent
brosta dins lo cor tendre
  del Nen fillet seu;
y la vara florida
  es lo rich present
que'l jorn dels Esposoris
  Joseph li va fer.

JOAN AGUILÓ, PVRE.

Manacor de Mallorca.

LA BALONA

CANÇÓ POPULAR INÉDITA

Lo nostre amich Mossén Ramón Camps, Rector de la parroquia de La Corriu, excelent escriptor, com ho té demostrat en son *Assaig históricli-biográfich de Sant Ramón Nonat*, investigador diligent y entussiasta folk-lorista, nos ha remés, pera ésser publicada en aquest *Calendari*, la següent cançó, copiada d'una antiga llibreta que hi ha en l' Arxiu d' aquella esglesia del bisbat de Solsona, encomenada a son zel pastoral. Nos diu en carta que tením a la vista tan ilustrat prevere: *No porta fetxa ni firma, peró per altres notes que hi ha en la metexa llibreta, se deduheix clarament es lletra de Mossen Andreu Bertrán, Rector que era de La Corriu per los anys de 1580 a 1590 y tants.* Y nosaltres, després de llegida, podém precisar més la fetxa de la composició, per lo que se expressa en la última de ses estrofes:

«Excellent senyor
y Duch de Maqueda»...

tota vegada que en lo catálech de Virreys de Catalunya que tením a la vista, lo govern del tal Duch de Maqueda s' esdevingué desde l'any 1593 en que rellevá al Mestre de Montesa, Marqués de Navarrez, fins al 1597 en que fou substituhit per lo Duch de Feria.

Dexant apart lo mérit literari de la composició, dirém que 'l romanç sobre *La Valona* es com lo de *La Marquesota*, una página inédita de indumentaria artística e histórica de la qual no n' havém de fer un estudi, per la rahó principalíssima de que nos falta suficiencia per ferho, creyent que podém recordar a nostres llegidors lo molt competent que'n feu lo colaborador d'aquesta publicació anyal, lo malaguanyat e inoblidable en Joseph Puiggarí d'aquell altre ja mentat document histórich-literari que en ses cons-

tants investigacions descobrí lo sempre més anyorat mestre en Marián Aguiló sobre *La Marquesota*, del que 'n considerám una variant lo de *La Valona*, que ara publicám. Devém dir que aquest document es un altre quadro de les costums imperants en nostra terra fá més de tres cents anys, y del qual ne podém deduhir dues coses: primera, que lo mal exemple del estrangerisme venía aleshores, lo meteix que ara, de dalt a baix; y segona, que a igual d'avuy día, en aquells temps hi havía una reprovable afició entre la gent *a treure més al sol de lo que hi ha a l' ombra*, podentsen deduhir d'axó la explicació de la manca de virtuts y sobres de vicis conseqüents, per lo que queda justificat lo que deya Alfons V d' Aragó, en un document, segons testimoni del nostre respectable amich en Francisco de Bofarull, *en tots temps han tingut bech les oques*.

Aquí va la cançó tal com la ha copiada Mossén Ramón Camps, sens variar la ortografía:

La gent ygnocenta
miráu com s'entona
que qui no te renda
se posa balona.
En lo nom de Deu
jo començaré
axí com veuréu
que no callaré,
de bollana diré
ab rahó molt bona,
que es mala usansa
la de la balona.
Aniré parlant
de tots estaments
y assenyalant
tots los ygnocens
a tots quatre vens
senyala com trona
de tant mala usansa
com es la balona.

Si los cavalés
van tant antonats
y los mercadés
si tenen ducats
més los desditxats
y gent picardona
ab molt gran famfarria
se posen balona.
Qui ha ynventat
la tal vestidura
algun adulat
per sa oradura
prou té mala ventura
sent molta persona
qui no te un real
se posa balona.
Barret y Cabés
Casaca y gipó
es joch de exadrés
rei, roch y peó,

porten lo cordó
com tronxo de dona,
ningun home savi
se posa balona.
La capa ab capulla
es cosa de risa,
diré que es gran pulla
portar tal divisa,
quisá la camisa
no es gayre bona,
estich enfadat
de vostra balona.
Mitja de col-lor
calsa balonesta
diu que es millor
que no la garguesta,
lo joch de la gresta
may fou cosa bona,
axí meteix es
la usansa balona.
No se han de olvidar
ja les liga cames
posen y tafatá
unes setze canes
coses tan profanes
y gent tan potrona
no's poden suffrir
ells ni la balona.
Tanta ynventió
cosa diabólica
pel jove y minyó
sabata apostólica
diuen ab rethórica
la gent famfarrona
que es bona usansa
la de la balona.
Aniré parlant
dels casats y casades,
no perjudicant
persones honrades,
de virtuts esmaltades
aporten corona,
no fan los lampants
que aporten balona.
Y dich del casat
tot lo ques pot dir
te lo vent al cap
com si fos fadrí;
no te pá ni ví
per dur a la dona,
y lo desditxat
vol portar balona.
Ab veu de trompeta
publiquen les dones
al cap la bragueta
porten y corones
si les famfarrones,
no la honesta dona
que te gran pesar
de vostra balona.
Miráu la casada
carregada de fills,
vol ser acompanyada
al so de ministrils;
té al cap los grills,
mirau si s'entona,
al cap la bragueta
feta a la balona.
La del menestral
vol de seda roba
diu que es tot ygual
la rica y la pobra,
lo marit la troba
fent sorra de mona
perque no consent
que aporte balona.

Vestides de drap
veuréu les honestes
no aportéu al cap
braguetes ni crestes,
no plomal ni ploma
per dona honesta,
ni res de balona.
Mirau les donzelles
fins a les minyones
amaguen les orelles
ab ses grans balones
semblen a les mones
no fan cosa bona,
gorgueres tanyides
porten per balona.
Les fadrines pintades
com lo papagall
totes birolades
miraules al ball
ab pinta y mirall
la mare les antona,
ves la mía filla
balla a la balona.
Diu pósat la taldilla
mes entrelessada
ay la mía filla
y com vas entonada
tens me enamorada
tant es ta canyona
per cert que t'está
molt be la balona.
La filla ignocenta
y la mare més
de planta dolenta
tu non plantes res
y es per demés
que bon fruit no dona
nis pot dir honesta
la que du balona.
La mossa de canter
ab sos gandallets
cosa es que espanta
de mil colorets
tronxos y vetets
la molt rapasona
la clau de la cuyna
porta per balona.
Fadrines qué feu
en qué ha de parar
que lo temps passéu
sense treballar,
jugar y dragar
com a gent glotona,
calsar y vestir
tot a la balona.
Fadrins manestrals
y tots los demés
gordau los reals
si voléu mullers
lo qui te dinés
no li falta dona
prenéu mon consell
dexau la balona.
Don vos lo consell
no vull quel pagueu
en jove y en vell
miráu lo que feu
que quan ho vol Deu
sense núvols trona
y Deu no es servit
de tanta balona.
Noy ha ja fadrí
que tinga un real
ni un puto quatri
tenen de cabal
y lo major mal

es mantenir dona
y la tal ganancia
posá a la balona.
  A Vich la balona
es y en Barcelona
Perpinyá y Gerona
Leyda y Tarragona
Cervera y Solsona
tothom si entona
nis parla de res
sinó de balona.
  Balona abalonada,
balona de balons,
balona afortunada,
balona de brivons,
vells, joves y minyons
tothom la te per bona:
qui te enteniment
no's posa balona.
  Persones honrades
molt secretament
per anar entonades
passen detriment
per dir de la gent
cada qual s'entona
fa mes que no pot
per portar balona.
  Lo mon es perdut
si sobre ma fe
y tot corromput,
y es lo perque
no es home de be
nis te per persona
lo qui no aporte
vestit de balona.
  L'home honest perdut
mira quants anys corren
vuy tenen salut
y demá se moren,
vergonya se donen
los fills de la dona
de veure la gent
ab tanta balona.
  Pobres confessors
que s'están matant
y los predicadors
tot temps predicant
y sempre cridant
están en la trona
y van reprenent
la mala balona.
  Ohiu los sermons
non feu ningun cas
ab tentacions
serviu satanás
a infern bogarás
la barca catona
y trobarás sastres
quet farán balona.
  Lo sobre fruytat
de menjar y robes
diu que es pecat
socorréu als pobres
que de totes obres
Deu la paga dona
amarás a Deu
y no la balona.
  Les coses honestes
aplauen a Deu
de obres ynhonestes
vos apartaréu
quan vos moriréu
diréu senyor perdona
y vos pesará
de aver duit balona.
  Miráu al bon Jesús

en la creu penjant
veus que está tot nus
al pare clamant
tu vas te entonant
o mala persona
y no tens vergonna
posarte balona.
Excellent senyor
y Duch de Maqueda
prech te ab amor
la balona veda
que vestit de seda
a pobra persona
per cert no convé
ni res de balona.

RAMÓN CAMPS, PVRE.

La Corriu, 18 de Setembre de 1903.

L'ANY MUSICAL

Comparat ab l'altre, dona l'últim curs una nota favorable al bon gust que encara que ab lentitut, adelanta ab tendencia seriosa. Tots los concerts, ja públichs o privats, ja individuals, ja de grans masses, han servit programes ben meditats, gens lleugers y de valor musical; poden haver sigut ben ó mal executats, peró programes a la fí quina confecció s'ha vist guiada per la exigencia actual que ja no s'embabieca davant d'una *fantasía*.

Podríam trovar una negació de lo exposat en lo poch entussiasme que les obres de Wagner han obtingut al Liceu, peró en axó objectarém que'l públich que hi sol concórrer es l'antiquat, educat en una escola que está a les acaballes, no pot transigir sense esforç ab lo que li sembla element pertorbador. En cambi, aquest, lo jovent, gens influit per aquella música inflada, comprén a Wagner y'l recata fins al punt de creure heretgíes lo que del mestre 's canta al Liceu; per axó 'n protesta y no hi va, tot axecant aquell art gros en sessions d'estudi y concerts privats que propagan sens dupte lo bon sentir del drama lírich alemany.

Los compositors catalans per la seva part, dins dels medis que trovan a Barcelona s'han aprofitat y han ensenyat

que aquí la ópera tindrá conreuadors quan obertament s'ajude al músich. Tres han sigut les óperes estrenades «Follet», d'en Granados, «La Devoción de la Cruz», d'en Morera, y «Giovanna de Napoli», d'en Manen.

La primera s'executá com a prova al Liceu y a porta tancada; de més esperit catalá, ja que de les tres fou la única inspirada en lletra de la terra, se demostrá en Granados sinó técnich de nota, passional y enamorat de la tendencia francesa. Fou llástima que la obra no's pogués sentir en millors condicions y executada altres cops per formarne un cabal judici.

No es que en Morera tingués gayre millor sort en la seva «Devoción» peró 'l número de audicions sigueren al menys suficients pera tenir una idea clara del hermós treball que en ella s'hi desenrotlla. Lo compositor s'ha serenat, no força al mecanisme pera semblar estrany, sinó que modifica aquella seva manera portantla clara al auditori. «La Devoción» ja no trassa un camí a en Morera, s'hi veu afiansat ab tota una trassa gran de compositor. Es per nosaltres la página musical més homogénea del distingit mestre.

En Manen ab la «Giovanna di Napoli» estrenada al Liceu doná un pas més pel bon camí, peró 'l seu pensament musical se distreu encara y s'enamora a ratos de diferentes escoles, cayent n'obstant pel cantó italiá. N'hi priva del tot la forma d'orquestració atrevida ratllant a la inexperiencia, mes la «Giovanna» queda com una bella esperança de lo que fará en Manen. Quan aquestes planes escrivím está anunciat l'estreno d'*Acté*, altra ópera, aquest cop en tres actes, del meteix mestre. Veurém si la esperança se confirma.

Lo Teatre Lírich-Catalá torná a provar fortuna al teatre Principal, peró sense esma y fonament sólit, acabá son comés en una curta serie de funcions. Sols s'estrená una bonica obra d'en Morera, *La Barca*, seguint després igual repertori que quan s'organisá al Tívoli, y axó sens dupte va malbaratar lo segon intent.

La ópera d'istiu tingué devots també en lo mentat teatre, dirigida pel mestre Baratta.

Digne de menció sols s'hi feu l'*Andrea Chenier*, que se havía estrenat al Liceu anys enrera logrant poques representacions.

Lo més sortint de les obres posades al Liceu en la temporada foren *La Walkyria*, *Tristán y Isolda* y *Els Freischütz*: per la segona vingué expressament a dirigirla lo mestre francés Colonne. Malgrat axó, no tingué aquesta ni les altres aquella execució pulcre que demanan totes elles y a la que compreném no pot arribar una empresa com la del Liceu perque significaría la seva ruína. Cap als últims s'hi estrená la ópera de Cilea *Adriana Lecouvreur* que no va pas satisfer per falta de color y olor.

Y després ja no res devém dir que valga la pena referent a la ópera, fora de la última obertura d'hivern en que s'ha interpretat *La Demnació de Faust* d'en Berlioz posada ab un xich de cuidado. Per axó y per sa hermosa música aná interessant cada día més al públich.

Y entrant en la música de concerts, l'any passat no s'ha quedat pas manco. Devém començar pels tres celebrats en Març per l' *Orfeó Catalá*, la *Schola Cantorum* de París y l' *Orquestal Catalana*, perque son dels que forman época. Temps passat ja la *Associació Musical* nos havía fet sentir los solistes de dita entitat francesa, mes a l' Orfeó li tocá l' honor de donarnos a conéxer lo conjunt, que si bé no es nutrit, dona a quantes peces interpreta una seguretat y justesa may prou alabades. Foren acontexement, repetím, les tres audicions, quedant plé a vessar lo teatre de Novetats, ahon se celebraren; la execució del quint acte d' *Armida* durará molt en la memoria dels qui hi assistiren.

Altres concerts doná l' *Orfeó Catalá* ab lo meteix lluhiment de sempre, dos d' ells de beneficencia al Teatre Onofri, portant lo verdader art a n' aquella barriada, que correspongué ananthi tothom. Entre les obres que ha estrenat l' any derrer l' Orfeó, recordám lo millor mérit en *Lo Noy de la Mare*, d' en Nicolau, *Lo fill del Rey*, d' en Pujol, *Tu es Petrus*, d' en Victoria, y *Primaveral*, d' en Borrás de Palau.

La *Associació Wagneriana* continuá les seves sessions de análissis de les obres del gran mestre, y en dues s'hi executaren fragments; la primera en Febrer, dirigida per en Ribera, fou a gran orquesta y ab la cooperació de l'*Orfeó Canigó*, y l'altra en Juny, portada pel meteix mestre, a veus y piano.

La antiga *Associació Musical de Barcelona* doná les audicions acostumades de «Música di Camera». La de *Aficionats*, en diferentes époques, presentá lo nucle d'*amateurs* que la forman, dirigits per l'Armengol. Y per fí, les corals de Clavé, «Orfeó Barcelonés», «Escola Jordiana», «Ars Chorum», «Escola Orfeónica», «Catalunya Nova» y altres, treballaren com sempre.

Com concertistes, nos han visitat en Planté, en Risler y la Carreño, tres eminencies que al piano feren prodigis, al Principal los dos primers, y a Novetats la última. En lo violí sentirem a Sechiari y Serato, abdós molt jóvens y de gran pervindre. Pel Març estigué entre nosaltres lo célebre *Quarteto Tschech*, notable per la precissió y justesa ab que executa les obres dels clássichs, fama confirmada en les sessions que aquí doná.

Dels de casa, en Malats y en Vidiella no han faltat a la llista. L'alt honor conferit al primer al ésser guanyador a París del premi Diemer, va fer omplir la sala'l día que Barcelona lo sentí executar igual programa ab que aquella distinció havía sigut guanyada. Axí també assistí als dos concerts del segón, que ab combinació d'en Ribera, se donaren a piano y orquesta al teatre de Novetats.

Finalment, en Goberna acaba d'estrenarse l'any darrer entrant en lo moviment actual y fundant la *Societat Barcelonesa de Concerts*, que si bé no lográ atraures lo favor popular, molt será que ab perseverancia no ho consseguesca.

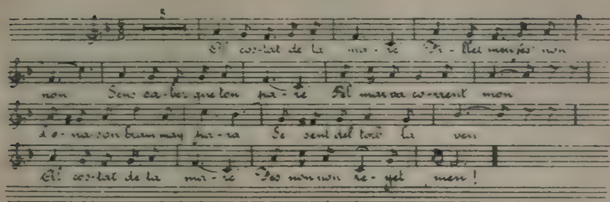
Veurém l'any vinent.

M. de Urgellés Depares.

¡DORM, REYET MEU! [1]

Cançó bretona

(Al Director del *Orfeó Catalá*, lo mestre En Lluis Millet)

I

Al costat de ta mare,
fillet meu, fes non non,
sens saber que ton pare
pel mar va corrent mon.
L'ona son bram may para
se sent del torb la veu;
al costat de ta mare
fes non non, reyet meu.

II

Canto y breço anguniosa,
fes non non tot seguit,
que ma veu tremolosa
ofega'l plor en mon pit,
quan la mar es furiosa
sento al cor pena greu,
y haig de cantá animosa,
fes non non, reyet meu.

1 Aquesta cançó es deguda, lletra y música, al mestre Teodor Botrel, notable compositor de Bretanya, qui ha sapigut inspirarse en la musa popular fins al punt de que ses cançons s'han escampat per tot arreu hon bategan cors bretons.—N. del T.

III

Si'l dol me té afligida
sempre que non non fas,
es que penso entristida
que mariner serás,
y l'ona malehida
sempre't voldrá per seu:
triga a fé't gran, ma vida,
fes non non, reyet meu.

Traducció de S. Farnés.

MOVIMENT CATALANISTA

Cosa sapiguda es, que una de les principals causes del crexement del ideal catalanista, resideix en una de les qualitats més sobressortints dels polítichs espanyols: la de revoltar contra ells al país en general per les vergassades ab que'l flagellan y d'una manera particular a Catalunya per los insults ab que tot sovint ferexen los nostres sentiments de catalans.

Un personatge de parodia de lo que deuría ser la alta direcció de la Instrucció Pública, va dexarse caure de plé en la irresistible tendencia que tenen los governants madrilenys a crear conflictes en benefici del crexement dels nostres ideals: aquest personatge (¡de que n'hem de dir personatges!), fou lo Comte de Romanones y la seva barrabassada lo R. D. de 23 de Novembre de 1902 obligant a donarse en castellá la ensenyança del Catecisme.

Hem de recullir aquest fet, abans d'entrar a historiar lo moviment Catalanista de 1903, pera lligar la Revista anterior ab la que aném a escriure.

Parlemne donchs, breument. Com era d'esperar, lo R. D. d'en Romanones, va fer l'efecte d'uua fiblada en

lo poble catalá. L'atacava al fons de l'ánima. Per adormit que hagués estat, l'hauría despertat. Y com que lo nostre poble, está ja, gracies a Deu, en bona part ben despert y se sent ben vigorós, se redressá a la una, valentment, contra aquella incalificable disposició ministerial. Jamay s'havían fet defenses tan hermoses, tan valentes dels drets indiscutibles del idioma patri; jamay los catalans havían arribat a compendre ab tanta claretat la imperiosa necessitat que tením de treballar per aquells drets; jamay fins aquella fetxa, la llengua catalana, havía conquistat tan terreno com ha conquistat, en les escoles. Ademés de la campanya periodística, brillantíssima y feconda que ha durat gayrebé fins a les acaballes del 1903, se protestá en mitíns, en comunicacions que dirigían a Madrit, corporacions de tota mena, elevades personalitats que no militan en lo camp catalanista, diferents Prelats catalans; se protestá en plé Parlament per diputats catalans dels metexos partits dinástichs y d'una manera especial per en Rusiñol y en Doménech, que ab sos valents discursos varen acabar de donar grans proporcions a la protesta, obligant al Govern a atenuar un bon xich les disposicions irritants del R. D.

Y mentres lo moviment s'extenía a les demés regions del Estat de llengua no castellana, a la capital de Catalunya s'organisava una embaxada dels Presidents de les principals societats intelectuals y económiques, que sortint lo día 10 de Desembre, se va presentar lo 12 al Palau Real, portant un Missatge, en lo que, com digué lo Senador y President de la Societat Económica, don Felip Bertrán de Amat, se reclamava lo regonexement de la personalitat de Catalunya y demés regions en lo referent al ús en tots los rams de la administració, de la llengua que'ls hi es propia.

Tals foren les conseqüencies del R. D. de qui per sarcasme se deya Ministre d'Instrucció Pública, lo primer decret que dedicat als catalans, los malaventurats polítichs varen posar a la firma del nou rey, mentres pensavan en organisar certs viatges que no s'han fet ni será prudent ferlos may, si no cambia radicalment cert estat de coses; si'ls polítichs madrilenys no posan un xich d'enteniment,

lo qual, no dexa de ser un problema tan difícil com lo del moviment continuu.

* * *

L'any 1903 presenta un tó bon xich diferent dels anteriors. Lo moviment polítich neix en bona part, de circunstancies generals; los conflictes nos los portan a casa produhint un malestar total, que dificulta de vegades la expansió del nostre moviment polítich. En efecte; durant tot l'any, hi ha vagues a Barcelona, vagues parcials, no gaire tumultuoses, que un expert escriptor, compara a la malaltía anomenada «febres de Barcelona», que xucla suau y traidorament la vida de la ciutat. Tot sovint hi tenen d'intervenir en aquest conflictes interiors, los bons patricis que están al cap del nostre moviment patriótich; les corporacions més respectables de la ciutat interposan la seva acció entenimentada (alocució del Ateneu, informació de la Económica sobre'l treball, etc.) pera dirigir per bons camins la mal guiada qüestió obrera; la intranquilitat general es gran durant llargues temporades y axó fá que'l moviment polítich—fora del batibull dels freqüents períodes electorals—reste somort y que sols s'exteriorise modestament peró d'una manera ben profitosa, en incomptable número de conferencies que per propagandistes de la nostra causa se donan sense may parar per tot arreu.

Hi ha hagut sessions solemnes, mitins, sorolloses manifestacions per qüestions suscitades a la Corporació Municipal, algun que altre fet aislat, ben profitós per la causa, peró la tónica del nostre moviment ha sigut aquesta: propaganda oral per medi de conferencies y lluytes electorals.

Hem hagut de passar per quatre eleccions: de Diputats provincials, lo día 8 de Març; de Diputats a Corts, lo día 26 d'Abril; de Senadors, lo día 10 de Maig, y finalment les Municipals, lo día 8 de Novembre.

Dexant de banda les eleccions de Senadors, noves per lo Catalanisme, les demés han posat de relléu que'ls afiliats a la nostra causa, van crexent cada día en tot Catalunya y

que fora de la nostra colectivitat polítich-social, no hi ha altra força que la d'un conglomerat format per la ignorancia y la malicia, que arribat a son máxim desenrrotllo per les eleccions de Diputats a Corts, va enrunantse depressa, pera dexar lo camp lliure al esperit de Catalunya.

Comença l'any ab treballs preparatoris de les vinentes lluytes electorals.

La Lliga Regionalista enllesteix de nou lo seu famós Diccionari electoral, que va a consultar tot Barcelona: repassa la metexa benemérita corporació les llistes d'electors de Senadors y fá sapiguer als primers contribuyents de la ciutat que no hi son, perqué aquelles llistes son confeccionades a gust dels cacichs, imposantse per tant lo treball de rejovenirles, de treuren la carcassa de la mort ab que's presentan, pera ferhi entrar un alé de vida, los primers contribuyents de debó; se donan mitins y conferencies a desdir, se llençan al carrer los noms dels candidats a diputats provincials per los districtes de Barcelona en que toca elegirne, per los de Vilanova-Sant Feliu, Girona y Olot, en que'l Catalanisme creu oportú presentar batalla. Y la batalla comença a Barcelona lo día 2 de Març, a la Diputació Provincial, ahon se celebra per la Junta Provincial del Cens, una sessió imposant, exigint lo poble, guiat per lo Catalanisme, que's donga la deguda intervenció als candidats de les distintes fraccions que van a la lluyta. Era la darrera vegada, que en eleccions populars, lo caciquisme d'en Planas y d'en Comas s'havía d'atrevir a donar la cara.

Aquestes eleccions son una sorpresa per molts: un partit xorch, exótich, titulat republicá, se n'emporta les majoríes a Barcelona: era la primera manifestació d'una onada de fanch que s'anava formant per la obsessió que un explotador de la classe obrera, exercía sobre les masses inconscients.

Surten no obstant triomfants: per Barcelona los senyors Saltor y Sagnier y per Vilanova lo senyor Bertrán; los de-

més candidats guanyadors son republicans, que'ls monárquichs, no cal dirho, foren vençuts en tota regla.

A la Diputació de Girona hi entran també ferms defensors de la Autonomía.

S'enardeix lo Catalanisme pera les lluytes vinentes y ab serenitat y entussiasme s'organisa pera les elecccions de Diputats a Corts. Va sol lo Catalanisme; una bona part de elements que's diuen federals, menats pel traidor a la memoria d'en Pi y Margall, axó es, en Vallés y Ribot, s'entrega cada día més als enemichs declarats de Catalunya y de la seva autonomía, los capitostos del titulat partit republicá únich; los del cantó oposat, los carlins, pretextant agravis y temors de que lo Catalanisme no era prou garantía pera amparar determinats interessos, se tomban també contra nostre y valentse uns y altres de forasters, treballan esbojarradament per conquistarse la opinió de Barcelona y de retop, la de Catalunya entera.

Barcelona, la culta y progressiva capital de Catalunya, se trova una pila de díes pertorbada, desfigurada, excitada com may ho hagués estat en semblants circunstancies per la xerrameca xorca, dels supervivents d'una política revellida, que ha sigut la desgracia de Catalunya y de tot Espanya...

Lo resultat en aquestes eleccions ja era previst: lo Catalanisme, en sa marxa sempre progressiva, havía d'aguantar fermament la xarbotada de populatxería dels republicans; aquests havían de sumar molts vots, molts... peró ab tot y preveures més o menys lo resultat, may ningú hauría arribat a creure que arribessen a tant... Trenta cinch mil vots va arribar a tenir en Salmerón. ¡Quina vergonya se'n donarán molts dels qui ara tenen l'enteniment ¡entenebrat!

Dos diputats catalanistes va treure Barcelona, los senyors Rusiñol y Doménech, axí com triunfants sortiren los senyors Soler y March per Manresa, Albó per Olot y Rius per Mataró, obtenint victories senyaladíssimes contra'ls seus contraris.

Y sortint d'aquesta feta, devíam anar per un altra: la elecció de Senadors. Si brillant va ser l'éxit que obtingue-

rem a la *provincia* de Girona, perque'l candidat catalanista lo Marqués de Camps, elegit a la vegada per les Económiques, tingué més vots que'ls altres, no va ser tan falaguer lo resultat obtingut a la *provincia* de Barcelona. Es veritat que a Barcelona havent presentat los cacichs batalla per la elecció de compromissaris, nosaltres los hi varem doblar los vots, peró conservavan encara certa influencia pels pobles; les llistes estavan confeccionades a gust dels caciquets; s'exerciren les coaccions més indignes; l'anunci de que's presentava definitivament candidatura catalanista va ser donat quan ja s'havían elegit los compromissaris dels pobles; carlins y republicans en general, no's varen dignar donar un cop de má pera acabar d'ensorrar al que sembla a primera vista que deuría ser l'enemich comú, y lo caciquisme monárquich cantá victoria. Es la última, deyan, y tenían tota la rahó.

Ab tot, en aquestes eleccions, y d' una manera especial en les altres dugues, se va posar en evidencia un fet llógich per cert y que no pot ser més afalagador: la força expansiva del Catalanisme, que fá que arrele de ferm en totes les localitats de Catalunya, frissoses de lliurarse de la esclavitut ignominiosa del caciquisme.

Aquest fet ha tingut eloqüentíssima comprovació en les darreres eleccions que's registran en l'any present: les municipals; passan de cent los candidats catalanistes que han sortit elegits regidors, com son en gran número los qui sense acceptar aquesta calificació, combregan en esperit en les nostres idees, y com a bons patriotes se portarán en l'exercici dels seus cárrechs.

A Barcelona la lluyta fou empenyadíssima: com a preliminars succehía lo de sempre, que's llençavan contra 'l Catalanisme les acostumades calumnies de que pactava ab los cacichs, lo que 'ls fets se cuydaren de desmentir rodonament, y que los republicans se desunían y se barallavan atacats d'aquella malaltía descoberta per un de la colla, anomenada *concejalitis*, exacerbada aquí a Barcelona per l'exemple dels regidors del partit, que han demostrat en sa majoría lo molt productiu que pot resultar lo cárrech.

Peró en mitg de tantes ambicions, en mitg de tanta miseria, continuava la obcessió per una idea xorca de les masses inconscients, subsistía lo meteix odi al Catalanisme per part d' aquells que no poden resistir la llum de la veritat y d' aquells que, vulgas que no, s'han de moure per l'esperit de raça: l'enviat del Govern, en Lerroux, s' aprofitava de totes aquestes circunstancies pera acabar de engatussar a les masses, emmenántseles, en companyía de agitadors extranjers, a posar la primera pedra de la «Casa del Pueblo», a celebrar una «merienda democrática» a la montanya del Coll, y per més que s'acabava de posar de relleu la maldat d' aquest home divulgant unes célebres cartes, ell s' aguantava ferm demunt del pedestal en que l' havía axecat la tontería d' una gran part de la pobra classe obrera y l' odi a Catalunya, y quan la candidatura republicana proclamada per los organismes del partit queya per terra, rosegada per les ambicions y passions desenfrenades del partit meteix, ell se converteix en dictador y proclama candidats als qui té per convenient, y que, al acceptar, demostran tenir un concepte de la democracia, de la llivertat y de la propia dignitat, molt diferent del que 'n tením nosaltres.

Aquests candidats, proclamats per lo farsant Lerroux, surten triomfants en número de disset, sortintne set dels catorze que presentava 'l Catalanisme.

A primera vista, gran es la victoria obtinguda per los republicans, peró rumianthi una mica, se descobreix que, vist les altres eleccions, los republicans han perdut més de cinch mil electors y que lo Catalanisme n'ha guanyat més de mil.

Los republicans no poden estar satisfets, y no n'están. ¿Podém estarne nosaltres? Fins a cert punt, sí, peró creyém que 'l poble de Barcelona no ha correspost als immensos sacrificis que han fet los regidors que en l'altre bieni va enviar al Ajuntament. Y axó que dexám de banda la consideració que s'han de meréxer per part de les persones honrades la representació polítich-social dels dos elements posats en pugna.

Sería incomplerta aquesta Revista si no preníam nota de molts altres fets de divers carácter.

Torném, donchs, a les primeríes del any pera trovarnos en lo pas del mes de Janer al Febrer, ab una manifestació simpática per demés del entussiasme patri y de la cultura del nostre jovent. Nos referím al Congrés Universitari Catalá, que celebrá varies sessions, elaborant un plan d'ensenyança que ha de ser arsenal fecondíssim pera bastir l'edifici de la futura Universitat Catalana y que ja ha començat a donar fruyt, donchs conseqüencia d'aquest Congrés son dugues cátedres lliures que funcionan desde lo començament del curs al Ateneu Barcelonés: la cátedra de Dret Civil Catalá, encarregada a don Joan de D. Trías y Giró, y la de Historia de Catalunya, encarregada a don Francesch Carreras y Candi.

Aquestes cátedres, inaugurades solemnement lo 16 de Octubre, constituhirán, ab altres que s'anirán establint, un dels més preuats timbres de gloria pera la nostra patria, de que lo Catalanisme podrá enorgullirse.

A darrers del mes de Febrer, lo dia 26, a Madrit nos afavorexen ab una d'aquelles disposicions ministerials, orígen d'efervescencia catalanista, a que tan aficionats hi son los governants: se dicta un Decret, aparentment ab mires generals, peró en realitat contra la classe notarial de Catalunya y regions de vida propia.

Amenaçat de mort lo Notariat catalá, se revolta tothom contra lo Decret en qüestió, obra del *célebre* Dato, que no té més remey que recular, encara que ab més tranquilitat d'esperit y ab més seguretat per la seva persona que quan va venir a Catalunya. Una de les manifestacions de patriotisme més remarcables que allavores varen tenir lloch, va ser lo mitin organisat per la Unió Catalanista, celebrat al Tívoli lo 29 de Març; per primera vegada se van presentar al públich, unides com a germanes que son, les dugues colectivitats, Unió y Lliga Regionalista, y com si axó no fos prou afalagador, va pendre part en lo mitin represen-

tació del partit carlí y del federal, no d'aquella part d'aquest partit empassada al enemich, sinó la que segueix fidel a les doctrines d'en Pi y Margall, que té a Barcelona la activa societat «Catalunya Federal».

Durant lo mes de Maig, lo Catalanisme, en sos variats matissos, estigué en plena activitat: ademés de intervenir en les eleccions senatorials, acorralava, avergonyía dins de l'Ateneu, a la monstruosa conxorxa de tota mena de elements que s'havía format contra nostre, pera guanyar les eleccions de les Seccions que forman la Junta; assistía ab especial espectació a la festa dels Jochs Florals, tant barroerament perturbada l'any passat; anava al Palau de Belles Arts a gaudirse dels delicadíssims espectacles de la «Trilogía histórica catalana» pera la restauració de Sant Cugat del Vallés, y se disposava a recórrer lo Camp de Tarragona y la Conca de Barberá, acompanyant a la Unió Catalanista y al Orfeó Catalá, ja que aquella entitat aprofitava la excursió projectada per l'Orfeó a dita capital y a Poblet pera acceptar solemnement, dintre l'histórich monestir, tomba dels nostres reys y magnats, la hermosa bandera que les dones catalanes li regalavan. Los últims díes de Maig y primers de Juny, aquelles comarques reberen la visita de milers de catalans procedents de tots los indrets de la Patria, organisantse festes verdaderament populars y catalanes, entre elles la imponderable festa de Poblet, de la que 'ns sería impossible donarne aquí, ni que fos una lleugera idea.

Lo mes de Juny es un dels més castigats per les vagues, y no obstant s'hi desenrotllan dos fets que cal apuntar: lo primer d'ells es la celebració a Manresa del sisé Congrés de la Federació Agrícola Catalana-Balear, en lo que, ademés de accentuarse en sentit autonomista lo criteri económich de la classe agrícola, s'ofereix l'espectacle, per primera vegada en tals circunstancies, de que ni un sol congresista catalá dexa de fer ús del idioma patri, ab tot y presidir les sessions lo Governador civil y haventhi congresistes castellans que prenen part en les deliberacions.

L'altre fet que deu apuntarse es la federació de socie-

tats económiques de Barcelona ab alguna de representació general en tot Catalunya, que quedant pactada al Foment lo día 15, constituheix un axamplament de la federació més limitada que ja existía y que pot ser base de ben cimentada campanya.

Lo moviment catalanista durant lo mes de Juliol l'hem de buscar fora de Catalunya. Hem de trasladarnos a la hermosa illa mallorquina (mitin del día 12), que havent ressucitat en ses arts y en ses lletres al compás de la ressurrecció de Catalunya, demana lo concurs de sa germana pera que impulse la seva ressurrecció política, parlantli de les reformes económiques a que té d'aspirar tot poble feynador que se senta cohibit per les trabes de la burocracia y del centralisme; reformes que, com les de les zones neutrals y concerts económichs, no ha dexat de reclamar en tot l'any lo Catalanisme, ab protesta dels egoístes bladers castellans y ab hipócrites promeses dels governants.

Se prepara un cambi de persones en la governació del Estat, y abans que 'l cambi no s' efectue, van a Madrit los diputats catalanistes, fent ressonar en mitg de la atmósfera corrompuda del Parlament la veu pura de Catalunya. Lo jove diputat per Olot crida a comptes al Govern, arrencantli declaracions concretes respecte al alcanç del Decret d'en Romanones; y pochs díes després, de cos present ja lo Ministeri que havía complert la seva missió de fer donar un pas més a Espanya cap a la seva ruína, en Rusiñol recordava als governants les constants aspiracions de Catalunya. Está ben definida—deya—la nostra línia de conducta, y no pararém fins a conseguir per la nostra Catalunya estimada la reivindicació de la seva antiga nacionalitat y autonomía.

*
* *

Passém per alt la temporada en que la gent, seguint una costúm cada any més arrelada, abandona los seus quefers ordinaris pera escamparse pels pobles y masíes de la nostra terra, no sense que dediquém abans un recort de agrahiment y admiració als dignissims regidors catalanis-

tes de Barcelona, que ab fermesa ¡admirable bregan sense descans per los interessos y honor de la ciutat, contra les escurrialles dels partits monárquichs y la avançada que hi tenen los republicans, recort del que 'n toca una bona part al animós Francesch Cambó, que en premi a son civisme es processat y ademés suspés del cárrech per alguns díes; passém ara per alt aquesta temporada y los primers díes de retorn a la vida normal, perque les principals manifestacions de Catalanisme que s'hi succehexen, les hem ja apuntades en altres indrets de la Revista, y recullím, per acabar, dugues vergassades formidables ab que 'ns delma lo centralisme.

La primera d'elles es lo projecte de subvencionar a Madrit ab dos milions de pessetes anuals, pagades per tots los espanyols; la segona, ab tot y la seva gran odiositat, es ja vella: la injusta distribució que en contra de Catalunya y alguna altra regió se fá del cupo de quintes. Si contra aquestes dugues vergassades no s'axeca una creuada en tots los paíssos perjudicats, com s'axeca a Catalunya, podrém ben dir que molts pobles d'Espanya son ben dignes de permanéxer perpetuament en l'oprobi y la esclavitut en que viuen.

Peró axo no 's dirá de la nostra Catalunya, que sola o acompanyada, a poch a poch o depressa, segueix serenament lo camí de la seva redempció, despertant als qui dormen més fort, y preparantse a sepultar en la metexa fossa dels vençuts als qui, ufanosos per una populatxería passatjera, no tardarán en compendre que Catalunya es terra de seny, de llivertat y d'honradesa, y ademés d'energía pera ferse respectar.

J. Maspons y Camarasa.

—Paga a ton Senyor los drets, y llúnyat de ses parets.

—Deu mantinga mon senyor, per por d'un altre pitjor.

—Més val poch ab voluntat, que molt si es de malgrat.

CORRANDES FRESQUES

I

Llivertat, font d'aygua pura,
¡com regalarías l'ánima
si les teves deus no fossen
tan sovint emmatzinades!

II

Farsants prometen al poble
redimirli sofriments:
si ell a redimirsen triga,
ells may tant... a costes d'ell.

III

Partits ¡partits malehits
quant dividiu als honrats!
Partits ¡partits benehits
quant dividiu als malvats!

IV

Dels Reys diuen pestes
certs grans oradors
que, ja al dirles, mostran
tení un rey al cos.

V

¡Pobre poble! Noy petit
fins quan semblas home gran!
¡Sempre aprop les il-lusions!
¡Sempre lluny los desenganys!

VI

Los fanatismes rojos
fan riure a Satanás:
los fanatismes negres
a Jesucrist plorar.

J. Riera y Bertran.

DESILUSIÓ

(CAPÍTOL D' UNA NOVELA)

Entre festes y festetes, que a Olot sovintejan durant l'estiu, s'havía acostat la major, la de Nostra Senyora del Tura, al temps que ja 'ls fajols començavan a blanquejar. La vigilia al vespre, al Firal, a la plaça y en alguns principals carrers, hi havía hagut una espléndida gallarda; sota'ls fanals de colors y 'ls voleyants gallarets, los vehins organisavan ballades. Per tot arreu se notava bona afluencia de forasters vinguda a posta; tothom se preparava a fer una festassa; y no mancava animació y gatzara en diversos indrets de la vila.

En Pauet havía conseguit que la María acceptés lo seu braç pera acompanyarla al *ball-plá*, y 'l meteix día 8 de Setembre, diada del Tura, l' havía compromesa també pera les sardanes llargues a plaça.

Com més li costava d' obtenir de la María una paraula que la lligués, més s' entussiasmava 'l jove ab aquella noya que tants atractius possehía y de la qual tanta distinció s'irradiava. Havía passat quasi tot l'Agost enamorat com un boig, no pensant sinó en ella y a totes hores observantli 'ls reconets dolços de sa fesomía agradable: examinantli lo mig-riure, les faccions boniques que solía pendre al mostrarse admirada o satisfeta. Qué se li'n donava que tingués cinch anys més que no pas ell! Potser en axó hi trovava un atractiu de més, perque la sentía dona feta, la veya en la plenitut dels seus encants y de la maduresa; fins li agradavan certs ressorts de coquetería, que ell conexía que li anavan dedicats, ab los quals la noya provava de rejovenirse.

En Pauet no tenía la fredor suficient pera calcular conveniencies; s'entregava a les passions ab tot lo transport de sa fantasía somniadora. Se sentía plé d' amor per la María: per qué havía de pensar en res més?

La María semblava que en lo goig de saberse estimada hi begués la salut a fortes glopades. Sa cara tenía una frescor com de vint anys, y 'ls parpres, lo que més la trahía, prenían uns tons envellutats que donavan més penetrant misteri als seus ulls vert-blavosos. Lo seu cabell, sech y mat, era sempre d'un ros fosch y d'un rullament ben natural. La boca, més aviat grossa que xica, que parexía estojar delicies no fruïdes, tenía 'ls llavis encesos que no semblavan d'ella. Peró fins lo cós, que cimbrejava ab una gracia exquisida, anava abandonant aquella magror d'abans, y'ls pits, les espatlles y 'ls costats se li omplían de suavíssimes ondulacions. Sa veu era més plena: l' amor li havía ensenyat de modularla ab discreció y tendresa.

En Bruguera, sempre endreçat, naturalment elegant, un día comparexía vestit a tall de caçador, un altre ab acabada *toilette*. La María, y també l' Henriette Berthault, lo trovava particularment bé quan, havent vingut a cavall, arribava ab los calçons encara posats, tot fent mostra de la seva bona alçada.

Desde que havían fugit los Mates, los jóvens enamorats, ab alguna altra familia, havían fet excursions de perdurable recort. Un día en Pauet les va dur a Sant Andreu del Coll, l'esglesieta románica desde la qual se domina tant bé la plana olotina. Berenaren a la font, sota 'ls arbres, begueren aygua fresca a tot regal; després en Pauet, en un salt, aná a cercar la clau de la capella a la masía Ventolá; y aleshores, la María al davant, corregué cap a la ermita; les Berthault feren una embestida tumultuosa darrera d'ells dos. Sense gayre respecte, ab pruija de trovarse a soles, la María pujá depressa al campanar; en Pauet la va seguir. Allí dalt, tots dosets, mentres les demés noyes arribavan y feyan una mica d' oració a baix a l'altar, s'escoltaren una estona bategar los cors de cançament y d'emoció. Desde allí dalt se veya la Rovira. Lo jove, vessant d' entussiasme, va demanarli, com a recort de llur conexença y simpatía, que 's dexés fer un petó; y la María, contenta, enjogaçada, per tota contesta tirá escala avall, y llavors sí que va age-

nollarse alguns instants devant de l'altar. Després ab gran formalitat, com si res hagués passat entre ells, examinaren ab los demés la curiosa capella, lo sepulcre de Berenguer de Coll, cavaller del XIVén segle, los sants barrochs dels altars, lo troç de retaule gòtich fent de porta de la sagristía. En sortint, encara les noyes tingueren ocasió d'esparverarse ab los bous del Castell que exían a pasturar. Al devallar la montanya, los enamorats estavan imbuhits per la sentimentor que 's desprén de l' hora baxa; miravan de lluny la Pinya, lo Serrat Roig, la Rovira. En sent a la ribera, atravessaren bogejant les passeres, ajudades totes les dones per en Pauet.

. . . .

Aquestes entrevistes los havían fet intimar tant, que l'un ja conexía les costums y 'ls gustos de l' altre. Ab certa recança se veyan forçats, per escrúpols de la noya, a allunyar la confessió de llur amor mutual. Y 'l día de la festa major, quan se trovavan tots dos a la plaça desde bon matí, esperant l'Ajuntament, semblavan dos coneguts de tota la vida que no gosessen a tutejarse.

Eran prop de les vuyt del matí quan la comitiva arrencá de Casa la Vila. Ab musica, gegants, cavallets, féu la passada per diversos carrers, anant a parar a la plaça, que estava guarnida y vessava de generació pels nou carrers que hi fan cap, y plens los balcons de tot lo voltant. Tant bon punt instalada la comitiva oficial, la cobla tocá l'ayrós ball dels gegants. Immediatament los geganters se'ls emportaren fentlos fer uns saltirons acompassats que llevavan tota la serietat an aquella figuraça ferrenya ab casch y porra y a la de sa companya. Al davant hi anava, com un director, lo beneyt d'en Liro ab sotana vermella y'l cap es borifat del popular *lliga-mosques*. A cada angle de la plaça los gegants executavan una dança complicada. En havent acabat los gegants, vingué la tanda dels cavallets, que comparegueren belicosos, acompanyats de sa típica tonada; a cada angle de plaça feyan llur ball complert; lo noy que feya de capitá recorría tot l' esquadró, mentres los demés feyan frisar los cavalls de cartró que duyan lligats a la cin-

tura; després emprenían la dança guerrera ab una regularitat que indicava prou que'ls noys l'havían apresa de gust.

Un cop llestos los cavallets, començá la primera sardana llarga, sardana d'honor, presidida per l'Ajuntament, y en la que prenían part tots los estaments de la vila y també los forasters; sardana monstre que ocupava tot l'ample de la plaça; un sol radiant obligava a fer ganyotes a bona part dels qui formavan la gran rodona. En Pauet hi era donant la má dreta a la María, perdut entre tanta gent.

Lo senyor Bruguera s'estava mirant les balles oficials, y l'Esteve, un tafaner garlayre que a totes hores se 'l veya rondant per la plaça, va dirli signantli en Pauet:

—«Y donses, que será casori, senyor Pau?»

Lo pare, un xich vanitós de veure 'l seu noy fent tant goig entremig d'aquella gent, peró cremat a l'explicarse 'l motiu de ses contínues evasions, contestá:

—«Poch sé res, jo!»

L'endemá al vespre era lo día tradicionalment marcat pera 'l típich ball-plá, aquell ball que 's passeja y no 's balla.

A l'hora convinguda, en havent sopat, anavan comparexent al saló de sessions de Casa la Vila noyes molt empolaynades ab companyía o bé a soles. L'Ajuntament cridava a tothom noble y amplament; podían pendre part en lo ball-plá, segons deya 'l programa de les festes, *cuantos vecinos y forasteros gusten*, y an aquest fí 'ls *dirigía atenta invitación*.

Compromeses ab díes d'anticipació, les noyes s'esmeravan en ferse boniques, segures com estavan de que serían molt mirades. En Pauet ja hi era quan la María arribá a Casa la Vila, y aviat tots dos, fent bracet, formaren part de la llarga y característica comitiva, ella satisfeta d'abandonarli 'l braç, ressentint una impressió semblant a la de la primera vegada que va donarli, en lo ball dels Mates; ell boy orgullós de tenirli. La emoció amorosa invadía llurs penses al ferse cárrech de que anavan lliures pels carrers, fent bracet com uns nuvis, seguint a una llarga serie de parelles, seguides d'una altra colla.

L'Ajuntament y la comissió de festes obrían la marxa; venía després lo gran seguit de parelles, ab musiques de tant en tant, y noys ab atxes perque 'ls vehins acoblats a cada cap de carrer poguessen tafanejar a llur gust los vestits de les noyes y pera amohinar als jóvens ab tal excés de claror. Les parelles anavan disposades per ordre d'edat. Al davant una colla de nens, disfrutant de fer lo meteix que'ls hómens, semblava que joguessen a *senyors y senyores*: los nens riçats, les nenes blanques y ab llaços al cap, ben calçadetes, s'en portavan totes les mirades. Després, la jovenalla de quinze anys, sentint les primeres frisances amoroses, prenía posats tristos o ressentits perque les noyes, manifestant ja'l desig de plaure, lluhían llurs postures instintiva y novellament apreses. A la fí, per cloure la comitiva, no hi mancavan alguns matrimonis massa madurs, peró desitjosos de mostrar grosses agulles de pit y imponents cadenes de rellotge, aprofitant una ocasió que no 's presentava gayre.

En Bruguera se sentía signat y anomenat a l'atravessar alguns carrers; fins va adonarse un moment de que tenía damunt la mirada tafanera de la seva tía Leonor, y axó 'l posava neguitós, mentres parlava a la María del seu amor intens, fentli veure que era un sentiment que no podría may més reprimir. Davant del silenci de sa companya, com adalerat, ell feya encara més protestes de que 'l seu amor duraría tant com la vida. La María no contestava apenes, semblava emocionada y trista, abandonantli sempre 'l braç, que ell apretava febrosament.

Y axí arribaren, com los demés, a la plaça de la *Constitución*. Un cop allí, una orquesta nombrosa va tocar una americana banal, y los dos jóvens, com les altres parelles, feren alguns giravolts; després un vals, que 'ls féu parlar d'aquell de la reunió de can Mata. No havían ben acabat, que començaren a fendre l'aire uns coets anunciant lo castell de fochs, esverant a les dones ab motiu. Tot seguit les rodes dispararen dolls de foch y unes garbes de coets, peterrellant per l'espay, escampavan pels balcons espurnes y alguna altra dexa pitjor, o bé ocasionavan crema-

des entre 'ls badochs que s' estavan a la plaça il·luminada.

Mentres se rematava lo castell de fochs, les parelles se dispersavan. En Pauet se 'n portá la María al *Círculo Olotense*, hon havían de trovar los seus y acabar de passar la vetlla.

Durant lo curt trajecte, sentintse més sols y més íntimament lligats, fóra les atxes batxilleres y anant mig a la desbandada, en Pauet li parlá an ella ab frase commoguda:

—«Díguim la veritat, María; díguim d' una vegada si es que vosté m' estima a mí o si vol jugarhi. En nom de la nostra bona amistat tinch dret a exigirli que 'm sigui franca... Tots dos sentím inclinació l' un per l' altre, y a vosté li costa massa de confessar que ha vingut a Olot perque m' estima».

Aleshores ella, profondament commoguda també, ab los ulls baxos com si li pesés la confessió, va respóndreli:

—«Sí, Bruguera: estich ben enamorada: l' estimo molt!

—Per sempre?» li va dir ell.

—«Per sempre! Jo ray, puch dich resoltament: sempre! Li puch ben assegurar que 'l meu amor es més fondo y será més durable que no pas lo seu. Es un presentiment!»

Va axecar la vista dirigintla an ell, y ell va aguantar d' una manera tant confiada y ferma aquell esguart de dona enamorada, que a la María se li esvaïren tots los temors, y s' entregá plenament a la incomparable delicia de saberse compresa y estimada.

Ell, ab la má lliure, li apretá la que li tenía presonera del braç; ella va estrényer també llarga estona, y tots dos pujaren los esglahons del Casino disposats a tornar entremig de l' altra gent, peró ben contents l' un de l' altre y ab lo cap ben alt, com després de presa una resolució trascendental pera tota la vida llur.

J. Massó y Torrens.

AUBADA DEL ÁNIMA

Era allá al no-res,—sens esma, encongida;
l'alé de Jehová—me vá donar vida.
Tacada veyentme—de culpa no meva,
al Jordá'm rentava—pera ferme seva.
Per la terra asprosa—boy arrossegantme,
de culpes ben meves—he anat embrutantme,
més, Ell me perdona,—dantme nova vida
y ja, com a esposa—a sopá'm convida.
Vol ésser ab mi—una sola cosa!
Tot un Deu dins meu—sens ésser contosa!...
Demá aquell alé—que vá despertarme
glassará mon cos,—per més aproparme
a Qui tant de temps—que'm deu esperá'
y, sens fí, l'Espós—tota'm gosará!...
Mes ¡ay, que lluny es—aqueix sant demá!

MANEL ROCAMORA.

PERPETUINA

(ESCRITA PER ENCÁRRECH D' UNA XAMOSA ORFANETA)

Oh pare, vostres ulls varen tancarse
al tocar de la Mort l' hora fatal;
desconsolats y sols vares dexarnos
per empendre més tart lo caminal.
Mes abans que en lo Cim pogám reunirnos
y estrényens abraçats eternament,
permetáu que en la tomba hi pose ara
prova de que us recordo constantment.

J. SALA Y BONFILL.

Día de Difunts de 1903.

UNA NOVA TRADUCCIÓ CATALANA
DE LA IMITACIÓ DE JESUCRIST

Tením una singular satisfacció en oferir a nostres lectors les primicies de la traducció catalana que del celebrat llibre del V. Tomás de Kempis está próxim a donar a la estampa nostre amich Mossen Gayetá Soler, per medi de la Casa editorial de Gustau Gili. Lo treball que s'ha emprés Mossen Soler, será verdaderament remarcable, puix posará al descobert que les traduccions castellanes del P. Granada y del P. Nieremberg, lo meteix que les catalanes del P. Bonaura y del P. Pí, com la del bon Thos y Codina, sens que puga exceptarse la primera de totes, la que en valenciá feu a mitján segle XV lo retórich Miquel Pérez (de la qual segons se diu se'n fará aviat una nova edició pera'ls erudits), son totes elles fetes ab sol lleugeresa, tant a la lletra y sens profundisar l'esperit del llibre, que están plenes de vaguetats, d'equivocacions tan sensibles com lo traduhir constantment *sensum* per *sentits*, en lloch de *parer*, *seny* o *judici*, segons los casos; de obscuritats, sobre tot en los mil textos de Sagrada Escriptura de que está empedrat lo Kempis, y molt més en los passatges ja obscurs en l'original; per lo que s'imposava una nova traducció, per molt que a primera vista semblés sobrera.

Sabém que la traducció anirá precedida de un bell treball crítich sobre lo verdader autor de la Imitació, y ornada ab l'autógraf de Tomás de Kempis y alguns altres gravats a n'ell relatius.

Ara vejan nostres lectors la mostra.

CAPÍTOL XLIII DEL LLIBRE TERCER

CONTRA LA VANA CIENCIA DEL MÓN

I.—Fill, no 't dexes portar de les belles y sobtils sentencies dels hómens, puix lo Regne de Deu no es lo premi

de les paraules, sinó de la virtut. Escolta les míes paraules que inflaman los cors, il-luminan los enteniments, portan compunció y aconhortan molt.

May llegescas cosa pera semblar després més docte o més savi. Procura l'esmena dels vicis, y assó t'aprofitará més que 'l conéxer moltes qüestions difícils.

Per molt que llegescas o aprengas, haurás de retornar sempre al sol Principi de tot.

Jo só qui ensenya al home la ciencia y qui dona als humils un conexement més clar que 'l que podrían donárloshi los hómens. Aquell a qui Jo parle, prompte será savi, y avençará molt y molt en la virtut.

¡Ay d'aquells qui volen apendre moltes coses curioses de humana ciencia, y cuydan poch d'apendre la manera de servirme! Vindrá lo día en que aparexerá lo Mestre dels Mestres, y lo Senyor dels Angels, Jesucrist, a pendre la lliçó a tots, a examinar la conciencia de cada hú. Y llavors se resseguirá Gerusalém ab llanternes, y sortirá a la llum lo que estava en tenebres, y les llengües no tindrán paraules pera defensarse.

Jo só qui en un moment elevo l'enteniment humil, pera que entenga més coses sobre l'eterna Veritat, que si hagués passat deu anys en los estudis. Jo ensenyo sens remor de paraules, sens menyspreuar les opinions d'altri, sens pretensions y sens disputes d'argumentació.

Jo só qui ensenya a menyspreuar lo terrenal, a aborrir lo present, a cercar lo eternal y a assaborirlo; a fugir dels honors, a soportar los escándols, a posar en Mí tota la confiança, a no desitjar res fora de Mí, y a amarme fervorosament més que tot altra cosa.

Y no ha mancat qui, amantme de tot cor, aprengué coses divines, y parlá maravelles. Avençá més dexantho tot, que estudiant coses subtils. Emperó a uns ensenyo coses comunes, a altres coses singulars; a uns m'aparesch suaument en signes y figures, y a certs altres dono a conéxer mos misteris ab gran claretat.

Una sola cosa diuen los llibres, mes no a tots ensenyan

igualment, puix pera l' esperit, Jo só lo mestre de la veritat, lo qui cala los cors, qui penetra los pensaments, qui inspira les accions y qui premía a cada hú segons les seues obres.

GAYETÁ SOLER, PVRE.

LA MORT DE LA PATRIA

Les campanes totes ploran,
cel y terra están de dol,
es campanes tocan totes,
bim, bom, barambam, bim, bom.

Desde l'Ebre fins a França
tot son llágrimes y plors,
tot son llágrimes y quexes,
y gemechs y ¡ays! de dolor;
y una espessa nuvolada
d'ales negres com lo corp,
per lo espay va desplegantse
com si fós ja la tardor.
Si per cas s'ou en la prada
lo cantar d'algún pastor,
aqueix cant sols ne don pena
puix recorda als *Segadors,*
y la gayta més alegra
cambiant ensem ps de tó,
[illegible] ospira
com l'aucell que anyora'l bosch.
¡Catalunya, Catalunya!
¡dolça Patria del meu cor!
¿Perqué bogan les campanes
per quí están tocant a morts?
Tan bon punt n'ha sortit l'auba
Felip V n'ha fet un clot

desde un cap de riu a l'altre,
del Llobregat al Besós;
y com l'áliga estenentse
de la Patria al mitg del cor
ha enfonzat les seves urpes
per robarli'ls seus tresors.
Y en la heroyca Barcelona
ciutat presa a sanch y a foch,
sota un munt de runa y cendra
l'ha colgada axí que ha mort.

M. PLANAS.

LA PRIMAVERA

(ODA XXVII D'ANACREONT)

Contempla com al néxer
l'hermosa Primavera
derraman flors les Gracies
sa furia 'l mar sossega.
Mira com neda l'ánech
la grua al niu regressa
lo sol llu més brillant
y les boyres s'esquexan.
Del home los treballs
brillan també; la terra
sos fruits mostra, ab los seus
s'inclina l'olivera.
Los verts ceps se coronan
de pámpols y s'ostenta
lo fruyt hermós penjant
D'entre'ls brots y fulletes.

ANTONI RUBIÓ Y LLUCH.

Febrer de 1877.

UN DRAMA CATALA

A TRICHINOPOLY

A Trichinopoly, en lo cor de la India, a mils y mils de llegues de nostra aymada patria, se representá, ab gran aplaudiment, un drama sobre historia catalana titolat *Lo Triomf de una noble causa* (The Triomph of a noble cause).

La acció passa en temps de Raymond IV, y ve a ésser una lluyta entre lo geni castellá, envejós y absorbent, catalá, noble y lleal.

Un noble castellá, anomenat Alvarez, vol ferse seua la corona e imperar ab ses lleys sobre la terra catalana; ab aquest propósit texeix una espessa xarxa de calumnies per desbancar als hómens més fidels al Rey, y sobre tot al general Alfons, que consegueix exilar. Se descobren després les malifetes de l'Alvarez: l'Alfons es cridat de nou prop del Rey; empró lo monarca, sempre magnánim, perdona al culpable fill de Castella, qui sab, ab bona garla, disculparse, y fins sembla, ab ses rahons y xerrameca, tindre rahó.

L'Alvarez, sempre perfidiós, continúa treballant ab sa *camarilla* de afiliats per enderrocar al Rey y fins assessinarlo; emperó li son descoberts novament los seus plans, y lo punyal preparat per matar al Rey es enfornat en lo propi pit del criminal conspirador per la noblesa del monarca adicte.

Lo autor de la lletra es un ilustrat belga, y los actors foren nadius de aquelles apartades regions.

Terminá l'acte ab gran cridoria de *hurrahs*, romanguent tota aquella gent rublerta d'entussiasme per Catalunya.

JOSEPH RAFEL CARRERAS.

CONSELLS

Dut per la nau de la sort
d'eix trist mon en lo fer mar,
ab la fé al pit y'l seny clar
vés de dret vers lo teu Nort.

Dels teus bens un bon ús fes,
fuig dels plers que no son tals
donchs jo crech que un pler no ho es
si al fí d'ell hi van los mals.

Don pá y un lloch en ta llar
a n'el qui fam y fret té,
puix que'l gust de fer un bé
a tan bon preu no es pas car.

Viu sens fer molt ús del ví
puix que'l ví fá curts los anys;
fuig del joch, ja que a la fí
sol dur danys en lloch de guanys.

Sens por y ferm en ton lloch
y ab lo cap alt y'l cor net
fés lo que't diu lo teu dret
(pro fuig dels plets com del foch.)

Fes tot lo dit, que't pot dá
lo que val molt més que l'or:
un cos ben fort y ben sá,
llum al seny y pau al cor.

Ramir Torres y Vilaró.

TAULA

CALENDARI
CATALÁ

PERA L'ANY 1905

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN B^TA BATLLE

L'ARXIU
LLIBRERIA DE JOAN BTA. BATLLE
Carrer de la Tapineria, núm. 48
BARCELONA

CALENDARI CATALÁ

ANY VIII

CALENDARI
CATALÁ

PERA L' ANY 1905

COLECCIONAT Y PUBLICAT PER

JOAN Bta BATLLE

L' ARXIU
LLIBRERIA DE JOAN BTA. BATLLE
carrer de la Tapinería, núm. 48
BARCELONA

Imprempta La Catalana, F. Baxarías, Balmes, 71.

INDICIS SANITOSOS

Los qui miran lo moviment catalanista ab ulleres entelades per la passió, sía aquesta patriòtica, sía contraria a la nostra causa, al fer lo balanç del any passat no podrán menys de caure en error gravíssim. Los uns consultant les notes més sobressortints aplegades en sa memoria, dirán ab tò descoratjat: «No ha passat res o gayre be res. ¡Pobre Catalanisme!» Los altres se fregarán les mans ab ayre satisfet, y esclamarán: «¡Lo Catalanisme es mort y enterrat!»

Y no obstant, l'any que acaba de transcórrer ha estat, sens dupte, un dels més aprofitats pera la nostra causa, y al passar balanç d'aquest any, cal que ho fèm ab serenitat sens dexarnos portar per entusiasmes que, per més que's fundessen en l'amor a la terra, haurían de resultar contraris d'ella, principalment perque no'ns duría en lloch més que al descoratjament.

Tothom ha de convenir en que lo Catalanisme es un moviment complexe: revindicar la personalitat d'un poble es un treball colectiu que abraça tots los rams de la activitat humana y per axò es molt difícil seguir pas a pas un moviment semblant. Com succeheix en un gran exèrcit en campanya, quan les avençades reposan y tot sembla tranquil, les divisions de reserva s'afanyan, y tal vegada están preparant tota una serie de fortificacions que assegurarán la victoria d'aquell exèrcit que sembla en repós.

Una cosa per l'istil passa ab la nostra causa.

Lo moviment purament polítich ha tingut com aquelles avençades, una tongada de repòs; perque no hem de assentar al nostre compte com aventatjoses les manifestacions, més o menys espontánees, fetes ab motiu del viatge del Rey a Catalunya.

Però si pel cantó polítich s'observa aquest compás de espera, no succeheix lo meteix en altres ordres socials, ahon se pot descobrir la existencia d'una poderosa corrent d'activitat sanitosa.

Y aquesta corrent activa es sanitosa perque vé orientada envers lo nostre ideal de sempre: Pro Patria. Per tot arrèu se nòta un reviscolament de vida no dirigit a enfilarse a tal o qual corporació popular ni a obtenir tal o qual representació honorífica dintre del Estat Espanyol, sinó a conseguir l'enfortiment de la fè catalana en la generació que puja; en treballar sens descans, en fer un art, una sciencia, una ensenyança, una educació purament de casa.

Y com que l'art, la sciencia, la instrucció y les costums son lo veritable patrimoni d'un poble, patrimoni no tant contingent com lo dels interessos materials; com que tot lo moviment catalanista des lo seu començ s'ha dirigit a revindicar no interessos materials, sinó la dignitat y la honra de la Nació catalana, heus aquí perquè al notar aquest moviment en lo nostre estol mentres reposan les avençades, sentím batre lo cor plè d'entusiasme perque estám segurs de que aquesta es feyna de profit y la que'ns ha de donar la victoria en definitiva.

Ja no es un colegi particular que s'estableix pera la ensenyança de la infantesa ab lo método que Déu y la naturalesa imposan, sinó que de per tot arrèu se sent remoreig d'infant llegint en catalá, comptant en catalá y resant en catalá, ben trist es confessarho, gayre be sens ajuda de la Esglesía ahon se continua resant en la llengua de la nómina.

En los barris obrers se fundan Ateneus y Escoles populars gratuites, diurnes y nocturnes, y una institució catalana de bona mena, la dels Estudis Universitaris, estableix cátedres pera la ensenyança de la sciencia catalana, fugint de la peste dels mètodos de la ensenyança oficial: y l'èxit corona la seua obra, no tant com voldrían, ni tan depressa, los qui ja desitjarían veure lo gran edifici moral de la Universitat Catalana completament acabat.

Però s'hi treballa de valent y no's pert ni un quart de jornal. Ja s'anuncía la publicació d'una Biblioteca pedagògica, que tanta falta fá, no sols perquè los llibres de test que la actual ensenyança proporciona son escrits en castellá, y per regla general contra Catalunya, contra lo que nosaltres més estimám, sinó perquè gayre be sens escepció contenen la sciencia de fá un sigle y mig, mal apresa y mal pahida.

Una cosa nos satisfá d'aquest gran moviment social envers la cultura patria, que forma verdader contrast ab lo carácter que'ns ofereix la ensenyança oficial; aquest moviment se'ns presenta modest, práctich, sens gallejar de scientífich y despreocupat. En gayre be tots los centres d'ensenyança popular que s'han establert s'hi veu la mira de la educació més que de la instrucció, sens que aquesta quede desatesa. La creació d'Orfeons, de societats chorals infantils, de capelles de bona música sacra, n'es una bona prova. La sola enumeració, especialment la dels establerts aquest any, trauría del cor d'alguns catalanistes lo pesimisme de que parlavam abans.

Però qui parla de pesimisme en lo nostre estol al veure com treballa la directora de totes aquestes institucions, la que sembla condensació de la ánima de la terra, l'Orfeó Catalá? L'establiment per l'Orfeó de la Festa de la Música Catalana, la celebració de la primera d'aquestes anyals y'l gros èxit que hi ha obtingut, son be prou per convèncer a nostres compatriotes de que no sols no es morta la causa, sinó que'l cor d'ella batega fort y plè de vida. Precisament aquest any l'Orfeó Catalá ha comprat solars ahon alçará un edifici propi fent present a Barcelona d'una sala de concerts digna d'una capital europea: axò sol ja es equivalent a la obertura d'una trinxera inespugnable que'ls nostres enemichs haurán de respectar si encara en quelcom s'estiman.

Y per altra banda ¿què'ns ofereix lo camp de la política espanyola? Aquest sí que es un camp perdut que ja no cal parlarne. Aquí també hi veyèm indicis sanitosos pera

la nostra causa. Es inútil buscarhi una orientació; en va cercarhi un home de clar criteri: no poden fer foch nou perquè no saben ahon trobarlo y'l vell no té de què viure.

¿Quines sorpreses nos reserva l'esdevenir? Ningú podría dirho; però si treballám ab fè en la obra de reconstitució de nostre patrimoni nacional, calafatejant ab zel aquesta barca que la Providencia nos ha confiat, podrá venir lo díe de la desfeta però ella será prou forta pera resistirla y durnos a bon port, ab companyia o sense.

SEBASTIÁ FARNÉS.

SONET

Primavera y Amor son dugues coses
que sentintse germanes, nit y día
dancen als raigs del astre que les guía
davall los pòrtichs garlandats de roses.

Fermes de vida, sanes, delitoses,
alçan pel mon un himne de follía
breçant l'encant de notes voluptuoses
al bell calor de l'ampla fantasía.

Aném tots dos, fruím la Primavera,
aném tots dos, assaborint la vida,
flor que enamoras mon cor irradiant;

sobre tapís de flors de margarida,
sota ruxats de flors de rosa vèra,
per tota tu, vull viure hoy cantant.

A. DE RIQUER.

JANER

AYGUA AL JANER, OMPLA BOTES Y GRANER

1 Diu. ✠ LA CIRCUMCISIÓ DEL SENYOR, sant Concordi, m.: se v. a Besalú, Sta. Eufrosina y Sts. Marí y Odiló, abats. (I. B.)
2 Dill. Sant Blidulf, ab., fill de Tarragona, y sant Macari, ab.
3 Dim. Sant Daniel, m.: se v. a Barcelona, y santa Genoveva, v.
4 Dim. Sant Tito, b. y c. y santes Dafrosa y Beneta, mrs.
5 Dij. Sants Telesforo, p. y m. y Flamidiá, m.; se v. a Cuxá.
6 Div. ✠ LA ADORACIÓ DELS SANTS REYS: se v. a Barcelona. (I. B.)
7 Dis. Sant Ramón de Penyafort, c., fill de Barcelona.
8 Diu. Sants Apolinar, b. Eladi, m. Lluciá, pvre. y Maximiá, m.
9 Dill. Sant Marcelí, b. y Stes. Marciana y Basilissa, v. y mrs.
10 Dim. Sant Pere Urcéolo, Duch de Venecia: se v. a Cuxá.
11 Dim. Sant Higini, papa, santa Honorata, v., y sant Salvi, b.
12 Dij. Sants Nazari, c.; se v. a Cuxá, Victoriá, c. y Alfredo.
13 Div. Sant Lleonci, b., santa Glafira, v. y sant Gumersindo, m.
14 Dis. Sant Ephis, m., fill de Cáller, y sant Hilari, b.
15 Diu. *Lo Dolcissim Nom de Jesús*, y Sant Pau, primer hermitá.
16 Dill. Sant Honorat, b. de Arles; se v. a Barcelona y Perpinyá.
17 Dim. Sants Anton Abat, Sulpici, b. y Sta. Rosalina, v.
18 Dim. La Cátedra de St. Pere en Roma, y santa Prisca, v.
19 Dij. Sant Canut, rey, m. y santes Pia y Germana, mrs.
20 Div. Sant Sebastiá, m., patró de Barcelona y Mallorca.
21 Dis. Sants Fruytós, b., Auguri y Eulogi, diaques m., fills de Tarragona, y santa Agnés, v. y m., se v. a Manresa.
22 Diu. *La Sagrada Familia*. Sants Vicens, m., de Valencia, Vicens, Oronci y Victor ab sa mare Aquilina y son marit.
23 Dill. Sant Ildefons, arq. y St. Joan Almoyner, c. se v. a Vich.
24 Dim Sant Plácit, m. se v. a Cambrils y sant Timotheu, b. y m.; se v. a Vilassar.
25 Dim. La Conversió de St. Pau, ap. y la del B. Ramón Llull.
26 Dij. Santa Paula, v. y sant Policarpo, b. y m.
27 Div. Sant Mer, abat de Banyoles, sant Teodosi, b. de Barcelona, y sant Joan Crysóstom, b.
28 Dis. Sant Tirs, m.; se v. a Banyoles, sant Carlemany, se v. a Aquisgran y a Provença, y St. Flaviá, m., se v. a Verdú.
29 Diu. Sant Francisco de Sales, b. y sant Valeri, b. y c.
30 Dill. Santa Martina, v. y m., y santa Marcela, viuda.
31 Dim. Sant Pere Nolasch, c.: se v. a Barcelona, y lo B. Bernat de Travesseres, m.; se v. al Urgell.

FEBRER

FEBRER PLUJÓS, ORDIS EN GROS

1 Dim. Sant Ignasi, b., y sant Cecili, b. y m.

2 Dij. ✠ *La Purificació de Nostra Senyora*, Ntra. Sra. de la Bonanova, y sant Corneli, p.

3 Div. Sant Blay, b. y m.; se v. a Barcelona, y sant Oscar, b.

4 Dis. Sant Andreu Corsino, b., y sant Rembert, b.

5 Diu. Santa Calamanda, v. y m., filla de Calaf, Santa Agata, v. y m.; se v. a Barcelona, y 'ls sants Mártyrs del Japó.

6 Dill. Lo Sant Mysteri de Cervera, sant Amant, b., se v. a Perpinyá, y santa Dorotea, v. y m. se v. a Capellades.

7 Dim. Sant Romualt, ab. y sant Ricart, rey.

8 Dim. Sant Joan de Mata, f., se v. a Falcó, y sant Juveni, b.

9 Dij. Santa Apolonia, v. y m., se v. a Barcelona, y sant Nebridi, b. de Tarrassa.

10 Div. Santa Escolástica, v. patrona de Vich, santa Sotera patrona de Palamós, y sant Guillém, c.

11 Dis. Los Set Sirvents de María, y sant Jonás, monjo.

12 Diu. *Santa Eularia*, v. y m., filla y patrona de Barcelona.

13 Dill. Sant Benigne, m. y santa Catarina de Rizzis, v.

14 Dim. Sant Valentí, b. y m.: se v. a Navarcles: sant Valentí, Pvre. m.; se v. a Ribas, y sants Vidal, Zenón, y Felícula, mrs.; se v. a Serrateix.

15 Dim. Sant Faustí, Pvre. y santa Jovita, mrs.

16 Dij. Sant Honéssim, m. y sant Honest, b. de Tolosa.

17 Div. Sant Policroni, b. sant Donat, c. y sant Silví, b.

18 Dis. Sants Simeó, b. y m. Apóstol de Provença y Eladi, arq.

19 Diu *de Septogesma*. Ntra. Sra. del Campanar, y Sts. Alvar y Conrat, cfs.—*Anima* (I. B.).

20 Dill. Lo B. Maurici Proeta, fill de Torroella de Montgrí, se v. a Castelló de Ampurics.

21 Dim. La Miraculosa Llum de Manresa, santa Irene, v.

22 Dim. La Cátedra de sant Pere en Antioquía y sant Pascasi, b.

23 Dij. Sant Pere Damiá, b., y santa Margarida de Cortona.

24 Div. Sant Maciá o Matías, ap., y santa Primitiva, m.

25 Dis. Sant Cessari, b., y sant Avertá, c. fill de Limoges.

26 Diu. *de Sexagesma*. Ntra. Sra. de Guadalupe de Mexich, y santa Marcela. (I. B.)

27 Dill. Sant Nestor, b. y sant Baldomer, c.

28 Dim. Sant Rufí, m., sant Teofil, m. y sant Romá, ab.

MARÇ

QUAN PEL MARÇ TRONA, LA AMETLLA ES BONA

1 Dim. Sant Rossendo, b., y l'Angel de la Guarda de Tortosa.
2 Dij. Sant Simplici, papa, fill de Barcelona, y sant Absaló.
3 Div. Sants Medí, pagés; se v. al Vallès, y sant Hermenter.
4 Dis. Sts. Agatodor, b. de Tarragona y Eteri, b. de Barcelona.
5 Diu. *de Cincogesma*, Sant Geràssim, anacoreta, y lo B. Nicolau Factor. (I. B.)
6 Dill. Sant Olaguer, b. de Barcelona, y sant Victorí, m.
7 Dim. Sant Tomas de Aquino, dr., y santa Perpètua, v. y m.
8 Dim. *de Cendra*. Sant Joan de Deu, f. *Abst. de carn*. (I. B.)
9 Dij. Sant Paciá, b. fill de Barcelona, y sta. Francisca Romana.
10 Div. Sant Melitó y 39 companys martyrs. *Abst. de carn*.
11 Dis. Sant Constantí, c., santa Aurea, v., y sant Ramir, m.
12 Diu. *I de Quaresma*, Sants Gregori, p. y dr., y Mamilia, m.
13 Dill. Sants Leandre, b. Weldrach, ab. y Roderich, m.
14 Dim. Santa Florentina, v. y santa Matilde, regina.—*Anima*.
15 Dim. Santa Madrona, v. y m., filla y patrona de Barcelona, y sant Ramon Serra, ab. de Fitero, f.—*Témpores*.
16 Dij. Sant Heribert, arq., y sant Julia, m.
17 Div. Sants Patrici, b. y Joseph d'Arimatea, c. *Abst. de carn. Témpores*.
18 Dis. Sants Gabriel arc., Feliu, diaca, y lo B. Salvador de Horta, fill de santa Coloma de Farnés.—*Temp.—Ordres*.
19 Diu. *II de Quaresma. Sant Joseph*, espós de Ntra. Sra,
20 Dill. Sant Benet, m. de Cerdenya: se v. a Martorell.
21 Dim. Sant Benet, ab. y f., y Sant Filemó, m.
22 Dim. Sant Pau, b. de Narbona: se v. a Anglesola.
23 Dij. Sants Domici, Pelagia y Teodora, fills de Tarragona, y lo B. Joseph Oriol, fill de Barcelona.
24 Div. Sant Agapit, b. y m. y sant Rómul, m. *Abst. de carn*.
25 Dis. ✠ LA ANUNCIACIÓ DE NTRA. SRA. y sant Dimas lo bon lladre y la Mare de Deu del Chor.—*Anima*.
26 Diu. *III de Quaresma*. Sants Cástulo y Teodosi, mrs.—*Anima*.
27 Dill. Sant Fileto, santa Leda, sos fills Macedoni y Teoprepida, Amfiloqui y Cronidas, mrs. de Barcelona.
28 Dim. Sants Sist III, p., Timoteu, m., y Bertoldo, c.
29 Dim. Sants Eustasi, ab., Segón, m., y Pastor, b.
30 Dij. Sant Joan Climach, ab.
31 Div. Sta. Balbina, v. y m., y st. Amadeu, Duch. *Abst. de carn*.

ABRIL

PEL MES DE ABRIL NO TE'N TOQUES NI UN FIL

1 Dis. Santa Teodora: se v. a Gracia. la Invenció de sants Llució y Marciá a Vich, y sant Venanci, b y m.
2 Diu. *IV de Quaresma*. Sant Francisco de Paula, f.—*Anima*
3 Dill. Sant Benet de Palerm, c. y sant Ricart, b.
4 Dim. Sant Víctor, hisbe de Barcelona, y sant Isidor, arq.
5 Dim. St. Vicens Ferrer, c. patró de Valencia, y sta. Emilia, v.
6 Dij. Sant Celestí, papa y sant Cels, bisbe.
7 Div. Sant Epifani, b. y m , y sant Ciriach, m. *Abst. de carn.*
8 Dis. Sant Joan de Organyá, fill de Bellcayre, y abat de Bellpuig de les Avellanes, y sant Albert, c.—*Ordres.*
9 Diu. *de Passió*. Santa María Cleofé y santa Cassilda, v.
10 Dill. Santa Celeriana, v. y m., filla de Vich, sant Ezequiel, prof. y sant Florenci, m.
11 Dim. Sant Lleó Magne, p. y santa Florencia, m.
12 Dim. Sants Verona y Zenón, mrs. fills de Tarragona.
13 Dij. Sant Hermenegildo, en Tarragona, y sant Justí, m. se v. a Sant Quintí de Mediona.
14 Div. *Les Dolors de Ntra. Sra.* Sant Feliciá, m ; se v. a Barcelona, y sant Telm, c. *Abst. de carn* —*Anima.*
15 Dis. Santes Basilissa Anastasia, mrs. —*Anima.*
16 Diu. *de Rams*. Sants Toribi, b. y Llambert, pagés.
17 Dill. Sant Anicet, p. y m. y sant Robert, ab.
18 Dim. Sant Eleuteri, b. y sa mare santa Antía, m.
19 Dim. Sants Vicens de Cobliure, m. y Crecenci, c. *Abst. de carn*, avuy y los tres díes segúents.
20 Dij. *Sant*. Sants Víctor, Zotico, Zeno, Acendi, Siberi, Cristófol, Theo y lo nen Antoni, mrs. de Olot.
21 Div. *Sant*. Sant Anselm, b. y dr. y sant Silvi, m.
22 Dis. *Sant*. Sants Sotero y Cayo, p y m. y sant Apeles
23 Diu. *Pasqua de Resurrecció*. SANT JORDI, m patró de Catalunya. y sant Jordi, b. y c. de Cerdenya.
24 Dill. Sant Daniel, m. se v. a Girona y Sant Fidel, m.
25 Dim Sant March, evangelista. *Lletanies majors.* (I. P)
26 Dim. Ntra. Sra. del Bon Consell, y sant Marcelí, p.—*Anima.*
27 Dij. Sant Pere Armengol, fill de Guardia de Prats,
28 Div. Sants Prudenci, b y c. Vidal, m. y Pau de la Creu, c.
29 Dis. La inv. del cos de st. Cugat, m.en lo Vallés, y st. Pere m.
30 Diu. *de Quasimodo*. St. Eutropi, b. y sta. Catarina de Sena, v.

MAIG

PEL MAIG EO BON PAGÉS, DE LLAURAR DEU ESTAR LLEST

1 Dill. Sant Felip y sant Jaume, ap., y sant Segimón, rey, se v. en lo Montseny.
2 Dim. Sts. Ambrós y Simplici: se v. a St. Joan de les Abadesses.
3 Dim. La Invenció de a Santa Creu y santa Antonina.
4 Dij. Santa Mónica, vda.. y sant Froilá, m.
5 Div. La Conversió de sant Agustí. y sant Pío V, p,
6 Dis. Sant Joan Ante-Portam-Latinam, y st. Joan Biclarense.
7 Diu. *Ntra. Sra. de Montserrat*, Patrona de Catalunya, la Divina Pastora, sants Just, m , y Sist, m. fill de Celrá.
8 Dill. La aparició de sant Miquel Arcángel.
9 Dim. Sant Gregori Naciancé, b. y santa Nona, sa mare.
10 Dim. Sant Antoní, arq. y santa Beatriu, v.
11 Dij. Sant Eudalt, m. sant Anastasi, fill de Lleyda y 73 companys: se v. a Badalona, y sant Ponç. m.
12 Div. Sant Pancrás, m. y sant Domingo de la Calzada, c.
13 Dis. Les Santes Espines de la Corona de Jesús a Tárrega, sant Pere Regalat, c. y sant Mus, pvre. y m.
14 Diu. Lo Patrocini de sant Joseph. Ntra. Sra. del Alba, se v. a Tárrega, y santes Justa, Justina y Henedina, mrs.
15 Dill. Sant Isidor, m., sant Isidro llaurador y sant Indaleci.
16 Dim. Sants Just, Faustí y Tranquili, mrs., se v. a Vich.
17 Dim. Sant Pasqual Bailón, y sant Torpetes, m.
18 Dij. Trasl. del Braç de sta. Tecla. m. y st. Félix de Cantalici, c.
19 Div. Sants Joan de Cetina y Pere de Duenyas; se v. a Vich.
20 Dis. Sant Baldiri, m. de Nimes, y sant Bernardí de Sena, c.
21 Diu. Sant Timoteu, m., santa Aglae, v., y sant Secundí, m.
22 Dill. Santes Julia y Quiteria, mrs. y santa Rita de Cassia, vda.
23 Dim. La Aparició de sant Jaume, ap., sant Vicens, m., y santa Humiliana, v.
24 Dim. Beat Ponç de Planella, m. fill de Moyá.
25 Dij. Sant Gregori, p. y santa Magdalena de Pazzis, v.
26 Div. Sant Felip Neri, f. y sant Agustí, ap. de Inglaterra.
27 Dis. Sant Joan, p. y m. y'l Ven. Beda. pvre.
28 Diu. Sant Just. b. d'Urgell y sant Just, c. fill de Vich.
29 Dill. Sants Vot y Felip, mrs —*Lletanies.—Abst. de carn.*—(I. B.)
30 Dim. Sants Gabí, Crispul y Crescencia, mrs. y st. Fernando rey.—*Lletanies.*
31 Dim. Ntra. Sra. del Amor Hermós.—*Lletanies.—Abst. de carn.*

JUNY

DE PROP O DE LLUNY, CORPUS PEL JUNY

1 Dij. ✠ La Ascenció del Senyor y Sant Inyigo, ab.—(I. P.)
2 Div. Sant Erasme, b. y m., y sants Pere y Marcelí, mrs.
3 Dis. Santa Clotilde, regina, y lo beat Joan Grau, c.
4 Diu. Sant Francisco Caracciolo, f. y santa Saturnina, v. y m.
5 Dill. Sant Bonifaci, b. y sant Doroteu, c.
6 Dim. Santa Cándida, vda. se v. a Gualbes, y st. Norbert, b. y f.
7 Dim. Sant Sibiniá, m., santa Genívera, v. y m. y sant Pau, b.
8 Dij. Sants Germá, Just, Paulí y Scisi, mrs., fills de La Pera: se v. a Girona, sant Medard, b., y sant Salustiá, c.
9 Div. Sant Prim m. y sant Feliciá, m., se v. a Barcelona.
10 Dis. Santa Oliva, v. y m.: se v. a Olesa, y santa Margarida. *Abst de carn* —(I. B.)
11 Diu. *Pasqua de Pentecostès.* Sant Bernabé, ap. y sts Feliu y Fortunat, mrs.—(I. B.)
12 Dill. Sant Onofre, hermitá y sant Joan de Sahagun, c.—(I. B.)
13 Dim. Sants Antoni de Padua, c., Evidi, m. y Patró, c.—(I. B.)
14 Dim. Sant Basili, b., sta. Digna, v. y m., y st. Elisseu, prof.—(I. B.)—*Dejuni*.
15 Dij. Sants Modest, Vito y Crescencia, mrs.—*Anima*.
16 Div. Sts. Quirse y Julita, fill y mare, mrs., sta. Lutgarda, v. —*Témpores—Dejuni.*—(I. B.)
17 Dis. Sta. Teresa, regina, y sts. Manel, Sábel é Ismael, mrs —*Témpores.—Dejuni.—Ordres.—Anima.*—(I. B.)
18 Diu. *La Santíssima Trinitat* Sants Teódul, Lleonci, Joseph y María, mrs. de Sant Cugat del Vallés y sta. Marina, v.
19 Dill. Sants Gervasi y Protasi, mrs., y sant Guillém, ab.
20 Dim. St. Silveri, p. y m.: santes Idaberga, v., y Florentina, m
21 Dim. Sant Palladi, arq. y c., y sant Lluís de Gonçaga, c.
22 Dij. ✠ Corpus Christi. Sant Paulí de Nola, b. y c.
23 Div. Sant Simeó Stilita, y sants Joan y Feliu, Pvres, mrs.
24 Dis. *La Nativitat de sant Joan Bta.*, patró de Perpinya, y de molts pobles de Catalunya y santa Fost, m.
25 Diu. Sant Adalbert, c. santa y Febronia, v.
26 Dill. Sants Joan y Pau, mrs.; se v. a Barcelona, sant Salvi, b.
27 Dim. Sant Ladislau, rey, y sant Benvingut, c.
28 Dim. Sants Lleó y Pau, papes.—*Dejuni ab abstinencia de carn.*
29 Dij. ✠ Sant Pere y Sant Pau, apóstols, y sant Marcel, m.
30 Div. *Lo Sagrat Cor de Jesús.* Lo martyri del B. Ramón Llull.

JULIOL

AL JULIOL LO RAHIMET PORTA DOL Y LA OLIVA TAMBÉ'N VOL

1 Dis. Santa Elionor de Provença, y sant Ga.o, b.
2 Diu. La Preciosíssima Sanch de N. S. Jesucrist. La Visitació de Ntra. Sra. y sants Procés y Martiniá, mrs.
3 Dill. Sant Trifó y comp. mrs.
4 Dim. B. Gaspar de Bono, fill de Valencia y sant Laureá. b.
5 Dim. Sant Miquel dels Sants. c. fill de Vich.
6 Dij. Sant Isaías, prof., sant Goar, c., y sant Rómul, b.
7 Div. Sant Ot. b., fill de la Seu d'Urgell, y sant Pelegrí, m.
8 Dis. Santa Isabel de Portugal, y lo Beat Pere Cendra, c.
9 Diu. Lo B. Pere Centurió, c., fill de Barcelona, sant Zenón m., y la segona Traslació del cos de santa Eularia.
10 Dill. Sant Cristófol, m., santa Amalia, v., y sant Genaro. m.
11 Dim. La Dedicació de la Catedral de Tarragona. Sant Pío. p y m. y sants Januari y Abundi, Pvres.
12 Dim. Lo Sant Crist del Hospital de Vich, st Joan Guelbert. ab.
13 Dij. La Traslació dels Cossos dels Sts. Mrs. Gaudenci, Benet, Teodor, Felicitas, Clemencia y Columna, de Valls.
14 Div. St. Bonaventura, card., y sant Just, m., se v. a Tárrega.
15 Dis. Sant Camilo de Lelis y sant Antíogo metge, m. de Cerdenya, y sant Enrich, se v. a Perpinyá.
16 Diu. Ntra. Sra. del Carme y lo Triomf de la Santa Creu.
17 Dill. Sant Hou, m. de Celrá, sant Cor lt. m. y Sant Aleix. c.
18 Dim. St. Frederich, b. y c. y sta. Sinforosa ab sos set fills mrs.
19 Dim. Sant Pere de la Cadireta, fill de Moyá y la entrega de les claus de la ciutat de Barcelona a la Puríssima.
20 Dij. Sant Elías, prof., y stes. Margarida, y Liberada v. y m.
21 Div. Santa Práxedes, v., patrona de Palma de Mallorca.
22 Dis. Santa María Magdalena, penitenta, apóstol de Provença.
23 Diu. Sant Llibori, b., santa Erundina, v. y sant Apolinar. b.
24 Dill. Santes Cristina, Niceta y Aquilina, vgs. y mrs. *Dejuni.*
25 Dim. ✠ SANT JAUME, apóstol de Catalunya y sant Cugat, m.
26 Dim. Santa Agna, mare de Ntra. Sra.
27 Dij. Santes Juliana y Semproniana, v. y mr., filles de Mataró.
28 Div. B. Lluís Exarch, c., fill de Barcelona y la Bta. Caterina Tomás, filla de Valldemossa, (Mallorca).
29 Dis. Sta. Marta, v., venerada a Provença, y sta. Serafina. m.
30 Diu. Sts. Abdón y Sennen, mrs., se v. a Arles y a Barcelona.
31 Dill. St. Ignasi de Loyola, f., patró de Manresa.

AGOST

LO BON NAP PER L'AGOST DEU ÉSSER NAT

1 Dim. Sant Pere *Ad-vincula*, sant Lluci, b., fill de Barcelona y sant Feliu africá, m.; se v. a Girona.
2 Dim. N.ª S.ª dels Angels y st. Alfons M. de Ligori, b.—*Jubileu*
3 Dij. La Invenció del cos de Sant Esteve, protomártyr.
4 Div. Sant Domingo de Guzmán, f. y sant Pío, m.
5 Dis. Ntra. Sra. de les Neus y santa Afra, m.; se v. a Girona.
6 Diu. La Transfiguració de Jesús, vulgo st. Salvador, sts. Just y Pastor y sant Urbici, b. y mr.; se v. a Serrateix.
7 Dill. Sant Gayetá, f. y sant Albert de Sicilia, c.
8 Dim. Sant Ciriach y comp. mrs. y sant Miró, b.
9 Dim. Sant Romá, m. se v. a Vich, y santa Eunomia, m.
10 Dij. Sant Llorenç, diaca y m. y santa Agatónica, m
11 Div. Sts. Marcelí, p., Hilari, se v. a Arles, y sta Filomena, v.
12 Dis. Sant Dionís y santes Hilaria, Digna, Eupomia y Eutropia, mrs. de Girona, y santa Clara, fund.
13 Diu. Sant Cassiá, b. y sant Hipólit, m.
14 Dill. Sant Aeci, b. de Barcelona y St. Eusebi, m. *Dejuni ab abst.*
15 Dim. ✠ La assumpta, y santa Colagia, v. filla de Barcelona.
16 Dim. Sant Roch, c. fill de Montpeller, lo B. Joan de sta. Marta, fill de Prades, sant Jacinto, y santa Serena, emp.
17 Dij. Sant Lliberat, ab. m., y sts. Mamet, Pau y Juliana, mrs.
18 Div. Sant Agapit, m.; se v. a Vich, y sta Elena, emperatriu.
19 Dis. Sants Magí, fill de Tarragona, Mariano, herm. y Lluís, b
20 Diu. Sant Joaquim, pare de Ntra. Sra., y sant Bernat, ab.
21 Dill. Sants Bono y Maximiá, mrs. fills de Blanes.
22 Dim. Sant Bernat d'Alcira y Stes. Gracia y María.
23 Dim. Sant Felip Benici, c., y sant Restitut, m.
24 Dij. Sant Bartomeu, apóstol, y santa Aurea, v. y m.
25 Div. Sant Lluís, rey de França, y sant Genís, m.
26 Dis. Sant Ireneu, m.; se v. a Sampedor, sants Constanci y Vicens, mrs.; se v. a Olot, y sant Ceferí, p. y m.
27 Diu. Lo Puríssim Cor de María. Sant Joseph de Calassanz, y sant Lley, b. c. de Lleyda.
28 Dill. Sant Agustí, b. y dr. y st. Juliá, m. patró de Vallfogona.
29 Dim. La Degollació de Sant Joan Bta. y sta. Sabina, vda. y m
30 Dim. La Traslació dels cossos sants en Manresa, santa Rosa de Lima, v.; se v. a Llafranch, y st. Feliu, pvre. y m.
31 Dij. Sant Ramón Nonat, c., fill de Portell, y st. Prósper, m.

SETEMBRE

AL SETEMBRE NO FA CAP ARRUGA 'L VENTRE

1 Div. Sant Gil, ab., sant Arthur d'Irlanda, y sant Llop, b.
2 Dis. Sant Antolí, m. y sant Esteve, rey.
3 Diu. Ntra. Sra. de la Consolació y Ntra. Sra. de la Cinta, Sts. Nonici, b. de Girona y Plácit, m., se v. a Granollers.
4 Dill. Santa Rosalia de Palerm, v. y santa Cándida, v.
5 Dim. Sant Llorenç Justinià, b. y santa Obdulia, v,
6 Dim. Sant Faust, m. y sant Vicens, m., patró de Besalú.
7 Dij. Lo B. Mateu de Agrigento, c., fill de pares catalans.
8 Div. ✠ Lo NAXEMENT DE NTRA. SRA. y lo B. Domingo Castellet, fill d'Esparraguera.
9 Dis. Sant Pere Claver, c. fill de Verdú, y sant Gorgoni, m.
10 Diu. Lo Dolç Nom de María, lo B. Jacinto Orfanell, m.
11 Dill. Sant Emiliá, b., fill de Llivia, y lo sant Mysteri de sant Joan de les Abadesses.
12 Dim. Lo B. Miró, c. de Tagamanent, Sts. Lleonci y Teódul mrs.
13 Dim. Sant Amat, ab., fill de Tarragona y sant Eulogi, b.
14 Dij. La Exaltació de la santa Creu, y sant General, m.
15 Div. Sant Vicens y santa Clara, mrs.; se v. a Llissá de Vall.
16 Dis. Sant Corneli, p. y sant Cebriá, m.
17 Diu. Ntra. Senyora dels Dolors. Sant Llambert, b. y m.; se v. a Lledó, y la Impressió de les llagues de sant Francesch.
18 Dill. St. Ferriol, m., se v. a Besalú, y st. Tomás de Vilanova, b.
19 Dim. Sant Genaro, b. y mr. St. Desideri, mr. se v. a Mataró.
20 Dim. Sant Eustaqui y comps. mrs. *Témpores.—Dejuni.*
21 Dij. Sant Mateu, ap. y evang. y Sta. Ifigenia, v.
22 Div. Sant Maurici, se v. a Manresa y St. Crescent, m. *Témpores.—Dejuni.*—(I. B.)
23 Dis. Santa Tecla, m. patrona de Tarragona. *Témpores.—Dejuni.—Ordres.*—(I. B.)—(† A Tarragona.)
24 Diu. NTRA. SRA. DE LA MERCE, patrona de Barcelona y'l B. Dalmau Monner, c., fill de Sta. Coloma de Farnés.
25 Dill. Santa María de Cervelló, fund., filla de Barcelona y sant Fost, fill d'Alguayre.
26 Dim. St. Cebriá, m., y Sta. Justina, v. y m.; se v. a St. Quintí.
27 Dim. Sant Cosme y St. Damiá, metges, mrs., y St. Adolf, m.
28 Dij. Sant Wenceslau, m. y lo beat Simó de Roxas, c.
29 Div. La Dedicació de sant Miquel Arcángel.
30 Dis. Sant Geroni, doctor y f., y santa Sofía, vda.

OCTUBRE

PER SANT LLUCH, SEMBRA PAGÉS MULLAT O EXUT

1 Diu. Ntra. Sra. del Roser, Lo Sant Angel Custodi, y sant Remigi, b. y c. *Jubileu del Rosari.*

2 Dill. L'Angel de la Guarda de Barcelona, lo B. Berenguer de Peralta y sant Llògari, b. y c.

3 Dim. Sant Candi, m. y lo B. Joan Macías, fill de Canet de Mar.

4 Dim. Sant Francesch, f. y St. Tirs y 5 companys mrs.

5 Dij. Sant Froylá, b. y sant Plácit, m.

6 Div. Sts. Mártyrs de la Llegió Tebea, se v. a Barcelona; sants Emili y Juliá, mrs.: Sta. Faustina, m. y St. Bruno, f.

7 Dis. Sant August, c. y sant March, papa.

8 Diu Ntra. Sra. del Remey, Sta. Reparada, v. y m.

9 Dill. Sant Dionis Areopagita y comp. mrs. d'Arles

10 Dim. Sant Gereó y 318 mártyrs.

11 Dim. Sant Sabi, c., fill de Barcelona, santa Plácida, m., Sant Genís, soldat, y sant Nicasi, b.

12 Dij. Ntra. Sra. del Pilar y St. Rarimi, arq. y m. de Cerdenya.

13 Div. Sant Eduart, Rey, y sant Grau, abat.

14 Dis. Sant Calixte, p. y m. y santa Fortunada, v. y m.

15 Diu. Santa Teresa de Jesús, v. y fundadora.

16 Dill. Sant Galderich, pagès: se v. al Rosselló y a Barcelona

17 Dim. Santa Eduvigis, vda., y la Bta. Margarida Alacoque, v.

18 Dim. Sant Lluch, evangelista y santa Trifona, emperatriu.

19 Dij. Sant Pere de Alcantara, c. y sant Varo, soldat, m.

20 Div. Sants Joan Canci, c., Aureli, m., y santa Irene, v. y m.

21 Dis. Stes. Ursula y 11 vèrgens mrs.: cinch se v. a Barcelona.

22 Diu. Sant Bacari, b. de Vich, y sant Teodor, noy, m.

23 Dill. Sant Pere Pascual, fill de Valencia, la primera Traslació del Cos de santa Eularia, sants Victor, Pacifich, Justa y Clara, mrs.; se v. a Maulleu

24 Dim Sant Rafel arcángel, sant Bernat Calvó, b. de Vich, fill de Reus, y sant Martiriá, b. patró de Banyoles.

25 Dim. Sants Crispí y Crispiniá, mrs., y santa Daría, m.

26 Dij. Sts. Lluciá y Marcia, mrs., fills de Vich, y Evarist, p. y m.

27 Div. Sant Florenci, m. y santes Sabina y Eugenia, mrs.

28 Dis. Sant Simó y sant Judas Tadeu, apóstols.

29 Diu Sant Narcís, b. fill y patró de Girona (✝ A Girona.)

30 Dill. Sants Claudi, Luperci y Victori, mrs.

31 Dim. St. Quinti, m. y la Dedicació de la Seu de Lleyda. *Dejuni.*

NOVEMBRE

AL NOVEMBRE QUI NO HA SEMBRAT QUE NO SEMBRE

1 Dim. ✠ *Diada de Tots los Sants*, y sant Benigne. Pvre.
2 Dij. La Commemoració dels fidels difunts, y Santa Eustoquia. v. y m.—*Jubileu en totes les Parroquies.*
3 Div. Sant Ermengol, fill y b. de Urgell, y los Innombrables mártyrs de Çaragoça. († A Urgell.)
4 Dis. Sant Carles Borromeu. arq. y c. y santa Modesta, v.
5 Diu. Sant Zacarías, profeta, y santa Isabel, pares de sant Joan Baptista.
6 Dill. Sant Sever, b. y m. fill de Barcelona, y 4 Sacerdots mrs.
7 Dim. Sant Ernest, ab. y sant Fortiá, m.; se v. a Torelló.
8 Dim. Los Quatre Sants Mártyrs Coronats.
9 Dij. La Dedicació de la Basílica del Salvador a Roma, y lo Sant Crist de Balaguer. († A Balaguer.)
10 Div. Sant Andreu Avelí. c. y santa Trifosa. v.
11 Dis. Lo B. Jofre de Blanes. c.; se v. a Barcelona. y St. Martí, b.
12 Diu. Lo Patrocini de Ntra. Sra. Sts. Benet. m.; y Martí, p. y m.
13 Dill. Sant Estanislau de Kostka, c.
14 Dim. Sant Serapi. m.. se v. a Barcelona. y sant Ruf. b.
15 Dim. Sant Leopold, emperador. y sant Feliu. b. y m.
16 Dij. Sants Rufí. Elpidi y companys mrs.. y sant Eugeni, m.
17 Div. Sant Iscle y santa Victoria. germans. mrs.; se v. a Breda. santa Gertrudis. v.. y sant Gregori Taumaturch, b.
18 Dis La Dedicació de la Seu de Barcelona y St. Bárulas, noy m.
19 Diu. Santa Isabel, regina de Hongria. y sant Olimpi. b. y c. de Barcelona.
20 Dill. Sant Feliu de Valois, f.. y sant Octavi, m.
21 Dim. La Presentació de Ntra. Sra.. y lo B. Romeu de Llivia.
22 Dim. Santa Cecilia v. y m.. sants Maure. March y Esteve mrs.
23 Dij. Sant Climent, p. y m y santa Lucrecia. v. y m.
24 Div. Santes Flora y María. v. y mrs. y St. Joan de la Creu, f.
25 Dis. Santa Catarina. v. y m. y sant Moysés.
26 Diu. Los Desposoris de Ntra. Sra.. y sant Conrat, b.
27 Dill. Sants Facundo y Primitiu. mrs.
28 Dim. Sant Gregori. p. y sants Papiniá y Mansuet. b. y mrs.
29 Dim. Sant Sadurní. b. y m.. apóstol de Catalunya y santa Iluminada. v.
30 Dij. Sant Andreu. apóstol. y sant Venato, m. de Cerdenya, se v. a sant Sadurní de Noya.

DESEMBRE

ENTRE TOTS SANTS Y NADAL, NI BOYRES NI MESTRAL

1 Div. Sant Eloy, b. y c., santa Natalia, m., y Sta. Cándida, m.
2 Dis. Santa Bibiana, m., y santa Elisa, monja. *Dejuni.*
3 Diu. *I d'Advent.* Sts. Claudi, m., y Francisco Xavier, c.—I. B.
4 Dill. Santa Bárbara, v. y m., y sant Pere Crysólech.
5 Dim. Sant Dalmau, b. y m : se v. a sant Dalmay.
6 Dim. Sant Nicolau de Bari, arq. y santa Dionisia, m.
7 Dij. Sant Ambrós, b. y doctor, sant Martí, ab. y Beat Pere Cerdá, c., fill de Cobliure. *Dejuni.*
8 Div. ✠ LA PURISSIMA CONCEPCIÓ. Patrona de Barcelona.—I. P.
9 Dis. Santa Gorgonia, v. y santa Llogaya, v. y m. *Dejuni.*
10 Diu. *II d' Advent.* Ntra. Sra. de Loreto, santa Eularia de Merida, santa Julia, m : se v. a Elna, sant Trobat y 359 companys mártyrs en Girona.—(I. B.)
11 Dill. Sant Damás, p., fill de Argelaguer.
12 Dim. Sants Sinesi y Donat, mrs y sant Lufren, ab.
13 Dim. Santa Llucia, v. y m. y lo beat Joan de Marinoni, c.
14 Dij. Sant Nicasi, y sant Pompeyo, b.
15 Div. Sant Eusebi, b. y m., y sant Urbici, germ. *Dejuni.*
16 Dis. Sta. Albina, v. y Sta. Adelayda, emp. *Dejuni.*
17 Diu. *III d' Advent.* Sant Franco de Sena, c. y Llatzer, b.—I. B.
18 Dill. Ntra. Sra. de la Esperança o de la O.
19 Dim. Sant Adjutori, ab. de Narbona y sant Nemesi, mr.
20 Dim. Sants Eugeni y Macari, c. y sant Domingo de Silos, ab. *Témpores. Dejuni.*—(I. B.)
21 Dij. Sant Tomás, ap. y sant Severiá, b.
22 Div. Sant Flaviá, m : se v. a Verdu.—*Dejuni.—Témpores.*
23 Dis. Santa Victoria, v. y m. y st. Servulo, c. *Témpores. Dejuni ab abst. de carn.—Ordres.*—(I. B.)
24 Diu. *IV d'Advent.* St. Delfí, b. y Sta. Tarsila, v.
25 Dill. LO NAXEMENT DE NOSTRE SENYOR JESUCRIST. Lo bolqueret del Diví Jesús a Lleyda. Sta. Eugenia, se v. a Agullana, St. Faust, m. y Sta. Amancia, se v. a Barcelona. (I. P.)
26 Dim. Sant Esteve, protomártyr, y sant Pere de Torelló.
27 Dim. Sant Joan, apóstol y evangelista. (I. B.)
28 Dij. Los Sts. Ignocents mrs., molt venerats a Catalunya. (I. B.)
29 Div. Sant Tomás, arq. de Cantorbery, m., y sant David, prof.
30 Dis. La Traslació de sant Jaume apóstol, y santa Anisia, m.
31 Diu. Sant Silvestre, p. y santa Coloma, v. y m.

NECROLOGI

No es pas veritat que la vida humana acabe ab lo que ne dihèm la mort, que no es altra cosa que la parálisis de la activitat física, abans d' entrar lo còs en lo període de sa descomposició. La vida del home s' allarga tant més, quant dura en la pensa de sos sobrevivents, y es tant més fecónda en quant aquests, s' esforçan en assimilarse tot lo bé y tot lo bò que efectuaren mentres los difunts se mogueren en l' escenari d' aquest mon. Per axò, se pot dir que 'ls qui han dexat d' ésser nostres companys, des lo fons del sepulcre ne son nostres mestres.

Persuadits de tot axò, es per què insistím cada any, ab més bona voluntat que acert, formant lo Necrologi de aquells catalans de válua que durant los últims dotze mesos nos han precedit en l' acabament del ésser material y a pesar de totes aquelles deficiencies inherents a la humana flaquedat, se feren dignes per ses qualitats morals a la consideració nostra. Y aquí van consignats aquells de qui havèm hagut esment des lo primer de Novembre del any passat al 30 d' Octubre del present.

Gayetá Casadevall. A la edat de 54 anys mor aquest barceloní, inteligent professor de música y no menys entès compositor, als 22 de Novembre del 1903. Entre los qui 'l conegueren y tractaren dexà lo recort d' haver sigut d' escelentes qualitats, que 'l feren sempre apreciable de tothom. Com a artista dexà un bon nombre d' obres musicals, en especial pera piano y cant, que donan testimoni de que no era pas un geni apocat. A pesar de axò hi ha que confessar que patía d' aquest defecte, perquè la sua modestia, no li havía permès ferse càrrech de son valer.

Fou un dels primers mestres que traduhí en notes musicals los esclats de poesía dels nostres primers mestres.

Ignasi Ferrer y Carrió. Era llicenciat en Filosofía y Lletres, Professor Normal y Mestre director d' una de les Escoles públiques d' aquesta ciutat. La ensenyança de minyons, ab tot y ésser tan amohinadora, no havía pogut substráurel de manifestarse decidit campeó de la instrucció, escrivint en revistes professionals alguns treballs encaminats a fer més fruytós lo magisteri a que venía consagrat desde jove. Bon patrici, havía esmersat sos conexements y sos estudis llinguístichs en encaminar l'ús de la llengua catalana per los viaranys gramaticals que creya més enrahonats. A aquest obgecte respongueren aquella tanda de conferencies que donà anys enrera en lo Centre Excursionista de Catalunya, aquella *Gramática Catalana* que publicà y altres treballs encaminats a fer evidents les escelencies de la nostra parla nadiua. Morí als 27 de Novembre del 1903. no complerts encare los 55 anys d'edat. Era fill de Manresa.

Joseph de Martí y de Cardenas. Acaba sos díes en aquest mon en lo primer díe de Desembre del 1903, a una edat bastant avençada. Antich individuu de la Academia Provincial de Belles Arts, com a penyora de lo ben considerat que era de sos colegues de corporació, serà suficient consignar que meresqué ésser constituit conciliari de la metexa. Nascut d'antíga y noble niçaga, no's feu apreciar per la bona posició que ocupava, sinó per la dignitat ab que apreciava son orígen social, tractant a tothom ab la afabilitat y bondat de cor, propies de les persones ben nascudes. Era un dels exemplars que's van perdent, de aquells barcelonis richs, que eran hòmens de sa casa y de sa patria. Ab una gran modestia, sabia lo senyor Martí amagar aquella cultura literaria que havía adquirit, peró no pogué lograr que passàs desapercebut son amor a les Belles Arts y lo molt conexedor que era d'elles, perque son

entusiasme era tan viu, que convertí son casal del carrer de Basea, en un important museu de valioses pintures, ab lo que armonisava perfectament una escelent colecció de cerámica antiga y una no menys interessantíssima d'indumentaria, recort també de passades èpoques. Havía escrit y publicat algun treball literari referent a les Belles Arts.

Enrích de Mercader y de Belloch. Era de antiga y noble familia catalana y com a tal pertanyía al priorat de Catalunya de la ordre militar y pontificia del Sant Sepulcre. Però per axò no aniría son nom apuntat en aquest necrologi, si no l'haguessen acompanyat altres qualitats que feren més rellevant la sua personalitat. Fou lo president per no dir lo més entusiasta fundador y director de la Societat Espanyola d'Apicultura. Ell fou qui fundá la revista *El Colmenero Español*, y qui traduhí adaptantles a les circunstancies especials del pays, la obra de Mrs. Georges de Layens y Gastó Bonniers, que tant havía de ilustrar als entusiastes del foment de la cría de les abelles. Un de sos biògrafs ha dit d'ell, que fou un verdader apòstol de la Apicultura, lo mestre de molts qui'l seguiren en ses aficions y que difícilment se'n trobará un altre ab tanta abnegació en sacrificar sos interessos en pró del desenrotllo d'una branca tan interessant de la Agricultura. Morí als 9 de Desembre de 1903.

Andreu Massot y Tetas. Va dexar aquest mon als 13 de Desembre de 1903. aquest jove ferm catalanista, quina fè y entusiasme en prò de les revindicacions patries, s' havían manifestat en varis escrits que donà a conèxer y eran a la vegada que penyora d'un gran amor al terrer en que havía nascut, una patent d'escriptor de qualitats valioses y que sens dupte haurían aumentat si la mort no hagués interceptat son desenrotllo.

Zenón Martí y Framis. Era fill de Barcelona aquest antich professor de la Escola Normal de Mestres d'aquesta

ciutat. Fou un dels tres catalans a qual iniciativa y zel per la difusió de la ensenyança popular se degué la instalació de les Escoles Normals a Espanya. Pot dirse d'ell que fou lo mestre de tots los professors que's dedican a la ensenyança primaria havent cursat la carrera a Barcelona, puix morí als 83 anys, y no'n feya pas gayres que s'havía retret de la cátedra per haverli sigut imposada la jubilació lo meteix que a un sens fi de professors de tot Espanya per haver arribat a ser vells. Esdevingué sa mort quan lo Calendari assenyalava la diada del 18 de Desembre del 1903.

Mossen Melcior Peypoch y Ánglas. Entregà sa ánima a Deu als 19 de Desembre del 1903. Era un sacerdot virtuós y home a la vegada de vastíssima erudició literaria. Havía nascut a Santa María del Estany l'últim dia del any 1836. Desde jovencel un afany de saber vá caracterisarlo y pot dirse que passá sa vida estudiant sempre, y assimilantse tots los conexements que's proposá adquirir. Per aquest motiu fou conceptuat com un dels preveres més ilustrats del bisbat de Vich. Y no adquirí lo saber per ferne ostentació vanidosa, sinó pera satisfer una necessitat de son esperit, y axí sols veyentshi compromès ne demostrava sos grans talents, axís en la trona com en la prempsa. Se dedicá al ministeri parroquial y en la seu de Manresa, lo meteix que en la parroquia de la Catedral de Vich dexà bons recorts de son zel y del bon cumpliment de sos devers com a sacerdot, com a rector y com a home de grans sentiments.

March Mir y Capella. En sa casa payral «Can Guineu» de Sant Sadurní de Noya als 30 de Desembre del 1903 va desaparèxer de entre los vivents, aquest propietari agricultor, que digna y merescudament era vocal del Concell Provincial d'Agricultura, Industria y Comerç, puix desde alguns anys associà sempre son nom a tot quant tenía significació y empenta de avençament en lo conreu dels camps. Dotat de una ilustració vastíssima en tot lo que's refereix a les tasques agrícoles, pot dirse que's constituí en

apòstol del millorament de les proprietats rústegues. Ell fou l'ánima dels congresos celebrats en aquest pays, encaminats a conseguir la conjuració de les crisis que sovint sobrevenen al art del pagès. A aquest fi may escatimá sa cooperació, sos conexements, ni sa influencia. No es sols la comarca del Panadés, sinò totes les de Catalunya, la que li es deutora de grans beneficis reportats per les seues iniciatives. Y tan rellevant se feu la personalitat d'En Mir que son nom y sos consells foren tinguts en gran estima fins en l'estranger.

Torquat Tasso y Serra. Mor als 6 de Janer de 1904, aquest escriptor fill de Barcelona, als 58 anys d'edat. S'havía donat a conèxer com a traductor de varies obres d'autors estrangers. Havía colaborat en nostra renaxensa literaria ab alguna obreta original escrita en la llengua propia.

Joseph Coll y Britapaja. Encar que nascut a Arecibo, important població de Puerto-Rico, com era fill de pare catalá y de petit havía viscut quasi sempre a Barcelona, se considerava com a natural d'aquí. Havía cursat la carrera de Dret fins a obtenir lo doctorat; peró la literatura y en especial la dramática, havía tingut per ell los més bells atractius. No era menys entusiasta per la Música. Axís es que quan s'escriga la historia dels assaigs que fins ara ha tingut la creació del Art lírich dramátich lo nom d'En Coll y Britapaja no sols ocupará un dels primers llochs entre los qui hi han consagrat los esforços de sos talents y activitat, sinó, que de justicia s'haurá de consignar que fou un dels autors que obtingué mellors èxits. Tant es axís, que havent dexat de representarse durant molts anys ses obres, era tanta la popularitat que havían lograda, que al tornarse a posar en escena atragueren y atrauen encara gran gentada al teatre. Morí als 9 de Janer del 1904 a la edat de 93 anys.

Joseph Badía y Planas. Acaba sos díes al 11 de Ja-

ner del 1904, aquest antich professor de la orquesta del Liceu y professor del Conservatori anexe al meteix gran teatre. Son instrument preferit era l'arpa, però era ademés un violinista molt inteligent; tant que com a tal havía obtingut molta popularitat per tot Catalunya figurant en algunes coples. Era també un compositor de música de no escás mèrit. Encar que la Música relligiosa va encaminantse cada díe més ostentosament per altres viaranys que'ls que ha seguit fins ara en los nostres temps, no podràn regatejarse a en Badía les qualitats artístiques que distingiren les obres que produhí en aquest genre.

Pere Ordis y Bonal. Fou un distingit advocat de Crespià, que morí a mitjans del mes de Janer de 1904. Elegit diputat provincial de Girona més de un colp, dexà sempre bones recordances del zel ab que treballà pera conseguir una administració perfecta. Amés de ser un advocat molt entès, possehía una gran cultura literaria. Havía colaborat en varies publicacions periòdiques de caràcter catòlich o tradicionalista. Comptava 57 anys.

Rnt. Dr. Tomás de A. Rigualt. Era fill del Vendrell. Després d'haver cursat alguna carrera universitaria, se decidí per la eclesiàstica, y un colp obtingut lo sacerdoci durant alguns anys se consagrà al ministeri parroquial. Catalá de cor, veyent lo poch profitoses que erán les enseyances episcopals, esposades sempre en llengua estranya al parlar del poble, perque aquest pogués usufructuarles millor, traduhí al catalá les pastorals que succesivament publicaren los bisbes de Barcelona, Catalá, Morgades y Casañas y també alguna de les encícliques del papa Lleó XIII. Les publicacions compreses en la «Biblioteca del Catalá Devot» obehiren a aquest meteix obgecte de que'ls catalans s'avesessen a practicar ses devocions en l'idioma que Deu los havía dorat, en lloch d'usar un llenguatge més o menys imposat y que la rutina havía anat sancionant l' usarlo.

De caràcter bondadós, inicià la «Obra Pía pera los po-

bles pobres de Catalunya» y bon company de sos colegues de ministeri sacerdotal, tingué la idea d'establir la «Llar dels capellans» institució encara de més difícil realisació que la anteriorment indicada. A lo millor desaparegué de Barcelona y molts de sos amichs s'enteraren de son parador, quan los diaris publicaren en la derrera setmana de Janer d'aquest any 1904 la nova de la seva mort esdevinguda pochs díes abans a París.

Maurici Serrahima y Palá. Mor a la edat de 69 anys, als 4 de Febrer del 1904, aquest distingidíssim advocat del Iltre. Colegi de Barcelona. Son despaig era un dels més concorreguts, puix sa competencia en les questions de Dret y son bon concell feren que son parer fos consultat ab gran confiança. Durant trenta cinch anys fou advocat assessor del Ajuntament de Barcelona, y durant llarch periode desempenyà també la secretaría de la Junta del Port d'aquesta metexa ciutat. Era fill de Manresa. D'ell s'ha dit que era l'home més modest, més natural y més sensill que's puga trobar.

Ramón Tusquets. Era fill de Barcelona aquest notable artista pintor, quina mort s'esdevingué a Roma als 11 de Març d'aquest any 1904. Fou pintor per verdadera vocació y artista per reunir qualitats que may assoliràn alguns pobres d'esperit que han volgut regatejarli sos mèrits. Se dedicà a la pintura de historia, genre que per alguns ha passat de moda, y que no per ésser lo que tal volta s'adaptava més a son temperament entusiasta de tot lo grandiós y èpich, no vol dir que no brillejàs també molt en la d'escenes populars y en lo paysatge. Y sempre se distingí per l'istil propi que sapigué imprimir a ses obres. Sols los apocats son imitadors. Y que sos quadros valían, ho evidencia l'haver obtingut varies distincions en públichs concursos artístichs; l'haver sigut ben estimats en los mercats de França, Anglaterra, dels Estats Units, d'Espanya y altres punts; y finalment, l'haver sigut reproduhides pel

gravat y la fotografía algunes de ses pintures pera ilustrar algunes publicacions periodístiques. La historia de Catalunya và inspirarli quatre pintures recordatories de fets capdalts.

Jaume Andreu. Era cerverí y fou durant molts anys periodista en clásse de redactor, corresponsal y director de diferentes publicacions diaries. Per llarch espay de temps assortí de telegrames a la prempsa associada. Los derrers anys de sa vida los consagrà per complert al comerç de llibres vells, podentse afirmar que contribuí al desenrotllo de la afició a la bibliografía entre nosaltres, en quina especialitat artística era molt entès. A ell se deu l'aplech dels gravats que posseheix l'Ajuntament de Barcelona, constituhint una de les col-leccions més nombroses que s'han format. Morí prop los cinquanta quatre anys als 21 de Març del any 1904.

Sor Josephina Roca y Roca. Era filla de Tarrassa aquesta relligiosa bernarda del monestir de Valldoncella, d'aquesta ciutat, morta als 22 de Març del 1905. També se pot brillejar en lo claustre; puix aquesta cisterciense escrigué y publicà alguna obreta de caràcter piadós, penyora de son zel per la gloria de Déu y de la fermesa de sa vocació monástica.

Antoni Noguera. A les derreríes del mes de Març d'aquest any 1904, arribá a Barcelona la nova de la mort de aquest verdader artista músich, escelent professor pianista y compositor de válua. Però tot axò no constitueix la personalitat del inoblidable mallorquí, sinó l'haver sigut l'iniciador del moviment que en prò de la música popular y de la polifònica s'ha operat en aquella illa de Mallorca. La capella de Manacor de la que'n fou un dels actius fundadors, serà sempre testimoni del estusiasme que sentía per la propagació de la música que nascuda del sentiment popular, ab tot y no ser sabia com la que s'ensenya en los conserva-

toris, ofereix major doll de inspiració. Y les obres que dexà escrites inspirades en los cants populars que ab tant d'afany havía anat recullint, recorrent les pagesíes de sa patria, serán també testimoni durador de que En Noguera fou un dels pochs que saberen estimar tan bell tresor artístich, quan se pot dir era encara desconegut y menyspreat per los qui n'havían hagut esment.

Valentí Almirall. Als 20 de Juny del 1904 materialment s'apagá aquella inteligencia clarissima, que estàm temtats a dir que ja no podía difondre més llum que la que havía dipositat en sos escrits valiosíssims. Lo renaxement de la patria s'havía iniciat ab la restauració dels Jochs Florals, en l'any 1859; però l'esperit nacionalista que devía animar aquell moviment, no donava fe de vida fins a tant que en 1868, l'Almirall donava a la llum pública aquelles *Bases para la constitución federal de la nación española y para la del Estado Catalán*. Y ell que havía sigut lo primer en precisar les aspiracions íntimes d'aquest poble comprès en lo territori que integra la península antigament anomenada ibérica, era també qui escrivia aquella *Memoria en defensa de los intereses morales y materiales de Cataluña* que en 1885 presentava al rey N'Alfons XII aquella comissió de patricis inoblidables; ell, lo meteix Almirall, era qui estudiava abans que tothom, l'aspecte polítich y social del Catalá, desde la presidencia del primer club autonomista catalá, com era qui en l'any següent, axò es en 1886 defensava lo Catalanisme, esposant los medis que lo llegitiman; lo fonament scientífich en que s'assenta y les solucions práctiques que devían deduhirsen, de tot lo qual n'havia donat una lleugera idea desde la presidencia dels Jochs Florals de aquell meteix any, y posteriorment era també qui defensava aquest esperit nacionalista que anima aquest poble, com no ho ha fet ningú més. Y aquell qui havía sigut lo primer en defensar la autonomía de Catalunya, no sols aquí sinó també a Madrid ab son diari *El Estado Catalan*, era lo qui publicava lo primer Diari Catalá; lo qui aplegava lo

primer Congrés catalanista y lo primer «Centre Catalá». S'ha dit que era lo precursor del catalanisme polítich; y cal preguntar, no qui ha sigut lo Mesíes, sinò quin apòstol ha fet tant?

Joseph Balari y Jovany. Lo primer de Juliol del 1904, després de molt llarga malaltía nos dexà aquest docte catedrátich de llengua grega de la Universitat Literaria barcelonina, y del Institut Provincial d'aquesta metexa ciutat, en la que vá nàxer y en la que vá morirhi, desempenyant la classe de Taquigrafía. Fou un catedràtich que se feu estimar dels seus dexebles, perque los estimà ell a tots. Era un gran filòlech, notabilíssim historiògraf y etimologista ben entès. Era d'aquells hòmens que van fent, van fent, sense moure soroll; però que un colp donan son parer respecte un determinat obgecte, logran donar tanta autoritat a lo que opinan, que se presenta a cobert de duptes. Per axò disfruta de tant de crèdit lo que ha dexat escrit tan malaguanyat barceloní; per axò es tan estimada sa obra capdalt *Origenes de Cataluña* y tan doldre més la seua pèrdua, no havent tingut temps de aplegar tots los materials que anava recullint pera formar un bon Diccionari fraseològich de la nostra llengua y hagués acabat també d'escriure sa Gramàtica Catalana.

Joan Molas y Casas. Als 28 de Juliol del 1904 dexà de ser en aquest mon aquest aplaudit autor còmich del teatre catalá, qui havía lograt obtenir certa popularitat que no minvava a pesar dels anys que'ls càrrechs d'administrador o d'empressari de teatres, l'havian retret quasi del tot de consagrar sos talents a la literatura. Havía també colaborat en diferentes publicacions catalanes y castellanes y publicat alguna obra purament literaria però del genre humorístich, que es al que manifestá sempre preferencia.

Joaquím Pinós. Després d'una crudel malaltía que durant set anys anà socavant sa existencia, morí als 30 de

Juliol del 1904 aquest distingit actor del nostre teatre regional. Durant sa vida artística creà una bona colla de tipos d'una varietat estraordinaria dintre del més bon gust artístich. Per axò en algunes obres se feu anyoradís als qui havían vist a En Pinós donar vida escénica a determinats personatges, veyentlos representats per altres actors.

Frederich de Gomis. Era un ferm catalanista que havía prestat al moviment d'aquests últims anys bons serveys. S'havía dedicat un xich a la literatura traduhint a nostra llengua alguna obra dels més modernissims autors estrangers. Morí en sa proprietat del Papiol als 31 de Juliol del any 1904.

Gabriel Claret y Dalmau. Als 6 d'Agost del any 1904 morí en aquesta ciutat aquest antich pèrit y professor mercantil, quina academia de son cognom establerta desde molts anys a Barcelona, havía lograt justa y envejable anomenada, ja que son director era molt entès en la teneduría de llibres y en tots los assumptos de carácter mercantil. Havía sigut lo senyor Claret catedrátich y vocal de la Junta Provincial de Instrucció.

Dr. Delfí Donadiu. Als 14 d'Agost d'aquest any 1904 a Vilajuiga, població que l'havía vist nàxer s'esdevingué la mort d'aquest catedrátich de la Facultat de Filosofía y Lletres de la Universitat Literaria barcelonina, desempenyant la cátedra de llenga hebrea. Son discurs inaugural que versà sobre l'*Origen del lenguage* tal volta sia son millor treball scientífich literari. Llegí sobre diferents assumptos relacionats ab la Relligió, bon nombre de discursos en varies corporacions catòliques. Diuen que reunía mèrits suficients pera fer dolorosa sa pèrdua encara que no hagués sigut cavaller del ordre pontificia de Sant Gregori, e individuu del capitol de cavallers del Sant Sepulcre, de quins títols n'estava ben joyós.

Joseph Fonts y Ayguadé. Era fill de Morell aquest jove de vint anys que morí als 30 de Setembre del 1904 a Sant Gervasi de Cassoles. A ses qualitats d'escelent caràcterhi ajuntava la d'ésser un entusiasta defensor de la causa catalana, en prò de la que havía efectuat verdaderes campanyes ab la paraula y ab la ploma. Lo camp de Tarragona havía sigut l'escenari de sa propaganda.

Enrich Casellas. En la primera quinzena de Octubre d'aquest any 1904, arriba a Barcelona la nova d'haver mort a Buenos Ayres, aquest ilustrat periodista, qui era a la vegada home de negocis, per sa gran activitat y ben escomeses iniciatives. De son amor a la patria nadiua, ne fou bona mostra un periòdich catalá que durant bastant de temps publicà en la ciutat de Río de la Plata. Morí en la flor de la joventut.

Abundant es l'arreplech de catalans de valer per sos mèrits, que n'ha fet la mort durant los dotze mesos que han passat des que termenarem l'anterior *mortuorum*, conforme acaba de veures. Tingas en compte que lo catàlech no es complert, puix hi faltan afegirhi tots aquells de qui no havèm tingut esment de son pas d'aquesta vida a l'altra y per lo tant son igualment perdues doloroses.

Tingàm tant pera los qui han sigut retrets en aquest Necrologi, com pera los qui nos han passat desapercebuts de haver mort, una pregaria pera que'l Senyor done a les seues ànimes aquella benhaurança que no té terme.

RAMON N. COMAS.

Qui s'esmena no mereix pena.
Qui es'scusa s'acusa.
No esmerses lo teu cabal en cosa que no res val.

CANÇÓ DE LA SENYORIDA

Som la senyorida
de l'amor garrida
que perfum la vida,
que perfum los còrs,
més empagahida
que les altres flors.

L'hivern no'm despulla,
ni'm seca l'istiu,
com la pobra fulla
de l'hort regadiu
que mor no bé viu!

De les jovencelles
m'engrons sobre'l pit;
sent les contarelles
del seu esperit
quan xarrussa ab elles
  tot amorosit
  ben petit, petit.

Y sent l'esperança
ballar dins son cor...
que ball, si no's cansa,
que's bade la flor!
que tot díe avança,
tota llum se mor!

Filla de l'altura,
nèta del costé,
si ma mare es dura

forta som també...
Si tens amargura
la t'esvahiré.

Sol passá esclenxada
ben ranet de mi,
olora esglayada
y fa son camí,
com a nuvolada
que empeny lo destí.

Quan pass l'alegría
l'encorralaré.
que entorn de sa vía
arrèu brostaré,
y ab la flaire mía
la t'enviaré,
T'embadaliré.

Y si l'amor passa,
voldrás que l'atur?
Té aletes d'estrassa
y'l còr massa dur...
Tench pòr que no't dur!

Com es papallona,
li agradan les flors;
com es polissona,
trepitja los còrs
que esclatan en plòrs.

Mes si ella se'n vòla,
t'aconsolaré;
si'l còr se t'endòla
l'adormiscaré...
T'embalsamaré!

Per beure les gotes

del plant de tos ulls
mes branquetes totes
  badarán sos fulls...
Quedarán remulls!

L'amó es volandera;
  déxala fugí.
Vina a la ribera...
  beurás sòl ab mí!

† EMILIA SUREDA

Març de 1904.

RECORT DE MURET

Un jorn se conjurá la tiranía
contra la hermosa patria del Migdía.
que ab la nostra agermana los Pirineus gegants.
Jornada fou sangnanta, pahorosa.
y s'endolá la vila de Tolosa,
plorant desd'aleshores la mort dels dos germans.

—

Quan vents estranys los vells casals commouen
rojas veus part d'aquí y part d'allá s'ouen
y'ls òssos s'estremexen de Simó de Montfort...
Dels dos germans la fossa resta oberta.
Avant ma patria, de ton son desperta.
Aragó viu encara.—Provença no ha pas mort.

SEBASTIÁ FARNÉS.

L'ase, per fam, menja l'agram.
Dinats o dejuns no son tots uns.

REVISTA LITERARIA

Aném a citar alguna de les obres més remarcables que s'han publicat a Catalunya desde la aparició del darrer *Calendari*. En la nostra ressenya algú hi podrá notar omisions de llibres no despreciables, mes tingas en compte que'ls citám tots de memoria y que no tením lo propòsit de redactar un inventari complert sinó una ressenya de pura impresió; després d'haver parlat durant un any ab los lectors del benemèrit degá de la prempsa catalanista de totes les obres catalanes, nos plau oferir en aquestes planes la impresió neta de conjunt o 'l record que conservám d'aquell aplech literari.

Y seguint la nostra consuetut, començám obrint la porta als poetes y parlém del primer de tots ells en vida y en mort, de Mossen Verdaguer qui'ns ha ofert, per piadosa mediació de son devot rossellonés Agustí Vassal, una espléndida colecció d'*Eucarístiques* en que van ar nonisades la inimitable (per vergonya de sos nombrosos imitadors) armonía y puresa de forma ab son esquisit sentiment que recorda sempre l'esperit seráfich que animava'ls grans místichs... Y aquest poeta de tan santes idealitats té una veu modulada, sana y robusta quan ab llenguatge naturalíssim nos esplica ses enginyoses *Rondalles*, en prosa, no fa gaire aparegudes per exemple y torment dels artificiosos contistes. Una obra poética del notable escriptor mallorquí en Miquel S. Oliver, l'ha possat tot seguit al cap-de-munt de la legió catalana d'escullits de les Muses: *La llegenda de Jaume'l Navegant*, obra perdurable en la nostra literatura, de la que'n devém esperar la promesa continuació pera veure sens tardança com s'arrodoneix aquell quadro sens parió del gran temps de la nostra historia. Del meteix Oliver qui ab sos estudis históricHs, ab sos sorprenents setma-

nals del *Brusi* y ses poesíes s'ha fet una personalitat eminent entre'ls nostres intelectuals, es la historia crítica del *Renaxement literari de Mallorca* que constitueix un capítol definitiu de la historia literaria contemporánea.

Les Disperses y l'*Eridon* y *Aminta* d'en Maragall son noves proves de son estre privilegiat, sempre nou y obert a la poesía d. les coses. Alguns devots de la figura de Lleó XIII (a. c. s.) grandiosa en tots conceptes, han publicat traduhides al catalá ses poesíes llatines, com homenatge de la nostra lieratura al inoblidable Sant Pare. L'Apeles Mestres també'ns ha ofert aquest any una mostra de ses poesíes descriptives. Los poetes novíssims Francesch Pujols y Joseph Carner han publicat dos volums de poesíes en que lo sentiment interior se desborda en perjudici de les quasi despreciades armoníes de la forma, ab lo que logra escandalisar no solament als *laudatores temporis acti* sinó als adoradors d'una tradició gloriosa y de l'altíssim e immutable concepte de la bellesa, mentres sos detractors rihuen per sota'l nas, potents, victoriosos, més seguidors d'una moda passatgera... y quasi passada, fora d'acuí.

Registrèm per últim la *Corona poètica a la Verge*, *Vidamor*, sentides poesíes d'en J. Buigas y'ls volums dels Jochs florals de Barcelona y de Palma y tindrèm una idea de la producció poètica d'enguany.

La prosa, ha sigut abundant y escullida. Ja hem parlat de les *Rondalles* d'en Verdaguer; després d'ell pertoca un lloch d'honor al escriptor blanench en Joaquím Ruyra, autor de *Marines* y *Boscatges*, un dels bons mestres de prosa catalana que sab esplicar com ningú la vida dels mariners y les impresions d'un enamorat de la costa brava. En Claudi Planas ha escrit son volum de *Prosa* correcta y sugestiva; en Pons y Marés son notable estudi de costums empordanesas *Quan se fa nosa*, rich d'observació y de llenguatge, que com les *Ombrívoles* de *la* Victor Catalá y *Asprors de la vida* de *la* Felip Palma, forma un ramell d'escenes tristes del Empordá, escrites ab traça que fan tornar tètrich aquell rioler paisatge y feréstechs sos oberts y sim-

páticbs moradors. D'en Gabriel Alomar es un volúm de espurmejanta y selectíssima prosa: *Una vila que's mor y Tot passant*; d'en Joseph M.ª Folch y Torres la *Laria* premiada en lo certamen de la *Biblioteca popular de L'Avenç* d'en A. Busquets y Punset un tomet de cuydades impresions *Del Monseny*: del plorat Valentí Almirall un notable aplech d'*Articles literaris*: d'en Lluis Torres (d'Olot) les sentides narracions *Gabelles de Sajol*, d'en Martí Genís les magistrals *Noveles vigatanes;* de donya Dolors Monserdá de Maciá la novela plena de sentiment y d'estudi *La fabricanta*, d'en Ferrán de Querol l'altra novela *Montserrat* que es una viva evocació de la vida tarragonina, d'en Esteve Suñol lo *Llibre de Memories*, obra d'un periodista d'altura d'en Maragall la sentidíssima relació de les *Reyals jornades...*

Tambè s'ha publicat una cuydadíssima traducciò catalana del llibre dels llibres la *Imitació de Jesucrist*, escrita per Mossen Gayetà Soler, quedant axís dignament dotada la nostra literatura d'una obra meritíssima fonamental; l'Angel Aguiló ha acabat la publicaciò del *Felix de les Maravelles* del Beat Ramon Llull, tractat *De Consolaciò* de Boeci, lo *Recull d'Eximplis* y la *Crónica* d'en Bernat Boades, que forma part de la *Biblioteca Catalana*, començada per en Marian Aguiló; lo nostre estimat company d'aquest *Calendari* en Ramon N. Comas, publicà un sustanciós y erudit *Recort* de la esposició celebrada en lo Centre Excursionista de Catalunya de les coses desaparegudes a Barcelona durant lo passat segle; en Alfons Damians y Mantè ha donat a la estampa una interessant colecciò diplomàtica referent a la *Revoluciò dels pagesos mallorquins* en temps d'Alfons V. La *Historia de la barriada de Montjuich* es un altra curiosa monografía, d'en F. Carreras y Candi. També ho son l'*Estudi sobre'ls sermons valencians de Sant Vicens Ferrer*, del canonge valencià En Roch Chabás (qui també ha reimprès la obreta d'en Jaume Roig, *Lahors de la Verge Maria*) la Monografía de Sant Cugat del Vallès, d'en Farreras; lo Siti d'Almería en 1309, d'en Andreu Giménez Soler; lo resúm

de la obra italiana d'en Cerone, *Alfons V y la política oriental*, d'en Miret y Sans; los *Recorts Catalans de Sardenya*, d'en Eduart Toda, la *Coutume d'Andorre*, d'en Brutails, lo *Còdich Civil a Catalunya*, llibre magistral del jove advocat Anton M. Borrell; lo magnífich discurs sobre lo *Patriarca don Joan d'Aragó*, llegit per l'Ignasi de Janer a la Societat Arqueològica Tarragonina y l'estudi sobre'l colegi de Corredors Reals de Barcelona y l'edifici de la Llotja ofert al Rey en ocasió solemnial. Encare que a cuyta-corrents, ans d'acabar aquest article, no volèm passar per alt la novela caballeresca *París e Viana*, reimpresa ab hermosos tipos gòtichs, per l'Angel Aguiló, y les noveles modernes *La Nonada*, d'en Lluís B. Nadal y *Desillussió*, d'en Jaume Massó y Torrents.

Y encara n'hi han més, bastants més de llibres catalans que'ns van desfilant per la memoria... hi ha la *Gramàtica Catalana* de l'Emili Vallès, de forma popular y sencilla, les *Notes científiques*, d'en Ferran Alsina, llibre destinat a tenir ressonancia europea; lo sermó *Per Catalunya*, de Mossen Pou y Batlle, de factura ben catalana; lo *Diccionari de la llengua catalana* (en publicació), de l'Aladern; lo treball de propaganda *L'Estat no es la Patria*, ab lo que s'inaugura una nova biblioteca que pot aumentar la massa d'ilustrats adeptes del catalanisme, y hi ha moltes altres obres originals y traduhides, publicades apart en la *Biblioteca popular de l'Avenç* y en altres series desgraciadament no continuades; devent anotar, per últim l'esforç pacient que vé realisant la novella *Societat Catalana de Bibliòfils* pera donar a conèxer en edicions luxoses algunes obres capdals y desconegudes del nostre antich patrimoni literari; esforç magnificament ajudat per la inteligencia de l'Eduart Canibell, qui ha resucitat hermosos tipos gòtichs catalans, ab los que s'estamparàn algunes d'aquelles obres. En la vinenta revista hi haurá ocasiò de parlar de tals llibres y dels que progecta estampar un altra colla d'entusiastes catalanistes del Ateneu.

E. Moliné y Brasés

FLOR DE LLIRI BLANCH

COMPLANTA LLEYDATANA

Sola, trista y desvalguda,
cad'any més, tròbat lo Maig,
si't veu lassa quan arriba,
lassa't dexa al entornars.
Les flors de la Primavera,
bon fruyt al Estiu darán;
mes de ton escut los lliris,
florexen sens granar may.
¡Ay flor de lliri lliri,
ay flor de lliri blanch!

Entre'ls herms que a Ponent miras
y'ls vergers de part Llevant,
bé axecas en l'ayre'ls braços
esclamant.—¡Quí m'aydará!—
Si una veu te diu.—Confía;
altre't fa.—T'enganyarán;
la Sirena es mentidera,
la Vritat parla molt alt.
¡Ay flor de lliri lliri,
ay flor de lliri blanch!

Del que en altre temps sigueres,
sols lo nom te'n resta ja;
y aquesta noble lloreya
que't té'l cos plè d'esvoranchs;
ferides son de francesos,
ferides de castellans;
tantes fonts t'han dessangrada,
que no't refás ni a cop d'anys.

¡Ay flor de lliri lliri,
ay flor de lliri blanch!

Si es cert que no't volen pobra,
que't tornen, que't tornen ja
la bella Seu profanada,
l'antiga Universitat.
Si no volen per justicia,
que ho façan per caritat;
ja'ls dirás.—Deu vos ho pague.—
y'ls hí besarás les mans.
¡Ay flor de lliri lliri,
ay flor de lliri blanch!

Ribagorça diu a Fraga:
—¡Pobra Lleyda y quin dol fa!—
respon Fraga a Ribagorça:
—La Sirena no escoltás.
De casa nostra, per esta,
a tú y mí'ns van arrencar;
no es pas ab gemechs que'ls pobles
recobran ses llivertats...
¡Ay flor de lliri lliri,
ay flor de lliri blanch!

Si a Ponent los clams se perden,
gira'ls ulls dret a Llevant,
d'allí ve'l sol que a tos lliris
bons fruyts y petons dará;
¿vols la Seu y los Estudis?...
¿vols lo carril del Pallars?...
¿vols lo canal de Llitera?...
¡alça'l front y parla clar!
¡Ay flor de lliri lliri,
per què no has de granar!

Francesch Ubach y Vinyeta.

UN DIVENDRES DE LA SOLÍS

Los qui no creyèu en la utilitat de les visites de pur passatemps a que's dedican ab tanta assiduitat los hòmens d'altres pahissos, escoltèu al meu amich Muret, que refinat gurmet dels plahers més esquisits de la vida, ha trobat que no n'hi há cap de comparable al que oferexen aquexos salons que obren les senyores de sa casa cada dilluns, dimars o divendres, si un sab assistirhi ab esperit rialler com a mer espectador de teatret barato.

Ferm en aquesta convicció, un díe que a la penya tothom se n'hi reya, nos va demanar permís pera posarnos un exemple demostratiu de la seva tesis. Los més enrahonadors, que's van veure amenaçats d'estar mitj'hora sens badar boca, pretestant escuses van retirarse; però'ls més indolents y tasta-olletes, estenentnos ben be als balancins, vam dirli:

—Vinga, Muret, vinga.

Y en Muret, exugantse'l bigoti y refrescantse'ls llavis ab tres o quatre llengotes de gatet, començá:

—Ne dirèm un divendres de la Solís. Hi vaig concórrer poch després d'haver conegut a mare y filla en un viatge. Prescindexo del pare, perquè a copia de vèurel sempre tan encaparrat y sornut, vaig començar a prescindirne ja en lo viatge, y perquè ademés, ell, jo no sé ni si sabía que la seva dona rebés los divendres. Jo anava a veure a donya Olimpia y a la Berteta ab qui havía simpatisat per... En fí aném al cas. Serían les cinch de la tarda, quan lo criat m'introduhí a la sala. Aquesta era bastant gran y estava a mitja-llum. Jo entrava tan enlluhernat que gayre be no veya ahon posava'ls peus, ni en los primers moments vaig arribar a conèxer més que a la Berteta, única persona també que m'allargá la má. Tot eran dones y en aquella ocasió totes estavan dretes al voltant d'una de molt

elegant, molt guapa, que's despedía repartint encaxades y petonets rebuts ab marcada complascencia, sobre tot per les Solís. Per fí aquestes sortiren ab ella, lo criat doná força al gas de la aranya, y ja ab bona claror, vaig poder anar saludant a les senyores que allí quedavan y havían tornat a sentarse sense dir res. Primer a la Camila Borrás, una menuda, menuda, ab cara de mustela, qui aclofada com estava dins de la butaca de má dreta, ni hauría pas arribat a descobrirla a no ésser pel rastre de la seva veu parda y la lluhentor dels quevedos que li llampegavan a cad'un dels moviments sobtats de nerviosa que la caracterisan. Vaig després saludar a la que feya més tòssa, casi diré nòsa, de totes, a donya Tecla Gomis, una tarragonina fenomenal, que ocupava mig sofá, tota envestigada de sedes xiscloses, tota carregada de pedrería y respirant satisfacció, encara que ab la pena que poden respirarne les grosses tan agarrotades de cotilla com anava aquella infelíç. Vaig inclinarme lleument davant d'una desconeguda que resultá ésser la viuda Molins, una bona moça, esbelta, rossa com una septentrional, que vestía ab molt *chic* y's mantenía erta com un lliri jonch al costat de la fexuga peonia tarragonina, y vaig fer encara una reverencia més freda a la parella que quedava, mare y filla Rodés: la mare una morena pansida, malcarada y bigotuda; la noya, la Sumpteta, una *cursilina* de figura desgalitxada, d'edat indefinible y d'andajos bastant desmanegats.

Un colp jo assegut, s'encreuaren quatre o cinch esclamacions ocioses sobre la *calor impropia del temps*, y al punt en que la Sumpteta Rodés va axecarse pera badar una mica més un dels balcons, tornaren les Solís y's reprengué la conversa.

Donya Olimpia, la senyora de la casa, acomodantse entre la diminuta Camila y aquell monument tarragoní ab un apressament tot afectuós y agraciat, després d'haverme saludat y presentat a les desconegudes, va voler escusarse ab tots d'havernos dexat sols ella y sa filla:

—Es la primera visita que fá aquexa bona amiga me-

va al treures lo dol. Era del cás correspondre a la seva distinció, vritat?

—No faltava més.

—Pobra Pilar!—feu ab tò d'assentiment donya Tecla Gomis, movent ab gran solemnitat y fexuch compás son vano de mareperla a un pam de la cara per impedirli major proximitat l'abultament enorme de son pit.

—Es viuda aquella senyora?—preguntá la Camila, donant al calificatiu «pobra» la única interpretació que va creure encertada, referintse a una dòna guapa alegra y elegant.

—Ay ay! que no la coneix, Camila? Y jo no les he presentades! Ay, que distreta só, Mare de Deu!

—Sí que la coneix, Camila, sí—van esclamar tres o quatre veus a l'hora.

—Es una ricatxa, la viuda Güell. Al menos n'ha d'haver sentit parlar.

—Oh, parlar sí; ja ho crech. Però no havía tingut ocasió de...

—Y vostè, Muret? Vostè sí que la conexía, vritat?—va preguntarme a mí l'Olimpia.

—Tampoch, senyora.

—Tampoch! Donchs, miri que es una viuda ben mona.

—Molt bufona, molt. Qualsevol la pendrá per germana del seus nens—afegí la senyora Gomis, venta que venta.

—No ho nego; però a mí'm passa lo que a la senyora —vaig dir jo, referintme a n'aquella mustela de Camila, que tombava'l cap d'açí d'allá com una figureta d'*organillo*.—No havía tingut ocasió de conèxerla, y só tan distret y poch fisonomista que, francament, si ara tornés a vèurela, tampoch la conexería.

—Oooh!—esclamá, escandalisada, tota la concurrencia.—Quina heretgía!

—Dispensi, Muret, axò no pot ser—saltá la Berta, com fingint una justissima protesta d'inferioritat.—La senyora Güell no s'oblida axí, com axí. Es guapíssima.

—Deu me guardará de negarho, Berta. Però si apenes la he vista.

—Tant com guapíssima—cuytá a obgectar la Sumpteta Rodés—no ho trobo.

—Noya!—rondiná sa mare.

—Guapa, en lo sentit d'hermosa, no—confessá la metexíssima senyora de la casa,—però bonica? bufona? Ay, jo la trobo rebufona; ho tinch de dir.

—Ah, moníssima, sí—afirmá la Camila.

—Remoníssima—van fer dues o tres més.

—En primer lloch, aquella figura tan ben entallada, tan proporcionada, aquella cintura, ay, que ningú diría que hagués tingut fills!—esclamá ab cert accent d'enveja la senyora Gomis, tancant lo vano y fent ab ell com si dibuxés en l'ayre los contorns que descrivía.

—Però pot ser li falta... que li diré jo?... un través de dit d'estatura—torná la noya Rodés.

—Noya!—li vá repetir sa mare, com si li estirés la brida.

Aquí'ls parers van dividirse. Les unes la trobaren a mida; d'altres, potser un xich massa alta; la Berta opinava en axò com la Sumpteta; mes totes convenían en que, lluny de podérseli dir petita, no era ni tan sols d'aquella mida que, per una convenció tota galant, se'n diu regular. Ab un poch més de carns fins se la podría calificar de *real moça*.

—Y aquella cabellera!—esclamá, estasiantse, la senyora Solís—es una hermosura, filles, es una hermosura poderse fer lo monyo com ella se'l fá.

—Se pentina sola?—preguntá la mamá Rodés, a punt de plorar d'enveja pensant en les doloroses estrebades que ella havía de sofrir diariament, pera que la pentinadora pogués subgectarli les ruques curtíssimes que ab prous penes vejetavan encara al voltant de ses orelles de cera rancia.

—Sola, filla, sola! Y lo lleuger que li queda'l pentinat. Si vostè li toqués, veuría que se li pot masegar y remoure com un solideu.

Donya Tecla esclafí a riure escandalosament.

—Com un solideu?... Ay, quina ocurrencia, filla! Y que m'ha fet riure. Quin acudit!

—Vull dir que res la escabella—esplicá la pobra Olimpia, mig sofocada.

—Sí, sí, sí, sí; però, ay quin acudit! Clach, clach, clach, clach! Es graciosa aquesta Olimpia! Mirèu lo que li ha anat a acudir—torná aquella tranquilassa, estúpidament.

—Lo que trobo—obgectá seriament la rossa de la viuda Molins, que fins aleshores havía callat—es que, potser, lo té massa negre'l cabell.

—Oh, com lo de vostè, Paulina, es difícil de...

—No, no, no. No ho dich pas precisament per que'l tingui negre; que'l cabell negre m'agrada molt—cuytá a protestar la rossa.—Ho dich pel contrast que li fá ab lo cutis.

—Ay, filla, lo cutis lo té preciosíssim.

—Finíssim!

—Oh, delicat!

—¡Ay es lo que més li envejo!

Y tot lo cónclave's llençá a cantar les escelencies de la frescor y finura d'aquell cutis ab una voluptuositat tan sensual y espontánia, que us hauría dexat parats a tots. Si'n será d'atractiva la bellesa femenina quan encisa axís fins a les metexes dònes!

—Sí,—repetía la bellíssima Molins, amoxantse instintivament un dels bandòs d'aquell cabell daurat que acabavan d'alabarli y avivant ab misteriosa energia la blavor-cel de sos ulls d'Ofelia—un cutis envejable, finíssim...

—Deliciós—recalcá la Camila, tot refregantse dins la butaca com si's sentís frisors de voluptuositat a la esquena.

—Massa—digué encara la Molins:—D'axò'm quexo, de que'm sembla massa pur, massa blanch, massa... ¿com ho diré jo?... que fá massa contrast ab la negror de la cabellera, ab aquells ulls tan negres, ab aquelles celles y pestanyes negríssimes.

—Aaah—van cridar a una les Rodés y la Camila, de-

sitjant castigar lo que elles creyan presunció d'aquella rossa. —Aquí está'l mèrit.

—Y es clar—afegí la atrevida de la Sumpteta, buscant ab la mirada'l meu assentiment.—Del tot rosses o del tot morenes n'hi há moltes; la gracia está en trobar una raresa com aquella senyora: una blanca ab cabell y ulls negres. Axò sí que es una flor estranya, no es veritat?—Y com jo'm concretés per educació a no fer més que una rialleta ambigüa.—Axò no es dir ni sí, ni nó, Muret—persistí encara la noya, ab tota intenció.

Y la Camila l'ajudá ab un:

—Ay! que no's vol comprometre—tan maliciós—,que la Berta, la Molins y jo meteix nos varem tornar tots roigs per la part d'alusió que a cada hú pertocava. Allavors vaig escusarme, ab que en aquella claror, no havía vist prou bé à la senyora Güell.

—Es que ara ja no's parla de donya Pilar,—va advertir la senyora Gomis,—sinó de tipos en general. Lo que desitjèm saber, es quíns tipos li agradan més a vostè: les morenes? les rosses? o be aquesta flor estranya de cabell negre y cutis blanch?

—No soch esclusivista, senyora...

—*Le gustan todas en general*—feu aquella mustela de Camila, somrihent y ara ja ab intenció de salvarme.

—*Pero hay gorditas que le gustan más*—vá afegir la Sumpteta, portant sa indiscreció a un estrém que feu esclafir lo riure a tothom menos a la Berta y a mí.

—En Muret es massa fí pera mostrar preferencies ahon hi ha tantes senyoretes y senyores guapes, *vritat?*— s'apressá a esmenar la senyora de la casa.

—Sens dupte, senyora—vaig respondre, encorregut y tot, com encara estava.—Les diferencies son tan tenues, que, pera descobrirles, me caldría una finura de percepció superior a la que tinch.

Davant d'aquesta frase, que de tan artificiosa y falsa no permetía adob, van callar guapes y lletges, fins que la senyora Solís nuá'l fil trencat, dihent que, per ella, les

principals belleses de la dòna están en lo cutis y en la figura, quees lo que més triga a perdres.

—La pell nodiré que no—obgectá la immensa Gomis—però lo que es la figura... aquí'n tenen l'exemple: jo, de soltera, era un boxet.

Sa vehina, la esbelta viuda Molins, la ressegui dissimuladament de dalt a baix, y quan encara ses mirades s'esplayavan pel tremendo replá d'aquell pit montanyut, portá sa galantería y compassió fins a dirli, be que un xich tímidament:

—No es pas tan grossa, senyora.

Però la Sumpteta Rodés se va amagar la cara ab lo vano y's mossegá'l llavi pera ofegar la rialla, mirant a la Berta y a mi, que no sé cóm vam saber mantenirnos serios.

—Y no's cregui—afegí donya Tecla Gomis, entrant per primera vegada aquell día en lo tema de la sempiterna conversa que ja s' havían après de memoria tots los amichs.—No's cregui que sigui per lo que jo menjo, perque'l meu marit, prou li diría: jo menjo molt poch, molt poch. Y no será pas perque a casa, gracia a Deu, hi falti res... que, ja *verá*, tenim un bon *cunyé*, y'ns procurèm dar bona vida, vaja! No li diré, allò, una vidassa de *Palacio* sab?... però ja *verá*, sempre tenim, o colomins, o perdius, o be un parell de pollastres, o be becada, o be faisant... Si, ja dich be, faisant. Axò ademés del *biftek* y del *filet* y d'algun plat de verdura o d'ous; perque d'ous o verdura també'n fem alguna vegada que altra, suprimint, per *supuesto*, mongetes que a casa no'n dexèm entrar, com de bacallá, perque, al Gomis, sab? ni a mí, certes menjas no'ns agradan. Y encara'l Gomis (com que no está desganat com jo, o no sé perquè, en fi per capritxos d'home, que vostè ja sab que'ls hòmens en tot son molt capritxosos), alguna vegada que altra, voldría, ara vegi quina manía! escudella de pagès y *hasta* olla, que es clar, la fem bona, ab les quatre carns, la seua col, la seua patata, los seus cigrons... Y donchs, bé, cregui que jo no menjo més que desfiletes de la carn de ploma, que may ne falta, ja li dich, y dos trossets axins de *biftek* y de filet.

Ara vegi qui diría que, menjant tan pòch, m'havía de fer grossa axins! Alguns ne donan la culpa al carruatge, perquè com que'n tením, l'uso bastant; però cá, jo me'n rich, sab?

Les que la escoltavan reyan per dins que era un gust: però donya Camila y la Solís seguían entusiasmantse ab la revista de les faccions que recordavan de la Pilar Güell: aquells ulls tan avellutats, aquella pinzelladeta fina de les celles, los clotets deliciosos dels estrems dels llavis y'l de la barbeta, aquella dentadura fresca y apretada com una magrana, aquelles orelletes grassones y monissimes com lo peuet, alt d'arcada, com les mans, de estremada distinció...

—En fi, *vamos*, ja ho veu Muret: que s'hi té de fixar. Está per merexer. Es una viudeta jove...—va dirme la Rodès, pera apurarme, si jo era, com ella y sa filla maliciavan, pretendent de la Berteta.

—Ah, sí, sí—recalcá la impertinenta de la seva filla.

—Pobres viudes!—esclamá llavors, ab posat y accent melodramátich, la viuda Molins, que dexava dir a la Gomis lo dels pollastres y faisants sens escoltarla.

—Aném, aném, Paulina: no plori—saltá la senyora Solís—que quan les viudes son tan guapes, riques y jóvens com vostès dues, més que compassió poden inspirar enveja.

—Ja ho crech—van esclamar a una y resoltament les tres casades restants, inclús donya Tecla, qui adonantse de que no la escoltavan, havía parat en sèch lo seu carrau.

—Se coneix que no s'hi troban—obgectá la aludida rodant lo cap. Y fent un sospir, enlayrant la mirada al cel y apretantse al pit lo vano obert, afegí.—Lo marit fá una gran falta.

—Se comprèn.

—En axò tindrá rahó.

—Realment ha d'ésser axíns.

—No's pot negar—gosaren a dir les casades en sò de protesta més o menys sincera.

—Quan hi ha hagut estimació, realment, la separació,

la pèrdua del marit ha d'ésser dolorosíssima. Jo sempre ho dich. Y Deu me conserve'l meu a qui estimo de debò com cada una de vostès estimará al seu. Però...

—Oh, es que jo estimava molt al meu, senyora—cuytá a interrompre la viuda Molins.—Pobre Pepet!

—Ay, sí; pobra Paulina!—esclamá la Solís.—Vostè sí que va ser una esposa exemplar.

—Ja ho crech; no suposo lo contrari, pobra de mí—afegí la Camila.—Però *vuy* dir que... afortunadament... lo temps tot ho mitiga.

—Costa, senyora, costa!

—Ho comprench. sí, ho comprench... ha de costar... però, un colp consolada... filla, la llivertat que té una viuda...

—Ah, axò sí; aquesta, aquesta!—van esclamar tumultuosament fins les noyes.

—Llivertat?—esclamá la viuda, com esgarrifada d'una heretgía.

—Y tal!—feu una.

—Jo ho crech!—una altra.

—Qui ho negará?—la grossa.

—L'únich estat en que la dòna'n pot tenir.

—Lo que deya una amiga meva: si venguessin certificats de viuda, jo no'm casava—saltá la Sumpteta.

Una rialla general en la que hi prengué part fins la viuda d'un modo estrepitós, coroná l'acudit.

—Y sobre tot—afegí la senyora Rodés, perdent ja un xich la prudencia que son estat y la presencia de sa filla li imposavan.—Y sobre tot, que no tots los casos serán com lo de vostè. La perdua del marit doldrá o no doldrá segons lo seu comportament en vida, segons les condicions especials del matrimoni. La Pilar, per exemple, la Pilar, que no's va casar, sinò que la van casar ab un marit que li podía ser pare, que no li podía fer cap il·lusió; quan Deu, encara sent ella jove, la ha lliurada d'un marit axí, dexantla rica y a *sus anchas*, ho ha de plorar? No está millor ara que abans? Aném, no digan.

—Oh; aquí está la cosa—confessá la viuda Molins ab una ingenuitat sols esplicable per la força contagiosa de la corrent que sa interlocutora havía imprès a la conversa.— Aquí está la cosa: que vostè s'equivoca quan creu que ab la mort del marit quedan saldats tots los comptes. Si li ha dexat fills, vostè sola'ls ha de pujar, educar y colocar. La existencia d'ells, que vostè demanará a Deu que li conservi, será'l primer embarrás que se li oposará a un segón casament. Què'n treurá, donchs, de ser jove? Si li ha dexat bens, los hi ha d'agrahir com si no li fossen deguts, com si fossen regalats, perque sembla, no sé perquè, que la dòna de be, donantho tot al home... no té dret a la compensació. Tant si'ls hi dexa *libres*, com en simple ús de fruyt, los tals bens son lo blanch de les mirades dels cunyats y demés parentela del marit y'l grilló que més fortament lliga a la viuda. Si compta y pera, millorar als fills, se reduheix a viure modestament, es una codiciosa, una avara, una mesquina, una mala mare, que sacrifica aquells angelets; si gasta dins la mida que prudentment pot gastar, es una má foradada, una qualsevol que té'l cap plè de pardalets y que, per agradar y pescar un altre home, sacrifica'l pervindre dels fills. Ahon es, donchs, aquexa llivertat de que parlan? Ahon es? Ay, les coses que diferentes son vistes de lluny o de prop!

—Tot té'l seus inconvenients—esclamá un'altra, distretament, escapant per un segón de la fonda preocupació en que a totes havía sumit aquella trista pintura de la viudesa femenina.

—Tot; però'ls d'estat de viuda son molt més grans de lo que's pensa—afegí encara, bon xich rencorosa y trista la eloqüent oradora.

—Efectivament—confirmá la senyora Solís—qui sent a vosté, sent a la Pilar. Totes s'esclaman de lo meteix.

—Encare la Pilar té l'apoyo del seu pare—feu la Molins.

—Qui? Don Andreu Güell? Ay, filla meva; no's cuyda de res. Se passa la vida al entressol del Círcol del Liceu,

fumant y contemplant los bons pamets que per allí atravessan, ni més ni menos que si encara tingués vint anys.

—Després, té'l seu cunvat...—interposá la Rosés ab tota mala intenció.—Aquest li cuydará be tot...

—Se li cuyda de la fábrica y de les proprietats, si senyora—respongué la Solís ab marcada serietat.

—Quí vol dir? En Tomás Ribera?—feu la senyora Gomis.—Ay, aquest sí que fará lo que deya ara la senyora Molins dels germans del marit! Té una fama d'ambiciós! Y además, segons diuen, la Julita, la seva dòna, es una púa!...

—Ja veuen, donchs, la llivertat que li queda també á la pobra Pilar!—esclamá la última per fí.

—Bé, en lo que's refereixi a interessos, no diré lo contrari. Una pobra dòna's té de valer dels altres. Però en lo demés, què volen que'ls diga? A mí'm sembla que la viuda queda molt més desembrassada per fer y desfer, anar y venir, rebre y visitar: per, en una paraula, gosar de la vida a son pler—digué la bigotuda Rodés, tornant en sos tretze.

—Oh, y sobre tot—hi afegí la moguda Camila, dirigintse a la viuda Molins—les que no tenen pares, ni fills, ni cunyats, com vostè.

—Oh, cá! Oh, cá! Precisament, la viuda, com més sola, més vigilada y més esclava está. Jo? Jo no so *dueña* de dar un pas, ni dins, ni fòra de casa, que no taçi parlar á les meves cunyades. Rebre un bon amich, rebre un sacerdot?.. Deu me'n guart y María Santíssima! Anar al *teatro* sola? Que es cas! Uy, aquelles llengues d'infern lo que dirían! Quan vivia en Pepet, que Deu tinga al cel, ningú's ficava ab mí; peró ara, senyora, ara?... Desde'l gos de la portera al últim vehí del quint pis, tots son centinelles que'm guardan. Ja estaría jo ben contenta de tenir pare y fills com la Pilar. La *sombra* del pare, sobre tot, l'ampara molt. Ella será ben *dueña* de rebre a qui bé li sembli; que lo que es jo, ni ab prou feynes al meu cosí.—Y al dir axò la rabia li entelá gayre bé la veu.

—Be—obgectá la agegantada tarragonina, axecantse

per anarsen y rihent ab sa calma habitual.—Vostè, en cambi, com que no té fills, se podrá casar més fácilment. Tot s'arregla, tot s'arregla en aquest mon.

La viuda Molins se mossegá la llengua per no dir enrabiada:

—Y que no veu que perdría l'ús de fruyt?—Però sabent dissimular, respongué tan sols ab una rialleta trista y, axecantse també, se retirá axís que's perdé de vista aquella geganta a la quí, segons nos va fer saber, lo carruatge esperava abaix.

Llavors, aprofitant l'enrenou dels comiats, la Berteta y la seva amigueta Rodés desaparegueren de la sala, y al tornar a entrar la senyora Solís, la Rodés, plena de goig de poder parlar ab llivertat per ausencia de les noyes:

—Olimpia, Olimpia:—feu—què no ha sentit lo del cosí? Ay, com se li ha escapat! Y quina gracia m'ha fet!

—Es que veurá, Camila,—esclamá ingenuament la Solís—que no troba que ha de ser realment molt pesat axò de que una viuda honrada no puga rebre ni tan sols un cosí a casa seva, sens donar de què parlar? Francament, la gent mal pensada fa molt mal, es pesadíssima.

—No me'n parli, no me'n parli. Y aquest pahís!... Jo sempre ho dich: Barcelona es un poblet; axò no es una ciutat.

—Però que no saben quin cosí es aquest de qui parla?—oposá la Montserrat Rodés, prescindint d'aquelles censures sens lo menor escrúpol de conciencia, ni mirament d'educació.—Si es lo seu fulano, ja de temps, de molt temps há, d'abans de morir lo marit.

—Bah, bah, Montserrat; què vol que li diga? Conech bè a la viuda Molins, jo sé com se vá portar quan la malaltía del seu marit, y no ho crech, no ho crech—respongué donya Olimpia ab accent de convicció.

—Donch no'n dupti, Olimpia, no'n dupti. Qui mal no fá, mal no pensa. Vostè es molt bona y...

—Veurá: lo que jo sé es que la senyora més santa del mon está esposada a una calumnia. Demá, dirán de vostè,

y ho haig de creure, jo? Un altre díe, dirán de mí, ho creurá vostè?

—Però, senyora, si aquí's tracta d'una cosa pública, pública.

—Pública?—feu la Camila, interessantse.

—Quí ho ha vist? Quí pot saberho? Com poden ser may públiques aquestes coses, tractantse d'una senyora que viu sola y que porta'l seu nom ab decoro per aquests carrers?—oposá la Solís, ja indignantse poch a poch.

—Tot Barcelona ho sab, Olimpia, tot Barcelona.

—Aném, Montserrat; jo visch a Barcelona com vostè metexa y no ho sé. La Camila?... Vèu: roda'l cap; també es la primera vegada que ho sent a dir. Vostè, Muret, sabía res d'axò?

—Senyora, no sé de que'm parlan.

—Donchs, no'n duptiu—insistí la Rodés, afirmant ab lo cap y somrihent ab la fatuitat dels qui's donan per ben enterats d'aquests secrets.—Jo ho sé per una vehina de la metexa escala.

—Y quí li garantisa a vostè que la tal vehina diu veritat?—feu encara donya Olimpia.

—La veracitat y religiositat de la metexa senyora. La conech de molts anys y sé que es *incapassa* de llevar un fals testimoni a ningú.

—Però ella què ha vist?—preguntá la Camila, portada de la tafanería de dòna.

—Ella res—confessá la murmuradora.—Però'l seu fill, que retira a les altes hores, s'ha topat varies nits ab lo galant a la escala, que baxava de puntetes y disposava d'una clau per'exir.

—Ah, ah... Axò ja es sospitós, Olimpia; axò ja es sospitós!—esclamá la Camila, abandonant la postura urbana pera abocarse, tota cargolada, endavant, ab los colzes al genoll y entre les dues mans lo vano ben tancadet y apretat. —Conti, conti.

—Be; jo ho voldría veure—interposá la Solís que, tota

arborada d'escándol, se ventava ab ver neguit.—Pobra Paulina!

—Dexis de pobra—esclamá la Rodés, perdent ja'l frè. —Ben bé que ella s'hi dèu recrear, dòna.

—Montserrat, per Deu!..

—Ja veurá, a mí m'han dit que ab aquest cosí ja havían tingut relacions, però que com llavors no era més que un estudiant ab una posició molt modesta y no's podía presumir que arribés a ferse lo nom que s'ha fet de gran advocat, la Paulina que, perque ja'n tenía, devía voler més quartets, al presentarse en Molins, que era un gran partit... sab?.. se vá escoltar a la seva mare y s'hi va casar sense estimarlo.

—Axò es la escusa de totes les dònes alegres—feu la Camila, acceptant ja de plè la murmuració de la senyora Rodés.

Confesso que al contemplar la rápida crexensa que anava fent la calumnia, jo'm divertía d'allò més.

—No, Camila, no,—digué la Solís, seguint sa noble empresa.—Si res d'axò es veritat.

—Dich, lo que m'han dit.

—Donchs l'han enterada malament, Montserrat. La Paulina estava al colegi ab mí; desde aleshores nos hem tractat sempre més y jo sé que les relacions ab l'Hipólit Mestres...

—Ah! Lo cosí es en Mestres, aqueix advocat de qui's parla tant?

—Lo meteix. Les relacions ab lo seu cosí no van passar de ser amoretes d'aquelles que tothom ha tingut, ilusions de criatures; res més.

—Oh, de vegades, aquestes arrelan més fort que les altres y vè día que rebrotan—obgectá la Camila, poch disposada a recular.

—Qué m'esplicarán a mi, si jo veya fins les cartes? Res, tonteríes de jovenets. La Paulina sortí del colegi, l'Hipólit se'n va anar a Madrit, ahon va tenir relacions bastant formals ab una andaluça que se li vá morir, y la

Paulina, sense ja ni pensar ab lo cosinet, ni mirar si era rich o pobre, s'enamorá, entenguinho bé, perque era jo la seva confident, s'enamorá d'en Molins y's casá ab ell sense necessitat de la més petita pressió de donya Paula. Que en Molins, en aquelles *fechas*, era més bon partit, es veritat. Que donya Paula vegé ab molt d'agrado lo casament, també. Però que en aquest hi presidis l'interès, no. Y un colp casada, qui negará que la Paulina's vá portar com la millor de les esposes? Ningú, ningú'n pot dir ni axís – recalcá la Olimpia Solís ab nerviositat.

—Sí, davant del mon, si senyora, s'hi va portar molt bé—concedí la Rodés.—Però escolti a les Molins y li dirán que'l difunt ja morí apenat, sospitant alguna cosa.

—Aném, Montserrat, per Deu, calli! Axò son calumnies de les cunyades; perque basta pensar que, si aquell bon senyor hagués tingut les sospites que diuen, a la seva má estava; primer, podía treures de casa a n'en Mestres, ab quí, al revés, se van portar sempre com grans amichs, y, després, castigar a la Paulina no dexantli res. La va dexar hereva... donchs, digui.

—Dispensi: l'hereu será'l nen de la Mercedes; la Paulina no té sino l'ús de fruyt, y... escolti bé, que axò dú cuha... *sols per mentres no's torni a casar*. Aaah! Vèu?

—Bé que li diré jo, si ara vostè está empenyada a treure conseqüencies estrafalaries de tot lo més natural del mon? Fresques estaríam que aquest usufruyt fos com un estigma d'adulteri per totes les pobres viudes que'l tenen. Si la prohibició de disfrutar dels bens del difunt ab un segón marit es més vella y general que l'anar a pèu? Vritat, Muret? Axís al menos ho diu lo meu marit.

—Efectivament—manifestá la Camila—axò sí, senyora Rodés, que no'm diría pas res en contra de la viuda Molins. No'm diu sinó que'l difunt era ben be de la metexa fusta que'ls demés hòmens. Perque, reparin, y no se'n enfadi vostè Muret, que'ns escolta, están tots los hòmens tan gelosos del domini que la lley los hi concedeix sobre la pobra dòna, que ni en testament se'n volen despendre.

—Dispensi, Camila, me sembla que, en aquest cas, no 's tracta del domini que vostè suposa y jo no veig, sinó del domini real y ben llegítim que l'home té sobre'ls seus bens —vaig contestar jo per solidaritat de sexe.

—Oh, no senyor, no;—replicá la Camila,—es que, disposant axís, disposan de la dòna, li lligan la voluntat, tractan de perpetuar la seva fidelitat jurada fins a més enllá de lo que Deu ha volgut... Y axò, digan lo que vulgan, es immoral...

—Un *dispotisme*, si senyora—feu la Rodés.

—Un despotisme que, moltes vegades, obliga a la dòna més santa a fer disbarats, velhi aquí.

Però jo, preferint divertirme en silenci a discutir, vaig dexar que diguessen.

—No: una senyora ben judiciosa, no fará per axò cap disbarat—assentá la Solís sentenciosament.

—Ja veurá... al cor, quí'l governa?—preguntá la Camila, trobant la obgecció que li semblá més forta.

—Lo seny—respongué resoltament la Olimpia.

—Però, es que jo pregunto: en virtut de quina lley humana ni divina, se pot privar a la viuda de tornar a enamorarse, y, si s'enamora, de tornarse a casar? No ha recobrat la llivertat per voluntat de Deu?

—Axò dich jo—hi afegí la Montserrat.

—Jo no veig que ningú la privi de res. Que's casi—feu bonament la senyora Solís.

—Ah, sí—esclamaren, ingenuament, ses dues contendents.—Y aleshores perdrá l'usufruyt.

—Justament. Però, llavors, tindrá en compensació lo que ella metexa ha preferit.

Aquesta conclusió, tan racional, escandalisá a les contendents y'm feu riure de bona gana a mí, que admirava estona há, la serenitat de judici y puresa de cor de la Olimpia Solís. La Camila y la senyora Rodés no obstant, ben lluny de rendirse de cap manera. Per elles, desde'l moment que un matrimoni forma casa a part, creant pera la dòna nous usos y costums, no hauría d'estar a les mans del marit lo

dret de despossehir a la viuda dels bens que li son necessaris per sostindre la posició a que aquell l'acostumá. Si hi ha fills, l'amor de mare bastará pera que ella no'ls malversi ni'ls dexi a ningú més. La codicia dels fills fará que la respectin y cuydin mellor. Si de cás no hi ha fills, ¿per què lo que era ben be del marit ha d'anar, tart o aviat, a la casa de que ja ell s'havía desprès, en lloch de dexarho a lliure disposició de la qui ha compartit ab éll la existencia y li ha clòs amorosament los ulls a l'hora de la mort? Perquè deya donchs, que era la escullida del seu cor? Quina prova'n dona desposehintla o dexantla ab una possesió condicional? L'amor, lo ver amor va fins al sacrifici més estremat: ¿quín sacrifici s'exigeix al marit que va a morir sense fills obligantlo a fer a la viuda hereva incondicional? Quin mal li fará ja, al home mort, l'estrany que la viuda fiqui honradament a la casa? En lloch d'una, serán dues les persones que li deurán agrahiment y estarán moralment obligades a respectar sa memoria. ¿Per què imposar, donchs, condicions póstumes que l'nan de fer odiar de qui més l'hauría adorat sempre? Ja abans ho havían dit: la viuda pot enamorarse; si per no tenir fortuna l'home que li ha robat lo cor, ella ha de sacrificar ses costums y necessitats, que ha de succehir? No tothom tindiá'l seny ni'l desprendiment que la senyora Solís reclama. L'egoisme del ben estar, més fort en molts casos que l'amor meteix, triomfará de tots los obstacles pera dur la dòna a una perdició de que l'hauría lliurada la prudencia d'un marit més previsor, més generós y més gelós, si senyors, més gelós, del bon nom de aquella dòna que tan honrada volía. Com tot tirá, que dicta lleys prescindint de la naturalesa, ha provocat la rebelió y l'odi contra sí meteix. La dòna que's sent vexada per aquella prohibició tiránica, se rebejará de gust burlantla impunement, y lo qui, orgullós, havía somniat en exigir, per sa major gloria, una fidelitat tan eterna com absurda y capritxosa per inútil s'haurá acarreat, en mort, les burles que més hauría castigat en vida.

Absurdes y escandaloses semblavan a la senyora Solís

totes aquexes argumentacions de la Camila, que la Rodés no parava d'aplaudir ab lo cap y'ls ulls fora del idem, com si sentís un nou sermó de la Montanya; però desitjosa de acabar, tement sempre la entrada de les noyes, se cusí la boca prudentment.

—Es clar,—digué per fi la Montserrat, al pendre alé la discursayre,—Qui sembra. cull; d'una immoralitat no'n poden nàxer virtuts. Però, en lo cás de que parlavam, la veritat, es que lo senyor Molins obrava bé. perque dexis, que diuen que. si varies vegades, lo pobre home havía atrapat als dos cosins fentse petons

—Bah! Bah!—saltá, ja foragitada, la senyora Solís.—Y quí no sab que'l besarse es costum entre tots los Mestres? Y es clar que'l senyor Molins ho havía vist. No'ls havía *atrapat* com diuen les males llengues: los havía *vist* com jo metexa, com tots los entrants de la casa, perque may la Paulina se n'ha amagat ni té de què amagarsen? Per aquesta metexa rahó tampoch en *Pepe* Molins may de sa vida va donar a les ignocents *caricias* d'aquells cosins la interpretació indecent que vostè suposa.

Y com en aquestes paraules posá la senyora Solís tot l'accent de la seva indignació, vegeren les oyents que era hora ja d'acabar la conversa y aquí'ns varem despedir.

Digan ara si, en les visites, un no s'hi diverteix y aprèn?»

. . . .

La veritat es que'l relat del amich Muret a tots nos havía entretingut y a tots nos dexá pensant sobre quí tenía rahó, si donya Olimpia o la Camila. Pensinhi ara vostès.

NARCÍS OLLER.

Cada prenyat porta son fat.
Cascuna criatura fa segons sa natura.
L'hom qui no té què fer, prenga vaxell o muller.

A MARÍA IMMACULADA

PEL CINQUANTÈ ANIVERSARI DE LA DEFINICIÓ DOGMÁTICA DE LA SEVA PURÍSSIMA CONCEPCIÓ

Pura com ploma d'ángel es la néu
que resplandeix al sol may trepitjada:
però més pura sou als ulls de Deu,
¡oh Immaculada!

Net está 'l cel, si pel claríssim blau
ni una boyrina volandera sura;
però més neta escelsitut mostrau,
¡oh tota pura!

Lliri entre espines al ermás aspriu
ab son aroma als viadors encanta:
talment entre les vèrgens Vos floriu,
¡oh tota santa!

D'Adam nasquereu en lo tronch danyat
única flor del Paradís novella,
y tal que Fruyt diví n'heu germinat,
¡oh tota bella!

Filla, prodigi august del Creador,
Mare, ideal del Deu de Sabiduría,
Esposa, encant del Esperit d'Amor
sou ¡oh María!

Per Reyna dominau tot l'univers
ab dolça magestat consoladora,
no més terrible al esperit pervers,
¡oh vencedora!

Si la escelsa milicia angelical
Reyna vos diu y servitut vos mostra,
de la familia sou del trist mortal,
¡oh Mare nostra!

Y bé que ho sou: en tantá escelsitut
nostres miseries no mirau esquiva,
Vos qui sens culpa 'l plor heu conegut,
¡oh compassiva!

Donchs en la vall de llágrimes y mort
a Vos cridám los desterrats fills d' Eva,
que heretarem la culpa y la dissort
d' Adam y seva;

A Vos, única exempta d'aquell mal,
qui, honor de nostra sanch purificada,
la altiva testa del dragó infernal
heu trepitjada.

Mirau que de nou brinda la Serpent
fruyt seductor al arbre de la sciencia:
salvaune, donchs, la perturbada gent,
¡font de clemencia!

Salvau los qui entre culpes y perills
a vostres ares humilment s' acostan,
y los qui'n fugen... que també son fills,
y tant vos costan.

Y entre la pompa del solemne jorn
en que ara vostra festa hem celebrada,
senyau al poble de tot bé 'l retorn,
¡oh Immaculada!

Miquel Costa y Llobera, Pvre.

MOVIMENT CATALANISTA

Una faisó ben diferenta de l'any 1903 ofereix lo 1904. A Madrit tot lo que ahir era moviment y cambi d'hòmens en lo desgovern del pays, no dexant cap altra especial ímpresió que la que dexan les películes cinematográfiques, s'ha convertit enguany en la permanencia en lo govern d'un home que s'enforteix a cada tempestat que sab ferse náxer al seu entorn, perque cada díe es més manifesta la descomposició dels partits a la espanyola y per allò de que en terra de cechs lo borni es rey.

Juga en Maura ab les oposicions y principalment ab la republicana, que fá molta fressa y poca endressa, com juga ab lo pays en general, sens que ab son inflament, vulga fer cabal d'una força que porta gèrmens de vida, que pacíficament s'engroxeix y seriament s'organisa a Catalunya y que esclata per tot allí ahon no hi senyoreja la mort, en manifestacions més o menys modestes, però sempre esperançadores d'una resurrecció del esperit patri tant complerta com la que sortosament s'ha operat ja a Catalunya.

Y que es complerta aquesta resurrecció, ho posa de manifest, entre altres proves, algunes de les que recollirèm en la revista present, lo que en lo díe primer de Janer de 1904, entran a administrar los interessos comunals de diferents municipis catalans, 120 honorables patricis, que adornan la seva qualitat d'honradesa ab lo dictat d'autonomistes.

La constitució del Ajuntament de Barcelona dona molt que dir per la questió del nomenament de les Tinencies d'Alcaldia. No hi ha prou Tinencies per tots los republicans que'n volen, perque portan lo seu desinterès al estrém d'exigirne una per cada hu d'ells y la seva democra-

cia al estrém de no volerne dexar cap per les minoríes. Un dels més caracterisats regidors de la majoría, escriu en los diaris que renuncia a la *seva* tinencia «para facilitar al jefe de la mayoría republicana poder satisfacer ambiciones y vanidades insaciables» Al cap de vall la cosa s'arregla, ab la intervenció y'ls bons oficis del Alcalde senyor Boladeres, qui sab que tracta ab persones que tenen un concepte especialíssim de la dignitat y consequencia. L'Alcalde de R. O. posa al cap de llista dels seus actes, l'armonisar les discordies dels republicans, fent que ab lo seu vot queden nomenats los Tinents d'Alcalde republicans.

Aquests datos poden servir pera donar la tònica de lo que ha sigut la vida del Ajuntament barceloní, durant l'any y de la que no'n parlarèm més, si be a cada punt ne podríam treure altíssimes ensenyances.

*
* *

Ademés, durant lo mes de Janer la opinió pública de Catalunya es moguda per la satisfactoria noticia que'ns vé de Madrit, com si volgués ser preparació d'un gran acontexement, consistent en haverse dictat una R. O. ab data del die 2, declarant llibre de text pera les Escoles de Catalunya, la «Lectura Bilingüe» de don Salvador Genís, autorisació primera y ben concreta pera usar la nostra llengua en la ensenyança oficial; per lo fástich que inspira una llarguíssima discussió al Congrés ab motiu d'haverse nomenat Arquebisbe de Valencia al P. Nozaleda, Arquebisbe de Manila, quan los governs espanyols la varen perdre; per lo menyspreu ab que es rebut a Barcelona y les poblacions que visita, un dels antichs capitosts dels desfets partits polítichs, en Canalejas, qui vé aquí per mor de presidir un Congrés Pedagògich, com si un home de tal condició tingués res que veure ab la ilustració y cultura; per les dolces emocions que desperta, portantnos oreigs suavíssims y confortadors, l'«Amo Toni Vicens Santandreu de Son Garbeta» de Manacor, qui acompanyat del benemèrit Mossen Alcover, recita per les nostres societats intelectuals,

inspiradíssimes glosades, d'una poètica rusticitat que verdaderament sorprèn y enamora.

Y es moguda principalment la opinió de Catalunya, per los preparatius que's fan pera inaugurar solemnement lo monument que a la Plaça de la Universitat axeca Catalunya al Dr. Robert.

S'efectua aquest acte lo díe 31, a presencia de milers de persones vingudes de tots los indrets de la nostra terra, sens que hi dexessen de tenir representació tots los organismes que a Catalunya representan cultura y treball, ab munió d'estandarts, ab les cases de la gran Plaça endomassades y en mig d'un entusiasme estraordinari, que interpreta admirablement lo senyor Rusiñol en un sentit parlament.

Pochs díes abans de tan gran manifestació, referintse al progectat monument y al Dr. Robert, *La Publicidad* va atrevirse a profanar novament la memoria del ilustre patrici, axecant protestes de tot Catalunya. «Es un trágala» aquest monument, deya lo referit diari y si arribés axecarse, lo foraster que vingués a Barcelona se preguntaria boy contemplant la figura del Dr. Robert «¿Quién será ese señor? El monumento no se levantará porque los que velan por la dignidad de Barcelona lo impedirán».

***

Durant lo mes de Febrer nos venen de Madrit dues notes diferentes, filles abdues de la vida parlamentaria: una d'elles es lo fictici moviment que's vol crear ab la enutjosa questió Nozaleda y que s'escarrassan en que ressone per aquí los nostres menja-capellans y la altra es, la campanya que's reprèn per los diputats catalanistes en contra de la subvenció a Madrit pel concepte de capitalitat, aduhint arguments que evidencían un colp més la injusticia que va a consumarse.

Activa es també y honrosa per Catalunya, la campanya parlamentaria en lo mes de Març ab motiu de discutirse al Congrés la totalitat del progecte, presentat per lo Govern, d'Administració provincial y local. Hi prenen part princi-

palment, ab la mira d'infiltrar l'esperit progressiu d'autonomía en aquell progecte tan trascendental, los Diputats regionalistes per Barcelona y Olot respectivament, senyors Rusiñol y Albó, presentant en nom de la minoría catalanista, entre altres, una esmena en virtut de la que se demana la reorganisació administrativa de les regions baix la base del régim autonòmich de les regions naturals y històriques y de la Diputació única per Catalunya.

Lo més caracterisat diari ministerial, *La Epoca*, referintse a un discurs pronunciat ab tal motiu per lo diputat per Olot, va fer la següent significativa afirmació: «Habló en nombre de una corriente de opinión desinteresada, equivocada sin duda, pero poderosa y noble» (¿Ahon han anat a parar aquelles esclamacions d'altre temps de *traidores, cuatro locos, hijos espúreos* de la etc.?)

Havent registrat en aquest mes de Març, la celebració de varis meetings en prò del servey militar voluntari y lo triomf que obté al districte de Sort—Seu d'Urgell, pera Diputat provincial D. Joan Rovira y Agelet, podèm entrar ja a ocuparnos de lo que constitueix un interessant acontexement, l'acontexement de l'any, podríam dir, axò es la vinguda del Rey.

***

Acontexement de l'any, dihèm que pot anomenarse, la vinguda a Catalunya del Rey d'Espanya, donchs la visita del Quefe del Estat y del Quefe del Govern a n' aquesta terra, no podía pas tenir lo carácter de la visita que fessen a qualsevol regió d'esperit mort, del centre d'Espanya. L'esperit de Catalunya havía de manifestarse en tan solemne ocasió y axí va ser en efecte.

Lo Catalanisme y d'una manera especial la Lliga Regionalista, va acordar no pendre part ni enviar representació a cap dels actes que tinguessen lloch en obsequi al Rey; lo Catalanisme no podía ni devía festejar al Monarca, però si lo poble catalá en general, mostrava davant d'ell una actitut cortès o indiferent, la representació del poble, los guiadors de les corrents populars, varen creure conve-

nient aprofitar la ocasió magnífica que se'ls hi presentava, de fer present al Monarca les constants aspiracions, cada die més fermes, de la nostra terra, que parlar davant del Monarca, per la ressonancia que havía de tenir, era com si's parlés davant d'Espanya entera.

L'endemá d'arribar lo Rey, axò es lo díe 7 d'Abril, una veu eloquent, enèrgica y sincera, la del regidor Cambó, parlava axís al Monarca que visitava la Casa de la Ciutat de Barcelona:

«Bien comprendemos, Señor, que esa autonomía municipal que reclamamos, es difícil de armonizarla con la actual organización del Estado, es un ingerto difícil, casi imposible de aplicar con esperanza de éxito en el arbol de una organización centralizada. Por ello los regionalistas, pedimos todas las autonomías de los organismos naturales: de la región, del municipio, de la familia.»

Y'l Monarca li contestava:

«Me alegro mucho de haber oido las manifestaciones de vuestro compañero, pues uno de mis mayores deseos es conocer las aspiraciones de mis súbditos. Si de mi dependiera, concedería ahora mismo, con mucho gusto, todo esto».

Todo esto, que l'Alfons XIII, deya que concediría es la autonomía, total, absoluta de Catalunya, que en Cambó li demanava en representació dels regidors catalanistes, a escepció de quatre d'ells, que varen fer pública la disconformitat ab aquell acte.

Jamay lo Catalanisme havía esposat al Rey les aspiracions catalanes ab tanta valentía y prescindit de tota mena de convencionalismes, com ho va fer lo jove regidor barceloní. Jamay cap de les altres representacions del Estat, havía respost com ho feu, lo jove Monarca, ab més precisió y conformitat ab lo que se li feya present.

No es estrany donchs que fos general l'entusiasme que despertés aquell acte y que fossen unánims les censures que vingueren de Madrit contra en Cambó qui ab tanta altesa de mires s'havia portat y contra lo Quefe del Govern

qui no havía evitat una tan hermosa esplosió tan bellament corresposta, dels sentiments catalanistes.

Ja quedavan romputs los convencionalismes creats per la rutina y fills de falsos respectes: ja per tot arreu ahon aniría lo Rey d'Espanya, havía de sentir clara y enèrgica la veu de Catalunya. Lo díe 8 al viatjar per lo Maresme, se li acosta al Masnou un home a saludarlo en nom del poble y a instancies d'en Maura, se espressa en llengua catalana: arriba lo Rey a Girona y la Lliga Regionalista, per mediació del Senador, senyor Marquès de Camps, li presenta un missatge en que li fá present que:

«Avuy com sempre volèm basar l'Estat Espanyol en la autonomía de Catalunya y de les demés antigues nacionalitats; volèm la llenga catalana oficial dintre de Catalunya; volèm la llivertat dels ciutadans, dels municipis y de les comarques», ab lo que, Espanya entera que llegeix ab espectació les ressenyes que fan los periòdichs del viatge real, se pot convèncer de que quan se tracta de Catalanisme no's tracta d'un moviment barceloní esclusivament, perque si la Lliga Regionalista de Llevda havía de recordar també al Monarca, que la aspiració de Catalunya es la seva autonomía integral, no's quedava pas endarrera la Associació Catalanista de Tarragona, donchs com molt bé deya en son Missatge, presentat per lo regidor senyor Ixart «en todas partes esa bandera ostenta los mismos lemas: la constitución autonòmica del Estado Español por medio del reconocimiento explícito de las antigüas nacionalidades que lo constituyen; la oficialidad del idioma catalán...; la conservación y reintegración de nuestro derecho civil; el servicio militar voluntario: en una palabra, la autonomía política y administrativa, garantía única de libertad y de progreso y lazo de verdadera unión entre pueblos distintos y diferentes razas.»

La aspiració autonomista, havía de sentirla a formular lo Monarca no sols a les capitals de *provincia*; havía de vèurela manifestada, com deyam, per tot arrèu allí ahon anés, en los ornaments ab que s'engalanavan les localitats que

visitava, en les converses que tingués ab los veritables ciutadans; havía de sentirla formular a Manresa per boca del seu Diputat a Corts don Lleonci Soler y March quan li deya:

«Ja sabèu senyor que'ls justos anhels del poble catalá foren sintetisats en les Bases acordades per insignes representants de totes les Comarques del Principat en la famosa Assamblea que en l'any 1892 se va celebrar en lo Saló Consistorial d'aquesta històrica Ciutat de Manresa. .», havía de sentir iguals aspiracions a la Espluga de Francolí, en que la Associació Catalanista li demanava llisa y netament lo acordat a Manresa l'any 1892; havían de repetirli lo meteix a Tarrassa, donchs la Agrupació Regionalista presentantli altre Memorial, axís s'espressava; «Per les rahons abans dites, Catalunya necessita sa autonomía; la necessita pel desenrotllo de sos treballs; la necessita per rahó de sa llenga, per rahó de ses costums y drets especials; necessita en fí tota la autonomía que tením sintetisada en les Bases de Manresa.»

Lo Rey que vol passar per lo primer agricultor d'Espanya, dedica un díe als agricultors catalans y en mig d'una festa catalanesca ab que se l'obsequía a can Codorniu de Sant Sadurní de Noya, sent paraules del més pur afecte a les coses de la terra per part del amo d'aquella gran casa agrícola-industrial senyor Raventós, com rebent la visita dels Alcaldes y propietaris del Noya, té d'escoltar a qui parla en nom d'ells, don Francisco Maspons y Anglasell, ab aquestes paraules:

«Per axò es que abans que tot suplicám a V. M. pera treballar ab fè en l'engrandiment del nostre Regne, que en endavant sian catalans nostres jutges o que per lo menys sentan nostres costums, comprengan nostres institucions o parlen nostra llenga catalana, que com V. M. ha comprovat tantes vegades en aquests díes, es la que deurían parlar los representants de vostre Govern a Catalunya».

Al vespre del meteix díe, en que més d'aprop ha sentit bategar la ánima de Catalunya, visita lo Monarca la casa

payral dels agricultors catalans y allí, malgrat la muralla d'element oficial que com sempre s'interposa entre'l Rey y'l poble, don Ignasi Girona, com a President del Institut Agrícol Catalá de Sant Isidro, li dirigeix un missatge demostrant la necessitat de que'ls Governs espanyols respecten l'esperit tradicionalista de Catalunya, després de lo que'l propi President, li dirigeix algunes paraules en llenga catalana, essent per lo tant aquesta la primera vegada, desde que la nostra terra ha perdut la llivertat, que torna a parlarse en catalá davant del Rey.

Lo rey contesta:... «Mucho me ha complacido que vuestro Presidente haya hablado en catalan. Pues que: acaso la lengua catalana no es española. ¿El idioma catalan no es de una región de España?

Y va afegir, y axò ja no té tanta importancia: «Será uno de mis primeros cuidados el aprenderlo a fin de que cuando vuelva, pueda entenderos tal como hablais.»

En aquesta recepció lo Quefe del Govern va fer entre altres, les seguents declaracions que penedit d'elles, després va cuidarse prou d'aigualir:

«Catalunya está donant un sobirá exemple a tothora. Al revindicar los seus drets polítichs, nos redimirá a tots, absolutament a tots. Ab vostre apoyo, res nos importa les menudencies que forman la política d'aquest pays».

Memorable té de considerarse aquesta data-17 d'Abril-en que tot axó's deya y que després llegía Espanya ab estupefacció.

Deyan escandalisats los diaris de Madrit que ab motiu del viatge regi, Espanya y Catalunya s'havian parlat. ¿Se varen entendre?... Sía com se vulga, les manifestacions que per un cantó y altre varen ferse, representan per la lliberació de la nostra Patria, un avençament grandíssim gayre bé inesplicable, en lo curs natural de la evolució de les idees.

*
* *

Al darrer díe d'aquest mes d'Abril en que tan significatius fets tenen lloch, se inicía un altre acontexement

que també té de senyalarse ab lletres d'or en los anals del gloriós despertar de Catalunya. Les afectuoses relacions que sostením los catalans de Catalunya ab los nostres germans de Mallorca, se referman d'una manera ben hermosa, donchs en l'esmentat díe començan en l'Ateneu Barcelonés pera continuar tot lo Maig, una tanda de conferencies a cárrech dels elements intelectuals mallorquins, esplèndida manifestació del elevadíssim grau de cultura a que han arribat algunes inteligencies privilegiades de la illa germana y de la adaptació que en ells van adquirint les aspiracions aquí ab tanta força arrelades.

Aquesta força se demostra ben bé, ab dos grans aplechs, de molt diferenta finalitat, efectuats a les darreríes del Maig.

Un d'ells es la Assamblea de la Unió Catalanista, efectuada al Teatre de les Arts, per la que s'evidencia l'elevat criteri ab que sab encarrilar lo Catalanisme los problemes del conflicte entre'l capital y'l treball, d'alguns anys ençá tan exacerbats per la influencia dels enemichs de la nostra terra.

Es l'altre, lo Congrés de la Federació Agrícola Catalana Balear, efectuat al Vendrell. No té per tant aquest aplech carácter catalanista, però la força dels nostres ideals s'hí posa de relleu molt brillantment. Ab motiu o ab la escusa del Congrés, va al Vendrell lo Ministre d'Agricultura y axí com lo cridar ¡Visca Catalunya! era en èpoques molt recents un crit subversiu o poch menys, es lo propi Ministre qui en catalá y tot saluda ab aquella espresió la terra catalana, tan bon punt hi posa'ls peus. Era incorrecte fa poch temps lo parlar en catalá davant de qualsevulga persona *oficial* y en lo Congrés se dona'l cas de que lo President de la Federació tenint al costat al Ministre, fá en catalá lo discurs d'obertura, sense posarhi per *cortesía*, ni una sola paraula en castellá, arribantse al estrém de que fins lo Ministre en catalá parle. ¡Qui'ns havía de dir tres o quatre anys endarrera, que haviam de veure totes aquestes coses!

*
* *

La vinguda del Rey, va ser motiu de que 's trenqués la unitat d'acció, o més ben dit de que apareguessen diferencies en lo Catalanisme polítich de Barcelona, axò es, en la Lliga Regionalista.

Ab la idea d'evitar escisions, se cercaren multitut de fórmules de concordia, venintse a parar en la formació d'un Directori o Comissió d'Acció Política, nomenat per aclamació a la Lliga Regionalista lo díe 17 de Juny y ratificat lo nomenament lo 22 en altra importantíssima reunió. Foren designats pera constituir la comissió d'Acció polítiea, los senyors Rusiñol, Abadal, Carner, Prat de la Riba y Cambó.

Per molt pregat que'n fos, no va voler acceptar lo cárrech lo senyor Carner, lo qui dexá de coadjuvar als fins de la Comissió y de la Lliga, ab altres apreciables companys, que dintre de Barcelona han format un nucleu, més accentuat cada díe, fins a determinar la aparició d'un setmanari, lo díe 12 de Novembre, que ab lo nom de *El Poble Catalá*, se proposa infiltrar en lo Catalanisme certa tendencia lliberal, demòcrática, radical o popular.

Mentres s'operava aquesta evolució en alguns elements afectes a la Lliga, les forces d'aquesta, tant bon punt nomenat lo Directori, s'apressavan a enfortir lo seu prestigi y al efecte se preparava un dinar grandiós que's celebrá lo 10 de Juliol al Teatre del Nou Retiro ab assistencia de 1,200 començals, de Barcelona molts d'ells, vinguts de tots indrets de Catalunya una bona part d'altres.

No en res han cohibit la espansió de les nostres idees per tot Catalunya, aquestes contrarietats en que 's troba lo Catalanisme, filles del nostre carácter y naturals ademés tractantse de un moviment nacional com lo nostre.

La creació d'organismes nous y l'engroximent dels existents, es cosa ben manifesta; los meetings y conferencies de propaganda abundan durant l'any d'una manera estraordinaria; la fundació d'institucions de cultura y d'ensenyança, nexen al escalf dels nostres centres, d'una

manera prodigiosa, y l'ideal catalanista manifesta la seva força crexent, de mil maneres diferentes, en tots los ordres de la vida, en tots los estaments socials.

Fins s'escursa, pera la vida activa del Catalanisme, la temporada estiuenca, de natural descans.

Té lloch en lo mes d'Agost un acontexement trascendental. No 'ns referim a la comedia bufa que desempenyan dos èmuls de les glories de Cavite y Santiago de Cuba, lo Comandant de Marina de Tarragona y l'Ajudant de Marina de Sant Felíu de Guíxols, fent treure respectivament les banderes catalanes d'una caseta de banys de Torredembarra y d'una embarcaciò del port d'aquesta última població, *heroicitat* que motiva un enèrgich telegrama de protesta dels nostres diputats a Corts y una complerta desautorisació per part del President del Consell de Ministres de semblants barrabassades; al referirnos a un acontexement de trascendencia, aludím a la qüestió plantejada ab motiu del progecte de construcció dels ferrocarrils transpirenaichs o sía lo de Canfranch, Noguera-Pallaresa y Aix-Ripoll.

Lo Catalanisme que tan bellament compenetrat sab mostrarse sempre ab les necessitats totes de la terra catalana, va demostrar en la reunió d'Alcaldes efectuada lo díe 17 a Câ la Ciutat de Barcelona, que estava disposat enterament a coadjuvar a les aspiracions que despertava lo Govern ab aquells progectes, tenint ocasió de fer veure que pera donar cima a aquelles aspiracions y a totes les necessitats dels catalans, era precís partir de la base fonamental de la unitat de Catalunya, pera lograr d'aquesta manera fer més factible lo govern de la nostra terra per los propis catalans.

Y al parlar axis los catalanistes, no feyan més que repetir lo que deyan hòmens de tota mena d'idees, donantse 'l cas de conseguent de que per primera vegada després del trocejament de la nostra Patria en quatre *provincies*, la unió de tots los fills de Catalunya per una acció comuna determinada, s'enfortís ab lo criteri de la perdu-

rable mancomunitat que té d'existir entre tots los catalans.

La propia qüestió dels ferrocarrils, doná ocasió ademés a que 's desfess n les poques sinceres prevencions que tal vegada hi pogués haver encara, respecte del centralisme barceloní. Los qui més aferrades tenían aquestes prevencions, quedaren desarmats davant del espectacle que ofería la ciutat de Barcelona, posantse al cap del moviment tan hermosament desenrotllat. Los hòmens de la *provincia* de Lleyda, son los qui més mostraren lo seu agrahiment per la noble actitut de Barcelona, agrahiment que's refermá més encara ab ocasió del grandiós meeting de Tremp celebrat lo segon díe d'Octubre, al obgecte de propagar la idea del ferrocarril del Noguera-Pallaresa.

*
* *

La Comissió d'Acció Política no descansa en la temporada d'istiu, y ben al contrari, procura prepararse pera respondre als altíssims fins perquè fou creada. Axís es que entre altres treballs que porta a terme, se traslada la primera quinzena de Setembre a Girona, ahon ab lo concurs de valiosos elements d'aquelles comarques, se disposa a lliurar batalla contra 'ls restes del caciquisme, abans tan poderós en aquella provincia.

Igual obgecte porta la susdita Comissió lo díe 27 de Novembre a Lleyda, acordantse allí, al cor d'aquelles terres tan empobrides per lo caciquisme centralista, empendre una activa campanya axecant l'esperit catalá tan condormit, creant una Escola Catalana a la capital, organisant unes oficines de defensa dels vexats per lo caciquisme, oficines que estarán en relació ab les que a no tardar—tant debó siga ben aviat—s'establirán a Barcelona, y promovent una escitació pública en prò del progectat carril del Noguera Pallaresa, ab lo que 's demostra un colp més la perfecta armonía y compenetració dels ideals catalanistes ab lo foment dels interessos materials de la nostra terra.

Tornant al moviment catalanista esdevingut al mes de Setembre, cal recullir una nota ben bonica: lo díe 25.

seguint a la Unió Catalanista, s'aplega a Berga una gran gentada, que en mig de poètichs esbargiments y patriòtichs entusiasmes, assisteix a la solemne presa de possessió del cèlebre *Pí de les tres branques*, que'ls seus propietaris oferiren en altre temps a n'aquella colectivitat.

Una nota també ben agradable y unánimament aplaudida, dona a la Diputació de Barcelona, lo diputat provincial D. Joseph Bertran y Musitu, lo qui afegeix un nou timbre de gloria als molts que s'ha guanyat lluytant en aquella casa contra les escurrialles del caciquisme, posant en evidencia que la Diputació no ha estat a la altura de les circunstancies en la important questió dels ferrocarrils, per la sencilla rahó de que les Diputacions responen esclusivament a artificialismes del centralisme y que per lo tant son un destorb, que han de desaparèxer pera fer lloch a la Diputació Catalana.

Y mentres lo Catalanisme aplaudía la valenta actitut del jove diputat, era dominat per la més gran espectació ab motiu de les festes patriòtiques que estavan a punt de celebrarse a Çaragoça.

*
* *

Per primer colp després de sigles de separació, havían de retrobarse los pobles que formaren la Confederació catalana-aragonesa. La capital del Aragó'ls cridava a tots, féntloshi remembrança en termes hermosíssims, de les glories que junts havían fruhit, evocant la memoria de qui los havía lliurat y conduhit per los camins de la grandesa.

Catalunya, Valencia, Mallorca, Montpeller, acudían per representació dels seus Ajuntaments a donarse abraçada de germanor ab los representants de les ciutats aragoneses. Hi anavan ab sos estandarts gloriosos, ab ses ensenyes, títols d'una noblesa profanada, ab ses bandes de música que afegían magnificencia a les populars comitives que allí se congregavan, pera celebrar la quinta festa dels Jochs Florals, consagrats a la memoria del Rey en Jaume, del qui'n feya escayent panegírich lo seu ilustre

admirador, lo Baró de Tourtoulon; pera aplaudir la inauguració de un monument axecat als hèroes de les llivertats aragoneses; posarse d'acort pera perpetuar la memoria del gran Rey catalá y fer present als poders públichs, que de ara en avant constitueix aspiració dels municipis de la Confederació, lo tenir la llivertat que's varen dexar pendre.

Esclaus dels partits espanyols molts dels aplegats a Çaragoça, va poder més en ells la força de la sanch que duhen en ses venes, que la llureya que s'han dexat posar y per prejudicis y totxes passions que's posessen de manifest, no va dexar de preponderar, sortintne triomfanta, la veu del patriotisme, acordantse: aprovar la idea del monument al Rey en Jaume; facultar a la ciutat de Çaragoça, pera convocar a les ciutats de la Corona d'Aragó y de França, Italia, Grecia y Espanya en que hi estengué son poderiu lo gran Rey, al obgecte de decidir lo que calgués pera dur a terme lo monument; y finalment, pera ferla arribar als poders públichs, queda aprovada la seguent fórmula:

«Convocades les delegacions municipals d'Aragó, Catalunya, Mallorca y Valencia... los individuus que les composan consignan com a aspiració, lo desitg de que en la futura llegislació municipal s'hi consagre plenament lo principi de llivertat econòmica dels Ajuntaments, pera que pugan cumplir la missió que la naturalesa'ls confereix y les necessitats de la moderna civilisació'ls senyalan.»

La Espanya centralista s'escandalitzá de lo que se va dir, de lo que se va fer y dels acorts que's varen pendre a la capital aragonesa: es natural, donchs que quedava rompuda la primera anella d'una forta cadena. Lo que's creya mort, donava la primera senyal de vida.

*
* *

Es molt aprofitat per lo Catalanisme lo mes de Novembre. Lo díe 7 s'efectua a la Lliga Regionalista un acte llohable per tots conceptes. Los Diputats catalanistes, en vigilies de discutirse al Congrés lo progecte de lley d'administració provincial y municipal, someten en tal díe a la consideració del Catalanisme, les esmenes que han pre-

sentat a n'aquell transcendental progecte de lley; responen a la crida diputats provincials, regidors vinguts de tot arreu y una gran massa de catalanistes, quedant axís enfortides aquelles esmenes ab la sanció que reben de la nombrosa y selecta concurrencia que s'aplega a la Lliga.

Se desenrotlla en aquesta tardor ab tot son vigor la labor que temps ha preocupa a tot lo Catalanisme polítich lo meteix de Barcelona que de per tot arreu; aquesta labor té per obgecte dotar al nostre poble, a les classes humils y a les de superior posició social, als qui bregám per la llivertat de la nostra Patria y als qui per lley natural de la vida ocuparán demá 'l nostre lloch, de institucions de cultura, de medis d'ilustració corresponents als particulars modos de ser de cada element social. Hi ha vera febre pera ensenyar y apendre. No hi ha associació catalanista que no porte en son sí lo germen d'algunes d'aquexes institucions de cultura, moltes de les que han nascut ja y crexen ab força ufana: societats corals, escoles elementals, ensenyances d'arts y oficis, cursos d'estudis superiors, veusaquí apart del innombrable número de conferencies instructives y de propaganda que arrèu se prodigan, los hermosos fruyts que dona en aquests darrers temps lo Catalanisme.

Sería tasca llarga y molt esposada a importants omisions, lo donar compte dels organismes d'educació y instrucció a la catalana que actualment funcionan y que a no tardar rebrán poderosíssim impuls d'un Patronat en organisació, però no'ns sabèm estar d'esmentar entre les Escoles elementals de recent creació a Barcelona, les del Ateneu del districte segón, la obrera del Poblet y tantes mes.

Importants son per altre cantó les Escoles Mercantils Catalanes del Centre autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria; los cursos que de varies materies scientifiques y literaries se donan al Centre Excursionista de Catalunya; y deuen per fí figurar en primer terme en-

tre'ls organismes de enseyança superior, los Estudis Universitaris Catalans, que honrant sa curta y gloriosa historia, ab lo funcionament de les Cátedres de «Dret Civil Catalá», «Historia de Catalunya», «Economía Social y Política aranzelaria» y «Literatura Catalana» prestan ara, un nou y valiós servey per al foment de la cultura y del patriotisme, ab la Cátedra de «Dret públich catalá y les institucions polítiques de Catalunya antiga».

Finalment, lo nou crim anarquista del díe 17 de Novembre, en mig de sos horrors y de la ira que inspiran los seus autors, posa de manifest l'etern problema de la impericie dels Governs espanyols y de la inutilitat del Estat, que soluciona lo Catalanisme patrocinant la llivertat de Catalunya, pera que's puga dotar d'un regim propi y peculiar que abaste a totes les seves necessitats d'ordre moral y material.

La ciutat en pès s'axeca en sò de protesta contra 'ls Governs de Madrit que tan desamparada dexan a Barcelona, se fan ressò de la protesta alguns Diputats y Senadors que's troban a la Cort y recullint y interpretant les generals aspiracions, les nostres principals corporacions se dirigexen al Govern, als Presidents de la Diputació y del Ajuntament, reclamant la organisació de cossos de policía connaturalisats ab nosaltres, dignes de Barcelona.

Y lo Govern, incapáç com sempre de donar satisfacció complerta a Catalunya fá prometenses de millorar la policía, de estatuir un regim legal més rigorós que l' existent, com si axò fos suficient pera deturar la acció anarquista que un díe y altre demostra estar ensenyorida d'aquesta gran ciutat.

Però no sols ab tal procedir demostra lo Govern la impossibilitat en que está de marxar en armonía ab les corrents de vida moderna que per aquí a tot arreu se manifestan: en lo progecte de lley presentat, ab la escusa de procedir contra 'ls anarquistes, se tira de dret contra lo Catalanisme, incloent en aquell progecte, la monstruosa lley del primer de Janer del 1900, que dexa al albir dels

Tribunals la llivertat personal dels ardits propagandistes de la Causa de Catalunya.

A primera vista, no sembla sinó que la gent de Madrit, perdut lo seny complertament, se proposen iniciar una altra era de persecució dels únichs ideals que poden salvar a Espanya, donchs a la amenaça del progecte de lley en questió, s'hi acompanya, per diferents motius, l'empresonament de entusiastes patricis que allá en les terres fortes de la Basconia lluytan pera salvar los drets de la seva Patria, vulnerats ara per una Lley y Reglament de tributació d'alcohols, que no pot tenir aplicació en aquell Pays que disfruta de certa autonomía econòmica; y a Barcelona en pochs díes de diferencia, se veuen denunciats los setmanaris humorístichs *¡Cu-Cut!* (per dues vegades) y *La Tralla*.

Mes, al disposarse lo Catalanisme a fer sentir la seva veu de protesta, al Senat y al Congrés, quan se tractés de consumar lo gran atentat ab la aprovació de la Lley de repressió del anarquisme, es modificat lo progecte ja abans de presentarse al Senat, espurgantlo d'una bona part del virus d'odi que contenía contra la propaganda veritablement patriòtica. De totes maneres, poch importa en definitiva pera la prosperitat de la causa catalanista'l que se la tracte ab dolçura o ab rigor: los Governs passan, la política madrilenya s'esdevé cada díe més feble y corrompuda, mentres que la Causa de Catalunya s'enforteix cada díe més. Madrit cau, retut per sos propis vicis; Catalunya s'axeca rica y plena.

J. Maspons y Camarasa.

Un hom ferit, lo braç al pit y la cama al llit.
Lo bon lloguer fa l'hom feyner.
La millor fiança es tindre la bossa per la nança.
Qui té fill al costat, may no morirá fart.

LA PRIMERA COMUNIÓ DE SANTA IMELDA

I

De Jesús sagramentat
Imelda está enamorada,
passa les nits davant séu,
de posta de sol a l'alba;
mes ay! les passa plorant,
plorant d'amor y anyorança.
De la seva sanch té set,
de son cos diví té gana,
del pá dels ángels té fam,
mes ay! no 'l pot rebre encara;
li falta un Abril o dos
per enramar la seva ánima.

II

A les plantes de Jesús
deya la pobra novicia :
— Pei rebreus dintre mon pit
diu que só massa petita :
donchs no deyau cor-obert
dexau que'ls noys a mi vingan?
¿No estimavau los infants?
¿No n'erau Vos també un díe?
Jesús, pietat de mi,
que'm sento d'amor ferida,
si no veniu aviat
vindrèu quan no seré viva.—

III

Lo jorn de la Ascensió
se lleva abans que la aurora,

baxa al jardí del convent
a cullir lliris y roses.
A cada rosa que cull
una besada li dona :
— De mon Estimat, li diu,
avuy serás a la vora,
y ¿ jo n'hauré d'estar lluny
que he de ser la seva esposa ? —

IV

La campana del convent
crida a la esglesia les monges :
sos ramellets ella hi du,
y al peu del sagrari 'ls posa,
hon ella voldría estar
per sentir la seva aroma,
no l'aroma de les flors
sinó d'aquell qui'ls la dona.
Com abelles a la mel
al altar elles s'acostan,
ella no pot combregar
s'está derrera de totes.
Rajar mira aquella font
y, en la set que la devora,
d'aquelles aygues del cel
no'n pot tastar una gota,
y en llágrimes y sospirs
la seva ánima's desfoga!

V

De les mans del sacerdot
tot plegat s'axeca una Hostia,
vers Imelda voleyant
com cèlica papellona.
Esglayat ell la segueix
posantli'l globo dessota,
per fer tornar a son niu

lo colomí que se'n vola.
Ell vola que volarás,
lo cimbori may lo copsa,
lo celestial colomí
no vol dexar sa coloma,
fins que'l ministre inspirat
damunt de sa llenga'l posa.

VI

Imelda té lo que vol,
neda en un riu de delicies,
no podentles obehir,
cau en terra esmortuida,
y com un vas de cristall
lo seu cor se romp y... espira.
Imelda es morta d'amor
benhaja qui la ferida,
qui la ha ferideta axís
be será sa medecina,
avuy que se'n puja al cel
se la'n du en sa companyía.
La primera comunió
de viátich li ha servida.

† JACINTO VERDAGUER, PVRE.

CORRANDA

M'he punxat ab una punxa,
una punxa de roser,
si n'haguesses sigut rosa,
no me'n sentiría gens.

MELCIOR DE PALAU.

LO PENYAL DEL CAP DE MORT A MONTSERRAT

RELACIÓ FANTÁSTICA (*)

Barreja de bones costums y males arts, caracterisa lo sigle XVI. Junt als paratges santificats per la relligió, hi havía los consagrats al esperit del mal per los servidors del dimoni. Llochs solsament coneguts dels sectaris, que s'hi congregavan en los díes de rúbrica. Renòm universal tingué la germánica nit de Walpurgis, ço es, la del primer de Maig, en la que, al cim d'alterosa montanya, lo diable ab los seus iniciats, hi celebrava la arribada de la primavera. Es ben casual que, en nostre temps, l'esperit demoníach, que sembra la discordia entre los honrats fills del treball, haja escullit, per solemnisar sa obra, la metexa diada de Walpurgis, tan malestruga per la gent de bé.

Catalunya tenía, en lo sigle XVI, los seus llochs diabòlichs. Tals eran les palanques de Casserres, lo plà de Mosquera, Matarrodona, etc. En aquells despoblats, bruxots y bruxes renegavan de Deu, adorant a Belcebub, conjurant temporals y pedregades, damnificant a persones y besties y entregantse a totes les malvestats.

Entre los servidors del dimoni, hi tenía lloch prominent Madó Francina Solana, per sos conexements màgichs y males arts. Belcebub mostràvali predilecció prou sovint, fentla presidir los aplechs de Matarrodona, lloch solitari de les Guilleries, prop de la font Ça-Mallera, molt concorregut dels bruxots catalans. Entre altres facultats de que disfrutava, la bruxa vigatana, tenía la de llençarse enllá de

(*) Está inspirada en la declaració processal de Madó Francina Solana, en partida publicada en *La Renaxensa* per J. Masferrer y Arquimbau y en lo famós procés de les bruxes navarres de Berroscoberro, que doná a conexer Menéndez y Pelayo en los *Heterodoxos Españoles* (vol. II, p. 667).

la ribera del Segre, que usualment no devían traspassar los de nostra terra.

Usant sovint de tan estraordinaríes propietats, Madó Solana, acompanyada de son esperit diabòlich familiar, que se li aparexía en forma de cá gròs y pelut, anava als aplechs dels bruxots d'Aragó. Allí entengué de la gran fama dels de Navarra, assenyaladament del *aquelarre* (1) internacional de Berroscoberro, hon hi comparexían bruxots del Bearn y de la Gascunya.

Especialíssimes eran les práctiques dels bruxots de Navarra. No sols portavan estampada a la esquena, la grapa del diable, segons arrèu s'acostumava, sinò que duyan impresa en la nina del ull esquerre, la rara senyal demoníaca del galipau. Aytal bestia era llur esperit familiar. D'aqui que tots mostressen als galipaus gran estima y los recaptassen, ja que també los hi facilitava lo such indispensable a llurs untures mágiques; si dormían, també los despertava a la hora dels *aquelarres*.

Madó Solana no havía tingut ocasió d'anar may a Berroscoberro, quan les circunstancies la hi portaren. Heus aquí com s'esdevingueren.

Era preocupació constant de la bruxa Solana, verificar la máxima de les operacions mágiques, la del seu transformisme inanimat. Sabía que n'Enrich d'Aragó, usualment nomenat Marquès de Villena, estava reclòs en una ampolla, dintre les tan famoses cavernes de Barahona, per retornar a la vida, passats llarchs sigles. Ella, veyentse ab alguns anys, tractava d'imitarló, tancantse al interior d'una roca. Continuadament buscava lloch a propòsit per lo famós conjur, sens may trobarne.

Reclosa en la fosca cambra dels sortilegis, Madó Solana estava en lo fort de ses evocacions. S'estingía la llum verdosa progectada per la nuca del penjat, cremant ab greix de llargandaix, quan de dins del cercle màgich se li aparegué lo dimoni.

—Ves a Berroscoberro y feshi ton fet.

(1) *Aquelarre* en basch vol dir «montanya del cabró».

Dit lo qual torná a esvanirse la visió.

A Madó Solana sols li calía esperar lo díe del aquelarre y seguir lo concell.

Tots los bruxots d'abdues vessants pirenenques, estavan aplegats a Berroscoberro. Donavan claror al prat, nombroses fogates, de les que'n sortían llums y fetors de tota mena, que, pujant al cap dels assistents, los estimulavan a llençarse a les disbauxes de les antigues bacanals. Mes les del sigle XVI eran pitjors que les de la antiga Roma. Los actes de plaher carnal de que solsament se composavan aquestes, venían agravats per los d'enquina a la humanitat, tan característichs dels aplechs de la bruxería en la Edat Moderna.

Un home en forma de sátir o semicapro, negre y lleig, ocupava la presidencia, seyent en fexuch silló de fust colocat dalt d'una plataforma rocosa, que dominava lo plà. Certa dona jove y bona moça, continuament l'acariciava.

Rialles, crits, y udols de fera, eran dominats en aquella vall per los sons del tamborí qual monotònich compás enardía orelles no nascudes per percepcions artístiques. Lo tamboriner sonava dret a curta distancia del President. A una imperiosa senyal d'aquest, dirigintse a la dona qui compartía lo silló presidencial, sens que mostrás talant de volerlo dexar.

Tamboriner.—Graciana, prou n'hi ha. Dexau la presidencia, que altres esperan acostarshi.

Graciana.—Juanxo, cuydáu de vos, que jo no'm moch d'aquí, que Belcebub no m'ho mani.

President.—Juanxo té rahó, Graciana, apartauvos breument. Després, al menjar, estaré per vos.

Graciana s'allunya ab gest de contrarietat. Bruxots arribats de poch, vingueren a prestar l'acatament en la forma usual del dimoni, que la pluma's resisteix a consignar. Mentrestant Graciana prenía part activa en la desenvolta bacanal, accionant de totes formes y maneres. Y altra bruxa de les novellament vingudes, s'instalá en lo silló per ella dexada. ab prou complacencia de Belcebub.

Y Juanxo, lo tamboriner de la cort diabòlica, sonava desaforadament, y la bacanal crexía... y crexía.

Junt a una de les fogates, la gran caldera del menjar era carinyosament cuydada per certa bruxa, actuant de cuynera major. Era ajudada d'altres dugues, que hi tiravan sal, canyella, pebre y amaniments vulgars, inseguint les indicacions que la primera feya. Ab lo mohiment rotatori de la aygua que bullía, atiada de tant en quant, per les submercions d'una gran cullera de fust, pujavan y baxavan, cuxes, peus y mans, que a ull se veya pertányer a un infantó de quatre anys.

Juanxo ab la cara abotornada y roja, les nines sortides enfora, los llavis embutits, tenint tota sa fesomía una espressió bestial, semblava dominat per la passió de repicar son tambor. De temps en temps, interrompía aquell barruer sonar per portar a la boca lo vas plè de vi, que usualment buydava d'una tirada. Estava desaforadament ubriach.

La cuynera major del *aquelarre*, s'acostá y parlá ab lo President, qui s'adreçá a Juanxo, sense apartar a la dona que substituí a Graciana.

President.—Sonau lo toch d'atenció.

Juanxo redoblá tres vegades ab intermitencies y pará. Los concurrents s'apressaren a formar rodona al entorn d'ells dos. De la multitut soptadament silenciosa, ne sortí un crit esferehidor de rabia. Era Graciana que's llença a la presidencia les mans alçades, apunyant un gavinet ab gest terrible. Dugues dones tost la detingueren.

Graciana forcejant.—Dexaume, que ab Mariquita avuy saldarèm comptes, velles y novelles.

Mariquita apartant sos braços de Belcebub, baxá resoludament del sitial de fust en actitut de lluytar. Mes Juanxo la prengué per la cintura y llençála fortment a un cantó, hon trontollant cinch o sis passes, vingué a terra. Axò y altre redoble del timbal, acabá l'incident.

President.—La vianda vá a servirse, mes abans, escoltau: La derrera nit felicitavam a Mariquita, per haver

llençat al Cantábrich un fill seu abans d'empendre la ruta de Berroscoberro. Tan brillant fet, es dexat enrera per nostre tamboriner Juanxo, qui'ns ha portat degollat a son fill, per servirlo en lo festí d'avuy. Enaltiment etern a Juanxo.

Moltes veus.—Visca Juanxo ¡visca Juanxo!

Lo tamboriner fou en gran manera festejat. Mentrestant lo President prengué un plat, de la má d'una cuynera, entregantlo a Juanxo. Ell primer que ningú, clava ses dents bestials en un tendre troç de braç del seu malaventurat infantó. Llarchs picaments de mans se seguiren a esta inauguració del festí y altra espantosa cridoria torná a ressonar per les solitaries afraus pirenenques.

Llavors comparegué per los ayres certa bruxa retardataria cavalcant en un cá gròs, negre y pelut.

Algunes veus.—Ben vinguda, be siau vinguda la servidora de Belcebub.

La desconeguda fou inspeccionada dels de més aprop. No vehentli en l'ull esquerre la ensenya del galipau, hu d'ells la instá, que, al adorar a Belcebub, demanés la estampació de la senyal mágica.

Madó Francina Solana, repartint abraçades s'acostá a la Presidencia.

Mes en lloch de prestar l'acatament general, hi restá clavada en peu ab actitut altiva. Ella y lo President, se miraren de fit a fit bona estona.

Madó Solana.— Senyor President: jo no puch adorarvos car jo no dech adoració a altra persona que a Belcebub. Com vos no ho sou, ni teniu poder mágich als com lo meu, prenèu mon salut y abraç fraternal, en lloch del acatament de senyor.

Se succehí a estes paraules general espectació.

President.— ¿D'hon ha vingut la mala bestia que tracta d'interrompre la pau de nostres *aquelarres*?

Madó Solana.—Bruxots y bruxes d'Espanya y França: referm lo que vos he dit y més encara, que no té tant poder vostre President, com ne tinch jo metexa. Que ell

no es Belcebub ho prova ab ses propies paraules: en quant a la meva major art mágica n'havèu mostra en ma estancia aquí venint de les llunyanes riberes mediterranies.

President.—Calli la atrevida bagassa; giteula d'aquí, mos servidors.

Moltes veus.— No, no, dexáula per ara. Que'ns diga com vostres paraules comproven la sua afirmació. Que parle, que parle.

Lo President no s'atreví a dexar sentada sa autoritat, duptá y callá.

Madó Solana.—Ab senzillesa vos convenceré a tots. En los breus mots dits derrerament est home ha parlat de pau ¿quan, Belcebub, desitja pau en lloch? ¿perquè ha de regnar pau a Berroscoberro? será per defensar sa presidencia, quan veu que trontolla? La pau no es infernal. Guerra, guerra y sempre guerra!

Moltes veus.—Si, si, guerra! fora la pau!

Graciana.—Oh, sí! guerra y mort!

Y treyentse del pit un potet de terra negrenca, s'acostá y parlá ab vivor ab un bruxot qui la obsequiava. Mentrestant los concorrents comentavan a grans veus l'incident promogut per la desconeguda.

Una vintena de bruxots gascons, prenent a Madó Solana, la conduhiren en alt triomfalment, en braços, clamantse a llur passatge, la lluyta y la mort. Al entorn de la caldera s'omplían los plats y arreu uns y altres s'obsequiavan ab ví y ayguardent.

Lo President, baxant depressa del sitial, enrahoná bona estona a cau d'orella ab lo tamboriner. Mariquita restá sola a dalt, aprofitantse de la oportunitat, lo bruxot que un moment abans parlava ab la Graciana, aná a oferirli un tall de la vianda del festí.

Induptablement Madó Solana havía entrat ab bona sombra y era la heroyna. Tothom desitjava parlarli y conèxer de hon venía y qui era.

La nit avençava depressa y l'*aquelarre* finía.

Altra vegada tractá, lo tamboriner Juanxo, ab son toch d'atenció, de dominar la disbauxa.

En aquell moment Madó Solana y alguns de sos admiradors, passavan per davant de Mariquita acompanyada del obsequiós bruxot.

Madó Solana.—Proves de la meva art mágica puch donarvos a desdir. La guerra y la mort que he sembrat entre vosaltres, ha donat fruyt prou aviat: aquí teniu a una companyona que acaba d'ésser enverenada, ara meteix.

Y al assenyalar ab lo dit a Mariquita, lo bruxot qui la obsequiava desaparegué de sopte.

Temerosa de la predicció, Mariquita prengué ansiosament del braç a Madó Solana per interrogarla, al temps que un segón redoblar del timbaler, lográ imposar algún callament.

Mariquita.—¿Com sabèu axò?

Madó Solana.—Ne tinch plena certitut. La verdor que apareix en vostra vista m'ho está assegurant. Jo puch y vull valervos. Veniu ab mi, mes no perdau temps, puix la nit fineix, y la ruta es llarga.

La bruxa catalana y la navarra, cavalcaren abdues en lo cà negre. Fora del plà de Berroscoberro, atravessaren valls, rius y montanyes, ab una velocitat inaudita.

Lo verí produhí son mortal efecte abans d'arribar a lloch, y Mariquita caygué aplomada de gran alçaria. De son cors, esmicolat al arribar a terra, sols ne quedá un tant sencer lo cap. Influencies mágiques produhiren un efecte estrany. La testa de la bruxa cresqué, cresqué en gran manera, fins a pendre les proporcions de la serralada del seu entorn.

A la encantada calavera enclosa entre los penyals del Montserrat, hom la coneix per *lo Cap de mort*.

Madó Solana davant la raresa del prodigi, cregué que allí hi devía efectuar son transformisme inanimat. Los més estraordinaris procehiments de la kábala practicats en lo *Cap de mort*, esdevingueren sempre inútils. Invocá reitera

dament a Belcebub damunt la pelada roca y may logrà que se li aparegués.

Infructuosa havía de resultar tota sa potestat demoníaca. Per un voler de Deu, l'estimbament de Mariquita s'esdevingué en lo lloch més inconvenient per les males arts. Aná a caure en la montanya de María, hon tot poder mágich pert sa virtut.

Y a poch, Madó Solana, inculpada de bruxería y presa per la justicia de Vich, vingué a morir ignominiosament en la forca.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI

Barcelona, Novembre de 1904.

NIT DE NADAL

Vora Bethlem va refilant
notes de maig lo rossinyol;
lo vent d'hivern se va calmant
y atura l'òliva son vol.
Ses flors de llum lo cel lluheix
asserenat y plè d'encís;
clara celistia al món vesteix
com en les nits del Paradís.

Un goig de festa divinal
al brill serè del cel respòn:
¡oh nit hermosa sens igual.
des de que fou creat lo món!
Plena de sant recolliment
la nit no gosa a respirar:
¡oh quina calma!... calla'l vent...
tot es misteri y benestar.

Lo món descansa sens recel
¡que dolçament está adormit!
es que ha rebut un bés del cel

y es nat Jesús a mitja nit.
Signant Bethlem, al bell instant
hermós estel ha aparegut
y en llurs breçols tot somnïant
los infantons han somrigut.

Com devassall de flors y estrelles
baxant d'enllá del infinit,
tot resplandint, a vols los ángels
sobre Bethlem s'han rëunit.
Fenthi dosser ab l'exám d'ales.
cantan a chor tants mils com son:
«¡Gloria al Etern en les altures!
¡gloria al Etern y pau al món!»

Ab un *¡Hosanna!* los profetes
a dalt del cel han contestat,
y al ressò immens del sagrat cántich
l'ángel del mal ha tremolat:
anyoradíç de llum de gloria
ha blasfemat ab veu d'infern,
fentli recança que'l món siga
trono y sojorn del *Sol etern.*

Lo *Sol d'amor* ans de trench d'auba
ha nascut vora d'un portal
y Ell qui es lo Rey de cels y terra
no té sopluig en cap casal!
Ell qui ha de ser Pastor de pobles
es adorat per uns pastors
mostrant, humil en sa grandesa,
que'ls més humils son los millors.

Una estabiía fosca y pobra
en troç de cel s'ha convertit:
Fill d'una Verge Immaculada
hi es nat Jesús a mitja nit.
Ell s'encarná per salvá al home:

¡oh amor diví que al seny confón!
Ell es lo Sol que ab llum de vida
rejoveneix la faç del món.

¡Oh món; despèrtat! *aleluya*!
ja s'aclareix lo fosch camí:
la humanitat fará sa vía
al resplandor del Sol diví.

D'un pessebret ab brins de palla
n'ha fet son niu l'amor més gran:
al entorn d'ell resen y canten
totes les races que vindrán.

Jesús es nat: a sa lley santa
la humanitat incline'l front;
¡gloria al Etern en les altures!
¡gloria al Etern y pau al món!

JACINTO TORRES Y REYATÓ.

DIVENDRES SANT

Com un exám d'abelles,
al entorn d'un roser de flors vermelles,
axís la gent vestida
ab los vestits de dol de la diada
s'atura a adorá'l Crist estès a terra,
al peu de la cascada
de llum del Moniment,
que en les tombes del temple va cayent.
Y besant, tot resant, la llaga humida
del Salvador del mon, clavat en Creu,
de son Cos mort xucla tothom la vida,
per la llaga florida de son peu.

ANGEL GARRIGA, PVRE.

REVISTA TEATRAL

D'ençà del anterior Calendari, pot dirse que'l moviment teatral català no'ns ha pas ofert gayres estrenes. Ni gayres ni gayre bones en general. Però de moviment n'hi ha hagut y ben important no dexant d'haverse fet quelcom digne de bon recort en aquesta revista.

*
* *

S'obre l'any ab la campanya empresa pel Teatre Intim al de les Arts. Bona campanya en conjunt, nos ofereix de primer entuvi la representació en catalá de *L'Avar*, de Molière; *Lo Barber de Sevilla*, de Beaumarchais; *La Nit dels Reys*, de Shakespeare; *Prometeu encadenat*, d'Aeschil; *Eridon y Amina*, de Gœthe; *L'Ordinari Enschel*, de Hauptman; *Joan Gabriel Borkman*, d'Ibsen... una tría feta ab gran acert entre les bones produccions antigües, modernes y contemporanies, però coronada ab una versió dels *Texidors de Silesia*, absolutament mal girbada, plena de mutilacions y de castellanismes. Lo qual va fer que'l públich conservés un regust dolent d'una temporada bona.

Entre lo estrenat d'autors de casa, mereix ser esmentat lo drama d'en Gual, *Misteri de Dolor*, lo més arrodonit y vibrant que ha produhit lo seu autor fins ara. Contra la seva costúm, nos ha donat aquest colp en Gual un drama de passions y ha conseguit entrar més en lo públich.

Los qui no hi varen entrar durant la campanya del Intim a les Arts, varen ser los autors del *costat de casa*. Ni en Galdós ab lo seu rebroll arrencat de la novela *Torquemada en la Hoguera*, ni en Benavente ab una petita cosa en un acte de lo qual no arribo a recordarme'l títol, varen arribar a convèncer a ningú.

Ab tot, de la temporada en conjunt ne conservan los qui varen assistir a les representacions un recort agradable, tant per havernos ofert sobre l'escenari una pila d'obres

que no havíam tingut ocasió d'apreciar més que en la lectura, com pel refinament ab que varen ser representades en tot lo que's refereix a la propietat de vestuari y decoració.

* * *

Lo teatre Romea, per la seva banda, no va fer quasi be res durant l'hivern passat. *El Místich*, d'en Rusiñol, no está de bon troç a la altura d'algunes obres del meteix autor, y si ha tingut una mica *de crit*, es degut en bona part a circunstancies que no tenen pas gayre que veure ab l'art. En cambi, lo *Vía Crucis*, de l'Iglesias, ab tot y mancarli molt pera aconseguir als *Vells*, té qualitats ben apreciables. Es una obra fragmentaria, però del tot interessant, possehint escenes d'un sentiment esquisit y tipos de una gran fermesa.

La derrera estrena important de la temporada va ser *El camí del sol*, tragedia ab la que en Guimerá torna a la seva antiga manera. Sense ser una obra fluxa, se queda també enrera si se la compara ab *Mar y Cel* y altres. Lo qual no impideix que'l talent de gran lírich d'en Guimerá, se n'enrossegui durant algunes estones al públich per la riquesa d'imatges y la fluidesa dels versos, ben esculpturals y hermosos a estones.

* * *

Y passarèm a la temporada actual.

La deserció d'en Borrás feya esperar a molts un colp mortal pera'l nostre teatre! Jo may vaig fer chor ab los pessimistes, sostenint sempre que potser la marxa del eminent actor produhiría un moviment saludable en favor del art escènich catalá en lo que's refereix a la interpretació. Era d'esperar que la empresa, atenent als seus interessos, procuraría parar lo colp reorganisant la companyía y fent oblidar ab un bon conjunt la falta d'un bon artista.

Y quelcom de bò s'ha fet en aquest sentit. Y ara com ara ja tením a Romea de més que l'any passat, una actriu de talent, de bona figura y de veu agradosa com la Llorente; un actor de gran avenir com en Codina, que es po-

ssible que no dexe vacar per gayre temps lo seti d'en Borrás; un galán jove com en Barbosa, que diu ab naturalitat esquisida perque sab sempre lo que diu y té prou cultura pera ferse càrrech cabal dels personatges y les obres; una colla d'elements nous que, ajuntats ab la Jarque, en Vinyas, en Ros y algun altre dels jóvens que ja hi havía a la casa, venen a formar gayrebé una companyía apart de la antiga, y si no tan respectable, més apropòsit en conjunt que no pas aquesta pera interpretar les produccions dels autors moderns.

Vejas sinó la representació de que ha sigut obgecte la comedia *L'endemá de bodes* d'en Pous y Pagès. Fora en Capdevila — de la colla dels vells — y en Daroqui — a qui pot considerarse com un element de tranzició — tots los actors y actrius eran dels jóvens. Y la interpretació va resultar arrodonida, ab pagesos que eran pagesos sense espatotxades ni crits desaforats. Tot va ser natural, però d'una naturalitat artística basada en la realitat, com corresponía al esperit y al llenguatge de la comedia, que es la millor que ha produhit fins ara'l seu autor.

* * *

¿Produccions en un acte? Moltes y molt fluxes en general, més ab una escepció que val per totes. Me referesch a *La Morta*, ab la qual en Pompeu Crehuet s'ha enfilat de un bot a altura envejable. Allò es un quadro de vida intensa, que corprèn fondament y dexa una bona petjada al esperit del espectador.

Es una obreta d'aquelles que resistexen lo pas de totes les escoles perque l'autor no s'ha capficat de res més que d'estreure la essencia d'un troç de realitat y durla a les taules condensada.

Y ab tot y tractarse del seu primer intent dintre la escena, ha triomfat en tota la linia.

J. Morató.

LA PROFECÍA DEL BEAT RAMON LLULL

TRADICIÓ

30 de Juny de 1315

I

De sanch espurnada
Bugía s'adorm,
bacant ensopida
d'un porxo a redós.
La lluna la guayta
brunyintli lo front,
la mar assossega
son sí neguitós:
y es muda la platja,
tot dorm en lo port,
sinó es lo navili
d'Esteve Colomb,
que dú en ses bodegues
en seda un tresor,
brocats y catifes
y flonjos vellons,
marfil, cera verge,
blat, dátils y arròs,
y estès a coberta,
per jaç calabrots,
un vell venerable
nafrat y mig mort.
Que's lleven les ancles
disposa'l patró;
quan son a flor d'aygua
degotan per tot
y'ls regalims semblan
sarrells d'argent fos.

Com qui dexa un somni,
la nau se remou
sentintse en llurs veles
l'oreig, com son pols;
y avença pausada,
atenta al timó,
dexant com a rastre
de perles un solch.
Com blanca gavina,
ja toca horitzó;
de proa y de popa
vermells llanternons,
brillant y apagantse,
seguint la maror,
son ulls de una ondina
que a ran d'ayga's mor...

Ciutat de Bugía,
acala ton front,
que hi portas la marca
d'un crím afrontós!
Avuy, quan dormías,
t'han près un tresor;
demá, quan te lleves,
no'l cerques enlloch.

II

Oh Juny, que't capbuças
dels sigles al fons,
que bella es l'aubada
de ton darrer jorn!
Com una puntayre
sa fina labor,
desplega l'Aurora
ses randes mellors
y'l Sol les retalla
dauranthi un festó.

Botó d'una roda
immensa de foch,
la nau genovesa
per nimbe té'l Sol.
Al rostre sentintse
la tebia claror,
l'esguart hi decanta
lo mártyr Ramón;
mes ¡ay! que fruirla
en Llull ja no pot:
sos ulls son d'estátua,
immóvils, com d'orb.
Suaus s'estingexen
batechs de son cor,
com d'arpa sagrada
lo cèlich ressò;
y ja corglaçantlo
l'halè de la Mort,
estreny ab sa destra
la má de Colomb,
dihentli ab un feble
accent moridor:
—Mon ánima frissa
bregant ab mon cos,
com fá la crissálida
adintre'l capoll.
S'acaba la lluyta,
s'acosta'l triomf,
lo símbol dels mártyrs
m'ensenya l'Amor...
Oh Palma la bella
que has vist mon breçol,
niu místich de Randa,
no tornaré, no!...
Recull mes paraules,
acòstat, Colomb:
lo Sol que ara s'alça

¿hon va quan se pòn?...
¡Oh verge, que en somnis
vegí més d'un colp!
¡oh terra ignorada
que formas mig món!
¿D'hon sortirá'l geni
insigne y heróych
que vaja a esquinçarlo
son vel misteriós?...
Jo't dich: de ta branca
té d'ésser la flor
que embaumará sigles
y generacions.
D'eterna memoria
será lo teu nom;
Castella, agrahida,
lo brodará ab or,
y alçant ses senyeres,
lo llegirá'l Món...—
Y ab un somrís d'ángel
segella aquests mots.

La nau genovesa
si'n feya de goig!
Se tornan ses veles
llampants gonfanons;
sa xarcia, garlandes
enceses de flors,
y en cofes y vergues,
com vols de coloms,
los ángels cantavan
un hymne gloriós.
La mar, encisada,
semblava un llach d'or
del cel sobrexían
divins resplandors,
sentía la terra

suavíssima olor
y'l Sol s'aturava
pasmat y confós.
¡Que dolç sigué'l tránzit
del mártyr Ramón!

JOSEPH MAS Y CASANOVAS.

AGONÍA

La basca silenciosa
de la tarda solemne va finint;
una llum tota blanca, tota hermosa,
la terra va aclarint;
la lluna va sortint
agrandida, serena, magestuosa...

Les aygues mortes lluhen
talment com ulls malalts;
les salvies se cor-núan;
s'ajocan los pardals;
la lluna va sortint
serena y magestuosa,
y jo'm vaig decandint
a sa llum tota blanca, tota hermosa,
quan la tarda solemne va morint
en sa basca suprema y silenciosa.

A. BORI Y FONTESTÁ.

No pot celar sa follía qui's mescla ab lo díe.
Forta es la roca, però més fort qui la derroca.

IMPRESIONS D'ISTIU

Lo Torb

La tarda abans havía tingut de fugir a corre-cuyta d'Ull de Ter, perseguit per la boyra que de primer s'acontentá en joguinejar pels cims y collades de Bastiments y Grá de Fajol y després començá a espessirse y a tornarse fosca, fins que's decidí a ploure. Vaig arribar a Setcases xop, y com qui ja sab lo pays de que's tracta vaig fer desseguida los preparatius per l'endemá, disposantho tot pera molt abans de punta de díe, sens fer cás de la pluja que queya allò que's diu, a bots y a barrals; al contrari, encara m'agradava que plogués força, axís, pensava, demá al demati estará ben ras per pujar al Costabona, y ademés, dona tan gust dormir a sota teulada, ben abrigat, sentint la remor de la pluja al dessobre y les canals del carrer!

Truch, truch...—Ja han tocat les tres!—¿Quin temps fá?—Una mica de vent; a montanya hi ha lleganyes, per vall estr llat.—Sens demanar més esplicacions salto del llit y'm vestesch ab quatre esgarrapades. Baxo cap a baix y obro la porta del hostal.—Renoy, quin fret!—Ja's pot abrigar bé, ja, que pica de debò me diu lo guía, oh, y que per munt ne fará molt més!—Bé, ja tinch la manta, y ademés que jo no soch fredolich; al contrari, m'agrad..'l fret y la neu, sobretot la neu; aquest hivern vull pujar a veureus quan estiga tot nevat.

Dexám los negres carrers de Setcases y emprenèm lo camí Ter amunt. Fá un griso que talla; jo munto a cavall y m'envolcallo ben bé ab la manta, però com si res, seguesch tremolant; per aquella canal hi baxa un ayre glacial que va sent més fort a mida que'ns acostám a la ribera de Carboners; es encara nit però comença a endevinarse la

claror de la matinada;—miri, cridá'l guía, a Grá de Fajol hi ha nevat! Vetaquí'l fret que fá!

Neu, neu a montanya y en lo mes d'Agost! Quin gust! quina vista més hermosa disfrutaríam! Embocám la ribera de Carboners y'l vent apreta més y més; comença a clarejar y pels cims de la Llosa y Concrós se veu córrer la boyra; un troç en amunt lo vent glaçat nos rebot los primers borrallons de neu. Y agafám lo camí del coll de la Baumeta, y a mida que anám pujant lo vent y la neu crexen, lo fret es més intens, la vista més hermosa.—Aquí plá, fa de bon anarhi; lo coll no sé pas com lo passarèm!—Bé, anám pujant, en sent a Pla Rebost ho veurèm. Peró'l temps no tenía pas ganes de posarse; al contrari de per sobre Ull de Ter venía una espessa boyrada, no parava de nevar y'l vent semblava més fort com més pujavam. Jo quasi tenía recança de no haver reculat desseguida y'm venían ganes de ferho, peró m'aguantava la creença de que allò no podía durar. En sent a Plá Rebost nos parám una estona arrasserats darrera un clap de pins espessos, peró'l fret nos ne treu; cal passar lo coll que a l'altra vessant ja fará més bò. Y tornám a empendre la pujada; la boyra s'esquinça per sobre nosaltres y'l sol matisa ab sa llum lo paysatge nevat; peró segueix nevant; neu y sol, quin contrast! La força de la tramontana nos porta la neu de la boyrada que hi ha per dessobre Ull de Ter, la regolfa pels fondos de Concrós y la fá pujar serres amunt y nos la rebot per la cara mig cegantnos. En sent prop del coll se fá impossible parlar; jo tremolo de fret y tinch los peus y les mans balps; sembla que estigám dintre un riu de neu. En sent al coll tinch de baxar de cavall, es impossible anarhi per la força del vent que de poch me tira a terra. Arrapantme ben bé ab lo bastó y d'esquena al vent procuro tenirme dret, peró no puch avençar, aquell me guanya y'm fá anar de tomballons per terra.—Fugím d'aquí prompte: avall cap a la barraca—crido al guia que també se veya negre per sortir del pas ab la cavallería; y començo a rossolar cap avall, dret, assentat, agegut, com podía, empaytat per aquella torpada,

la vista fita a la barraca del eugasser de la que's veya sortir una fumarola blavosa.

—Ep, pastor, que'ns hi volèu?

—Diatxus, y ahon anáu ab aquesta torpada? Entrèu que us escaltarèu.

No ho havía acabat pas de dir que ja m'havía ficat dintre aquella especie de cau, negre com una gola de llop. De primer moment no vaig veure més que un recó fumat hon espurnejavan uns branquillons ab una olla penjada al demunt, un gos ajaçat tocant lo foch y la silueta del pastor; la espessa fumera que'l vent regolfava per dintre, fentnos plorar los ulls, no dexava veure més. Però ja estavam a sopluig al menys; jo encara tremolava y me sentía los còs tot masegat per la lluyta que havía tingut ab aquella torpada, la cayguda y'l rossolament rostos avall, però unes quantes xeres de branques de pí seques y un bon trago de rom reanimaren la sanch endormiscada. Després, vinga un bon plat de sopes y un tall de carn, y vinga fer passar la bota de mà en mà y'l eorresponent cafè, però tot sens mòures d'allí, d'aquell clap de foch, ben abrigats encara ab les mantes, perque'l vent passa per tot arreu dintre aquella cabanya, xiulant furiosament.

En havent esmorsat nos sentím ja més valents y sortím a fora a donar una ullada al temps; lo torb ha calmat bastant, ja no neva y'l cel está desemboyrat; l'ayre es pur y trasparent; lo Costabona está blanch de neu fins a Fra Joan.

Y abandonám aquella cabanya que tan bon servey nos havía fet, pujant cap al coll altra vegada y cap a Fra Joan; fá encara molt vent, però no es pas lo de la matinada. Al davant nostre lo Costabona axampla ses vessants de ratlles regulars, totes cobertes de neu d'una blancor immaculada; allavors ja no'm recordava de lo passat poques hores abans sinó per alegrarme'n, per fruir la satisfacció de pujar a n'aquell cim de 2,465 m. trepitjant lo mantell de neu que'l cobría.

A Fra Joan dexí lo moço ab la cavallería, y tot sol co-

mencí a pujar de dret, per les clapisses, apoyantme fort ab lo bastó, buscant los claps que no hi havía gayre neu. A cada pas lo panorama se m'axamplava; tots los pichs de cap a ponent estavan nevats fins a mig ayre, oferint un espectacle hermosíssim, y per vall la atmòsfera estava neta, destacantse tots los accidents y colors. Me cal pendre halè varies vegades perque'm sento afadigat, però al últim arribo al cim.

En cap de les meues ascensions havía disfrutat de un espectacle tan sublím, de un contrast tan gran, ab lo blanch y vert de les serres de sobre Ull de Ter y del Canigó. Lo panorama que en temps normal es ja de lo més magnífich del nostre Pirineu, aquell díe ho era molt més per la puresa del ayre netejat per la torpada. Lo golf de Roses y l'Empordá se veyan com qui diu a tocar, ab les seues ciutats y viles; cap a mig jorn se descobría un seguit interminable de valls y rengleres de montanyes fins més enllá del Tibidabo; cap al nordest tot lo Vallespir, lo Rosselló y les Corberes al lluny, y més lluny encara les platges del golf de Lyó; cap a ponent l'intrincat aplech de pichs y cims pirinenchs, dels que'n sobressurten Puigmal, Grá de Fajol, Bastiments, cims de la Vaca y pichs del Infern y de la Dona. La vista se cansa de mirar tant y tant de territori, de resseguir aquell oneig de cims y serralades; y més aquell díe que's destacavan tant.

N. Font y Sagué, *Pvre.*

Qui no té sinó un gat, ab aquest combat.

Hom qui es glot de piment, ab tan gran plaher lo beurá ab anap de fust com d'argent.

Qui guanya or, guanya plor.

Qui no guarda, may no alça barba.

A ningú demanarás los diners que't gordarás.

CAP Y CUHA (*)

SIGLE XVIII

Lo General y la Marquesa
no's poden veure ni dragar:
no es pas d'avuy sa antipatía
que vé de fá molts y molts anys.
Fou la Marquesa la estimada,
lo General fou l'estimat;
y entre un y altre no sabía
què dir ni fer sa Magestat.
L'un era'l Març del gran Imperi
la altra la Venus del Palau,
y'l bò del Rey, entre una y altre
va compartir son cor reyal.
Mes la Marquesa está gelosa
d'aquell favor poch absolut
y'l General, per altra banda,
vol disposarne a lliure gust.
Lo general y la Marquesa
no's poden veure ni dragar;
tot lo que un vol, ho exigeix l'altre
de sa benigna Magestat.
En dos partits que s'aborrexen
los cortesans s'han dividit:
l'un está ab ell, l'altre está ab ella
y está'l bon Rey solet en mig.
Hi ha un castell voltat de boscos
no gayre lluny de la ciutat;
se n'es prendada la Marquesa,
se'n prenda al punt lo General.
Lo Rey ¿que fá? Castell y terres
compra y parteix acte seguit;
Dòn la meytat a la estimada,
la altra meytat al bon amich.

(*) Del *Llibre Blanch*, a punt de sortir.

. . . .

Han passat anys, que'l temps no's para
y corre sempre alienat...
surt una arruga a la Marquesa,
ranqueja un poch lo General.
Sa Magestat vol está alegre
com li pertoca a un Rey galant,
sols lo jovent porta alegría,
cerca jovent sa Magestat.
Ve un altre Març, un'altra Venus
a compartir lo cor del Rey;
lo General y la Marquesa
s'han retirat a llur castell

Passan nous anys, mes la quimera
en bona fè no passa pas:
los dos vehins no's poden veure,
no's poden veure ni dragar.
Lo General, quan surt de casa
tomba a la esquerra poch a poch:
sens girá'l cap tomba a la dreta
quan va la dama a pendre'l sol.
Servents dels dos, quan axò veuen
se guinyan l'ull enriallats;
be va arrelar la gelosía
de la Marquesa y'l General!
Rera'l castell ve la boscura,
de la boscura ve'l torrent;
una paret ben alta y ampla
de cap a cap marca'l mitger.
A trench de jorn, quan encar dormen
fiblats de xacres los dos vells,
s'ou doiç refrech, dolces petjades
a cada banda de paret.
Los moxonets que tritllejavan
discretament tots han callat
y diligents, les sargantanes

guaytan de dintre de sos caus.
L'esbelta y jove damisel-la,
que llesta va cap al torrent!
L'altiu dragó, de l'altra banda
cap al torrent va encar més llest.
Sobre les punxes inclinades
del cap d'avall de la paret
se torç un bust, després un altre
y sona al punt dolcíssim bés.
La gentil neta de la dama
y'l fill petit del General
de nou se juran cent vegades
que fins la mort s'estimarán.
Y retorcentse de tant riure
passa'l torrent per sota d'ells
y'ls moxonets saltan y piulan
demunt sos caps acostadets.

VICTOR CATALÁ

ENCÍS Y FASTICH

La Embustería dona un gran ball...
¡Quina gentada! ¡Quin devassall
d'or y garlandes y pedrería!
Ricassa y bella,
tothom va a n'ella...
¡Que es encisera la Embustería!...
Pobra velleta capta a la plassa
per hon la turba lluhida passa...
¡En vá pidola per caritat!...
Mísera y vella
tothom fuig d'ella...
¡Que es fastigosa la Veritat!...

J. RIERA Y BERTRAN.

L'ANY MUSICAL

Eram potser massa optimistes al parlar com vam ferho l'any passat. Aleshores certament se notava un progrés ab tot lo que feya referencia a música y'l curs sigué força nutrit, mes lo darrer, sinó en qualitat, en quantitat, ha pesat menys en la balança.

Pot dirse que'ls concerts de *massa* han sigut suprimits dels cartells. La culpa bona part d'aquesta dexadesa la portan los metexos professors executants, quins tal vegada no pensaren prou en les conseqüencies d'una associació pera millorarse'ls sous. A Barcelona no hi havía encara prou entusiasme pera demanar als aficionats més sacrifici, y l'empressari no vol córrer un risch tan provable de pèrdrehi llargament. Per axò tots los concerts han tingut per base circunscriures en lo possible a la música de pochs executants, si bé aquests que'ns han visitat procedents del estranger, devèm confessar que han sigut de cap d'ala.

Lo teatre Principal fou qui doná estada als dos concertistes més ferms que no havíam pas sentit encara a Barcelona. En Saüer, pianista de la fusta d'en Rubinstein, doná dues audicions, ahon se manifestaren les grans qualitats de l'artista que van emocionar de valent als qui tinguerem lo goig d'assistirhi. Altra no menys famosa fou la violoncellista Elsa Rüegger, verdadera sorpresa de nostre públich que no contava en una dona arribar a escoltar ni tantes energíes ni tanta virtuositat. La pianista Kleiberg, vinguda al meteix temps, si bé de no tanta talla, demostrá condicions escepcionals.

Per segona vegada y sols per un concert, tinguerem a la *Associació Wagneriana* lo celebrat *Quartet Txech*, que com en ocasió passada se celebrá l'èxit del seu pas. Cridá particularment la atenció, lo quartet en si bemol op. 2

d'en Suk; segón violí del conjunt, per sa originalitat y ayre de procedencia. La vinguda de l'eminent violinista Issaye, se senyalá com cosa notable, per la serietat de sos programes, lo qual succeheix ben poch, tractantse de virtuosos.

Sumarem ademés com estrangers, los pianistes Corlot y Baüer, quins dos concertistes venían en companyía de la María Gay lo primer, y Pau Casals lo segón. Sens voler desmerèxer a n'en Corlot, qui té un camí de gran pervindre, davant d'ell en Baüer l'aventatja, per ésser l'artista molt més fet. Associat ab lo violoncello d'en Casals, donaren dues audicions que foren dos verdaders èxits. La Gay torná de l'estranger força cambiada, havent solidat ses condicions de cantant a un punt que aquí no corre gayre. La sala de novetats reuní a totes aquelles celebritats.

Encara entre'ls catalans devèm afegirhi a n'en Manen ab la sessió de violí a la Sala Estela, y lo d'igual corda Pinell, jovenet y de gran pervenir. Per fí, en Malats omplí a vessar lo teatre de Novetats en una sola audició de piano que hi doná, però tan estensa, que no la recordám a cap de sos colegues. Triomfá, essent un ver acontexement la sessió d'aquella nit.

Entre les societats quina finalitat es la música, dues se n'han distingit per la seua activitat: la *Associació Musical de Barcelona* y la *Wagneriana*. La primera, ademés de les sessions de *Camera* en que hi formá un interessant cicle Schumann, executá una *Cantata* de Bach y altres obres sinfòniques, a quin fí organisá seccions d'orquesta y chor. Son los únichs concerts d'aquesta mena que havèm gaudit lo curs passat.

La *Wagneriana* continuant sos estudis de les obres del gran mestre, arribá fins a la audició complerta a piano y vers del *Siegfried*, sens descuidar altra música, donchs ja havèm dit que'l *Quartet Txech* hi doná una sessió; quan ja se n'hi havían celebrat de *Camera* dedicades a la obra de Beethoven, Schumann y Chopin en alguna de les quals hi prengué part lo pianista Granados. En la *Academia* d'aquest meteix concertista, s'hi organisaren diferentes

sessions per cert molt interessants interveninthi en una d'elles orquesta de corda y alguns artistes del teatre Intim. Encara la *Societat Barcelonesa de Concerts* que dirigía lo mestre Goberna doná un quart concert, després del qual no ha fet res més que indiqués sa continuació. En quant al *Circol Musical Bohemi* y *Musical d'Aficionats*, no dexan sa tasca empresa ab ses discretes audicions orquestals, en que hi procuran la serietat possible.

Les societats que conreuan la música vocal com tots los anys han treballat dintre sa esfera, anant a la devantera l'*Orfeó Catalá* que may torç lo bon camí que un die va empendre. Seguexen constants los *Euterpenses* les seves audicions matinals al Tívoli, y l'*Orfeó Barcelonès*, *Catalunya Nova* y altres no han dexat buyts sos programes. *L'Ars chorum* ha mort, però en cambi en Marcet que la dirigía, fundá la *Schola Orpheònica*. També ha vist nova vida l'orfeó *Nova Cathalonia* fent entre tots, gros nucle d'aficionats que a la música dedica son esbarjo.

La òpera al Liceu porta com a estreno interessant, lo poema de Berlioz *La dannazione de Faust*. En forma sinfònica ja en Nicolau nos la havía fet sentir anys passats, però ab decorat y arreglat a la escena, lográ més atractiu y se'n feren gran nombre de representacions. Del mestre Mascheroni, director que ha sigut diferentes temporades de nostre gran Teatre, s'hi posá *Lorenza* òpera, si bé, tota ella ben italiana, apartada del genre en quant a orquestació, lo qual la fâ atractívola y posa a la alçada dels bons compositors de aquella terra.

Acté ha sigut la primera òpera en catalá que ha passat pel Liceu. Pot ser per axò y malgrat son êxit fou lo motiu que no s'hi sostingué gayre temps; en aquell teatre ahon hi ha desfilat tanta obra de cartró, va ferse, per qüestió de llenga tal vegada, lo buyt a son mèrit. En Joan Manen son autor, va afiançar més solidament sa reputació de compositor, ja que aquesta obra triplica en mèrits la anterior estrenada l'any passat; hi manca encara la solidesa y personalitat que sols poden adquirirse a força de produhir.

Acté té fragments inspiradíssims tractats ab gran desinvoltura, però en ocasions oposada a la tècnica. En Manen dexá sentat son bon nom, y nosaltres ademés saludám ab la seva òpera lo primer pas formal d'aquest art catalá, a la escena *oficial* de Barcelona.

Y hem acabat per enguany nostra ressenya, esperant pel vinent més vida y més favor del públich.

M. de Urgellès Depares.

MONTSENYENCA

¡Quin fret que fá dalt la montanya
quan vé l'hivern de neu vessant!
pels claps de sol la perdiganya
va escatxinant.

Per los marjals de la riera
les herbes mortes s'han glassat
y'l bordissó y la cadernera
de la vall montsenyenca han desertat.

Los caramells, per les arcades
del pont de pedra, van plorant
y en los tous d'ayga les becades
van capbussant.

En la congesta de la serra
la flor de neu s'ha badocat;
un sol malalt besa la terra
y un vol immens de grues ha passat.

J. Novellas de Molins.

LA ESGLESIA

Dos fills havía
la bona mare;
l'un té'ls ulls negres,
blaus de cel l'altre.
Aquell enveja
té de son frare,
y aquest li dona
lo bés de l'ánima.
La nit y'l díe
son llur semblança:
la nit replega
lo mon y'l tanca,
lo die l'obri
de tot en ample.
Ay! los germans
no s'agermanan,
mes son abduys
davant llur mare
sos fills aymats
tant l'un com l'altre.
La mare'ls deya:
Fills sou vosaltres
del Deu d'amor
que amor nos mana.
Jo só sa esposa,
d'Ell ben aymada,
puix son les joyes
de mes noviances
les tres més belles
que Ell ha esmaltades.
Fé's diu la una,
Caritat l'altra,

no menys dolç nom
du la Esperança.
Deu es lo terme
de mon romiatge,
llarga carrera
y a voltes aspre
mes pera l'bé
ja may cansada.
Fills meus, veniu
a acompanyarme;
l'amor de Deu
vindrá ab nosaltres
si a ne'l prohisme
be l'estimassem.
Lo fill d'ulls blaus
seguí a sa mare,
lo fill d' ulls negres
volgué apartarsen.
Mas ay! com ella
sos fills aymava
y'l bé volía
del un y l'altre,
al fill llunyat
sempre cridava:
Fill meu, dihentli,
no res encalças,
¿perquè'm rebujas
si vida't dava?
Torna a mi, torna,
jo só ta mare,
jo só de Deu
la Esglesia Santa,
y ay! qui no vulga
viure a ma casa
haurá la mort
d'est mon y l'altre.

MIQUEL VICTORIÁ AMER.

S' AUFABIETA

Axò era un senyor que tenía un fiy, amb ses mans foradades, axò es, tudat de tot, gastador per essencia y per potencia. En tenir una treseta, no estava a pler fins que l' havía gastada.

Son pare, per que aquell fiy seu tengués un portell per sortir quan se trobaría sens una creu, ēstalviava estalviava; y axí arribá a omplir una aufabieta de diners: l'amagá dins una paret de ca-seua, que no fos res conexedor, y hi aficá un' estaca just devall.

Poch abans de donar la ánima a Deu, crida 's fiy, li mostra aquella estaca, y li diu:

—Es díe que 't veges apurat de tot, que ja no sabrás per hon prenda, pénjat a n' aquexa estaca.

Aquell homonet se morí; y es seu fiy, ja ho crech, gasta qui gasta, al punt romangué sense una creu.

Un parey de amichs seus lo convidaren a anar a fer una bauxa, y quedaren que un duría s' arrós, s' altre sa carn, s' altre 's ví.

A n' aquell malenat li tocá dur sa carn.

L' homo no sabía d' hon l' havía de comprar.

A la fí se troba una pesseta dins una butxaca, y, tot xalest, se 'n va y compra sa carn: y ja es partit cap a n' es punt de sa bauxa.

Pe's camí li agafen necessaris: dexa sa carn demunt una paret, se 'n va allá dessá a fer lo que li era precís: y, con torna, no troba carn ni un fótil mort. Un dimoni de cá la hi havía feta seuvatge.

Compareix a sa bauxa, y conta a n' ets amichs sa passada que li havía succehida.

Aquells no 'l varen creure, y li digueren:

—¡Qui no 't coneix a tú! ¡Ara 'n vols sortir sense pagar

* La 'm contá En Jaume Parets, de so'n Curt, d' Alaró (Mallorca).

res! ¡No mos haurás per aquest cayre! ¡Te 'n pots tornar per allá hon ets vengut!'

Sobre tot, no li dexaren pegar ni una espipellada.

L' homo, tot mostiy, se n' aná a ca-seua, sense veure per hon caminava, malehint y aspergiant.

Arriba, afina aquella estaca de son pare, y diu:

—No 'm queda altre remey que penjarm'hi

Dít y fet, cerca una corda, la ferma per un cap a n' aquella estaca, se, 'n puja demunt una taula y se ferma s' altre cap de sa corda pe's coll, y pega coça a sa taula, per romandre a l' ayre penjat, y aufegarse.

¿Que me 'n dirèu?

Ell amb so pes d' aquell cos, s' estaca se desfica, trenca s' aufabieta des doblers que hi havía amagada allá, y tota sa doblerada cau demunt aquell malenat qui també pegá en terra sense tenir res de nou.

Llavò va comprendre per que son pare li havía donat es consey de penjarse a n' aquella estaca, y li va servir per vegada.

Amagá aquells doblers, y ja no'n malgastá pus en tota la seua vida.

Però volgué torná's jornal a n'aquells amichs, que li tornaren fer la cort tot d'una que veren que tornava tenir díners.

Les digué:

—Tal díe hem de fer una bauxa a tal possessió meua. Veniuhi, y no duguèu res: jo m'encarrech de tot.

Es díe senyalat tots e-hi comparegueren, y no le hi trobaren.

L'homo a la fí arriba, y'ls-e diu:

—He fet tart; però ja vos d ré què es estat: un esbart de formigues s'es abordat a una pota d'es cavall, y li han roegada sa ferradura, y m'he hagut d'aturar a ca's ferrer per que n'hi fes un'altra y la hi aficás.

—¡Vaja quina passada! digueren tots. ¡Si que tenían bones dents aquexes formigues! ¡Anauvoshi a posar amb aqueys animalons.

A les hores, l'homo digué:

¡Ah grans belitres! ¿Vol dir ara creys axò de ses formigues y aquella vegada no volguereu creure allò de que un cá m'havía presa sa carn? ¡Perquè llavò era pobre no'm creguereu, amb tot y dir una cosa ben creguedora! ¡Y ara perquè som rich me creys, maldement siga una cosa sense cap ni peus! ¡Vaja! ¡fogiume més que depressa d'aquí dins, y no'm mirèu pus de cara, que no vuy sebre res pus de voltros!

Aquells e-ho donaren a ses cames per no esserhi demés y perquè veyan que la hi havían feta més grossa a n'aquell amich seu, y que's merexían qualsevol cosa.

Ara qui no ho creu, que ho vaja a cercar.

ANTONI M.ª ALCOVER, PVRE.

Novembre de 1904,

JESÚS A NAZARETH (1)

Recorrent la Galilea
com sembrador son esplet,
va a sembrar la santa idea
Jesucrist, a Nazareth,

Bull al temple la gentada
desitjosa d'escoltar
lo que diu la veu sagrada
del qui a Deu té d'alabar.

No es avuy cap fals profeta
qui predica als Nazarens,
en la sinagoga estreta
no s'hi cremarán encens.

Devall les voltes fumades
s'hi fará avuy la claror,

(1) De la colecció inèdita *Les Messianiques*.

que al fí hi serán predicades
les divines lleys d'amor.

Lo qui als nazarens predica
es avuy un nazarè,
lo nou profeta que esplica
al vell mon la nova fè.

Entra al temple de sa vila
Jesús entre remors grans,
y ab veu sencera y tranquila
diu axís als seus germans :

« L' esprit del Deu que'ns ampara
sobre meu ha devellat,
vinch a exugà'l plor que amara
tos ulls, pobra humanitat !

» Jo vinch a refer los pobres
als malalts jo curaré,
jo donaré bens de sobres
al qui més falta ne té.

» Al pobret que catiu plora
jo donaré llivertat,
perquè ab mí ja ha sonat l'hora
de lliurá a la humanitat.

» Tornaré als cegos la vista
perquè gosen de la llum,
refaré a l'ánima trista
embaumantla ab dolç perfum.

» Si creyèu en ma doctrina,
que es doctrina tota amor,
gaudirèu de pau divina
en lo regne del Senyor. »

Tan bell punt Jesús devalla
de aquell sagrat setial,

hòmens, dones y canalla
fan un soroll infernal.

« No es aquell, esclama 'l poble,
lo fill del pobre fuster
nascut en un lloch innoble,
perseguit com un roder ?

» No es ell lo fill de María
dexada pel seu espòs ?
No diu que enderrocaría
lo Temple més gran y hermós ?

» Ja que tant son podé alaba
contra 'ls més terribles mals,
perquè nostres mals no acaba ?
perquè es pobre y va descals ?

» Trayèm a empentes del temple
al miserable impostor,
que ve a donar fals exemple
dels manaments del Senyor. »

Bull de crits la sinagoga
imprecant al nazarè,
no hi ha llenga que no's moga
ni n'hi ha que tinga frè.

Jesús rebent improperis
abandona 'l poble seu :
« Mirèu lo rey dels imperis ! ... »
« Mireuvos al fill de Deu ! ... »

Y ab les passions desbordades
l'acompanyan lluny, ben lluny,
tot sentint brunzir pedrades
y un poble feròç que gruny.

Quan Jesús es lluny del poble
vers Nazareth s'ha girat

y ab paraula ferma y noble
d'ell axís pren comiat :

Poble meu que axí 'm mous guerra
la sentencia tu has escrit :
« Tot profeta es en sa terra
pels seus befat y escernit. »

JOSEPH ALADERN.

L'ANY SPORTIU

Anám progressant contínuament, essent cada díe més numerosos los convençuts de la imprescindible necessitat de la cultura física pera tenir una vida sana robusta y agradable.

Aplicant als cassos que veyèm continuament al nostre voltant, les teoríes que son lo punt de partida dels propagandistes de la educació del cos, veyèm que efectivament no fallan, que la falta d'energíes y de salut prové y se cura sovint ab l'exercici muscular y que un colp refet lo cos, reprèn lo cervell la plenitut de la seva força, estant llavors disposat als majors treballs, a consequencia dels cuydados donats al cos. base de la vida, cuydados que més tart son difícils de corretgir per descuyt portat durant una serie d'anys.

S'ha de convèncer tothom un díe y altre díe de que no 's cumplexen los devers de pares enviant los noys a la escola a omplirse 'l cap de conexements de diferentes materies. Hi há que observar com ne surten cansats, marcits cruxits per la tensió mental a que se 'ls obliga, desequilibrantlos l'organisme per lo defectuós sistema d'ensenyança que estám obligats a sufrir en aquest pays.

Per altra part ¿què fan los noys a la sortida del colegi?

Córrer, saltar, barallarse, tota mena de forces pera referse de la immovilitat y tensió nerviosa a que se 'ls ha obligat durant varies hores seguides. Y axò ho fan quasi inconscientment perquè lo naturalesa ho demana y perquè no se 'ls dona, anant ab axò contra la seva salut y fentlos la estada al colegi gayrebé desagradable per la violencia a que's veuen obligats.

Pensemhi ab los colegis, punt de partida dels hòmens de demá, cuydantnosen y donèm, per ferho bé, un colp d'ull als qui deurían ser los nostres mestres, los anglo-saxons que constituexen la raça que domina tot lo mon.

*
* *

Pera tractar del sport durant aquest any passat, tením que referirnos forçosament al Sportsmen's Club lo gran centre de tots los sports quina creació ja anunciarem, y que aparegué per any nou venint a influir considerablement en lo moviment general desde 'l temps de la seva fundació.

A ne'ls seus organisadors se deu la restauració del patinatge a Barcelona després d'uns 10 o 12 anys d'haverlo dexat de recó.

Després de ferne una petita pista d'asfalt, tingueren que construirne desseguit altra deu voltes més gran pera poder contenir lo gran nombre de patinadors que dels antichs y dels nous se llençaren a rodar ab entusiasme. Y tant aná aumentant la afició que al cap de mig any, un tercer skating-ring de dobles dimensions s'imposava y axís se feu, omplintlo continuament jóvens y senyoretes que també en gran nombre volían fruir les emocions d' aquest sugestiu sport.

Lo Sportsmen's Club ha resultat petit a la llarga, vist lo considerable desenrotllo que la afició a n'aquest sport ha près a Barcelona, y un derrera l'altre s'han anat obrint nous centres y entre aquests y les sales de ball que també s'aprofitan hi han actualment a la nostra ciutat una quinzena de llochs pera patinar, comptantse 'ls aficionats per

milers, de totes les classes socials. Es lo sport de moda aquest any,

Quelcom més se deu a les iniciatives del Club de que tractám y es l'havernos fet conèxer la lluyta grech-romana, exercici nou pera nosaltres, d'un atractiu estraordinari, en lo que entran en joch tots los muscles del cos; bellíssim baix lo punt de vista de la estètica com es sempre la lluyta a braç obert entre dos atletes quina musculatura admiran los profans y quin enginy fa esclatar en aplaudiments als inteligents,

Ha importat també de França la práctica de la *boxe* (art del colp de puny) que va tenint cada díe més partidaris, no sols per la utilitat que puga reportarnos en un cas de defensa personal, sinó principalment per ésser un exercici muscular dels més recomanables y al alcanç de tot-hom.

Aquest Club desde 'l seu naxement ha organisat bon número de concursos d'esgrima, gimnástica, bicicletes tir (hòmens y dones) y altres sports havent sigut cridat varies vegades per l'Ajuntament pera la organisació de diferentes festes totes elles portades a cap ab bon èxit, havent demostrat un bon criteri y direcció entesa que s'ha guanyat l'aplauso dels 1.200 y pico de socis que compta, lo més gran número que fins avuy s'ha vist a Barcelona en Clubs de sport que fan d'aquell lloch un centre reunió de la societat elegant que passa allí lo temps ben agradablement.

També tením que fer especial esment de la fundació de la Associació dels Clubs de Lawn-tennis responent a la necessitat de federarse los 8 o 9 Clubs existents aquí y fora pera reglamentar lo joch y organisar concursos generals; tres se n'han celebrat a Barcelona y un a San Sebastián fins ahon se n'ha lograt fer arribar la seva influencia, havent tingut tots gran éxit y essent en gran número los jugadors actuals.

La esgrima sembla que va prenent quelcom més increment, anunciantse per aquesta temporada la fundació

d'un Club de *golf*, lo sport nacional escocès, y altre pera practicar lo *push-ball*.

En general lo moviment creix cada díe no sols aquí, sinó que es molt important, en gran número de publicacions del restant de Catalunya, fins en algunes de petita importancia en totes les quals s'han celebrat festes de bicicletes, futbol, carreres a peu, regates, patinatge; etc. etc. estenentse per tot la propaganda dels sports.

A Barcelona han sigut numeroses les festes celebrades haventnhi hagut de públiques per la vinguda del Rey, per Corpus y per la Mercé haventse fet en aquesta ocasió grans carreres de bicicletes al Parch en una pista que 'l Sportsmen's Club s'encarregá d' instalar a la plaça d'armes.

Lo Concurs hípich també ha tingut enguany bon èxit essent de remarcar la tendencia bon xích protectora del Ajuntament envers los sports, que es potser la nota més sortint d'aquests derrers temps, lo que 'ns fá esperançar un desenrotllo grandíssim de tots los sports, donant lloch a festes, importants totes elles per arribar a concedír a la cultura física tot l'interès que's mereix per la seva trascendencia.

J. ELIAS JUNCOSA, *(Corredissas)*.

INTIMA

En lo balcó avuy dematí m'estava
mirant lo cel tot gris com s'esquexava
dant pas a un raig de sol que's reflectía
ab lluissors d'escata,
en lo tò cendra fosch que'l mar prenía
quan brunzint com sageta,
es caiguda a mos peus una oreneta.
Depressa la he agafada
y he vist que la pobreta
tenía'ls ullets closos

y estava ja casi erta y enrampada:
lo fret tardá la havía corgelada!
Uns instants la he tinguda
entre mos dits nuosos
sens poder darli escalf, quan es vinguda
ella, la dolça aymía,
que, al vèurela, dels dits me la prenía
y ab ses dos mans, puix una no abastava,
fentli una barrànqueta
suaument camunt del pit se la posava
y ab tendres parauletes la amoxava.
Mentrestant la aucelleta,
brecolada per l'ona
pantejanta y tebiona
que de llit li servía,
la escalfor recobrava y s'estremía...
fins que al cap d'una estona,
ja del tot retornada,
obrint los ulls les ales removía
assajantse a rependre la volada.
Ella aleshores, dantme una mirada
manyaga, indefinida,
que, acaronantme, al cor me la he sentida
un bés li ha fet damunt del capet negre
y afluxant los ditets l'ha deslliurada...
y la aucella ha fugit xisclant alegra...

RAMIR TORRES Y VILARÓ.

Abril de 1902.

Més val que't guarts de mal fer, que esmenar çò que mal haurás fet.

Petít feix pèl camí creix.

RETALL HISTÓRICH

Nihil novum...

Axí com la vella no's volía morir may pera apendre cada díe coses noves, la gent jove hauría també de desitjar viure molt, pera convèncers cada díe més de que sovint li donan gat per llebra, fentli passar per noves de trinca, una munió de coses estantisses, rancies y arnades de tan ventureres.

L'un díe, després de cinch assaigs intentats arrèu durant l'espay de mig sigle, y fracassats sempre (1), les Corts lliberals d'en Sagasta—o millor dit, lo ministre Alonso Martínez, veritable pare de la criatura,—ab la activa colaboració parlamentaria del *verbo* de la democracia, 'ns varen donar com una de les més preuades y novíssimes *conquistas de la libertad*, la lley del Jurat, institució popular judicial—avuy gayrebé *impopularisada*—que... efectivament, trobám ja en certa manera establerta y exercint en casos determinats les funcions, ab la denominació de *Juy de Prohomens*, durant la vida autònoma del antich Municipi barceloní.

Ab l'intent, en apariencia sanitós y regenerador, de tallar de soca-arrel la mala herbota dels politicayres d'ofici, los metexos sagastins promulgaren la no menys cèlebre lley Mellado, per la que's prohibeix, durant quatre anys, la

(1) La institució del Jurat va assajarse, sols pera 'ls delictes d'imprempta, en los anys 1822, 1836, 1854 y 1864; y establerta, per la lley provisional d'enjudiciament criminal del any 1872, pera entendre dels delictes més greus punits per lo Codich, y altres de natura especial, s'assajá de nou fins a 3 de Janer de 1875, que per decret fou suspesa la observança d'aquella lley, en la part tocant al Jurat y al judici oral públich en los tribunals de dret.

reelecció d'una metexa persona pera 'l càrrech de regidor o diputat provincial. Però ¡ara veyèu lo que son les coses! aquexa atinada disposició, tinguda ignoscentment per molts com una altra nova *conquista* de les costums lliberals y del modern dret polítich europeu, ja regía també dins aquella Corporació municipal en los *bárbaros* y *ominosos tiempos* en que Catalunya era encara senyora y majora de lo seu (1), quals veritables y amplíssimes llivertats ja 's podrían donar per ben contents de gaudir los més ultra-avençats d'avuy.

Sens necessitat d'una lley general,—sempre impracticable y odiosa per son segell uniformista,—ni de reclamar ho quatre axelebrats en nom de una pseudo igualtat, los Concellers de Barcelona havían ja estatuhit en plena Edat Mitjana lo descans dominical (2), caygut en desús y infringit més tart per los metexos que de colp y volta fins no fa gayre han fet servir de bandera y arma política la necessitat de servar dita festa, per ells pregonada y defesa ab xardorós entusiasme en *meetings*, diaris y clubs, abans d'ésser implantada ab carácter forçós... y per ells de nou combatuda a ultrança y fins transgredida, per haverla decretada lo govern *clerical*, *retrógrado* y *reaccionari* d'en Maura.

Altra *troballa moderna*, o que al menys passa per tal als ulls de molta gent, es la lley d'associació; no recordantse o no tenint ni sols esment de la organisació patriar-

(1) Véginse per mostra, los seguents exemples que cita en Bruniquer en lo volum I de sa famosa *Rúbrica*:

— «A 17 de Janer 1497; Ordinació, que qui te ofici, (o cárrech municipal) *non puga tenir altre, que no hage passat un any cumplit.*» —(fol. 92 girat.)

— «A 30 de Maig 1528 -Pere Font, jatsie, que hagués jurat per lo ofici de Jutge de Apells dels Consols de Mar; emperò *per qué ho era estat, y no havian passats tres anys fou fet inhabil*, yn tragueren altro.»—(fol. 93.)

(2) Creyèm escusada la transcripció de cap justificant histórich d'aquesta afirmació, perque nostre bon amich En Pere Pagès va omplirne dos articles, publicats fa pochs mesos en *La Veu de Catalunya*.

cal dels antichs colegis y gremis, morta en mala hora justament a les mans pecadores dels constitucionals del anys 13 y 36 de la derrera centuria, sots color de proclamar la llivertat absoluta de treball... que ara, cayent en la més palesa y absurda contradicció, los metexos ultra-lliberals volen coartar y entrebancar ab una xarxa espessa de ridícoles reglamentacions.

Avuy meteix, convertintho en apassionada qüestió anti-relligiosa, y escarnintho servilment com sempre dels jacobins d'enllá'l Pirineu, los demòcrates s'avalotan, ixen de fogó y axecan creuada sorollosa contra'l creximent de les Ordes relligioses y lo que ells ne diuen la *ola negra del clericalismo*, ignorant sens dubte que ab menys passió y baladreig, y fonamentantho en rahons més poderoses, llógiques y serenes que les purament sectaries que'ls mou, lo sabi Concell de Cent y'ls honorables Concellers de Barcelona, ab tots los respectes deguts ja s'oposavan en lo sigle XVII a les noves fundacions de convents dins la capital, invocant en llur favor un privilegi del rey. En Pere III de Catalunya –IV d'Aragó–espedit a 5 de Març de 1370, que prudentment les limitava pera evitar que la població civil fós ofegada per lo massa espandiment de la relligiosa, en minva dels alts interessos y de la conservació y guarda de la ciutat.

¡*Nihil novum sub sole*!... No hi ha res nou o que no haja ja estat... ¡Quin desengany!

¿Què més volèu? Adhuc la flamant lley d'accidents del treball, que més o manco justament ja fà dos anys ve aplicantse, tinguda a bon segur per tothom com un avenç ben positiu de nostre temps y per la aplicació pràctica dels principis socialistes moderns, ¡qui ho havía de dir! també'ns resulta estantissa y *reaccionaria*: lo Concell autònom barceloní y en sa representació los honorables Concellers, sens lo rebombori y polsaguera parlamentaris que per un tres y no res solen armar los actuals pares conscriptes de la patria, ja la aplicavan en plena centuria XV.ª

Axí'ns ho fa saber lo *Clavari* municipal en los següents termes:

«Item pos en data les quals ab albará deis honor. Consellers scrit a .III. de ffebrer del Any MCCCCXXXXVI fiu dir e scriure en la Taula de la Ciutat an Nicholau dez pla habitador de la dita Ciutat, Cinch llrs. deu sols. barchns. les quals li foren pagadores a .XVI. díes de Janer prop passat de aquelles .XXII. llrs. les quals li son stades taixades dar cascun any entre quatre pagues ço es de tres en tres meses la quarta part tant temps com viurá per rahó del cas afortuit que li es stat seguit en díes passats obrant en la obra del mur e valls de aquesta Ciutat, les quals .V. llrs. .X. sols. son per tres meses prop passats qui finiren lo dit .XVI. díe del dit mes de Janer, Segons largament se conté en lo dit albará que cobre sens altra cautela.» (1).

Aqueix violari de 22 £ anyals, concedit espontaniament per los administradors de la ciutat al treballador de la obra de les muralles, en Nicolau dez Plà, per lo *cas afortuit*, que, segons tàcitament s'endevina, degué dexarlo esguerrat y del tot inútil pera'l treball, no era pas gens irrisori com de bell entuvi sembla, sinó bon xich més aventatjós y equitatiu, en igual cas, que la indemnisació establerta per la lley de 30 de Janer del any 1900, la qual. en la disposició 2.ª del seu article 4.ª, sols obliga al patró a satisfer una migrada esmena, equivalent al salari de dos anys, al operari a qui un accident hagués dexat d'una manera perpetua y absoluta impedit pera tota mena de treball.

Y. pera que's veja la valua exacta de dit violari, cal senyalar qualques dels salaris y jornals que's pagavan en aquella època.

Los oficials del Municipi que a seguit s'esmentan, cobravan de sou anyal:

(1) *Arxiu Municipal de Barcelona*: registre de *Clavaria*, any 446, fol 76 girat

	Lliures.
Lo mestre de cases destinat a guarda y regonexedor de les fonts.	30
Lo Draçaner.	30
Los Guardas del Farell de Montjuich . . .	45
Los Escrivans jurats de la Escrivanía del Concell.	50
Lo Síndich de la Ciutat.	50
L'Escrivá Racional.	75
L'Escrivá major o Secretari del Concell. . .	100
Los honorables Concellers.	100

Los jornals fluctuavan entre 3 y 4 sous, segons la especialitat de la feyna y'l grau dels treballadors. En lo «*Libre de Rebudes, e Dates fetes per mi Johan Carreres mercader Ciutada de Barcelona. sobre les obres* (de fustería) *del pont de sent Boy de Lobregat per la dita Ciutat*,» corresponent al any 1452, apareix aquesta nómina de jornals:

	Sous.
Lo mestre fuster.	5
Altres mestres.	4
Mossos fusters.	3
Mariners.	3
Manobres per tirar la massa»	3

La circunstancia de no especificarse en lo transcrit document de data del *Clavari*, lo cárrech que exercía en la obra dels murs lo damnificat dez Plà, nos fa creure que aquest devía l'ésser sols un senzill fadrí o peó; y admesa aquesta hipòtesis, no es duptós suposar que'l seu jornal no passaría de 3 sous, que segons acabám de veure en la dalt esmentada relació de guanys diaris, era'l que ordinariament pertocava als fadrins y peons.

Axí resulta que l'esguerrat dez Plà venía a cobrar cada jorn, inclohenthi les festes, 1 sou y 2'46 diners, açò es, molt més d'un terç del jornal actiu que guanyava abans de pen-

dre mal, o siga'l 40 % del salari anyal que la regla 1.ª de article 10 de la esmentada lley del 1900 estableix, en concepte de violari, a la viuda, fills y nets menors de 16 anys del treballador mort de desgracia en la feyna.

Veus aquí, donchs, com los honorables Magistrats de Barcelona s'avençaren de quatre centuries y mitja a la novella lley d'accidents del treball, llohablement justa y equitativa en sa essencia, per lo que té de social y humana.

D'exemples tan palesos com aquest, de les enlayrades virtuts, sentiment cristiá y esperit justicier que tots temps ha atresorat la ánima catalana, se'n trobarían a munts en los recons de nostres Arxius; exemples que caldría desenterrar y fer ben públichs per tots los indrets de nostra Terra, pera justa vindicació de les generacions passades y enseyança profitosa de les presents, y sobre tot, dels qui ab cándida bona fè s'empassan com a grans conquestes de llivertat y de les idees modernes, organismes, usos y idees que ja funcionavan, se conexían y's practicavan ab fruyt ben profitós en aquells temps llunyans de nostra esplendorosa Autonomía, ab tant menyspreu com ignorancia motejats a tot'hora de barbres, mitgevals y enderrerits, per los qui anomenantse avençats y creyentse uns moderns Colons d'ideals novells, resultan sols uns eterns glosadors del passat, uns *reaccionaris* inconscients.

A. Damians y Manté

8 de Novembre de 1904.

Quan treballa la formiga no t'assegas a la viga.

De mal consell pus tost n'ha hom reprensió, que no del bon consell llahor.

No lloha lo mercat, llevat cell qui hi ha guanyat.

La llenga es poca de tall e fa gran tall.

FELIP V. (*)

Catalunya està que crema
Catalunya's nega en sanch
Felip V. tirâ ses tropes
demunt d'ella en tempestat.

De saqueig y de rapinya
se'n sadollan los soldats
l'enverinan y garfexen...
Catalunya està plorant!

La campana clama irada.
Catalans firàm! firàm!
Als clamors de la campana
Felip V. se va encegant.

«Una terra com aquesta,
«no vull que alce més lo cap!»
«O estermini o vassallatge!»
«diu furiós lo Castellá».

«No's doblega? ¡Mal li pese!»
«prou la Mort la rendirá!»
«Arranquèu soldats ses llengues»
«y dexeula desangrar!!»

«Vull les terres ben iguales»
«un sol poble y un sol parlar!»

(*) Aquesta pesía esta inspirada en los fets d'horror y tiranía causats per Felip V. y les tropes castellanes a Catalunya, y en lo enderrocament de la piràmide de la Immaculada que en lo Born de Barcelona hi havía axecat l'Arxiduch Carles en memoria de la seua entrada a la Ciutat Comtal.

«Contradirme Catalunya?»
«Felip V. no ho permetrà!»

Catalunya endogalada
ni podía ja parlà
prô de Deu y de la Verge
no apartava sos ulls may.

Com més fort la profanavan
més hi alçava'l seu esguart.
cada crim un sacrifici,
per la Fè tota la sanch.

Per la fè que ajau montanyes
y fa'ls morts ressucitar
greus afronts y greus martyris
Catalunya ha soportat.

Prô morint ja en mans de lladres
boy sens força, agonitzant,
quan vegé que de la Verge
troços feyan los soldats

Arrencant ab plany fondíssim
d'ira y d'odi's revifà
increpant axís la *morta*
als vilíssims Castellans:

Au! provèuho d'aplastarnos
lo Montseny y Montserrat!
Estripau soldats les llengues!
Felip V robau! robau!

Nostres escuts destroceulos
dels castells y dels palaus,
que per tot tenim constancia
giny y fè, virtut y aguant!

Mes dintre'l sagrat del temple.
nostra Fè y nostres altars,

nostre Deu y la Madona
destruir a foch y a sanch ...!

Catalunya no ho aguanta
sempre més protestará!
Sempre més, Verge María,
enfonzèunos als tirans!

D'aqueix rey y aquesta tropa
los qui som y naxerán
per Vos Reyna Immaculada
Catalunya odi'ls tindrà!

Si finava Catalunya
vos oh Verge l'heu salvat.
¡No vullgau que may trafique
vostre poble ab cap rey fat!

MOSSEN JAUME BOFARULL.

Any jubilar del 1904.

LES POESÍES DE BALMES

No será nou pera ningú que'l nostre gran Balmes va escriure també versos. *Una perla faltaba a su diadema*, diu l'autor anònim del *Preliminar* que va al davant de les *Poesias Póstumas*, y aquexa, a son entendre, era la de poeta. Ab tal intent se publicaren ses composicions nou anys després de sa mort.

No crech que façan cap honor a la memoria del gran filosoph catalá, les desaborides composicions que escrigué dexantse portar d'una ilusió de poeta, que, més o menys, tot literat deu haver sentit en sa joventut, y axí no es de doldre que romanguen oblidades en un estant de llibrería.

Mes com es curiós lo cas, més que tot tractantse de ingen tan alt y tan ben avingut ab lo sentit práctich propi de la nostra raça, val la pena de parlarne.

No es ell lo primer ni'l darrer que cau en semblant ilusió. La mètrica enganya a molts, y fá relliscar als crítichs que no son de cap de brot, al examinar composicions poètiques. En Valera, en Cánovas, y en Menéndez Pelayo, son insignes exemples d'aquexa ilusió: la forma mètrica juntada a un *entusiasme* poètich, que confonen ab la inspiració, n'es la causa.

Lo nostre Balmes, en mig del furor romántich que llavors invadía la Europa, també se va sentir poeta, y primer *burla burlando*, imitant a Lope, y després en serio, llençantse a la corrent poètica, va anar preparant *lo tomo que «no soltaría sin haberse despedido de él millares de veces»*.

L'halè que'l movía, era, com en tot, de gegant: «Al me»nos puedo asegurarles que todo sería *enteramente origi»nal*, que ni siquiera se hallarían allí imitaciones, y que »versan las poesías sobre objetos mirados bajo puntos de »vista, que, según mi parecer, no acostumbran hacerlo »ahora los poetas que figuran en España.» Axí parlava, escrivint a un seu amich de Barcelona, mes la colecció de les sues poesíes, tal com aparegué, no compleix pas la proferta, y en açò se veu tota la ilusió que sofría. Impresionat pels romántichs pertocant a la materia, y admirador dels clássichs espanyols tocant a la forma, conexedor de Lope y de León, no menys que admirador d'en Zorrilla y fins conexedor del Cabanyes, lo conjunt de ses poesíes es una esblahimada reflexió del númen potent d'aquells insignes poetes. En la primera secció del volúm se dexa portar de reminiscencies e imitacions de Lope y de Meléndez y Martínez de la Rosa. En la segona secció, entenent lo Romanticisme com retorn a la naturalesa, fá befa dels deus, les ninfes y les sirenes, y vol esplayarse en la pintura de *El Amanecer*, *El Ruiseñor*, *El arroyuelo*, *La Fuente*, etc. però sens que donga una sola nota natural, sentida, viscuda (com se diu ara), de valor poètich.

Lo Romanticisme a la manera castellana, açò es, de poeta desenganyat y lúgubre, se mostra a plena llum en la secció tercera del llibre: *El Ajusticiado*, *Porvenir*, *La Voz del Desengaño*. *La Muerte*, *El Ataúd*, son prou pera justificarho.

Apart d'açò, en la materia es original en lo sentit de tractarla sens motllo fet. Algunes de ses composicions han estat després temes pera articles periodístichs. Se veu que lo que'l preocupava, ho feya passar per sa imaginació, y, sembiantli que'l calor d'ella era fornal que fonía y transformava les materies que li donava, creya era digne del motllo mètrich, y sens adonarse de que no tenía imatges propies ni belles, ni epítetos que d'adgectíus passessen; sens veure que ni's sobreposava may en ell, ni la imaginació ni'l sentiment, al seu enteniment robust y, més que robust gegant, qui ab son pès xatava les flors que podían náxer en sa imaginació y en son cor, s'entusiasmava ab sa obra, y prenía per nou y brillant, lo que era vell y sens color, y a vegades, flors d'altre jardí que al transplantarles al seu, havía dexat sens vida.

Tal es, com poeta, lo gran Balmes. No fá cap falta, certament, a sa esplèndida diadema exa perla. Mes si les sues *Poesias* no servexen pera demostrar lo númen inspirat del qui, a tenirlo, difícilment hauría estat, com es, un dels més grans filosophs del sigle, servexen en cambi, pera mostrarnos lo que ja's pot traslluhir a través de moltes págines inspirades de ses obres apologétiques, y es, que'l Balmes no era un esprit amurallat, tancat dins de una gran torre de filosofía vella y exorca, sinó un esperit obert a totes les manifestacions de la Sabiesa y de la Bellesa; que en ell se ajuntava lo enteniment clar y segur, ab lo sentiment entusiasta; y que en son cor sacerdotal no hi mancava lo aroma de la tendresa, que exhala lo sentiment ennoblit per la Relligió.

Pera que res li mancás en aqueix ordre dels sentiments, la última composició del llibre ve a revelarnos que la llenga patria tenía en ell un amant fervorós que segurament

hauría un díe cremat encens en ses ares, puix nos presenta una cuydada traducció del hymne litúrgich *Jesu, corona virginum* a llengua catalana, y açò en lo temps en que tot just començavan a puntejar ses lires l'Aribau, en Cortada, en Piferrer y en Rubió, pera despertar a la *morta viva*. Aquexa poesía val lo llibre; sía, donchs, ella, un brot més de llorer posat demunt sa tomba.

GAYETÁ SOLER, *Pvre.*

HYMNE

Jesu, corona vírginum...

TRADUCCIÓ DE BALMES.

Jesús, que de Verge pura
náxer volguereu aquí,
sens desllustrar la hermosura
de la estrella del matí.
Cenyit de gloria admirable
al cor de verges brillant
les donau premi inefable
de sa puresa constant.
Elles ab casta alegría
lliri sembran olorós
y ab dolcíssima armonía
cantan hymnes al Espòs.
Dignauvos ohir propici
nostres súpliques, Senyor;
que ni'l pensament del vici
contamine nostre cor.
Digan gloria eternament
justos y ángels en son cant:
gloria al Pare Omnipotent
gloria al Fill y Esperit Sant.

AMEN.

A LA VERGE IMMACULADA

ORACIÓ

Verge la del blau mantell,
la de la túnica blanca,
la del calçat argentí,
la de la clenxa estrellada;
Patrona dels catalans,
de nostres cors Sobirana,
tornèu per la nostra fè,
la fè de les nostres ánimes,
tornèu per los nostres furs,
los furs de la nostra patria.
Matèu l'infernal dragó
que fa'l cau al mig d'Espanya,
que empresona'l continent
ab la argolla d'esclavatge,
unglejant lo nostre pit,
destroçantnos les entranyes.
Aplastèu als lliberals
sota vostra verge planta,
y acabèu ab los masons
que'ns malmenan y maltractan,
Verge la del blau mantell,
la de la túnica blanca,
la del calçat argentí,
la de la clenxa estrellada.

JAUME BOLOIX.

Barcelona, 1904.

LA RENAXENSA DEL LULISME

Tothom ho diu y tenen rahó de sobres: los estudis filosòfichs están decayguts a Catalunya y més encara en lo restant d'Espanya; però també es veritat que d'un quant temps ençá, a la veu potenta del Catalanisme, ha renascut en nostra benvolguda patria l'amor a la Filosofía, a la ciencia Luliana que es la encarnació del nostre pensament nacional, de la metexa manera que a la idea política catalana se deu l'haverse axecat de la pols ahon geyan feya sigles, ab tot y la nostra fè cristiana, Ripoll y'l Canigó. ¡Quin poder, lo del sentiment de patria! Varem començar fent versos lleugers y oblidadiços y acabarèm guanyant la llivertat de la terra y enriquint les nacions estrangeres ab los tresors inacabables de nostra Filosofía Nacional. Lo cèlebre frare agustí Salvador Font ho ha dit ben bé: lo Catalanisme a hores d'ara ja s'ha ficat a les Universitats, a les fàbriques, dins nostres camps assoleyats, *als Seminaris* y *fins al convent dels monjos contemplatius*. Y a n'axò es deguda la renaxensa del Lulisme. Perquè es de saber que avuy díe la Filosofía es patrimoni boy esclusiu dels capellans, podéntsela considerar ab tota justicia com a sciencia ecclesiástica. ¡Honor, donchs al Clero, y sobretot al clero que puja, al clero jove, que es lo més catalanista y per lo tant lo més devot del Doctor Arcangèlich!

A nosaltres nos sembla que, a fí d'encarrilar l'actual renaxensa del Lulisme, lo que convé ara com ara es lo següent:

a) Que algú, o alguns, s'encarreguen de compondre y publicar una *Historia del Culte sagrat y públich que's tributá al Beat Ramon Llull*.

b) Publicar aximetex una *Historia del Lulisme y de sa influencia en la marxa y progrés de la sciencia a Catalunya y a l'Estranger*.

c Estraure de les obres del Doctor Arcangèlich la doctrina convenient y'ls arguments necessaris pera composar ab la una y'ls altres una *Summa Philosòphica ad mentem Doctoris Archangelici Beati Raymundi Lulli.*

d) Fer lo meteix pera donar a conèxer la Teología Luliana, o sia, publicar los tractats *De Deo uno. De Deo trino. De Deo incarnato, De Deo Creante. De Gratia Christi, De Ecclesia Christi*, y *De Sacramentis Ecclesiae.*

e) Publicar una *Esposició de la Ars Magna* o Sistema scientífich luliá. Se n'haurían de fer dues edicions. la una en catalá y la altra en francès.

f) Propagar la devoció al Beat Ramón Llull per medi d'estampes, encunyació de medalles, ab la difusió de fulles soltes contenint hymnes al Sant, resums de la seva vida, o de les seves virtuts, o be del seu martyri, etc.

g) Composar una *Vida del Beat Ramon Llull, Doctor Arcangèlich y Mártyr.*

h) Publicar una *Novena del Beat Ramon Llull pera obtenir per sa intercessió la conservació de la Fè Catòlica.*

i) Compondre y divulgar tot lo possible uns *Goigs a llahor del Beat Ramon Llull, invicte Martyr de Crist.*

Quan tindrèm tot axò, aleshores será ocasió de posar en práctica l'acort votat pel *Congrés Universitari Catalá*, que a la *Universitat Catalana* deu haverhi una Cátedra de Filosofía Luliana y una altra Cátedra igualment de Teología Luliana, obrintles ja seguit la meritíssima associació del *Estudis Universitaris Catalans*, nascuda com sab tothom d'aquell Congrés, com a preparació y assaig de la futura *Universitat* autònoma de Catalunya, com ho fa en la actualitat ab les Cátedres de Dret, Historia, Economía, etc.

La renaxensa del Lulisme no s'ha de limitar al conexement del Sistema Luliá, o sía de la *Ars Magna*, ni sisquera al conexement de la Filosofía y Teología Lulianes, sinó que ha d'ésser molt més estensa, ha d'agafar altres ordes y esferes de la activitat humana, puix a més de tenirse que propagar y fer arrelar la devoció al Beat Ramón gloriós e invicte Mártyr de Crist, s'ha de manifestar després

y estudiar la teoría y práctica de la aplicació del Sistema Luliá al Dret Natural, a la Medecina, a la Música, etc. Hi ha molta feyna a fer. ¡Y tant poch que s'ho pensan los qui'l combaten, lo círcol d'acció que té la *Ars Magna* o grandiós Sistema scientífich del Beat Ramón Llull!

Havèm de treballar, però molt: y sempre, en nom de Catalunya, perquè la rahó *formal*, com diuen a la Escola, de la renaxensa del Lulisme es, que'l pensament lulíá es la encarnació del pensament indígena de la terra catalana, que la Filosofía luliana es la filosofía *nostrada*, es la Filosofía Nacional de Catalunya.

La acció del Catalanisme ha d'ésser forçosa y essencialment nacionalista; en conseqüencia, los catalans, fins dintre l'estudi de la filosofía, havém d'ésser, ja que podèm, *nacionalistes*!

MOSSEN SALVADOR BOVÉ.

LA TORRE DEL MAL CONCELL

Los veys... en pausa caminan
com sombres de condempnats,
aquí dos que prop s'afinan
y s'acostan y endevinan
sos desitjos amagats.

Allá tres qui plegats venen
fingint un tò solemnial,
y altres quatre que entretenen
ells ab ells, y no s'esmenan,
un pensament criminal.

Un tot sol que fa més vía
per agafarne altres dos,
y uns quants més... a tots de guía

los serveix lo corch que nía
dins son pit, corch verinós.

Tots son ja vells, tremolosos,
de pas duptós, insegú
com los replechs tenebrosos,
y tacats y misteriosos
que sa conciencia dú.

Sos esperits ¡no es quimera!
son estrafets y torçuts
com les tronchs de la olivera
que té'l *Jordá* a sa vorera,
a sers estranys pareguts.

Bé que ho diu sa fesomía
fatídica, repugnant,
innoble y de felonía,
y no com la que congría
vida recta a sou minvant.

Ab la veritat ofesa
tots se'n van al meteix lloch,
tal com pescant a la encesa
los pexos, la vista presa
van tots a ne'l meteix foch.

Dins una torre apartada
satánich concell tendrán
faritzeus d'ungla esmolada,
de nas vermell, vista fada
y front curt y boca gran.

Un a un passan la porta
ab grotesca processó
a la claror ja mig morta
d'un díe funest que aborta
l'Infern sa mala intenció.

Que dins cambra profanada
lo concili presideix

y del rencor la flamada,
del verí la salivada
al concellers reparteix.

La maldat allá conspira
quantre la eterna virtut,
també'l nuvolat se gira
quantre'l sol que la retira
ab son poder may vençut.

Separat y lluny del poble,
del misteri en lo foscó,
com escau a tot lo innoble,
l'aplech que pel mal s'acobla
consuma negra traició.

Y mentres l'odi decreta
del més *Just* dels justs la mort
¿perquè ¡oh nit! estás quieta?
¿perquè no esclatas desfeta
Natura, vehent tal sort?

Si Natura y Nit pasmades
abdues callan ensemps,
en que vejan trepitjades
les veritats més sagrades
ah! no, no callará'l temps.

Sempre ¡recort inhumá!
a un costé de sanch vermell
que may se netetjará
sa ombra sinistra fará
la *Torre del mal Concell!*

ANTONI M.ª PENYA.

Fusada menuda, també ajuda.
Si tens un ardit per vil, may no arribarás a mil.

PREOCUPACIONS [1]

Diu y creu la nostra gent:

«Que no's pot dir lo díe que un pensa calçar a una criatura de volquers, perque's posa malalta.

—Si's menja aulives en lo sopar, se somía.

—No pot una criatura ventejar un sarment encès, perque s'aurina al llit.

—Si's trenca algun traste de vidre, assenyala bona sort.

—Si a la taula se sobreix ví o's gira lo porró, també.

—Lo cant del mussol o meuca, es de mal auguri.

—No's poden tallar les ungles en divendres, perque surten repèls.

—Les dones que han tingut gastaments, quan veuen un llúm de ganxo, una cuha de blè, la treuen y la dexan encesa en algun recó de casa, pera fer llúm als infants qui son als llims.

—Es creença popular, que de un nou matrimoni mòr primer aquell qui apaga lo llúm la nit primera.

—Quan se veu un geperut s'ha de tocar ferro.

—Que un cavall blanch, un capellá, y una dona embrassada, se presentan a la nostra vista son continuació de una metexa idea; per quant no's veu un dels tres sers, que no's presenten desseguida'ls altres.

—Que no's poden llençar los caxals y dents que cauen a la canalla, perquè farían falta lo díe del Judici, y caldría buscarlos pel mon ab una candeleta al c..; los qui saben aquesta falornia, aconsellan als menuts quan los ne cau algún, que'l posen en un forat de la paret, pera trobarlo en aquells moments.

(1) Fragment de una colecció catalogada dintre de un treball folk-lòrich, premiat enguany en lo certámen de Arenys de Mar.

—Que no's pot ser tretze en una taula pera que no'n mora un al cap de l'any.

—Si's parla de una persona que té algun mal de llaga, no pot assenyalarse lo lloch ahon lo té, perque no se'l encomane.

Es de mal borrás estant sentat en una taula, lo tenir encarat lo broch del porró,

—Quan a un se li adorm lo peu, li passa fentse una creu ben marcada ab saliva al demunt de la sabata.

—Mentres Nostre Senyor es al monument, s'ha de cambiar l'ayga de les aulives confitades, si's vol que's conserven.

—No s'ha de fer mitj-díada, fins que les fulles dels ceps sigan tan amples que tapen l'ull.

—Quan se dona un colp a una sargantilla, mori o nó, si queda ranquejant o fent bellugar alguna pota o la cuha, se diu que fa momos a Nostre Senyor.

—No's pot fer rodar una cadira sobre una de les seues potes, pera evitar discordies en les cases.

—Si al tirar un terròs de çucre en una taça de cafè, s'hi fá bromera a la superficie, es senyal de propera pluja.

—Pera saber quins mesos de un any té de ploure, se fá lo calendari de la ceba, de aquest modo. La nit de Sant Silvestre, se posan dotze clafolls de ceba arrenglerats, un de cada mes ab un pessích de sal adintre. A l'endemá al dematí, en los uns hi está la sal més humitejada que en los altres. La humitat, segons marca la sal, diu que indica'ls mesos en que ha de ploure.»

. . . .

VALERI SERRA Y BOLDÚ.

Bellpuig.

Entre moles no ti pos, perque molen fins al os.
Qui vol descompartir, sol rebre sens renyir.
Lo minyó, con pert son pare, allunyau-lo de la mare.

CAMPANAR NEVAT

Oh lliri sagrat,
fumerola blanca,
campanar guarnit
de neu congelada,
la Maig se desclou,
hon tens les campanes?...
Furgant les llevors
s'enfilan enlayre,
y al hort los rosers
s'encenen de galtes,
tremola de goig
oh vell patriarca!...
Les bruxes s'han fós,
lo sol les empayta,
s'emportan l'hivern
camí de montanya,
espólsat la neu
que'ls rossinyols cantan!...
Y'l bon campan r
rodá les campanes!...

JOAN M. GUASCH.

LA DIADA PLUJOSA A LA POSSESSIO

Unes dues hores abans d'arribar al poblet de Jornets anant pel camí carreter qui desde la vila de Sineu va cap dret a Ciutat, a la banda de mà dreta, a dos tirs de bassetja, en lo vessant d'un costaret blanquinós, hi veurèu lo colrat casal de Bini-tali ab dues tires de finestres barroques y en lo centre'l redó portal forà. Pel seu entorn s'estenen les

desiguais y negroses teulades de les estables, boals, payisses y porxades, axí com s'arremolinan a la esglesia los baxos casulls del llogaret y com los tendres polls s'enrevoltan a la lloca cercant la calor y l'agombol.

L'ample caseriu s'assoleya tranquilament en mig de quatre tanques ben reblides de llargues tires d'ametllers y de figueres. Més enfora, per entre la verdor dels sembrats del sementer y dels distints grisos y verts de la espessura de la garriga, ressaltan com si fossen capes de mórbo, los quadrats de call vermell de les vinyes espampolades.

Bini-tali des Jornets, es una de les millors possessions del plá, ben gran y trescadiça, encara'que estiga tota brujada de turons y baxests; puix en lloch d'ésser una planura rasa y verdosa de llunyá horitzó sense accidents, lo terrer fá igualenes y monótons alts y baxos, com les amples y llises ones dels díes de mar vella, ab pinarets ençá y enllá per dins les pletes. Entre tot son més de cinch-centes quarterades, de les que n'hi ha prop de dues centes de conradis y les altres d'ermás y garriga. Per sant Joan començan les estiuades, ab fulley d'ametller y de figuera en venir la tardor; y per sestar lo bestiar va a la cova de la Tanassa del Camp-roig, més fresca que'ls millors sestadors de la muntanya. Perque 'ls animals sian bons de guardar y no façan tala, tant les pletes y garrigues com les rotes, femades y sementers están voltats de paret seca ab verdissa a demunt de revells y gatoves.

—

Era temporada de mal temps en lo cor de la hivernada. Tota la nit havía plogut y plovia encara a ruxades. Los missatges y guardians de Bini-tali berenavan asseguts y un poch ajupits a cada banda d'una llarga taula de pí vell y corcat, sense estovalles. Demunt la taula hi havía dos plats grans verts acaramull de sopes a la pella, fumejant, un cadafet plè de vinagre un poch picat, un escudelló ab orelles, dos platets ab olives verdes trencades y uns quants pans morenos de blat rovelló. Menjavan ab pausa, culleretjant

un després de l'altre y no conversavan gayre. Llavors lo díe començava a claretjar. Quan ja s'acabavan les sopes, la madòna qui s'escalfava a dins la cuyna a un bon foch de llenya d'ullastre y rebassons de mata los digué :

— Ja hei ha poch pá y avuy demati pastarèm; tan meteix l'amo troba que hei ha massa moll per anar a llaurar.

— Be heu parlat—contestá l'eguer que era 'l més vell; —si Deu ho vol totduna que hauré acabat de berenar pegaré foch a n'es forn.

— A qui toca pastar—pregunta la madòna.

— A n'en Caliu y a n'en Liana—va respondre 'l paraller major. En Caliu era un missatge novell y 'l *sen* Pere Liana lo pastor de la casa feya molts d'anys, homo d'una quarentena aleshores, de bona alçada, aspecte de pagès del plá, sapat, moreno y cremat del sol, boca grossa y llavi gruxat, cabells curts, aspres y negres com la barba, afeytada y espessa, de parlar pausat y no gayre llarch de paraules.

— *Sen* Pere—torná demanar la madòna—què está neta sa caldera ?

— Més lluhenta que es sol—va respondre lo pastor.— Ahir horabaxa la vaig fregà més d'una hora ab llimona y cendra.

Al punt s'axecaren tots de la taula. Lo *sen* Pere y 'l porquer ansa per ansa se'n dugueren la negra caldera d'arám a la vora del pou en mig de la clastra, la ompliren a poalades d'ayga clara y quan la tengueren plena, ab un simaler passat per dins les anses, la tornaren altra volta demunt la foganya de devall lo porxo del forn.

Los missatges se n'eran anats devers l'estable a donar un parell de manades de palla a ne'ls parells y l'eguer posava garbons sechs a dins lo forn. Totduna que 'l pastor tengué 'l foch de la foganya encès encomaná al porquer que hi tengués esment, se posá la pellissa, va cridar en Mòro, un cá lloper negre llustrós ab clapes blanques y coua peluda, y va partir depressa per dins la tanca de la Era cap a la paret de la pleta per pegar una ullada a les ovelles. De

demunt un claper va recórrer ab la vista tota la garriga. Vehent que 'ls animals s'eran arremolinats ençá y enllá per dins lo pinar fugint del mal temps y que tots estavan aturats, quiets, drets, xops y allanguits de costats, remugant ab lo cap baix sens pasturar, va pegar un parell de siulos per alegrarlos ab la seua presencia y al punt se'n torná cap a la casa anguniós y pensatívol. Caminava a pas de bou per dins lo faue y la rouada d'un tirany d'en mig del blat de la tanca, sens quasi adonarse de la ruxada que cahía y dihentse á si meteix :

—No m'ho puch treure d'es cap !; abans sempre estava content y devertit y ara sovint, quan som tot sol, los uys s'enterbolexen y es cor se tanca ab aquexa pena qui no'n fuig may. ¡Més valía no haverlo conegut si'l Bon Jesús lo'n m'havía de pendre ! ¡ Tants d'anys com l'esperarem ! Set ne feya que eram casats, quan va néxer. Si na Bèt ne troba un altre a Ciutat per criarlo encara 'm fará més pena recordantme aquell angelet qui, segons diuen, me assemblava tant. Es ver que ho era moreno y sá com jo meteix. ¡ Que va ésser de bò de matà! Li va pegar s'atach a n'es cap y quan vaig arribar a ca meua ja era mort y fret. ¡També 'ls millors anyells de sa guarda s'hi moren de falera y a sa matinada los trob estesos y gelats entre s'herbey de sa pastura !

Una espessa fumassa, que la humitat quasi no dexava alçar de la terra, embolcallava l'ample casal, de la metexa manera que la calitja y la grisenca nuvolada tapavan les altes montanyes de la serra llunyana.

Quan lo *sen* Pere va arribar al porxat, lo forn vomitava per la negra boca lluhentes flamarades y l'aygua bullía remoretjant dins la caldera d'aram. Llavors ell y en Caliu arromangats de braços y en cós de camisa se n'entravan dins lo pastador per empendre la tasca. Era aquella dependencia molt fosca, sobre tot en dies com aquell, puix no més tenía un alt finestró ab retxats de ferro. Les parets estavan tacades d'humitat y 'l pis era brut y llanegadis; en mig hi havia una tauleta de pi plena de raissons de pasta

seca, a un recó un alambí ab la capelleta de les trompes y 'l forat de la vinassa; ençá y enllá estaques de les que penjavan cobri-pans, cernadors y cedassos y per les voreres quarteroles sense fons plenes de segó, alfabies ab llixiu y dues pasteres velles, negroses y plenes de taranyines. A una d'aquestes, la més petita pastava la criada lo pá dels amos y a dins l'altra, ahon hi havía devers dues quarteres de farina, començaren lo pastor y en Caliu a fóndrehi lo llevat per fer la pasterada de la gent. Cansats estavan y ben amarats de suhor quan acabat lo pastar feren la creu sobre la pasta y cridaren los missatges per fenyer.

La madòna feya la coca pels homos posanthi fulles de bleda, juavert, ays y un poch d'oli; l'eguer escombrava'l forn ab brots verts de garrover fermats al estrem d'un llarch burjó de pí; y'ls demés, la criada, los missatges y's guardians, anavan y venían com los cadufs del rest d'una cinia, desde'l pastador al forn, ab un pilot de pasta entre les mans. Enredonits los pans los posavan un desprès de l'altre, fent tires, demunt llargues posts d'un metre d'amplaria, sostingudes per estaques davant la boca del forn per férloshi tovar.

Aviat l'endioter y un altre jovenot començaren a riure y a brometjar pessigant la criada, d'amagat de la madòna, quan passavan per prop d'ella. Llavors l'emprengueren ab lo pastor sobre si estava trist y feya mala cára, si anyorava *sa dona* o si estava enamorat de qualcuna altra.

—Dexaume anâ que ses riayes me son fuytes—També les perdrèu qualque die a ses verbes!—Voltros encara no sabèu perquè estau en lo mon!

—Veyès quin'una! Ara heu diu per aquell aubat... y li quedan tres o quatre anyells a sa barquera.

—Per axò no estiguèu enfadat *sen* Pere que ella encara es jove y s'ase may es vey—va dir un altre.

—Na Curta se va torbà ferm y ara cad'any té nadís—va afegir l'eguer.

—Ja es pitjò si sa pasterada no basta y son set qui de-

manan pá, com devers ca meua—mermulá un missatge de mitja edat, alt y moreno.

Tots rigueren de la ingènua esclamació d'aquell pare, tots manco'l pastor quí d'amagat dels altres se passá la má pels ulls per exugarse una llágrima amarga.

Tan prest co n los pans foren tous los enfornaren, un després de l'altre, mentres la madòna resava davant un pare nostre, a que tots contestavan. Lo derrer enfornaren les coques davant lo pá quasi a la boca del forn y llavors sortiren a la clastra per anar cad'un a sos quefers. La madòna y la criada partiren cap a la cuyna a començar l'escudella; lo porquer, lo pastor y l'endioter a compondre la verdissa de la pres; y'ls missatges a abeurar los parells y donarlos palla fresca. Sols quedá davant lo forn l'eguer per tenirli esment; de tant en quant lo destapava, aclaría'l pá, atiava lo fester de teya y remenava la cendre y'l foch per ferli aguantar la calentor. Poch a poch s'estenía pels voltants la suau y agradosa olor de pá calent acabat de coure.

Ja no plovía, emperò'l temps seguía sorrer y embovrat. Devers mig díe'ls guardians tragueren del forn lo pá cuyt, negre y calent, y a covonades lo pujaren demunt de la sala ahon l'estengueren sobre amples canyisses.

Comparegué la gent a la casa per dinar. Uns de dret y altres mig assegats, enrevoltats a la taula llescavan pá dins la escudella y s'hi feyan llegum de la ollada que fumetjava demunt una pedra quadrada y negrosa a devora'l foch. Menjavan y xerravan del temps, del preu del blat qui de cada díe anava més car, de com s'era pagat l'avirám, los endiots y'l bestiar serrut en lo mercat de Sineu lo derrer dimecres y de com se pagaría a ciutat per la fira de Sant Tomás. Lo paraller major, quí seya a cap de taula, va fer troços de la coca encara calenta; cada un prengué'l seu troç y seguiren xerrant y menjant. Lo pastor sense haver dites gayres paraules s'axecá'l primer, ab lo bocí de coca en la má y sortí tot d'una a defora, seguit del cá qui li feya talegadures.

Les montanyes de la serra de tramuntana estavan llises de neu y'l oratjol sech y fret remoretjava per les rames dels

arbres. Les ovelles escampades per entre les mates de la garriga, pasturavan arrèu desitjoses de rescabalar lo temps perdut. Lo díe s'era estirat y'l sol brillava reflectint lluhentors argentines de les roques banyades y dels coconets d'aygua dels roquissars de la pleta. Lo sol podía lluhir, però'l *sen* Pere, intranquil y preocupat, passava un dels díes dolents de la seua vida planera y monótona. Mentres atravessava per un tirany de la garriga se li acostaren belant y ab lo coll allargat, tres o quatre ovelles de les més grasses y grosses de la guarda; va treure del bossot un cantó de pá y'l repartí, donantloshо a trocets a la boca. Aquells animals agrahits y golosos lo seguiren llarch temps com si estassen criats: era la seua barquera.

Al arribar lo pastor al Planiol, un troç rocós y sech d'en mig de la garriga, s'enfilá a l'ullastre més ramut y començà a tallarli branques a colps de destral, després d'aquell va seguir podantne d'altres y en breu temps va fer a redols una bona escampadissa de rama. Quasi tot lo bestiar de la guarda s'hi enrevoltá acudinthi de per moltes bandes: ovelles, xots y anyells alçavan lo cap, miravan ab fixesa una estona com si estessen ignotisats, escoltavan la remor de la cayguda de les branques, y llavors, ab una correguda se'n anavan cap dret a les grises clapes de fulla fresca; en arribarhi brostatjavan saltant d'una banda a l'altra, mudavan de redòl y tornavan sovint al que havían dexat abans.

A la part del grech s'estenía de montanya a montanya nova nuvolada grisa y cendrosa, ab lluhentors color de carabassa, y pel ponent lo sol s'enramava depressa esgroguehit. Lo pastor lo va mirar una estona ab los ulls mig cluchs y trobant que ja era hora d'aplegar la guarda, digué a n'en Moro: «envant, envant» mostrantli ab lo braç estès un indret de la garriga perque hi anás a girar lo bestiar escampat, mentres ell baxava al fons del coma lar y, seguint per la vorera de la paret de la partió, en manco de mitja hora, ab la ajuda del cà tengué reunida tota la guarda. Los animals poch a poch s'ajuntavan, y ab lo cap baix s'empenyían uns als altres sense voler caminar, fins que ab

lo lladrar d'en Mòro va envestir lo passador y tot lo bestiar lo seguí depressa belant y fent sonar los picarols, sols se va aturar al arribar a la Pleta-veya, ahon lo tancavan cada vespre, per por de que a la garriga, més llunyana de la casa, no hi fessen carn.

JOAN ROSSELLÓ

Son Fortesa d'Alaró (Mallorca) 1904.

A MARÍA IMMACULADA

Recordeuvos, oh María,
que a vostres divines plantes
dels cors fidels que us imploran
may en va ningú ha acudit...
d'esperança sou la Estrella,
salvació del qui ab confiança
vos invoca penedit.

Recordeuvos que d'Espanya
sempre heu sigut protectora,
sou Senyora de son regne,
hi teniu trono d'amor;
espanyol, es dir fill vostre,
oh María Immaculada,
vostre es d'Espanya l'honor.

Recordeuvos que en ses lluytes
sempre cerca vostra gloria,
en lo pit l'escapulari,
vostra imatge en son penó;
al crit de: Gloria a María,
ha conquistat victoria,
l'honor y la salvació.

Recordèu que entusiasmada
vostra nació benvolguda

ab gran joya us aclamava
ab fervor y devoció,
quan la veu del gran Pontifice
de fè dogma declarava
vostra Pura Concepció.

Recordèu que dins Espanya
hi ha ma terra, Catalunya,
que aclama vostra Puresa
desde los temps mes llunyans,
que hauría donat sa vida
per defensarho, ans del Dogma,
qualsevol de mos germans.

Catalunya es tota vostra,
en lo dintell de ses cases
Ave María Puríssima,
pot llegir lo vianant,
per axò ab gran entusiasme
ab la Esglesia's regositja
vostre Jubileu honrant.

D'Espanya y de Catalunya
alentèu les energies,
tením en vos la confiança
del tresor de nostra Fè,
fins a morir, nostra vida
té d'ésser l'amor de Crist,
que de vostre Cor nos vé.

Recordeuvos, oh Ma ía,
que a vostres divines plantes
dels cors fidels que us imploran
may en va ningú ha acudit,
la tempestat vé, allunyeula,
feu brillar en nostra terra
l'etern sol de l'infinit.

Josefa Amer y Penya.

UN DOCUMENT HISTÓRICH DEL INFANT EN JAUME
PRIMOGÉNIT DEL REY EN JAUME II

La sort ha portat a les meves mans una lletra del any 1319 que podrà ésser lo punt de partida per arribar sinó a la vindicació, al menys a la esplicació de la fins avuy estranya e incomprensible conducta del fill del rey en Jaume II, quí féu renuncia irrevocable del dret de successió a la corona d'Aragó, quan feya ja molt de temps que havía sigut jurat per successor y que ell també havía jurat respectar los furs y llivertats dels pobles.

L'infant en Jaume nasqué a les darreríes del any 1296 y quan ne comptava apenes dotze, fou promès o desposat per matrimoni ab una filla del rey Ferran de Castella. Lo casament devía efectuarse més endevant, quan abdós contrayents tinguessen la edat convinent y entretant l'infant fou instituit per llochtinent general del Rey son pare.

Sembla que governava ab estraordinaria rigor y severitat, de què se dolgueren certs personatges y que per consideració als dits planys, lo rey havía a voltes desautoritsat les disposicions de son fill. La desaprovació paterna y la situació poch ayrosa en què axò lo posava, crearen en l'esperit altiu y gens dúctil del infant, una antipatía invencible envers son pare y una repugnancia per governar y regnar.

Sens aquesta animadversió, l'infant en Jaume hauría provablement acceptat, com fan la majoría dels princeps, per muller la infanta que per rahó d'Estat se li designava, no estimantla, ni conexenla. Mes, una volta decidit a no tenir consideració alguna per son pare, y cansat prompte del ofici de governant, son esperit independent y resolt se pogué manifestar ab tota espontanitat, negantse a contraure lo matrimoni acordat y renunciant la successió a la corona.

Aquesta era la esplicació que'ns donavam de la con ducta del infant, quí per no motivar imposicions de son pare y no tenir que entrar en més esplicacions, se presentá com a dominat per una irresistible vocació per l'estat religiós. Recordavam sempre les paraules del Zurita: «Apenas se puede acabar de atinar si fué la ocasión menosprecio del mundo y zelo del servicio de Dios ó por otra causa de despecho y indignidad. Entrò en orden y creo que tuvo principio de buen espíritu y de vocación».

Emperò, en una lletra de contestació d'altra de Jaume II, se troban afirmacions y consideracions tan grans y fetes ab tal caràcter de serietat que no donan lloch a duptes ni a sospitar una indigna comedia, enganyant sens escrúpol al Rey y al pare. Aquestes afirmacions acreditan la lleyaltat y la senceritat del infant, quí no estimà les ficcions corrents del món y no podía ni sabía trencar o desviar les inclinacions del cor.

Llijám ab atenció aquesta trista y espontania manifestació d'un jove que condempna les imposicions:

«Al molt alt et poderos senyor lo senyor en Jacme per la gracia de Deu rey d'Arago, de Valencia, de Cerdenya et de Corcega et comte de Barchinona et de la Sancta Esgleia de Roma sennyaler, almirall et Capitan general pare nostre molt car. Linffant en Jacme humil primogenit seu et en los regnes et terres sues procurador general besant vostres mans et vostres peus nos comanam molt humilment en la vostra gracia. Reebem senyor ab deguda reuerencia la letra de resposta la qual senyor nouellament nos auets tramesa. A la qual senyor humilment vos responem quens plau de ço quens auets trames a dir que volets sobresiure en demanar lexouar a nos promes tro al temps ordonat que la donchs bey sera hom a temps. A aço senyor quens auets fet saber queus marauellats fort de nos quar axí estam encara en dupte et en balança et que ades atorgam la cosa ades que duptam, vos responem senyor que quan les coses satorguen no ab volentat dom et mes per pahor et per affronta que per grat o per plaher, no es marauella si

hom nesta ab reguart et ab dupte. Quar tot ço senyor que nos auem fet ni atorgat daquest feyt, mes ho auem fet per pahor et per affronta que per volentat que nos aguessem de pendre muller. E axi senyor nous maravellets si varieiam, que hom ha a varieiar per fforça en les coses que no fa hom de cor o de volentat et les ha hom a ffer per gran instancia o per reguart. E podets senyor conexer que nos no auem haut volentat de pendre muller quar depuys que nasquem ença no auem conegut nulla fembra carnalment. Dada a Tortosa dimars III. dies a nativitate del mes dabril en lany de nostre senyor de MCCCXIX.»

Més clarament no's pot veure la impressió que rebé l'infant quan al començar a tenir certa edat y ús de rahó, se véu lligat desde temps per una obligació de matrimoni y com al esposar ses primeres observacions y repugnancies a son pare, aquest insisteix sens pietat, reclamantli lo compliment de la unió acordada. Corre lo temps y ni lo pare cedeix ni lo fill se resolt a rompre ni a acceptar, romanent *en dupte et en balança*, és a dir en penosa indescisió, y lo fill dóna una lliçó al pare al dirli que no s'ha de meravellar de sa perllongada indescisió, perque és natural la inconstancia en les coses que ún no fa de *cor o volentat et les ha hom a fer per gran instancia* (o sía per repetides indicacions del Rey), *mes per por et per afronta, que per grat e plaer*. També és digne de esment la darrera confessió o declaració sencera del infant de no haver may conegut la dona carnalment, ab tot y ésser ja home de 23 anys. Axò aferma en la opinió de que era digne y honrat en tots sentits y que sa cayguda y sa vida llicenciosa y deshonesta fou una conseqüencia dels desenganys y de les repulses y violencies del pare, ab tot y demanarli ab paraules commovedores y ab insistencia justificada lo respecte a sa llivertat y a sa volentat *de no pendre muller*.

Vista axí la questió no podèm admetre la opinió del Zurita: «Pareció haber dejado la dignidad que tenía (de príncipe heredero) como una pesada carga, para que, con más libertad, se pudiese entregar á todo género de vicios,

con grande indignidad de su casa y de la religión que había profesado.»

Trobantse lo Rey a Tarragona, lo díe 23 de desembre del meteix any 1319, vuyt mesos després de la lletra que havèm donat a conèxer, sots-signà la emancipació del infant y la acceptació de sa renuncia a la successió. Aquest rebé tot seguit l'hàbit del ordre del Hospital de Gerusalem, prenent més tart lo del ordre de Montesa y començant llavors a donarse al vici y a perdre la dignitat y la honor, abans tan arrelades en son cor, quan encara no s'havía vist obligat a negarse definitivament als desigs del Rey. Veus-aquí descobertes les circunstancies atenuants d'aquest home condemnat per los historiadors y que de fet no és sinó un altra víctima de la rahó d'Estat.

JOAQUÍM MIRET Y SANS.

RUXIMS

Sobre l'abisme de la mar sen fites
tenint de núvols ample cobricel,
que es alegre ovirar rompre les bromes,
un raig de sol ardent!
També en la vida, de dolors sadolla,
mar sense fites de penes y planys
que es dolç veure esquexá 'ls núvols de penes,
d'esperança ab un raig!

—

Si la mar en sos antres tè reclosos
tresors que l'home no ha pogut capir,
bé deuen ser mellors aquells que estoja
lo cel en son palau de blau safir.

—

Dels sospirs de moltes mares
Deu formá 'ls núvols del cel;
ab los plors que elles vessaren
feu lo mar, amarch e immens.
Però jo, que no tinch mare,
no trobo mellor plaher,
que estarme sospès com volva
entremig de mar y cel.

—

La mar envía al cel la nuvolada
que exa li torna a ploure a bells ruxats;
sospirs y plors d'una passió ignorada
¡Amor etern de dos immensitats.

—

Lo mar y'l cel se confonen
en lo lluny de l'horitzó,
mes si l'home 'ls vol atényer
¡no 'n son poch de lluny abdós!

Lluis Ti torè Mercader.

LOS JOCHS FLORALS A COLONIA

Los jochs florals, la festa típica del terrer catalá y de les terres germanes de Provença y d'Oc, s'han estès arrèu per tots los altres paysos sens distinció de races y latituts.

Lo literat alemany senyor Fastenrath vingué a Barcelona y presenciá una festa poètica y fins la seva senyora esposa fou Reina de la terra dels qui cantan la Patria, la Fè y l'Amor, d'aquest Paradís momentani y encisador. Retornat a la seva llar, allá a les vores del Rhin, lo riu de la poesía, de les llegendes, dels Gnomos ahon los cavallers semblan aparèxer per los seus costers o Ninfa del Loreley encara, ab son arpa y sos bells cants adorm les fades d'ayga y als

bebedors del ví que en senyorials castells se cull, allí volgué instituir una festa com la que vegé a Barcelona. ¿Ahon millor que a Colonia, la ciutat que tè la seu gòtica de més anomenada d'Europa que recorda los temps de la cavallerositat ab sos edificis gòtichs ennegrits, molts d'ells per lo temps y embellits per les rondalles, ahon millor podría trasplantar y correuar lo roser de la Poesía de Clemencia Isaura y del nostre Rey Joan?

Enguany reberem atenta invitació per assistirhi puix en aytal diada deviam ésser aprop, passant per llunyanes terres y no volguerem despreciarlo y com la festa tingué quelcom diferent de la que nosaltres tením, ne dirèm alguna cosa als lectors del Calendari Catalá.

Té lloch en lo saló del Gürzenich, edifici gòtich de Colonia ahon se celebran les festes de la ciutat y la targeta, invitació personal, porta dibuxat lo plano de la Sala, ab lo nombre de persones que hi poden enquibirse ab tota comoditat, o sigan 1300 en números rodons, y lo número del seti corresponent. Lo grandiós saló está il-luminat per vuyt aranyes elèctriques plenes de llantietes de potencia, y dos de dits salomons cauen sobre meteix de la tribuna. Lo sol de Maig no ilumina la festa puix les cortines tapan les finestres y la llum elèctrica es la que la protegeix, ab tot y celebrarse al mig díe.

En la part enlayrada del Saló al nivell de la balconada hi figura la orga que s'escau sobre de la tribuna y desempenya bon paper en la festa que té un cert ayre relligiós desconegut a Catalunya.

Entrarem al Saló quines parets están adornades per lo pinzell d'artistes de Duseldorf essent l'autor principal l'Ernest Roeby y representa lo corteig historich que a Colonia se feu en 1881. Del sostre penjan banderes, abundant les que son grogues y roges.

En la tribuna figuran en primer terme plantes de *flors*, de roses roges, d'ortensies de convalaries, y los testos están adornats ab papers y cintes de color rosa clar. Després los arpas adornats ab poms de flors y llaços de color rosa:

formant grahons se veuen los assientos y'ls del Centre tenen lo respatller adornat de flors y de fulles formant archs quadrats, tríangles, etc. y arriban al peu del trono. Sobre del Sillò se veu una corona de flors que envolta una C., lletra inicial de la Reina dels jochs florals, feta també ab flors, predominant los miosotis o no m'oblides. Per sobre y axò plegantla un gran llaç d'amples cintes: la esquerra es de colors alemanys y la dreta ab les barres catalanes, obra de la industria barcelonina. Llaç que fou esposat en una botiga de Barcelona quan lo feren per encárrech del Alcalde de la ciutat, lo malanguanyat Dr. Robert, y quina inscripció es: *L'Ajuntament de Barcelona*, en los colors germánichs, *als Jochs Florals de Colonia*, en los catalans. Per sobre de tot lo dosser. Pensava ab la patria y ab lo mestre que per coincidencia fou lo primer que me parlá de haver fet una visita a la seu gòtica de les vores del Rhin quan vingué a saludarme lo meu amich lo Dr. Goran Bjorkman de Stockholm, ara lo meu vehí a la festa.

A tres quarts de dotze la orga toca, *Aleluya*, chor del mesíes de Haendel, fent la entrada los individuus de la Societat literaria. Los hòmens van d'etiqueta y les senyores y senyoretes trajo de societat de colors clars, de primavera.

Lo Dr. Fastenrath s'adelanta y llegeix lo discurs en lo que recorda que per sexta vegada se celebra la festa en aquell Saló gòtich; que enguany los habitants de Colonia voldrían ésser a Maguncia per saludar al Emperador que retorna després de rebre honors y atencions de Reys y nacions, a Dusseldorf, la seva vehina, per assistir a la primera esposició internacional de pintures y a Strasburg que lo 1.er de Maig inaugura un monument a Goethe.

Parla del esclat dels Jochs florals a Provença y paysos del mitjorn, dels que se celebran als jardins del Bon Retiro de la capital del Japó, prenenthi part fins lo meteix Mikado, fent notar que'ls premis que's donan a Colonia son bon xich diferents d'aquells que's donaren en la època daurada de la literatura espanyola, que guanvaren En Lope de Vega y, En Miquel de Cervantes y dels d'Aragó ahon se conce-

diren premis tan modestos com un parell de guants, un parell de mitges de seda y unes canes de Tafetá.

Diu que a Baltimore s'han celebrat enguany los primers Jochs florals per iniciativa d'un antich dexeble llorejat de Colonia, conreuant la poesía en la Amèrica Alemanya. Dedica un recort als poetes que foren premiats, en Cabanis de Berlin y al festiu Hönig de Colonia, morts darrerament.

Y després de donar la benvinguda als presents mentres los arpas tocan un minuet va a buscar a la senyora del ministre Dr. Rhote, qui representa la Reina Carolina de Sachsen, ab les 24 senyoretes que forman la poètica cort del amor, donantli guarda de honor los estudiants que lluhexen los uniformes de les societats, fa sa entrada al Saló mentres la orga toca una marxa y'l públich resta a peu dret, totes les dames vestexen trajos elegants, adornats de flors y portan toyes mé o menys hermoses, inclús la Reina: una gran ab llaços que tenen inscripcions relatives à la festa.

Se dona lectura al fallo del jurat per lo president, lo poeta Scherenberg d'Elberfeld; y se procedeix a la repartició dels premis.

Lo 1.er grupo.—*Cants d'Amors*, té dos premis. Lo primer un gerro de plata ofert per la Reina, lo guanya en E. Apitz per lo seu, *Naxement del Amor* y lo segón, dos vasos antichs, *D'Escursió* del poeta Linder de Wien. Se concedexen cinch mencions honorífiques.

Lo chor canta lo Vent de primavera enamorada a travers dels camps de Fiike y se concedexen los premis a la *poesia relligiosa* essent lo primer, una viola d'or, per la senyoreta Gorcke de Stettim per la seva poesía *Salvaciò*, y lo segón, una agulla de pit ab lo retrat de la donadora, la Reina de Rumania, l'obté lo *Conte Celeste*; de la senyora von Weitra, de Cassel. Se concedexen 3 accèssits.

Després los violins, arpes y la orga, tocan una peça del profesor Kleffel, molt melodiosa titulada Elevació.

Lo 3.er grupo es lo dels cants patriòtichs y lo premi que

es una centáurea blava d'or se concedeix a *lo Sempitern* de Stobitzer sens cap menció honorífica.

Entre aquest grupo y lo IV lo chor canta l'Oratori Paulus de Mendelson. Per les noveles hi ha 2 premis una rosa y una agulla de pit oferta per la societat literaria, ne son guanyadores les senyores Lambert y la Comtessa de Baudisin d'Aachen y Dresden respectivament per los seus treballs: *Lo que passa a Wen* y *L'ull divi*. Lo quint accèssit lo guanya un alemany d'Alexandría d'Egipte.

En lo 5nt grupo, *poesía natural*, figurava lo premi del Rey Alfons XIII: un lliri de plata daurada, que fou concedit a en Jordi Muschner de München per la seva *Balada de Primavera*. Ne son guanyadores dels accèssits les senyoretes Schenk, Behnisch Kapstein y Dalm, per los seus treballs: *Nit de lluna*, *Lo bosch a la tardor* y *Dic d'Octubre*, y los senyor Stober, Apitz y E. Kaiser per *Un die en terra de Westfalia*, *Pau tocant la flauta* y *Malalt* respectivament.

Se llegeix la poesía del doctor Julius Stinde, *Consell del Husar*, que lo públich reb ab grans aplaudiments. Correspón al grupo *Cants Populars*, y lo gerro de plata l'ha ofert lo senyor Henrici de Baltimore. De les dues mencions honorífiques concedides, la segona es per un alemany dels Estats Units del Nort d'América.

Lo doctor Nasse, president de la provincia del Rhin, regala un vas d'argent al millor *Cant al vi*, obtenintlo lo metge doctor Pollack de Dresden, per la seva poesía que després de llegida los assistents premían ab grans picaments de mans.

Abans de concedir lo premi del VII grupo, les quatre arpes tocan un hymne molt sentimental, original del senyor Heuser.

De les *balades*, resulta llorejada la de la senyora esposa del doctor Grohe, que té per títol *L'arbre del Paradis*.

Del grupo IX, poesies humurístiques, obté la copa de argent daurada, lo Baró de Dietz Zedlitz y Neukirch de Wiesbaden per lo seu bonich treball *L'ataconador*, que fá la joya del auditori quan es llegit.

Per les faules y paraules hi ha dos premis: lo primer se concedeix a la senyoreta Elonora Niessen Deiters, per *La Aliga* y *Lo Picot*, y la llantia elèctrica, oferta per la redacció del Wiener mode, es per *Lo Roure*, de la senyoreta Enriqueta Levidé de Wien.

La estatueta d'argent oferta per los cants en elogi de la vida en lo camp, se la emporta lo treball del doctor Kiesan: *Salm d'istiu en lo camp*, llegit per l'autor meteix, y lo premi de les balades de Colonia, ofert per la ciutat, es per *Lo Poderós*, d'en Schneider Claus, merexent, entre altres, menció honorífica los senyors doctors Pollack y Niessen.

Lo chor de la seu cantá: *Per demunt de les estrelles vegi la pau*, y se passa al derrer grupo lo XIII, dedicat als treballs escrits en *colonyés* y per premi un clavell d'or, ofert per la ciutat de Colonia, obtenintlo també lo doctor Schneider Claus, per lo seu *Mestre Huppet Huhhot*, la poesía que agradá més als presents, per la gracia ab que está escrita, anch que no tots capiren. Ab dita lectura acabá la festa, y lo públich desfilava mentres tocava l'orga.

Al entrar, s'entregava a molts una copia del discurs del doctor Fastenrath, axís es que's podía seguir ben bé lo que deya, un programa de la festa y altre en que figuravan los grupos en que se classifican los treballs, los premis y los noms y residencies del guanyadors dels metexos.

Eran les dues de la tarda quan exirem a veure lluhir lo sol, encare que fos per breus instants, puix lo temps estava plujós y los xafechs sovintejavan.

Tres hores més tart tingué lloch en lo meteix saló lo banquet sech, en honor de la Reyna de la festa; les senyoretes de la cort real del Amor, seyan en les seves cadires adornades ab gran nombre de flors y fulles, y en la tribuna, fosca y buyda, sota 'l dosser, encara se veya lo llaç de Barcelona, axoplugant la C dita y lo trono, buyt.

Començaren los brindis o discursos, lo primer per lo Emperador, lo segon per S. E. lo Gran Duch de Sachsen. Lo que era en honor de la Reina: una poesía del doctor Joan Fastenrath, per lo ministre doctor Rhote, n'estigué

encarregat lo Baró de Perfall, jurat dels jochs, seguí a aquest lo dedicat a la ciutat de Colonia en lo que lo professor Schroer recordá ab elogis, molt merescuts, als senyors Fastenrath y en especial a la senyora Fastenrath, que part tan activa ha près en aquestes festes, ajudant al seu marit. Lo de resposta o agrahiment lo feu lo Burgmestre de Colonia felicitant a la senyora Fastenrath, y bevent a la seva salut començant una llarga processó de persones de abdós sexes que venían a xocar son vas ab lo de la dita senyora.

Lo VII era per los forasters y fou fet per lo Jurat Delpy qui ab reposada oratoria feu remarcar la importancia de la festa en la vida social, puix de moltes encontrades del Imperi havían vingut persones per assistir a ella, y fins lo Nort y lo Sur hi son representats fent alusió al doctor Björkman y a mi.

En nom dels poetes premiats parlá *en colonyés* lo doctor Schneider Claus. Discurs que desagradá a molts perque l'orador agrahía al Jurat les distincions obtingudes, y ho manifestaren fent una mica de soroll.

En honor dels artistes, parlá lo Secretari de la Societat literaria Ohren finalisant ab lo que per les senyoretes feu lo citat Baró de Perfall, qui ab frases elegants y xamoses, més naturals y alegres, saludá les dames allí aplegades.

Ab aquest brindis acabava la llista impresa que'ns donaren, mes *in vino veritas*, ¿qui no se sent inspirat y diu alguna cosa, fa llegir o llegeix algun trebal? Entre los derrers figurava un capellá jove, qui llegí una poesía plena d'elogis per Colonia, y quin nom es Carles Pagès. Se creu descendent de nostra Catalunya puix a Espanya no hi ha aquest cognom, ab tot fora del alemany y del llatí, no sab llengues espanyoles. La festa durá fins a mitja nit.

Hem dit banquet sech perque en los paysos del Nort costa més lo farsiment que'l gall, es dir les begudes que'l menjar y axís ho deya la invitació.

—

Lo banquet en obsequi dels premiats tingué lloch al mig díe seguent en lo hôtel del Nort. En éll predominá

la nota íntima, parlant o llegint poesíes moltes dames. Regalarem a la senyora Fastenrath, pregantla que volgués acceptarla com Reyna que fou de la festa catalana una barretina bermella, tenint d'esplicar als presents que era una penyora del trajo dels nostres pagesos, cap *gorro frigi* com molts dels nobles allí aplegats cregueren. A la Reyna li agradá tant que la senyora Fastenrath li regalá, prometent que se faría retratar ab ella posada. Alguns brindis foren de felicitació per fer anys l'instaurador dels Jochs Florals de Colonia, rebent varis telegrames de Çaragossa y lo del Consistori dels Jochs Florals de Barcelona que diu : Presidencia dels Jochs Florals de Barcelona envía honorable fundador dels de Colonia, coral fraternal saludo, Riera Bertran, escrit en alemany. May oblidaré l'efecte que produhí al patriarca a qui anava dirigit y la alegría que respirava sa cara, tot per ésser escrit y trasmès en la seva llenga nadiua. ¡Llástima que certs uniformistes no ho vegessen per saber la satisfacció que se té al llegir y al parlar com nos ensenyan les mares!

—

Als Jochs Florals de Colonia no hi ha Flor Natural; la Reina no la elegeix lo poeta llorejat, ans al contrari, obté lo premi que ella regala; es una princesa. La cort de senyoretes es una novetat desconeguda a Barcelona, axís com los estudiants ab los seus trajos y sabres fins.

La música de corda que s'intercala entre la lectura dels treballs premiats resulta molt agradosa donant un ayre més o menys religiós a la festa.

Si a Colonia hi canta lo chor de la Seu, es no més una prova de la transigencia política y religiosa que voldríam veure en los nostres, perque no se repetissen los casos d'En Bartrina y d'En Pi y Margall. Lo Jurat calificador es sempre lo meteix. Les senyores y senyoretes hi prenen part molt activa y la aristocracia també, venint de lluny per assistir a la festa. Xoca aquest tò aristocrátich ab la sencillesa que tenen a Catalunya ahon son una cosa natural, un esclat de l'ánima del poble.

Los elogis que's feren del honorable conseller de la Cort y de la ex-reina dels Jochs Florals de Barcelona son poca cosa per qui tant treball y pena se donan per lo lluhiment y esclat de la festa y per la seva constancia. Viscan molts anys perque pugan veure les bodes de plata, almenys de la seva obra y la Societat literaria seguesca la obra del seu President.

BENET R. BARRIOS

COBLES INEDITES DE ROMEU LULL

(*Del* JARDINET DE ORATS. *Ms. del XV segle)*

Gloriós es l'hom qui no sent d'amor
e viu distret de la tal conexença.
D'aquella ho dich que de molts és perdença,
dones servint, ab tanta desamor
que no han sguart a vostra gran dolor
ni dónen fè menys a vostres paraules;
ans, tot rihent, crehen los digau faules:
morir podeu, que no muden color.

Ignorant van çò que-ls es manifest,
ingratitut prenen per galanía,
e per no-res munten·en fellonía,
desdenyant vós, que-us trahen de tot test.
E tot quant feu no-ls plau ni han per lest;
ans, scientment, ho prenen per contrari.
De dones tals sols n'haveu tal salari
que l' temps perdut, als no-y haveu conquest.

Del jorn ençà que mon cor cativí,
mon pensament, totes mes alegríes

(dós anys són ja, deu meses e vint díes),
un sol moment de pler jamés sentí.
E, segons veig, a mi m'ha prés axí,
servint l'amor d'una cruel donzella,
com al qui trau del pou ayga ab cistella,
que pren la mort perfet con vé la fí.

E ¿quín conhort per mi, qu'he tant amat
ab passió contínua matadora,
car per temor d'enujar ma senyora
cruel torment, sens res dir, he passat?
No podent més, v'ent-me d'amor sobrat,
tot temorós, li demaní ajuda:
respos-me tal, que del tot viu perduda
ma vida cert, sens fer-me-n negun grat.

Fóll és aquell, qui-s veu franch e libert,
que met son cor en servitut tan crua:
viurà tots temps ab la sperança nua
e vestir deu drap negre, no pas vert.
Quants són aquells, s' trobaven obert
lo lloch per hon són entrats sens fadiga,
volrien 'ser fora d'aquella lliga!
Mas del exir negú pot esser cert.

Qui-s trobe dins e té lo coll al jou
és-li forçat pacientment ho dure,
e de menjar de l'amarga pastura
e de servir, sens haver negun sou,
viandes tals que l'amor sens foch cou;
e los demés, en tastar-la se scalden.
Los ja scaldats tota llur vida malden,
sens traure may ayga d'aquell sech pou.

De mi us sé dir, si-n fós pogut exir,
ne fóra lluny passades cent jornades.
Sovint me veig les nafres renovades,
sens que remey no sper' al meu perir.
Lo metge veig que sol me pot gorir;

dóna-m menjar verí per medecina:
dóna-li gust e sabor dólça fina;
és més amarch que fel lo seu pahir.

Axí li-n pren qui creu lleugerament
lo fóll consell dels ulls, qui més no-y saben,
metent-se al cap per ço que may acaben,
no vol rahó, trobant contrari vent.
Qui en amor se met tan follament,
que vol seguir dels ulls lo maridatge,
darà a travers en fort deserta platja
ans d'aquistar de son cor compliment.

TORNADA

Dona cruel, puys me dau pà pudent,
servint a vós ab vertader coratge,
escusat só si parle tal llenguatge,
car no puch mès tenir la proha al vent.

LO CANT DE LA SIBILA

Es veritablement curiós conèxer lo tresllat de certes tradicións que'l poble ab sa bona fè perpetua y conserva la costum trasmeatentla de generació en generació y encar que poch afegirèm de nou a lo conegut per los qui d'aquesta han parlat, farèm una descripció de la metexa ab les noticies que de diferentes procedencies ne conexèm.

Sibila es paraula de procedencia grega composta de dos mots quin significat ve a ser «Voluntat de Deu» Los grechs y romans la aplicavan a les dones que creyan inspirades per esperit profètich. Plató fou lo primer que parlá de la Sibila d'Eritrea y altres ho han fet de la de Sardes, Cumas, Delfos, Samos, etc.

La Sibila de Eritrea se suposa vivía en temps de la guerra de Troya, mes los Cristians la fan més jove; profetisá en vers. La de Cumes es la més cèlebre suposantse visqué un miler d'anys de la que's conta la llegenda de que aná a Roma a oferir a Tarquí lo vell los nou llibres sibilítichs per lo que n'hi demaná 300 escuts. Ell se mofá del preu que considerava exagerat y ella allavors ne tirá tres al foch y li demaná la metexa cantitat dels altres sis, mes com ell regatejava ne cremá altres tres. Veyent axò cuytá a comprarli per lo meteix preu los tres que quedavan, abans no los cremés com los anteriors. Aquests foren destruits també pel foch en un incendi ocorregut a Roma l'any 83 abans de Jesucrist.

Quan lo Cristianisme triomfá, foren posades les sibiles al costat dels profetes com a precursores de la revelació cristiana. La forma dels cants sibilítichs es molt barbre y en ells s'hi troban amenaces y malediccions contra'ls infidels y la descripció del Judici final. Se suposa que l'origen d'aquests cants se deu a un sermó atribuit a Sant Agustí que's llegeix en la vigilia de la Nativitat de Nostre Senyor en lo qual pera convèncer als Juheus de ésser certa sa vinguda, son cridats a donarne testimoni varis personatges del antich y nou Testament, y fins de gentils com Virgili, Nabucodonosor y la Sibila, tots los testimonis parlan poch esceptuat aquesta que ho fa estensament y com ha sigut posada en llenga vulgar, d'aqui que sa popularisació haja sigut molt notable essent cantada en moltes esglesies.

De dit sermó se sab que se n'originaren varis drames semilitúrgichs, axícom del meteix se n'ha originat la costúm de representar lo Cant de la Sibila, quin va precedit de la lectura del sermó referit. Diferentes son les versions que se conexen en nostra llenga; algunes d'elles s'han conservat escrites y altres trameses per tradició oral.

Sembla que aquesta antiga costúm fou portada a les Galies pels monjos d'Orient al establirshi y los benedictins francesos la portaren aquí, quan en lo sigle XI modificaren gran part del Ritual. Primerament les versions d'aquest

cant eran en versos llatins dels que n'exiren després les traduccions en llenga vulgar. La castellana se suposa feta pel diaca de Toledo, Jofre de Loaisa en lo sigle XIII quan en aquesta esglesia ja s'hi cantavan les cántigues del rey Alfons lo *sabi*.

Vejám ara la manera com se celebrava aquesta cerimonia en les principals Catedrals espanyoles. Al acabar de cantar lo *Te Deum*, en la nit de Nadal, surt un noy de Chor vestit de dona ab trajo de mánigues perdudes, brodat ab riquesa al gust oriental; sobre la espatlla esquerra hi porta cosida una targeta en la que hi ha escrits los deu versos sibilítichs que diuen: *Judici in signum tellus sudore madescet, etc.* Al cap hi porta una com diadema en forma de mitra mirada per davant; a les mans un llibre ahon hi ha escrit lo cant ab lletra y música. A aquest noy l'acompanyan quatre escolans mes, dos vestits ab alba y estola coronats ab garlandes y portant a la ma dreta una espasa cada hu de punta en l'ayre; aquests representan ángels y los altres dos van ab trajo de Chor, ab cuha llarga y'l corresponent sobrepelliç portant atxes enceses. Se dirigían a un cadafalch arreglat esprés o prop de la trona del Cantó del Evangeli y posats de rengle, lo qui fa de Sibila en mig del dos angels y'ls altres a cada cap ab la atxa. Allavors la Sibila se posa a cantar sens acompanyament de cap classe.

Cuantos sois aqui ajuntados
ruégoos por Dios verdadero
que oigais del día postrero
cuando seremos juzgados.
Del cielo de las alturas
un Rey vendrá perdurable
con poder muy espantable
á juzgar las criaturas.

al acabar la cobla los que representan ángels esgrimían tres vegades la espasa mentres los cantors del Chor deyan.

Juicio fuerte
será dado
y muy cruel de muerte.

Després de repetir lo meteix fins haver acabat tot lo cant baxavan del cadafalch y donada ùna volta per lo Chor, tornavan a la sagristía.

Ara que ja hem esplicat tal com se feya en les esglesies de Castella vejám les noticies que tením referent a les de Catalunya.

A Valencia era consuetut en les maytines de Nadal cantar la profecía de la Sibila segons se troba apuntat en los còdichs de dita esglesia. Després de la lliçó vi que se creu ésser de Sant Agustí, se troban aquestes paraules: *La Sybilla deu estar ja apparelada en la trona vestida com a dona* seguint després la lletra del cant que comença:

En lo jorn del judici
veurás qui ha fet servici.
D'una verge nexerá
Deu y hom qui jutjará
de cascú lo be y lo mal
lo jorn del juy final, etc.

En la Seu de Barcelona s'hi troba un manuscrit de principis del segle xv en lo que s'hi llegeix aquest cant quin començament es:

All yorn del yusisi
parrá qui aurá fat servici.
Un rey vendrá perpetual
del cel que anc non fun aytal
en carn uendrá certanamens
per far del cegle iuyament, etc.

Lo meteix passa en la d'Alguer (Sardenya) ahon encar se conserva la costúm del cant que anomena «Senyal del Judici». En la de Tarragona també hi havía hagut cant de la Sibila encar que's té per suposat se li donava un carácter més de representació escènica, lo que pot haver originat la costúm de cantar villancets y cançons de *pessebre* suposició que sembla refermada ab la noticia que's té del Bisbe de Mallorca, Joan Vich y Manrique, fill de Valencia, quí l'any 1575 pregá al Capítol de la Seu de Palma se fes la representació de la Sibila en les maytines de Na-

dal y se cantassen cançons devotes com se feya en altres esglesies, especialment en la de Valencia, cosa a la que lo Capitol accedí perpetuantse la costúm si be sofrint algunes interrupcions fins ara que cada any en dita díada los mallorquins no dexan d'assistír a la sua representació, de la que s'encarrega de cantarla un xicot d'uns dotze anys quí va vestit ab un trajo de color clar de seda, ricament brodat, portant al cap una especie de gorra armenia del meteix color del vestit y portant ab les dues mans una grossa espasa. Puja a la trona acompanyat de dos escolans y d'allí entona la cançó que s'atribuía la seua traducció a la llenga catalana al cèlebre mallorquí Fra Anselm Turmeda que es com segueix:

Lo jorn del judici
parrá cell qui no haurá fet servici.
Jesucrist Rey Universal
homo y ver Deu eternal
del cel vindrá pera jutjá
y a cada un lo just dará, etc.

Al acabar lo cant, dona la benedicció ab la espasa y s' acaba la cerimonia.

Aureli Capmany.

LO CREDO EN POESIA POPULAR

Crech en un sol Deu que es Pare
tot poderós, tres pichs sant,
que tots los cels y la terra
en un principi creà.
També crech en Jesucrist
Deu, per noltros humanat,
únich Fill de Deu lo Pare
y Senyor nostre; lo qual
va esser concebut per obra

de lo Etern Esperit Sant;
nasquent de María Verge;
y cumplits que hagué trenta anys
va patir baix la injusticia
del poder de Pons Pilat.
Crech que fonch clavat en creu
mort desprès y soterrat,
que debaxá a los inferns,
que entre 'ls morts ressocitá
al ters díe, y que a los Cels
gloriosament se'n pujá.
Que a la dreta del Deu Pare
Totpoderós ara está
assegut y ha de venir
d'allí pera judicar
los vius y també los morts.
Jo crech en lo Esperit Sant
y en la Santa Mare Esglesia
Católica dels Romans.
Crech també que es cosa certa
la comunió de los Sants,
la remissió de les culpes,
resurrecció de la carn,
y la vida perdurable.
Deu la'm don en mon trespás.

Pere de Alcántara Penya.

ARPEGI

Exurge psalterium et cithara: exurgam diluculo.
Psalm 107, 3.

Adintre del meu cor
un aucell nía,
que m'hi canta l'*Amor*

de nit y día;
de cantarlo mellor
jo no'n sabría.

Es l'Amor sens rezel,
sense falsía;
que es més dolç que la mel;
tot alegría.
Si l'Amor es de cel
¿quí m'ho diría!

Sent tan alegre y dolç,
potser que'n sía.
Aucellet, be que'm vols!
mes que'n volía...
niant l'hivern y, sols,
de primería.

Dels teus cants, hú per hú,
la melodía:
per cantarlos com tú
jo'ls apendría,
si del goig fos segú
no'm moriría.

L'*Amor* cantantlo abdós
més ho sería...
Cantèm l'Amor tots dos
un instant sía,
encar que segú fos
que m'hi moría.

. . . .

. . . .

Aucell que en nom de Deu
dins lo cor nía,
per nomnarte'l cor meu
cóm te diría!
Si no es la *Fè*'l nom teu
¿quín ne sería!

Lo teu nom ja'l sabré,
si no'l sabía;
mes ay! que prou lo'n sé,
que es vida mía.
Oh! l'Amor *de la* Fé!...
Benehit sía.

P. Palau Gonzalez de Quijano.

A L'ANGEL DE LA GUARDA

(CANT DE VELLS)

Trista es la vida,
freda com neu:
al cel guiaunos
Angel de Deu.

A qui us invoca
no faltan may
les vostres ales
per abrigay.

Daunos, bon Angel,
ombra y repòs
que es la vellesa
camp sença flôs.

L'amor s'allunya.
la vida 's fon;
res nos contenta,
res d'aquest món.

Veim que ses d txes
son pols y fum,

y 'l cor anyora
del cel la llum.

Trista es la vida,
freda, com neu...
Al cel pujaunos
Angel de Deu!

María Antonia Salvá.

FLOR DE PASSIÓ (*)

Un aucellet y una flor
conversavan ab amor:
—Jo recordo aquell trist día
en que'l bon Jesús moría.—
—Jo també, deya la flor,
recordo l'acte ab dolor,
y abans d'ell jo no floría
com floresch avuy al día.—
—Jo tampoch, deya l'aucell,
tenía'l cap mig vermell.—(1)
—¿Tu ets, donchs, la cadernera?
—¿Y tu aquella flô encisera
que vas esclatar al peu
de la sacrossanta Creu?—
—Justament, jo m'enjoyava
quan Jesús ressucitava,
y desde allavors que só
la flor de la Passió.—

Ramón Roca y Sans.

(*) Segons la tradició, quan Jesús estava en creu, un aucellet intentà arrencarli los claus. Aquest aucell era la Cadernera, y desde allavors que porta lo clap vermell al entorn del bech en recordança de la seua bona acció.

TAULA

